

W 283.59
Uc 8 .4

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ
FŐTANÁCSÁNAK

1912. ÉVI OKTÓBER HÓ 27—29. NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE :
DR. BOROS GYÖRGY
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ
FŐTANÁCSÁNAK

1912. ÉVI OKTÓBER HÓ 27—29. NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE :
DR. BOROS GYÖRGY
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK
1912. ÉVI OKTÓBER 27., 28 és 29-ik NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

A főtanács tagjai az elnöki szobában testületileg megjelennek és a tanácsosok nevében Józan Miklós közügyigazgató afia üdvözlí az elnökséget. Ferencz József püspök ur és báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur szívélyesen megköszönik az üdvözlést és kéri megjelent egyház tanácsos fiait a kitartó munkára, a bizalomteljes egyetértésre, abban a meggyőződésben lévén, hogy mindenki legjobb tehetsége szerint igyekszik egyházunk javára.

ELSŐ ÜLÉS.

Tartatott 1912. október 27-én délelőtt $\frac{1}{2}$ 9 órakor.

Elnökök: Mélt. és főtiszt. *Ferencz József* püspök ur, mélt. báró *Petrichevich Horváth Kálmán* ur.

Jegyzett dr. *Boros György* egyházi főjegyző.

Előadó: *Végh Mihály* egyházi és püspöki titkár.

1. Ferencz József püspök ur megnyitó beszédet tart, melyben körültekintő figyelemmel mutat rá sok olyan jelenségre, amelyek újabb meg újabb megfontolást kívánnak.

Közügyigazgató afia buzgó imával emeli Istenhez a szíveket.

Megnyitó beszéd:

Méltóságos és főtisztelendő egyházi főtanács! Jelen évi főtanácsi gyűlésünket megnyitó beszédemben mindek előtt azon örömömnek kívánok kifejezést adni s meg vagyok győződve, hogy ebben egyházi főtanácsunknak minden tagja a legteljesebb mértékben osztozik, amely egyházunkat ez évben érte abban a királyi kegyben, mely szerint apostoli királyunk Ő Felsége egyházunknak érdekében gazdag két kiváló s mindnyájunk által nagyra becsült és tisztelt tagját, id. Daniel Gábor úr tiszteletbeli főgondnokunkat törvényes utódaival együtt bárói rangra emelte, Fekete Gábor úr, ez időszereint egyik főgondnokunkat a v. b. t. tanácsossággal tüntette ki.

E királyi kegy kétségen kívül a tisztelettel nevezettek személyes érdeme s közhasznú munkásságuk elismerésének legfelsőbb helyről történt megnyilatkozása, de annak fényéből minden bizonynyal a mi egyházunkra is verődik egy pár sugár s így kétszeres a mi örömünk kitüntetésök felett.

E. K. Tanácsunk s én magam külön is, amint tudomásunkra jutottak e kitüntetések, siettünk úgy id. Daniel Gábor, mint Fekete Gábor főgondnok urakat, kitüntetésök felett örömünket fejezve ki, részint írásban, részint élőszóval a legnagyobb tisztelettel üdvözölni. E mellett ifj. Daniel Gábor, valamint Daniel Lajos urakat, kik mindketten egyházunkban egyházköri, utóbbi egyszersmind iskolai felügyelő gondnokok és a kiket legközelebből érdekel édes atyjuknak bárói rangra emelése, szintén melegen üdvözöltük. De én elmulaszthatatlan kedves kötelességemnek tartom, hogy e kitüntetések óta most lévén szerencsések egyh. főtanácsi gyűlést tartani, ez alkalmat megragadva, egyh. főtanácsunk nevében is teljes lelkemből üdvözöljem nagyérdemű kitüntetteinket, kívánva, hogy Isten sokáig éltesse s adjon egyházunknak időről-időre minél több hozzájuk hasonló nagy férfiakat.

És most legyenek atyafiságos szeretettel köszöntve jelen főtanácsi gyűlésünkre ily szép számmal egybegyűlt atyámfiai egyenként és összesen. Bizonyítéka ez is egy-

házunk ügyei iránti érdeklődésüknek. Amint a tárgyso-rozathból méltóztatnak látni, anyagunk a tanácskozássra mőst is bőven van. Az elintézendő tárgyak egy része, talán a nagyobb rész olyan, amelyeket egyszerűen és a legnagyobb örömmel vehet tudásúl a Mlgs és főt. egy-házi főtanács; de vannak olyanok is, amelyek több fel-szólalásra, sőt némelyek még aggodalomra is adhatnak okot. De hát mikor volt és mikor lesz egyházunk abban a helyzetben, hogy gond és aggodalom ne terhelje azokat, akik annak javát és előmenetelét szívökön hordozzák és azt munkálni hívatva vannak? A fődolog az, hogy se a jóban ne bízzunk el, se a rossztól ne rettenjünk meg, ne veszítsük el bátorságunkat. Isten nem hagyott el eddig se, bizzunk Benne, hogy nem fog elhagyni ezután se. E bizalom mellett azonban tegyünk meg mi is min-dent, amit megtehetünk kis Sionunk építésére, megerő-sítésére; mert csak így nem vallunk szégyent remény-ségünkben.

De hát vajjon megteszünk-e mindent, amit megtehe-tünk egyházunk érdekében? E kérdésre a feleletet meg-adják a nemsokára felolvasandó évi jelentések. A magam részéről — és ezt örömmel nyilvánítom — egyházi éle-lünket elég élénknek és biztatónak találom. Istennek legyen hála érte, nem hiányzik ebből a hajtó erő: egyházunk és vallásunk szeretete, mely nagyjában legalább egyházunk összes tagjait munkásságra, tevékenységre indítja, mint a hogy a gőz egy gépben minden kereket mozgat és azt előre viszi. Általában tehát panaszra nincs okunk. A haladás, ha kismértékben is, de szellemi és anyagi téren egyaránt látható egyházunkban. Sőt az a hajtó erő néhol talán még túlfeszültségben is van, amit mérsékelnünk kell, nehogy robbanást idézzon elő.

Igen, Mlgs és főt. egyházi főtanács! én oly törek-vések és mozgalmakat is látok egyházunkban, amelyek ugyan mind vagy legalább nagyobb részben egyházunk és vallásunk szeretetére vihetők vissza, de erőink túlbe-csüléséből származnak. A sok indítvány között, amelyek

évről-évre egyh. főtanácsunk elébe kerülnek vagy itt koronként felmerülnek, kétségenkívül nem egy van olyan, amely a legnagyobb figyelemre méltó s megvalósítása egyházunk érdekében állana, de hiányzik hozzá az erő: a pénz; ami nélkül a legszebb terv sem sokat ér; mert amint az írás is mondja: aki tornyot akar építeni, számolja meg a pénzét. Olyan indítványt pedig nem igen látok, amely a módját is megmutatná a megvalósításnak. Ennek aztán még az a szomorú következése is van, hogy a központ, azaz: az E. K. Tanács, amely elsősorban van hivatva az indítványokat elbírálni s azokra nézve véleményt nyilvánítani, nem egyszer annak a gyanusításnak van kitéve, hogy nem érzi, nem érti az egyház bajait s különösen a vidék indítványait számba sem veszi, figyelmére sem méltatja.

Ne méltóztassanak nekem feltudni ezt a megjegyzést, de nekem igazán fáj, amikor ilyen gyanusítások érik E. K. Tanácsunkat. Hát az igaz, hogy az E. K. Tanács egy indítványnál vagy kérésnél se csak a helyi vagy személyi érdeket, hanem az egyház általános érdekét tartja szem előtt s azért emiatt koronként nyilvánosan is világgá bocsátott gyanusításoknál is szomorubb dolog lenne, ha nem így járna el, ha az egyház közjava érdekében nem tudna feljülemelkedni a helyi s némelykor tisztán személyi érdekek felett, annyival inkább, mert amint már említém, anyagi gyarapodásunk mellett sem vagyunk abban a helyzetben, hogy a legfigyelemre méltóbb indítványt is a magunkévá tegyük s a legjogosabb kérésnek is mindig eleget tegyünk. Lehet, hogy ez a felfogás nem modern s egyesek túl is tehetik magukat ezen, aminthogy — sajnos — sokan túl is teszik s alig van *korunknak* ennél nagyobb beletgsége; de testületeknek, amelyek nem évekre, hanem századokra számítanak, ha csakugyan megélni akarnak, nem szabad ezen túllenniök magukat s ami kicsiny egyházunknak annál kevésbé szabad, mert eddig is a legnagyobb takarékoszággal, okos gazdálkodással tartotta fenn magát, a jelen mellett soha sem felejtkezve meg a

jövőről. Adjunk hálát Istennek, hogy az áldozatkészség csatornáit még nem dugultak be teljesen egyházunkban, hogy ma is találkozunk kegyes lelkekkel, akik kisebb-nagyobb adományaikkal hozzájárulnak az egyház szükségének fedezéséhez, sőt alapítványaikkal is gazdagítják annak oltárát, amelyeknek jó illatában e főtanácson is lesz alkalmunk gyönyörködni. E mellett az állam is kellő figyelemben részesíti s mint más egyházakat, a mienket is nem egy címen segíyezi s reméljük és el is várjuk, hogy az 1848. évi XX. t.-c. értelmében még fokozottabb mértékben is segíyezzen. Legközelebbtről pedig, amint ez már kilátásba is van helyezve, lelkészeink sorsát a korpótlékkal is enyhíteni fogja, addig is, amíg a kongrua felemeltetnék, mert előbb-útóbb, de a kormány ez elől sem térhet ki. Azonban mindezek a segíyek, amelyek nélkül igazán nem tudom, hogy mi tevősek lennénk, nem elégségesek arra, hogy magunknak aranyfellegvárakat építsünk — pedig jóformán minden indítvány, minden kérés, minden reformeszme az államsegélyre van alapítva. Ezért nem tudom elég hangosan kiáltani e nem kis igazságot magában foglaló közmondást: «Lassan siess és tovább érsz» és nagyon szeretném, ha e kiáltás a jelen főtanács tagjainál is visszhangra találna.

Mlgs és főt. egyházi főtanács! Nem tudom, hogy minő fogadtatásban részesülnek elhangzott szavaim; de én e szellemben nevedtem, amelynek megnyitó beszédemben kifejezést kívántam adni, ezzel szolgáltam egyházunkat több mint egy félszázad óta s így már csak a megszokásnál fogva sem tudom azt levetközni. De nem is akarom, mert erősen meg vagyok győződve arról, hogy csak e szellem aegisse alatt jut egyházunk a mindnyájunk által óhajtott diadalra.

Ezzel jelen főtanácsai gyűlésünket megnyitotttnak nyilvánítom, kérjük szívünknek teljességéből Istennek segedelmét tanácskozásainkhoz,

Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok indítványozza a megnyitó beszédnek jegyzőkönyvbevételét.

Az E. Főtanács a főtisztelendő püspök ur elnöki megnyitóját éljenzéssel fogadja és elismerése kifejezéséül jegyzőkönyvbe iktatja.

2. Titkárafia felolvassa a E. Főtanács tagjai névsorát. Jelen vannak:

I. Hivatalból:

1. *Központi tisztviselők:* Ferencz József püspök, báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok, Fekete Gábor főgondnok, dr. Boros György főjegyző, Józsa Miklós közügyigazgató, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, dr. Ferencz József jogtanácsos, Árkosy Lajos és Gyulay Árpád számvevők. A jószágfelügyelőség tagjai: Ürmössy Jenő, Hadházy Sándor.

2. *Esperesek:* Ürmösi Károly, Lőrinczi Dénes, Gvidó Béla, Ürmösi Kálmán, Lőrinczi István, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, József Lajos.

3. *Egyházköri felügyelő gondnokok:* Bedő Ferenc, Benkő Mihály, Csegezi Mihály, báró Daniel Lajos, Kovács József, ifj. D. Pataky László, Gálffy Kálmán, Lőrinczi Dénes, László Domokos.

4. *Iskolai felügyelő gondnokok:* Kozma Ferenc, Gál Jenő, dr. Kozma Endre.

5. *Tanárok:* Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredi Géza, Gálfi Lőrinc, Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Hidegh Mihály, László Gyula, Márkos Albert, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, Vári Albert, Uzoni Imre, dr. Varga Béla, Pap Mózes, dr. Szolga Ferenc, Péter Lajos, Szentmártoni Kálmán.

II. Egyházi tanácsosok:

1. *Egyházi részről:* Adámossy Gábor, Ajtay János, Antonya Mihály, Bölöni Vilmos, Deák Miklós, Dombi János, Gálfalvi János, Győrfi István, Iszlai Márton, Kádár

Lajos, Kelemen Árpád, Kovács Lajos, Miklós György, Nagy Béla, Pál Ferenc, Sándor Gergely, Szabó Lajos.

Világi részről: ifj. Ádám Dénes, Albert Dénes, Ambrus Gergely, Árkossy Béla, Árkossy Lajos, dr. Balázs Ferenc, Balogh József, Boér Gergely, Czakó József, Csongvay Géza, Derzsi Domokos, dr. Ferenczy Géza, Gálffy Kálmán, dr. Gyergyai Árpád, Gyöngyössy Béla, Keresztély Lajos, dr. Kovács Sándor, dr. Kriza János, dr. Köllő Gábor, Lakatos Ferenc, Lőrinczi Dezső, dr. Lukácsi József, Máthé György, dr. Nagy Zoltán, Orbók Ferenc, Pákey Lajos, Páll Ferenc, Páll Miklós, Pap László, D. Pataky Sándor, Székely Mózes, Szentiványi József, Szentiványi István, Szentkirályi Ferenc, dr. Tóth György, Tóth Olivér, Tanka Sándor, Taresafalvy Albert, Török Árpád, dr. Várady Aurél, Ürmössy Kálmán, Varga Dénes, dr. Veress József, Veress Vilmos.

III. *Egyházkörök és egyházközségek képviselői:*

Balázs András, dr. Balogh György, Barabás István, Benke Elek, Dimény Mózes, Gál Lajos, Gállalvi Péter, Gálfi János, Katona Ferenc, Nagy Jenő, Pálffy Ferenc, Szabó Albert, Székely Sándor, Ürmössy József, Máthé Lajos, dr. Elekes Dénes, Péterfi Gyula, Kiss Aladár, Iszlai Gábor, Sándor Mózes, Török Ferenc, Ütő Áron.

Távolmaradásukat bejelentették: Székely Ferenc miniszter, Hosszu Ferenc, Rédiger Béla, id. Tana Sámuel, Mátéffy Domokos, dr. Ferencz Ákos, Németh István, Péter Sándor, Péterfi Mihály, Gál Kálmán, Szentiványi Miklós, Fazakas Lajos, dr. Barabás Abel, Kádár Lázár, Tellman Sándor, Végh Gyula, Létay Máté, ifj. Tana Sámuel, Márkos András, Kovács Sándor, Gábor Mihály, Perczel Ferenc, id. Ádám Dénes, Sárosi József, dr. Jankovics Pál, Bede János, Paget Olivér.

3. Elnök ur bemutatja a tárgysorozatot s kéri beiktatni a 12-ik pont alá a III. foku Fegyelmi Bizottság tagjai és egy p. ü. bizottsági tag választását

és ajánlja levételét: a 26 pont alatt levő kolozsi kepeváltás és a 27 pont alatt levő kidei kepeváltás címen fölvetett tárgyaknak mivel azok újabb tárgyalásra vissza adattak.

Az E. Főtanács a tárgysorozatot megállapítja és az elnökségre bizza, hogy a tárgyakat szükség szerint a sortól eltérően is elévétethesse.

4. Elnök fölhivja azokat a megválasztott egyháztanácsosokat, akik az esküt még nem tették le, hogy jelentkezzenek eskütételre.

Jelentkeznek: Dr. Nyiredi Jenő, Máthé György, Dimény Mózes, Major Sándor, Felszeghy Gyula, dr. Varga Béla főgimn tanár.

Az E. Főtanács megnevezett afiaitól az esküt kiveszi és őket az egyháztanácsosokat, illetve főtanácsi tagokat megillető jogokkal fölruházza.

5. Az E. K. Tanács 1104—1912. sz. alatt jelenti, hogy azok az egyházkörök, amelyek a mult évben nem intézkedtek és a jogosított egyházközségek, szabályszerűen megválasztott képviselőiket bejelentették:

1. *A keresztesi egyházkör*: Egyházi részről: Máthé Lajos és Katona Ferenc lelkészeket, Török Ferenc énekvezért. Világi részről: Benke Elek adótárnok, Végh Gyula hasznobérlő, Szentannai Sámuel gazd. szaktanár afiait.

2. *A budapesti egyházközség*: Tellman Sándor ny. p. ü. titkár és Dimény Mózes posta és táviratiszt afiait.

3. *A kolozsvári egyházközség*: Müller Gyula és Székely Sándor afiait.

4. *A dunatiszamenti egyházkör*: Barabás István lelkész és Iszlay Gábor uradalmi intéző afiait.

Az E. Főtanács a jelentéseket tudomásul veszi és a Főtanács ülésén jelenlevő képviselők

lőket fölesketi, mihezképest a képviselőket megillető jogokkal fölruháztatnak : Székely Sándor, Dimény Mózes, Katona Ferenc, Balázs András, Pálfi Ferenc, Török Ferenc, Péterfi Gyula, Benke Elek, Sándor Mózes, Gálfalvi Péter, Nagy Jenő.

6. Főt. püspök ur benyújtja és felolvastatja
évi jelentését:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtudács!

Szerencsésnek érzem magamat, hogy évi jelentésemet, mely Isten különös kegyelméből a 36-ik, apostoli királyunk Ő Felsége iránti hódolatteljes legmélyebb hálám nyilvánításával kezdhettem meg azon királyi kegyért, melyet nagyvernyei egyházközségünk iránt tanusított az által, hogy temploma építési költségeinek törlesztéséhez legfelsőbb magán pénztárából 200 korona segélyt méltóztatott a legkegyelmesebben adományozni. Az isteni gondviselés, mely oly szép és hosszú élettel áldotta meg Ő Felségét, adjon még éveikhez számos évet, hogy országos gondjai mellett, amelyek napjainkban különösen megszorodtak, kicsiny egyházunkat is még többször részesíthesse ilyen királyi kegyben.

Nem kisebb örömmel emlékszem meg itt is, mint a hogy megnyíló beszédemben már megemlékeztem, ugyancsak apostoli Királyunk Ő Felségének azon királyi kegyéről, mely szerint id. *Daniel Gábor* tiszteletbeli főgondnokunkat bárói rangra emelni, s *Feketé Gábor*, ez idő szerint egyik főgondnokunkat a v. b. t. tanácsossággal kitüntetni méltóztatott.

Oly ritkán van szerencsénk ily örömökből részesülni, hogy igen kedves dolog azokat minél többször megújítani emlékünken. Legyenek kitünteteteink e királyi kegynek személyök iránt történt e megnyilatkozásáért, amelynek fényéből, amint ugyancsak megnyíló beszédben már rámutattam, egy pár sugár ami egyházunkra is verődik

vissza, évi jelentésében is a legnagyobb tisztelettel üdvözölve.

Kapcsolatban ezekkel nem mulaszthatom el évi jelentésében megemlékezni *Lipót Salvator* főherceg Ő Fenségenek f. évi május 22-én Kolozsvárt történt magas látogatásáról. Ő Fenségéhez most másodszor volt szerencsénk Kolozsvárt. Az első alkalommal testületi tisztelgéseket nem fogadván el, csak magam személyesen voltam szerencsés Ő Fenségénél tisztelegni, de most testületeket is fogadván, egyházunk részéről én is több egyházi tanácsos tanár és lelkész áltával jelentem meg Ő Fensége előtt és testületileg tisztelegtünk, amit Ő Fensége visszaemlékezve megelőzőleg személyesen tett tisztelgéseimre is, igen kegyesen fogadott, a tisztelgésben részt vettekhez mindnyájunkhoz egy pár kérdést intézvén. Ő Fensége úgy amikor először volt Kolozsvárt, mint ezuttal is abban a kiváló figyelemben és kitüntetésben részesített, hogy lakásomon meglátogatott s egyházunkról, vállásunkról és iskoláinkról nagy érdeklődéssel tudakozódott és különösen meglepte angol és amerikai unitárius testvéreinkkel való összeköttetésünk.

És ezzel átlérek évi rendes jelentésemre:

1. *Belső emberek változása* a mult évi főtanács óta:

a) *Lelkészeknek rendeltettek*: Boór Jenő lelkész Iklandról Sepsiszentkirályra; Sándor Gergely I. Lókodról Dézsfallvára; Székely Kelemen lelkészjelölt Sepsikörispatakra; Pap Gyula I. Tarcasfalváról Iklandra; Kiss Sándor I. Füzesgyarmatról Kolozsra, Keresztesi Dénes I. jelölt Polgárdiba; Lőrinczi Domokos I. jelölt Csekefalvára; Benczédi Pál I. Datkról Hom.-Ujfaluba; Szén Mihály I. Hom.-Szt.-Péterről Datkra; Székely Tihamér I. Pipéről Magyarsárosra; Gál Mózes I. jelölt Lókodra; Bárka József I. jelölt Füzesgyarmatra; Sebe Ferenc I. jelölt Hom.-Szt.-Péterre; Győrfi István I. jelölt ideiglenesen Kolozsvárra; Zoltán Sándor I. jelölt Homoródszentmártonba; Halmágyi János I. Vadadról Nyárádgálfalvára; Bédiger Géza I. Kénosról Marosvásárhelyre.

b) *Segédlelkészeknek* Kolozsvárra az egyik lelkészi állás ürességben léte alatt Bárka József, később Ebert András l. növendékek. Előbbi fennebb a rendes lelkészek között szerepel, utóbbit később mint lelkészjelölt Tordára ugyancsak segéd-lelkésznek, Buzogány Kálmán l. jelölt Tordára, később Marosvásárhelyre helyettes lelkésznek.

c) *Kántortanítóknak*: Török János Iszlóból Iklandra, Adám Mihály okl. l. jelölt Iszlóba, onnan Nyárádszentmártonba, Ütő Lajos áll. isk. tanító és kántor Nagyajtáról Kolozsvárra.

d) *Kántoroknak kinevezettek*: Vajda Antal áll. tanító Hom.-Almásra, Pálfi Ákos okl. tanító Hom.-Szt.-Péterre, Erdős Mihály áll. tanító Nagyajtára, Bedő Imre áll. tanító Kőkösre.

e) *Nyugalomba léptek*: Biró Elek kolozsi, Dombi János hom.-szt.-mártoni, Gál Elek nyárádgálfalvi lelkész afiai.

f) *Elhunytak*: Bedő Gábor magyarsárosi, Kelemen Albert Marosvásárhelyi, Kozma Dimén enlaki, Csegezi László és Tibáld József nyugalomban volt lelkész afiai, kik közül ez utóbbi theologiai intézetünk, a kolozsvári és sz.-keresztúri gymnasium javára nevével egyetértőleg tett végrendelezésével is a legszebb emléket hagyta maga után Egyházunkban.

g) *Ürességben vannak*: A taresafalvi, pipei, vádadi és kénosi lelkészi állások, Iszlón és Csehőtfalván a kántortanítói állások. Lelkészjelöltünk csak 2 lévén, egy pár lelkészi állás esetleg 1—2 évig ürességben marad. De tanítójelöltekben is, akikben eddig mondhatni túltermés volt, ez idő szerint hiány van, mert az ürességben levő 2 kántortanítói állást sem tudtam még betölteni.

2. *Az egyházi anyakönyvek és népesedési kimutatások szerint 1911-ben:*

A) Kereszteltetett	a) fiu	1179	
	b) leány	1055	
	együtt	2234	újszülött.

Több 37-el, mint 1910-ben. Házasságon kívül született 251. Állandóan 10—11%.

B) Konfirmáltatott a) fiu	627
b) leány	637
együtt	1264 növendék.

Kevesebb 27-el mint 1910-ben.

C) Összeeskettetett a) tisztán unitárius	431
b) vegyes vallásu	234
együtt	665 pár.

Több 66 párral mint 1910-ben.

D) Eltemetett a) férfinemből	779
b) nőnemből	712
együtt	1491 halott.

Több 55-el mint 1910-ben.

E) Átállott egyházunkba a) férfi	86	} 181
b) nő	95	
Kilépett egyházunkból a) férfi	43	} 118
b) nő	75	
Nyeresség	63	lélek.
F) A lélekszám 1910 év végén volt	78736	
1911 „ „ „	79863	
Szaporodás	1127	lélek.

Az 1911-ben kereszteltekkel 2231-el szembe állítva a halottakat 1491-et a természetes szaporodás 743, amihez hozzá számítva az átállásokkal nyert 63 lelket a szaporodás ekkor is csak 806-ot tesz ki, a különbség azonban a múlt évekhez képest aránylag kevés, ami azt mutatja, hogy a népesedési kimutatásokban lelkész afiai az adatokat pontosabban kezdik egybeállítani.

A kimutatások szerint a lelkész szolgálat csak 3 házasságkötésnél nem vételelt igénybe. Remélem azonban, hogy a folyó évben ezek is egybeadattak egyházilag is. Ugyancsak a kimutatások szerint a házasságkötéseknél javunkra 2 szerződés kötötett, veszteségünkre egy sines jegyezve. Hát ha ez így is van, mindenesetre örvendetes. De erre nem mernék fogadást tenni. Az országos statisztikai kimutatások rendszeren mindig több veszteséget mu-

tatniak ki; ami onnan is származhatik, hogy az országban szétszórtan egyházközségeinktől távol élő hiveink közül némelyek úgy is köthetnek házasságot, hogy azokról lelkészeinknek nem mindig lehet tudomásuk.

Azonban nem mulaszthatom el ezuttal is figyelmeztetni lelkész fiait, hogy a *házasságkötéseknél* legyenek a legnagyobb figyelemmel arra, hogy a szerződésekkel egyházunk veszteséget ne szenvedjen.

3. A *Dávid Ferenc-alapítvány* kezelésem alatt álló része mult évi jelentésem szerint 8490 K. 42 f. volt. A f. évi junius 30-iki zárlattal 9470 K. 71 f., gyarapodás e szerint 980 K. 29 f. Ebben adomány báró P. Horváth Kálmán főgondnok ur részéről 110 K. Ferencz József püspök részéről 50 K. együtt 160 K. A közpénztárban kezelt tőke jövedelméből fel nem használt s pénztárnok által nekem átadott 381 K. 45 f. Kolozsvári templom perselypénze 9 K. 75 f.; Takarékpénztári és kölcsön kamatok címén 429 K. 09 fill. A kezelésem alatt 9470 K. 71 fillérhez hozzáadva 1879-ben és 1903-ban a közpénztárba beadott 37820 K. 52 f. ez alapítvány összege 47291 K. 23 fill. Az alapítvány jövedelméből különböző cimeken eddig felhasználtatott 39400 K., tehát csaknem annyi, a mennyi az alapítványi tőke; ami természetes, miután a tőke alig szaporodik valamivel évenként s ez is inkább csak a kamatokkal, mert adománnyal jóformán csak báró P. Horváth Kálmán főgondnok ur növeli ezt az alapítványt évről-évre. Ez iránt tett többszöri felhívásom — sajnos — a pusztában elhangzott szó maradt. Pedig én nem tudok s nem is akarok lemondani arról a reményről, hogy talán sikerülni fog nekem ezt az alapítványt legalább 50000 koronára kinevelnem. Kérem szeretett atyámfiait ne hagyjanak reményemben megszegyenülni a Dávid Ferenc nagy emlékéért se.

4. A *báró Baldácsy-alapítvány* meghatalmazottainak ez évi ápr. 26-án Budapesten tartott közgyűlésén ezuttal is részt vettem dr. Bedő Albert meghatalmazott társammal. Az alapítvány jövedelméből a közgyűlés ez évre

kerületenként 14000 koronát szavazott meg, 2000 koronával tehát ismét többet, mint amennyi a múlt évben volt. Legyen áldott a nagy alapító emléke!

5. *Püspöki vizsgálatot* tartottam ez évben torockói egyházközségünkben. Alig van olyan egyházközségünk, amelyet szívesebben látogatnék meg, mint ezt, mert torockói egyházközségünkben a hithűség mellett az áldozatkészségnek is mindig oly jeleivel találkozom, amelyek, valóban mondhatom, páratlanok. Nem is említve az időközi kisebb ajándékokat és adományokat: arasztali díszítményeket, urvacsorai bort és kenyeret, közelebbről új harangok vételére a hívektől gyűlt 2000 koronát meghaladó összeget s. t. b. nincs olyan év, amelyben torockói egyházközségünk hívei közül egyik vagy másik kisebb vagy nagyobb alapítványt ne tenne családi öröme vagy fájdalma emlékére. Hogy mit jelent ez, legyen elég rámutatnom ez úton jelenleg meglevő alapítványai összegére, mely 45499 korona 97 fillért tesz ki, 35942 korona közgazdasági és dézsmakárpótlási alapjuk mellett. Alapítványaik utóbbi vizsgálatom óta, mely igaz, hogy most kivételesen 5 évre húzódott el, 10468 korona 90 fillérrel gyarapodott, tehát évenként mégis 2000 koronára megy. Melyik egyházközségünk tanúsít ilyen áldozatkészséget? Pedig torockói egyházközségünk hívei is éppen úgy érzik a mai nehéz életviszonyokat, mint más egyházközségeink hívei, de megvan bennök egyházközségük iránti hagyományos ragaszkodásuk és szeretetők mellett az áldozatkészség iránti hajlandóságuk is, amő — sajnos — már-már kihalóban van legtöbb egyházközségünkben annyira, hogy ma holnap alig lesz egyházközségünk, amely önmagát önerején fenntartani igyekezzék s ne hárítsa legaprólékosabb szükségleteit is az egyházra. Sajnosan tapasztaljuk ezt az egélyek iránti folyamodásokból, amelyek évenként 100-200 ezer koronára mennek, s hozzá sokszor még olyan hangon tartva, mintha sérelmet szenvednének, ha azok figyelembe nem vétetnek. Vajha e megjegyzésem intésül és buzdításul szolgálna egyházközségeinknek arra,

hogyan vegyenek példál torockói egyházközségünkötől s próbálják meg hiveink egyebűt is, tisztelet a kivételeknek, hátha valamivel löböt is áldozhatnának egyházközségűkért, mint amennyit áldoznak.

A Torockón tartott pűspöki vizsgálattal kapcsolatban szintén örömmel jelentem, hogy közelebbről részint egészen új, részint újból *több templomunk épűt*, amelyek közül a Hódmezűvásárhelyt és Magyaršároson épűt templomok felszentelésében magam is személyesen részt vettem s különösen hódmezűvásárhelyi templomunk felszentelése, amelyen Fekete Gábor főgondnok úr is jelen volt s amelyre úgy Kolozsvárról, mint általában az erdélyi részekből sokan elkisértek, ritka szép ünnepéyes-séggel folyt le, részt vevén abban a városon levő összes egyházak, különbözű hatáságok s igen sokan a lakósságból, vallás különbség nélkül. Az egyházi segély mellett, amely e templom felépítését lehetővé tette s amely nélkül ma már — sajnos — egyházközségeink alig épithetnek, még nagyobb romlásokat sem tudnak önerejükön kijavítani — jelentékeny nagy áldozatot hozott erre Kovács József gondnokafia, aki a felszenteléssel járű költségek nagyobb részét is maga hordozta áldott lelkű nejevel, amiért nem mulaszthatom el e helyen is köszönetemet nyilvánítani. Adja Isten, hogy sokáig jár hassanak el e templombá s onnan felszállű imájok Istentől meghallgatva áldással térjen vissza reájok. Magyaršárosi templomunk felszentelése is láthatólag buzdítólag, emelőleg hatott ot-tani népes gyűlekezetűnkre s a szomszédos egyházközségekből abban részt vett hiveinkre s remélem, hogy hatásá nem fog elmosulni, párává lenni, mint a száraz földre kiöntött víz.

Hódmezűvásárhelyen és Magyaršároson kívül templomot építettek vagy javítottak még nagyernyei, alsóbencédi leány, sepsikörispalaki anyaegyházközségeink, valamint füzesgyarmati egyházközségűnk, a hivek jelentékeny nagy áldozatával szép templomát egy szép toronnyal ékesítette s abba harangokat állított. Legnagyobb

sajnálatomra ezeknek felszentelésében személyesen részt nem vehettem, de Nagyernyére Vári Albert, Füzesgyarmatra és Sepsikörispatakra dr. Boros György afiát küldöttem ki és bízom meg helyettesíttetésemmel, magokkal víve mindenüvé az én üdvözlő iratomat is, amit alsóben-cédi templomunk felszentelése alkalmából is elküldöttem leányegyházközségünknek.

Még lett volna egy alkalmi ünnepély, amelyben szerettem volna részt venni s készültem is rá, hogy abban részt vegyek, de ugyanazon időre esett másnemű elfoglaltatásom ebben legnagyobb sajnálatomra megakadályozott.

Kisgyörgy Sándor esperes afia 40 éves lelkészi szolgálata alkalmából az udvarhelyi egyházkör s a vargyasi egyházközségünk által rendezett jubiláris ünnepély volt ez. Üdvözlő iratom mellett, melyet ez ünnepélyre elküldöttem, fogadja e helyen is legmelegebb üdvözlőmet, amelyhez, nem kétlem, egész főtanácsunk hozzájárul. Adja Isten, hogy még hosszasan szolgálhassa egyházunkat azzal a nagy buzgósággal, ügyszeretettel és lelkiismeretességgel, amelylyel 40 éven át szolgálta s ezzel megszerzett érdemkoszoruját még sok hasonló érdemmel ékesíthesse.

Mindezek egyházi életünk elevenségét tanúsítván, nem mulaszthatom el e helyen feljegyezni, hogy Józan Miklós esp. afia f. évi május 26-án Temesvárt, július 14-én Orsován tartott istentiszteletet, előbbi a reformátusok, utóbbi az ág. ev. hitvallásuak templomában, melyeket az illető lelkész urak a legnagyobb készséggel bocsátottak át esp. afiának e célra, amiért mindkét nagytiszteletű lelkész urnak a magam részéről is köszönetemet nyilvánítottam. Az első unitárius istentiszteletek voltak ezek ezeken a helyeken, ahol ugyan csekély számú híveink vannak, de azokra mint régi harmat a nedvet szomjazó virágra, üdítőleg, lelkesítőleg hathatott s értesülésem szerint hatott is esperes afiának urvacora osztással tartott lelkészi szolgálata. E mellett mindkét helyen más vallásuak is részt vevén az istentiszteletekben, nem kétlem,

hogy ezzel ismét sok félreértés eloszlott, amelyekkel — sajnos — még ma is nem egy helyen találkozik valásunk túl a Királyhágón s így lassan-lassan mégis elismerik mindenütt, hogy mi is a szentek polgártársai vagyunk.

6. *Angol és Amerikai testvéreink*, akikkel az érintkezést levelezés útján állandóan fenntartom, ez évre is megküldötték évi segélyöket budapesti s ezzel kapcsolatban levő egyházközségeink számára. Győrfi István lelkészjelöltünk, aki 2 évig volt a Manchester Collegeban Oxfordban s az intézet igazgatójától vett értesítés szerint e két évet példás igyekezettel használta fel a theol. tudományok tanulmányozására s azokban oly szorgalmat tanusított, hogy azért a dicséret mellett nem egyszer jutalomban is részesült, e mellett különböző helyeken tartott istentiszteletekkel és beszédeivel a hallgatóság elismerését nyerte ki, a nyáron szerencsésen haza érkezvén, legnagyobb sajnálatunkra nem volt kil helyébe Oxfordba küldjünk. De nem tudtunk Manchesterbe se küldeni theologus ifjaink közül senkit a Sharpe Emilia kisasszony nagybecsű alapítványára a lelkész hiány miatt, amit az intézet igazgatósága különösen pedig a nemes alapítványozó nő nagyon sajnosan vettek tudásul, kifejezve azon reményöket, hogy a jövő tanévre minden esetre gondoskodni fogunk theol. ifju küldéséről Manchesterbe is, Oxfordba is, amit ők nagyon óhajtanak, hogy ez uton is az összeköttetés közöttünk minél bensőbb és erősebb legyen. Öröömömre szolgál azonban, hogy ez idő szerint legalább egy leányunk mégis van Londonban a Channing Houseban, Tompa Mártha, akit szerencsések voltunk, mondhatni az utolsó órában megkapni, hogy szülői óhajására, a Channing Houseban küldhettünk, a Jéger Gizella helyébe, aki magyar leányainkról a legjobb benyomást hagyva hátra maga után úgy az igazgatónő és tantestület, mint tanulónő társainál, maga is a legszebb emlékekkel a Channing Houseban töltött 2 év után, a nyáron szintén haza jött.

7. Még csak mult évi főtanácsunk óta *elhunyt egyházi tanácsos* afiairól kívánok kegyeletes érzéssel megemlékezni. Elhunyt lelkészeink között már megemlékeztem Csegezi László, Kelemen Albert és Kozma Dimén afiairól, de mindhárman egyházi tanácsosok is lévén, annyi-
val kevésbbé hagyhatom nevöket itt is feljegyzés nélkül, mert Csegezi László afia évek hosszú során át mint esperes is teljes igyekezettel szolgálta egyházunkat, Kelemen Albert szintén mint esperes s e mellett mint közügyigazgató is oly buzgalommal és lelkiismeretességgel teljesítette tiszttével járó kötelelességeit, hogy ezért nem egyszer a törvényes esperes elnevezéssel is elismerésünket kívántuk iránta kifejezni; Kozma Dimén bár az ifjabb nemzedékhez tartozott, már is több jeltét adta volt annak, hogy az egyházi tanácsosságra teljesen méltó volt. Világi egyházi tanácsosaink közül, Istennek legyen hála érette, a mult évi főtanács óta csak kettőt veszítettünk el: Márai Lajos és Mikó Béla afiait. Legyen áldott mindnyájoknak emléke s az isteni gondviselés pótolja ki helyöket sorainkban.

De nagy mulasztást követnék el, ha *Chalmers András* és *Harrison John* angliai hitrokainknak, mint tiszteletbeli egyházi tanácsosainknak a sirjára is nem tenném le e sorokban a kegyeletes emlékezés koszoruját, akik közül előbbi 1879-ben Dávid Ferencünk halálának 3 százados, utóbbi 1910-ben születésének 400 százados emlékét ünnepelték meg velünk hazánkban. Chalmersre valószínűleg már kevesen fognak emlékezni közülünk; én jól emlékszem az ő rokonszenves módorára s az ünnepélyen az angói küldöttség nevében tartott beszédére; de Harrison úr bizonyára mindnyájunknak emlékében él, aki az ő lelkes és lelkesítő beszédeit ünnepélyeinken Kolozsvárt és Déván is hallották. Mindkettőben nem csak egyházunknak, hanem hazánkban is lelkes barátját veszítettük el. Szálljon sírjokra innen a távolból is egy bús sóhaj!

Egyházunk más ügyeiről az E. K. Tanács jelentésé-

ből fog értesülést nyerni a Méltóságos és Főtisztelendő egyházi főtanács. Tisztelettel kérem, méltóztassék évi jelentésemet tudásul venni és elfogadni.

Kolozsvárt, 1912. évi október hó 26.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Dr. Boros György a jelentéssel kapcsolatban indítványozza, hogy az E. Főtanács a maga részéről is fejezze ki örömét azok fölött a kitüntetések fölött, amelyekben a királyi kegy a Daniel-családot és Fekete Gábor főgondnok urat részesítette. Továbbá fejezze ki örömét Kisgyörgy Sándor esperes afiának 40 évi jubileuma alkalmából és üdvözlje angol és amerikai hitrokonainkat s fejezze ki készségét az iránt, hogy a különböző országok unitárius és más szabad-
elvű hívői minél bensőbb kapcsolatba hozassanak.

Az E. Főtanács a főtisztelendő püspök ur évi jelentését megnyugvással veszi tudomásul.

Örömmel iktatja jegyzőkönyvébe azt a magas kitüntetést, amely id. Daniel Gábor tiszt. főgondnokunkat és családját bárói rangra emelésével érte. Ha nem is újulnak meg a vallásunk mellett kitartással küzdött előkelő családokon ejtett sebek, jól esik a multak ismerőinek, hogy a jelenkor humanizmus és általános miveltsége immár nem teszen felekezeti megkülönböztetést, hanem a maga értéke szerint méltányolja a hazafias közszolgálatokat.

E. Főtanács örömét fokozza, hogy tiszt. főgondnok urnak két érdemes fia is egyházunk vezető emberei között van, mint felügyelő gondnokok és kiterjeszti rájuk is üdvözlését.

Fekete Gábor főgondnok afiát ért kirá-

lyi kitüntetés méltatása egy szép hosszú hivatali pályán a kötelességtudás mintaképének, a ki erejét nemcsak hivatalában, hanem a társadalomban és egyházában is értékesítette.

Kisgyörgy Sándor esperesünk negyven évi lelkészi szolgálata egészen egyházunk kebelén s lelki javaink gyarapítására történt. Kívánja E. Főtanács, hogy tőle lelkészársai még sok éven át példát vehessenek.

Angol és amerikai hitrokonainkat E Főtanács meleg rokonszenvvel és szeretettel üdvözli, kívánván, hogy nagyszabású vallási és társadalomjólleti munkáját mind szélesebb, meg szélesebb körben végezhesse.

7. Az E K. Tanács előterjeszti évi jelentését:

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!

Egy csöndes, de munkás és hisszük, eredményes egyházi évet zárunk le ezen jelentésünkkel. E. K. Tanácsunk a reá bízottakban nagyobb akadály nélkül járhatott el s részint a múlt évi Főtanácsai intézkedések értelmében, részint E. K. Tanácsunk hatása körében igyekeztünk mindent a maga idejében és legjobb meggyőződésünk szerint intézni el. Figyelemmel voltunk egyházunk közérdekeire a szoros értelemben vett hivatalos ügykezelésen kívül is. Egyházközeink s illetőleg egyházközségeinek ügyei intézésében körüli esperes afiai és más tisztviselőink buzgóságát tapasztaltuk. Felső-, közép- és népiskoláink érdekében a koronként előforduló ügyekben megtettük a szükséges intézkedéseket. Évi munkásságuk eredményéről külön jelentésekben számolunk be. Ki kell emelnünk ezen a helyen, hogy a keresztesi gymnasium építésügye több ízben foglalkoztatta E. K. Tanácsunkat, illetőleg bizottságainkat. Erről is külön jelentésben adunk számot, melyben különösen megnyugtató, hogy Vall. és

Közoikt. miniszter ur a drágasági viszonyokat figyelembe véve újabb tekintélyes segéllyel jöttl támogatására egyházunknak, a miuek hatása a segélyre szánt összegeknél is föltünően érezhető, miután a megfelelő percent visszafizetéséről máris gondoskodnunk kellett. Ezzel szemben ismét örvendetes eseményszámba megy, hogy Váll. és Közoikt. miniszter ur az 1848. évi XX. t.-c. alapján adott segélyt 30.000 kor.-val növelte. Hasonlóan örvendetes, hogy a báró Baldáchy Antal protestáns alapítvány évi jövedelméből az eddiginél 2000 koronával több, összesen 14.000 esik egyházunk részére, amely összegből 13.000 kor. fog jelen Főtanácson kiosztatni.

Az elmúlt 12 hónap alatt iktatóra vétetett 1405 ügydarab. E. K. Tanácsunk tartott 15 ülést, melyeken a 42 tag közül legtöbbször jelen volt 18 tag, egyszer sem volt jelen 11 tag. E. K. Tanács 513. jk. pont alatt hozta meg határozatait, melyek közül kiemeljük a pénzeink kezelésében hozott azt a lényeges módosítást, hogy összes pénzeink és értékpapirjaink kezelését egy pénztintézetre, a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbankra bíztuk. Erről külön részletes jelentés van az E. Főtanács előtt.

Örvendező szívvvel vett részt E. K. Tanácsunk abban az ünneplésben, amelyet király Öfelségének legmagasabb kitüntetése szerzett két érdemes főgondnokunknak: id. Daniel Gábor tisz. főgondnok urnak és családjának bárói méltóságra emelése, Fekete Gábor főgondnok urnak valóságos belső titkos tanácsossággal kitüntetésével. A Danielek ősrégi családja a haza szolgálatában hosszú évszakon át állott, egyházunknak kezdet óta egyik szilárd oszlopa, veszélyek idején védő bástyája volt. A bőven kiérdemelt új méltóság közhírré tévése alkalmával E. K. Tanácsunk külön üdvözlő levéllel kereste föl tisz. főgondnok urat, a család fejét, és két fiát, dr. Daniel Gábor és Daniel Lajos körü felügyelő gondnok fiait. Bizottságilag és gyűlésünkben is üdvözlöttük Fekete Gábor főgondnok urat, kit az igazságszolgáltatás terén és a társadalom szolgálatában szerzett kitünő érdemei juttatták a magas méltósághoz.

Egyházunkra is háromlik ebből a nagy fényből. Kívánjuk, hogy viseljék hosszú ideig boldog megelégedéssel.

Rokonszenvét és tiszteletét kifejezte E. K. Tanácsunk az Erdélyi Ref. Egyházkerület iránt azzal, hogy képviselőit kiküldötte elhunyt érdemes főgondnoka báró Bánffy Dezső emlékűnnepére.

Közügyigazgató és marosközi esperes, *Kelemen* Albert afiának váratlanul bekövetkezett halála alkalmából E. K. Tanácsunk érdemeit jegyzőkönyvileg méltatta s azzal is kifejezésre juttatta érdemei elismerését és halála feletti részvétét, hogy a temetésre képviselőkül kiküldötte dr. Boros György egyh. főjegyző és Vári Albert vallásstanár fiait, akik a temetésen beszédet mondtak és E. K. Tanács koszoruját a koporsóra helyezték.

Kriza János b. c. püspökünk egyházi dolgozatai kiadása iránt az előkészítő lépéseket megtette E. K. Tanácsunk. A kiadásra alkalmas dolgozatok kívannak választva. Jelenben revisio alatt állanak.

Egyházi klenodiumainknak szakértői megvizsgálása, leírása és kiadása iránt lépéseket tettünk. Kelemen Lajos tanár afiát megbíztuk, hogy az ügyben eljárjon. Ő megnyerte dr. Pósta Béla egyet. tanár urat a szakértői vélemény megadására. A kolozsdoboka-köriek immár beküldtek és a leggondosabb ellenőrizés mellett kiadattak a szakértőknek.

A *jótekonyság igen* szépen nyilvánult meg az elmúlt esztendő alatt is. A nagyobb alapítványok közül itt megemlítjük b.-ujfalvi ny. lelkész Tibáld József és neje Petke Vilma szép alapítványait, melyeket a Theologiai Intézet (4000 k.), a kolozsvári főgymnasiumi (4000 k.) és kereszturi gymn. tanulók segélyezésére (8000 k.) adtak. Csak a közelebbi napokban jutott E. K. Tanácsunk birtokába mélt. Deréky Gyula ur. 20.000 kor. alapítványa, melyben elhunyt neje báró Györffy Róza hitrokon kívánságát teljesítette a maga részéről is táplált rokonszenvvvel egyházunk iránt. Az önálló alapítványokról külön előterjesztéseket teszünk.

E helyen hálás elismeréssel jelenthetjük, hogy

Péterffy Zsigmond ur az alapítványát újabban gyarapította 50 K. Most ez alapítvány 763 K 12 fill.

Dr. Ferencz József konviktusi segélyre egy teljes díjba újból adott 250 k.

A főtanácsi bizottság gyarapította a nyomda-alapot 290 K. Aza lap most: 1571 K 63 fill.

Kovácsy Sándor az adámosi egyházközségnek tett alapítványt 400 K.

Özv. Huszár Mihályné nagyajtai egyházközségnek tett alapítványt 100 K.

Kiegészítették alapítványukat:

Ferencz József püspök és neje 500 K-val, most 2710 K 36 fillér.

Benkő Mihály 600 K.-val, most 5164 K. 80 fill.

A Székelykereszturi Népbank Borbáth Dániel emlékére 100 K.

Az 1874. végzett osztály alapítványához az osztály nevében dr. Boros Györgyafia beadott 795 K. 09 f. s ezzel az alapítvány 1192 K. 75 fillérre emelkedett.

A bölöni egyházközség 5000 K. konviktusi alapítványát 6000 K.-ra emelte.

Gr. Wass Albertné urhölgy emlékére gr. Wass Béla ur útján a néhai kívánsága szerint konviktusi célra 500 K.

Özv. Vitályos Albertné a kereszturi gymrhoz férje emlékére 100 K.

Vadász József és neje tett alapítványt a csekefalvi egyhkönek 200 K.

Dr. Kiss Árpád tett alapítványt a szentkirályi egyházközségnek 100 K.

Benedek János és neje a kadácsi egyházközségnek 100 K.

Vajna Ferenc nevére örökösei az adámosi egyházközségnek 200 K.

Konviktusi alapítvány-adományokat adtak a következő kolozsvári pénzintézetek:

Erdélyi Bank 100 K. Népbank 20 K. Gazdák Hitel-

szövetkezete 30 K. Erdélyrészi tanítók-bankja 10 K. Korona Bank 50 K. Közhasznú Takarékpénztár 100 K. Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank 100 K. Mezőgazdasági Bank 30 K.

Sharpe Emily urnő Londonból megküldötte az arc-képét testvérének Miss Matilda Sharpenak. A képet maga az ajándékozó festette. A kit ábrázol a jótékony szívű és nagy lelkű alapítója a londoni Channing House School-nak, hol már oly sok leányunk tanult a festőnő alapítványán, akinek nagybecsű másik alapítványáról a múlt évben tettünk jelentést. A képet elhelyeztük E. K. Tanácsunk termébe és kifejeztük köszönetünket az olyannyira kedves ajándékért. Még csak azt szeretnők ha magának a festő-alapítónak is meg volna a képe.

Az E. K. Tanács a Dávid Ferenc emlék-alapból az udvarhelyi körben kiadott Dávid Ferenc füzetekre 150 K, a Dávid Ferenc Egylet kiadványaira 400 K. segílyt adott.

Néhai Molnár Sándor jogügyész afia örököseinek ügyvédi eljárás díj címen végkielégítésül 600 K. fizetett ki, a múlt évben adott 1000 kor. kívül.

E helyen említjük meg, hogy Mélt. dr. Kossutány Ignác egyet. tanár ur kegyeskedett Egyházjogtanából 300 példányt ajándékképpen rendelkezésünkre bocsátani, hogy könyvtárainkat, lelkészeinket és hittani intézetünket ellássuk vele. Mély hálára kötelező szivességéért e helyen is köszönetet nyilvánítnak.

E. K. Tanácsunk mindenik adományért kifejezte köszönetét.

Több kisebb és nagyobb *építkezés* és átalakítás fordult elé a múlt évben is E. K. Tanácsunk felülbírálásával és jóváhagyásával.

Két új *templom* épült, s a régiek javítottak:

Magyarsároson befejeztetett az új templom építése. Intézkedtünk, hogy az egyházközség érdekes, és bizonyos tekintetben műbecsű fatornya meghagyassék és gondoztassék, annál is inkább mivel jól használható.

Füzesgyarmati egyházközségünk nagy áldozatkészség-

gel kiegészítette a templomát toronnyal és ellátta harangokkal.

Kövenden, Vadadon és Sepsiköröspatakon a templomon lényeges átalakítás eszközöltetett. S.-Köröspatakon az orgona megújított. Hódmezővásárhelyen elkészült a díszes új templom.

Nagyobb befektetést igénylő építésre, illetőleg vásárra adtunk fölhatalmazást a petrozsényi és segesvári egyházközségeknek. Mindkettő paplakot és imaházat is épített. A segesvári egy teljesen új és még nem használt házastelket vett meg előkelő helyen. Meglevő tőkéjén kívül 24.000 kor. kölcsönrel fogja fedezni, melyhez segélyalapjaink nagyobb összeggel kell hogy járuljanak. A petrozsényi egyházközségnek a helyet az államkincstár ajándékozta. Az építés költségeire kölcsönért fölhatalmazást adott.

Dévai leányegyházközségünk a tervbe vett templom építésének végrehajtására E. K. Tanácsunkat kérte föl. Már meglévén adva az engedély a helyre, erről okmányszerű nyilatkozatot kértünk és az előkészítő munkákat keresztülvitelére bizottságot küldöttünk ki.

Ezzel kapcsolatban emlíjtük meg, hogy dr. Boros Györgyafia az Unitárius Közlöny gyűjtését 650 K, a dévai templomra beadta és a templomalapba kezelésre átvettük. Miss Katharine Weller, aki dévai ünnepségünkön jelen volt, újból 5 dollárt küldött az építés céljaira.

Új díszes papiház épült Tordán, melynek költségei fedezésére az egyházközséget 30.000 kor. kölcsön fölvételére hatalmaztuk föl.

Homoródújfaluban, Kolozson, Dicsőszentmártonban a paplakot lényegesen kijavították és bővítették.

A *marosszentkirályi* társegyházközség vagyona kezelését a m.-vásárhelyi egyházközségre bíztuk, miután a msztkirályi egyházközség annyira elnéptelenedett, hogy a kezelést és ellenőrzést nem végezhetlék szabályszerűen.

Jóváhagytuk a *fűzesgyarmati* egyházközségnek a maga viszonyai szerint alkotott egyházadózási szabályzatát, a *bölni* egyházközségnek az állammal kötött szerződését

az egyház iskolatelke használatáról, a tordai egyházközségnek eladtuk a volt gymnasium birtokához tartozó 5 drb. kisebb külsőséget. Jóváhagytuk a szerződését a felsőrákosi és korondi egyházközségeknek temetőhely vásárlásáról, a marosvásárhelyinek egy belsőtelke eladásáról, a szentmihályfalvinak birtokrészének vasuti célra kisajátításáról. A torockói és szentmihályi egyházközségeket fölhatalmaztuk faeladásra.

A *belsőembéri nyugdíjintézetből* utalványoztuk a nevelési járulékot Gál Miklós volt s.-köröspataki lelkész árvaínak, az özvegyi nyugdíjat özv. Tibáld Józsefné lelkésznek, özv. Kelemen Albertné lelkésznek. Kiutaltuk a megfelelő nyugdíjat és temetési járulékot özv. Csegezy Lászlóné lelkésznek, a temetési járulékot özv. Kozma Diménne lelkésznek.

Folyamodtunk a vall. és közokt. miniszterhez, hogy a lelkészek kongruáját pótolja 20 koronával, mert a b. e. nyugdíjintézetbe fizetett és levonásba veendő összeg nem 60 K., amint először be volt jelentve, hanem 80 K. A miniszter kérésünket, sajnos, nem teljesítette.

Fölvettük a nyugdíjintézetbe új tagokul ifj. Bartók Endre, Lőrinczy Domokos, Keresztési Dénes, Székely Kelemen, Bárka József, Gál Mózes, Sebe Ferenc új lelkész fiait.

Államsegélyt élvezett egyházunk különböző címeken ebben az évben is. Első helyen említjük, hogy tanítóinknak a miniszter ur kiutalt személyenként 150 K. drágasági segélyt.

A segesvári lelkésznek kiutalt 400 K. kongruát, ellenben nem teljesítette kérésünket a brassói, fogarasi és petrozsényi lelkészek kongruasegélye ügyében.

Kolozsvári és kereszturi gymnasiumainkat a Kormánybiztos, Kuncz Elek ur meglátogatta s hasznos utbaigazításai mellett megelégedését nyilvánította. Ezuttal is kifejezte a kereszturi gym. építkezések sürgős szükségét. Erről külön előterjesztésünk lesz.

Kolozsvári főgymnasiumunk új r. tanára dr. Varga

Béla ünnepélyesen beiktattatott, zene- és énektanítója Sándor Jánossal együtt igen szép ünnepély keretében f. évi ápr. 11-én. A Berde Moza-alapítvány 1000 K. tanári jutalomdíja Hidegh Mihály tanárnak adatott. Gálfalvi Sámuel kereszturi gymn. tanárnak külföldi tanulmányutra 600 K. segílyt adtunk.

Tanáraink fizetését és lakáspénzét az állami tanárokénak megfelelően rendeztük és a különbözetet f. évi jan. 1-től folyóvá tettük. Theologiai tanáraink ugyanazért jelen Főtanács elébe folyamodást terjesztenek.

A megfelelő korpótléket kiutaltuk: dr. Szolga Ferenc, Szentmártoni Kálmán, kereszturi, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán kolozsvári tanár és Régeni Áron kolozsvári elemi isk. tanító afiának.

Tanintézeteink tanárai rendes évi értekezletüket megtartották Kolozsvárt máj. 30-án. Fölhatalmaztuk az értekezések kinyomatására.

Kolozsvári főiskolánk az öt évenként tartani szokott jóltevők emlékünnepét okt. 26-ára tűzte ki.

A theologiai szakvizsgálatot lelették és lelkészjelöltnek nyilvánítottak: Lőrinczi Domokos, Keresztesi Dénes, Gál Mózes, Sebe Ferenc, Bárka József, Ébert András.

A dr. Nagy Károly emlékalap kamatját az 1912/13. tanévre Gelei Kálmán orvostanhallgatónak adtuk.

Internátusi felügyelőknek kineveztük Kolozsvárra dr. Borbély Ferenc és Gálfi Zsigmond, Kereszturra Lukácsi Sándor tanárjelölteket.

Konviktusi kedvezményül kiadatott Kolozsvárt 19080 korona.

A theologiai intézetet részben áthelyeztük a volt lakásokba, miről külön jelentést teszünk. A zenetermet áthelyeztük a theologusok dolgozószobájába.

A theologiai intézethez egy szőigát alkalmaztunk ideiglenesen, 600 K. évi fizetéssel.

A theologusok egyetemi díjába kiutaltunk 840 K.

A Kismező játékhely eladása ügyében javaslatlételre bizottságot küldöttünk ki.

A kollégiumi épület fedelének újjal kicserélése elodázhatlanná vált. A nagy kiadással járó munka folyamatban van.

A templomi énekes könyvek kezelését, mit eddig titkárfia teljesített, rábíztuk Kelemen Lajos levéltárnok afiára.

Az iskolaszolgák fizetését, a nagy drágaság tekintetbe vételével rendeztük.

Az igazgatóságot fölhatalmaztuk, hogy a jelen tanévben tegyen kísérletet a konviktus házikezelésével, ami az isk. év elején meg is indított.

Jogtanácsos afia megtette jelentését a peresügyek állásáról. E. K. Tanács megfelelő módon intézkedett.

A *jószágfelügyelőség* egyik tagja, Albert Dénes afia a tagságról lemondván, helyébe a tagsággal megbíztuk dr. Ferencz József jogtanácsos afiát.

Az *esperesek az egyházközségek* vizsgálatáról kellő időben betérjesztvén jelentéseiket, azokat felülvizsgáltuk, utasításainkat megadtuk.

A beérkezett számadások és jelentések alapján a *számadások és adományok* 1911. évi eredményét a következőkben terjesztjük elé:

I. *A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben az 1911. év végén:*

Összes bevétel volt	73.929 K 25 f.
„ kiadás „	71.418 „ 13 „
Pénzmaradvány	..	2.511 K 12 f.

Összes pénzvagyron 1911. év végén	229.524 K 34 f.
Előző évinél több 7.232 „ 99 „
Összes teher 371.490 „ 18 „
Előző évinél kevesebb 105.098 „ 26 „

II. *A kolozsdobokai egyházkörben az egyházközségekben az 1911. év végén:*

Összes bevétel volt	6.558 K 53 f.
„ kiadás „	5.818 „ 45 „
Pénzmaradvány	..	740 K 08 f.

Közalap vagyona	2.737 K 86 f.
Magtáralap „	10.628 „ 16 „
Kepealap „	200 „ — „
Építésialap „	550 „ — „
Orgonaalap „	359 „ 84 „
Vegyesalapok „	350 „ — „

Összesen .. 15.565 K 94 f.

Előző évinél több 1.208 K 97 f.

Adósság 9.020 „ — „

Előző évinél kevesebb 1.070 „ — „

Az évi kegyes adományok és köz-
munkák értéke 638 „ — „

III. *Az aranyostordai egyházköri egyházközségekben*
az 1911. év végén:

Összes bevétel volt 68 085 K 78 f.

„ kiadás „ 58 441 „ 90 „

Pénzmaradvány .. 9 643 K 88 f.

Közalap vagyona 66.948 K 76 f.

Kepealap „ 113.990 „ 55 „

Magtáralap „ 611 „ 05 „

Orgonalap „ 142 „ 66 „

Toronyalap „ 880 „ 91 „

Vegyes alapok „ 9.497 „ 01 „

Összesen .. 201.714 K 82 f.

Előző évinél kevesebb 1.102 K 77 f.

Adósság 7.936 „ 37 „

Előző évinél több 1.000 „ 15 „

Gabona vagyon 137 Hl. 92 l.

Előző évinél kevesebb 35 Hl. 15 l.

Az évi kegyes adományok és köz-
munkák értéke 3.892 K 57 f.

IV. *A küllői egyházköri egyházközségekben* az 1911.
év végén:

Összes bevétel volt 27.373 K 42 f.

„ kiadás „ 24.867 „ 15 „

Pénzmaradvány .. 2.506 K 27 f.

Közalap vagyona	8.165 K 45 f.
Kepealap „	16.160 „ 20 „
Magtáralap „	288 „ 56 „
Építésiialap „	2.639 „ 57 „
Orgonalap „	1.403 „ 51 „
Templom- és toronyalap vagyona	13.167 „ 78 „
Iskolaalap vagyona	291 „ 98 „
Vegyes alapok „	31.209 „ 03 „
Összesen ..	73 826 K 08 f.
Előző évinél kevesebb	790 K 51 f.
Adósság	20.611 „ 01 „
Előző évinél több	4.762 „ 31 „
Gabona vagyon	110 Hl. 10 l.
Előző évinél több	12 Hl. 66 l.
Az évi kegyes adományok és köz- munkák értéke	5.742 K 91 f.

V. *A marosi* egyházköri egyházkázségekben az 1911. év végén:

Összes pénzbevétel volt	99.146 K 13 f.
„ pénzkadás „	91.367 „ 10 „
Pénzmaradvány ..	7.779 K 03 f.
Közalap vagyona	53.194 K 71 f.
Kepealap „	41.010 „ 71 „
Magtáralap „	799 „ 68 „
Építkezésiialap vagyona	9.277 „ 49 „
Iskolaialap „	2.188 „ — „
Vegyes alapok „	57.266 „ 83 „
Összesen ..	171.516 K 45 f.
Előző évinél több	15.730 K 02 f.
Adósság	63.370 „ 62 „
Előző évinél több	6.699 „ 53 „
Gabona vagyon	290 Hl 47 l.
Előző évinél kevesebb	81 Hl. 82 1/2 l.
Az évi kegyes adományok és köz- munkák értéke	2.717 K 04 f.

VI. *A székkelykereszturi egyházköri egyházközségekben az 1911. év végén:*

Összes bevétel volt	58.200 K 95 f.
„ kiadás „	46.983 „ 88 „
Pénzmaradvány	..	11.217 K 07 f.
Közalap vagyona	41.458 K 02 f.
Magtáralap „	2.013 „ 97 „
Kepealap „	34.683 „ 94 „
Építkezési alap vagyona	70.536 „ — „
Orgonaalap „	6.621 „ 71 „
Templom és toronyalap vagyona	..	11.984 „ 09 „
Iskolaalap vagyona	5.728 „ 10 „
Vegyes alapok „	53.537 „ 08 „
Összesen	..	237.779 K 98 f.
Előző évinél kevesebb	8.552 K 68 f.
Adósság	53.388 „ 28 „
Előző évinél kevesebb	7.362 „ 86 „
Gabona vagyon	779 Hl. 05 l.
Előző évinél kevesebb	273 Hl. 75 l.
Az évi kegyes adományok és köz-		
munkák értéke	10.602 K — f.

VII. *Az udvarhelyi egyházköri egyházközségekben az 1911. év végén:*

Összes bevétel volt	28.579 K 86 f.
„ kiadás „	25.838 „ 82 „
Pénzmaradvány	..	2.741 K 04 f.
Közalap vagyona	18.191 K 91 f.
Kepealap „	35.207 „ 91 „
Magtáralap „	2.517 „ 97 „
Építkezési alap vagyona	12 „ 24 „
Orgonaalap „	991 „ 03 „
Templom és toronyalap vagyona	..	12 930 „ 60 „
Iskolaalap vagyona	4.648 „ 62 „
Vegyes alapok „	18.692 „ 18 „
Összesen	..	95.733 K 50 f.

Előző évinél kevesebb	9.285 K 01 f.
Adósság	31.299 „ 70 „
Előző évinél több	3.531 „ 50 „
Gabona vagyon	1.389 Hl. 14 l.
Előző évinél kevesebb	129 Hl. 04 l.
Az évi kegyes adományok és köz- munkák értéke	4.928 K 79 f.

VIII. *A felsőfehéri* egyházköri egyházközségekben az 1911. év végén:

Összes bevétel volt	36.353 K 84 f.
„ kiadás „	31.030 „ 26 „
Pénzmaradvány ..	5.323 K 58 f.
Közalap vagyona	7.342 K 82 f.
Magtáralap „	2.021 „ 94 „
Kepealap „	3.581 „ 96 „
Építésialap „	725 „ 50 „
Orgonaalap „	947 „ 40 „
Templom és toronyalap vagyona ..	7.962 „ 01 „
Vegyes alapok vagyona	2.862 „ 32 „
Összesen ..	30.767 K 53 f.
Előző évinél több	4.057 K 99 f.
Adósság	5.146 „ 53 „
Előző évinél több	2 696 „ 53 „
Az évi kegyes adományok és köz- munkák értéke	1.565 „ 60 „

IX. *A háromszéki* egyházköri egyházközségekben az 1911. év végén:

Összes bevétel volt	103.892 K 24 f.
„ kiadás „	77.968 „ 27 „
Pénzmaradvány ..	25 923 K 97 f.
Közalap vagyona	40.749 K 34 f.
Kepealap „	3.471 „ 11 „
Magtáralap „	3.828 „ 66 „
Építkezésialap vagyona	2.446 „ 75 „
Orgonaalap „	1.711 „ 66 „

Toronyalap vagyona	931	„ 67 „
Iskolaalap	„	41	„ 25 „
Vegyes alapok	„	311.253	„ 38 „
Összesen		.. 390.357 K 79 f.	
Előző évinél több	29.755 K 98 f.	
Adósság	6.858	„ 24 „
Előző évinél több	2.698	„ 54 „
Gabona vagyon	1.304 Hl.	38 l.
Előző évinél kevesebb	42 Hl.	48 l.
Az évi kegyes adományok és köz-			
munkák értéke	2.898 K 39 f.	

X. *A duna-tiszamenti* egyházköri egyházközségekben az 1911. év végén:

Osszes bevétel volt	81.299 K 26 f.	
„ kiadás	„	77.097	„ 40 „
Pénzmaradvány		.. 4.201 K 86 f.	
Közalap vagyona	12.767 K 87 f.	
Magtáralap	„	2.600	„ 87 „
Kepealap	„	300	„ — „
Építésialap	„	750	„ 73 „
Toronyalap	„	172	„ 78 „
Vegyes alapok vagyona	1.707	„ 42 „
Összesen		.. 22 500 K 66 f.	

Előző évinél kevesebb 10.455 K 22 f.,
ami a történt építkezésekben is adósság törlesztésekben találja magyarázatát.

Adósság	54 690 K — f.	
Előző évinél kevesebb	10.739	„ 49 „
Az évi kegyes adományok és köz-			
munkák értéke	5.148 K 42 f.	

A kimutatások szerint az egyházkörökben 1911. év folyamán tett kegyes adományok és közmunkák értéke 38033 K 72 fillért teszen ki mely összeg 2332 K 58 fillérrel több az előző évinél. Az E. K. Tanács köszönettel vette tu-

domásul az áldozatkészséget és egyházköri esperes afiai útján kifejezte köszönétét a következő kegyes adományokért.

Aranyostordai körben. A bágyoni egyházközségben Debiczky Sándorné 100 kor. értékű urasztali pohárterítő és a nő hívőknek 120 korona értékű urasztali és papszéki terítő adományáért. A komjátszegi egyházközségben Gálfi András lelkésznek épületek javítására 30 kor. és a hiveknek harmoniumra tett 214 K 65 fill. adományáért. Kövendi egyházközségben az aranyosszéki Takarékpénztárnak templomjavításra tett 50 kor. adományáért. Szindi egyházközségben Bors Mihálynak templomkerítés javításra 300 kor. Király József és Bors Mihálynak papi lakóház javára 600 kor. értékű anyag és dr. Lőrinczy Ákosnak 40 kor. adományáért. Torda-Turi egyházközségben a hiveknek harmoniumra tett 90 K 90 fill. adományáért. Toroczkószentgyörgyi egyházközségben a hiveknek toronyórára tett 623 K 40 fill. adományáért. Várfalvai egyházközségben a hiveknek magtáralapra pénz és gabonában tett 207 K 99 fill. adományáért. Verespataki egyházközségben Imreh Józsefnek templomi berendezésekre tett 100 K és Raffay Zsigmond lelkésznek alapítványa gyarapítására tett 400 kor adományáért.

Küküllő körben. A dicsőszentmártoni egyházközségben özv. Szabó Ferencnének 200 K értékű urasztali pohárért. A marosszentbenedeki egyházközségben Biró Pálnénak 50 K értékű urasztali pohárért. Biró Pál lelkésznek a lelkészlak javára tett 36 K adományáért. Az ádámosi egyházközségben dr. Kovácsy Sándornak 400 K alapítványáért. A magyarsárosi hiveknek a templomépítésre tett 1657 K adományáért és Inczei Áronnak orgona alapra 130 K gyűjtéséért.

Marosi körben. Szentgericei egyházközségben özv. Farakas Miklósné 40 K értékű urasztali kenyértakaró adományáért. A nyomáli egyházközség hiveinek közmunka és pénzben tett 1251 K 33 fill. értékű adományáért. A székelýtompai egyházközségi célra Nagy Miklós 100 K,

Gál Elek lelkész és Török Elek tanító együttes 50 K adományáért. A nyárádszentmárton-csikfalvi egyházközségben a közbirtokosságnak iskolai célra tett 36 K adományáért. Jobbágyfalván Fazakas Györgynek templomkapura adott 50 K adományáért. Csongvay Lajos egyházköri felügyelő gondnok afiának az egyházközségben konfirmált növendékek részére 33 K értékű kis bibliáért, mely kegyes adomány már 13 év óta gyakoroltatik.

Kereszturi körben. Pipei egyházközségben Bálint Domokos családjának templom céljára tett 300 K adományáért és a távollevő egyháztagoknak templom céljára tett 384 K adományáért. Böződi egyházközségben Szalontai Béláné 30 K értékű urasztali kehely adományáért. Magyarzsákodi egyházközségben özv. Palatka Dánielnének 32 K értékű gyászlobogó adományáért. Korondi egyházközségben Biró Domokos és nejének 64 K értékű urasztali kehely adományáért. Szentábrahámi egyházközségben Lőrinczy Dénes egyházköri felügyelő-gondnok közszükségletekre tett 50 kor. adományáért. A Csekefalvi egyházközségben Vadász József 200 K alapítványáért Fiátfalvi egyházközségben özv. Fazakas Dénesné 30 K értékű urasztali kancsó s terítő és özv. Tánczos Miklósné 36 K értékű urasztali terítő adományáért. Nagykadácsi nőknek 81 K 70 fill. értékű szószék takaró és a kiskadácsi nőknek 64 K 90 fill. értékű urvacsorai pohár és kenyértartó adományáért. Siménfalvi egyházközségben Joó Elek és neje Elekes Juliánna templom és toronyépítés céljára tett 2000 kor. ígéretadományáért. Felsőbencédi, csehétfalvi, kadácsi, medeséri, kedei, székelyszentmiklósi, pipei, magyarzsákodi, ravai, firtosváraljai, firtosmartonosi, székelyszentmihályi, újszékelyi, székelykereszturi egyházközségeinkben lakó hiveknek részint közmunkában, részint közadakozásban tanúsított buzgó áldozatkészségükért.

Udvarhelyi körben. Az oklándi egyházközség javára az Udvarhelymegyei Takarékpénztár 50 K Pál Ferenc lelkész és nejének templomi felszerelésekre tett 100 K adományáért. A homorodszentpáli egyházközségben Szabó

Gábor és neje 300 K alapítványáért. A városfalvi egyházközségben özv. ifj. Zoltán Sándorné 95 K értékű papi és szószék takaró adományáért. A lokodi egyházközségben a hiveknek a templom építéshez közmunka és pénzben tett 2209 K értékben való hozzájárulásukért.

Felsőfehér körben. Fenninger Henrik brassói lakosnak az ürmösi egyházközség javára tett 200 K értékű szószéktakaróért. Antal Miklós és nejének az alsórákosi egyházközség javára tett 30 K adományáért. Dr. Kozma Jenő ügyvédnek a dalki egyházközség javára tett 100 K adományáért. Az Olthévízi egyházközség javára Lukács Mártonné szül. Barta Zsuzsánna 200 K alapítványáért a hivek buzgóságából tett 651 K értékű közmunkájáért Molnár János és társainak orgona alapra tett 110 K adományáért.

Háromszéki körben Sepsikőröspataki egyházközségben Bedő Albert 100 K, Imreh József 50 K, Szinte Ferenc 50 K, Szinte Gábor 50 K templom és toronyra tett kegyes adományaiért. Az egyházközség tagjainak építkezéseknél teljesített nagyértékű közmunkáért. A nagyajtai egyházközségben özv. Huszár Mihályné 100 K alapítványáért, dr. Ferenczy Gézának orgonára tett 100 K adományáért s e célra közgyűjtésből befolyt 344 K adományáért, brassói egyházközségben az egyházközség javára a városi tanács 200 K és a Brassói Népbank 100 K adományáért.

Duna-Tisza menti körben. Hódmezővásárhelyi egyházközségben Kovács József egyházköri felügyelő gondnok és neje Czimmermann Anna úrnőnek templomi felszerelésekben tett 960 K értékű adományáért. Gulyás János és nejének 50 K értékű keresztelő kannáért, Boros Áronnak templomra tett 30 K a hiveknek templomra tett 350 K 60 fill. Kiss Bertalannak templomi két márványtáblában tett 180 K értékű adományáért. A füzesgyarmati egyházközségben a hiveknek toronyépítésre és harangok beszerzésére tett 3363 K 04 fill. kegyes adományáért.

A *Főtanácsi bizottság* jelenti, hogy az Egyházi Képviselő Tanács évi jelentését tárgyaltván, betekintette a jegyzőkönyveket és irattári kezelést is.

Teljes elismeréssel állapítja meg a bizottság azt, hogy az E. K. Tanács munkálkodása úgy a teendők sokasága, mint a végzett érdemleges munka tekintetében kifogástalannak tekinthető s egyházunk szempontjából a köszönetre érdemesült. Ki kell különösen emelnünk a mélt. és főtisztt. Püspök urnak és az egyházi titkárnak fáradhatatlan tevékenységét s a legapróbb részletekre is kiterjedő előrelátó gondosságát.

Hangsúlyoznunk kell, hogy az 1911 évi főtanácsi bizottság azon tény megállapítása, mely szerint az egyházi titkári teendők rohamos növekedése a segédtitkári állás szervezését kívánatlansá teszi, — ma már mikor az elintézendő ügydarabok száma az 1500-at meghaladta, — halaszthatatlan követelményként jelentkezik, miért is e tekintetben az intézkedések bevezetésével az E. K. Tanácsot megbizandónak javasoljuk.

Az E. K. Tanács jelentése kiemeli, hogy a Tanácsnak 11 tagja a tanács egyetlen ülésén részt nem vett. Midőn e tényt leszögezzük, hangsúlyozni kívánjuk, hogy ez a bizalom, melylyel főtanácsunk a megválasztottat megtisztelti, parancsolólag követeli, hogy e megtiszteltetés az egyházi élet vezetésében nyilvánuló érdeklődéssel bár honoráltassék. Azok részéről, akik e minimális érdeklődést is elmulasztják, oly közöny tanusítottak, hogy e tényt a mindenkori kandidáló bizottságoknak és a mindenkori főtanács tagjainak figyelmébe kell ajánlanunk.

A szerzett tapasztalatok alapján javasolja a főtanácsi bizottság:

Méltóztassék a mélt. és főtisztt. főtanács az E. K. Tanács általános jelentését jóváhagyólag tudomásul venni s egyidejűleg:

- a) a Mélt. és főtisztt. Püspök urnak.
- b) a mélt. és főtisztt. E. K. Tanácsnak,
- c) az egyházi főjegyzőnek,
- d) az egyházi titkárnak,

kifejtett tevékenységéért elismerő köszönetét jegyzőkönyvileg kifejezni.

A jelentést az E. Főtanács jóváhagyólag tudomásul veszi, a főt. püspök urnak, az E. K. Tanácsnak, az egyházi főjegyzőnek, az egyházi titkárnak fáradhatlan tevékenységükért meleg elismerését és köszönetét nyilvánítja. Fölhívja az E. K. Tanácsot, hogy a titkári teendők megosztásáról, illetőleg egy segédtitkári állás szervezéséről tegyen a jövő főtanácsi gyűlésre előterjesztést.

Fölkéri az E. Főtanács az E. K. Tanács tagjait, sziveskedjenek a tanácsi ülések iránt érdeklődni és azokon lehetőségig megjelenni.

Az E. Főtanács gyűlése fölfüggesztetett és az egyház-tanácsosok testületileg bevonulnak a templomba, hol Ádamosi Gábor kövendi lelkészafia Ján IV. 4 alapján jól átgondolt és hatással előadott szép egyházi imát és beszédet mondott. Áhitatra hangolta a gyülekezetet az énekvezér, Ütő Sándor és az énekkar szép éneke.

A gyűlés $\frac{1}{2}$ 12 órakor tovább folytatódik.

8. Az E. K. Tanács 1155—1912. szám alatt beterjeszti a jószágfelügyelőség évi jelentését a következőkben:

Méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanács!

Az 1911. évi gazdasági eredményről és 1912. évi gazdasági viszonyokról, valamint bizottságunk működéséről a következőkben tesszük meg tiszteletteljes jelentésünket.

Az 1911. évben kizárólag csupán a Berde Mózs-féle buni alapítványi birtokot kezeltük. Egnázunk többi birtokai mind haszonbérbe vannak adva. A buni birtok tagosítása a befejezéshez közeledik, amennyiben az elhelyezkedés tekintetében az egyezség a birtokosok között létrejött, de még a tag nincsen kihasítva, birtokba adva. Reméljük, hogy ez is 1913. év folyamán meg fog történni.

A gazdaság 1911. évi eredménye reménységen felül sikerült, a mennyiben tisztajövedelem címen a közpénz-

tárba beadtunk 12.000 koronát, a mi a kedvező gazdasági esztendő egyéb jövedelmei mellett különösen a komló mult évi magas árának tulajdonítható.

Az 1912. év azonban gyenge eredménnyel biztat. Az országosan előfordult elemi csapások már a tavaszkor a buni gazdaságot érzékenyen sújtották. Az év folyamán állandó rossz időjárás, hideg és víz, eső pusztított, ezek miatt folytonosan küzködtünk és arra szóritkoztunk, hogy a birtok saját maga magát fenntarthassa, más segítséget ne vegyen igénybe. Ez mindezideig sikerült is, sőt reményünk van, hogy mindezek mellett is az előirányzott évi jövedelmet az általánosan ismert kedvezőtlen gazdasági viszonyok dacára is az 1912. évben is befogjuk szolgáltatni.

Az állatállományból a korai tavaszi malacok mintegy 140 drbból 4 drb. kivételével mind elpusztultak, sertésvész miatt.

A nyári malacozás szépen sikerült, a malacok egészségesek, rövid idő alatt eladatnak. Szarvasmarha állomány 24 drb. éves ökorborjuval szaporítottatott, jelenleg szép állomány van s ugy ezek, mint a lovak egészségesek.

Nagyobb építkezés, javítás történt Bányabükkön, a Berde kezelési birtokon, hol az E. K. Tanács engedélye és megbízása folytán a régi rozszant lakhatatlan lakóház helyett 8200 K összegért új lakóházat építettünk, ennek befejezése most van folyamatban.

A ladamos-alomori javítások az építési vállalkozó hirtelen beállott halála miatt halasztást szenvedtek, azonban ez év folyamán valószínűleg befejezést nyernek.

A tordai gimnáziumból származott vagyon tulajdonát képező volt gymn. épület jövedelmezősége tekintetében minden lehető elkövettünk, felajánlottunk a m. kir. Pénzügy. Miniszter Urnak a kir. adóhivatal céljaira, a m. kir. kir. Vallás- és Köznevelésügyi miniszter urnak polgári fiu-iskola céljaira, tárgyaltunk egyesekkel is, de teljesen eredménytelenül.

Ekkor, hogy tovább ne maradjon üresen ez épületnek lakásokká való átalakítását javasoltuk. Az E. K. T. javas-

latunkra elhatározta, hogy a lakásokká való átalakítás keresztül viendő, a végrehajtással jószágfelügyelőségünket megbizta 5500 K költség erejéig. A munkálat teljesítése most van folyamatban, minek megtörténte után ez épületből évi 2200 K minimális jövedelmet remélünk. A debreceni tagot határkövekkel körüljelöltük. Egyházunk kolozsvári házai felett a felügyeletet gyakoroltuk s azok jó karban tartásáról gondoskodtunk.

Az 1912. év folyamán az Egyház összes birtokain bizottságilag megvizsgáltuk, kivéve a Derzsi János-féle pusztaszentmiklósi birtokot és marosvásárhelyi házat, ezeket az állandó esőzések s árvíz miatt ezután fogjuk megvizsgálni és a szükséges intézkedéseket megtettük.

A birtokból befolyt 1911. évben a számadások szerint:

1. Ladomos alamori Auguszlinovich Pál-féle alapítványi birtokból haszonbér . . .	36.000.—
2. Pusztaszentmiklósi Derzsi János-féle alapítványi birtokból haszonbér	8.000.—
3. Marosvásárhelyi Derzsi János alapítványi ház után házbér	5.000.—
4. Bányabükki Berde Mózsa kezelési alap birtokból haszonbér és házbér	8.700.—
5. Buni Berde Mózsa alapítványi birtokból házi kezelés folytán	12.000.—
6. Bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtokból haszonbérek . .	7.400.74
7. Debreceni Szabó József és testvére Zsófia, alapítványi birtokból haszonbér . . .	1.494.—
8. Vajdahunyadi Konecz Judith alapítványi birtokból széna ára és haszonbér . .	525.—
Összesen . . .	79.119.74

Tisztelettel jelentjük, hogy minden egyes bérlő a haszonbért pontosan megfizette, trágyázási és egyéb szerződésbeli kötelességeinek is eleget tett.

Jelentésünket a gazdasági ügyekről minden egyes esetben az E. K. Tanácsnak megtettük s az E. K. Tanács vonatkozó határozatait végrehajtottuk.

Az 1911. évi Főtanács 11 jkvsz. észrevételét és megjegyzéseit figyelembe véve a ladamos-alamori gazdasági átadási leltárt annak megfelelőleg kiegészítettük.

Jószágfelügyelőségünk elintézett 1911. évben 8 ülésen (1911. szeptember 26-tól december 31-ig) 84 és 1912. évben 26 ülésen 201 ügyet.

Tisztelettel kérjük, hogy jelentésünket elfogadni, azt jóváhagyás és elfogadás végett a Méltóságos és Főtiszteleendő Egyházi Főtanács elé terjeszteni méltóztassék.

A jószágfelügyelőségnek Kolozsvárt, 1912. október 4-én tartott üléséből

alázatos szolgálai:

Ürmössy Jenő,
elnök.

Hadházy Sándor,
jegyző.

Kapcsolatosan bejelenti az E. K. Tanács jóváhagyó tudomásvétel végett:

1. 384—1912/tan. szám alatt a tordai megszünt gimnáziumból származott vagyonhoz tartozott 5 darabocska, együtt 1 hold 1424 □-öl területű földet örök áron eladott a tordai unitárius egyházközségnek.

2. 848—1912/tan. szám alatt engedélyt adott a jószágfelügyelőségnek, hogy a buni birtokhoz tartozó malomházat elbontaná és anyaga a gazdasági épületek javítására használtassék föl.

3. 1104—1912/tan. szám alatt a tordai megszünt gimnáziumi épületnek, jövedelmeztetés tekintetéből, bér lakásokká átalakítása határozottatott.

A főtanácsai bizottság azt az észrevételt teszi, hogy a jószágfelügyelőség jelentése a gazdaságok megvizsgálásáról nem tartalmaz részletes jelentést, nevezetesen nincs említve, hogy a bérlők az erdővágatásoknál a szerződést betartották-e; mi történt a bevásárolt 50.000 akáccsemetével az alamori birtokon.

Az E. Főtanács a jelentést azzal veszi tudomásul, hogy a főtanácsai bizottság észre-

vételében jelzett erdőhasználatról és az akác-csemeték elültetéséről szerezzen fölvilágosítást és jövő évi jelentésében értesítse az E. Főtanácsot az E. K. Tanács.

9. Főt püspök úr bemutatja id. báró Daniel Gábor tisztfőgondnok úr üdvözlő táviratát

Éljenzéssel fogadja az E. Főtanács.

10. Az E. K. Tanács 884. sz. alatt sajnálattal jelenti, hogy a marosi egyházkör érdemes esperese Kelemen Albert afia f. évi április 26-án meghalt, minek következtében intézkedett, hogy az üresedésbe jött állás szabályszerű választás útján töltsék be. Intézkedett E. K. Tanács, hogy az esperesi levéltár adassék át köri jegyző Ürmösi Kálmán afiának, a kinek kötelessége az esperesi teendőket végezni a hely végleges betöltéséig.

A választást az egyházkör megejtette, arról jelentést tett. Beadatott összesen 36 szavazat. A szavazólapok között 2 üres volt, 19 szavazat esett Ürmösi Kálmán szentgericei lelkészre, 15 Fazakas Lajos nysztmártoni lelkészre. Ehez képest a közgyűlés Ürmösi Kálmán lelkészt esperessé megválasztottnak nyilvánította.

E. K. Tanács az egyházkör jelentésére megjegyzi, hogy a választás annyiban nem volt szabályszerű, hogy 2 olyan egyén is szavazott, a kinek nem volt szavazati joga az Egyh. Törv. 142. szerint Pető Mózes nyug. lelkész és Égeni Sámuel nyug. tanító, volt énekvezérnek, mert nem egyháztanácsosok.

E. K. Tanács, tekintettel arra, hogy ha e két szavazat a többséget kapott lelkész szavazataiból leszámítatik a megmaradt 17 szavazat, a 15-el szemben többség, javasolja, hogy Ürmösi Kálmán a marosi egyházkör esperesi állásában 1914. évi dec. 31-ig terjedő időre erősíttessék meg.

A főtanácsai bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a marosköri esperes-választást jóváhagyja, Ürmösi Kálmán lelkész afiát az esperességben 1914. dec. 31-ig megerősíti.

11. Az E. K. Tanács 942 -- 1912. sz. alatt előterjeszti, hogy a kolozsdobokai egyházkör, a Péterfi Dénes esperes afia nyugalomba vonulásával megüresedett esperesi állás betöltéséről intézkedett, a választást szabályszerűen megajtette. A beadott 19 szavazatból 10 esett Ürmösi Károly kolozsvári lelkész és 9 Antonya Mihály magyarszováti lelkész afiára. Az egyházkör Ürmösi Károly afiát kolozsdobokaköri esperessé megválasztottnak nyilvánította.

E. K. Tanács ajánlja, hogy Ürmösi Károly afia ezen állásban 1914. dec. 31-ig terjedő időre erősíttessék meg.

A főt. bizottság elfogadásra ajánlja az E. K. Tanács javaslatát.

Az E. Főtanács a kolozsdobokai kör esperesválasztását helybenhagyólag tudomásul veszi és Ürmösi Károly kolozsvári lelkészt az esperességben 1914. dec. 31 ig terjedő időre megerősíti.

12. Elnöki fölhívásra ujonnan választott esperes afiai Ürmösi Kálmán és Ürmösi Károly jelentkeznek az eskü letételére.

Az E. Főtanács az esküt beveszi és főtiszt. püspök úr az apát és fiut a szép és felelősségteljes hivatalban az E. Főtanács nevében melegen üdvözli.

13 Az elnökség a bizottságok kiküldésére nézve következő javaslatot teszi:

A jelöléssel járó tisztségek választására: Püspök és főgondnokok mellé bizottsági tagoknak ajánlja Gál Jenő, Csegezy Mihály, Kisgyörgy Sándor, Józán Miklós afiait.

Segélyek felhasználása és kiosztása iránti javaslat megvizsgálására: Kozma Ferenc a fia elnöklete alatt esperes és köri felügyelő-gondnok fiait.

Szavazatszedő-bizottságba: Gvidó Béla esperes elnöklete alatt Ürmösi József és Péter Lajos fiait.

Az E Főtanács a javaslatot határozattá emeli.

14. Az E. K. Tanács 1233—1911. szám alatt jelenti, hogy Méltóságos és főtisztelendő Ferencz József püspök úr és neje Gyergyai Anna úrnő a kollegiumi konviktus alapjára korábban tett 2000 koronás alapítványukat 500 kor. készpénzben befizetett összeggel kiegészítve, 2500 koronára emelték.

E. K. Tanács örömmel és hálával fogadta az alapítvány fejlesztését s azért a nemes keblű alapítók iránt érzett háláját írásban is kifejezte. Beadja az *alapító-levelet*, mely következő:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi K. Tanács!

1901-ben, püspökségem 25-ik évfordulója alkalmából szeretett nőmmel, Gyergyai Annával kolozsvári kollegiumunk konviktusa javára szerencsések voltunk 2000, azaz kettőezer korona alapítványt tenni, hogy annak kamatjövedelméből, évi 100 koronában számítva, egy tanuló (lelkész növendék vagy gimnáziumi tanuló különbség nélkül) a konviktusban a mi nevünkre félkedvezményes helyet nyerjen és élvezzen.

Tudomásunk levén arról, hogy a konviktusi díjak a drágaság miatt egy személyre 200 kor. helyett 210 koronára emeltettek, korábbi 2000 kor. alapítványunkhoz ezennel újabb 500 koronával járulunk és ezt az 500 koronát készpénzben jelen levelünkhöz azzal a kéréssel mellékeljük, hogy méltóztassék a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács azt elfogadni s intézkedni annak korábbi 2000 kor. alapítványunkhoz leendő csatolása iránt, mely szerint 2500 kor. lesz, aminek kamatjövedelméből, re-

méljük, hogy a konviktusi díjak felemelésével is egy félkedvezményes hely díja fedezhető lesz.

Különben ez úttal is fenntartjuk alapítvány levelünkben tett rendelkezéseinket s azt a jogot, hogy ezen félkedvezményes konviktusi helyre esetleg mi ajánljuk a tanulót.

Kolozsvár, 1911. november 20-án.

Ferencz József s. k.

unitárius püspök.

Ferencz Józsefné

Gyergyai Anna s. k.

Az E. Főtanács az alapítványt elismerő
köszönettel fogadja és azt kifejezni határozza.

15. Az E. K. Tanács 87—1912. szám alatt tisztelettel jelenti, hogy a bölöni unitárius egyházközség 1901-ben tett 5000 koronás konviktusi alapítványát 1000 koronával kiegészítve, 6000 koronára emelte, hogy annak kamataiból egy egész konviktusi kedvezmény fedezetet nyerjen.

E K. Tanács az alapítványt kiegészítő okiratot egész terjedelmében elfogadta és jóváhagyta s annak egy példányát az egyházi pénztárnak, a másikat az egyházközségnek megküldötte. Egyben írásilag is köszönetet mondott az egyházközségnek alapítványa kiegészítéseért.

Alapítvány Kiegészítő Okmány.

A Bölöni Unitárius Egyházközség a vallás-közönségünk tulajdonát képező kolozsvári unitárius főgimnáziumban létesült Tápintézet (Convictus) céljaira az 1901. évben egy 5000 kor. alapítványt tett, melynek évi kamataiból az alapító-levél feltételeinek megfelelő egy tanuló évi tápintézeti díjai fizetendők.

Miután az időközi élelmiszerek drágulása egyfelől és a kamatlábnak csökkenése másfelől azt eredményezte, hogy az 5000 kor. alapítvány évi kamatjövedelme egy

tanuló egész évi tápintézeti díjának Tedezetére nem elegendő; s miután egyházközségünk mindenkor egy egész tápintézeti díjat kíván alapítványa útján nyújtani; a Bölöni Unitárius Egyházközség közgyűlésének 1911. év december hó 6-án tartott gyűlése 3. pont alatt hozott határozata alapján az alapítvány összeget 1000 koronával felemeljük és ezen összeget egyidejűleg készpénzben befizetjük.

A korábbi alapító-levelünk feltételei érintetlenségben fennmaradnak.

Kelt Bölön, 1911. év december hó 6-án.

A Bölöni Unitárius Egyházközség.

<i>Bedő István</i> s. k.	<i>Löfi Ödön</i> s. k.	<i>Gazdag István</i> s. k.
pénztáros.	lelkész.	gondnok.

Az E. Főtanács elismerő köszönettel fogadja az újabb adományt és azt kifejezni határozza.

16. Az E. K. Tanács 734---1912. szám alatt jelenti, hogy Benkő Mihály egyházi tanácsosafia korábban tett kolégiumi konviktusi alapítványát ujabban 600 koronával gyarapítva, azt 5034 kor. 19 fillerre emelte.

E. K. Tanács ez újabb adományt is hálával fogadta s köszönetét az alapítványozónak írásban is kifejezte.

Az E. Főtanács elismerő köszönettel fogadja az újabb adományt és köszönetét írásban is kifejezi.

17. E. K. Tanács 65—1912. szám alatt jelenti, hogy az 1874. évben végzett osztálytársak korábban tett konviktusi alapítványukat dr. Boros György egyh. főjegyzőafia útján 1027 kor. 75 fill. összegre kiegészítették és az *idemellékelt alapítólevelél kíséretében* beadták. Azután újabb adománnyal gyarapítva az alapítvány összegét 1192 kor. 75 fillre emelték.

E. K. Tanács az alapítvány gyarapítását hálával és

köszönettel fogadta s azért az alapítványt tevőknek dr. Boros György útján írásban is köszönetet mondott.

Alapító-levél.

A kolozsvári unitárius főgimnáziumban 1874-ben érettségi vizsgát tett osztálytársak többszöri osztálytalálkozójokon adakoztak egy alapítványra, amely 1912. év januárius 1-ső napján 1027 kor. 75 fill. tett. Ezen alapítvány fölhasználására vonatkozólag megállapítják a következő alapító-levelet:

1. Alapítványunk címe: «az 1874-ben végzett osztálytársak alapítványa».

2. Ezen alapítvány, amely 1027 kor. 75 fillér állandóan egy tőkében tartandó és kezelendő.

3. Az alapítvány kamatjövedelme tanulók konviktusi segélyezésére fordítandó.

4. Az alapítvány élvezetére *első helyen* jogosultak az alapítványt tevő osztálytársak és pedig: Bágyi Kálmán, dr. Boros György, Daniel Lajos, Dengyel János, Csongvay Béla, Faluvégi Áron, Gál Kálmán, Gál Miklós, Göncz Károly, dr. Haupt Albert, Komjátszegi Pál, dr. Kozma Jenő, Márkos András, dr. Mátyás Mihály, Nagy János, Nagy Gyula, Szász Farkas gyermekei és unokái valláskülönbség nélkül.

5. Ha a 4-ik pontban megjelölt jogosultak nem folynak, akkor a segély adható az Unitárius Kollégiumban (gimn. és theologia) tanuló jó erkölcsű és szorgalmas unitárius vallású tanulóknak.

6. Az alapítvány jövedelme mindig egynegyed és fél konviktusi segély összegben adandó ki, s a jövedelem többi része a tőkéhez csatolandó.

7. Abban az esetben, ha más jövedelem forrásból az unitárius tanuló ifjúság élelmezése kellően ellátható, ezen alapítvány jövedelme fordítottassék a 4-ik, illetőleg 5-ik pont alatt jelzett tanulók *tandíja fedezésére* vagy *tankönyvek* beszerzésére.

8. Alapítványunk életbeléptetését óhajtjuk az 1912/13. tanévben.

9. Az 1873/74-ben végzett osztálytársaknak ezután befolyó adománya ezen lőkéhez csatolandó ha az iránt más intézkedés nem tétetik.

10. Alapítványunkra vonatkozólag korábban tett nyilatkozatunk ezzel hatályát veszíti.

11. Hálánk és az Alma Mater iránti kegyeletünk ezen szerény tanujelét azzal az óhajtással bocsátjuk egyházunk birtokába, hogy legyen az a tiszta tudásnak táplálója, az áldozatkészségnek élesztője az utódokban, az unitárius vallás dicsőségére és a haza javára.

Az 1874-ben végzett osztálytársak megbízottai: Daniel Lajos és Faluvégi Áron nevében

Kolozsvár, 1912. január 12.

Dr. Boros György s. k.

Sz.: 65—1912.

Ezen alapító-levél jóváhagyatott a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő-Tanácsának Kolozsvárt, 1912. évi januárius hó 12-én tartott ülésében.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

Az E. Főtanács elismerő köszönettel fogadja az alapítványt és az alapító-levél értelmében kezelését határozza.

18. E. K. Tanács 498—1912. szám alatt jelenti, hogy néhai Tibáld József homoródujfalvi lelkész és neje Petke Vilma kölcsönös végrendeletük értelmében 16000 kor., azaz tizenhatezer kor. alapítványt tettek egyházi célokra és pedig 8000 koronát a székelyszereszturi gimnáziumnak, 4000 ko-

ronát a papnevelő intézetnek és 4000 koronát a kolozsvári főgimnáziumnak.

Mindenik intézet az alapítványt Tibáld József és neje Petke Vilma alapítvány címen köteles kezelni s mindkét végrendelező halála után kamataiból az illető intézetekben tanuló s alapítványt tevők családjából származott növendékek segélyezendőik. Ha ilyen tanulók nem lennének, akkor az illető igazgatóság belátása szerint segélyezhet szegénysorsú, jó magaviseletű unitárius tanulókat.

Azonban, amíg a végrendelezők valamelyike életben van, addig a 16000 kor. alapítvány kamata ötet illeti. De a végrendelet értelmében, miután Tibáld József elhalt, neje Petke Vilma az Udvarhelymegyei Takarékpénztár Részvénytársaság oklándi fiókjának általa 16000 koronáról kiállított I. 164. számú betéti könyvet egyházuink pénztárába beküldötte. Ugyacsak a hagyományosok olajfestésű arcképe is beküldetett az egyházi főhatósághoz megőrzés céljából.

E. K. Tanács e nagybecsű alapítványt hálás köszönettel fogadta s ezt a még életben levő egyik alapítványozónak írásban is kifejezte s az alapító levél értelmében a szükséges intézkedéseket megtette.

Az E. Főtanács már néhai Tibáld József lelkészünk és neje Petke Vilma alapítványait az alapítólevélben kifejezett feltételekkel kegyeletos érzelmekkel fogadja és köszönetét az özvegynek kifejezni határozza.

19. Az E. K. Tanács 136—1912. szám alatt jelenti, hogy gróf Vass Albertné szül. Kilyén Mária úrnő 500 kor. alapítványt tett szegénysorsú unitárius vallásu tanulók segélyezésére.

E. K. Tanács a kegyes alapítványt hálás köszönettel fogadta s erről az elhalt úrnő fiát, gróf Vass Bélát írásban is értesítette. Egyben intézkedett, hogy a hagyomány „Gróf Vass Albertné hagyománya“ címen konviktusi kedvezmény céljára kezeltesék.

Az E. Főtanács köszönettel fogadja az emlékalapítványt és ezt az alapítvány benyújtójának, gróf Vass Béla úrnak kifejezni határozza.

20. E. K. Tanács 116—1912. szám alatt jelenti, hogy özv. Vitályos Albertné szül. Botos Zsuzsánna úrnő, néhai férje emlékére „Vitalyos Albert alap“ címen 100 kor. alapítványt tett a székelykereszturi gimnázium javára oly célból, hogy az összeg kamataiból vallás és nemzetiségi különbség nélkül egy szorgalmas és jóakaratu tanuló segélyeztessék, amikor pedig konviktus létesíttetik a gimnáziumnál, az alapítvány kamatai is konviktusi segélyre fordíthatassanak.

E. K. Tanács az alapítványt köszönettel fogadta s azt alapítványtevőnek írásban is kifejezte.

Az E. Főtanács az alapítványt köszönettel fogadja és ennek kifejezését özv. Vitályos Albertnének meghatározza.

21. E. K. Tanács 1225—1911. szám alatt jelenti, hogy a „székelykeresztúri önsegélyező népbank“ elhunyt jogtanácsosa, Borbáth Dániel emlékére 100 kor. alapítványt tett a székelykereszturi gimnázium javára oly célból, hogy az „Borbáth Dániel alap“ címen kezeltetve, kamataiból felekekezeti különbség nélkül egy szegénysorsú, szorgalmas és jó magaviseletű fiú segélyeztessék.

E. K. Tanács az alapítványt köszönettel fogadta s azt alapítványtevőnek írásban is kifejezte.

Az E. Főtanács az alapítványt elismerő köszönettel fogadja és ennek kifejezését meghatározza.

22. E. K. Tanács 1182—1912. szám alatt jelenti, hogy méltóságos Derék Gyula úr Mádról, Zemplénmegyéből, el-

hunyt neje báró Györffy Róza emlékére 20000 korona alapítványt tett s azt 20 drb. 1000 koronás magyar korona járadék kötvényben be is fizette egyházunk pénztárába, a következő alapítólevél kíséretében.

Alapító-levél.

Boldog emlékezetű hitvestársam báró Györffy Rózália, kit az Ur 1911. évi február 4-én elszólított az élők sorából, még életében való egytelértésben, egyházához s vallásához való benső hű ragaszkodásának szerény jeléül, hálás szívvel elhatározta, hogy egy ösztöndíj alapítványt létesít szegény sorsu, unitárius vallásu, magyar honos, arra érdemes tanulók felsegélyezésére.

Ebbeli szándékát a következőkben valósítom meg:

1. Az alapítvány címe: «Báró Györffy Rózália ösztöndíj alap».

2. Az alapítvány célja: a kolozsvári unitárius főgimnáziumot, unitárius theologiai intézetet vagy egyetemet látogató szegény sorsu, magyar honos, unitárius vallásu, arra érdemes ifjaknak az alapítvány évi kamataiból ösztöndíj alakjában segély nyújtás.

3. E célra 20.000, azaz Huszezer korona névértékű, 4%-kal kamatozó magyar korona járadék kötvényt adok át 1912. évi december hó 1-től esedékes kamatszelvényeivel együtt a Magyarországi Unitárius Egyháznak tulajdonjoggal és kamatainak ezen alapító-levél értelmében leendő felhasználása végett.

Ezen értékpapírok, mint báró Györffy Rózália ösztöndíj-alap a Magyarországi Unitárius Egyház által külön kezelendő és annak évi 800 korona kamatjövedelméből két ösztöndíj létesíttetik évi 400 - 400 korona összeggel.

4. Az alapítványban részesülők magyar honos, unitárius vallásu, szegénysorsu, mindkét nembeli növendékek lehetnek, kik a gimnáziumot, theologiai intézetet vagy az egyetemet látogatják.

Az ösztöndíj élvezetébe a növendék rendszerint a gimnázium 1-ső osztályába lép és élvezi azt akadályok fel

nem merülése esetén a gimnáziumon, theológián és egyetemen keresztül. A gimnázium elvégeztéig, ha csak lehetséges a növendék az ösztöndíj élvezetében okvetlenül meghagyandó, ha csak erkölcsi magaviseletének hiányossága vagy a tanulmányokban való nagy fokú hanyagsága vagy képtelensége az ösztöndíj megvonását indokolttá nem teszi.

Az ösztöndíj időközi megvonása esetén az ösztöndíj ugyanazon osztályu, arra érdemes más szegénysorsu unitárius növendéknek adandó ki, ilyen nem létében újlag I-ső osztályu növendéknek adandó ki.

A gimnázium végeztével azonban az ösztöndíjat élvező növendék képessége az Egyházi Képviselő Tanács által alakított bizottság által megvizsgálandó és az ösztöndíj csak az esetben adandó ki a theologiai vagy egyetemi évekre is, ha eddig felmutatott képessége és tanulmányai indokolttá teszi, hogy tanulmányait a tudományos pályán folytassa, különben a gimnázium végeztével lépjen valamely gyakorlati pályára.

Ilyen esetben az ösztöndíj nem egy I-ső éves gimnáziumi növendéknek, hanem az érettségit letelt más, de szegénysorsu alkalmas növendéknek adandó ki és csak ilyen nem létében adandó újlag I-ső éves gimnáziumi növendéknek.

Csak azért, hogy az ösztöndíjat élvező különben megfelelő növendéknél jelesebb is van a gimnáziumot végzők között, nem ok, hogy az ösztöndíj élvezőjétől az ösztöndíj e miatt az egyetemi évekre tőle elvételessék.

5. Az ösztöndíj adományozását, valamint annak elvonását a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa gyakorolja.

Egyes kivételes esetekben fenntartom a jogot a magam személyére nézve, — jogutódaim kizárásával, — hogy a kijelölést és az adományozást úgy a gimnáziumi, mint az egyetemi évekre nézve én teljesítsem, amely esetleg általam gyakorlandó kijelölést az Egyházi Képviselő Tanács köteles elfogadni.

Ezen jogomból kifolyólag az első ízben betöltésre kerülő egyik ösztöndíj boldogult nőm keresztfiának a jelenlegi főpásztor Ferencz József unokájának Végh Józsefnek ítélendő oda, ki már is szép reményekre jogosít és pedig kivételesen már most is, habár ő még az elemi iskola tanulója.

6. A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa elismeri az alapító-levél és alapítványi összeg átvételét és annak ezen alapító-levél rendelkezései szerinti kezelésére magát kötelezi.

7. Az alapító-levél 3 példányban kiállítva, egy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak, egy a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának és egy Deréky Gyula részére adatik ki.

Fentiekben áldozva a legnemesebb nő és hitves emlékének

bánatos férje:

Deréky Gyula s. k.

Budapest, október 5.

Előttünk:

Dr. Fekete László s. k.

tanu.

Bartsch Frigyes s. k.

tanu.

E. K. Tanács ezen nagybecsű alapítványt hálás köszönettel fogadta s azért a nagylelkű alapítványozónak írásban is köszönetét kifejezte. Az alapítólevél értelmében a szükséges intézkedéseket megtette.

Az E. Főtanács megilletődéssel fogadja a nevelésügy érdekében a hitvesi hűség érzelmétől sugalt szép alapítványt, határozza, hogy az alapítólevél értelmében történjék intézkedés és köszönete mélt. Deréky Gyula urnak fejeztessék ki.

23. Az E. K. Tanács az elrendelendő választásokat illetőleg a következő előterjesztést teszi 1237 -- 1912. sz. alatt:

1. Kelemen Albert afia halálával megüresedett az E. K. Tanácsi tagok III-ik csoportjában 1 hely és így választandó 1 tag 1917. dec. 31-ig terjedő működési időre

2. Egyházi Tanácsosi tagságra választandó egyházi részből 3 és világi részből 2 tag.

3. A kolozsvári kolleg. igazgató választandó a megválasztás napjától számított 4 évi működési időre.

4. A székykereszturi gimn. pénztárnok választandó 1915. dec. 31 ig terjedő működési időre.

5. Kollégiumi könyvtárnoki állásra 1917. aug. 31-ig terjedő működési időre.

6. A III-ad foku fegyelmi bíróságba 3 világi és 3 egyházi rendes, továbbá 2 világi és 2 egyházi póttag választandó 1913. január hó 1-től számított 1 évi működési időre.

7. Pénzügyi bizottságba 1 tag.

A választás megejtésére az E. Főtanács a kiküldött bizottságot fölhívja.

24. Főt. püspök úr megteszi javaslatát a III-ad foku fegyelmi bíróság újraalakítására.

Az E. Főtanács közfelkiáltással megválasztja a bíróságot. Elnök báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok. Egyházi részből rendes tagok: Gvidó Béla, Ozsváth Gábor, Kisgyörgy Sándor; póttagok: Lőrinczi Dénes, Józan Miklós.

Világi részből rendes tagok: Benkő Mihály, Veres József; póttagok: Székely Miklós, László Domokos.

25. E. K. Tanács 1384--1911, 364--1912 és 1033--1912. számok alatt jelenti, hogy a pénztárvizsgáló bizottság 1911. évi dec. 29-én, 1912. évi március 27-én és szept.

27-én pénztárvizsgálatot tartott A vizsgálat alkalmával a pénztárban mindent rendben talált.

Az E. Főtanács a jelentést tudomásul veszi, az ügy érdemében a pénzkezelésre vonatkozó tárggyal kapcsolatban fog határozni.

Ezzel az első gyűlés véget ért s a Főtanács tagjai a Berde-ebédre vonultak, hol a Berde-pohárral lelkes és tartalmas felköszöntőt mondott Gyöngyössy Béla afia.

MÁSADIK ÜLÉS.

Október 27-én délután 5 órakor. Elnökök, előadók és jegyző ugyanazok.

26. Az E. K. Tanács jelenti, hogy a pénzpiacon észlelt nagyobbfoku hullámozások, egyes kisebb pénzintézetek ingadozása és ezen a réven egyházunkat ért veszteségek arra indították az E. K. Tanácsot, hogy a lehetőségig olyan intézkedéseket legyen, amelyek jövőben megóvjának nagyobb bajtól. Ehez képest már 1911. évben 551. jk. sz. alatt föl hívta az E. K. Tanács a pénzügyi bizottságot, hogy vegye vizsgálat alá mennyi pénz van elhelyezve különböző pénzintézetekben és fontolja meg, nem volna-e célszerűbb egy pénzintézettel lépni összeköttetésbe.

Az E. K. Tanács hosszas tárgyalás és tanácskozás után 1334- 1911. tan. sz. alatt meghozta határozatát. Először is megállapítást nyert, hogy pénztárnokafia nem tartotta magát szorosan a 187- 1911. tan. sz. alatt hozott határozathoz, amennyiben a megszabott összegnél többet helyezett el, az Erdélyi Bankba 51.314 k. 93 f., a Kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezetében 11.293 k. 91 f., az Általános Bankba 67.319 k. 49 fillérrel.

Az Általános Bank a betétek visszafizetését nem tudta teljesíteni, minek következtében pénztárnokafia az Általános Bank hozzájárulásával 66.821 k. 07 f. a Kolozsvári Iparbankba helyezett el kamatozásra azzal a föltétellel, hogy az Iparbank hetenkint 1000 kor. visszafizetésére kötelezte magát, míg az egész összeget visszafizeti.

Az E. K. Tanács a pénztárnokafia eljárását jóváhagyás nélkül tudomásul vette, miután a pénzügyi vál-

ság következtében és jóhiszeműleg történt, de miután az Általános Bankba a megszabott összegnél 66.824 k. 07 f. többet tett be, E. K. Tanács kimondotta vagyoni jogi felelősségét és eljárását helytelenítette.

Kimondotta E. K. Tanács, hogy a '800.000 koronán felüli összegből, el egészen 300.000 kor.-ig vétessék értékpapir. Megjelölte a vásárolható papirokat és azokat a pénzalapokat is, melyeknek pénzéből vásárolni lehet.

Meghatározta az E. K. Tanács, hogy egyházunk pénztőkéit és értékpapirjait jövőben egy pénzügyintézetnél helyezi el és folyószámlával fogja kezeltetni. Ezzel a munkával névszerinti szavazással hozott határozatával a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbankot bizta meg. Intézkedett, hogy a pénzügyi bizottság jogtanácsos afiával együttesen tárgyaljon a nevezett bankkal. Ennek eredményeképpen E. K. Tanácsunk a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbankkal megállapodott arra nézve, hogy Egyházunk a pénzeit vagy folyószámlára, vagy betétképpen helyezi el az intézetnél. Az intézet a folyószámla után 4 és fél %, a betéti összeg után 5% kamatot fizet mindenkor a tőkekamatadó levonása nélkül. Ha a kamatlábat az Osztrák Magyar Bank leszállítja a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank jogosítva van leszállani a betétek után 4 és fél % fizetésre tőkekamatadó levonása nélkül, de kötelezve is van újból 5%-ra emelni, ha az Osztrák-Magyar Bank fölemeli.

A folyószámla kezeléseért csakis a kész kiadásokat számíthatja föl a szokásos folyószámlajutalék mellőzésével.

Az Intézet letétbe helyezés mellett teljes vagyoni felelősséggel átveszi őrizetbe az Egyház összes értékpapirjait, azok őrzéseért semmi őrizési díjat, sem pedig más címen költséget nem számíthat föl.

Köteles az Intézet az összes értékpapirokat külön jegyzék mellett venni át, köteles a kamatszelvényeket esedékeségük napján beváltani és azok értékeit az E. K. Tanács utasítása vagy folyószámlánk javára, vagy pedig betétre

elhelyezni. A kamatszelvevények beváltásáért az Egyház terhére semmiféle költséget föl nem számíthat.

Köteles a sorsolás alatt álló záloglevelek sorsolását figyelemmel kísérni, szóval köteles az értékpapírok kezelése érdekében mindazokat a szükséges lépéseket megtenni, melyeket az értékpapírok minősége megkíván. Mindezeket köteles díjtalanul végezni.

A betéti könyvekre elhelyezett összegek fenntartással helyezettnek el és E. K. Tanács értesítette az Intézetet, hogy a betéti könyveken és a folyószámlákon elhelyezett összegek felett ki, vagy kik és minő összeg erejéig rendelkeznek, kinek vagy kiknek van a folyószámla terhére utalványozási joguk és milyen összeg erejéig.

Kikötötte az E. K. Tanács, hogy az őrizetbe adott értékpapírok felett kik és mily értékek erejéig rendelkeznek, mely értékpapírok kicserélés nélkül az arra jogosítottak kívánságára bármikor kiadandók és a rendelkezésre jogosítottaknak bármikor átvizsgálás végett bemutatandók.

Ezen megállapodás hatálya a f. évi januárius 1-től három évig terjed, de csak az E. Főtanács jóváhagyása után válik végérvényessé. Három hónapi előzetes felmondással bármikor megszüntethető, ha az Intézet a föltételeket nem tartja be.

Ha a folyószámlán az Egyháznak az Intézettel szemben tartozása leend, Egyházunk az Intézet által nekünk fizetett percentnél csak 1%-al tartozik többet fizetni.

Az Intézet nem vállal felelősséget a sorsolás alá eső értékpapírok nyilvántartásáért. Az Intézet eredeti ajánlatát E. K. Tanácsunk őrizetbe átadta pénztárnok afiának.

Megállította és bemutatja az E. K. Tanács az új viszonylatból következő eljárás szabályzatát; illetőleg útastást. A szabályzatot kiadta E. K. Tanács a pénztári hivatalnak s ellenőrizés végett a számvevőségnek, pénztárvizsgáló bizottságnak, jogtanácsos afiának, a főt. püspök és a főgondnok uraknak, valamint a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbanknak.

Ezekután a szabályzat értelmében meghatározta az E. K. Tanács:

a) A pénztárnok és pénztári ellenőr utalványozási hatásköre havonta 20.000 koronáig terjed, azon túl csak a püspök vagy a főgondnok által ellenjegyzett utalványozásra történhetik fizetés.

Megküldötte az E. K. Tanács a Leszámitoló Banknak a püspök és Fekete Gábor főgondnok urak sajátkezű névírását, az E. K. Tanács pecsétlenyomatát, valamint a pénztárnok és pénztári ellenőr aláírását és a pénztári hivatal pecsétjét.

A letétbe helyezett értékpapírok felett a pénztárnok és ellenőr csakis a püspök vagy főgondnok ellenjegyzése mellett rendelkezhetik az eladást vagy beváltást illetőleg. Új papírok beszerzése ugyanilyen módon ellenjegyzett megkeresésre eszközölhető.

b) Az Egyház nevére érkező pénzzutalványokat a Leszámitoló és Pénzváltó Bank közvetlenül veszi át. A pénzes levelek ezután is, mint eddig az Egyház pénztárnokának kézbesítendőek. Erről értesítettük és fölkértük a Kolozsvári M. Kir. Postahivatalt.

c) Az esperesi hivatalokat fölkértük, hogy az egyházkörökből küldendő pénzek címzésére használják ezt a formát: Magyarországi Unitárius Egyháznak.

d) Pénztárnok afiát utasítottuk, hogy a birtokok bérleiével, illetőleg kezelőiével közölje a címzés formáját és hívja föl hogy csakis: Magyarországi Unitárius Egyháznak címmel adják postára a pénzeket.

Megbizta az E. K. Tanács a pénztárvizsgáló bizottságot és a számvevőseget, hogy az értékpapírok számbavételét és átadását a pénztári hivatallal együttesen eszközöljék.

A pénzek és értékpapírok átadása, illetőleg átvétele megtörtént 1912. évi ápril 27-én. A beletjesztett jegyzék egyik eredeti példányát az E. K. Tanács őrizetbe adta pénztárnok afiának, a másikat titkár afiának a Bank elismervényének másolatával együtt az egyházi és püspöki titkár keze alatt levő vasszekrényben.

A Banknak átadott értékpapírok névértéke a betérjesztett jegyzék szerint 1.081.060 K.

Az E. K. Tanács jogtanácsos afiával figyelemmel kísértette az Általános Bank és az Iparbank ügyét.

Jogtanácsos afia június 6-án kell értesítésében tudomására hozta E. K. Tanácsunknak, hogy az Általános Bank az erejét felülmúló ipari vállalatoknak könnyelműen nyújtott hitel, a vezérigazgatónak és az igazgatóság tagjainak kellő ellenőrizésének hiánya miatt olyan fizetési zavarokba jutott, hogy fizetéseit beszüntette, s ellene csődnyitási kérés is nyújtatott be, de mégis sikerült a csődöt elkerülnie miután a visszleszámitoló pénzüintézetek és a betétesek hozzájárultak, hogy az intézet felszámoljon és részletekben fizesse vissza a követeléseket. A hozzájárulásra felszólította E. K. Tanácsunkat is.

Egyházunk, a helyzet kényszerűségét tekintetbe véve 642- 1912. Tan. sz. a. hozott határozatával oda nyilatkozott, hogy egyházunk betétei után, melynek főösszege 79.995 K. 42 f. 1912. évi jul. 1-től kamat közös egyetértés útján számíttassék, továbbá, hogy a betétek visszafizetése a felszámolás eredményéhez képest részletekben történjék, ha ez a visszafizetés 5 évnél tovább nem terjed s ha a bank igazgatósága és felügyelő bizottsága vagyoni jogi felelősséget vállal az iránt, hogy az Egyház egész betétje kiegyenlítést és kifizetést nyer.

Ezzel egyidejűleg jelentést kért az E. K. Tanács arról is, hogy az Általános Bankból az Iparbankba áthelyezett pénzek sorsa hogy áll, vagyis mennyit fizetett vissza a betétekből és még mennyivel tartozik.

Az Általános Bank újabb nyilatkozatot tett. Ehez képest az E. K. Tanács 674 -1912. számú határozatában kimondotta, hogy a Bank felszámolását elfogadja 1. azzal a feltétellel, hogy a mindenkori betét után tőkekamattal levonása nélkül 3% kamat fizetessék. 2. azzal, hogy az Általános Bank igazgatósága tagjai a felszámolásra felajánlott 600.000 koronán felüli esetleges hiány fedezését is vállalják a bemutatott szerződésben megjelölt quota szerint.

Elfogadta E. K. Tanács, hogy a betétje 3 év alatt visszafizetessék, ami ha meg nem történék, az Egyház jogosítva lesz a bank igazgatósága és felügyelő bizottsági tagjai ellen összes jogait érvényesíteni és a még ki nem fizetett betét megtérítését követelni.

Tudomásul vette E. K. Tanácsunk, hogy a betét tőkéből jul. 20-ig 10.000 K. vissza fog fizettetni.

Közpénztárnok Hadházy Sándor afia megadta jelentését az Iparbankba elhelyezett 66.824 K. 07 fillérről. Az Iparbank visszafizetett f. évi febr. 9-ig 7000 koronát és 1911. évi dec. 31-ig esedékes kamatokat: 382 K. 94 fillért, de azután nem fizetett, mert szintén válságba jutott.

E. K. Tanácsunk 252. sz. határozatában (771-ikt. sz. megdöbbenéssel vette tudomásul a jelentést s fölhevta jogtanácsos afiát, hogy az egyház betétei biztosításáért minden lehető kövessen el.

Jogtanácsos afiának újabb jelentése alapján sajnálatosul vette tudomásul E. K. Tanács 931-1912. Tan. sz. alatt, hogy az Iparbank a jogtanácsos felhívására sem nem fizetett, sem kellő biztosítékot nem adott. Ehezképest felhívta az E. K. Tanács jogtanácsos afiát, hogy az Iparbank ellen a csődneytási kérést adja be.

Felhívta pénztárnok afiát, hogy a már kimondott felelősségénél fogva nyilatkozzék milyen biztosítékot kíván nyújtani Egyházunknak.

F. évi szept. 25-én tartott gyűlésében tudomásul vette E. K. Tanácsunk 403. jk. sz. alatt, hogy több hitelező kérésére az Iparbank ellen a csőd elrendeltetett, s hogy a bankkal szemben egyházunk követelése 61.251 K. 63 f.

Minthogy közpénztárnok afia biztosítékát nem találta kielégítőnek, újból fölhevta, hogy kolozsvári házára a zárlágyog bekebelezési engedély megadására nejlől is adjon be engedélynyilatkozatot. Egyben kimondotta E. K. Tanács, hogy a betét biztosítására pénztárnok afia fizetéséből évenként 1200 K. és mindenkori fizetésemelkedése teljes összegben tartassék vissza és további rendelkezésig takarékpénztárilag kezellessék mint «biztosítéki letét».

Hadházy Sándor egyházi pénztárnok afiának az Iparbankba engedély nélkül elhelyezett betétek miatti eljárásából származó fegyelmi ügyet illető intézkedést az E. K. Tanács a Főtanácsnak tartotta fenn.

Ez ügyet az E. K. Tanács azzal a kéréssel terjeszti az E. Főtanács elébe, hogy eljárását és intézkedéseit vegye jóváhagyólag tudomásul.

Ezulán a *Főtanácsi bizottság* előterjeszti észrevételeit.

A tanácskozás a délelőtti gyűlésen kezdetét vette nagy érdeklődés mellett és a délutáni órákban fejeződött be. Pap Mózes egyh. tanácsos önálló indítványt nyújt be, melyben javasolja, hogy az E. K. Tanácsnak a Hadházy Sándor pénztárnokkal szemben vagyoni felelősségét kimondó javaslatát függessze föl az E. Főtanács az Iparbank csődje lebonyolításáig.

A tárgyhoz számosan hozzá szólnak.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács intézkedéseit jóváhagyja. Helyesli, hogy az egyház pénzei és pénzürtékei a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbankba helyeztetek el. A bankkal létesített kezelési és eljárási szabályokat a jelölt három évre jóváhagyja és megerősíti.

Az Általános Bankba elhelyezett összeg fölszámolásáról szóló jelentést tudomásul veszi.

Az Iparbankba helyezett összegért az E. K. Tanács által kimondott felelősséget és az erre vonatkozó intézkedést fönntartja, de tekintettel az Egyh. Törvény 239., 282., 286. §§-ra kiterjeszti a fokozatos felelősséget az ellenőrré, a pénztárvizsgáló bizottság és számvevőség tagjaira, illetőleg utasítja az E. K. Tanácsot, hogy a pénztárnok, ellenőr, pénzügyi bizottság és számvevőség esetleges mulasztásának és felelősségének megállapí-

tása végett tartson vizsgálatot és a fejlemények alapján a veszendőben levő egyházi vagyon biztosítását velök szemben is fogantossítsa és eljárásáról a legközelebbi E. Főtanácsnak tegyen jelentést.

Az értékpapírok kisorsolásának ellenőrzéséről az E. K. Tanács készíttessen utasítást és azt ahoz alkalmazkodásra adja ki a pénzügyi bizottságnak.

Az E. Főtanács elfogadja a főtanácsi bizottságnak a pénzügyi bizottság azon tagjaira vonatkozó javaslatát, akik az Általános Bank felügyelőbizottságának tagjai voltak és kimondja hibáztatását azért, hogy az Általános Bankba olyan nagy összeg (80.000 K) betevését javasolták, amely nem volt arányban a bank hitelképességével; hibáztatja, hogy kellő éberséggel nem akadályozták meg az egyház károsodását.

Kimondja az E. Főtanács a fokozatos felelősséget s ehez képest kívánja a biztosítás keresztülvitelét, különösen pedig az Iparbank igazgatóságának felelősségre vonását.

Az E. Főtanács, tekintettel a főt. bizottság javaslatára is, felhívja az E. K. Tanácsot vizsgálta meg, hogy az Iparbankba áthelyezett 70.000 kor. értékű váltótömeg milyen okozati összefüggésben áll az egyházunknak oda az Általános Bankból áthelyezett pénzzel s a megfelelő intézkedéseket kellő időben tegye meg. Terjessze ki figyelmét arra, hogy a 70.000 kor. váltófedezetnek más célokra használásáért az igazgatóság magánjogi és büntető felelőssége fennforog-e?

Fölhívja és utasítja az E. Főtanács az E. K. Tanácsot, hogy a pénzügyi közegek fölötti ellenőrzésről hathatósabban gondos-

kodják s a 286. §-nak a rendelkezését tegye szabatosabbá, vagyis a felülvizsgálást tartassa havonként.

Az E. Főtanács a tartalékalap létesítését meghatározza s utasítja az E. K. Tanácsot, hogy 1913 től kezdve erre a célra a költségvetésbe mindig vegyen föl 5000 koronát.

A fegyelmi vizsgálat kimondását az E. Főtanács ezuttal mellőzi.

Ezek szerint az E. Főtanács Pap Mózes afia írásban beadott indítványát mellőzi.

27. E. K. Tanács a sz.-keresztúri gimn. pénztárnok és *pénztári szabályzat* ügyében a következő jelentést és javaslatot teszi:

Gombos Sámuel a székelykereszturi gimnázium pénztárnoka 36 évi buzgó működés után állásáról 1911 május 8-án lemondott. E. K. Tanács 484—1911. szám alatt felkérni határozta Gombos Sámuel afiát, hogy ezen lemondását vonja vissza s folytassa továbbra is pénztárnoki működését.

Gombos Sámuel hajlandó volt pénztárnoki működését 1911 december 31-ig folytatni, ha egészségi okokból az iskolai díjak felszedése és az ösztöndíjak kiosztása alól felmentetik. E. K. Tanács 595- 1911. szám alatt felmenti Gombos Sámuel az isk. díjak beszedésének és az ösztöndíjak kiosztásának kötelezettsége alól s őt ez év végéig a pénztár többi részének a kezelésével megbízza. Egyben felhívja a gimn. igazgatóságát, hogy egyik tanár útján, rendszeres napló vezetése mellett gondoskodjék az iskolai díjak beszedése és az ösztöndíjak kiadásáról s az így vezetett napló is a gimn. számadáshoz csatoltassék. Végül felhívja E. K. Tanács a sz.-keresztúri gimn. igazgatóságát, hogy az ottani gimn. pénztár kezelésére vonatkozólag készítsen szabályzatot s azt terjessze az E. K. Tanács elébe.

A sz.-keresztúri gimn. igazgatósága 437—911. szám

alatt jelenti, hogy az isk. díjak és az ösztöndíjak kezelésével dr. Szolga Ferenc tanárt bízta meg, mit az E. K. Tanács 703—911. szám alatt jóváhagyólag tudomásul vesz s újabban is felhívja az igazgatóságot a pénztárnoki állásra vonatkozó szabályzat felterjesztésére.

A sz.-keresztúri gimn. igazgatósága erre beküldötte a kívánt szabályzat tervezetét, a melyet az E. K. Tanács 1303—911. számú határozatával nem fogadott el, hanem a pénzügyi bizottság javaslata alapján a tervezetnél irányul szolgáló alapelvek közlésével felhívja, hogy azok alapján §-okba foglalt rendszeres szabályzatot készítsen. Miután pedig Gombos Sámuel újabban is kijelentette, hogy pénztárnoki állását 1911. dec. 31-én túl nem hajlandó folytatni, felhívja az igazgatóságot, hogy a pénztárnoki állás ideiglenes betöltésére nézve haladéktalanul tegyen jelentést.

Erre a gimn. igazgatóság jelenti, hogy a pénztárnoki állásra ideiglenesen dr. Szolga Ferenc rendes tanárt megválasztotta. E. K. Tanács 1374—911. szám alatt ennek alapján dr. Szolga Ferencet ideiglenesen a sz.-keresztúri gimn. pénztárnoki állásra alkalmazta s meghagyta az igazgatóságnak, hogy a pénztárt Gombos Sámueltól 1912 január 1-re vegye át s azt az új pénztárnoknak adja a kezére. Az átvételről szabályszerű leltár készítendő s annak egy példánya E. K. Tanácshoz felterjesztendő. Egyben az E. K. Tanács a pénztárnoki évi 400 kor. díjat 1912 január 1-től kezdődőleg a dr. Szolga Ferenc javára átutalta.

A gimn. igazgatósága a megküldött alapelvek szerint egybeállítván a rendszeres szabályzatot, azt E. K. Tanács 151—1912. szám alatt jóváhagyta és ideiglenesen életbe léptette. Végleges megerősítésre azzal terjeszti az E. Főtanács elébe, hogy a székhelykeresztúri gimn. igazgatósága által tett hármaskijelölés alapján E. K. Tanácsunk által ideiglenesen pénztárnoknak megválasztott dr. Szolga Ferenc gimn. rendes tanár afia pénztárnoki állásában 1916 évi december hó 31-ig terjedő időre véglegesítesse.

Végül jelenti az E. K. Tanács, hogy a pénzlár átvételével és átadásával kapcsolatosan a szükséges intézkedések megtétettek.

A főtanácsi bizottság indítványozza, hogy Gombos Sámuel volt pénzlárnoknak elismerés és köszönet nyilváníttassék.

A szabályzat jóváhagyását nem ajánlja a főt. bizottság.

Az E. Főtanács Gombos Sámuel afiának a keresztúri gimn. pénztár lelkiismeretes és pontos hosszú idei kezeléseért meleg köszönetét és méltányló elismerését nyilvánítja.

A pénztár kezelési szabályzatát visszadja az E. K. Tanácsnak, hogy dolgoztassa ki újra és az új szöveget ide jóváhagyásra újból terjessze föl.

A pénztárnoki állás betöltését 1916. dec. 31-ig terjedő időre meghatározza.

28. A szavazatszedő bizottság bejelenti, hogy a kolozsvári igazgatói, kolozsvári könyvtárnoki és keresztúri pénztárnoki állásokra a választás megejtetett. A kolozsvári igazgatói állásra dr. Gál Kelemen 53, Kovács Kálmán 27, Pálfi Márton és dr. Nyiredy 1—1 szavazatot kaptak. A kolozsvári könyvtárnokságra kapott: Pálfi Márton 64, Varga Béla és Kelemen Lajos 1—1 szavazatot, a keresztúri pénztárnokságra dr. Szolga Ferenc 66 szavazatot.

Az E. Főtanács kolozsvári főgimn. igazgatóvá megválasztottnak jelenti ki dr. Gál Kelemen afiát ezidőtől kezdve négy esztendeig, 1916. évi rendes főtanácsig; a kolozsvári főiskola könyvtárnokává Pálfi Márton tanárt és a keresztúri gimnázium pénztárnokává Szolga Ferenc tanárt 1916. évi december végéig.

29. Az E. K. Tanács 1281—911. sz. alatt jelenti, hogy az E. Főtanácsnak 23—1911. sz. határozata és utasítása alapján a székeskeresztúri gimnázium *új épülete előkészítési* munkálátát megkezdette s már 1911. évi december havi gyűléséből felhívta Pákey Lajos mérnök afiát, hogy az új épület vázlatos tervrajzát és a megközelítő költségvetést, valamint a mostani gimn. épület kijavítása költségelőirányzatát készítse meg és lehető rövid idő alatt terjessze be az E. K. Tanácshoz.

E. K. Tanács 1342—1911. sz. alatt utasításul adta mérnök afiának, hogy az épület korábbi tervét terjessze az E. K. Tanácsból kiküldött bizottság elébe, a mely az E. K. Tanács tagjaiból és a keresztúri gimnázium gondnokaiból és tanáraiból áll.

Utasította a bizottságot, hogy a tervet úgy készítesse, hogy a rendelkezésre álló összeg keretét ne haladja túl s azt is vegye figyelembe, vajjon nem volna-e célszerűbb a tervet és költségvetést pályázat útján készíttetni el. E közben a keresztúri gimnázium igazgatósága az építést sürgető kéréssel fordult az E. K. Tanácshoz.

A kiküldött bizottság az 1912. évi első gyűlésre beadta javaslatait. Az E. K. Tanács 82—912. sz. alatt tudomásul vette, hogy a bizottság a tervezetet felülbírálta s a lehető összevonásokat megtette, hogy az építés költségét el lehessen hordozni. Az eredmény, az, hogy az első tervszerinti költség 487.000 korona helyett 430.000 koronára szállított. Az E. K. Tanács utasította mérnök afiát, hogy a vázlattervvel és a költségvetést ennek szem előtt tartásával úgy készítse el, hogy az első osztályok tantermei 48—50 tanuló fogadjanak be.

A vallás- és közokt. miniszter úr 24978—1912. sz. leiratában azt az örömdetes határozatot közölte E. K. Tanáccsal, hogy 342—910. sz. előterjesztését figyelembe véve a keresztúri gimn. építésére hajlandó 118.700 K államsegélyt engedélyezni törlesztéses kölcsön alakjában, ha az E. K. Tanács a törlesztés módozatait fölterjeszti

E. K. Tanácsunk a kérdést a pénzügyi bizottságnak kiadta megfontolásra, hogy egyházunk valamely alap-

jából nem lehetne-e fölvenni ezt az összeget törlesztéses kölcsönképpen.

Pákey Lajos afia az E. K. Tanács április havi gyűlésére beterjesztette a tervrajzokat és a megközelítő költségvetést.

Az E. K. Tanács 380—1912. sz. alatt a terveket felülbíráltta és a II. jelzésű tervet fogadta el, melynek költségét mérnök afia 120.000 koronára vette föl. Minthogy az építésre ezideig csak 358.000 K állott az egyház rendelkezésre, az E. K. Tanács újabb folyamodást intézett a vallás- és közokt. miniszter úrhoz és kért újabb 180.000 K építési államsegélyt, tekintettel arra, hogy az egyházat a régi épület átalakítása, az új telek vásárlása nagy terhekkel sújtja s különben is az első terv elkészülte óta az építési anyag és a vállalkozás nagyon megrágult.

Az E. K. Tanács megbizta a főt. püspök urat, hogy egy bizottságot szervezzon és a miniszter urnál személyesen is kérjék az újabb segély megadását.

Megbizta E. K. Tanács a kereszturni gimn. igazgatóságát, hogy özv. Papp Jánosné urnónél járjon el, hogy az épületek nem használt részét lebonthassa, még mielőtt onnan kiköltöznék s az anyagot értékesítse.

Örvendetesen vette tudomásul E. K. Tanács 408—1912. sz. alatt, hogy vall.- és közokt. miniszter ur az ígért 118.700 K-ból 48.700 K-t készpénzben kiutalt Egyházunknak s intézkedett, hogy a többi résznek kölcsön útján fedezéséről adjon javaslatot.

A főt. püspök úr az E. K. Tanács megbizásában eljárás arról jelentést tett 551 1912. sz. alá. Csak szűkebbkörű bizottságot szervezhetett és azzal megjelent a miniszter urnál és igen kedvező választ kapott.

A vall.- és közokt. miniszter ur 63.542. sz. alatt máj. 10-ről már értesítette E. K. Tanácsunkat, hogy az új épület céljaira 61.300, az internátus átalakítására 50.700 K. összesen 112.000 K összeget hajlandó engedélyezni.

A miniszter úr a tervekre is megtette észrevételeit és

a III. jelzésű tervet elfogadta, mihez képest E. K. Tanácsunk Pákey Lajos főmérnök fiát útasította, hogy a küldött bizottsággal egyetértőleg tegye meg a terven a miniszteri leiratban jelölt változtatásokat, a tervet készítse meg és a költségvetéssel együtt terjessze az E. K. Tanács elébe.

Az E. K. Tanács útasította a kereszturi gimn. igazgatóságát, hogy özv. Papp Jánosné urnőnek a lakást mondja föl október 1-re és egyben kiutalta az 1400 K szálláspénzt és 1800 K évjáradékot havi évnegyedes részletekben azaz a megjegyzéssel, hogy a nyugtát özv. Papp Jánosné köteles igazgató fiával láttamoztatni.

Megengedte E. K. Tanácsunk özv. Papp Jánosné urnőnek saját kérésére, hogy a lakást okt. 20-ig használhassa, minthogy az új lakásába azelőtt nem költözhetett be.

Kéri E. K. Tanács előterjesztéseinek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főtanácsi bizottság javasolja, hogy a vásárolt telken levő épületek árverésen adassanak el, mivel az anyag az új épületbe nem használható fel s a lebontás tekintettel a munkaviszonyokra, az értéknél többbe kerülhet.

Hogy a terület őrzése nélkül ne maradjon, egy felügyelő felvételét **javasolja**.

Az E. Főtanács a Képviselő Tanács jelentését a szkeresztúri iskola építése körül végzett eddigi eredményes eljárásokról örvendetes tudomásul veszi.

Kifejezi az E. Főtanács azt az óhajtását, hogy az iskola építése még a jövő tavaszon kezdődjék meg s fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a szükséges előkészületeket haladéktalanul tegye és tétesse meg s a telken levő épületeket árverezés útján adassa el és gondoskodjék őrizőről.

30. E. K. Tanács 647 -1912. szám alatt jelenti, hogy a dr. Bedő Albert egyh. tanácsos fia által, egyházi beszéd

írására kitűzött 100 kor. pályadíjra két pályamunka érkezett be. Azonban a bíráló bizottság jelentése szerint egyik sem érdemes a pályadíjra. Azt javasolja E. K. Tanács, hogy a 100 kor. díj ne adassék ki.

Bemutatja a kiküldött bizottság *bírálatát*:

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

552. 1912. számú határozatával minket méltóztatván megbízni azzal, hogy a dr. Bedő Albert pályadíjára beérkezett *két egyházi beszédet megbiráljuk*, e megbízatásunknak a következőkben teszünk eleget:

Sajnálattal jelentjük, hogy a pályadíjra egyik beszédet sem tartjuk érdemesnek, mert a pályázati feltételek azon követelményének, hogy a nyertes pályamű abszolút becsű beszéd legyen, egyik sem felel meg. A legelőnőbb megítélés szerint sem nevezhető egyik pályamű sem közönséges vasárnapi ünnepre írott egyházi beszédnek, ami pedig szintén a pályázat feltételei között van. Ugyanis mindkét munka írója az alapígeben csak a keresztlés külső szertartásának elrendelését és fontosságát találta meg és csak ezekről írt. Így jelenlegi alakjukban a pályaművek legfennebb keresztlési beszédek lehelnének. A megkeresztelkedés lelki tényét, a belső megbánást és megtisztulást azonban, ami vasárnapi beszédnek is méltó tárgya lett volna, egyik pályamű sem vette figyelembe. Még messzebb állanak az alapíge valódi tárgyától, a Krisztus tanítványainak kötelességétől, a tanítástól, vagy akár az «Atyának, fiunak és szentléleknek» nevében történni missziói működés megmagyarázásától. De ezektől eltekintve is a pályaművek egyike sem áll azon a színvonalon, amely a jutalmazást megérdemelné. Ezért egyhangu megállapodásunk szerint a jutalom kiadását nem ajánljuk.

Kolozsvár, 1912. június hó 7-én.

Alázatos szolgálai:

Dr. Boros György,
biz. elnök.

Csifó Salamon.
Gálfi Lőrinc.

Az E. Főtanács sajnálattal veszi tudomásul, hogy a pályázat nem sikerült, a jelgét megsemmisítették s lelkész fiait ezen a helyen is föl hívja, hogy az egyházi beszéd-irodalom művelésére legyenek több figyelemmel, mert elvárható, hogy ha egy világi fia oly szíves készséggel hozza meg áldozatát minden évben, az kellő méltánylásban részesüljön. Erről dr. Bedő Albert fia értesítendő.

HARMADIK ÜLÉS.

Tartatott 1912. évi október 28-án d. e. 10 órakor.
Elnökök, előadó és jegyző ugyanazok.

31. Az első ülés jegyzőkönyvét főjegyző felolvassa.

Az E. Főtanács jóváhagyja.

32. Elnök előterjesztésére:

Az E. Főtanács a jegyzőkönyv többi része hitelesítésére fölkéri és megbizzza: dr. Gál Kelemen, Vári Albert és Végh Mihály afiait.

33. Az üresedésben levő állásokra a jelölések megtételére kiküldött bizottság megteszi javaslatait:

A 3 egyházi egyháztanácsi helyre ajánlja: Kiss Aladár, Barabás István, Kovács Lajos, Kiss Sándor, Régeni Áron, József János, Vajda Antal lelkész, illetve tanító afiait.

A 2 világi egyháztanácsi állásra ajánlja: Fekete Pál Kolozsvár, Szentpáli Gyula Fogaras, Papp Domokos (Torda), Vass Domokos (Kolozsvár), Benkő Árpád (Árkos), dr. Egyed Balázs Székelyudvarhely, Sikó Kanut (Váralmás) afiait.

A pénzügyi bizottság egy helyre dr. Gál Zsigmond, dr. Tóth György afiait.

Az E. Főtanács a jelölést tudomásul veszi s a választás megejtésére a bizottságot fölhívja.

34. Az elnökség fölhívására, a jelen főtanácsi gyűlés 28. sz. alatt keresztúri pénztárnokká megválasztott dr. Szolga Ferenc jelentkezik a hivatalos eskü letételére.

Az E. Főtanács dr. Szolga Ferenc keresztúri gimn. pénztárnokot fölesketi s őt ezen állásban 1916. dec. 31-ig megerősíti.

35. Az E. K. Tanács jelenti 814, 888 és 1018—1912. számok alatt, hogy az E. Főtanács a kollégiumnál rendszerezésivén és be is töltvén az *ének- és zenetanítói állást*, a mű- és egyházi éneknek valamint zenének intenzivebb taníthatása szempontjából megfelelő *helyiségről* kellett gondoskodni. E tekintetben az E. K. Tanács úgy intézkedett, hogy zeneteremnek átadta a theologiai intézetben eddig a hallgatók dolgozó szobájául szolgáló helyiséget s az eddig használatban volt zenetermet az internatushoz csatolta kibővítés végett.

A theologiai intézet részére dolgozó szobáknak és tantermeknek átadta a kollégium épületének északnyugati részén, a földszinten levő, eddig bérlakásoknak használt helyiségeket, amelyekből azonban egy kis szoba az egyházi levéltáros dolgozó szobájául tartatott fenn, egy volt kis előszoba pedig a theol. intézeti szolga nappali tartózkodási helyéül használtatik.

E helyiségeknek a célnak megfelelő átalakítására vonatkozólag Pákey Lajos mérnök fia terve fogadtatott el és hajlatott végre, úgy azonban, hogy a központi fűtés mellőztetett s a fűtés kályhák által eszközöltetik. A tervnek megfelelő munkálatok végrehajtásával s valamint a zene, úgy a theol. helyiségek felszerelésével a kollég. igazgatóságot, a theol. intézeti bizottságot és mérnök afiát bizta meg, az átalakítási, berendezési és felszerelési költségeket pedig a közalap terhére utalványozta.

Tekintettel arra, hogy az átalakítás folytán a theologiai helyiségek megsaporodtak, E. K. Tanács a theol. intézeti, valamint a levéltári helyiségek tisztántartására és fű-

tésére a theol. intézetnek egy szolgatartásra évi 600 K összeg erejéig engedélyt adott és a szolga fizetését a közalap terhére 1912. szept. 1-től utalványozta. Szolgái lakásnak ideiglenesen, az említett helyiségek alatti souterrainben jelölt ki helyet.

A szolga által igénybe nem vett souterrain helyiségeket is átalakíttatta az E. K. Tanács úgy, hogy azok az egyházi nagy könyvtár céljaira használhatók legyenek és felhívta a kolleg. igazgatóságot, vegye munkába, hogy a nagy könyvtári helyiségből, mely könyvek volnának raklárszerűen a souterrainban elhelyezhetők és kezelhetők, hogy így a túltömöttségén segíteni lehessen.

Kéri az E. K. Tanács az E. Főtanácsot, hogy ez intézkedéseit jóváhagyólag tudomásul venni méltóztassék.

A főtanácsi bizottság a jelentés tudomásul vételét ajánlja.

Az E. Főtanács tudomásul veszi, hogy a Theologiai Intézet helyiségei részint kicseréltettek, részint kibővítették a kollegiumi épület földszinti részén eddig bérlakásnak használt helyiségekkel.

Tudomásul veszi, hogy a zenetanítás áthelyeztetett az I. emeleti 18. sz. terembe, a levéltárnoknak is a földszinten egy dolgozó helyiség adatott s az eddigi konyhahelyiség szolgalakássá átalakíttatott. Egyben helybenhagyólag tudomásul veszi, hogy a Theol. Intézethez egy szolga évi 600 korona fizetéssel fölvetetett.

36. A *kolozsvári lelkész-tanári állás* ügyében a következő jelentést teszi az E. K. Tanács:

A múlt évi Főtanács 53. jk. szám alatt azzal bizta meg az E. K. Tanácsot, hogy a kolozsvári lelkész-tanári állás betöltésére nézve tegyen előterjesztést. Ennek alapján az E. K. Tanács megbizta a Mélt. és Főt. püspök urat, hogy

belátása szerint alakítandó bizottsággal ez ügyet vegye beható tárgyalás alá s annak alapján tegye meg javaslatát az E. K. Tanácsnak.

E. K. Tanács a bizottság véleményes javaslata alapján a Péterfi Dénes lelkésztanár nyugalmaztatásával ürességbe jött kolozsvári lelkésztanári állás végleges betöltésének függőben hagyását határozta 307 1912. sz. alatt. Ideiglenesen pedig 1912. szept. 1-től Győrfi István Oxfordban levő lelkészjelöltet alkalmazta az egyházközségtől nyerendő évi 1200 kor. és lakás, az egyház közpénztárából pedig fél theologiai tanári fizetés mellett.

Kéri az E. K. Tanács ezen intézkedésének tudásul vételét.

A főtanácsi bizottság az előterjesztést azzal a módosítással ajánlja elfogadásra, hogy a lelkészi állásnak a theologiai tanári állással való összekötöttsége a lehető legrovidebb időre szorítkozzék. A kolozsvári egyházközség tekintélye, a lelkészi teendők sokasága, az ezek teljesítéséhez kötött kívánságok megkövetelik, hogy a lelkész önálló legyen, és egészen az egyházközség szolgálatára szentelje idejét és tehetségét. Valamint a theologiai tanszék is megköveteli a maga egész emberét.

Az E. Főtanács fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a theologiai tanszéknek és a kolozsvári lelkészi állásnak önálló szervezését vegye munkába s lehetőleg már a jövő főtanácsi ülésig készítse elő.

37. A theologiai intézeti bizottság előterjesztést tett az iránt, hogy a theologiai intézeti tanárok lakáspénze rendeztessék.

E. K. Tanács a pénzügyi bizottság meghallgatása után a következő javaslatot teszi 1063 1912. számú határozatával:

A theologiai tanárok lakáspénze, a jelenlegi 1200 koronás kezdő lakáspénz meghagyásával két ízben 300

300 koronás emelkedéssel három lakásbér osztályba soroztassék és 1200, 1500, 1800 koronában állapíttassék meg évenként. A legkisebb lakáspénzt évi 1200 K-t, az első 12 év alatt, a középső összeget évi 1500 K-t, a 13—25 évig terjedő szolgálat alatt és a harmadikat évi 1800 K-t a 26-ik évvel kezdődő szolgálattal élvezzék a theol. tanárok.

Az ily módon történő lakáspénz rendezés 1913. jan. 1-ével lépjék életbe.

Egyben javasolja az E. K. Tanács, határozza el az E. Főtanács az egyházi és püspöki titkár, valamint az egyházi pénztárnok lakáspénzének hasonló módon való rendezését is.

A főtanácsi bizottság az ügynek a napirendről levételel javasolja, meri a theologiai tanárok fizetése és lakáspénze a 24. 1909. főt. sz. határozattal méltányosan rendeztetett.

Többek hozzászólása után a kérdés szavazás alá bocsátatván, nagy többséggel hozatott a következő határozat:

A theologiai tanárok kezdő lakáspénze 12 évig 1200 korona, a második fokozat 1500 korona: 13—25 évi szolgálati idő alatt, harmadik fokozat 1800 korona 26. szolgálati évtől kezdve, ez egyszersmind kiterjesztetik a közigazgatási tisztviselőkre, u. m. titkárra és pénztárnokra.

Ezen fokozatok az 1913. év kezdetével léptetnek életbe, miről az E. K. Tanács. értesítendő.

38. Az E. K. Tanács jelenti 36,227 és 601/912. számok alatt, hogy a kollégiumi igazgató előterjesztést tevén *Vári Albert* vallástanárnak 3-ik ötlödéves korpótlékának utalványozása iránt, azt a határozatot hozta, hogy *Vári Albert* afiának fizetésügye az E. K. Tanács 407—1910. sz. alatt méltánylásból és kivételesen tett előterjesztésére 35. 910. főt. sz. jkvi szám alatt véglegesen rendeztetett. Vallástanári

működése előtti 17 évi lelkeszi szolgálata 12 év és 9 hónapba számíttatván be, részére két évötödös korpótlék állapítottatott meg a közalap terhére. 1909 évi szeptember hó 1-től működése, mint rendes vallástanárnak jó számításba és mint ilyennek első évötödös korpótléka 1914. évi szeptember hó 1-én válik esedékessé a főgimn. pénztári terhére. Ez okon kollegiumi igazgató afljának ama kérése, hogy Vári Albertnek a 3-ik évötödös korpótlék 1911. évi december hó 4-től számítandólag folyóvá télessék. nem teljesíthető.

A kollegiumi igazgatóság e határozat megváltoztatását kérte; E. K. Tanács azonban azt fenntartotta. A kollegiumi igazgatóság az E. K. Tanács határozatai ellen Vári Albert vallástanár korpótléka ügyében az E. Főtanácshoz intézett kérést, melyet az E. K. Tanács fenntartva 36—1912. számú fennebb előadott határozatát, az E. Főtanács elé terjeszti, kérve megfelelő határozathozatalt.

A főtanácsi bizottság az E. Főtanács 35—1910. sz. határozatát fõntartandónak véleményezi.

Többek hozzászólása után a nagy többség a mellett dönt, hogy Vári Albertet a 3-ik ötödéves korpótlék 1911. évi dec. 4-től illeti meg.

Az E. Főtanács Vári Albert főgimn. vallástanár 3-ik korpótlékát 1911. évi dec. 4-től állítja meg s utasítja az E. K. Tanácsot, hogy részére az esedékes összeget visszamenőleg utalja ki és tegye folyóvá.

39. A választások vezetésére kiküldött bizottság megteszi jelentését a szavazás eredményéről.

E. K. Tanácsi tagságra kapott: Pataky László 53. Székely Miklós 26 szavazatot.

Egyháztanácsosságra: egyházi részről: Kiss Aladár 62, Barabás István 61, Kovács Lajos 53, Kiss Sándor 14, Régeni Áron 26, József János 11, Vajda Antal 4 szavazatot.

Világi részről: Fekete Pál 30, Szentpáli Gyula 15, Papp Domokos 32, Vass Domokos 18, Benkő Árpád 30, dr. Egyed Balázs 18, Sykó Kanut 15 szavazatot.

A pénzügyi bizottsági tagságra: dr. Gál Zsigmond 63, dr. Tóth György 16 szavazatot.

Az E. Főtanács az E. K Tanácsban megüresedett helyre megválasztottnak nyilvánítja íj. D. Pataky László egyh. tanácsos afiát 1917. év végéig terjedő időre Egyház-tanácsosokká nyilváníttatnak egyházi részről: Kiss Aladár, Barabás István, Kovács Lajos lelkészek; világi részről: Papp Domokos tanár. Uj választás rendeltetik el: Fekete Pál és Benkő Árpád afiai között, akik egyenlő szavazatot kaptak.

A pénzügyi bizottságba megválasztottnak nyilváníttatik: Dr. Gál Zsigmond afia.

NEGYEDIK ÜLÉS.

Tartatott 1912. évi október 28-án d. u. 5 órakor. Elnökök, előadó és jegyző ugyanazok.

40. Elnök föl hívja az ujonnan választott egyháztanácsosokat a tanácsosi eskü letételére.

Az esküt leteszik és az egyháztanácsosi jogokkal felruháztatnak: Barabás István, Kiss Aladár, Kovács Lajos afiai.

41. Az E. K. Tanács 1179—1912. szám alatt beterjeszti a belső emberek választásáról és kinevezéséről szóló törvényjavaslatot s kéri az E. Főtanácsot, hogy azt egész terjedelmében elfogadni méltóztassék.

A javaslat általánosságban elfogadtatván, részletes tárgyalás alá vétetik, mialatt a főtanácsbi bizottság megteszi javaslatait.

Az E. Főtanács a belső emberek választására és kinevezésére megállapítja a következő törvényt:

Egyházi törvény

a magyarországi Unitárius Egyház belső embereinek választásáról és kinevezéséről.

A) Lelkészekről.

I. Választás, kinevezés, áthelyezés, helycserélés.

1. §. A lelkeszi állások megüresednek:

a) a lelkesznek lemondása,

b) fegyelmi uton hivatalból áthelyezése, vagy végleges elbocsátása,

c) nyugdíjaztatása,

d) elhalálozása következtében,

e) társegyházközségeknek önállósítása,

f) leányegyházközségeknek, anyaegyházközségeknek nyilvánítása esetében.

Ha ez esetek bármelyike bekövetkezik, joguk van az egyházközségeknek a törvény betartása mellett, lelkészt választani.

2. §. Az egyházközségek lelkészválasztási jogukról esetről-esetre akár a választó közgyűlésen, akár ezt megelőzően — szabályszerűen tartott egyházközségi közgyűlésen — le is mondhatnak. A választási jogról lemondó határozathoz a választó joggal bíró tagok abszolút többségének hozzájárulása szükséges. Ily esetben a püspök saját belátása szerint nevez ki lelkészt, akit az illető egyházközség ellentmondás nélkül elfogadni köteles.

3. §. Joga van a püspöknek — ha a szükség kívánja — a lelkészek között áthelyezést eszközölni; ezt azonban az egyházközségek és lelkészek érdekeinek tekintetbevételével, az illető esperesek és körü felügyelő gondnokok meghallgatásával és a nem panaszló egyházközségek beleegyezésével.

A lelkészeknek is joguk van egymás között, illetékes egyházközségek beleegyezésével és a püspök helybenhagyásával, helyet cserélni. Ily esetben a költözködés költségeit az illető lelkészek hordozzák.

II. Választók és választhatók.

1. §. Választójogosultsággal bírnak az illető anya-, tár- és leányegyházközségeknek mindazok az önálló férfi és nő közvegyek, vegyes házasságban élő nők és önálló háztartást vezető férjetlen nők) tagjai, akik a) kepel vagy bérl, esetleg párbérl vagy egyházi adót fizetnek,

b) ahol az a) pont alatt említett fizetés nincsen, ott választójogosultsággal bír az egyházközségnek minden nagykorú (24 évet eltöltött vagy nagykorúsított) önálló férfi és nőtagja.

5. §. Egy egyházközségben egy szavazatnál többet senki sem gyakorolhat. Ha vagyoni helyzeténél fogva bárki is több egyházközség terheihez járul hozzá, szavazatát mindenikben érvényesítheti.

A szavazás csak személyesen gyakorolható.

6. §. Kepe, hér, párbér, egyházi adó vagy belső emberi bármely más járandóságokkal hátrálékosok, szavazati jogot nem gyakorolhatnak. Amennyiben szavazatuk esetleges tévedésből mégis bevételnek, az hivatalból megsemmisítendő.

Az egyházkebli gondnok köteles mindezt, az egyházközség tagjainak, maguk mihez tartása végett, mihelyt a 17. §-ban előírt értesítést veszi, azonnal kihirdetni s később is a választás idejének a templomban történő kihirdetésekor, valamint a választó közgyűlésnek összehívásakor, a választóknak tudtul adni. Az egyházkebli gondnok kötelessége a választás színhelyén felelősség mellett igazolni azt is, hogy az egyes szavazók az előbb említett címen semmiféle tartozással hátrálékban nincsenek.

7. §. Megválasztásra jogosítottak:

a) rendes lelkészek,

b) rendes és rendkívüli theológiai tanárok és vallás tanárok,

c) szabadságolt vagy ideiglenesen nyugalmazott lelkészek,

d) lelkészi oklevéllel bíró lelkész helyettesek, segédlelkészek és lelkészjelöltek.

Lelkész helyettes és segédlelkész rendes lelkészi állásra abba az egyházközségbe, amelyben lelkész helyettesi illetve segédlelkészi állást visel, ha ez lelkész helyettesi illetve segédlelkészi ideje alatt üresedik meg, nem pályázhatnak.

8. §. A pályázóknak, sem maguknak személyesen, sem

megbizottaik által, sem szóval, sem írásban nem szabad valamely állásnak elnyerhetése céljából bérleengedési vagy más ilynemű ígéretet tenni; nem szabad etetés, itatás s vesztegetés által az egyházközségi tagoktól maguknak szavazatokat gyűjteni, kierőszakolni; nem szabad próbaprédikációkat tartani: szóval, a maguk felajánlásán és mások által történő tisztességes ajánlásán kívül, bármely állás megnyerhetésének minden más eszköze tiltva van.

Akiről megállapittatik, hogy a fentebbiekben vétkes, az a tett elkövetésének idejétől számítandó három évig rendes lelkészi állásra nem pályázhatik s esetleges megválasztása semmisnek tekintetik. Sőt, akinek hibájából a választást esetleg felfüggeszteni avagy éppen megsemmisíteni kellett, az a választásnál felmerült összes költségeket, az esetleges eljárási, per- stb. költségekkel együtt, záros határidő alatt megtéríteni, illetve megfizetni tartozik.

9. §. A pályázók közül mindig kizárandók azok, akik fegyelmi vizsgálat vagy a 8. §. alapján marasztaló ítélet hatálya alatt állanak.

III. A választást megelőző intézkedések.

10. §. Ha valamely lelkészi állás üresedésbe jő, tartozik azt az egyházközség előljárósága az esperesnek haladéktalanul bejelenteni. Az illető esperesnek pedig kötelessége arról, az üresedésbe jöveteltől számítandólag legkésőbb 8 nap alatt, a püspöknek további intézkedések megtétele végett jelentést tenni.

11. §. Abban az egyházközségben, hol a lelkészi állás üresedésbe jött, az esperesnek kötelessége gondoskodni arról, hogy az állás betöltéséig a lelkészi teendők ellátásának. Evégre az egyházkörsébeli lelkészeket küldi ki. Ily egyházközségekben az illetékes esperes tudta és beleegyezése nélkül egyházi szolgálatot végezni senkinek sem szabad.

Az esperes kötelessége az is, hogy gondoskodjék, hogy az anyakönyvek s lelkészi gondozás alatt álló egyéb irományok, jegyzőkönyvek, urasztali szerelvények stb. a lel-

készi állás üresedésbe jövelete alkalmával leltár alapján számbavétessenek s azok az új lelkész állomása elfoglalásának idejéig kezeltessenek és sértetlenül megőriztessenek.

12. §. Ha a lelkészi állás megüresedése alkalmával valamely egyházközségben nincs kilátás arra, hogy azt rendes lelkésszel a szabályszerű idő alatt (1900. évi főtan. 84. sz. hat.) betölteni lehessen, oda lelkész helyettest kell kinevezni, szükség esetén még az idősebb papnövendékek közül is.

13. §. Az üresedésbe jött és bejelentett lelkészi állásokra a választást a püspök rendeli el. A választás elrendelésével egyidejűleg kihirdeti körlevélben az illető állásokra a pályázatot. A pályázati hirdetést valamelyik unitárius egyházi lapban is közre kell adni.

A pályázati hirdetésnek tartalmaznia kell az üresedésbe jött állás nevét (anya-, társ-, és az odatartozó leányegyházközségekkel együtt) a javadalom kimutatását, a folyamodáshoz csatolandó okmányok felsorolását, (szakvizsgálati, szolgálati bizonyítvány és illetékes esperesi bizonyítvány arról, hogy a pályázó nem áll fegyelmi vizsgálat vagy ítélet alatt) a pályázati határidőt, az illetékes esperesi hivatalt, hová a pályázati kérvényeket beadni kell s egyéb esetleges szükséges feltételeket, utasításokat.

14. §. A pályázati kérvényeket az illetékes esperesi hivatalhoz kell beadni. Az esperes, miután az egyes beérkezett folyamodványokat talakilag megvizsgálta s a pályázóról tudomást vett: a folyamodványt az okmányokról készített kimutatással együtt elküldi az illető egyházközség gondnokának azzal, hogy az iratok a választás idejéig sértetlenül megőriztessenek, de a pályázók nevei az egyházközségi tagoknak tudomására hozassanak.

15. §. Miután a püspök a választást elrendelte s a pályázatot kihirdette, köteles az esperes az egyházközségben intézkedni aziránt, hogy a szavazók névsora záros határidő alatt összeírassék, az egyházkebli tanács által felülvizsgáltassék s ugyancsak a kebli tanács által e célra kijelölt megfelelő alkalmas helyen, nyolc napig közszem-

lére kitétéssék, mely idő alatt a kimaradottakra vagy jogtalanul bejegyzettekre nézve észrevételeit a gondnoknál bejelenteni bárkinek joga van. A nyolc napi közszemle után a felszólamlások alapján köteles az egyházkebli tanács a szükséges felülbírálat és kiigazításokat megtenni s a szavazók névsorát érvényesen megállapítani, azt két példányban — egyet az egyházközségi levéltár, egyet a választást vezető elnökség használatára — elkészíteni.

A fentiekkel egyidejűleg köteles az esperes gondoskodni arról is, hogy az egyházközség bekötött jegyzőkönyvéből a szabályszerű és részletes díjlevél is két példányban — egy az egyházi levéltár, egy az új lelkész számára — kiállítassék és ez utóbbi további eljárásra a választást vezető elnökségnek rendelkezésére bocsáttassék.

Mindezeknek szabályszerű megtörténtéről köteles az egyházkebli gondnok a választást megelőzően az esperesnek jelentést tenni.

16. §. A lelkészválasztás napját az egyházköri gondnokkal egyetértően az esperes tüzi ki legalább is 11 nappal a választást megelőzően. Ez alkalommal azt is meg kell állapítani, hogy a választás végrehajtására az egyházköri felügyelő-gondnokok közül melyik megy ki az esperessel avagy, hogy akadályoztatásuk esetén, kik lesznek, valamint az egyházköri felügyelő-gondnoknak, úgy az esperesnek helyetteseik, illetve megbízottaik.

Az esperes helyettese az egyházköri jegyző, megbízottja csak rendes lelkész, az egyházköri felügyelő-gondnok helyettese, illetve megbízottja csak világi egyházi tanácsos lehet.

A választás napját mindig úgy kell megállapítani, hogy a választás a pályázati határidő leteltétől számítandó harminc nap alatt okvetlen megtörténhessék.

Az egyházkebli gondnok, mielőtt kezéhez vette az esperesnek a választás napját kitűző levelét, azt az egyházközség tagjainak azonnal kihirdeti; a kihirdetést a választást közvetlen megelőző vasárnapon délelőtt, az istentisztelet végeztével, a templomban megismételteti.

IV. A választás végrehajtása.

17. §. A választó közgyűlésnek, valamint az ezt közvetlen megelőző egyházkebli tanácsi gyűlésnek elnökei az esperes és az egyik körü felügyelő-gondnok, illetve helyetteseik vagy megbizottaik.

18. §. A választásra kitűzött napon és időben köteles az esperes és egyik körü felügyelő-gondnok vagy helyetteseik, illetve megbizottjaik az illető egyházközségben megjelenni. A helyettesek, illetve megbizottak, kötelesek megbízó-levelüket az egyházkebli tanácsban és a választó közgyűlésen bemutatni és felolvasni.

19. §. A választást közvetlen megelőzően egyházkebli gyűlést kell tartani. Ez alkalommal kell számbavenni, megvizsgálni s a szabályoknak és törvényeknek megfelelően alakilag és tartalmilag elbírálni a pályázati kérvényeket és okmányokat. Az okok fellejtése mellett kijelöli az egyházkebli tanács, hogy a pályázók közül kiket tart szavazás alá bocsáthatóknak és kiket nem. A mennyiben e kérdések felett az egyházkebli tanács egyhangulag határozni nem tud, szavazással kell dönteni. Az egyházkebli tanácsnak ily tartalmu jegyzőkönyve a választó közgyűlés elé terjesztetik.

20. §. Ha csak egy pályázó van, vagy az egyházkebli tanács a pályázók közül csak egyet tart szavazás alá bocsáthatónak s ez előterjesztését, illetve javaslatát a választó közgyűlés elfogadja, akkor választani nem kell, hanem megfelelő felterjesztés létezik a püspökhöz. Ha pedig a választó közgyűlés az egy pályázót vagy szavazás alá bocsáthatót nem fogadja el: a felterjesztésben ez is tudomására hozatik a püspöknek újabb pályázat hirdetése s ennek sikertelensége esetében, saját belátása szerinti lelkészkievezés végett.

21. §. Ha két, vagy három, esetleg több pályázó is van s az egyházkebli tanács két vagy három, esetleg több pályázót is szavazás alá bocsátani ajánl s javaslatát a választó közgyűlés elfogadja, abban az esetben az elnökség a rendes választást határidő kitűzésével elrendeli.

Közfelkiáltással választani nem lehet.

A szavazás lehet titkos vagy nyilvános, aszerint, amint azt a választó közgyűlés meghatározza.

A szavazatok beszédésére az elnökség kellő utasítások megadása mellett a jogosult választók közül három tagu szavazatszedő-bizottságot küld ki, kik közül egyik az elnöki tisztet teljesíti, kettő pedig két egyező példányban a szavazatokról a jegyzőkönyvet vezeti.

A szavazás megtörténteig a közgyűlést fel kell függeszteni.

A szavazásnak egyfolytában kell történni s lezárás előtt félórával köteles a szavazatszedő bizottság elnöke nyilvánosan kihirdetni a szavazatok beadására még rendelkezésre álló időt.

A szavazásra kitűzött határidő eltelle után szavazatot elfogadni senkitől sem szabad, hanem a szavazási jegyzőkönyveket kell összehasonlítani; meg kell állapítani a szavazók és szavazatok számát, azoknak szabályszerűségét; továbbá össze kell számítani a szavazatokat s a jegyzőkönyveket megfelelő aláírásokkal lezárva, a választó közgyűlés elé kell terjeszteni.

Ha a szavazás titkos, akkor a szavazatszedő bizottság csak a szavazók neveit, ha pedig nyilvános, akkor a szavazók neveit és a beadott szavazatokat is pontosan felterjeszteni tartozik.

22. §. A szavazati jegyzőkönyv lezárása után a választó közgyűlés újra megnyitvatik, az eredmény a választás lefolyásának jellemzésével bejelentetik, az esetleges felszólalások, ellenmondások avagy kinyilvánított felebbezési szándékok jegyzőkönyvre vétetnek s a választási közgyűlés a jegyzőkönyvet szabályszerű aláírással hitelesítve, bezárja.

A választóközgyűlésről, valamint az ezt közvetlenül megelőző egyházkebli tanácsi gyűlésről felvett jegyzőkönyveket a választási névsorral, a felkészí jövedelemről kiállított hiteles díjlevéllel, esperes útján, legkésőbb tíz nap alatt további intézkedések megtétele végett a püspökhöz kell felterjeszteni.

A választás ellen felebbezésnek van helye a püspökhöz. A felebbezés a választás eredménye kihirdetésekor a választási elnökhöz bejelentendő. A felebbezés a választás napjától számított 8 (nyolc) nap alatt írásban indokolható. Ezen indokolás az illetékes espereshez adandó be. A bejelentett felebbezés vissza vonható. A be nem jelentett felebbezés vagy a nyolc napon túl beadott indokolás figyelembe nem vehető és az esperes által visszautasítandó. A felebbezés bejelentését a választási elnök a választási jegyzőkönyvbe följegyezteti.

Felebbezésre joga van a választásban résztvett jogosult választók bármelyikének.

V. Püspök joga és kötelessége.

23. §. A választásról felterjesztett jegyzőkönyvek és iratok, pályázati kérvények alapján, miután a püspök azokat átvizsgálta, rendben találta s azokból a választás szabályszerű megtörténtét megállapította, a kinevezést megteszi. És pedig:

a) egyhangu szavazás esetében, az egyhangu szavazatot nyert pályázót;

b) ha a szavazatok két vagy három pályázó között megoszlanak, ezek közül bármelyiket;

c) ha a szavazatok három pályázónál többre estek, csak a három legtöbb szavazatot nyert pályázó közül van joga a püspöknek kinevezni.

A c) pont alól kivétel az az eset, ha lelkészjelöltek kapják a szavazatok többségét, mely esetben a püspöknek joga van a szavazatot nyert lelkészjelöltek bármelyikét kinevezni.

24. §. A kinevezés püspöki okirattal történik, amelyben, ha az illetők lelkészjelöltek, fölszentelésükig mindenmű lelkészi teendők végzésére felhatalmaztatnak.

25. §. Abban az esetben, ha a választás nem a törvényben meghatározott módon hajtatott végre, vagy ha a választási iratokból megállapíthatólag, annál szabálytalanság-

gok, hiányok fordultak elő és visszaélések követték el, joga és kötelessége a püspöknek a választást megsemmisíteni és új választást, esetleg vizsgálatot is rendelni el. Sőt, ha csak gyanuja forog is fenn -- valamely panasz alapján -- annak, hogy a választáson szabálytalanságok, hiányok, visszaélések történtek, de ezeknek lényege és valódisága az iratokból meg nem állapítható: az összes iratokat a vonatkozó vizsgálat megejtése és esetleg ítélethozatal végett a püspök megküldi az illető egyházkör fegyelmi bíróságának és ennek eljárása befejezéséig a kinevezésre vonatkozó döntést felfüggeszti.

Általában a püspöknek joga és kötelessége a választási visszaélésekkel szemben a legszigorubban eljárni.

26. §. A lelkész helyettesek, valamint a segédlelkészek kinevezése a püspök joga és kötelessége.

27. §. A lelkészek kinevezésénél követett eljárásért a püspök kizárólag az Egyházi Főtanácsnak felelős. Ez ügyben felmerülhet panasszal tehát, az E. K. Tanács útján csakis oda lehet folyamodni és pedig birtokon kívül.

VI. Vegyes intézkedések.

28. §. A kinevezett lelkész köteles állomását elfoglalni, valamint az egyházközség is köteles őt ellenmondás nélkül elfogadni. Köteles az egyházközség lelkészének és családjának összes házi ingóságainak elköltöztetéséről gondoskodni, illetve a szállítási költségeket fedezni.

Tüntetésszerű és felesleges költséggel járó fogadtatás és vendégeskedés az egyházközséget nem terhelheti.

29. §. A lelkésznek szabályszerű beiktatásáról, valamint az anya-, jegyzőkönyvek, egyéb hivatalos irományok és iratoknak, urasztali szerelvényeknek stb. kezelése alá leendő átadásáról az esperes gondoskodik.

30. §. A hivatalába beiktatott lelkész állásából csak fegyelmi úton mozdítható el.

31. §. A lelkészváltozásokkal szükségképp előálló javadalommegosztásra s más hasonló természetű ügyekre néz-

ve az illetékes esperes az egyházköri felügyelő-gondnokkal együttesen intézkedik a vonatkozó egyházi törvényeknek megfelelően. (1900. évi 84. sz. főt. hat.) E tekintetben felmerülő minden panaszt az E. K. Tanács véglegesen intéz el.

32. §. A kinevezett lelkész köteles legalább egy évig állásán maradni. Ha három év előtt helyezettnek át, illetve, fontos okokból más egyházközségbe neveztetnek ki: köteles költözködési, illetve az elszállítási költségeknek aránylagos részét az elhagyott egyházközségnek megtéríteni. Még pedig, ha egy év elteltével távozik, a költségek kétharmad-, ha két év elteltével, akkor a költségek egyharmadrészét köteles megtéríteni.

33. §. A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben az üresedésbe jövetelt a püspöknek haladéktalanul bejelenteni az illető egyházköri esperes kötelessége. Ily egyházközségekben a további szükséges intézkedést e törvénynek megfelelően megtenni, avagy a teendőket a köri esperesre, illetve helyettesére, átruházni a püspök joga és kötelessége.

34. §. A kolozsvári lelkészi állásokra, tekintettel az egyház és az egyházközség közti viszonyra, a püspök hirdeti ugyan ki a pályázatot, de a szavazás alá bocsáthatást az E. K. Tanács mondja ki. Ez egyházközségre vonatkozóan is minden egyebekben e törvény érvényes.

B) A kántortanító, tanítónő, tanító és énekvezérekről.

35. §. A kántortanítói, tanítói, tanítónői és énekvezéri (kántori) állásokra csak képezdét végzett és kántortanítói, illetőleg tanítói, tanítónői oklevéllel bíró egyének a minősítettek. Az ily oklevéllel nem bírók, amennyiben jelenleg alkalmazásban vannak, szerzett jogaikban meghagyatnak; jövőre azonban csak kivételesen, az egyházi főhatóság különös engedélyével s csakis ideiglenesen alkalmazhatók nevezett állásokra.

36. §. Választásukra, illetve kinevezésükre vonatko-

zóan a lelkészek választásáról szóló e törvény 1—33. §-ai érvényesek.

37. §. Amely egyházközség iskoláját községivé vagy államivá változtatván, unitárius iskolát nem tart s a községgel, illetve állammal oly szerződést kötött, vagy köt, hogy a községi, illetve állami egy tanító, vagy segédtanító unitárius vallású s mint ilyen egyházközségünkben az énekvezéri teendőket is külön díjazásért teljesíteni köteles: az ilyen megválasztott községi, illetve kinevezett állami tanítónak vagy segédtanítónak énekvezérré kinevezése úgy történik, hogy állásának elfoglalása után az egyházközségi közgyűlés kijelenti, hogy az illetőt a fennálló szerződés alapján énekvezérnek elfogadja, melyről jegyzőkönyv vétetik fel és felterjesztetik esperesi úton a püspökhöz. A püspök a szerződés és az egyházközség nyilatkozata alapján az énekvezér kinevezését megteszi.

38. §. E törvénnyel ellenkező vagy korábbi minden más törvény, szabály, határozat, rendelet vagy szokás hatályon kívül helyeztetik.

E törvény 1913 január 1-én lép életbe s végrehajtásával a püspök bizatik meg.

42. Elnök előterjeszti, hogy dr. Kozma Endre, aki a gyűlésen személyesen jelen volt, de elkellett távoznia, föl kérte bejelentését a kereszturi iskolai gondnokságról lemondásának, mert gondnok afia Székelykeresztről eltávozott és gondnoki teendőinek e miatt legnagyobb sajnálatára nem felelhet meg, miért is kénytelen fölmentését kérni.

Az E. Főtanács sajnálattal veszi tudomásul dr. Kozma Endre gondnok afiának eltávazása miatti lemondását, meleg köszönetét és elismerését nyilvánítja nagy ügyszere tettel, buzgósággal és áldozatkészséggel teljesített gondnoki munkásságáért.

A gondnoki állás betöltését E. Főtanács

meghatározza s a választás megejtésére Gvidó Béla esperes elnöklete alatt kiküldi Kovács Lajos és Péter Lajos fiait.

43. Az E. K. Tanács 163—1912. szám alatt beterjeszti a jószágfelügyelőségi szabályzat-tervezetet elfogadásra és megerősítésre.

Kapcsolatosan jelenti az E. K. Tanács 626—1912. sz. alatt, hogy Albert Dénes afia lemondván a jószágfelügyelőségi tagságról, a lemondás folytán megüresedett helyre alkalmazta ideiglenesen dr. Ferencz József egyházi jogtanácsos afiát és kéri az E. Főtanácsot ezen eljárásának jóváhagyó tudomásul vételére.

A főtanácsi bizottság megteszi észrevételeit.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács intézkedését helybenhagyja. A szabályzatot tárgyalás alá veszi és megállapítja a következőkben:

Szabályzat

a Magyarországi Unitárius Egyház Jószágfelügyelősége részére.

1. §.

A jószágfelügyelőség a régi Augusztinovich Pál alapítványa életbeléptetése alkalmával szervezett adminisztratio munka körét veszi át és annak megfelelőleg három tagból áll és pedig:

a) az Egyházi Főtanács által választott gazdasági szakismerettel bíró, lehetőleg Kolozsvárt lakó egyházi tanácsos, akit három évre az Egyházi Főtanács választ szabályszerű jelölés alapján;

b) a mindenkori jogtanácsos;

c) a mindenkori pénztáros.

2. §.

A Jószágfelügyelőség elnöke az Egyházi Főtanács által választott gazdasági szakértő; jegyzőjét maga a bizottság választja.

3. §.

A jószágfelügyelőség az E. K. Tanács rendelkezése alatt áll, annak intézkedéseit, utasításait és rendelkezéseit köteles végrehajtani. Jelentéseit, javaslatait közvetlenül az E. K. Tanácsnak köteles megtenni.

4. §.

A jószágfelügyelőség a haszonbérlelőkkel vagy gazdasztlekkel elnöke utján érintkezik. Az elnök képviseli a bizottságot.

5. §.

A jószágfelügyelőség hatásköre:

a) A jószágfelügyelőség a Magyarországi Unitárius Egyház összes mező-, erdőgazdasága és házai felett, valamint az E. K. Tanács által oda utalt bármely alapítványi ingatlan vagyon felett az állandó, közvetlen felügyeletet és ellenőrzést gyakorolja. Felügyeletében, ellenőrzésében figyelemmel van az alapítványi levelekben foglaltakra, különösen pedig az Augusztinovich Pál és Berde Mózsza alapítványi leveleiben foglalt alapelvek és intézkedések fenntartására és végrehajtására.

b) Az erdő- és mezőgazdasági birtokokat évenként legalább egyszer részletesen megvizsgálja, u. m. lakóházakat, gazdasági épületeket, kerítéseket, gyümölcsösöket, szőlőket, vízmosásos árkok és vízpartok megkötésére készített avagy készitendő ültetvényeket, akácösöket, erdőket. Vizsgálatai alkalmával megvizsgálja a birtokok határait és a határok és határjelek épségben tartása felett örködik. Hogy ezt ellenőrizhesse köteles a birtokokat minden évben egyszer körüljárni.

c) A haszonbérbe levő birtokok vizsgálata alkalmával szoros és részletes vizsgálat tárgyává teszi, hogy a haszonbérlelők a haszonbéri szerződésben elvállalt kötelezettségeiknek eleget tesznek-e és szigoruan örködik a felett, hogy a haszonbéri szerződésben elvállalt kötelezettségeknek a haszonbérlelők pontosan eleget tegyenek.

d) Minthogy az erdők felügyelete és üzemben tartása az államerdészet kezelésébe és ellenőrzésébe van átadva, vizsgálatai alkalmával számba veszi az erdő üzemet, megvizsgálja a vágterületeket, hogy azok az üzem keretében vannak-e kivágva, megvizsgálja a netaláni erdőkárokat s az ezek meggátlására tett intézkedéseket és ha ezek tekintetében sérelmet vagy mulasztást tapasztalna, ezek orvoslása végett jelentést tesz az illetékes m. kir. Erdőhivatalnak.

e) Minden egyes haszonbérben vagy esetleg házikezelésben levő gazdaságban egy bekötött, zsinorral átfűzött lepecsételt, lapszámozott jegyzőkönyvet helyez el a haszonbérő vagy a kezeléssel megbízott és igazolt gazdatiszt kezéhez. A vizsgálat alatt szerzett tapasztalatait, tett intézkedéseit e jegyzőkönyvbe bejegyzi és gondoskodik arról, hogy rendelkezései a kitűzött időn belül haszonbérő vagy gazdatiszt által foganatosítsanak és a foganatosítás mikénti keresztülvitele a jegyzőkönyvben a haszonbérő vagy gazdatiszt által feljegyeztessék és aláírassék.

f) A jószágfelügyelőség által a jegyzőkönyvbe bevezetett észrevételeket, rendelkezéseket, a jószágfelügyelőség minden egyes tagja, ki a vizsgálaton jelen volt, aláírja és ezenkívül aláírhatja az illető haszonbérővel vagy ennek megbízottjával és az esetleges gazdatiszttal.

g) Az Egyház birtokai közül a nagybuni Berde Mózsza alapítványi birtok ezidő szerint még házikezelésben lévén, addig míg ez is haszonbérbe adatik, ennek kezelése, felügyelete és ellenőrzésére nézve az 1902. évi Főtanácsi 50. számú határozatban megállapított gazdasági szabályzatnak a felügyeletre vonatkozó része irányadó a jószágfelügyelőségre nézve.

6. §.

Az Egyház városi házai a pénztáros közvetlen felügyelete és gondozása alatt állanak. A jószágfelügyelőség intézkedéseit csak nagyobb javítások, bérbeadás avagy bérletek megszüntetése tekintetében veszi igénybe.

7. §.

A jószágfelügyelőség a házikezelésben levő birtokon, valamint az egyház bérházain és saját használatban levő házain a szükséges javításokra a költségvetés keretén belől 600 korona erejéig saját hatáskörében utalványozhat az Egyház közpénztárából.

A kolozsvári kollégium és a székelykereszturi gimnázium épületének közvetlen felügyelete és gondozása az illető igazgatóságok hatáskörébe tartozik.

Mivel a haszonbérben levő birtokokon az összes épületeket és kerítéseket a haszonbérlők kötelesek jókarban tartani, az esetleges szükséges javítások vagy átalakítások csakis az E. K. Tanács engedélye és utalványozása alapján eszközölhetők.

8. §.

A jószágfelügyelőségnek kötelessége az Egyház birtokai és házai után kivetett adók és minden házadók módjára behajtandó köztartozások jogalapjáról és az összegek számszerű helyességéről meggyőződést szerezni és az adók és egyéb háztartozások pontos befizetésére felügyelni.

9. §.

A jószágfelügyelőség köteles évenként egyszer a főtanácsi gyűlés előtt az E. K. Tanácsnak működéséről, a birtokok állapotáról, vizsgálatainak eredményéről, részletes évi jelentést tenni, melynek tartalmaznia kell minden egyes birtok vagyonleltárát és a következő évre az összes birtokok bevételeit, valamint az esetleg felmerülhető kiadásokat feltüntető kimutatást.

10. §.

Amennyiben akár az E. K. Tanács, akár pedig az Egyházi Főtanács az Egyház ingatlanait illetőleg egy külön bizottság kiküldését határozná el, ez esetben a jószágfelügyelőség köteles a vizsgálathoz szükséges szerző-

dés-másolatokat, leltárokat, térképeket és egyéb kívánt adatokat a kiküldött bizottság rendelkezésére bocsátani és a bizottság kívánatára a helyszínén személyesen megjelenni és a bizottság vizsgálatánál közreműködni.

11. §.

A jószágfelügyelőség tiszteletdíja személyenként évi 600 koronában állapittatik meg, ezenkívül a jegyzőnek a jegyzőkönyvek vezetéséért évi 200 kor., mely összeget évnegyedenkénti utólagos részletekben a házipénztár fizet ki.

A kiszállás alkalmával felmerült tényleges készpénz kiadásokat a jószágfelügyelőség rendes ülésén állapítja meg és a jószágfelügyelőség minden egyes tagjának külön külön az elnök utalja ki a közpénztárból.

12. §.

E szabályzat 1913. évi január hó 1-én lép életbe.

44. A fennebbi ponttal kapcsolatban a jószágfelügyelőség személyzetéből kettő, a jogtanácsos és a pénztárnok hivatalánál fogva meglévén jelölve, a harmadik helyre a főt. püspök ur javaslatba hozza Ürmössy Jenő afiát, aki a jószágfelügyelőségben már több év óta sikeresen működik.

Ürmössy Jenő megköszöni a bizalmat, de nem fogadja el.

Az E. Főtanács megbizza az E. K. Tanácsot, hogy a harmadik hely betöltéséről gondoskodják.

45. E. K. Tanács 362, 662, 723 és 959—1912. számok alatt jelenti, hogy a *kolozsvári gimnáziumnál üresekben levő tanári állások* betöltését illetőleg a következő intézkedéseket tette:

1. A 2-ik klasszika *filologiai* rendes tanári tanszék alkalmas pályázó hiányában nem volt betölthető. Erre az

állásra 1912–13. tanévre helyettes tanárnak Koncz Rudolf okleveles tanárt alkalmazta, aki már 2 év óta működik a főgimnáziumnál ezen minőségben.

2. A *magyar-német* tanszakra szintén 1912–13. isk. évre ideiglenes minőségben helyettes tanárnak dr. Borbély István okleveles tanárt alkalmazta.

Nevezett helyettes tanárok részére a szabályszerű fizetést egyházunk pénztárából utalványozta.

Azonban időközben az E. K. Tanács fölterjesztést tett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz az iránt, hogy az államsegélyre vonatkozólag elfogadott szerződés oda módosíttassék, hogy a 15 rendes tanár közül, ne 3 legyen klasszika filologus és egy magyar-német szakos, hanem 2 klasszika filologus és 2 magyar-német szakos, mivel ez az intézet érdekeinek ez idő szerint inkább megfelel.

A miniszter a fölterjesztést 110.630—1912. szám alatt elfogadva, ennek alapján kolozsvári főgimnáziumunknál egy rendes magyar-német szakos tanári állás nyílt meg. Ezen állásra a pályázat szabályszerűen kihirdettetett. Egyedül dr. Borbély István okleveles tanár pályázott az állásra, ki helyettes tanári minőségben jelenleg is ez intézetnél van alkalmazva. Az E. K. Tanács 1222—1912. szám alatt javasolja, hogy dr. Borbély István 1912. évi november hó 1-től kezdődőleg a kolozsvári főgimnáziumhoz a magyar-német tanszakra rendes tanárnak alkalmazassék, egy kolozsvári főgimn. rendes tanárt megillető javadalom mellett.

A főtanácsi bizottság az előterjesztést elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács dr. Borbély Istvánt a magyar-német tanszakra rendes tanárnak a kolozsvári főgimnáziumhoz megválasztja. A rendes tanárt megillető fizetést és lakáspénzt 1912 évi november 1-től számára kiadatni rendeli.

46. Elnök fölhívja dr. Borbély István megválasztott r. tanárt az eskü letételére.

Dr. Borbély István a tanári esküt leteszi és őt az E. Főtanács a r. tanárokat megillető jogokkal fölruházza.

47. A szavazás megejtésére kiküldött bizottság jelenti, hogy a kereszturi iskolai felügyelő-gondnoki állásra a szavazatok beadattak és egy kivételével, az összes Szentkirályi Ferenc egyh. tanácsos afiára esett.

Az E. Főtanács Szentkirályi Ferencet a székelýkeresztúri iskolai felügyelő-gondnoki állásra megválasztottnak nyilvánítja, tőle a gondnoki esküt kiveszi és a gondnokot megillető jogokkal fölruházza.

48. Az E. K. Tanács 941- 1912. sz. alatt előterjeszti a kolozsdobokai egyházkör közgyűlésének azt a kérését, hogy volt esperese, Péterfi Dénes afiának nyugalomba vonulása alkalmából a tiszteletbeli esperesi cím megadását hozza ajánlatba az E. Főtanácsnak.

Az E. K. Tanács Péterfi Dénes afiának az egyház érdekében kifejtett hosszú, buzgó működése tekintetbe vételével a tiszteletbeli esperesi cím megadását indokolt-nak látja s azt az E. Főtanácsnak a maga részéről is ajánlja.

A főtanácsi bizottság a javaslat elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács Péterfi Dénes ny. lelkész-tanár afiát, hosszas szolgálata alatt szerzett érdemei elismeréséül a tiszteleti esperesi címmel felruházza, miről értesítendő.

49. Az E. K. Tanács 696- 1912. sz. alatt előterjeszti, hogy dr. Boros György afia, aki a ladamos-alamori tanyai

iskolát, mint E. K. Tanácsunktól kiküldött vizsgabiztos több ízben látogatta meg, javaslatot tett az E. K. Tanácshoz, melyben azt indítványozta, hogy ezen iskola, valamint a ladamos-alamori és a környékben levő szorvány csatoltassék a nagyszebeni leány-egyházhoz és bizassék a felsőfehéri kör gondjaira. Indokául szolgál ennek a változtatásnak az a szerencsés körülmény, hogy a közelben levő Nagyszeben most rendes lelkész gondozása alatt van s ugyanaz a lelkész itt többször megfordulhat és hiveinket is gondozásban részesítheti, de az is, hogy miután a birtok bérbe adatott az egyházunk ellenőrizése nem lesz olyan foku mint eddig volt, minthogy az iskola Kolozsvártól nagyon messze van.

Az E. K. Tanács a javaslatot elfogadásra ajánlja az E. Főtanácsnak.

A főtanácsi bizottság a javaslat elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács meghatározza, hogy a ladamos-alamori tanyai iskola, valamint ottani hiveink csatoltassanak a felsőfehéri eszperességhez és osztassanak be a fogarasi egyházközség nagyszebeni leányegyházához.

50. Az E. K. Tanács 1172—1912. szám alatt beterjeszti az egyházi és iskolai (E. K. Tanács, kollégium és székelykereszturi gimn.) alkalmazásban lévő szolgák nyugdíjintézetének szabályzatát s kéri az E. Főtanácsot, hogy azt egész terjedelmében elfogadni méltózzassék.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az egyházi és iskolai szolgák nyugdíjszabályzatát megállapítja a következőkben:

Szabályzat

a Magyarországi Unitárius Egyház szolgálatában levő szolgák nyugdíjáról, valamint azok özvegyeinek ellátásáról és árváinak nevelési járulékáról.

1. A Magyarországi Unitárius Egyház az **egyházi hivatalnál**, a kolozsvári kollegium és a székelykereszturi gimnáziumnál alkalmazott szolgák részére nyugdíjat, azok özvegyeinek ellátást, árváinak nevelési járulékot biztosít, továbbá a szolgák özvegyeit, illetőleg árváit temetkezési járulékbán részesíti.

2. E nyugdíjintézetbe a felsorolt helyeken alkalmazott, unitárius vallású és katonai kötelezettségüknek eleget tett szolgák vétetnek fel az Egyházi Képviselő Tanács által, felettes hatóságuk írásbeli ajánlatára, legalább egy évi kifogástalan és mindenben megfelelő próbaszolgálat-tétel után, amikor is egyidejűleg a felvételre javasoltanak ép és egészséges volta orvosilag igazolandó; katonai kötelezettségen túl léte, továbbá, hogy felvételekor 35 évesnél nem volt idősebb, valamint, hogy fedhetetlen előéletű, megfelelő okmányokkal bizonyítandó.

3. A nyugdíjintézet jövedelmi forrásait képezik:

a) az egyház által az államsegélyből évente beutalandó hozzájárulás, mely alap tőkét képezvén, el nem költhető és fel nem használható;

b) a nyugdíjintézet tagjaiul felvett szolgák évi fizetésük után havonkénti előleges részletekben fizetendő 5 százalékos díja;

c) oly egyházi vagy iskolai alapítványok jövedelmének esetről-esetre meghatározott kiszakítható része, mely e célra felhasználható;

d) a kolozsvári és székelykereszturi iskolák épületében rendezett mindennemű belcépődijas ünnepség, felolvasás, kongresszus, táncmulatság, társas összejövetel, estély stb. jövedelmének 10 százaléka;

e) emberbarátok kegyes adományából befolyó összegek.

4. Nyugdíjra igényt tarthat minden olyan tag, aki megszakitás nélkül legalább tíz évig szolgált. Tíz évnél rövidebb, bár megszakitás nélküli szolgálat nyugdíjra igényt nem ad. Ha a nyugdíjintézeti tag nem önhibája miatt válik meg a szolgálattól 5 év után egy évi fizetést kap végkielégítésül.

5. A nyugdíjintézeti tagsággal egybekötött megszakítás nélküli köteles szolgálati idő negyven (40) évben állapíthatik meg, mely idő elteltével önként nyugalomba mehet.

6. Negyven (40) évnél rövidebb, de legalább tíz évet meghaladó megszakítás nélküli szolgálat után csak lelki vagy testi fogyatkozás miatt beállott teljes szolgálatképtelenség esetében van helye nyugdíjazásnak. A szolgálatképtelenséget mindig az az orvos állapítja meg, akit a főhatóság erre kijelöl.

7. Kik 60-ik életévüket betöltötték, felettes hatóságuk kívánatára szolgálatképtelenségük külön megállapítása nélkül is — nyugdíjazhatók.

8. A nyugdíj összege tíz (10) beszámítható tagsági év után az akkor élvezeti évi fizetés 40%-a, mely összeg a 11-ik évtől kezdve, mindenik szolgálati év után 2%-al növekedik, míg 10 szolgálati vagyis beszámítható év után az akkori fizetés 100%-át éri el, tehát akkor a maximális nyugdíj válik esedékessé, melynél nagyobb még 40 évnél több szolgálati idő után sem kaphat.

9. *Nyugdíjra igényt nem tarthatnak azok:*

- a) akik állásukról önként lemondanak;
- b) akik állásukat elhagyják és arra felszólítás ellenére sem térnek vissza.
- c) akik valamely büntetendő cselekményért hivatalvesztésre ítéltetnek;
- d) akik a szolgálatból büntetésképen elbocsáttatnak;
- e) aki oly cselekmény elkövetése után, mely szolgálatból való elbocsátást vont volna maga után, megszökik vagy bármely más okból ezen cselekmény miatt ellene a bűnvádi vagy fegyelmi eljárásnak helye nem lehet.

A c, d és e pontban felsorolt esetekben a már megszabott és folyóvá tett nyugdíj is azonnal beszünttetetik.

10. Özvegyi ellátásban részesíthető az özvegy, ha:

- a) férje nyugdíjra jogosító alkalmazásban legalább öt évig szolgált;
- b) férjével a tényleges szolgálat ideje alatt vagy azt megelőzőleg lépett törvényes házasságra;

c) férjével az ellátási igény beálltakor törvényesen együtt élt;

d) erkölcsös életet folytat.

11. Az özvegyi ellátásra való igény megszűnik, ha az özvegy erkölcstelen életet folytat, vagy valamely büntető cselekményért jogérvényesen elítéltetik, vagy ismét férjhez megy, vagy meghal.

12. Az özvegyi ellátás felfüggesztetik arra az időre, ha az özvegy újabbán férjhez megy és házasságban él.

13. Az özvegyi ellátás évi összege, ha a férj tiznél kevesebb, de legalább öt évig egy huzamban, nyugdíjtag-ságra jogosultan szolgált, 100 korona, különben pedig egy harmad része annak a nyugdíjnak, melyet a férj élvezett vagy élvezett volna.

14. Az ellátásra jogosult özvegyet, az ellátási díjon kívül nevelési járulék is megilleti, ha férje halálakor kiskorú árvák maradtak gondjára, akár édes, akár mostoha gyermekei legyenek azok az özvegynek. Szülőtlén árvák is kapnak nevelési járulékot, ha anyjuk, illetőleg mostoha anyjuk édes apjuk után nyugdíjra jogosult lett volna. A nevelési járulék az anya járulékához tartozik s azzal nem a gyermek, hanem az anya, esetleg a gondnok vagy gyám rendelkezik.

15. Fiu- és leánygyermek 18 éves koruk betöltéséig, illetőleg utóbbiak előbb történt férjhezmenetelükig egyenként 36 korona nevelési járulékban részesülnek évenként. Szülőtlén árvák ennek kétszeresét kapják, ha többen vannak az árvák a nevelési járulék összege az anya járulékát meg nem haladhatja.

16. Eltűnt és fel nem található szolga nejeinek és gyermekeinek, ha egyébként a nyugdíjra jogosító szabályszerű feltételek megvannak, az özvegy és árvák számára jelen szabályzat által megállapított ellátás ideiglenesen és mindaddig utalványoztatik, míg a férj, illetőleg az apa elő nem kerül, vagy törvényesen holtak nem nyilvánítatik, amennyiben az ellátás élvezetére jogosító szabályszerű feltételek létezni előbb meg nem szűntek.

17. Az özvegy és a gyermekek járandósága együtt véve nem lehet nagyobb, mint az a nyugdíj, melyet a férj élvezett vagy élvezett volna.

18. A nevelési járulékra való igény megszűnik, ha az árvák 18-ik életévüket betöltötték vagy meghalnak, ha az árva állami, hatósági vagy intézeti ingyenes ellátásban részesül vagy ha a leány-gyermekek férjhez megy, de ezen nevelési járulékhoz való igény újból életbe lép, ha az ingyenes ellátás 18 életév betöltése előtt megszűnik, ha az árva valamely büntetendő cselekmény miatt hivatalvesztésre ítéltetik.

19. A szolgák hátrahagyott özvegyének valamint 18-ik életévüket be nem töltött árváinak az özvegyi ellátáson, illetve nevelési járulékon kívül még temetési járulékra is van igényük. A temetési járulék tényleges szolgálatban elhaltak után a legutóbb élvezett, beszámítható javadal-mazásnak, nyugdíjban elhalt után pedig a nyugdíj évi összegének 3 hóra eső részletében állapíttatik meg.

20. Jelen szabályzat életbeléptetését megelőző szolgálati évek. - ha azok beszámításáért egy éven belül kérelmez-nek - a nyugdíjba beszámíthatók azoknak, akik jelen szabályzat értelmében évenkénti fizetésüknek megfelelő öt százalékat (5%) évről-évre visszamenőleg a nyugdíjba befizetik. Ugy szintén ezen utánfizetés kötelezettsége mel-lett beszámítható az egy évi próbaszolgálati idő, ha ez iránt a nyugdíjintézetbe való felvételkor javaslat tételik.

21. A szolgálai nyugdíjintézet az E. Főtanács felügyelete alatt áll és ügyeit az E. K. Tanács, a többi nyugdíjügyek-ben választott bizottság véleményének kikérése mellett intézi.

22. A szolgálai nyugdíjalap vagyona az egyházi köz-pénztár által megállapított szabályok és utasítások sze-rint külön könyvelés, számadástétel és évi költségvetés készítése mellett kezeltetik a többi nyugdíjalap mintájára.

23. E szabályzat 1913. év január hó 1-én lép életbe azon megszorítással, hogy ettől számított 10 éven belül nyugdíjban, özvegyi ellátásban, nevelési járuléokban vagy

temetési segélyben senki sem részesíthető. Amennyiben pedig ezen tíz év alatt halna el valamelyik tagja e nyugdíjintézetnek, akkor hátramaradottai a befizetett díjak 60%-át kamat nélkül visszakapják.

51. E. K. Tanács Dombi János homoródszentmártoni lelkészt közhatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolt szolgálat-képtelenség okán 262—1912. számú határozatával 1912. évi augusztus 1-től kezdődőleg ideiglenesen nyugalomba bocsátotta. Javasolja az E. Főtanácsnak végleges nyugalmaztatását.

Egyben javasolja, hogy 1877. jul. hó 12-én kezdődött és így 35 szolgálati év után részére 1440 azaz egyezernégyszáznegyven korona nyugdíj állapíttassék meg 1912. augusztus hó 1-től kezdődőleg a belső emberi nyugdíjintézet pénztára terhére.

A főtanácsbi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Dombi János lelkészt nyugalomba bocsátja 1912. évi aug. 1-től és részére 1440 kor. nyugdíjat a b. e. nyugdíj-alap terhére megállapít, egyben kifejezi elismerését buzgó szolgálataiért.

52. E. K. Tanács Gál Elek nyárádgálfalvai lelkészt csaknem 43 évi lelkészi szolgálat után 646—1912. számú határozatával 1912. évi október hó 1-étől kezdődőleg ideiglenesen nyugalomba bocsátotta. Végleges nyugalomba bocsátását, buzgó szolgálatainak méltányló elismerése mellett javasolja az E. Főtanácsnak.

Egyben javasolja, hogy részére 1600 kor., azaz egyezerhatszáz korona évi nyugdíj állapíttassék meg, a belső emberi nyugdíjintézet terhére.

A főtanácsbi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Gál Elek lelkészt 1912. évi okt. 1-től nyugalomba bocsátja 1600 kor. nyugdíjjal s hosszas buzgó szolgálataiért elismerését nyilvánítja.

53. E. K. Tanács 792—1912. számú határozata alapján Mózes Mihály abrudbányai lelkészt közhatósági orvososi bizonyítvánnyal igazolt szolgálatképtelensége okán 1912. évi november hó 1-től kezdődőleg ideiglenesen nyugalomba bocsátotta. Részére 29 szolgálati év számításba vételével évi 1248 korona, azaz ezerkétszáznegyvennyolc korona nyugdíj úttartatott ki, a belső emberi nyugdíjpénztár terhére.

Kéri az E. K. Tanács ezen intézkedésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főtanácsi bizottság megteszi javaslatát.

Az E. Főtanács Mózes Mihály abrudbányai lelkészt feltételeken nyugalomba bocsátja és részére évi 1248 kor. nyugdíjat megállapít f. évi nov. 1-től.

54. Az E. K. Tanács 573—1912. szám alatt beterjeszti a *közalap* 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	371.833 K 60 f.
„ kiadás volt	361.599 K 49 f.
Pénzmaradvány	10.234 K 11 f.
Ieltári érték jövedelmező	1,745.095 K 17 f.
„ „ nem jövedelmező	323.888 K 75 f.
Együtt	2,068.983 K 92 f.
Mutatkozik évi szaporodás	27 709 K 82 f.
Az alap adóssága	896 276 K 80 f.
Az előző évéhez képest több	88.593 K 96 f.

amit a székelykereszturi gimnázium építési államsegélye után törvényszerűleg előírt 3%-os járulék címen 15 év alatt törlesztendő 114.600 K-ból ez első részlet megfizetése után fennmaradó 100.800 K-nak, mint kiadandónak történt előírása okoz.

A számadás rendben lévőnek találtatván, azt az E. K. Tanács elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fenn-

hagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a *Közalap* 1911. évi számadását elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a fenn-tartandók fennhagyásával fölmenti a számadás további kötelezettsége alól.

Fölhivja E. K. Tanácsot a bérházak jó-vedelmének lehető fokozására.

55. Az E. K. Tanács 1107—1912. sz. alatt jelenti, hogy a *Közalap* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti a következőkben:

Előirányoztatik bevételnek . . .	268.216 K 74 f.
„ kiadásnak . . .	268.012 K 99 f.
Pénztári maradványnak	203 K 75 f.
Tőkésítésre előirányoz	30.895 K 70 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a *Közalap* 1913 évi költségvetését elfogadja és megerősíti.

56. Az E. K. Tanács 213—1912. szám alatt beterjeszti a *Berde Mózsza-alapok* 1911. évi számadását a következőkben:

I *Közalap.*

Összes bevétel volt	57.297 K 22 f.
„ kiadás volt	57.297 K 22 f.
Pénzmaradvány . .	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező .	802.587 K 15 f.
Mutatkozik évi szaporodás . . .	14.157 K 34 f.

II. *Kezelési alap.*

Összes bevétel volt	13.340 K 67 f.
„ kiadás volt	11.340 K 67 f.
Pénzmaradvány	2.000 K — f.
Leltári érték jövedelmező	238.815 K 88 f.
„ „ nem jövedelmező	2.000 K — f.
Együtt	240.815 K 88 f.
Ez alapnak adóssága	58.000 K — f.

Ez alap tulajdonát teszi a bányabükki haszonbérileg kezelt birtok, melynek 1911. évi bérjövedelme címen 8.700 K folyt be.

III. *Kolozsvári tanári alap.*

Összes bevétel volt	6.675 K 19 f.
„ kiadás volt	6.675 K 19 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	112.080 K 46 f.
Mutatkozik évi szaporodás	986 K 12 f.

IV. *Kereszturi gimn. alap.*

Összes bevétel volt	12.685 K 17 f.
„ kiadás volt	12.685 K 17 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	223.595 K 05 f.
„ „ nem jövedelmező	2.000 K — f.
Együtt	225.595 K 05 f.
Mutatkozik évi szaporodás	2.023 K 43 f.

V. *Családi alap.*

Összes bevétel volt	3.480 K 75 f.
„ kiadás volt	3.480 K 75 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	55 376 K 61 f.
„ „ nem jövedelmező	208 K 92 f.
Együtt	55.585 K 53 f.
Mutatkozik szaporodás	1.135 K 02 f.

VI. *Buni cipő-alap.*

Összes bevétel volt	12.733 K 67 f.
„ kiadás volt	12.733 K 67 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	174.321 K 53 f.
Mutatkozik évi gyarapodás	6.950 K 09 f.

VII. *Torockói alap.*

Összes bevétel volt	48 K 33 f.
„ kiadás volt	48 K 33 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	1.062 K 73 f.
Mutatkozik évi szaporodás	48 K 33 f.
A fentt elősorolt 7 alapnak összes	
bevétele volt	106.261 K — f.
összes kiadása volt	104.261 K — f.
Pénzmaradvány	2.000 K — f.

mely összeg a kezelési alapot illeti.

A fenti 7 alapnak együttes leltári

értéke jövedelmező	1,607.840 K 11 f.
leltári értéke nem jövedelmező	4.208 K 92 f.

Együtt 1,612.049 K 03 f.

Mutatkozik évi szaporodás 25.064 K 89 f.

A 7 alap összes adóssága 58.000 K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa-alapok 1911. számadását elfogadja; Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a fennhagyandók fennhagyásával fölmenti a számadás kötelezettsége alól.

57. Az E. K. Tanács 1065—1912. sz. alatt jelenti, hogy a *Berde Mózsa-alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

I. *A Közalap.*

Bevételnek	50.421 K 99 f.
Kiadásnak	50.421 K 99 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre elő irányozva .	28.812 K 56 f.

II. *A Kezelési alap.*

Bevételnek	10.126 K 13 f.
Kiadásnak	10.126 K 13 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	3.432 K 73 f.

III. *Kolozsvári tanári alap.*

Bevételnek	5.947 K 44 f.
Kiadásnak	5 947 K 44 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	1.982 K 48 f.

IV. *Keresztúri gimnáziumi alap.*

Bevételnek	11.404 K 80 f.
Kiadásnak	11.404 K 80 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	3.801 K 60 f.

V. *Családi alap.*

Bevételnek	3.825 K — f.
Kiadásnak	3.825 K — f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	1.836 K 75 f.

VI. *Buni cipó-alap.*

Bevételnek	6.863 K 41 f.
Kiadásnak	6.863 K 41 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	628 K 43 f.

VII. *Torockói alap.*

Bevételnek	47 K 79 f.
Kiadásnak	47 K 79 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva . .	47 K 79 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa-alapok
1913. évi költségvetését jóváhagyja és meg-
erősíti.

58. Az E. K. Tanács 352—1912. szám alatt beterjeszti
az *Augusztinovich Pál-féle* alapok 1911. évi számadását
a következőkben:

I. *Elkülönített alap.*

Összes bevétel volt	39.090 K 82 f.
„ kiadás volt	37.244 K — f.
Pénzmaradvány .	1.846 K 82 f.
Leltári érték jövedelmező	501.367 K 07 f.
„ „ nem jövedelmező .	1.846 K 82 f.
Együtt	503.213 K 89 f.
Mutatkozik évi szaporodás . . .	4.074 K 48 f.
Ez alap adóssága	46.734 K 13 f.

II. *Adminisztrátori alap.*

Összes bevétel volt	7.632 K 04 f.
„ kiadás volt	4.179 K 54 f.
Pénzmaradvány .	3.452 K 50 f.

Leltári érték jövedelmező	93.260 K 18 f.
„ „ nem jövedelmező	3 452 K 50 f.
Együtt	96.712 K 68 f.
Mutatkozik évi szaporodás	6.064 K 09 f.

III. Könyvtár és tanszer-alap.

Összes bevétel volt	2.110 K 52 f.
„ kiadás volt	2.110 K 52 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	14.031 K 42 f.
„ „ nem jövedelmező	446 K 38 f.
Együtt	14 477 K 80 f.
Mutatkozik szaporodás	250 K 56 f.

IV. Felszerelési alap.

Összes bevétel volt	5 092 K 92 f.
„ kiadás volt	5 092 K 92 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	110.889 K 32 f.
Mutatkozik évi szaporodás	5.092 K 92 f.
A fenti négy alap összes lelt. ért.	725.293 K 69 f.
A fenti négy alap összes adóssága	46.734 K 13 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az Augustinovich Pál-alapok 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. felmenti a számadás terhe alól.

59. Az E. K. Tanács 1064—1912. szám alatt jelenti, hogy az *Augustinovich Pál-alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

I. *Elkülönített alap.*

Bevételnek	33.371 K 22 f.
Kiadásnak	33.371 K 22 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	— K — f.

II. *Adminisztrátori alap.*

Bevételnek	9.376 K 03 f.
Kiadásnak	9.376 K 03 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	7.552 K 27 f.

III. *Könyvtár és tanszer-alap.*

Bevételnek	683 K 07 f.
Kiadásnak	683 K 07 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	82 K 07 f.

IV. *Felszerelési alap.*

Bevételnek	5.449 K 95 f.
Kiadásnak	5.449 K 95 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	5.449 K 95 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az Augustinovich Pál-alapok 1913. évi költségvetését jóváhagyja és megerősíti.

60. Az E. K. Tanács 112—1912. szám alatt beterjeszti a *Koncz János-alapok* 1911. évi számadását a következőkben:

I. *Kolozsvári alap.*

Összes bevétel volt	10.228 K 20 f.
„ kiadás volt	10.228 K 20 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	38.789 K 89 f.
„ „ nem jövedelmező	62 K 50 f.
Együtt	38.852 K 39 f.
Mutatkozik évi szaporodás	530 K 25 f.

II. *Tordai alap.*

Összes bevétel volt	5.482 K 40 f.
„ kiadás volt	5.482 K 40 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	23 742 K 33 f.
Mutatkozik évi szaporodás	79 K 93 f.

III. *Keresztúri alap.*

Összes bevétel volt	927 K 78 f.
„ kiadás volt	927 K 78 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	23.050 K 50 f.
Mutatkozó évi szaporodás	167 K 78 f.

IV. *Torockói alap.*

Összes bevétel volt	777 K 34 f.
„ kiadás volt	777 K 34 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	19.857 K 15 f.
Mutatkozik évi szaporodás	367 K 34 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Koncz János-alapok 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. felmenti a számadás alól.

61. Az E. K. Tanács 1086—1912. szám alatt jelenti, hogy a *Koncz János-alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

I. *Kolozsvári alapnál.*

Bevételnek	1.665 K 45 f.
Kiadásnak	1.665 K 45 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva . .	660 K 45 f.

II. *Tordai alapnál.*

Bevételnek	1.020 K — f.
Kiadásnak	1.020 K — f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva . .	— K — f.

III. *Keresztúri alapnál.*

Bevételnek	937 K 15 f.
Kiadásnak	937 K 15 f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva . .	177 K 15 f.

IV. *Torockói alapnál.*

Bevételnek	800 K — f.
Kiadásnak	800 K — f.
Pénzmaradvány .	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva . .	350 K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Koncz János-alapok 1913. évi költségvetését jóváhagyja és meg erősíti.

62. Az E. K. Tanács 430—1912. szám alatt beterjeszti a *kisebb alapok* 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt...	104.618 K 88 f.
„ kiadás „	98.618 „ 88 „
Pénzmaradvány ..	6.000 K — f,
mely összeg egészen a br. Baldácsy protestáns alapot illeti.	
Leltári érték mint jövedelmező ..	1,009.309 K 87 f.
„ „ nem „	35.419 „ 36 „
Együtt ..	1,044.729 K 23 f.
Mutatkozik évi szaporodás ..	11.744 K 69 f.
Összes kiadandó áthozatik ..	118.233 „ 74 „
Mutatkozik apadás ..	2.884 „ 59 „

A számadás rendben levőnek találtván, azt az E. K. Tanács elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr aliai, a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja azzal, hogy jövőben a kisebb alapok mindenike önállóan saját címe alatt számolandó el.

Az E. Főtanács a kisebb alapok 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a f. fölmenti a számadás terhe alól.

Fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy jövőben a kisebb alapok számadásában és költségvetésében az alapítványozók neveit vétesse föl.

63. Az E. K. Tanács 1060—1912. szám alatt jelenti, hogy a *kisebb alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	71.127 K 75 f.
Kiadásnak	71.127 „ 75 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	13.493 K 33 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kisebb alapok 1913. évi költségvetését elfogadja és megerősíti.

64. Az E. K. Tanács 113—1912. szám alatt beterjeszti a *kórház-alap* 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt.. .. .	3.334 K 50 f
„ kiadás „	3.334 „ 50 „
Pénzmaradvány ..	-- K — f.
Leltári érték jövedelmező	33.226 K 76 f.
„ „ nem jövedelmező.. .. .	321 „ 65 „
Együtt ..	33.548 K 41 f.
Mutatkozik évi apadás.. .. .	42 K 38 f.
Az alap terhe	1.492 „ 16 „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a *kórház-alap* 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

65. Az E. K. Tanács 1072 -1912. szám alatt jelenti, hogy a *kórház-alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	2.497 K 09 f.
Kiadásnak	2.497 „ 09 „

Pénzmaradványnak .. -- K — f.

Tőkésítésre elő van irányozva .. 105 K 50 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kórházalapok 1913. évi költségvetését elfogadja, megerősíti.

66. Az E. K. Tanács 171—1912. szám alatt beterjeszti a kebli *tanári nyugdíj-alap* és kolozsvári *tanári özvegy és árvai-alap* 1911. évi számadását a következőkben:

I. *Kebli tanári nyugdíj-alap:*

Összes bevétel volt	41.689 K 94 f.
„ kiadás volt	41 689 „ 94 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	188.601 K 26 f.
„ „ nem jövedelmező	12.920 „ 89 „
Együtt ..	201.522 K 15 f.
Mutatkozik évi szaporodás	15.434 K 37 f.

II. *Kolozsvári tanári özvegy és árvai alap:*

Összes bevétel volt	259 K 96 f.
„ kiadás volt	259 „ 96 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	5.746 K 35 f.
Mutatkozik évi szaporodás	86 K 68 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a nyugdíj-alap 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot, Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. felmenti a számadás terhe alól.

67. Az E. K. Tanács 1070—1912. szám alatt jelenti, hogy *kebli tanári nyugdíjalap* 1913. évi költségvetését előkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	21.174 K 39 f.
Kiadásnak	21.174 „ 39 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

Tőkésítésre elő van irányozva 14.114 K 39 f.
A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tanári nyugdíj-alap 1913. évi költségvetését elfogadja és megerősíti.

68. Az E. K. Tanács 1073—1912. szám alatt jelenti, hogy a *kolozsvári tanári özvegy és árvai alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

I. *Incze Mihály alapnál:*

Bevételnek	188 K 59 f.
Kiadásnak	188 „ 59 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

Tőkésítésre elő van irányozva 62 K 87 f.

II. *Benczédi Gergely és neje Mikó Klára alapnál:*

Bevételnek	69 K 92 f.
Kiadásnak	69 „ 92 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

Tőkésítésre elő van irányozva 23 K 32 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári tanári özvegy-árvai alapok 1913. évi költségvetését elfogadja és megerősíti.

69. Az E. K. Tanács 178—1912. szám alatt beterjeszti a *belső emberi nyugdíjalap* 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	67.774 K 94 f.
„ kiadás volt	67.774 „ 94 „
Pénzmaradvány	— K — f.

Leltári vagyon mind jövedelmező . . 321.212 K 16 f.

Mutatkozik évi szaporodás 14.712 K 08 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a belsőemberi nyugdíjalap 1911. évi számadását jóváhagyja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrrinc ellenőrt a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

70. Az E. K. Tanács 1071—1912. szám alatt jelenti, hogy a *belső emberi nyugdíjalap* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	47.024 K 80 f.
Kiadásnak	47.024 „ 80 „
Pénzmaradványnak	— K — f.

Tőkésítésre elő van irányozva 1.505 K 63 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a belsőemberi nyugdíjalap 1913. évi költségvetését jóváhagyja és megerősíti.

71. Az E. K. Tanács 56—1912. szám alatt beterjeszti az 1911. évre engedélyezett 100.000 korona *egyházi államsegély* számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	100.000 K — f.
„ kiadás volt	100.000 „ — „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, azaz az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a 100.000 kor. egyházi államsegély 1911. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti a további kötelezettség terhe alól.

72. Az E. K. Tanács 55—1912. szám alatt beterjeszti az 1848. évi XX. t.-c. 3. §-a értelmében egyházunknak 1911. évre engedélyezett 120.000 korona *államsegély* számadását a következőkben.

Összes bevétel volt	120.000 K — f.
„ kiadás volt	120 000 „ — „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, azaz az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a 120.000 kor szám-
adását elfogadja, megerősíti, Hadházy Sándor
pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. a
számadás terhe alól fölmenti.

73. Az E. K. Tanács 289—1912. szám alatt beterjeszti
a kolozsvári *főgimnázium 1911. évi számadását* a kö-
vetkezőkben.

Összes bevétel volt	97.024 K 60 f.
„ kiadás volt	95 583 „ 45 „
Pénzmaradvány	1.441 K 15 f.
Leltári érték nem jövedelmező	1.441 K 15 f.
Mutatkozik apadás	185 K 45 f.
Kiadandó marad az év végén	2.211 K 58 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás-
és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, az-
zal az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács
elő, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi
Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fenn-
hagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további
kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári főgimnázium
1911. évi számadását elfogadja, Hadházy
Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt
a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

74. Az E. K. Tanács 1085—1912. szám alatt jelenti,
hogy a *kolozsvári főgimnázium 1913. évi költségvetését*
elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	114.301 K 91 f.
Kiadásnak	114.301 „ 91 „
Pénzmaradványnak	— K — „
Tőkésítésre elő van irányozva	— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári gimnázium
1913. évi költségvetését elfogadja, megerősíti.

75. Az E. K. Tanács 57—1912. szám alatt beterjeszti az 1911. évre *tőkegyarapítási államsegély* számadását a következőkben:

Összes bevétel volt...	15.800 K — f.
„ kiadás volt...	15.800 „ — „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, azaz az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tőkegyarapítási államsegély 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ft. fölmenti a számadás terhe alól.

76. Az E. K. Tanács 58. és 918—1912. számok alatt beterjeszti középiskolai *tanáraink állami fizetés kiegészítéséről* szóló számadásokat a következőkben:

I. 1911. év második felében:

Összes bevétel volt...	13.651 K 93 f.
„ kiadás volt...	9.233 „ 32 „
Pénzmaradvány ..	4.418 K 61 f.

II. 1912. év első felében:

Összes bevétel volt...	15.768 K 61 f.
„ kiadás volt...	11 350 „ — „
Pénzmaradvány ..	4.418 K 61 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Fő-

tanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács középiskolai tanáraink állami fizetéskiegészítéséről szóló számadásokat elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

77. Az E. K. Tanács 108. és 1059 számok alatt beterjeszti az 1912. évi *kongrua számadását* a következőkben:

I. Az 1912. év első felében:

Összes bevétel volt.. . . .	58.066 K 71 f.
„ kiadás volt.. . . .	55.598 „ 66 „
Pénzmaradvány ..	2.468 K 05 f.

II. Az 1912. év második felében:

Összes bevétel volt.. . . .	56.271 K 15 f.
„ kiadás volt.. . . .	55.553 „ 73 „
Pénzmaradvány ..	717 K 42 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, az az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az 1912. évi *kongrua számadást* elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

78. Az E. K. Tanács 431—1912. szám alatt beterjeszti a *székelykereszturi gimnázium* 1911. évi számadását a következőkben:

I. *Iskolai alapok.*

Összes bevétel volt.. . . .	28.300 K 26 f.
„ kiadás volt.. . . .	28.155 „ 89 „
Pénzmaradvány ..	144 K 37 f.

II. *Alapítványok.*

Összes bevétel volt.. . . .	25 806 K 35 f.
„ kiadás volt.. . . .	25.806 „ 35 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

III. *Államsegély.*

Összes bevétel volt.. . . .	31.000 K — f.
„ kiadás volt.. . . .	31.000 „ — „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező .. .	94.751 „ 27 „
„ „ nem jövedelmező..	206.289 „ 49 „
Együtt	301.040 K 76 f.
Mutatkozik szaporodás .. .	49.409 K 36 f.

A számadás rendben levőnek találtatván és azt az államsegély számadást illetőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is helybenhagyván, azzal a javaslattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Gombos Sámuel számadó a fennhagyandók fennhagyásával mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a sz-kereszturi gimnázium 1911. évi számadását elfogadja, Gombos Sámuel pénztárnokot a számadás terhe alól a ff. fölmenti.

79. Az E. K. Tanács 1067—1912. szám alatt jelenti, hogy a *székelykereszturi gimnázium* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

I. *Iskolai tőkék, kamatok, iskolai díjak és egyházi közalap hozzájárulása címen.*

Bevételnek	32.934 K 68 f
Kiadásnak	32.430 „ — „
Pénzmaradványnak ..	504 K 68 f.
Tőkésítésre elő van irányozva	80 K — f.

II. *Alapítványok címen.*

Bevételnek	11.276 K 48 f.
Kiadásnak	11.276 „ 48 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	3.098 K 28 f.

III. *Államsegély címen.*

Bevételnek	23.000 K — f.
Kiadásnak	23.000 „ — „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a sz.-kereszturi gimnázium 1913. évi költségvetését elfogadja és megerősíti.

80. Az E. K. Tanács 241-1912. szám alatt beterjeszti a *tordai megszűnt gimnáziumból* származott vagyon-alap 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt.. .. .	165.989 K 58 f.
„ kiadás volt.. .. .	164.153 „ 73 „
Pénzmaradvány ..	1.835 K 85 f.
Leltári érték jövedelmező	345 089 „ 99 „
„ „ nem jövedelmező.. ..	17.307 „ 09 „
Együtt	362.397 K 08 f.
Mutatkozik szaporodás	54.082 K 47 f.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Fő-

tanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tordai megszűnt gimn. vagyonából származott alap számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot, Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti számadás terhe alól.

81. Az E. K. Tanács 1069—1912. szám alatt jelenti, hogy a *megszűnt tordai gimnáziumból* származott vagyon alap 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	20.454 K 65 f.
Kiadásnak	20 454 „ 65 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tordai megszűnt gimn. vagyon 1913 évi költségvetését jóváhagyja, megerősíti.

82. Az E. K. Tanács 1173—1912. sz. alatt beterjeszti a *kollégiumi konviktus* 1911-12. tanévi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt.. .. .	56.539 K 56 f.
„ kiadás volt.. .. .	48.895 „ 55 „
Pénzmaradvány ..	7.644 K 01 f.
Ebből túlfizetés az év végén ..	32 „ 72 f.
Hátralékok összege	7.268 K 10 f.

Az E. K. Tanács a számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K.

Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Kovács Kálmán konviktusi pénztárnok afia a fennhagyandók fennhagyásával mentessék föl ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktus évi számadását elfogadja, Kovács Kálmán pénztárnok afiát a ff. a számadás terhe alól fölmenti.

83. Az E. K. Tanács 1232—1912. szám alatt beterjeszti a *kollegiumi konviktusi pénztár* 1912—13. tanévi költségvetését a következőkben:

Előirányoztatik:

Bevételnek	49.920 K — f.
Kiadásnak	49.292 „ — „
Pénzmaradványnak ..	628 K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktusi pénztár 1912—13. évi költségvetését jóváhagyja és megerősíti.

84. Az E. K. Tanács 139—1912. szám alatt beterjeszti a *kollegiumi konviktusi alapok* 1911—12. tanévi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt.. .. .	25.465 K 41 f.
„ kiadás volt.. .. .	23.742 „ 59 „
Pénzmaradvány ..	1.722 K 82 f.
Leltári érték jövedelmező	109.256 „ 92 „
„ „ nem jövedelmező..	1.722 „ 82 „
Együtt	110.979 K 74 f.
Mutatkozik évi szaporodás ..	11.912 K 65 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és

Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a konviktusi alapok 1911—12. évi számadását jóváhagyja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. fölmenti a számadás terhe alól azzal, hogy jövőben az alapítványozók nevei mind a számadásban, mind a költségvetésben felsorolandók.

85. Az E. K. Tanács 1068—1912. szám alatt jelenti, hogy a *Konviktusi alapok* 1913. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra beterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	12.413 K 41 f.
Kiadásnak	12.413 „ 41 „
Pénzmaradványnak ..	— K — f.
Tőkésítésre elő van irányozva	721 K 12 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a konviktusi alapok 1913. évi költségvetését jóváhagyja és megerősíti.

86. Az E. K. Tanács 111—1912. szám alatt beterjeszti a *letétek* 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	5 335 K 38 f.
„ kiadás volt	5.335 „ 38 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Bevétel volt értékben	27.055 K 82 f.
Kiadás „ „	4.965 „ 60 „
Maradvány ..	22.090 K 22 f.

A számadás rendben levőnek talállatván, azt E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Fő-

tanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a letétek 1911. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a fl. fölmenti a számadás terhe alól.

87. Az E. K. Tanács 1013—1912. szám alatt beterjeszti a buni *Berde Mózsa-alapítványi birtok* számadását a következőkben:

I. Pénzelszámolás.

Összes bevétel volt.. . . .	52.144 K 06 f.
„ kiadás volt.. . . .	38.519 „ 47 „
Pénzmaradvány ..	13.624 K 59 f.

A pénzkiadásba benne foglaltatik a birtok évi tisztajövedelme címén Egyházunk pénztárába befizetett.. . . . 12.000 K — f.
Követelésekből beveendő hátralék .. 72 K — f.

II. Allatállomány átvitetik 1912. évre.

ló	9 drb.
szarvasmarha ..	69 „
sertés	111 „

III. Vagyon kimutatás szerint a gazdaság vagyona az 1911. év végén teszen .. 215.032 K 38 f.
mutatkozik évi gyarapodás.. . . . 18.694 K 49 f.

Az E. K. Tanács megnyugvással vette tudomásul az örvendetes szép eredményt és a jószágfelügyelőségnek odaadó buzgósággal teljesített sikeres működéséért méltányló elismerését fejezte ki.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Péterffy Albert számadó a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E Főtanács a Berde Mózsá buni alapítványi birtok 1911. évi számadását elfogadja, Péterffy Albert számadót a ff. a számadás terhe alól fölmenti.

Az E Főtanács a jószágfelügyelőségnek sikeres munkásságáért köszönetet és elismerést nyilvánít.

88. Az E. K. Tanács 110—1912. sz. alatt beterjeszti a Debreceeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1911. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt...	3.672 K 52 f.
„ kiadás volt...	3.594 „ 56 „
Pénzmaradvány ..	77 K 96 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Lukács Géza számadó a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E Főtanács a Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1911. évi számadását elfogadja, Lukács Géza számadót a ff. fölmenti a számadás terhe alól.

89. Az E. K. Tanács 917—1912. szám alatt beterjeszti az összesített vagyonmérleget 1911. évről a következőkben:

1910. év végén az összes vagyon volt...	6,741.021 K 27 f.
1911. „ „ „ „ „ teszen	6,979.831 „ 41 „
Mutatkozik évi szaporodás ..	238.810 K 14 f.

1910. év végén összes teher volt	1,036.537 K 52 f.
1911. „ „ „ „ teszen..	1,125.884 „ 41 „
Mutatkozik évi szaporodás	..	89.346 K 89 f.
1910.évvégén a tiszta cselekvő vagyon volt	5,704.483 K 75 f.	
1911. „ „ „ „ „ teszen	5,853.447 „ — „	
Előző évinél több	..	148.963 K 25 f.

Megjegyezzük, hogy a teher szaporulását a székelykeresztúri gimn. építésére nyert 240.000 kor. államsegély után 15 éven át fizetendő 3%-os iskolai fenntartói díjnak 108.000 korona összegben teherként való előírása okozza.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács tudomásul veszi a fennebbiekben kimutatott vagyonmérleget.

90. Az E. K. Tanács 1189—1912. sz. alatt a nevelésügyi bizottság előterjesztése alapján a kolozsvári unitárius kollégium u. m. papnevelő intézet, áll. segélyezett főgimnázium 1911- 12. évi értesítőjét és a gimnázium igazgatójának, dr. Gál Kelemennek külön jelentését átvizsgálván, jelentését a következőkben teszi meg:

Az «Értesítő» a gimnázium két új tanárának, dr. Varga Déla és Sándor Jánosnak beiktatásával kezdődik. Az új tanárok székfoglaló értekezése, valamint eddigi működésük szép reményekre jogosítanak jövő munkásságukat illetőleg. Az új tanárok egyike az egészen újonnan rendszerezített állást, a zenetanári foglalta el. Ez azért öröndetes, mert a zene- és ének-tanítása most történik külön e célra kinevezett tanár által.

A Theologiai intézet értesítőjét Csifó Salamon dékán felolvasása vezeti be. E felolvasásban a haladás szellemét tárgyalja Jézustól elkezdve 1790-ig, felsorolva mindazokat az egyházi és világi egyéneket, akik a haladásnak munkásai voltak. Ez által mintegy irányt mutatott a theolodusoknak arra nézve, hogy ha jövő elhivatásuknak eleget akarnak tenni, mily irányú munkásságot kíván

tőlük a haza, az egyház, és hogy ezen munkásságuk kútforrásait hol keressék.

A Theologiai intézet tanári karában annyi változás történt, hogy Péterfi Dénes lelkész-tanár és Iszlay Márton zenetanár nyugalomba mentek. A hallgatók száma 20 volt. A tanítás, leszámítva a ragályos betegség miatti szünetidőt, zavartalanul folyt. A hallgatók vallás-erkölcsi magaviselete és egészségi állapota jó volt. Szorgalmuk megfelelő. Pálya- és ösztöndíj 12 volt; kettő kivételével mindenikre több pályamunka érkezett, ami az ifjúság munkásságáról tesz öröndetes tanúságot. — Az adományok és segélyek fejezete alatt egy öröndetes tényről számolunk be: néhai Tibáld József és neje Petke Vilma végrendeletileg 4000 K alapítványt tettek theologiai intézetünk javára. Jóltevők adományaiból, legáltióból, egyházi alapokból a hallgatók mintegy 5336 K 11 f. javadalomban részesültek. A hallgatók közül az I—II. évfolyambeliek a tudományegyetemen félévenként 10–10 órán hallgattak bölcészeti, nyelv és történettudományi tárgyakból. Rendes foglalkozásuk mellett önképzőköri munkásságuk is elismerésre méltó. Egy néhány dolgozat, a bírálat szerint, nemcsak a pályadíjra volt érdemes, hanem külön dicséretben is részesült.

Jövőre kívánatosnak tartjuk, hogy legalább a III. és IV. évesek a méhészetben és kertészetben is lehetőleg kiképeztessenek, hogy hiveiknek ebben a tekintetben is vezetőik lehessenek. Továbbá óhaj tandó lenne, hogy tanáraik vezetése mellett legalább évenként egy nagyobb kirándulást tegyenek. Valamint az is kívánatos, hogy az értesítőt dékán is az év végén jelentéssel terjessze fel a főhatósághoz s a tanárok irodalmi működéséről is tegyen jelentést az értesítőben.

A kolozsvári államilag segélyezett főgimnáziumban az 1911—12-ik évre beiratott 331 nyilvános és 20 magántanuló = 351 (tavalý 344). Vizsgálatot tett 339 (tavalý 332). Az unitárius tanulók száma 210 = 61·95% (tavalý 196 = 59·03%).

A tanulók előmenetele:

Minden tárgyból jeles . .	19 = 5·61%
Legalább jó	56 = 16·52%
Legalább elégséges . . .	202 = 59·54%
Elégtelen tanulók összes száma	62 = 18·29%,

kik közül 48 javító vizsgálatot tett.

A tanulók magaviselete:

Jó	295 = 91·05%
Szabályszerű	28 = 8·64%
Kevésbé szabályszerű . . .	1 = 0·31%

A tanítás a karácsonyi szünet megnyújtását leszámítva zavartalanul folyt.

Tanulmányi kirándulást Kolozsvár határára s egyes gyűjtemények megtekintésére többször tettek, sőt Kolozsvár határán túl is p. o. Marosujvárra, Dalmáciába, Bosznia és Hercegovinába. Ez igen öröndetes jelenség. Bár minden évben lehetnének egy-egy nagyobb kirándulást.

A tanulók valláserkölcsei nevelésére is nagy gondot fordítottak: a felső osztályuak VI VIII.) az egész év folyamán részt vettek a vasárnap d. e. templomi istentiszteleten a tanári kar egy részének jelenlétében a felügyelőktől kísérve, míg az alsó osztályuak a téli hónapokban az intézet tornatermében vasárnap délelőttönként a vallás tanár vezetése mellett a papnövendékek által tartott istentiszteleteken vettek részt. nyári hónapokban a templomban.

Az osztályvizsgálatokat összevontan tartották; egy osztályét minden tárgyból egy fél nap. Miután a tanulmányi idő két utolsó hetét az igazgató az osztályfőnök s egy szaktanár jelenlétében, különösen a kétes tanulók alapos kikérdezésére fordítják, az osztályvizsgálatokat félnaponként minden tárgyból meg lehet tartani, mely idő alatt különösen érdeklődők kívánságának is elegendő lehet tenni.

A tanulók segélyezésére különböző alapokból igen jelentékeny összeget fordítottak: összesen 28.529 korona 79 fillért. Jóltevők között felemlítendő Tibáld József és neje Petke Vilma 4000 K-ás hagyománya.

Az igazgató, tisztéből kifolyólag, minden egyes tanár s minden egyes tantárgy előadásán többször megjelent. A tanárok kölcsönös hospitálása, miután ennek üdvös hatása bebizonyosodott, az igazgató véleménye szerint az oktatás és fegyelmező eljárás lehető egyöntetűsége céljából, jövőre fokozottabb mértékben kívánatos.

Az állami felügyeletet ez évben is Kuncz Elek kolozsvári tankerületi főigazgató gyakorolta. Látogatásáról felvett jegyzőkönyvekből örömmel és megnyugvással vette tudomásul az egyházi főhatóság iskolánk tanulmányi eredményét.

A tanárok száma helyettes és óraadókkal együtt 21 volt, kik közül 10-en írodalmilag is jelentékeny munkásságot fejtettek ki.

Az ifjusági daloskör 78 taggal szép előhaladást tett. Az ez évben rendezett iskolai ünnepélyeken közre működött.

A céllövésben való kiképzés 8 hónapig tartott és VII—VIII. osztályuk közül 26-on vettek részt.

A játék délutánok megtartásáról nincsen említés téve.

Mint rendkívüli tárgyak az egészségtan, angolnyelv, ének, zene, szabadkézi rajz, gyorsírás, vívás, céllövés az önként vállalkozóknak taníttatott. Ezen kívül a kézimunka tanulására 99 növendék jelentkezett, kik közül az év végéig 65 járt. Az elkészített munkák sokasága és különfélesége, valamint a látogató közönség elismerő nyilatkozata azt bizonyítja, hogy ez által is hasznos és tanulságos munkát végeztek.

A szertárak gyarapodása ez évben fokozódott. Erre a célra a főhatóság 1400 korona rendes és 1500 K rendkívüli segélyt engedélyezett. Az ifjuság a Kriza önképzőkörben és az olvasó egyesületben igen szép munkásságot fejtett ki.

A könyvtár 786 művel 985 kötetben gyarapodott.

Végül az igazgató hálás köszönettel emlékezik meg a főhatóságról azon kegyes támogatásáért, mellyel az igazgatóság minden olyan javaslatát, mely az intézet elő-

haladását célozza, jóakarattal fogadja s teljesítését lehetőleg előmozdítja.

A székelykereszturi gimnázium 1911—12. évi értesítőjét az igazgató, Pap Mózes olaszországi utazásának leírása nyitja meg. Ezt követi örökhagyó Tibáld József rövid életrajza és a Szováta—Parajd—korondi kirándulás leírása.

Az igazgató jelentése szerint beíratott rendes tanuló 208, magántanuló 9, összesen 217. Az évet bevégezte 200 tanuló, kik közül unitárius 103 volt, a tanulók tanuláshelyi előmenetele:

Jeles	11
Jó	28
Elégséges . . .	109
Elégtelen . . .	52

Az elégtelen osztályzatúak 52 százalékokban kifejezve 23%, míg a kolozsvári elégtelenek száma 62, százalékokban kifejezve 18.29%.

A tanulók segélyezésére és jutalmazására 7043 K 12 fillért fordítottak. Jóltevők közül, kik az idén is szép számmal voltak, megemlítendő néhai Tibáld József és neje Petke Vilma, kik a gimnáziumnak 8000 K hagyományoztak.

A tanárikar a középiskolai rendtartásnak megfelelően módszeres és ellenőrző értekezletet tartott. Mindannyiszor behatóan foglalkozott a tanulók szellemi és erkölcsi életével. Ennek az értekezletnek az eredménye, hogy a főigazgatói látogatás a tanárikar buzgó munkásságát elismerte. De azt is megjegyezte, hogy az intézeti és internátusi helyiségek nagyon is fogyatékosak s kieserélésük elodáztatatlan. Az igazgató jelentésében nagy örömmel említi, hogy az új gimnázium felépítésének ügye annyira előrehaladt, hogy az építkezés megkezdése csak attól van függővé téve, hogy a tervezet jóváhagyva mikor érkezik le a minisztériumból. Ezt a Nev. Bizottság ezzel veszi jóleső tudomásúl, hogy vajha az új építkezés ügy

sikerülne, hogy a telken a tanulók tág, kényelmes játszótérrel nyerjenek.

A tanári kar 12 tagból áll, kik közül 5-en irodalmilag tevékeny munkásságot fejtettek ki. A szertárak szépen gyarapodtak. Az igazgató a szertárak s általában az egész intézet iránti gondoskodásáért köszönettel emlékezik meg a főhatóságról.

Végül a vizsgabiztosok jelentése alapján tudomást kellett vennünk olyan állapotokról, melyek sürgős intézkedést kívánnak, különösen az ifjuság nevelése tekintetében. A Nev. Bizottság nem mond véleményt mindaddig, míg az E. K. Tanács a vizsgálóbizottság jelentésében felsorolt állításokra és kifogásokra nézve az igazgatóság nyilatkozatát nem közli. Addig is az igazgatóság a hiányok pótlására fölhivandó.

Ezekután minden intézetre nézve kötelezőleg kimondta az E. K. Tanács, hogy jövőre a rendes értesítő mellé csatoltassék a dékán és a vizsgáló bizottság jelentése is. Ezeknek áttanulmányozása után az évi jelentést könnyebben lehet majd megtenni.

A főt. bizottság elfogadásra ajánlja a theol. intézet és a kolozsvári főgimn. évi jelentését. A székelykeresztúri gimnázium vizsgálatáról a vizsgálóbiztosi jelentés alapján kedvezőtlenül nyilatkozik.

Az E. Főtanács a theologiai intézet és a kolozsvári főgimnázium évi jelentését megnyugvással veszi tudomásul. Az E. K. Tanács figyelmébe ajánlja a theologus ifjak kirándulásáról szükséges gondoskodást.

A sz.-keresztúri gimnázium évi jelentését is az E. Főtanács tudomásul veszi, de kimondja, hogy a vizsgáló-bizottság jelentését az E. K. Tanács küldje le a székelykeresztúri gimnázium igazgatóságához azzal, hogy mindenik részletére adjon kimerítő jelentést és fölvilágosítást. Ehez képest az

E. K. Tanács azonnal tegye meg a szükséges intézkedéseket s eljárásáról a jövő Főtanácsnak tegyen jelentést.

91. Az K. Tanács 1204—1912. sz. alatt a Nev. Bizottság jelentését az unitárius és az érdekelt más jellegű elemi iskolák általános tanügyi s főképpen vallás-oktatási állapotáról a következőkben terjeszti elő:

I. Általános rész.

A lefolyt 1911—12. tanévben a kilenc egyházkör területén unitárius tankötelesek száma volt: 6—12 éves tanköteles 3790 fiu, 3675 leány, együtt 7465. Ezek közül unitárius elemi iskolába járt 708 fiu, 629 leány, együtt 1337 növendék. Más jellegű elemi iskolába 2780 fiu, 2765 leány, együtt 5545 növendék. Elemi iskolába járó unitárius növendékek főösszege 6882, ami a tanköteleseknek 93.2%-át teszi. Ismétlő iskolai (13—15 éves) tanköteles volt 1406 fiu, 1201 leány, összesen 2607. Unitárius ismétlő iskolába járt fiu 172, leány 152, együtt 324. Más jellegű ismétlő iskolába járt 804 fiu, 713 leány, együtt 1517 növendék. Ismétlő iskolába járó növendékeink főösszege 1811, ami 70.6%-nak felel meg s elég kedvezőtlen képet mutat az ismétlő iskolai tankötelezettség végrehajtásáról s az elemi iskolai feljáróknak igen kedvező 93.2 százalékat letöri, amennyiben így az elemi és ismétlő iskolába járók egymásrahatásukban 86.6%-ra apadnak, ami így is 0.3%-kal kevesebb az 1909—1910 évi országos átlagnál is. Nem hagyhatjuk észrevétel nélkül azt sem, hogy a tanév folyamán 596 növendék maradt ki az iskolából s eképpen ezeknek az iskolába járók közé való felvételével csak a statisztikai állapot javult, az iskoláztatáson pedig megint egy hézag maradt, miután egészen bizonyos, hogy a kimaradtak nagyobb része azon tanévben tanulmányait nem folytatta tovább. Érdekes és megfontolást igénylő körülmény, hogy 6882 elemi iskolás közül csak 1337, 1841 ismétlő közül 324 járt unitárius iskolába; 5545 elemi és 1517 ismétlő más jellegű iskolában nyert oktatást. Viszont unitárius elemi és ismétlő iskolába járt 630 más vallású növendék.

Amennyiben a múlt évi tanügyi jelentés adatai «hiányos bevallások miatt» 2 egyházkör beiskolázási viszonyait átlagos számok szerint állapították meg s így a valódi

kép, homályos maradt, ez alkalommal nem térünk ki az összehasonlításra, hanem az 1911—1912. évi összesítő kimutatást adjuk azért is, hogy azután évről-évre megtehesük az összehasonlításokat.

(Lásd a mellékleten a kimutatást.)

Ez a szempont vezeti a központi nevelésügyi bizottságot, midőn az egyházkörök nevelésügyi bizottságainak elemi közoktatásunkról általánosságban igen kedvező, sőt színes rajzait nem mindenben tartja helytállóknak. S habár nem kételkedik sem a benyújtott adatok, sem az általános és vallásos oktatás eredményeinek jóhiszemű megállapításában, őszintén, leplezetlenül kell kimondani, hogy itt-ott az adatok gondos összeállításához sok szó férhet, másutt az oktatásról a *kiváló* eredménnyel szerfölött bő kézzel van osztoztatva. Az előbbire példa az udvarhelyi unitárius egyházkör tanügyi előadójának összesített statisztikai kimutatása, mely nem kevesebb, mint 8 főrovat alatt ad tévesen összegelt adatokat. Ha a számokkal ilyen könnyű szerrel bánunk, azzal bosszúlják meg magukat, hogy megszűnnek ránk nézve értékesek lenni. Ami a tanítási eredménynek jelzését illeti, megemlítjük, hogy az általános- és hitoktatás az iskolák kétharmad részénél van *kiváló*nak minősítve. A központi nevelésügyi bizottság midőn az elért eredmény jelzésére a *kiváló*, *jó* és *hiányos* jelzők használatát javaslatba hozta, arra gondolt, hogy az igazán különös dicséretre érdemes eredményre nézve használtassék a *kiváló* jelző. Ha most ezt pazar kézzel osztoztatjuk, jele, hogy nem állapítottunk meg elég magas mértéket arra nézve, amit az iskolától vártunk; egyúttal pedig megzavartuk a szónak valódi jelentését. Az énektanításról általában jó eredményt tüntetnek fel a jelentések. Nagyjában véve megnyugvással vehetjük tudomásul, hogy ha a körüli bizottsági jelentésektől eltérően, magasabb mértéket alkalmazunk is, elemi oktatásunk jó kezekben van s a papságnak a hitoktatás révén az iskolai életben való tevékenysége áldásos hatásúvá válik. Ami hiány mutatkozik az egyházkörökben tananyagbeosztás, névsorok stb. benyújtására nézve, jövőben a körüli nevelésügyi bizottság feladata lesz e hiányokat akképen enyésztetni el, hogy a körüli esperes tudomására hozza további intézkedés várása mellett.

Örvendetes jelenség az, hogy egyházközségeink nem kis részében pap és tanító afiai a nép jólléti intézmé-

nyeinél derék, vezető munkásságot fejtenek ki. Részt vesznek gazdakörök alakításában, vezetésében. Hitelszövetkezeteket, értékesítő, fogyasztási szövetkezeteket szerveznek, vezetnek, dalosköröket tartanak fenn. Egy szóval arra törekednek, hogy népünk anyagi, erkölcsi és szellemi előhaladását előmozdítsák. Ha a pap és tanító ily módon él együtt a néppel, kezét üterén tartja, szemét pedig vallás-erkölcsi és szellemi életén, egyházunk tagjai meg is sokasodnak, meg is erősödnek.

Részletes jelentésünk a következő:

II. Az egyházkörökből.

1. Kolozsdobokai egyházkör.

A kör területén van 2 felekezeti (a helybeli kollégiumi fiú és a leányiskola) iskolánk, s egyházközseinkben 3 állami iskola. Tankötelesek száma 426, kik közül iskolába járt 339, ami 79.3%-nak felel meg. A nevelésügyi bizottság jelentése kiemeli, hogy a kolozsi 41 tanköteles mindenike iskolába járt s föltűnik a mellett az is, hogy ismétlő tanköteles csak 2 növendék van. Mindkét esetben hibás adatszolgáltatásról lehet szó. Jelzi, hogy a köri iskolák kimutatásai közül legtermészetesebb alakulást mutatja a magyarszováti, hol minden adat részletesen van felsorolva. Ez adatok olyan képet mutatnak, amilyeneket az életben valósággal látunk is, meg is szoktunk. A kolozsvári leányiskolában a tanítás eredménye kiváló. A vizsgálatkor jutalomban részsült 25 növendék. Az iskola részére tett alapítványok összege 3100 kor. Az iskola életében nagy változás történt Iszlay Márton igazg.-tanító nyugdíjba vonulásával. A hálás növendékek iskolai ünnepélyen búcsúztak el érdemes, szeretett tanítójuktól. A kolozsvári különböző jellegű elemi iskolákban a vallásos oktatást Iszlay Márton, Régeni Áron, Nagy József afiai látták el jó eredménnyel. Kolozsváron a hitoktatás eredménye, a hitoktató személyében való gyakori változás mellett is jó. A tananyag azonban a tanterv követelményei szerint osztandó be jövőre. Az énektanítás eredménye kiváló. Iskolai alap nincs, amiről feltétlenül gondoskodni kell. Szováton mind a hitoktatásban, mind az énektanításban szép eredményt értek el lelkész és tanító afiai. Az unitárius növendékek egész éven át rendes vezetés mellett jártak templomba. Iskolai alap itt sincsen s ez az oka, hogy vizsgálóbiztos jelentése kapcsán indítványt

Kimutás

az unitárius tanköteles és iskolába járó tanulók létszámáról az 1911–12. tanévről.

Egyházkörök	A tankötelesek száma						A tankötelesek főösszege	Az összes tankötelesek közül																												Az iskolába járók közül szülőivel elköltözött vagy más ok miatt kimaradt							A tanulók létszáma év végén							Más vallású unitárius elemi iskolába járt																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	6—12 év13—15							I s k o l á b a j á r														N e m j á r i s k o l á b a														6—1213—15							6—1213—15							6—1213—15						6—1213—15																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
								Unitárius iskolába						Más jellegű iskolába						Elemi iskolába járók főösszege	Felsőbb iskolába jár						Felmentéssel						Felmentés nélkül																													Iskolába nem járók főösszege																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
								6—12			13—15			6—12			13—15				6—12			13—15			6—12			13—15			6—12																														13—15																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes		fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu	leány	összes	fiu

Figyelmeztetés! Vallás- és közokt. miniszter úrnak 1907. évi 2085/eln. számú rendelete értelmében többé nem a szülő, vagy más gondviselő lakóhelye, hanem magának a tankötelesnek lakása irányadó arra, hogy a növendék hol tekintendő tankötelesnek. A községekből más helyre, elemi, közép vagy felső iskolába adott növendékek *előbbi helyen* sem tankötelesnek nem tekintendők, sem az elemi vagy felsőbb iskolába járók között ki nem tüntethetők. A felsőbb iskolába járók rovata csupán azok részére van kiállítva, akik — mint szüleikkel ott lakók — tankötelezettségük *eredeti* helyén (pl. Kolozsvárott, Sz.-Udvarhelyen, Keresztúron stb., felsőbb iskolába járással röjják le tankötelezettségüket. A többi felsőbb iskolai — vidéki — tanulók más nyilvántartás alá tartoznak. A tankötelesek létszámával a *feljárók és nem járók* összege kell hogy találjon.

nyújtottak be a nevelésügyi bizottsághoz a növendékeknek hittani könyvekkel és énekes könyvekkel kivétel nélkül való ingyenes ellátására. Ez nem a magunkon való segítség elve, hanem a másokra támaszkodásé, melyet egészében megvalósítani nem is lehet, de nem is szabad. Legfőnnebb szegény, jó tanuló növendékek ilyenszerű jutalmazásáról lehet szó, amire nézve készséggel teszen bizottságunk javaslatot. A községben van faiskola, iskolai és népkönyvtár, gazdakör, ifjúsági egyesület, hitelszövetkezet, olvasókör, hol lelkész és tanító afiai tevékeny részt vesznek a társadalmi munkában. Kidében az unitárius tanulók létszáma 5.

2. Aranyostordai egyházkör.

E körben van 2 felekezeti iskolánk, u. m. Mészkon és Szinden. Hitoktatásban részesültek unitárius növendékeink ezeken kívül 14 más jellegű, legtöbbször állami iskolánál. A tankötelesek száma 1962, a feljáróké 1590, ami 81%-ot teszen. Mészközi unitárius elemi iskolánk 6 osztályu 55 növendékkel, ismétlőbe járt 9. A tanítás szeptember 16-án kezdődött s már május 16-án véget ért. Emellett is vizsgálóbiztos jelentése szerint, az eredmény kiváló. Nincs jelezve, hogy a tananyagbeosztás jóváagyást nyert volna. Öröndetes, hogy az iskolai épület jó karban van, a tanterem felszerelése a törvényes követelményeknek megfelelő. A szindi unitárius elemi iskolának már csak 4 osztálya volt. Ismétlőiskola növendékek hiányában nincsen. A tanítás végződött május 19-én. Az eredmény itt kiváló. Tóth József tanító afia szép eredménnyel ért el az oláh gyermekeknek magyar nyelvű tanításával. Az iskolaépület jó karban van, a szükséges taneszközök megvannak.

E kör másjellegű iskoláiban eredményes hitoktatásban és énektanításban részesültek növendékeink. Abrudbányán, Aranyosrákoson, Bágyonban, Csegezen, Kövenden, Komjátszegen, Mészkon, Sinfalván, Tordán, Toróckón, Torockószentgyörgyön. Az eredmény jelzése kiváló, több helyen jó eredményt értek el. A körü bizottsági jelentés különösen kiemeli, hogy aranyosrákosi hitoktató és énektanító afiai pedáns jelentést, kimutatást, pompás tananyagbeosztást nyújtottak be. Megemlíti bágyoni hitoktató helyes tananyagbeosztását is. Sajnos ezzel szemben, hogy olyan helyekről is, ahol a tanítás ered-

ménye kiválónak van minősítve, kénytelen megállapítani, hogy tananyagbeosztást és más kimutatásokat nem küldöttek be. Értékét emeli a jelentésnek, hogy a hiányt nem takarja el, hanem jövőre pótolni akarja. Petrozsényi körlelkész afiának jelentéséről, illetve kimutatásáról írja: Ezekből kilátszik, (ha jól megvizsgáljuk), hogy ott is volt hittanítás, de hogy hitoktató mit tanított és miféle tanterv szerint, azt tudni nem lehet. Érdemsorozata rendetlen, szabálytalan. Tananyagkimutatása nincs, csak jelzi, hogy a «régit» használja. Egyházi énekről szó sincs sehól. Minden kimutatása olvashatatlan írással van kiállítva, statisztikája egyszerű mázolás, hol helytelen minden rovat összegezése. Az ilyen jelenségek mellett már bizottságunknak sem lehet elsiklani, hanem sajnálatát kell kifejeznie a köteleességteljesítésnek ilyen laza értelmezése felett, ismétlődése esetén pedig egyházi főhatóság orvoslását fogjuk kérni.

A Péterffi Gyula által szerkesztett gondos tanügyi jelentés jövőre elvárja, hogy minden hitoktató a hittanból és egyházi énekből feldolgozott tananyagot okvetlenül tüntesse ki minden osztályban s a lelkészek jelentéseiket az egyházközség pecsétjével lássák el. Javasolja, hogy a tanítási eredmény megállapítására a *kiváló, jó, hiányos* fokozatok helyett az iskolai érdemsorozati jegyek használata tétessék kötelezővé.

3. Küküllői egyházkör.

Ez egyházkörben 4 unitárius iskolába, 10 állami, 1 Emke és 2 másjellegű (kath. és ref.) iskolába járt 604 unitárius növendék. A tankötelesek létszáma 773. Az iskolába járók száma a tanköteleseknek 85.9%-át teszi. A Szabó Albert afia által szerkesztett tanügyi jelentésnek nemannyira a rövidség a hiánya, minth az általánosságban való mozgás, szólamok használása, ténybeli adatok felsorolása, összegezése nélkül. Különösen felekezeti iskoláinkról szerettünk volna együttes képet kapni, azonban ezekről csak annyit tudhatunk meg, hogy a dombóit kivéve nagy hiányosságot szenvednek az anyagiak miatt s hogy a haranglábi új iskola építés alatt áll, a sárosinak építése pedig tervbe van véve. Az iskolák belső életére is csak általánosságban terjeszkedik ki a jelentés ahelyett, hogy az elért eredményt s a mutatkozó hiányokat helyhez, tárgyhoz kötné.

Az iskoláknál a vallásos, hazafias ünnepeket megtartották Magyarsáros kivételével, hól Szabó Margit tanítónő halála miatt a madarak és fák napja nem volt megtartható. Epen így nincsen szó tananyagbeosztásról, a feldolgozott anyag kimutatásáról stb. Jövőre részletes, adatgyűjtő és összefoglaló jelentést várunk, egyben pedig a hitoktatásra nézve a jelentésben jelzett eredményt eléggé öröndetesnek találjuk. Az énektanítás sikeressé tételéről gondoskodni a kör feladatai közé tartozik.

4. Marosi egyházkör.

A marosi egyházkör területén 13 elemi iskolánk áll femm. Tanköteleseink száma 774, iskolába jár 672, ami a tankötelesek 87%-át teszi. A vékony, nem eléggé kimerítő, de tárgyias jelentés szerinti Ikland kivételével az összes iskolákban a tanítás szeptember első felében kezdődött s május 16-án végződött. Iklandon tanító változás miatt csak január 2-án nyílt meg az iskola. Más vallásu 305 mindennapi és 51 ismétlő járt iskoláinkba. Tanköteleseink és iskolabajáróink létszámában a mult évihez képest visszaesés van. Az elemi iskola Csikfalván, Iklandon, Kisadorjában, Nyárádgálfalván, Nyárádszentlászlón, Nyomáton, Szentháromságon és Székelykálban 6 osztályu, ami elég öröndetes, Buzaházán, Jobbágyfalván és Vadadon 5, Iszlóban 4 osztályu volt. Ismétlő iskola a jelentés szerint nem volt Iklandon. A tanítás mindenütt a miniszteri tanterv alapján és a megkívánt óraszámban történt. A tanterv be volt tartva, a tananyagbeosztás jóváhagyva. Haladási és más naplók rendesen voltak vezetve. Az elvégzett tananyag kimutatása szerint a magyarnyelv tanításánál Iszlóban és Nyárádszentlászlón maradott hézagosság. Buzaházán és Iklandon a tanítás húzamosabb időn való szünetelése miatt a tananyag nem volt teljesen feldolgozható, az utóbbi helyen a tanulóknak csak olvasókönyvük volt, ami a tanító munkáját megnehezítette. Több helyen a tanítás járvány miatt szünetelt (himlő). A közégyességi oktatás csak Csikfalván és Nyárádszentlászlón nem volt bevezetve. Faiskola nincs Jobbágyfalván és Szentháromságon. A növendékek évközben istentiszteletre jártak. Nyomát, Jobbágyfalva, Nyárádszentlászló, Nyárádgálfa nem nyújtottak be adatot arról, hogy mennyi államsegélyt élveztek. A többi iskola tanítói 8790 korona fizetéskiegészítést kaptak az állam-

pénztárból. Az egyesületek, gazdakörök, szövetkezetek alakításában, vezetésében a kör tanítósága tevékeny részt vett. Vizsgálatkor 104 tanuló részesült 77 korona értékű jutalomban. Köri nevelésügyi bizottság az iskolákat megalátogatla. Meggyőződött, hogy iszlói, kisadorjáni, nyomáti és szentháromsági iskoláink a legelemibb iskolai felszerelésekkel sincsenek ellátva. Az iskolai padok használhatatlanok Iszlón, Kisadorjában és Szentháromságon. Utóbbi helyen az iskolaépület sem megfelelő s a vármegyei közigazgatási bizottság új iskolaépítésére szólította fel az egyházközséget. Miután az egyházközségnek sem telke, sem pénze nincsen, s a hívek szegénysége miatt rovatlra gondolni sem lehet, félős, hogy az iskola bezárása fog következni, ha az egyházi főhatóság a szorongatott egyház segítségére nem siet. A tanítás, hitoktatás eredménye Iklandon, Iszlóban, Kisadorjában és Nyárádszentlászlón jó, egyebütt kiváló. Jellemző a jelentésnek az a része, melyben elmondja, hogy a legtöbb iskolánál a magaviselet, szorgalom nincs egyformán osztályozva s egyúttal az érdemjegyek használatának kötelezővé tételét sürgeti. Sajnálatos, hogy tanító afiai közül némelyek az érdemjegyek államilag kötelező egységes használatáról nem tudnak.

5. Keresztúri egyházkör.

E legnagyobb egyházkörünk területén 9 unitárius, 7 községi, 16 állami és 1 római katolikus elemi iskolában részesültek unitárius növendékeink általános és valóságos oktatásban. Tanköteleseink száma 2344, kik közül iskolába járt 2141, ami 91.3%-nak felel meg. A Nagy-Ferenc nevelésügyi bizottsági előadó által szerkesztett tanügyi jelentés a mellékletekben nyújtott anyag feldolgoásáza nem terjeszkedik ki s az egyes iskolák tanügyi viszonyainak ismertetését nem foglalja magában, sem előhaladásukról külön-külön nem ad számot. Különösen ilyen helyről nem három oldalnyi, könnyed, hanem terjedelmesebb, tanulmányyszerű jelentést kell várnunk.

Azonban ezzel ki is merítettük kifogásainkat s teljes elismeréssel kell lennünk az őszinte, nyílt hangért, mely a rövid jelentésen végig vonúl. Nem fest tanügyi viszonyainkban rózsás állapotokat s ezzel utat mutat általános és vallásos oktatásunk teljesebbé, intenzívebbé tételére. Meg vagyunk győződve, hogy ez egyházkörünkben sem

áll oktatásügyünk az átlagon alúl. Ha mégis a jelentés hangja más, szigorú és többet követelő e fölött nemcsak nem ütközünk meg, hanem közérdekűnek tartjuk. Kivesszük a jelentésből a következőket: «A szorgalomidő a székelykereszturi felekezeti iskola kivételével, mindenütt be volt tartva. Felekezeti iskoláinkban van egy kevés hiány, különösen a tanterv hiányos beosztása miatt, de azért itt is némi javulás észlelhető. A nevelésügyi bizottsági tagoknak ama megállapítása, hogy a tanterv — kevés kivétellel — mindenütt betartatott, nem helytálló, mert előadó a tananyagkimutatásból arról győződött meg, hogy sehol sem tartatott be, beleszámítva Enlakát is, ahol az I—II. osztály nem tanult egyetlen egyházi éneket sem, sem kézügyességet. Kissé erős a jelentés e része: A nevelésügyi biz. tagok nem néztek eléggé utána a dolognak, sok helyen felületesen ítélkeztek, a tanterv betartását állapították meg ott, hol a tananyagkimutatás előadót az ellenkezőről győzte meg. Így felemlíti, hogy a felekezeti iskoláknál néhány helyen számtanból, földrajzból, természetrajzból stb. kevesebb a feldolgozott anyag, mint a mennyit a tanterv követel. Mértant, egyháztörténetet — egy iskolát kivéve — sehol sem tanítottak.

A községi és állami iskoláknál, legtöbb helyen «elég jó» állapotban van a valláserkölcsei oktatás ügye. De csak általában, mert több helyen fordul elő hanyagság, részvétlenség. A hitoktatók közül a tananyagkimutatást többben nem csatolták. A 33 iskolától bejött 32 létszámkimutatás közül csak 12 hibátlan, 20 annyira hibás volt, hogy nagy nehezen lehetett valamennyire helyrehozni.

A tananyag beosztásáról, jóváhagyásáról némely helyen sehol sincs írva a kimutatásban, másutt az, hogy jóváhagyta az iskolaszék vagy pedig nem terjesztett be sehová. Tanügyi előadó a hiányoknak, tanításhelyi rendszertelenségnek éppen abban látja az okát, hogy nincs a tananyagbeosztás felülvizsgálására, jóváhagyására megfelelő s arra hivatott forumunk, ahová minden hitoktató és tanító évi tananyagbeosztását beterjesztené, melynek alapján azután a vizsgálóbiztos számbavehetné a végzett munkát. Mennyire megváltoznék egyszerre minden!

6. Udvarhelyi egyházkör.

Ez egyházkörben tanköteleseink száma 2097. Iskolába jár 1834, ami a tankötelesek 87.5%-át teszi. Fele-

kezeti iskolánk e kör területén nincsen. Tanköteleseink 13 állami, 6 községi iskolában részesültek vallásos oktatásban általában véve kiváló eredménnyel. Az állami iskolákban a vizsgálat június közepén, a községiekben május havában folyt le. Abásfalván, Homoródalmáson, Székelyderzsben hittan és énektanításból kiváló eredményt értek el. Homoródalmás népes egyházközségünk iskolája több hónapig járvány miatt zárva volt, lelkész hitoktató afia azonban nagy buzgósággal pótolta az ebből származó hiányokat. A jelentés már a hitoktatás szempontjából is e nagynépességű egyházközség részére segédlelkészi állás szervezését óhajtáná. Gyepesen, Karácsonfalván az elért eredmény kiváló. Hamoródkeményfalván, Kénosban jó, Lokodon, Székelymuzsnán, Oklándon, Homoródszentmártonban, Homoródszentpálon, Homoródszentpéteren, Homoródújfaluban az eredmény szintén kiváló, Recsenyédén jó. Székelyudvarhely, Homoródjánosfalva iskoláiban az eredmény nincs jelezve. Vargyason a hitoktatás eredménye kiváló. Homoródvárosfalván jó. A kimutatások, vizsg.-biztosi jelentések javarészből mindenünne beadat-
tak. Köri nevelésügyi bizottság szabálytalanságot állapított meg a gyepesi jelentésre és kimutatásokra nézve, továbbá több iskola hasonló íratainál aláírási és bélyegzési hiányokat vett észre. A kénosi statisztikai kimutatás szintén hiányos, az érdemsorozathál a tanulók születési éve nincs kitüntetve. Homoródszentpálon a növendékek csak a hittanból vannak osztályozva. Énekből tananyagkimutatás nincsen. Székelyudvarhelyen énekből nincs osztályzat adva s a növendékek születési éve nincs kitüntetve. A lokodi statisztikai kimutatás hiányos s adatai nem egybe-
be-
vágók.

A terjedelmes jelentés megállapítja, hogy az iskolák hitoktatói és énektanítói dalkörök, ifjúsági egyesületek keretében s ismeretterjesztő előadások tartásával hasznos és dícséretre méltó működést fejtettek ki. Névszerint is felemlíti a homoródkarácsonfalvi, székelyderzsi lelkész és homoródszentmártoni énekvezér-tanító fiait, kik gazdakörben, szövetkezeteknél példás munkásságot fejtettek ki. Ebben a körben még többen is vannak, kik ilyen irányú vezető munkássággal válnak a közügynek hasznára.

Vizsgai jutalomdíjakban részesültek növendékeink Homoródalmáson, Székelyderzsben, Homoródkarácsonfalván, Székelymuzsnán, Homoródújfaluban, Vargyason mintegy 115 korona értékben. Oklándon az egyházközség aján-

dékozott hittani kézikönyveket a tanulóknak. A köri nevelésügyi bizottság, esperesi vizsgálószék az iskolákat meglátogatta.

A köri nevelésügyi bizottság jelentése végén kifejezi, hogy jó volna már a régóta kilátásba helyezett vallás-tanítási új tervet kézhez kapni, mert a pedagógiai kérdések között a feltétlen nyugalom csak éppen a hitoktatás terén észlelhető.

7. Felsőfehéri egyházkör.

E kör területén összesen 6 állami elemi iskolában, valamint Fogarason 1 állami és 2 felekezeti iskolában részsültek vallásoktatásban unitárius növendékeink. Továbbá Nagyszebenben, Baróton és Kőhalomban különböző jellegű iskolákban. Tanköteleseink létszáma 652, az iskolába járóké 589, ami a tankötelesek létszámának 90.3%-át teszi. A tetszetős kiállítású és különben is gondos tanügyi jelentés szerint Alsórákoson a hitoktatás eredménye kiváló s különös dicséretet érdemel, az énektanítás eredménye jó. Baróton a hitoktatást felsórákosi lelkész afia végezte, vizsgálóbiztos szerint, kitűnő eredménnyel. Egyházi éneket senki sem tanított. Datkon a hitoktatás és énektanítás eredménye egyaránt kiváló. Vizsgálóbiztos, Pálfi Ákos énektanítónak lelkiismeretes munkásságáért különös elismeréssel adózik s felsőbb elismerés megadására ajánlja. Felsőrákoson a hitoktatás eredménye kiváló, az egyházi énektanítás hiányos. Fogarason az eredmény hittanból kiváló, egyházi énekből jó; Nagyszebenben hittanból jó, egyházi énektanítás nem volt. Kőhalomban, Olthévizen, Ürmösön a hitoktatásban kiváló sikert értek el, az énektanításból előbbi kettőnél szintén kiválót, utóbbinál jót. Vizsgálóbiztos ürmösi lelkész afiát különös kitüntető elismerés megadására ajánlja, valamint alsórákosi és olthévízi hitoktató afiait is.

A nevelésügyi bizottság megállapítja a hiányokat is. Felsőrákosi lelkész afiától elvárna, hogy az órák elején vagy végén néhány percel szenteljen az énektanításnak is. Felsőrákoson a növendékek énekből nem kaptak osztályzatot, statisztikája pedig hibás, a tananyagkimutatás nem adatott be. Kár, hogy Nagyszebenben nem volt énektanítás.

Megemlítjük, hogy datkon Pálfi Ákos tanító afia 12 szorgalmas templombajáró növendéknek 1 1 darab kis-

bibliát ajándékozott 3 K 60 f. értékben. A jelentésben a vasárnapi tanításról nincs említés.

Javasolja a köri nevelésügyi bizottság, hogy a már 3 év óta sürgetett vallástanítási új tanterv készíttessék el. Az egyházi énektanítás egyöntetűvé tételére Péterfi Áron mult évi indítványa alapján elfogadott énektanítási tanterv vétessék gyakorlatba jövő tanévtől kezdve. Az I–II. osztály részére beszéd- és értelemgyakorlati alapon vezérkönyv írássék, az ismétlőiskolások részére pedig népies, rövid egyháztörténel. A második számú jelentési minta (kimutalás) végén rovat állíttassék be az iskolabá-járók %-os kimutalása céljából.

8. Háromszéki egyházkör.

A háromszéki egyházkör területén unitárius tanköte-leseink 10 állami, 1 unitárius és Brassóban több külön-böző jellegű iskolában részesültek általános és vallásos oktatásban. Tanköteleseink létszáma 883, az iskolába-járóké 801, ami a tanköteleseknek 90.7%-át teszi.

A nagyajtai áll. el. iskolában a tanítás szept. 15-én kezdődött s végződött május 18-án. Az unitárius növendékek heti 6 órában részesültek vallásos oktatásban, melynek eredménye hittanból, énekből kiváló. A növendékek a tanító felügyelete alatt az őszi és tavaszi vasárnapokon jártak templomba. A községben többféle közművelődési egyesület van, melyekben lelkész és énekesvezér afia részt-vésznek. A hittani és énekeskönyveket az egyházközség szerezte be. A bölöni áll. el. iskolában a tanítás okt. 1-én kezdődött s végződött május 16-án. Hittani heti órák száma 10. A tanterv betartva, tananyagbeosztás benyujtva. A tanítás eredménye hittanból kiváló, énekből jó. Ismétlő-iskoláról nincs jelentés. A növendékek templomba jár-tak. A községben van többféle közművelődési egyesület. Hittani és énekeskönyvekről az egyházközség gondoskodik. A növendékek 8 korona értékű jutalomban részesültek egyházi részről. Kőköson a hittani heti órák száma 5. A tanterv betartva, tananyag feldolgoztatott. A növendékek templomba jártak. A hittani tankönyveket az egyházköz-ség szerezte be. A tanítás eredménye mindenben kiváló. A vizsgálobiztos Vaska Béla hitoktató afiát a hitoktatás-ban való kiváló szorgalmáért és szociális munkásságáért jutalomra ajánlja. Kimutalások, jelentések csatolva van-nak, csupán az egyházi énekből az érdemsorozat és tan-

anyagkimutatás hiányzik énekvezér elhalálozása folytán. Az árkosi áll. el. iskolában a hitoktatás heti 6, az énektanítás 2 órán át folyt. A tanítás eredménye mindenben kiváló. Nagy Dénes énekvezér nemcsak az énektanításban, hanem a hangjegyek ismertetésében s gyakorlati hasznosításában is nagy buzgalmat fejtett ki, miért a bizottság jutalmazásra ajánlja. Végh Benjamin lelkész 20 drb. könyvet 12 korona, Incze Balázs 7 darabot 8 K 40 fillér értékben ajándékoztak a növendékeknek. A brassói elemi iskolákban a hitoktatás szept. 15-től június 10-ig tartott. Együtt 120 unitárius növendék részesült oktatásban. A tanítás eredménye az elemi iskolákban jó, a felsőbb intézetekben kiváló. Az éneket is hitoktató lelkészafia tanította, amiért elismerést érdemel. A növendékek templomba jártak. Tanterv betartva, tananyag feldolgozva. Ajánlja nevelésügyi bizottság, hogy lépéseket tegyen az egyházkör Brassó valamelyik iskolájánál unitárius tanító alkalmaztatására nézve. Kálnokon, Sepsibodokon a hitoktatás eredménye jó. A tanterv betartva, a növendékek templomba jártak, kiknek Székely Zsigmond lelkészafia 4 K 20 f. értékű könyvet ajándékozott. Sepsiszentgyörgyön, Kilyénben az énektanítás eredménye jó, a hitoktatás amott kiváló, itt jó. Dr. Barabás Sándorné úrnő 6 korona értékű könyvet ajándékozott jó tanuló növendékeknek. Sepsiszentkirályon, Szentiványlaborfalván a hitoktatás eredménye jó, utóbbi helyen az énektanítás eredménye kiváló. A jelentés szerint a fentebbi helyeken a tanterv mindenütt betartva, a növendékek templomba jártak. A tanítás a rendes időben megkezdődött s a szorgalomidő betartatott.

Nevelésügyi bizottság az osztatlan iskolákra nézve ajánlatosnak tartaná, hogy a hittani órák annál jobban felhasználhatók legyenek, ha az I—II., III—IV-ik és V—VI. osztályok 3 csoportban egy-egy hittani tananyagot dolgoznának fel. Így pl. a III—IV. osztály csoportjánál az Ószövetséget, másikon az Újat.

9. *Duna-tiszamenti egyházkör.*

Ez egyházkörünkbe 7 egyházközség tartozik, melyek közül unitárius elemi iskolája van Hódmezővásárhely, Dévaványa és Füzesgyarmat egyházközségeinknek. Ezek kivül megfelelő statisztikai kimutatást nyújtottak be Polgárdiból, Orosházáról, melyekkel a tankötelesek lét-

száma 161, iskolabajáróké 153, ami a tankötelesek 95%-át teszi. Mezőberény, Budapest és Hetes nem adtak statisztikai kimutatást s így az adatgyűjtésből kimaradtak. Budapesti esperes-lelkész afia rövid jelentésben jelzi, hogy ott az elemi iskolás növendékek száma 53, de sem a tankötelezettség fokát (mindennapi ismétlő), sem ahová járnak, iskolai fokozatok szerint nem különbözteti meg.

Egyebekben az egyházkör iskoláinál az általános tanítás utóbb említett egyházközségeinkben a vallásos oktatás rendben folyt és jó eredménnyel végződött, csupán Hódmezővásárhelyen volt több ízben iskolai szünet a tanító, majd a helyettes tanítónő betegsége s hozzá még a gyermekek között fellépett járvány miatt.

Budapesten a hitoktatást Józán Miklós esperes-lelkész afia végezte a tanterv szerint, rendszeresen. Évzáró vizsga tartatott május 23-án, az egyházközség részéről kiküldött biztosok dr. Ürmössy Gyula és Polgár Lipót afiai jelenlétében. A növendékek értelmesen feleltek s úgy a szülőknek, mint a vizsgálóbiztosoknak lelki örömet nyújtottak. Hódmezővásárhelyen, Füzesgyarmaton, Dévanyán a tanítás szeptember első napjaiban kezdődött s június közepén végződött. Jelentés szerint az eredmény előbbi helyen jó, utóbbi két helyen kiváló. Polgárdiban hittanból kiváló az elért siker, énekből jó. Az iskolai naplók mindenütt szabályosan voltak vezetve, a tanterv betartva, tananyag feldolgozva. Unitárius iskoláinkban azonban a felszerelés és a meglevő taneszközök csak *kielégítő*k, köztük Hódmezővásárhelyen a padok épen rosszak. A nemzeti és egyházi ünnep minden iskolánál megtartatott s azokon a szülők is résztvettek, valamint megtartották a Madarak és fák napját is. Általában a tanulók haladása és magaviselete jó volt, templombajárásuk elég szorgalmas.

Az egyházkörökben, a nevelésügyi bizottságokban felmerült indítványokat, javaslatokat a központi nevelésügyi bizottság javaslatai alapján az E. K. Tanács a következőkben foglalja össze:

a) A hitoktatásban és énektanításban elért eredményt megnyugvással veszi tudomásul s örömét fejezi ki a fölött, hogy a körök dicséretben részesítették arra érdemes hitoktató és énektanító afiait, a maga részéről is elismerését nyilvánítja, valamint azoknak is, kik a vasárnapi tanításokban s a nép szellemi és anyagi megerősítésében társadalmi munkásságukkal buzgólkodtak.

b) A hitoktatásban, énektanításban, jelentésekben,

és osztályozásokban itt-ott észlelt hiányoknak jövőre való elenyésztetését várja.

c) Köszönetét fejezi ki a háromszéki egyházkörben majdnem általánossá vált s egyebütt is pár helyen gyakorolt azon áldozatkészségért, mellyel az egyházközségek az iskolák unitárius tanulóit pénztáruk terhére ingyenes hittani könyvekkel és énekes könyvekkel látták el. Ezen köszönetét kiterjeszti azon hitrokon afaira is, kik egyházkörünkben jutalomkönyvekre adakoztak.

d) Iskolai és hitoktatási célokra alapok gyűjtését, létesítését kívánatosnak tartja.

e) Iszlay Márton kolozsvári nyugalm. iskolai igazgatótanító, énekvezér nyugdíjbavonulása alkalmából 40 évi érdemes tanítói munkásságáért s különösen az énektanítás terén elért szép eredményért teljes elismerést és köszönetét fejezi ki.

f) Az udvarhelyi és felsőfehéri nevelésügyi bizottságok indítványa, hogy a vallástanítási új tanterv kérdése tűzessék napirendre, immár munkában lévén, újabb intézkedés nem szükséges.

A főtanácsai bizottság a jelentést elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az elemi iskolákról szóló
jelentéseket tudomásul veszi s fölhívja az E.
K Tanácsot, hogy a javaslatokat figyelembe
véve, a szükséges intézkedéseket tegye meg.

92 Az E. K. Tanács 1228-1912. sz. alatt jelenti, hogy a nem unitárius középiskolákba, polgári fiu és leányiskolákba járó növendékek vallás-oktatásáról beérkezett jelentéseket átvizsgálta és egy táblázatos összesítés csatolása mellett a következő észrevételekkel terjeszti föl:

A beküldött jelentések alapján örömmel elmondhatjuk, hogy az illető hitoktatók az előirt tankönyvekből tanítottak és igen jó eredményt is mutattak fel. A kiszabott tananyagot mindenütt feldolgozták, a heti óraszámot betartották.

Kolozsváron és Székelykeresztúron a nem unitárius közép- és más jellegű iskolákba járó tanulók hitoktatásáról jelentés kezünkhöz nem érkezett.

Sajnálattal kell megjegyeznünk, hogy a nagyenyedi

iskolákba járó unitárius növendékek unitárius hitoktatásban nem részesültek és pedig azért, mert a toróckó-szentgyörgyi lelkésznek — mint írja — nem volt fedezete az utazás költségeire.

A budapesti polgári leány- és fiúiskola, felsőbb leány- és kereskedelmi iskola 31 növendékének érdemjegye kimutatva nincsen.

E. K. Tanácsunk intézkedett, hogy jövőben hasonló hiányok ne forduljanak elő.

Kimutatás

a nem unitárius közép- és más jellegű iskolákba járó unitárius tanulókról:

Az iskola neve	Tanulók száma	Vallásból kitűnő oszt. kapott	Jó oszt. kapott	Jó oszt. kapott	Elégs. oszt. kapott	Oszt. nem kapott
Főgimnáziumban	129	—	84 64·8	38 30·4	6 4·8	—
Főreáliskola	27	—	16 56·	10 40·	1 4·	—
Felsőkereskedelmi iskola .	6	—	4 66·66	2 33·33	— —	3
Felsőbbleányiskola . . .	12	—	6 100·	— —	— —	6
Polgári fiúiskola	67	29	17 30·90	6 10·90	6 10·90	9
Polgári leányiskola . . .	87	47	18 24·65	7 9·58	2 2·53	13
Katonai reáliskola . . .	2	—	2 100·	— —	— —	—
Faipariskola	5	2	3 60·	— —	— —	—
Kő- és agyagipariskola .	2	—	2 100·	— —	— —	—
Tanító fiúképző	2	2	— —	— —	— —	—
Összesen	339	80	152 --	63 —	15 —	31

Az 1910—11. iskolai évben nem unitárius közép- és más jellegű iskolába járt összesen 357 tanuló; az 1911—12. isk. évben 18-al kevesebb, 339; ebből az évfolyamán kimaradt 7 tanuló és érdemjegyet nem kapott 31.

E. K. Tanács a jelentésnek tudomásul vételét kéri.

Az E. Főtanács a nem unitárius iskolákban tanult ifjakról szóló jelentést tudomásul veszi, felhívja az E. K. Tanácsot, hogy a hitoktatókat kellő időben figyelmeztesse részletes jelentés és kimutatásadásra, melyben az eltanított anyag s a tanításra és vizsgálatra vonatkozó adatok foglaltassanak benne.

93. Az E. K. Tanács 1190–1912. sz. alatt a tanító és tanítónőképző intézetbe járó unitárius vallású növendékek vallástanításáról az 1911–12. tanévről a következő előterjesztést teszi:

1. *A kolozsvári tanítóképző intézetben* tanult 7 növendék. Beiratkozott volt év elején 9, de ezek közül 1 kimaradt, 1 pedig évközben meghalt. A III. évfolyamon nem volt növendék. A I—II. évfolyam együtt, a IV. évfolyam külön csoportban tanítottak. A tananyag a főhatósági utasítás szerint feldolgozatott. A tanítás zavartalanul folyt egész éven át. A növendékek a templomba eljártak. A vizsgálaton az intézet igazgatósága által kitűzött időben mindenik növendékünk átment. A tanítás és vizsgálat eredménye a kiküldött biztosok és a hitoktató Ürmössy Károly lelkész jelentése szerint jó volt.

Tanító és kántorképző vizsgálatot tett egy növendék jó eredménnyel.

2. *A székelýkeresztúri állami tanítóképző intézetben* tanult összesen 7 növendék. A II—III. évfolyamon nem volt unitárius növendék. A tananyag az egyh. Főhatóság utasításának megfelelően dolgoztatott fel. Hitoktató volt Lőrinczi István esperes. A tanítás zavartalanul folyt egész éven át. A növendékek a templomba eljártak. A vizsgálat szabályszerűen megtartatott, az eredmény a vizsgálati biztosok jelentése szerint jó.

Tanítóképesítő vizsgálatot tett egy növendék kitűnő eredménnyel, kántorképesítőt két növendék egyik jó, másik kitűnő eredménnyel.

3. A *kolozsvári állami tanítónőképző intézetben* tanult összesen 12 növendék. Hitoktató volt Ürmössy Károly lelkész. A növendékek két csoportba beosztva nyertek vallásoktatást heti 2-2 órán. A tananyag az egyh. főhatóság utasításának megfelelő volt és feldolgoztatott. A növendékek a templomba eljárak. A tanítás zavarlatlanul folyt egész éven át, részesültek ének tanításban is. A vizsgálatot szabályszerű időben növendékeink kiállották. A tanítás és vizsgálat eredménye a vizsgabiztosok jelentése szerint jeles.

Tanképesítőt tett két növendék, egyik kitűnő, másik jeles eredménnyel.

4. A *sepsiszentgyörgyi állami nőtanítóképző intézetben* tanult összesen 3 növendék az I. és III. évfolyamon. A tanítás egész éven át akadály nélkül végeztetett. Tananyag az egyh. Főhatóság utasításának megfelelően dolgoztatott fel. Hitoktató volt József Lajos esperes. A vizsgálat a vizsgáló bizottság jelentése szerint kiváló eredményt mutat. A növendékek a templomba eljárak. Énektanítás nem volt.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja a jelentést.

Az E. Főtanács a képezdékben tanuló ifjak vizsgáiról a jelentést megnyugvással veszi tudomásul.

94. Az E. K. Tanács 1188. sz. alatt a *nyári vasárnapi tanításról* a körökből beérkezett jelentések alapján a következő előterjesztést teszi:

I. A *kolozsdobokai körben* Szováthon volt nyári tanítás jun. 1-től aug. 20-ig összesen nyolc. Öröndetes jelenségként emeljük ki, hogy a tanulók 21-42 között voltak, s az első órát kivéve mindig több volt 30-nál. Lelkészafia a tanítás tárgyául főképp az unitárius vallás nevezetesebb embereit és eseményeit választotta. Tanítványai érdeklődéséből ítélve, szerencsésen oldotta meg feladatát.

Kolozson is volt tanítás, de a lelkész, ki nyugalomba vonúlt, nem hagyott hátra jelentést.

Kidei lelkész azt jelenti, hogy nem volt olyan korú, akit tanítani lehetett volna. Mind a mellett, hogy hivei száma csekély, találja módját annak, hogy a templomozáson kívül is foglalkozzék velők. Erre az esperesi vizsgálószerk a helyszinén adja meg az utasítást.

Sajnálattal látja a nev. bizottság, hogy kolozsvári népes egyházunkból semmi jelentés nem érkezett. Ez annál sajnósb, ha nem is történt semmi.

A körü közgyűlés észrevételt nem tesz.

II. Az *aranyostordai körben* Alsójárában 6, Csegezben 8, Komjátszegen 10, Mészkon 10, Torockon 8 tanítás tartott. Egy pár lelkészünk (alsójárái és csegezi) az egyházi és vallásos életsükségelekhez közelebb eső tárgyat választhatott volna. A torockói lelkész járt legközelebb az igazi földadathoz, de a komjátszegi és mészközi is helyes útát követték s bizonynyal meg volt az eredménye.

A szentmihályfalvi, torockószentgyörgyi és tordai lelkészek téli alkalmakkor, az utóbbi az iskolákban igyekezett pótolni a vasárnapi oktatást. Ez az eljárás a maga nemében helyes és üdvös is, de nem pótolja azt, amit a nyári tanítás keretében a valláserkölesi oktatás, az egyháziás nevelés követel. Ha erre a téli idő alkalmas, nem lehet kifogásolni, de az igazi földadatot lelkész afiai ne tévesszék szem elől.

Abrudbányai, aranyosrákosi, bágyoni, kövendi, petrozsényi, sinfalvi, szindi, turi, várfalvi, verespataki belsőember afiai az 1911. évben ugylátszik semmit sem tettek, ezért nincsen jelentésük. Nem válik dicséretükre.

III. A *küküllői kör* jelentése megnyugtató. Segesvárt kivéve, ahol sem templom, sem iskola nincsen, mindenütt volt tanítás. Ádámoson 12. Tárgya: a konfirmációi káté tanítása, nem a vasárnapi tanítás földadata. A tanítást 19--31 ifjú hallgatta. Bethlenszentmiklóson 12 tanítás volt főleg az unitárius jelesekről 12--30 ifjunak. Désfalván már nyugalmazott lelkész afia tanított 11 órán 10 21 ifjunak az új testamentumból. Dicsőszentmártonban 19 órán 14--31 ifjunak a *szereetről* gyakorlati szempontból. Dombon 16 tanítás nagy számú ifjunak biblia magyarázat.

Széplakon 7 tanítás 13—17 ifjunak Jézusról. M.-Sároson már néhai lelkészünk 12 órán az unitárius vallásról és jeleseinkről 18—34 ifjunak. Marosszentbenedeken 9 tanítás Jézusról és az elsőkeresztyényekről 2—5 ifjúnak és a templomi közönségnek. Szőkefalván 7 az első keresztyényekről és az unitáriusokról 5—9 ifjunak. A körí nevelésügyi bizottság részletes jelentést tett.

IV. A *maroskörü* nevelésügyi bizottság az E. K. Tanács fölhívása alapján tervet készített, s azt a nyárádszentmártoni lelkész kivételével a többi jó rész betartotta. A terv nem mondható elég szerencsésnek, mert se nem erkölcsi, se nem bibliai oktatás. Ábrahám és Lót békés szétválásából lehet erkölcsi következtetést levonni. Ruth asszony is megérdemli olykor, hogy foglalkozzunk vele, de amíg ilyen messzi eső tárgyakhoz jutunk, addig nagyon hosszú utat kell megtenni. Általában nem szerencsés gondolat olyasmil hozni az ifjak elébe azalatt a 7—12 óra alatt, amivel az életben nem találkoznak. Sokkal jobban sikerült a nyárádszentmártoni lelkész tárgyválasztása szintén ótest.-ből, de egészen gyakorlatias szempontból.

Nyárádszentmártonban 10 tanításra eljárt 45—76 ifju, Szentgericén 9 tanításra 27—55 ifju. Vadadon 11 tanításra 24—49. Iszlóban 7 tanításra ifjak és felnőttek, Csókfalván 1 tanításra 32—52. Nyárádszentlászlón 10 tanítás, Székelykálban 8 tanításra 15—27, Szabédon 10 tanításra 45—75. Nyárádgálfalván 11 tanításra 10—24. Nyomáton 9 tanításra 32—41. Iklandon 12 tanításra 4—9, Szentháromságon 2 tanításra jártak nyáron, több felolvasásra télen. Marosvásárhelyt nyári tanítás nem volt.

V. A *kereszturi kör* nevelésügyi bizottsága gondos munkában jól áttekinthető képet nyújt. Tervszerinti tanítás volt 27 egyházban, terv nélkül 2-ben, semmi 1-ben, csak vasárnapi iskola tartatott 16, vallásos estély 3, mind a kettő 8.

A tanítás tárgya 6 helyen a vallás és kötelességek u. m. Székelykeresztur, Szentábrahám, Szentmiklós, Enlaka, Bö-

zód, Gagy. Ószövetség volt a tárgy 3 helyen Kőröspatak, Bözödújfalva, Fiátfalva. Ujszövetség Nagysolymoson és Raván, egyetemes és unitárius egyháztörténet 8 helyen: Bördös, M.-Zsákod, Ujszékhely, Firtosvárálja, Siménfalva, Csekefalva, F.-Martonos, Kissolymos. Jólteőink 2 helyen, Boldogfalván, Tordátfalván, konfirmációi kálé 2 helyen: Kadácsban, Korondon; vallásos estély volt 3 helyen: Szentmihályon, Csehétfalván, Medesséren. Semmi ilyen irányú munka nem volt Kedében, Tarcsafalván és Sárdon. Ez a mulasztás indokolva sincsen.

A nevelésügyi bizottság jelentéséből átvesszük a következő részletet, amely irányítólag hathat az ügygyel foglalkozókra:

Ma midőn a templomok üressége, a korcsmák és börtönök teltettsége miatt annyi a panasz, hogy nehéz tőle a levegő; midőn a tömeg felfogását a honpolgári és keresztényi kötelességekről annyira megzavarják a hazátlan és istentelen lélekkufárok, hogy az őszinte istenfélelem az önzetlen hazaszeretet s a tiszta erkölcsön alapuló házaselet maholnap csak hangzatos jelszavak lesznek; ma nekünk a háztetőkről is hirdetniünk kell, hogy amely nép el hanyagolja a vasárnapi iskolát (melyről azért szólok, mert én a vasárnapi iskolát, azaz a tanításokat a nép előtt végezni szeretem) az annak hátrányát multhatatlanul meg fogja érezni. Mert úgy a hazafias, mint a keresztényi igazságok csak ott teremnek nemes gyümölcsöket, hol azok fáját szeretettel ápolják, kiváló gonddal fejlesztik a vezetők és vezetettek.

A nyári vasárnapi iskolának, vagy az ezt pótló vallásos estélyeknek, avagy mind a kettőnek minél hathatóbb és nagyobb sikerrel való gyakorlását, tehát elsőrendű kötelességnek kell tartanunk mindnyájunknak. Az ne báncon felettébb, hogy bár egykorú az eszme az egyházzal, s hogy hiába tartozik az egyházunk létérdekei közé, még sincs sem formailag, sem lényegileg rendezve.

Bárki bármit tanítson a vasárnapi iskolán, vagy vallásos estélyen, csináljon abból lelkiismeretességet, vigye

bele e nagy jelentőségű munkába egész erejét az údvösség után sovárgó léleknek s több, mint bizonyos, hogy hasznos és üdvös eredményt ér el. Minden lelkész és tanító afia abban az irányban, amelyben ma a helyi viszonyok szerint a legnagyobb szükség van s akkor azt a körülmények leginkább megengedik, sőt igénylik: tegye meg kötelességét hiven és a vasárnapi iskola a hallgatók részvétlensége miatt soha sem fog elmaradni, hanem a kötelezettek, ha ugyan vannak ilyenek, sőt a felnőttek, a szülők és más érdeklődők is önként, a lélek indításából mindig ott lesznek, belátva, hogy ott sok olyan hasznos dolgot hallanak, amiről addig fogalmuk sem volt; megértve az Írás igazságait: «Jobb egy nap az Isten házában, hogy nem ezer nap egyebütt.»

Ha tehát, kinek mink adták az istenek, kifejti legjobb erőit e téren is a helyi viszonyoknak megfelelő, de bizonyos tervszerinti elvtudatos munkában s ha Egyházi Főhatóságunk is megteszi a magáét, t. i. hazai vagy idegen, angol, német, holland kitűnő forrásmunkából mentől többet juttat a lelkészek kezéhez, szóval, ha minél több jeleit adjuk az életrealitásnak: a kívánt jó eredmény el nem marad, az elhintett nemes magvak némelyike 30, némelyike 60, sőt 100 annyit is megterem.

VI. Az *udvarhelykör* nevelésügyi bizottsága részletes fölterjesztését az egyházkör magáévá tette. Ebből, valamint a lelkészek jelentéséből és kimutatásából megtetszőleg a körben a 19 egyház közül 17-ben volt szabályszerű tanítás. Oklándon 11 tanításon összesen 343 ifju vett részt 20–50 között váltakozva. Tárgy: a ker. vallás fejlődése s az egyházi szervezet. Karácsonfalván volt 13 tanítás, részt vett 710 tanuló, átlag 54 mindenik tanuláson. Tárgy: a ker. egyház és az unitárius püspökök. Homoródalmáson volt 13 tanítás 783 hallgatóval, átlag 60. Tárgy: a ker. egyház története, az unitárius vallás elterjedése, jövője. Abásfalván volt 6 tanítás 161 hallgatóval, átlag 26. Tárgy: az első püspökök, a tordai országgyűlés. Keményfalván volt 10 tanítás 24 hallgatóval, átlag 32. Tanítás tárgya a bib-

liából véve. Gyepesen volt 8 tanítás 283 hallgatóval, átlag 35. Tárgy: bibliai példázatok. Kénoson 10 tanítás 300 hallgatóval, átlag 30. Tárgy: a bibliából. Lókodon 17 tanítás, átlag 113 hallgatóval, átlag 30. Tárgy: a ker. felekezeték. H.-Szentmártonban 10 tanítás 232 hallgatóval, átlag 23. Tárgy: Ujtest.: példázatok, urvacsora. Reccsenyéd 4 tanítás 84 hallgatóval, átlag 21. Tárgy: a bibliából véve. H.-Szentpálon 12 tanítás 590 hallgatóval, átlag 19. Tárgy: a jezsuita rend, egyházunk szenvedései, a szombatosság, a lengyel unitáriusok. H.-Szentpéteren 9 tanítás 454 hallgatóval, átlag 51. Tárgy: Unitárius vallás és a jóltevők. Városhalván 11 tanítás 521 hallgatóval, átlag 17. Tárgy: Jézus, erkölcsi kötelességek. H.-Jánosfalván 11 tanítás 328 hallgatóval, átlag 29. Tárgy: a nem keresztény és keresztény vallások. Székelyderzsben volt 10 tanítás 137 hallgatóval, átlag 43. Tárgy: egyháztörténelem. Püspökeink, új vallások. Székelymuzsnában volt 9 tanítás 83 hallgatóval, átlag 9. Tárgy: az evangeliumok főbb tárgyai. Vargyason volt 12 tanítás 356 hallgatóval, átlag 29. Tárgy: a vallás, vallásosság, hazaszeretet.

VII. A *felsőfehéri körben* mindenik helyen volt tanítás vagy a délelőtti, vagy a délutáni istentisztelet végzésével. Alsórákoson volt 7 tanítás 148 hallgatóval, átlag 20. Tárgy: egyh. történelem. Felsőrákos 9 tanítás 610 hallgatóval, átlag 61. Tárgy: ujszöv. történetek. Fogarason alkalmilag 15 előadás. Tárgy: a hit és erkölcs köréből.

Olthévízen 12 tanítás 592 hallgatóval, átlag 41. Tárgy: unitárius egyh. tört. Ürmösön 7 tanítás 383 hallgatóval, átlag 63. Tárgy: unitárius egyháztörténelem.

VIII. A *háromszéki körben* különösen a téli hónapokban minden héten egy este ifjúsági egyesületi összejövetel volt, s a lelkész valláserkölesi előadásokat tartott, hallgató átlag 44 volt. Sepsiszentkirályon a nyugalomba vonuló lelkész gyengélkedése miatt nem volt. Sepsiszentgyörgyön nem kivihető. Kálnokon volt 8 tanítás átlag 25 hallgatónak. Brassóban négy hónap alatt ifjúsági istentisztelet volt vasárnap reggel felváltva a ref. lelkésszel. Nagyajlán

volt 5 tanítás, téli vallásos estély, nov., márc. hónapokban. Laborfalván téli ifjúsági összejövetelen 6 előadás. Sepsiköröspatakon nem volt lelkész. Bőlönben télen és nyáron ifjúsági templomozás volt. Árkoson az ifj. egyesületben ápolta lelkész a vallásos szellemet.

IX. A *duna-tiszamenti körben* nem sikerült a nyári tanítás. Budapesten az ifjúsági kör és a nők szövetsége pótolta némileg.

Mind a mellett is, hogy a nyári vasárnapi tanításnak nevezett valláserkölcsei oktatás nem olyan teljes, sem tökéletes, amilyennek óhajtjuk, a fennebbi kimutatásból arról meg lehet győződni, hogy mindenik körben volt valamegyes ily irányú hasznos munka, amit a következő táblázat is mutat és igazol:

	Hány egyház- község ?	Hányban volt tanítás ?	Hánytanítás ?	Nem volt tanítás	Hallgató	
1. Kolozsdobokai körben	4	1	8	3	283	
2. Aranyostordai „	18	5	42	13	1079	
3. Küküllői „	11	10	70	1	245	
4. Marosi „	13	12	97	1	3293	
5. Keresztúri „	30	29	—	1	5131	
6. Udvarhelyi „	19	17	166	2	6111	
7. Felsőfehéri „	6	6	60	—	2012	
8. Háromszéki „	10	5	19	5	*	
9. Duna-tiszamenti „	4	1	—	3	*	
	115	86	462	29	18154	Több helyről nincs adat.

Kiváncos, hogy lelkész afiai az adatgyűjtésre több gondot fordítsanak, hogy lehetőleg hű kép kerüljön ki.

Mulhatatlanul szükséges, hogy ifju hallgatóink a biblia-olvasásba bevezetlensenek, tájékozást nyerjenek a keresztény vallás, főleg az unitárius vallás keletkezéséről mai állapotáról, az egyházközségi életéről, az egyház szereletéről és a vallásos, erkölcsös élet előnyeiről.

A szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette. A főtanácsi bizottság elfogásra ajánlja.

Az E. Főtanács a nyári vallásos oktatásról szóló jelentéseket megnyugvással veszi tudomásul.

95. Az E. K. Tanács 1183 - 1912. sz. alatt örömmel hozza az E. Főtanács tudomására, hogy a vallás és közokt. miniszter úr az 1848. évi XX. t.-c. alapján egyházunk részére kiutalt államsegélyt fölemelte 150.000 koronára. Mind a mellett is hogy elvett javaink kárpótlásáért száz esztendő alatt számtalanszor megújított panaszunknak csak halvány visszhangja ez a segély, köszönettel fogadja E. K. Tanács a jóakarát eme megnyilvánulását és a felhasználásra teszi a következő javaslatot:

A segélyügyi bizottság Vulkánt és Lupényt 20 - 20 K vizsgálószéki díjra föl vételre ajánlja, s javasolja, hogy a vizsgálószék ellátása és fuvardíja a változott viszonyoknak megfelelőleg emeltessenek.

Az E. Főtanács a 150.000 kor. államsegély fölhasználását az E. K. Tanács javaslata értelmében meghatározza.

Fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a jövő évben Lupény és Vulkán után is vegyen föl 20—20 kor. esperesi vizsgálószéki díjat, továbbá tegye tanulmány tárgyává a vizsgálószékek ellátása díjazását.

A 150.000 kor. összeg fölhasználását következőkben rendeli:

I. Az egyházi adózás rendezésére, az adózási túlterheltség enyhítésére.

1. Az esperesi vizsgálószékek tisztelet- és fuvardíjában az esperesek nyugtáira:

a) kolozdobokai körben	. .	120 K,	ebből fuvardíj	60 K
b) aranyostordai	„ . .	520 „ „ „		200 „
c) küküllői	„ . .	350 „ „ „		80 „
d) marosi	„ . .	380 „ „ „		80 „

e) keresztúri körben . .	750 K, ebből fuvardíj	150 „
f) udvarhelyi „ . .	480 „ „ „	100 „
g) felsőfehéri „ . .	220 „ „ „	100 „
h) háromszéki „ . .	250 „ „ „	50 „
i) duna-tiszamenti „ . .	340 „ „ „	200 „
összesen: 3410 K.		

A felsőfehéri körben a fuvardíj 20 koronával emelkedett a nagyszebeni kiszállásokra, a dunatiszamenti körben a fuvardíj emelkedett 40 K-val, tekintettel a vasuti díjak emelkedésére.

2. Az *esperesi vizsgálószékek* és az iskolai vizsgálatok *ellátási költségeire* mindenik anya- és társegyházközség részére 20 korona a körü esperesek nyugtáira:

a) kolozsdobokai körben	4 egyházközségnek . . .	80 K
b) aranyostordai „	18 „ . . .	360 „
c) küllői „	11 anya és 3 társegyházközs.	280 „
d) marosi „	13 „ „ 2 „	300 „
e) keresztúri „	30 egyházközségnek . . .	600 „
f) udvarhelyi „	19 „ . . .	380 „
g) háromszéki „	10 anya és 1 társegyházközs.	220 „
h) felsőfehéri „	6 egyházközségnek . . .	120 „
i) duna tiszamenti „	4 anya és 1 társegyházközs.	100 „
összesen: 2440 K		

3. Az évi rendes *egyházköri közgyűlések tartási költségeire* mindenik egyházközség részére 10 K számítva a körü esperesek nyugtáira:

a) kolozsdobokai körben	4 egyházközségnek . . .	40 K
b) aranyostordai „	18 „ . . .	180 „
c) küllői „	11 „ . . .	110 „
d) marosi „	13 „ . . .	130 „
e) keresztúri „	30 „ . . .	300 „
f) udvarhelyi „	19 „ . . .	190 „
g) felsőfehéri „	6 „ . . .	60 „
h) háromszéki „	10 „ . . .	100 „
i) duna tiszamenti „	4 „ . . .	40 „
összesen: 1150 K		

4. Az egyházköri *nevelésiügyi bizottság úti költségeire* a körü esperes nyugtájára:

a) kolozsdobokai körben	50 K
b) aranyostordai „	60 „
c) küküllői „	80 „
d) marosi „	80 „
e) keresztúri „	120 „
f) udvarhelyi „	80 „
g) felsőfehéri „	50 „
h) háromszéki „	50 „
i) duna-tiszamenti „	50 „

összesen: 620 K

5. Az egyházközségek *kebli terheinek*, adóinak és rovatálnak csökkentésére a körü esperes nyugtájára:

a) kolozsdobokai egyházkörnek	840 K
b) aranyostordai „	3600 „
c) küküllői „	1800 „
d) marosi „	2880 „
e) keresztúri „	5400 „
f) udvarhelyi „	4080 „
g) felsőfehéri „	1440 „
h) háromszéki „	2040 „
i) duna-tiszamenti „	1920 „

összesen: 24000 K

6. *Főtanács*i és zsinattartási költségekre a közalapba további rendelkezésre 2500 K

7. Az egyházközségek 1856—7. évi *rovatal tartozásába* az 1912. évi kamat fedezésére 1809 K

8. Az 1856—7. évi rovatálból tőke törlesztésre:

a) dicsőszentmártoni egyházközségé	1260 K
b) torockói „	740 „

összesen: 2000 K

9. Az egyházközségek *kántorai fizetésének* rendezésére az E. K. Tanács rendelkezésére a közpénztárba . 7000 K

10. Az *egyházi adózás* rendezésére az egyházközségeknek:

a) petrozsényi egyházközségnek	2600 K
b) füzesgyarmati „	2000 „
c) kolozsvári „	1500 „
d) budapesti „	1000 „
e) fogarasi „	3200 „
f) hódmezővásárhelyi „	2000 „
g) sz.-udvarhelyi „	500 „
h) brassói „	2200 „
i) sepsiszentgyörgyi „	1200 „
j) segesvár-, medgyes-, erzsébetvárosi egyházközs.	3000 „
k) polgárdi egyházközségnek	800 „
l) abrudbányai „	500 „
m) keresztúri „	500 „
összesen: 21000 K	

A petrozsényi egyházközség segélyéből 1200 K a lelkész fizetésébe, 1400 K tökenövelésre; a sepsiszentgyörgyi Egyház segélyéből 700 K a lelkészi lakásra, 500 K a tökenövelésre. A tökenövelésre szánt összegeket további intézkedésig a közpénztár kezeli. A többi segély kiadatik az egyházközségeknek szabályszerű kezelésre.

Az 1—10 tétel alatt az egyházi adózás könnyítésére kiadatik 65929 K

II. *Egyházi közigazgatási költségekre:*

1. Püspöki fizetés fedezhetésére	4000 K
2. Püspöki évi reprezentáció javadalmazására	1000 „
3. Főjegyzői fizetés rendezésére	500 „
4. Titkári fizetés fedezésére	3370 „
5. Pénztárnoki fizetés fedezésére	2370 „
6. Ellenőri fizetés rendezésére	1200 „
7. Jogtanácsosi fizetés rendezésére	600 „
8. I. számvevői „ „	600 „
9. II. számvevői állás fedezésére	600 „

10.	Egyházi levéltárnok fizetés rendezésére	200	K
11.	„ könyvtárnok „ „	300	„
12.	„ irtóki „ „	1000	„
13.	Díjnoki javadalmazásra . . .	380	„
14.	Mérnöki évi díjazásra . . .	400	„
15.	Irodaszolga fizetése . . .	600	„
16.	Irodai költségekre, egyházi és irodai nyomtatványokra, jegyzőkönyvek kinyomtatására . . .	2500	„
17.	Közigazgatási helyiségek fűtésére és világítására . . .	3000	„
18.	Tisztogatás, javítás és fenntartás költségeire . . .	560	„
19.	Ingatlanok kezelésének és közigazgatásának költségeire . . .	5000	„
20.	Közigazgatási hivatalos küldetésekre	3500	„
21.	Közigazgatási tisztviselők fizetésemelkedésére és korpótlékokra . .	3500	„
22.	<i>Főtanácsi bizottság</i> utiköltsége és napidíja . . .	706	„
23.	<i>Esperesek</i> évi díjára és irodai költségére:		
a)	kolozsdobokai körben . . .	500	K
b)	aranyostordai „ . . .	600	„
c)	küküllői „ . . .	500	„
d)	marosi „ . . .	600	„
e)	keresztúri „ . . .	700	„
f)	udvarhelyi „ . . .	600	„
g)	felsőfehéri „ . . .	500	„
h)	háromszéki „ . . .	500	„
i)	duna-tiszamenti „ . . .	500	„ = 5000 K
24.	Egyházköri <i>jegyzőknek</i> egyenként	100	K 900 K
25.	Egyházköri és rendes <i>közgyűlésekre</i> fuvardíj a lelkészeknek, kántoroknak, egyházközségi képviselőknek 115 egyházközségben 3—3 személyt véve személyenként 5 koronával . . .		1725 K

26. A leányegyházközségek kántortanítói fuvardíjába 20 leányegyházközségben 1—1 személyre 5 K számítva	100 K
27. A közigazgatási munkaképtelenné vált tisztviselők özvegyei és árvi ellátási költségeire	15000 K
28. Egyházköri pénztárnokok javadalma- zására:	
a) kolozsdobokai körben	40 K
b) aranyostordai	60 „
c) küüllői	60 „
d) marosi	60 „
e) keresztúri	60 „
f) udvarhelyi	60 „
g) felsőfehéri	40 „
h) háromszéki	40 „
i) duna-tiszamenti	40 „
	460 K

Az 1 — 28 tétel szerint közigazgatási költségekre fordítatik 59071 K
és egy összegben beutaltatik a közalap pénztárába.

A 17, 19, 20 tételek alatti összegek fölöslege a veszteségek és károsodások pótlására tőkésíttetik.

III. A lelkeszi nyugdíjalap segélyezésére fordítatik 25000 K

Összegezés:

I. Egyházi adózásra fordítatik	65929 K
II. Egyházi közigazgatásra	59071 „
III. Lelkeszi nyugdíjalapba	25000 „
Együtt	150000 K

96. Az E. K. Tanács 1182 - 1912. sz. alatt előterjeszti a 100.000 K államszegély fölhasználásáról készített javaslatát.

A főtanácsai segélyügyi bizottság megadja javaslatát.

Az E. Főtanács fölhívja az E. K. Tanácsot, hogy a nagyenyedi vallástanítás szabályszerű végzéséről intézkedjék s jövőben a beszolgáló hitoktató díjazására tegyen javaslatot.

Rendes segélyezés útján kiadandó:

1. A kollégiumi építésre fölvetett 200 000 K kölcsön tartozási részletében	10000 K
2. A papnövendékek internátusi és konviktusi díjaiba	2000 „
3. A kollégiumi telekre elköltött vagyon $4\frac{1}{2}\%$ kamátjára	11260 „
4. A közalapból 1906-ig elköltött vagyon részbeni helyreállítására	3000 K
5. A theologiai intézet fentartási és szervezési költségére	20000 „
6. Dávid Ferenc 400-dos jubileumi ünnepére utolsó részlet	300 „
7. Az egyházközségek monografiái kiadására	1000 „
8. Kolozsvár városi hitoktatói állás költségeire	2400 „
9. A székykeresztúri gimnázium új épületével az egyházra nehezedő költségekre IV. részlet	10000 „
10. Időközi segélyekre az E. K. Tanács rendelkezésére	4150 „
11. Komjátszegi egyháznak építési adósság törlesztésére	300 „
12. Magyarsárosi egyháznak templomépítésre	4000 „
13. Segesvári „ papi- és imaházépítésre	2000 „
14. Petrozsényi egyháznak papi- és imaházépítésre	1500 „
15. Haranglábi egyháznak iskolaépítésre	600 „
16. Marosszentbenedeki egyháznak építési adósság törlesztésére	300 „
17. Ádamosi egyháznak templomépítési törlesztésre	300 „

48. Füzesgyarmati egyházközségnek	1000 K
49. Bárka Józsefnek kolozsvári vallástanításért	100 „
50. Kiss Károlynak petrozsényi missziói szolgálat vallástanítás	200 „
51. Nagy Béla segesvár—meggyesi—erzsébetvá- rosi vallástanítás	400 „
52. Pálffy Ferenc mezősegi szolgálatáért	100 „
53. Kászoni Árpád mezőörményesi szolgálatáért	130 „
54. Árkosi Tamás nagyszebeni „ vallástanításáért	400 „
55. Kelemen István baróti vallástanításáért . .	50 „
56. László Gyula kőhalmi vallástanításért . . .	50 „
57. Kiss Aladár „ beszolgálásáért	50 „
58. Veress György brassói vallástanításért . . .	200 „
59. Göncz Mihály kovásznai és kézdivásárhelyi vallástanításért	100 „
60. Székely Zsigmond bodoki vallástanításért . .	100 „
61. Barabás István missziói szolgálatért, vallás- tanításért	200 „
62. Keresztesi Dénes missziói szolgálatért vallás- tanításért	200 „
63. Kelemen Albert missziói szolgálatért, vallás- tanításért	100 „
64. Bárka József füzesgyarmati szolgálatért, val- lástanításért	100 „
65. Pálfi Samu dévaványai szolgálatért	200 „
66. Pálfi Géza füzesgyarmati „	200 „
67. Szilágyi Tamás orosházi „	200 „
68. Barabás Ábel temesvári vallástanításért . .	200 „
69. Boros Áron hmvásárhelyi szolgálatért . . .	200 „
70. Kovács István balázsfalvi „	100 „
71. Rédiger Károly aradi vallástanításért . . .	100 „
72. Datki egyházközségnek	200 „
73. Fodor Ferenc bethlenszentmiklósi kántor . .	50 „
74. András Gyula torockószentgyörgyi kántor . .	50 „
75. Kiss Sándor dicsőszentmártoni kántor . . .	50 „
76. Ferenczi Mózes várfalvi kántor	50 „

97. Az E. K. Tanács 1185—1912. sz. alatt előterjesztést tesz a báró Baldácsy Antal protestáns alapítványnak az 1912. évre kiutalványozott 13.000 K összege fölhasználásáról.

A segélyügyi bizottság megteszi javaslatát.

Az E. Főtanács a bizottság javaslata alapján az E. K. Tanács javaslatát annyiban módosítja, hogy a belsőemberi nyugdíjalapba 790 korona marad. Ehezképest kiadandó:

a) Közalapba püspöki fizetésre	3000 K
b) Rendelkezési alapba 6%	780 „
Összesen ..	3780 K

A fennmaradó 9220 K összegnek fele, 4610 K, az egyházközségek és belsőemberek segélyezésére fordíttatik:

1. Torockószentgyörgyi egyházközségnek	400 K
2. Tordatúri	200 „
3. Szindi	300 „
4. Küküllőszéplaki	200 „
5. Nagyteremi	200 „
6. Szőkefalvi	200 „
7. Kisadorjáni	200 „
8. Iklandi	200 „
9. Lőrinczy Dénes esperes-lelkész, Torda	150 „
10. Dr. Pázsint Mihály lelkész	100 „
11. Gvidó Béla esperes-lelkész	150 „
12. Molnár János lelkész	100 „
13. Fazakas Lajos „	200 „
14. Geréb Zsigmond lelkész	100 „
15. Göncz Károly	100 „
16. Fekete József	100 „
17. Molnár Kálmán	100 „
18. Pap Zsigmond	100 „
19. Vaska Béla	100 „
20. Kovács Lajos	100 „
21. Lőrinczi Dénes b.-ujfalvi	60 „
22. Szász András	150 „

23. Kökössy Mihály lelkésznek	100 K
24. József Dénes tanítónak	50 „
25. József János „	50 „
26. Nagy Ferenc „	50 „
27. Deák Mózes „	50 „
28. Kozma Dimén gyermekeinek	100 „
29. Gálfalvi János lelkésznek	100 „
30. Gálfi András „	100 „
31. Kovács Imre „	100 „
32. Szabó Albert „	100 „
33. Máté Lajos „	100 „
34. Benczédi Ferenc tanítónak	100 „
35. Ütő Béla lelkésznek	100 „
Összesen ..	4610 K

A belsőemberek özvegyei és árvái között kiosztásra és a nyugdíjalap gyarapítására fordítatik 4610 K.

1. Özv. Bedő Gábornénak két árvájával együtt kegydíj	500 K
2. Özv. László Domokosnénak, lelkészné	200 „
3. „ Gvidó Mózesnének „	200 „
4. „ Péterfi Miklósnénak „	200 „
5. „ Barabás Jánosnénak „	200 „
6. „ Siménfalvi Györgynének „ nyugdíjas	100 „
7. „ Bedő Józsefnének „ „	100 „
8. „ Deák Dénesnének „ „	100 „
9. „ Gálfalvi Samunénak „ „	100 „
10. „ Molnár Miklósnénak „ „	100 „
11. „ Nagy Mózesnének „ „	100 „
12. „ Gábor Albertnének „ „	100 „
13. „ Dombi Mózesnének „ „	100 „
14. „ Siménfalvi Sándornénak „	100 „
15. „ Sándor Gergelynének „	100 „
16. „ Sándor Lajosnénak „ almási	100 „
17. „ Sándor Lajosnénak „ városfalvi	200 „
18. „ Györfi Ferencnének „	100 „
19. „ Kozma Tamásnénak „	100 „

20. Özv. Dézsi Mihálynénak	lelkészné	100 K
21. „ Máté Sándornénak	„	100 „
22. „ Árkosi Jánosnénak,	kántorné	50 „
23. „ Fodor Andrásnénak	„	50 „
24. „ Márkos Albertnének	„	50 „
25. „ Sófalvi Józsefnének	„	újszékelyi	50 „
26. „ Pálfi Sándornénak	„	50 „
27. „ Deák Istvánnénak	„	50 „
28. „ Göncz Mihálynénak	„	50 „
29. Gál Kata	60 „
30. Máté Róza	60 „
31. Özv. Péterfi Sándorné	100 „
32. Özv. Péterfi Samuné	100 „
33. Gálfalvi Kata	50 „
34. Özv. Orbán Mihályné	50 „
35. Kolozsvári Vilma	50 „
Összes segély			3820 K
A belsőemberi nyugdíjalapba			790 K
Összesen			4610 K

98. Az E. K. Tanács 1186—1912. sz. alatt előterjeszti, hogy a b. e. Berde Mózsa alapítványnak a szegény és alakuló egyházak segélyezésére fordítandó összege 2000 K. Megadja javaslatát.

A segélyügyi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa-alapítvány fölhasználását a következőleg határozza:

1. Dévaványai templom és iskola	300 K
2. Laborfalvi papilakra	500 „
3. Nagysolymosi templom és papilakra	300 „
4. Csapó-radnóti templomra	250 „
5. Alsórákosi templom és iskola	300 „
6. Sárdi	„ „ „	300 „
7. Meggyes	50 „
Összesen		2000 K

99. Az E. K. Tanács 1187—1912. sz. alatt előterjesztést tesz a Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítvány kamatai fölhasználására.

A segélyügyi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Kovács Dénes és neje Bencze Anna-alapítvány fölhasználatát meghatározza következőleg:

1. Dészfalvi egyházközségnek	200 K
2. Ferenczi Áron lelkésznek	200 „
3. Ajtay János „	200 „
4. Demeter Dénes „	200 „
5. Pálfi Ákos kántor	100 „
6. Bálint András, lokodi kántor	100 „
Összesen ..	1000 K

100. Az E. K. Tanács 1184—1912. sz. alatt jelenti, hogy a Zsuki László alapból 210 K fölhasználható. Megadja javaslatát.

A segélyügyi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Zsuki László-alapítvány 210 kor. összege fölhasználatát határozza következőleg:

1. Nagy Lajos volt vadadi tanító 1909—10. évi díjlevél szerint	18 33 K
2. Fekete József kisadorjáni tanító	10 50 „
3. Kendi István kénosi kántor	50 — „
4. Barabás Vilmos gyepesi kántor	50 — „
5. Kádár Sándor sepsikőröspataki kántor	50 — „
6. Kádár Balázs alamor-tanyai tanító	31 17 „
Összesen ..	210. — K

101. Az E. K. Tanács 1180—1912. sz. alatt a Berde Mózsza alapítványnak a gyümölcsészet és méhészet mivéléért jutalmul rendelt 2000 K összeg fölhasználásáról a beérkezett folyamodások alapján megteszi javaslatát.

Megjegyzi az E. K. Tanács, hogy folyamodó afiai s az egyházkörök közgyűlése nem mindenben tartják szem előtt az 52—1901. főtanácsi jk. sz. határozatot és a 104—1910. főtan. jk. sz. útasítást.

Az E. K. Tanács a beérkezett 11 folyamodó közül jutalomra érdemesített 9-et.

A segélyügyi bizottság megadja javaslatát.

Az E. Főtanács a jutalmazást következőleg állapítja meg:

1. Török Elek ny. gálfalvi tanító méhészetért és gyümölcsészetért	100 K
2. Szentnártoni Bálint búzaházi tanító gyümölcsészetért	100 „
3. Kozma Dimén énlaki lelkész méhészetért	200 „
4. Molnár Kálmán újszékelyi lelkész „	200 „
5. Kökössy Mihály tordátfalvi „ „	100 „
6. Péter József tordátfalvi tanító gyümölcsészet és méhészetért	100 „
7. Miklós György szentmihályi tanító gyümölcsészet és méhészetért	100 „
8. Sándor Gergely székelyderzsi lelkész méhészetért	200 „
9. Mátyás János muzsnai lelkész gyümölcsészetért	100 „
Osszesen	1200 K
A közpénztárba helyezendő	800 K
Együtt	2000 K

Fölhivja az E. Főtanács az E. K. Tanács figyelmét arra, hogy a felekezeti kántorok, ha nem felekezeti tanítók, nem vehetők-e figyelembe a pályáztatnál?

102. A háromszéki egyházkör az iránt terjesztett be indítványt, hogy az E. K. Tanács intézzon feliratot a m. kir. kormányhoz a *lelkési fizetéseknek sürgős rendezése* tárgyában.

E. K. Tanács 809—1912. szám alatt ez indítványt azzal a módosítással ajánlja elfogadásra, hogy a javasolt föl-

iratot, a kérdés fontosságára való tekintettel az E. Főtanács tegye meg.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács, tekintettel arra, hogy a drágaság nagyfokú emelkedése következtében a lelkészek fizetése tisztességes megélhetést nem biztosít, a vallás és közokt. miniszterhez fölíratot intéz, kérvén a lelkészi fizetések sürgős rendezését.

103. A háromszéki egyházkör az iránt terjeszt be indítványt, hogy úgy a népiskolai, mint a gimnáziumi *vallástanítási tanterv* revidiáltassék s a kar kívánalmai szerint átalakíttassék.

E. K. Tanács 811—1912. számú határozata alapján jelenti, hogy mindkét tanterv elkészítésére nézve már egy korábbi indítvány alapján a kellő lépések megtétettek. Hivassék fel azért az E. K. Tanács, hogy a megkezdett munkát tovább folytatva, a közelebbi főtanácsnak tegyen javaslatot.

A főtanácsi bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács fölhívja és utasítja az E. K. Tanácsot, hogy a népiskolai és gimnáziumi *vallástanítás-tervét* készítse el s terjessze a jövő évi Főtanács elébe.

104. A háromszéki egyházkör az iránt terjeszt be indítványt, hogy a *halottas énekeskönyv* újból adassék ki, mivel szövege elavult és nem felel meg a mai kor igényeinek.

E. K. Tanács 812—1912. szám. alatt jelenti, hogy a halottas énekeskönyv újból való kiadását már korábban munkába vette, amennyiben annak átdolgozását egy bizottságra bízta. Az ügy néhai Nagy Lajos bizottsági elnök halálával akadt meg. Azonban az E. K. Tanács ez ügyet ismét kezébe veszi és jelentését a közelebbi E. Főtanácsnak megteszi.

A főt. bizottság az előterjesztés elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács tudomásul veszi, hogy a halotti énekkönyv új kiadása munkába van véve, figyelmébe ajánlja az E. K. Tanácsnak, hogy nem lenne e célszerűbb a templomi énekkönyvvel egy kötetben adni ki.

105. A háromszéki, felsőfehéri egyházkörök, valamint Sándor János kolozsvári ének- és zenetanár, a *kántorképzés* javítása, az egyházi zene fejlesztése és a passzió átalakítása tárgyában adtak be indítványokat.

E. K. Tanács 852—1912. sz. határozata értelmében elvileg hozzájárul ez indítványokhoz s ugyanezt javasolja az E. Főtanácsnak is. De a gyakorlati kivített illetőleg a következőket ajánlja:

1. Bizassék meg az E. K. Tanács, hogy a kántorképzés javításának gyakorlati módozatait megkeresve, tegyen előterjesztést arra vonatkozólag az E. Főtanácsnak.

2. Az egyházi zene fejlesztése érdekében útasíttassék az E. K. Tanács, hogy egyházi énekeinkre vonatkozólag megfelelő orgonakisérek kiadásáról gondoskodják.

3. Ami végül a passziónak az új kor kívánalmai szerint való átalakítását illeti, erre vonatkozólag hivassanak fel énekvezér afiai tervezetek beadására s amennyiben megfelelő tervet lesz, az E. K. Tanács gondoskodják annak a kiadásáról.

A főtanácsi bizottság az 1. és 2. pontját elfogadásra ajánlja. a 3-ik pontra vonatkozóan javasolja a passzió nagypénteki éneklésének mellőzését és eltörlését; s helyébe alkalmi ima és alkalmi egyházi beszéd tartásának elrendelését óhajtja.

Jézus élete, — halála, — a hitérti szenvedése, a meggyőződéshez való állhatatos ragaszkodása oly háládatos és szép feladat lelkéseink számára, hogy annak hivatászerű felhasználásával hatványozottan több szolgálatot lesznek hitünknek és egyházunknak, mint a már elavult passziói cselekvények elénekeltetésével.

Az E. Főtanács örömmel veszi tudomásul, hogy a templomi éneklés és az egyházi zene művelése, valamint a passzió átalakítása iránt érdeklődés mutatkozik.

Az E. Főtanács elismeri a főtanácsbi-zottságnak a nagypéntek jelentőségére vonatkozó fölfogásának helyességét, de miután az eddigi tapasztalat azt bizonyítja, hogy hív-eink nemcsak falun, hanem városon is szívesen hallgatják a Jézus szenvedésének énekes előadását, a passzió eltörléséhez nem járul hozzá. Ha a passzió átdolgozása sikerülni fog s ha a zene- és énektanítás fokozódik a passzió bizonytalansággal még nagyobb hatást fog gyakorolni.

106. Az udvarhelyi egyházkör tette azt az indítványt, hogy a belső emberi birtokokra nézve jövőre hosszabb lejáratú haszonbér *szerződések* köttessenek s ezek a szerződések minden esetben megerősítés céljából küldessenek be az esperesi hivatalhoz s az így jóváhagyott szerződések az esetleges utódokat is köteleznék, mivel a mostani viszonyok között bizonytalan időre nem lehet jó és előnyös bérleti szerződéseket kötni.

E. K. Tanács 860 1912. számú határozata értelmében javasolja, hogy miután e kérdésben csak az udvarhelyi egyházkör véleménye ismeretes s miután a különböző egyházkörökben különböző bérleti viszonyok lehetnek: mielőtt e kérdésben végleges döntés történnék, kéréssek be az egyes egyházköröknek erre vonatkozó véleményei.

A főt. bizottság az indítvány elvetését javasolja, mert az esetleges hosszabb bérszerződés korlátozná a jogutódnak a belsőemberi birtok haszonélvezete feletti jogát.

Az E. Főtanács az indítványt nem fogadja el.

107. Az udvarhelyi egyházkör a *belső emberek szabadságolása és nyugdíjazása* körüli eljárásra vonatkozólag ad be indítványt.

E. K. Tanács ez indítványt 863—1912. sz. alatt elfogadásra ajánlja s egyben javasolja, hogy mondassék ki az, hogy jövőre a belső embereknek úgy szabadság, mint nyugdíjazás iránti kérése a saját egyházközségeikhez adandó be. Innen az esperesi hivatal útján a püspökhöz, illetve az E. K. Tanácshoz terjesztendő fel. Igazolt betegség esetén a püspök hat hónapi szabadságot engedélyezhet. Ezt egyszer megismételheti. De ezentúl senki sem szabadságozhat.

A főtanácsi bizottság részletes javaslatot terjeszt be mihezképest.

Az E. Főtanács az Egyházi törvénynek a belsőemberek szabadságolására vonatkozó 103, illetőleg 111. §§-ait a következőleg módosítja:

103. §. A lelkész egyházközségéből három napon túl esperesi engedély nélkül nem távozhatik, ilyenkor köteles gondoskodni, hogy a rendes istentiszteletek megtarthatók legyenek, azok végzésével az énekvezért vagy valamely szomszédos lelkésztársát bízván meg.

A lelkésznek 14 napi szabadságot az esperes engedélyezhet, egyuttal intézkedvén a helyettesítésről.

Hosszabb szabadságok megokolt esetben mindenkor írásbeli uton kérelmezendők, mely kérvények az egyházközséghez nyújthatók be, honnan az esperes útján és véleményével terjesztendő fel a püspökhöz. Igazolt betegség esetén a püspök hat hónapi szabadságot engedélyezhet, ezt egyszer megismételheti, a szabadság azonban egy huzamban egy éven túl nem terjedhet.

Hosszabb szabadságolás esetén a helyettesítésről a püspök intézkedik.

A nyugdíjazás iránti kérés is az egyházközséghez nyújtandó be.

111. §. Az énekvezér a lelkész tudta nélkül nem távozhatik el az egyházközségből s a lelkész utasításaihoz hivatalos működésében alkalmazkodik.

Az énekvezérnek három napnál hosszabb szabadságolása úgy történik mint azt a 103. §. a lelkészre nézve előírja.

108. A marosi egyházkör aziránt terjeszt be indítványt, hogy a *telepítéseknél* az unitárius vallásu hivek családi és vagyoni viszonyaira is hivatassék fel az intéző körök figyelme.

E. K. Tanács 886 1912. számu határozata alapján jelenti, hogy ilyen irányban már korábban tett volt lépéseket, de eredmény akkor sem mutatkozott. Különben is a telepítés ügye jelenleg holt pontra jutott s most egy ilyen irányú mozgalom megindítása céltalan volna. Ezért javasolja az indítvány mellőzését.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az indítványt nem fogadja el.

109. A sz.-kereszturi egyházkörnek azon indítványára, hogy az *esperesek hivatalból* legyenek az E. K. Tanácsnak tagjai: az E. K. Tanács 899—1912. szám alatt a következőket javasolja:

Mindenekelőtt visszaútasítandónak tartja az indítványban megnyilatkozó azon hangot, mintha az E. K. Tanács egyik vagy másik körre nézve sérelmesen intézkednék, mert ha egyes kérdések nem is az egyes egyházkörök kívánsága szerint döntetnek el, az nem azt jelenti, hogy

ezáltal sérelem esett az illető egyházkörön. Az E. K. Tanácsot határozatai meghozatalánál egyetemes egyházi szempontok vezetik s ezeknek mindig alája kell rendelni az egyházköri érdekeket. Az egyházkörök hivatalos képviselőjének azért sem látja szükségét az E. K. Tanács, mert amugyis minden egyes kérdésben az esperesek fölterjesztése alapján és véleményeik kikérése után határoz. Ha a hivatalból való tagság az esperesekre kimondatnék: az esetben a gyűléseken való megjelenés kötelezettségével nagy anyagi terhet rónánk rájuk. Az egyháznak pedig nincsen módjában ennek a fedezése. Ezek alapján E. K. Tanács az indítvány mellőzését javasolja.

A főt. bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az indítványt nem fogadja el, mert egyházszervezetünkben kellő gondoskodás van az egyházközségek érdekei megvédéséről, annyival inkább, mivel minden ügyben az esperesi vélemény meghallgatása után hozatik határozat.

110. A sz.-kereszturi és a marosi egyházkörök arra vonatkozó indítványt terjesztettek be, hogy hiveinken a *kepeterhek* könnyíttessenek és a lehetőleg egységes alapon rendeztessenek.

E. K. Tanács 903—1912. számú határozata értelmében nem zárkozik el ez indítvány elől, de azt annyira az egyház életébe vágónak tartja, hogy abban előzetes tanulmányok nélkül végérvényesen határozni lehetetlen. Azért javasolja, hogy az E. K. Tanács hívassék fel a szükséges adatok beszerzésére, a szükséges tanulmányok megírtására s ezek alapján véleményes javaslat tételre.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács fölhívja az E. K. Tanácsot, szerezzen be részletes adatokat az összes kepenemekről, vegye tanulmányozás alá a kérdésnek mindenik ágát s tegyen az E. Főtanácshoz véleményes előterjesztést.

111. A sz.-kereszturi egyházkörnek azon indítványára, hogy a sz.-kereszturi *gimn. tanárok az egyházköri közgyűlésnek* hivatalból *tagjai* legyenek: E. K. Tanács 904—1912. számú határozata alapján a következőket javasolja:

Szervezeti szabályunk határozott különbséget teszen a főtanácsi tagok és az egyházi tanácsosok között. A tanárok hivataluknál fogva csak a főtanácsnak tagjai, de egyházi tanácsosi jogokat nem gyakorolhatnak. A tanári kar, illetve az iskola csak képviselőket küldhet az egyházköri gyűlésekre. Az E. K. Tanács nem látja szükségét annak, hogy a tagsági jog minden egyes tanárra kiterjesztessék. Különbén is az egyháziasságuk és vallásos buzgóságuk által kiváló tanárok a jövőben is beválaszthatók az egyházi tanácsosok sorába s mint ilyenek tagjai lehetnek az egyházköri gyűléseknek. A múltban is csak mint választott egyházi tanácsosok vehettek részt azokon. Itt tehát százados jogfosztásról — amint az indítvány mondja — szó sem lehet. A törvénnyel ellenkező újabb gyakorlat jogforrást nem képezhet. A kolozsvári tanárok sem tagjai hivataluknál fogva az egyházköri gyűléseknek, hanem azokon csak képviseltetik magukat. Ezért az E. K. Tanács az indítvány mellőzését javasolja.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács felfogásával ellentétben mindenik rendes tanárt, aki az E. Főtanács tagja azon egyházkör közgyűlése tagjának kívánja tekintetni. Javasolja, hogy az Egyházi törvény 142. §. így értelmeztesse.

Az E. Főtanács kimondja, hogy azok a theologiai és középiskolai tanárok, akik a Főtanácsnak tagjai az egyházköri közgyűlésnek is tagjai.

Egyben kimondja az E. Főtanács, hogy mindazok a nyugalmazott lelkészek és énekevezérek, akik rendes szolgálatuk ideje alatt az egyházköri közgyűlés tagjai voltak nyu-

galornban lételük ideje alatt gyakorolhatják ezt a jogokat abban a körben, amelyben laknak.

Az Egyházi törvény 143. §. így módosítandó.

112. Az aranyostordai, az udvarhelyi és a sz.-keresztúri egyházkörök arra vonatkozó indítványt adtak be, hogy a *lelkészek családi pótléka* is rendeztessék az államsegély vagy bármely más egyházi alap terhére.

E. K. Tanács 985 -1912. számú határozata értelmében nem járulhat hozzá az indítványhoz, mivel a lelkészek fizetésének a rendezése nem az egyház, hanem az egyházközségek feladata. Az egyház feladata a segélyezés, itt pedig a családi viszonyokra is tekintettel szokott lenni az E. K. Tanács. Azért javasolja, hogy ez indítvány vélessék le a napirendről.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács ezen indítvány tárgyát a 102. sz. határozattal kapcsolatba hozza és fölhiyja az E. K. Tanács figyelmét, legyen tekintettel a lelkészek családi pótlékára is, midőn a lelkési fizetés fölemeléséért folyamodik a miniszterhez.

113. A kollégiumi igazgatóság az iránt tett előterjesztést, hogy a központi tisztviselők a *theológiai és gimnáziumi* tanárok részére, az állami tisztviselők javára megállapított módoszatok szerint családi pótlék állapíttassék meg.

E. K. Tanács 1109 -1912. számú határozata alapján javasolja, hogy tekintettel arra, miszerint a tisztviselők és tanárok családi pótlékának a rendezéséhez évenként mintegy 7000 K kívántatnék, amely összeg fedezésére egyházunk semmi nemű pénzalappal nem rendelkezik; tekintettel arra, hogy gimnáziumi tanáraink személyi pót-

lékát is az állampénztár fedezi: az E. Főtanács intézzon feliratot a m. kir. kormányhoz, tanáraink családi pótlékának az államiakéval egyöntetű rendezése tárgyában.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az indítvány értelmében fölir a vallás és közokt. miniszterhez, kérve a tanárok családi pótlékát s amennyiben a kérést a miniszter elutasítná, az E. K. Tanács megbizatik, keresse módját, hogy a központi tisztviselők és tanárok kérése a lelkészek ilyen tárgyú kéréséhez hasonlóan figyelembe vétessék.

114. A múlt évi E. Főtanács 112—1912. szám alatt a *főtanácsi bizottság általános jelentését* figyelembe vételre megküldötte az E. K. Tanácsnak. Erre vonatkozólag az E. K. Tanács megadja véleményét.

A tárgyalásra nem lévén idő, az E. K. Tanács javaslata, valamint az 1912. évi főtanácsi bizottság észrevételei áttétetnek a jövő évi Főtanácshoz.

115. A jelen évi főtanácsi bizottság beterjeszti a következő *általános jelentését*:

Általános jelentés.

A főtanácsi bizottság a működése közben szerzett tapasztalatok: az egyházi élet terén előtörő kívánalmak alapján teszi a következő általános jelentését:

1. Egyházi törvényeink, intézményeink és egyházi tisztviselő Statusunk az utóbbi évtized alatt rohamos átalakulást szenvedett. Új állások szerveztettek, régiek átalakítottak. Ugy e szervezések, mint az átalakítások a szervezeti és működési törvények egész légiójának meghozatalát tették szükségessé. Részben a rohamos fejlődés gyorsasága, részben egy kodifikáló osztály hiánya a vonat-

kozó törvényalkotásokat ferde útra terelték. Mondhatni alkalmoszerűen hozattak törvények s így a különböző intézményeknél ugyanazon foglalkozású két állás szabályozása külön-külön törvényekben s nem mindenekben egyöntetűen eszközöltetett.

Ennek okszerű következménye, hogy míg a törvények ma már alig áttekinthető és összegyűjthető sokasága létezik, addig azok természetszerű összhangja sem mindig található fel. A legtöbb legalis magyarázásra szorúl s így törvénytoldás minden évi főtanácsi munkálkodásban található.

Általános elv, hogy a törvény nemtudásával senki nem védekezhetik. Ez elv feltétlen követelménye, hogy a törvényeknek, határozatoknak, szabatosoknak és mindenek előtt könnyen feltalálhatóknak kell lenniök.

A főtanácsi bizottság egyházi életünkben nélkülözi a törvényelőkészítő (codificáló) bizottság öntudatos és célirányos működését és nélkülözi a szerves törvények gyűjteményét. Miután pedig ezek egy élő organizmusban működhetetlenek, azoknak megváltoztatását a Mélt. és Főtiszt. Főtanács figyelmébe ajánlja és megvalósításukat szorgalmazza.

2. Jelen évi főtanácsunk tárgysorozata bőséges bizonyosságot nyújt arról a szomorú tapasztalatról, hogy egyházi tisztviselőink pénzüntézetli működése mennyire hátrányos erkölcsi és anyagi követelményeket von maga után. Akkor, mikor egyházunk tisztviselőinek anyagi létfenntartását önfeláldozó erőfeszítéssel biztosítani törekszik: méltán elvárhatná, hogy tisztviselőinek tevékenysége inkább hivatásuk szakszerű fejlesztésében, mint tevékenységüknek gyakran hátrányos következményű kísérletezésében merüljön ki. Sajnosan nélkülözzük pl. a theologiai irodalmi tevékenység általános becsű megnyilatkozását, de annál gyakrabban találkoztunk pénzüntézetli igazgató vagy felügyelő bizottsági tagsági kontárkodással. Már pedig ha az állam eltiltja aktív tisztviselőinek az ez irányú magánfoglalkozást, annál inkább meg

kell kívánni ezt a főleg erkölcsi foglalkozás szolgálatában álló tisztviselőinktől.

Kivánatosnak találja tehát a főtanácsi bizottság, hogy tisztviselői a nyerészkedő pénzintézetek és bankok igazgatói és felügyelő bizottsági tevékenységétől eltiltassanak és a hivatásuk keretéhez tartozó kulturális és tudományos munkálkodás fokozatos művelésére úttartassanak.

3. Az egymás ismerése, az egymással érintkezés megkönnyítése s az ebben rejlő erkölcsi erő fokozása céljából kivánatosnak tartja a főtanácsi bizottság, hogy az egyházi tisztviselők, az egyházi bizottságok és a főtanács tagjainak névsora évről-évre kinyomattassék és a főtanácsi tagoknak s egyházközseinknek rendelkezésére bocsátassék.

4. Minthogy keresztemelési, esketési formulánk egyházi törvény által szabatosítva nincs, s így e tekintetben a gyakorlat se egyöntetű, minthogy konfirmációnk időpontja és tartalma tekintetében is ingadozó a gyakorlat, s minthogy eskümintáink elavultak átdolgozásra várnak: a főtanácsi bizottság szükségesnek véleményezi, hogy az unitárius felfogásunkat kitüntető keresztemelési és esketési formulárék kiadassanak, hogy a konfirmálás tárgya és időpontja szabályoztassék, s hogy az eskümintáink szabatosan unitárius szellemben átdolgoztassanak.

Miután a mai kor lázas munkája a felesleges ünnepeket nem tűri, a főtanácsi bizottság a mindenkori konfirmálás határnapjául a mindenkori pünköst előtti vasárnapot javasolja megállapítani.

5. Kivánatosnak látszik, hogy papjaink bensőséges tevékenysége a mind inkább fokozódó elvilágosodással szemben erőteljesebb kifejezésre jusson. Napjainkban elsőrangú fontosságúnak látszik a vallásos-estélyek bevezetése.

A téli esték csendje, a mindennapi életnek estére elnémuló gondja mintegy hívja egyházunk erkölcsnemesítésre hivatott lelkészeit ezen kínálózkodó időpont kihasználására. Elrendelendőnek véleményezi azért a főtanácsi bizottság a téli vallásos estélyek általános megtartását.

A mai kor a demokratikus szabadelvűség kora. A fokozatos haladás ez irányban történik. Szabadelvű egyházunk fejlődése is csak ezen irányban üdvös és egészséges. Kíváncsún tartja azért a bizottság, hogy a tettefelhívások, pályadíj kitűzések stb. ezen irányelv szorgos figyelembevételével történjenek.

Kolozsvár, 1912. október 25-én.

A főtanácsi bizottság:

Dr. Ferenczy Géza,

elnök.

Benkő Mihály

Szentkirályi Ferenc

Lőrinczy Dénes esperes

Bedő Ferenc,

előadó.

Lőrinczy Dénes gondnok.

Ürmössy Kálmán

Gyöngyössi Béla.

Az E. Főtanács kiadja az E. K. Tanácsnak észrevételei megtételére.

Az E. Főtanács a főtanácsi bizottságnak lankadatlan kitartó munkálkodásáért, mindenre kiterjedő figyelmeért elismerését és köszönetét nyilvánítja.

116. Az elnökség előterjesztést tesz a jövő évi főtanácsi bizottság tagjaira nézve.

Az 1913. évre a főtanácsi bizottságba megválasztatnak: Kozma Ferenc, Benkő Mihály, dr. Ferenczy Géza, Lőrinczy Dénes, nyug. altábornagy, Bedő Ferenc, Szentkirályi Ferenc Gyöngyösi Béla, Ürmösi Kálmán és Lőrinczy Dénes esperes, rendes; Gvidó Béla, Németh István és dr. Tóth György póttagoknak.

117. Az elnökség előterjesztésére

Az E. Főtanács a jövő évi Főtanács gyűlése összehívását az E. K. Tanácsra bizza.

118. A Főtisztelendő püspök úr örömmel jelenti ki, hogy a jelen főtanács tárgysorozata immár ki van merítve.

Köszönetet nyilvánít mindazoknak, akik gyűlésünken megjelentek, egyházunk közügyei intézésében részt vettek. Örömeit fejezi ki, hogy a különböző ügyek tárgyalásánál az alyafiságos szeretet, egyetértés és egymás megértése uralkodott a lelkeken. Köszöni elnöktársának, báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok urnak buzgó kitartását és kér mindeneket az egymás megbecsülésére és közügyeink szeretetére.

Ürmösy Kálmán esperes köszönetet nyilvánít az elnökségnek és a közreműködőknek.

Közügyigazgató Józán Miklós buzgó imádságban kéri Isten áldását az elvégzettekre és az ezután végzendőkre.

Ezzel a főtanácsí gyűlés véget ért, a tagok egymás üdvözlésével búcsút vettek.

A jegyzőkönyvet a hozott határozatokkal egyezőnek találtuk és hitelesítjük:

Báró Petrichevich Horváth Kálmán, *Ferencz József,*
unitárius egyházi főgondnok. unitárius püspök.

Dr. Boros György,
unitárius egyházi főjegyző.

A jegyzőkönyvet hitelesítik :

Dr. Gál Kelemen. *Vári Albert.* *Végh Mihály.*

TARTALOM.

Jksz.		Lapszám.
1.	Az Egyházi Főtanács megnyitása	3
2.	Az Egyházi Főtanács megalakulása, Tanácsosok névsora	8
3.	A tárgysorozat megállapítása	9
4.	Egyháztanácsosok eskütétele	10
5.	A Főtanácsi képviselők bejelentése	10
6.	Évi jelentések: a püspök	11
7.	az E. K. Tanács	22
8.	a jószágfelügyelőség részéről	40
9.	id. Dániel Gábor tiszt. főgondnok távirata	44
10.	Jelentés a marosköri esperesi állás betöltéséről	44
11.	Jelentés a kolozsdobokaköri esperesi állás betöltéséről	45
12.	Új esperesek eskütétele	45
13.	Bizottságok kiküldése	45
	Alapítványok bejelentése:	
14.	Ferencz József püspök és nejée	46
15.	Böloni egyházközségé	47
16.	Benkő Mihályé	48
17.	1874. évben végzett osztálytársaké	48
18.	néhai Tibáld József és nejée	50
19.	néhai Gr. Vass Albertnéé	51
20.	özv. Vitályos Albertnéé	52
21.	Székelykereszturi Népbanké	52
22.	Deréki Gyula alapítványa, néhai neje szül. Br. Győrfi Rozália emlékére	52
23.	Elnöki előterjesztés a választásokról	56
24.	A III. foku fegyelmi bíróság megválasztása	56
25.	Jelentések a pénztárvizsgálatokról	56
26.	Az egyházi közpénztár kezeléséről	58
27.	A székelykereszturi gimnáziumi pénztárkezelés szabályzata	66
28.	Választás a kolozsvári főgimn. igazgatói és a kereszturi pénztárnoki állásra	68
29.	A székelykereszturi gimnázium építése ügye	69
30.	A dr. Bedő Albert pályadíjra a pályázat eredményének kihirdetése	71
31.	Jegyzőkönyv olvasás III., hitelesítők kiküldése	74

32. Jelölések	74
33. Kereszturi pénztárnok eskütétele	75
34. Jelentés a theologiai intézet és zeneterem áthelyezése ügyében	75
35. Jelentés a kolozsvári lelkész tanári állás ügyében	76
36. A theologiai tanárok lakáspénzrendezés ügye	77
37. Vári Albert vallástanár kárpótlék ügye	78
38. Választás E. K. Tanácsai tagságra	79
Egyháztanácsosi tagságra	79
39. Új egyháztanácsosok eskütétele	81
40. A belsőemberek választásáról törvény módosítása	81
41. Dr. Kozma Endre a kereszturi gondnokságról lemond	92
42. Jóságfelügyelőségi szabályzat	93
43. Jóságfelügyelő választás az E. K. tanácsra bizatik	97
44. A kolozsvári főgimnáziumnál tanári állások betöltése	97
45. Dr. Borbély István eskütétele,	93
46. Szentkirályi Ferenc gondnok esküt tesz	99
47. Péterfi Dénes tiszteletbeli esperessége	99
48. Az alomori tanyai iskolának a felsőfehéri egyházkörhöz csatolása	99
49. Gimn. szolgák nyugdíjintézete szabályzata	100
Nyugalmaztatások :	
50. Dombi János homoródszentmártoni lelkészé	105
52. Gál Elek nyárádgálfalvi lelkészé	105
53. Mózes Mihály abrudbányai lelkészé	106
54. Számadás az 1911. évről, közalap	106
56. A Berde Mózsá-alap	107
58. Az Augusztinovich Pál-alapról	111
60. A Koncz János-alapról	113
62. A kisebb alapokról	116
64. A kórházi alapokról	117
68. A kebli tanári és tisztviselői nyugdíj-alapról	118
69. A belső emberi nyugdíj-alapról	120
71—72. Az egyházi államsegélyről	121
73. A kolozsvári főgimnáziumról	122
75. A tőkegyarapítási államsegélyről	123
76. A tanári személyi pótlékról	123
77. A lelkészi kongruáról	124
78. A székelykereszturi gimnáziumról	125
80. A tordai megszűnt gimnáziumtól származott vagyonról	126
84. A kollegiumi konviktusi pénztárról	128
82. A kolleg. konviktusi 1911—12. tanévről	127
86. A letétekről	129

87. A Berde Mózsa-féle buni birtokról	130
88. A debreceni Szabó József és testvére Szabó Zsófia-féle alapítványi birtokról	131
89. Összesített vagyon-mérleg	131
55. Költségvetések 1913. évre : közalap	
57. A Berde alapról	110
59. Augusztinovich-alapról	113
61. A Koncz-alapokról	415
63. A kisebb alapokról	116
65. A kórházi alapokról	117
67. A kebli tanári nyugdíjalapról	119
68. A kolozsvári tanári özvegy és árvái alapokról	119
70. A belső emberi nyugdíj-alapról	120
74. A kolozsvári főgimnáziumról	122
79. A székelykereszturi gimnáziumról	125
81. A tordai gimnáziumtól származott vagyonról	127
85. A kollégiumi konviktusi alapokról	129
83. A kollegiumi konviktusi 1912—13. tanévről	128
90. Tanügyi jelentések :	
a. A kolozsvári kollegiumról	132
b. A székelykereszturi gimnáziumról	132
91. Az elemi népiskolákról	138
92. A nem unitárius középiskolákban tanult unitárius nő- vendékek hitoktatásáról	151
93. Az állami képezdékben tanult unitárius növendékek hit- oktatásáról	153
94. A nyári vasárnapi tanításról	154
95. Segélyalapok felhasználása : az 1848. évi t.-c. alapján kapott államsegély	161
96. Az évi rendes egyházi államsegély	165
97. A br. Baldácsy-alap	170
98. A Berde Mózsa alap	172
99. A Kovács Dénes és neje Bencze Anna-alap	173
100. A Zsuki László-alap	173
101. Jutalmak kiosztása a Berde Mózsa gyümölcsészet és méhészeti alaptól	173
102. Indítványok : lelkészi fizetés rendezéséről	174
103. „ vallástanítás tervéről	175
104. „ halotti énekes könyv kiadásáról	175
105. „ a kántorképzésről	176
106. „ haszonbérszerződés a belsőemberi birtokról	177
107. „ a b. e. szabadságolás ügyében	178
108. „ a telepítésről	179

109.	Indítványok esperesek legyenek az E. K. T. tagjai	179
110.	„ „ „ „ kepeterhekről	180
111.	„ „ „ „ gymn. tanárok a közgyűlések tagjai	181
112.	„ „ „ „ lelkészek családi pótlékáról	182
113.	„ „ „ „ tanárok családi pótlékáról	182
114.	Főtanácsi bizottság 1911. évi jelentése nem tárgyalatik	183
115.	Főt. bizottság 1912. évi jelentése	183
116.	Jövő évi főt. bizottság tagjai	186
117.	Jövő évi Főtanács összehívása az E. K. T.-ra bizatik	186
118.	Bezárás	186

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

	Jkviszám.	Lapszám.
Ádám Miklós kántortanító lett Iklandon	6	13
Ádámossy Gábor egyházi beszédet tart	—	40
Általános bank ügye	26	58
Államsegélyek kiosztása	95,96	161,166
Alsóbencédi javított templom felszentelése	6	17
Angolokkal és amerikaiakkal való viszony	6	19
Angoloknak és amerikaiaknak üdvözlét	6	21
Augusztinovics-alapok számadása	58	111
„ „ költségvetése	59	113
Aranyostordai iskolákról	91	141

Bágyi Kálmán alapítványhoz járult	17	49
Baldácsy Antal alapítvány-segélye	7,97	23,170
Balázs András képviselő esküt tesz	5	11
Barabás Ábel dr. korpótléka	7	29
Barabás István képviselő	6	12
„ „ egyháztanácsos lett	7	28
Báika József lelkész Füzesgyarmaton	6	13
„ „ nyugdíjintézet tagja	7	28
Bedő Albert dr. beszédpályázat nem sikerült	30	72
„ Ferencz főtanácsi bizottság tagja	116	186
„ Imre kántor Kökösen	6	13
Belsőemberek választásáról törvény	41	81
Belsőemberek nyugdíjalapja	69,70	120
Belső birtok bérbeadása	106	177
Belső emberek szabadságolása	107	178
Benczédi Pál lelkész H.-Ujfaluban	39	80
„ Gergely és neje alap	68	119
Benedek János és neje alapítványa	7	27
Benke Elek képviselő esküt tesz	5	11
Benkő Mihály alapítványa	7	27
„ „ főt. biz. tagja	116	186
Berde jutalmat nyeri Hidegh Mihály	7	29

	Jkviszám.	Lapszám.
Berde serleggel köszönt Gyöngyössy Béla . . .	—	57
„ alapok számadása . . .	56	107
„ „ költségvetése . . .	57	110
„ buni birtok számadása . . .	87	130
„ segély kiosztása . . .	98	172
„ jutalom gyümölcsészet, méhészetért . . .	101	173
Biró Elek nyugalomba lépett . . .	6	13
Bírószág III. foku megalakul . . .	25	56
Borbély Ferencz dr. internátusi felügyelő . . .	7	29
Boór Jenő lelkész Szentkirályon . . .	6	12
Borbáth Dániel-alapítvány . . .	7	27
Borbély István dr. tanár lesz . . .	45	97
„ „ „ „ esküt tesz . . .	46	99
Boros György dr. füzessgyarmati ünnepségen részt vesz . . .	6	18
Boros György dr. a Kelemen Albert temetésén részt vesz . . .	7	28
Boros György dr. alapítványt ad be . . .	7	27
„ „ „ indítványa . . .	6, 49	19, 99
„ „ „ főjegyzőnek elismerés . . .	8	39
Bölöni egyház alapítványa . . .	7	27
„ „ szerződése állammal . . .	7	27
Buzogány Kálmán h. lelkész Marosvásárhelyt . . .	6	13
Buni birtok számadása . . .	87	130
Chalmers András halála . . .	6	20
Családi pótlékért lelkészeknek folyamodás . . .	112	182
„ „ tanároknak folyamodás . . .	113	182
Csegezy Lászlóné nyugdíja . . .	7	28
Csegezy Mihály III. f. bíróság tagja . . .	25	56
Csifó Salamon dékán az értesítőt készítette . . .	90	132
Csongvai Béla alapítványozó . . .	17	49
Daniel Gábor báró lesz, ünneplése . . .	1,6,7	3,11,22
Daniel Lajos alapítványozó . . .	17	49
Dávid Ferenc emlék-alap adományai . . .	7	24
Dengyel János alapítványozó . . .	17	49
Derék Gyuláné Bárány Györfy Róza-alapítvány . . .	7	26
Dévai templom ügye . . .	7	25
Dimény Mózes tanácsosi esküt tesz . . .	4	10
„ „ képviselő . . .	5	11
Dombi János lelkész nyugalomba megy . . .	51	105

	Jkviszám.	Lapszám.
Ébert András s. lelkesz Tordán	6	13
Egyházi képviselő Tanács tagjaihoz felhívás	7	40
Egyházi törvény a belső emberek választásáról	41	81
Elismerést nyilvánít a Főtanács	8	39
Elnöki megnyitót tart a püspök	1	3
Énekvezér választása	41	91
Ének-zenetanterem	35	75
E. K. Tanács évi jelentése	7	22
Erdélyi bank adománya	7	27
Esküt tesznek az új tanácsosok	4,40	10,81
Esküt tesz Dr. Borbély István tanár	46	99
Esküt tesz Szentkirályi Ferenc gondnok	47	99
Esperesek legyenek az E. K. T. tagjai (indítvány)	109	179
Évi jelentést tesz a püspök	6	11
„ „ „ az E. K. Tanács	7	22
„ „ „ a jószágfelügyelőség	8	40
Faluvégi Áron alapítványozó	17	49
Fegyelmi bíróság III. foku választása	25	56
Fekete Gákor v. b. t. t. ünneplése	1,6,7	3,11,22
Felszeghy Gyula tanácsosi esküt tesz	4	10
Ferenczi Géza dr. főtanácsbí bizottság tagja	115,116	183,186
Ferencz József püspök megnyitója	1	3
„ „ „ jelentése	6	11
„ „ „ püspöknek elismerés	8	39
„ „ „ püspök és neje alapítványa	7	27
Dr. Ferencz József konviktusi adománya	7	26
Főtanácsbí bizottság adománya	7	26
„ „ 1911. évi jelentése levétetik	113	183
„ „ 1912. évi jelentése	115	185
„ „ 1913. évi tagjai	116	186
Füzesgyarmaton új torony épült	6,7	17,25
„ egyházi adózás szabálya	7	27
Gál Elek lelkesz nyugalomba megy	52	105
Gálfi Zsigmond internátusi felügyelő	7	29
Gálfalvi Péter képviselő esküt tesz	5	11
Gál Kálmán alapítványozó	17	49
Gál Kelemen dr. kolozsvári igazgató	28	68
„ „ „ gimn értesítőt készíttette	90	133
„ „ „ jegyzőkönyvhitelesítő	31	74

	Jkviszám.	Lapszám.
Gál Miklós lelkész árvái segélye	7	28
Gál Miklós lelkész alapítványozó	17	49
Gál Mózes lelkész nyugdíjintézet tagja	7	28
Gazdasági jelentés	8	40
Gazdák hitelszövetkezete	7	27
Gombos Sámuel pénztárnoksága	27	66
Göncz Károly alapítványozó	17	49
Györfi István i. lelkész Kolozsvárt	6	17
„ „ lelkész-tanár Kolozsvárt	36	77
Gyöngyösy Réla Berde-pohárral köszönt	—	57
Gvidó Béla III. f. bíróság tagja	25	56
Halotti énekkönyv kiadása (indítvány)	104	175
Halmágyi János lelkész Nygálfalva	6	12
Harrison János halála	6	20
Haszonbérszerződés ügyében indítvány	106	177
Haupt Albert alapítványozó	17	49
Hidegh Mihály tanár Berde díjat nyer	7	29
Hódmezővásárhelyi új templom fölszentelése	6	17
Huszár Mihályné alapítványa	7	27
Igazolják távolmaradásukat	2	9
Incze Mihály alap	68	119
Indítvány külföldiek üdvözlésére	6	44
Indítványok	102	174
Iszlai Gábor képviselő	5	10
Jelenlevők névsora	2	8
Jószágfelügyelőség szabályzata	43	93
Józan Miklós üdvözletet és imát mond	—	3
„ „ III. f. bíróság tagja	25	56
„ „ bezáró imát mond	118	186
Kántorképzés ügyében indítvány	105	176
Kántortanító választása	41	91
Katona Ferenc képviselő esküt tesz	5	11
Kelemen Albert halála	6, 7	20, 24
Kelemen Albertné nyugdíja	7	28
Képviselők bejelentetnek és esküt tesznek	5	10

	Jkviszám.	Lapszám.
Kepeterhek, indítvány	110	180
Keresztési Dénes lelkész Polgárdiban	6	12
„ „ nyugdíjintézet tagja	7	28
Keresztúriköri iskolák ügye	91	144
Keresztúri gimnáziumról jelentés	90	136
Kiss Aladár egyházi tanácsos	39	80
Kiss Árpád alapítványa Sztkirályon	7	27
Kisgyörgy Sándor jubileuma	6	18
„ „ III. f. bíróság tagja	25	56
Kiss Sándor lelkész Kolozson	5	10
Klenodiumaink megvizsgálása és kiadása	7	26
Kollégium évi jelentése	90	132
Kolozsdobokai iskolák	91	140
Kolozsvári lelkész-tanárság	36	76
„ főgimnáziumról jelentés	90	132
Konviktusi adományok	7	27
Költségvetés közalapé	55	107
„ Berde Mózsza alapoké	57	110
„ Augusztinovics „	59	113
„ Koncz János „	61	115
„ kisebb „	63	116
„ kórház „	65	117
„ tanárnyugdíj „	67	119
„ belsőemberi nyugdíj alapoké	70	120
„ kolozsvári főgimnázium „	71	122
„ keresztúri gimnázium „	79	125
„ tordai volt gimnázium „	81	127
„ konviktusi pénztár „	83	128
„ „ alapok	85	129
Kovács József hódmezővásárhelyi áldozatai	6	17
Kovács Lajos egyházi tanácsos	39	80
„ „ választási biz. tag	42	93
Kovácsy Sándor alapítványa	7	26
Kozma Dimén lelkész halála	6	20
Kozma Diménne nyugdíja	7	28
Kozma Jenő dr. alapítványozó	17	49
Kozma Endre dr. isk. gondnokságról lemond	42	92
Kozma Ferenc főtanácsi bizottság tagja	114, 116	185, 186
Kriza János egyh. dolgozatairól jelentés	7	26
Küküllőköri iskolák	91	142
Kuncz Elek kormánybiztos a gimnáziumnál	7	28
Ladamosi iskola felsőfehérkörhöz tartozik	49	99
László Domokos III. f bíróság tagja	25	56

	Jkviszám.	Lapszám.
Lelkészválasztási törvény	41	81
Lőrinczi Dénes esperes III. f. bíróság tagja	25	56
Lőrinczi Domokos lelkész Csekefalván	6	12
Lukácsi Sándor konviktusi felügyelő	7	29
Magyar leszámítoló bankkal szerződés	7	23
Magyarsároson új templom fölszentelése	6,7	17,25
Major Sándor tanácsosi esküt tesz	4	10
Márai Lajos halála	7	20
Márkos András alapítványozó	17	49
Marosköri iskolák	91	143
Máthé György egyháztanácsosi esküt tesz	4	10
Máthé Lajos köri képviselő	5	11
Marosszentkirályi egyház pénzkezelése	7	27
Megnyitót tart a püspök	1	4
Mikó Béla halála	6	20
Molnár Sándor örökösének végkielégítése	7	24
Mózes Mihály lelkész nyugalomba megy	53	106
Müller Gyula képviselő	5	10
Nagy Gyula alapítványozó	17	49
Nagyernyén új templom fölszentelése	6	17
Nagy János alapítványozó	17	49
Nagy Jenő képviselő esküt tesz	5	11
Nem unitárius iskolákban tanulók	92	151
Népiskolákról jelentés	91	138
Népiskolai táblázatos kimutatás (melléklet).		
Népbank sz.-kereszturi alapítványt lesz	7	27
„ kolozsvári adománya	7	27
Névsora a jelenvoltaknak	2	8
Nyári tanításról jelentés	94	154
Nyiredy Jenő dr. tanácsosi esküt tesz	4	10
Nyomda-alap	7	26
Összesített vagyonmérleg	89	131
Osváth Gábor III. f. bíróság tagja	25	56
Osztálytársak (1874) alapítványa	7	27
Pap Gyula lelkész Iklandon	6	12
Papp Jánosnénak lakáspénz és életjáradék	29	71

	Jkvizsám.	Lapszám.
Pap Mózes indítványa	26	64
„ „ az évi értékesítőt készítette	90	136
Pálfi Ferencz képviselő esküt tesz	5	11
„ Márton könyvtárnok lesz	28	68
Pataky László E. K. T. tagja	39	80
Péter Lajos választóbizottsági tag	42	93
Péterfi Dénes tisz. esperes czimet kap	48	99
„ Gyula képviselő esküt tesz	5	11
„ Zsigmond adománya	7	26
Petke Vilma Tibáld Józsefné alapítványa	7	26
Püspök joga és kötelességei	41	89
Sándor Gergely lelkész Deésfalván	6	12
Sándor János beiktatása	7	29
Sándor Mózes képviselő esküt tesz	5	19
Sebe Ferenc lelkész Szentpéteren	6	12
„ „ „ nyugdíjintézet tagja	7	28
Sepsiköröspataki ujitott templom fölavatása	6	17
Sharpe Emily képet küld	7	24
Sharpe Matilda képe	7	24
Szabadságolása a lelkésznek és énekvezérnek	107	178
Szabályzata jószágfelügyelőségnek	43	93
„ szolgák nyugdíjának	50	100
Számadás a közalapé	54	106
„ Berde alapoké	66	107
„ Augusztinovich alapoké	58	111
„ Koncz János-alapoké	60	113
„ kisebb-alapoké	62	116
„ Kórház-alapoké	64	117
„ tanári nyugdíj-alapoké	66	118
„ tanári özvegyi-alapoké	68	119
„ belsőemberi nyugdíj-alapoké	69	120
„ egyházi államsegély-alapoké	71	121
„ 10.000 K államsegély alapoké	72	121
„ főgymn.-alapoké	73	122
„ tőkegyarapítási-alapoké	75	123
„ kongrua-alapoké	77	124
„ kereszturi gymn.-alapoké	78	125
„ tordai volt gymn.-alapoké	80	126
„ kolleg. konviktus-alapoké	81	127
„ kolleg. konviktus-alapoké	84	128
„ letét-alapoké	86	129
„ Berde Mózsza alapítv. birtokról	87	130
„ Szabó József és Zsófia alap. birtokról	88	131

	Jkviszám.	Lapszám.
Szász Farkas alapítványozó	17	49
Székelykereszturi iskolaépítés	29	69
Székelykereszturi gymn. évi jelentése	90	136
Székely Kelemen lelkész Sepsiköröspatakon	6	12
Székely Sándor képviselő esküt tesz	5	11
Székely Tihamér lelkész Magyarsároson	6	12
Szentannai Sámuel képviselő	5	10
Szentkirályi Ferenc isk. gondnok lesz	47	99
Szén Mihály lelkész Datkon	6	12
Szolga Ferenc dr. korpótléka	7	29
Szolga Ferenc dr. déznárnok lesz	27	67
Szolga Ferenc dr. az esküt leteszi	34	75
Szolgák nyugdíja szabályoztatik	50	100
Szentmártoni Kálmán tanár korpótléka	7	29
Tanító és tanítónő választása	41	91
Tanári állások betöltése Kolozsvárt	45	97
Tanári állás theologiai önállósítandó Kolozsvárt	36	76
Tanárok a körü közgyűlés tagjai	111	182
„ , theologiaiak lakáspénze	37	77
Tanszak változás a főgimnáziumnál	45	97
Templom, új, épült H.-vásárhelyen, Magyarsároson	6	17
Telepítés iránt indítvány	108	179
Tellman Sándor képviselő	5	10
Theologiai intézet kibővítése	35	75
„ tanárok lakáspénze	37	77
Tibáld József és neje alapítványai	7	26
Tibáld Józsefné nyugdíja	7	28
Török Ferenc képviselő	5	10
Török János kántortanító	6	13
Tompa Mártha Londonban tanul	6	19
Tordán új papiház	7	25
Új egyháztanácsosok	40	81
Új templomok	7	25
Unitárius Közlöny gyűjtése a dévai templomra	7	25
Ürmössy Jenő a jószágfelügyelőségről lemond	44	97
Ütő Lajos kántortanító Kolozsvárt	7	25
Vadász József alapítványa	7	27
Vagyonmérleg (összesített)	89	131
Választást (belsőemberi) megelőző intézkedések	41	84

	Jkviszám.	Lapszám.
Választási törvény (belsőembereké) . . .	41	81
Választók és választhatók . . .	41	82
Vajda Antal kántor H. almáson . . .	6	13
Vajna Ferenc alapítvány Ádámoson . . .	7	27
Varga Béla dr. tanár tanácsosi esküt tesz . .	4	10
„ „ „ „ beiktatása . . .	7	29
Vári Albert nagyernyei felszentelésen részt vesz	6	18
„ „ a Kelemen Albert temetésén részt vesz	7	26
„ „ korpótléka . . .	38	78
Végh Gyula képviselő . . .	5	10
Végh Mihály titkárnak elismerés . . .	8	39
„ „ jegyzőkönyvhitelesítő . . .	31	74
Wass Albertné, gróf, alapítványa . . .	7	27
Weller Katherine adományá dévai templomra .	7	25
Zoltán Sándor lelkész Hsztmártonban . . .	6	12

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZI
FŐTANÁCS

1913. ÉVI OKTÓBER HÓ 26—28. NAPJAIN

KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE:

DR. BOROS GYÖRGY

EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

KOLOZSVÁR

GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJA

1913

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZI
FŐTANÁCS

1913. ÉVI OKTÓBER HÓ 26—28. NAPJAIN

KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE:
DR. BOROS GYÖRGY
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

KOLOZSVÁR
GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJA
1913

A
MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK
1913. ÉVI OKTÓBER 26., 27 ÉS 28. NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSEI

JEGYZÖKÖNYVE.

A főtanács tagjai 26-án reggel 8 órakor összegyűltek az elnöki szobában, ahol az elnököket fölkeresték és a tanácsosok nevében Józan Miklós közügyigazgató üdvözlö az elnököket. A főt. püspök válaszol és megköszöni a szíves szavakat. Kijelenti, hogy koránál fogva lankadó erővel ugyan, de meglevő teljes erejével és jó akaratával egészen egyházáé és azt kívánja szolgálni s hogy ezt megelégedésre teljesíthesse, kéri jóindulatu támogatásukat. Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok is megköszöni az üdvözlő szavakat és kijelenti, hogy az E. K. Tanács mint az E. Főtanács határozatainak és utasításainak végrehajtója, minden igyekezettel a legjobbat akarja, hiszen abban telik örömük, ha mindenkinek jó rendben folynak. Nem titkolhatja el, hogy keletlenül érinti mindig az a támadás, amelyet Keresztúrról állandóan intéznek az E. K. Tanács ellen. Ez bánt minket, hiszen mi csak az egyház javát igyekezünk munkálni. Arra hívja föl ezuttal is az egyházi tanácsosokat, hogy a béke jegyében végezzük tanácskozásunkat.

ELSŐ ÜLÉS.

Megnyílt 1913. október 26-án délelőtt $\frac{3}{4}$ 9 órakor.

Elnökök: Mélt. és főt. *Ferencz József* püspök ur, mélt. báró *Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok ur.

Jegyzett: dr. *Boros György* főjegyző.

Előadó: *Végh Mihály* egyh. és püspöki titkár.

1. Az E Főtanács gyűlését Ferencz József püspök nyitja meg a következő beszéddel:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Isten segedelmével egybe gyűlhettünk, hogy szeretett egyházunk ügyei felett tanácskozzunk. Legyenek az atyafiságos szeretet melegével köszöntve mindnyájan, akik egyházunk iránti szeretetöknek s ügyei iránti érdeklődésüknek e főtanácsi gyűlésünkön megjelenésöikkel is jelét kívánták adni.

Mint rendesen, jelen főtanácsi gyűlésünkön is, két kötelesség vár reánk. Egyik az, hogy számbavegyük mit végeztünk a lefolyt egyházi évben, vajjon haladtunk-e vagy estünk? A másik, hogy egyházunk javát és előmenetelét tanácskozásaink által a lehetőleg előmozdítani, a hiányokat és réseket megfontolt határozatokkal kipótolni, javítani igyekezzünk.

Ami az elsőt illeti, t. i., hogy mit végeztünk a lefolyt egyházi évben, erre a kérdésre a feleletet megadják a nemsokára felolvasandó évi jelentések s én remélem, hogy ezek annyira legalább megnyugtatók lesznek, hogy dolgainkban fennakadás, elaléltságra mutató hátramaradás sehol sem volt s ha az egyházi élet nem mindenütt olyan eleven, amint óhajtanók s itt-ott nem ártana egy kis életelixirrel a vérkeringést megfrissíteni, pezsgésbe hozni, nagyobb aggodalomra még sincs okunk. Nagyobb aggodalmat mondék, mert gond és aggodalom nélkül egyházunk sohasem volt s nem is lesz soha, jelenleg pedig talán a kelleténél is több gonddal és aggodalommal kell

megküzdenuünk a megnehezedett életviszonyok s folyton szaporodó igények miatt, amelyek egyházi életünkre is, mind súlyosabb teherként nehezednek. Sőt e tekintetben nem tagadom, Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács, hogy nekem, aki több mint 50, közel 60 év óta szolgálom egyházunkat, nem egyszer a legnehezebb viszonyok között volt alkalmam látni, hogy csak az 50-es évekre hivatkozzam, aligha több aggodalom szorongatta volna lelkemet, mint mostanában. Lehet, hogy ez csak korommal járó gyengeség. Én hanyatlom s azt hiszem, hogy körülöttem minden hanyatlík és romlík: a társadalom, a haza, a nemzet, — és egyházunk sorsa és állapota is. De annyi bizonyos, hogy nem egyszer azon kapom rajta magamat, hogy azon gondolkozom, hát hogy van az mégis, hogy most, midőn vagyoni erőnk jóval nagyobb, mint 10—20, hát még 50 évvel ezelőtt s egy néhány ezerből állott költségvetésünk most százezrekre terjed ki, a második főgimnáziumot építtetjük, egy kis bolthajtásos szoba helyett e diszes teremben tanácskozhatunk, hogy van az mégis, hogy több panasz innen is, onnan is, nagyobb az elégedetlenség itt is, ott is s hova jutunk, ha mind így megy? Nem jut-e egyházunk olyan siralmas helyzetbe, amiből aztán nehéz lesz kivergődni? Mert ki tudja, hogy mikor lesz s lesz-e még egy Berde Mózsánk? Pedig valljuk meg az igazat, hogy az ő s még más áldott emlékü újabbkori jóltevőink szintén jelenlékeny alapítványai mellett is, az államsegély nélkül már eddig fennakadtunk volna s nem tudom mitevők lennénk.

Csakhogy püspökünk is megtalálta a mentő csónakot! Hiszen mi is abban ülve, oda se nézünk az egyházunk hajóját fenyegető hullámoknak! Mintha ilyenforma megjegyzéseket hallanék innen is, onnan is elsurranni a levegőben szavaimra. Hát igaz, hogy az államsegélyhez nem csak igényünk, de jogunk is van az 1848. évi XX. t.-c. alapján. Ezért talán, amint méltóztatnak tudni, kétszer is felszólaltam a főrendiházban s nem is minden eredmény nélkül, annak felemelése iránt, ez évben pedig

főgondnok társaimmal, több atyánkfiát magunk mellé véve Budapesten, a vallás- és közoktatásügyi miniszter és államtitkár uraknál személyesen is kérelmeztük az államsegély felemelését. Talán ez sem fog teljesen eredmény nélkül maradni. De végre is oly mérvű államsegélyre, a minőre sokan közülünk számítani látszanak, hogy abból minden kitelik, amit csak kívánunk, amire vágyunk és a mire szükségünk is lenne, hogy más egyházakkal a versenyt mindenben kiálljuk, részemről számítani nem tudok. Ezért mégis csak azt óhajtanám, hogy egyfelől ne fokozzuk, hanem inkább mérsékeljük kívánságainkat, legyünk több türelemmel, mert rendről-rendre, különösen, ha szerencsések leszünk, hogy az államsegély felemeltetik és székegyházunk gimnáziumunk építésével reánk nehezedő tehertől megszabadulunk, Isten megsegít, hogy sok sebet bekötözhessünk, amelyek most még vérzenek, mint ahogy eddig is sokat bekötöttünk, másfelől pedig ne hagyjuk kialunni keblünkben azt a hagyományos unitárius szellemet, amely hitelőseinkben oly lánggal égett, hogy még súlyosabb viszonyok között sem estek kétségbe s mint a pelikánról mondják, hogy saját vérével táplálja fiait, nem volt olyan áldozat, amit meg ne hoztak volna egyházunk érdekében. Mert én legalább sem az államsegélyben, amelytől, jöhet idő, hogy elesünk, sem Isten jóvoltából az újabb időben jelentékenyen gyarapodott vagyunkban, amelyben, amikor nem is gondoljuk, veszteség érhet, nem talállok annyi biztosítékot egyházunk jövője iránt, mint abban az erőforrásban, mely a multban hiveink áldozatkészségében nyilvánult s a mely Istennek hála, ma sem szűnt meg s hitem szerint, nem is fog soha megszűnni, az időjáráshoz képest most kevésbé, majd, ismét inkább csörgedezni s áldott vérével egyházunk mezejét virulóban tartani, megtermékenyíteni.

És itt legyen szabad kapcsolatosan a tárgysorozaton előttünk álló tárgyak közül egyet, azt a felhívást, amelyet a Dávid Ferenc emlékére építendő imaházra kibocsátani szándékozunk, nagybecsű figyelmébe ajánlanom

a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanácsnak. Mert ezt másként megépíteni csakugyan nem tudjuk, mintha mindnyájan szívünkre vesszük a szép és nemes célt s azért mindnyájan meghozzuk azt az áldozatot, mellyel kivétel nélkül tartozunk egyházunk megalapítójának, ki nek nagy szelleme előtt 1910-ben, az ő születése negyedszázados évfordulója alkalmából tartott ünnepélyünkön más egyházak képviselői is meghajtották lobogójukat. Én részemről fogadom, hogy azon 100 koronát, amelyet még Déván az ünnepély alkalmával annak hatása alatt, angol és amerikai testvéreink példájára, akik közül egy nő Kanadából, Weller Katarina asszony, azóta évenként elküldi a maga 4—5 dollárját, nőmmel szerencsések voltunk adományozni e célra s gondolom, hogy másoknak is része van a Déván gyűlt adományokban, ha az Isten éltet, három évig, mert az imaház felépítését csak 1916-ra tervezzük, évenként 100—100 koronával fogom pótolni.

A tárgysorozatban foglaltak közül, amelyek a főtanács megfontolt és bölcs határozatára várnak, szerettem volna egy párra még előzetesen nyilatkozni s tájékozásul elmondani némely dolgokat, amelyeknek tudása és ismerete nélkül, méltóztassanak megbocsátani, de könnyen oly határozatokat hozhatunk, amelyek nem hogy célunk szerint előmozdítanak, de esetleg még egyházunk javának és előmenetelének rovására lehetnek. De ha szükség lesz rá, lesz alkalmam ezt azoknak tárgyalása rendjén is megtenni. Ezért, hogy az időt megnyerjük, amidőn ismételten lelkem teljes melegével üdvözölném főtanácsunknak ily szép számmal megjelent tagjait, a jelen főtanács gyűlést ezennel megnyitottnak nyilvánítom, kérjük tanácskozásunkhoz Istennek segedelmét.

A püspöki megnyitó beszéd elhangzása után a közügyigazgató buzgó és buzditó imádsággal az Isten iránti hálára indítja a főtanács tagjait.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur köszönetet nyilvánít a főtisztelendő urnak szép megnyitó be-

szédeért és indítványozza, hogy a főtanács elismerése és méltánylása jeléül a beszédet iktassa jegyzőkönyvébe.

Éljenzéssel fejezi ki a főtanács a főtisztelendő püspök ur iránti elismerését és határozza, hogy a megnyitó beszéd egész terjedelemben jegyzőkönyvbe vétessék.

2. Titkár afia felolvassa az egyháztanácsosok névsorát. Jelen voltak:

I. Hivatalból:

1. *Központi tisztviselők:* Ferencz József püspök, báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok, Fekete Gábor főgondnok, dr. Boros György főjegyző, Józan Miklós közügyigazgató, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, dr. Ferencz József jogtanácsos, Árkossy Lajos és Gyulay Árpád számvevők.

2. *Esperesek:* Ürmösi Károly, Lőrinczi Dénes, Gvidó Béla, Fazakas Lajos, Lőrinczi István, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, József Lajos.

3. *Egyházköri felügyelő-gondnokok:* Benkő Mihály, Csegezy Mihály, Csongvay Lajos, báró Daniel Lajos, Lőrinczy Dénes, László Domokos.

4. *Iskolai felügyelő-gondnokok:* Kozma Ferenc, dr. Jankovich Pál, Szent-Királyi Ferenc.

5. *Tanárok:* Gálfi Lőrinc, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, Pap Mózes, dr. Nyiredy Géza, Pálfi Márton, Hidegh Mihály, László Gyula, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, Vári Albert, Uzoni Imre, Sándor János, dr. Szolga Ferenc, dr. Borbély István.

II. Egyházi tanácsosok:

1. *Egyházi részről:* Ajtay János, Antonya Mihály, Barabás István, Ürmösi Kálmán, Györfi István, Kádár Lajos, Kelemen Árpád, Kovács Lajos, Létay Máté, Nagy Béla, Németh István, Pál Ferenc, Balázs András, Péterfi Mihály, Szász András, Székely László, Ütő Lajos.

2. *Világi részről:* Mikó Dezső, Ádám Dénes, Albert Dénes, dr. Balázs Ferenc, Balogh József, Ballok Károly, Barabás András, Bede János, Benkő Árpád, Bothár János, Csongvay Géza, Czakó László, dr. Demeter Lőrinc, Derzsi Domokos, dr. Dézsi Ferenc, dr. Elekes Dénes, dr. Ferenczy Géza, dr. Gál Zsigmond, Gyöngyössy Béla, dr. Jakabházy Zsigmond, Jékey Aladár, Keresztély Lajos, dr. Költő Gábor, dr. Kovács Sándor, Lakatos Ferenc, Lőrinczi Dezső, dr. Lukácsy József, Máté György, dr. Mikó Imre, Orbók Ferenc, Pákey Lajos, dr. Pálffy Ferenc, Pál Ferenc, dr. Pálffy Jenő, Pap Domokos, Székely János, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Tóth Olivér, Ürmössy Kálmán, dr. Várady Aurél, Veres József, Veres Vilmos.

III. *Egyházkörök és egyházközségek képviselői:*

Székely Sándor, Müller Gyula, Tellmann Sándor, Dimény Mózes, Fülöp Mózes, Péterfi Gyula, Pálfi Ferenc, Török Ferenc, Benke Elek, Szentannai Sámuel, Ütő Béla, Szentpáli Gyula, Ütő Áron, Keresztesi Dénes, Iszlay Gábor.

Távolmaradásukat igazolták: dr. Székely Ferenc, Imreh József, dr. Nagy György, Székely Mózes, dr. Árkossy Gyula, Kiss Aladár, Molnár János, Gábor Mihály, dr. Ferencz Ákos, Mátéfi Domokos, ifj. Tana Sámuel, dr. Barabás Ábel Temesvár, Gálfalvi János, Katona Ferenc, Szentiványi Miklós, dr. Nyiredi Jenő, Deák Miklós, Jakab József, Demeter Dénes, Végh Benjamin, Szinte Gábor, id. br. Daniel Gábor, ifj. br. Daniel Gábor, Perczel Ferenc, dr. Bedő Albert, Varga Dénes, dr. Ütő Áron, Dersi János, Borbély Sándor.

Minthogy a megjelent tanácsosok száma a szabálynak megfelel, az E. Főtanács megalkultnak nyilváníttatik és a tanácskozás megkezdődik.

3. A tárgysorozat bemutatattván.

Az egyházi Főtanács a kiegészítéseket megteszi és az elnökségre bizza a tárgyak alkalmi tárgyaltatását.

4. Az E. K. Tanács jelenti, hogy a duna-tiszamenti egyházkörben egyik képviselői állás megüresedvén, a kör a helyet szabályszerű választás útján betöltötte és Keresztési Dénes afiát képviselőnek megválasztotta 1914. dec. 31-ig terjedő időre.

Az E. Főtanács Keresztési Dénes lelkészt főtanácsai képviselőnek nyilvánítja és tőle a hivatalos esküt beveszi.

5. Az elnök föl hívja azokat az egyháztanácsosokat, akik még nem tettek esküt, eskütételre

Jelentkeznek: dr. Gál Zsigmond, Benkő Árpád, Pap Domokos. Továbbá az egyházkörök képviselői közül Fülöp Mózes kolozsdobokaköri, Tellman Sándor duna-tiszamenti képviselő.

Az E. Főtanács előtt a megfelelő hivatalos esküt leteszik s ezzel az E. Főtanács őket fölruházza a megillető jogokkal.

6. A Főtisztelendő püspök ur benyújtja *évi jelentését*.
A jelentés fölolvastatik a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Mielőtt évi jelentésemet, mely Isten kegyelméből a 37-ik, megtenném, méltóztassék a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács hódolatteljesen a legmélyebb hálás köszönettel tudomásul venni, hogy apostoli királyunk Ő Felsége múlt évi egyházi főtanácsunk óta mezőszabédi egyházközségünknek templomépítési költségeire 200 koronát s ugyancsak e célra lókodi egyházközségünknek hasonlóképpen 200 koronát méltóztatott a legkegyelmesebben adományozni.

Szálljon mindnyájunk hő imája Istenhez, kérve, hogy gondviselése örködjék továbbra is Ő Felsége drága élete felett s adjon éveikhez még számos évet, hogy országa gond-

jai mellett, amelyekben hajlott kora mellett sem fárad ki, kicsiny egyházunkat is uralkodói pártfogására méltatva, még sokszor részesíthesse ilyen királyi kegyben.

Mint a királyi kegynek nyilvánulásáról emlékszem meg esperes *Kisgyörgy Sándor* afiának 40 éves lelkészi jubileuma alkalmából az egyházi téren sok éven át kifejtett munkásságáért Ő Felsége által a Ferencz József-rend lovag-keresztjével történt legkegyelmesebb kitüntetéséről is. Fogadja esperes afia e méltán megérdemelt kitüntetése felett mindnyájunk örömének nyilvánítását, azon óhajtságunk kíséretében, hogy Isten éltesse még sokáig s tegye egyházi munkálkodását továbbra is oly eredményessé és áldásossá, mint a minő a lefolyt 40 év alatt volt.

Ami már szorosabb értelemben vett évi jelentésemre tartozik.

1. Belső emberek változása a mult évi főtanácsi gyűlés óta:

a) *Lelkészeknek nevezettek ki:* Buzogány Kálmán, lelkészjelölt Abrudbányára, Pap Zsigmond, gyepesi lelkész Énlakára, Sándor Gergely, székelyderzsi lelkész Kénosba, Péter Ödön, homoródjánosfalvi lelkész Gyepesbe, Ébert András lelkészjelölt Székelyderzsbe, Kincses László, lelkészjelölt Jánosfalvára, Pap Gyula iklandi lelkész Szent-háromságra.

b) *Helyettes lelkésznek:* Bálint Ödön III-ad éves lelkésznövendék Vadadba.

c) *Kántortanítóknak:* Pap Dániel, Magyarzsákodról Csehétfalvára. Bálint Mózes Haranglábról Küküllődombóra Nagy Dénes Nagyajtáról Ravába, Kisgyörgy Jenő Nagyajtáról Magyarzsákodra.

d) *Kántoroknak:* Darkó Lajos községi tanító Székelyszentmiklóstra, új állás. Fazakas Péter községi tanító Kedébe, új állás, Zsákó Mózes áll. isk. tanító Gyepesre, Bartalis Márton közs. tanító Városfalvára, Marosi Mátyás áll. isk. tanító Toroczkszentgyörgyre, Gálfalvi Péter községi tanító Kadácsba, Patakfalvi Izsák áll. isk. tanító Datkra.

e) *Tanítónőknek:* Péter Róza, okl. tanítónő Magyar-

sárosra, Osváth Rózsika, okl. tanítónő Küküllődombóra. Fazakas Gabriella, okl. tanítónő Jobbágyfalvára. Ez utóbbi tanítójelölt hiányában a jelen tanévre.

f) *Nyugalomba léptek*: Mózes Mihály abrudbányai, Lőrinczi Dénes böződujfalvi, Pap Sándor szentháromsági lelkész és Tóth Károly nyárádszentlászlói kántortanító afiai.

g) *Elhunytak*: Kiss Sándor, Demeter Lőrincz, Hadházy József, Gálfalvi István nyugalmazott, Boór Jenő sepsiszentkirályi lelkész és Kovács Irma küküllődombói tanítónő afiai.

h) *Üresedésben vannak*: a tarcsafalvi, pipei, böződujfalvi, sepsiszentkirályi, iklandi lelkészi, iszlói, nyárádszentlászlói, székelykáli kántortanítói, Árkoson a kántori állások. Miután sem lelkész-, sem tanítójelöltünk egy sincs, sajnos, de ezek az állások a közelebbi években mind betölthetők nem lesznek, legfennebb csak úgy, hogy egyikre vagy másikra más egyházközségből pályáznak, de akkor ott marad ürességben az állás. Miután azonban az év végén még három lelkészünk fog nyugalomba menni, a jövő évben nyolc lelkészi állásunk marad ürességben.

2. Az egyházi anyakönyvek és népesedési kimutatók szerint 1912-ben:

A) Kereszteltetett a) fiu	1182
b) leány	1149
együtt . .	2331 ujszülött.

Több 97-el mint 1911-ben. Házasságon kívül született 281. Ez kitesz 12%-ot és így — sajnos — nemhogy apadna, de még növekszik a házasságon kívül szülöttek száma.

B) Konfirmáltatott a) fiu	706
b) leány	657
együtt . .	1363 növendék.

Több 99-el mint 1911-ben.

C) Összeeskettetett a) tisztán unitárius . .	369
b) vegyes vallásu . .	257
együtt . .	626 pár.

Kevesebb 39 párral mint 1911-ben.

D) Eltemetett	a) férfinemből	785	
	b) nőnemből	697	
	együtt . .	1482	halott.
Kevesebb 9-el mint 1911-ben.			
E) Átállott egyházunkba	a) férfi . .	64	} 136
	b) nő . . .	72	
Kilépett egyházunkból	a) férfi . .	37	} 130
	b) nő . . .	93	
	nyereség	6	lélek.
F) Lélekszám 1912 év végén	80739		
	1911 év végén volt . . .	79863	
	szaporodás . .	876	lélek.

Az 1912-ben keresztekkel: 2331-el szembeállítva, a halottakat: 1482-öt, a természetes szaporulás 849, améhez hozzáadva az átállásokkal nyert 6 lelket, ez kitesz 855 lelket, a különbség tehát csak 21, ami azt mutatja, hogy a népesedési kimutatásokat hova-tovább mind pontosabban kezdik lelkész fiait egybeállítani. Midőn efeletti elismerésemet kifejezem, nem mulaszthatom el a család-könyveknek szintén pontos vezetésére figyelmeztetni, mert csak ez adja meg teljes hitelességét a népesedési kimutatásoknak. E nélkül könnyen megeshetik, hogy egyes lelkek a számításból kimaradhatnak, mások meg két helyt is számításba vétetnek.

A kimutatások szerint a lelkési szolgálat csak 2—3 esetenél nem vétetett igénybe. Ami megnyugtató. A házasságkötéseknél ugyancsak a kimutatások szerint a gyermekek vallására nézve sem javunkra, sem veszteségünkre egy szerződéskötés sincs jelezve, ami alig hihető. Ezért nem tehetem, hogy ezuttal is ne figyelmeztessem lelkész fiait nagy figyelemmel lenni a vegyes házasságkötéseknél az esetleges szerződéskötésekre, akár javunkra, akár veszteségünkre történnek azok, ne mulasszák el azokat feljegyezni, minden esetre pedig örködni afelett és munkások lenni abban, hogy egyházunk ez uton veszteséget ne szenvedjen, ami a lelkipásztori gondhoz tartozik.

3. Püspöki vizsgálatot tartottam budapesti és tordai egyházközségünkben. Mindkét helyen az ügyeket rendben találtam s azok iránt az egyháztagek részéről elég érdeklődést tapasztaltam. A vagyonkezelés körül a gondosság s a számadások vitelében a pontosság példás. A lelkészekre, akik mindkét helyen esperesek is és így ezzel járó kötelelességeik miatt nem egyszer, a vizsgálatok alkalmával pedig rendesen huzamosabb ideig is kénytelenek távol lenni, csaknem legyőzhetetlen súlylyal nehezedik a vallástanítás. Tordán még enyhítve lenne ez a nehézség, amennyiben ott tényleg egy segédlelkészi állás is van szervezve. Budapesten azonban segédlelkészi állás sincs s valóban nem tudom eléggé méltányolni úgy budapesti, mint tordai lelkész afiaiinak ily nehéz viszonyok között is a vallástanítás körül tanusított buzgalmukat és fáradságukat s kérem ezt továbbra is, amíg valahogy csak segíthetünk a dolgon. Mert segítenünk is kell. A vizsgálat alkalmával budapesti egyházközségünkben ezt az ügyet minden oldalról megbeszélve, talán módját találjuk valahogy, hogyha nem is egy második rendes lelkészi állást, amit budapesti hiveink inkább óhajtanának, de legalább egy segédlelkészi állást szervezzünk, mert ott egy lelkész magára a legjobb akarattal is hosszasan ki nem bírja a munkát.

Kapcsolatban a vizsgálatról tett jelentésemmel, nem mulaszthatom el bejelenteni azt is, hogy múlt évi november 24-én marosvásárhelyi egyházközségünket is meglátogattam elhunyt Kelemen Albert afia helyébe kinevezett Rédiger Géza lelkész beiktatása alkalmából s örömmel győződtem meg arról, hogy mily szerencsés vásárt tett az egyházközség a Korda-féle házastelek megvételével. Valamint örömmel győződtem meg arról is, hogy mily komolyan gondolkoznak a hivek, kis imaházuk helyett egy templom építéséről, amire igyekeztem én is őket lelkesíteni.

Továbbá folyó évi június hó 1-én meglátogattam segesvári egyházközségünket is s részt vettem a megvásárolt

lelkészi lakban berendezett imaház ünnepélyes megnyitási és felszentelésében. Az ünnepély a református templomban tartott istentisztelettel vette kezdetét, megköszönve a ref. egyházközségnek, hogy templomát istentiszteletek tartására szíves volt hiveinknek az egyházközség megalakulása óta testvéri indulattal átengedni és a melyen Mélt. Somogyi István főispán urral együtt a városon levő összes hatóságok, egyházak küldöttségei, valláskülönbség nélkül s a vidékről is nagy számban megjelent hiveink részt vettek. A kis imaházba ezek közül természetesen kevesen fértek be. De általában elmondhatom, hogy segesvári egyházlátogatásom nagy örömmel töltötte el lelkemet, tapasztalva ottani kis egyházközségünk iránt minden oldalról nyilvánult rokonszenvet és testvéries jóindulatot.

Templomszentelés volt még pipei egyházközségünkben folyó évi október 5-én, amelyen azonban személyesen nem vehetvén részt, egy levélben küldöttem el főpásztori áldásomat.

Lókodi egyházközségünk is kitűzte volt ujonnan épített templomának felszentelését folyó évi augusztus 10-re, sajnos azonban, hogy az árvízzel és jégveréssel szenvedett nagy károsodásai miatt kénytelen volt azt bizonytalan időre elhalasztani.

4. A *Báró Baldácsy Antal* protestáns alapítvány meghatalmazottainak folyó évi április 25-én Budapesten tartott közgyűlésén dr. Bedő Albert egyházi tanácsos afiával, mint eddig mindig, ez évben is részt vettem. Alig lehetek valamiről örömdetesebb jelentést, mint ezekről a közgyűlésekről. A múlt évben 2000 koronával, a jelen évre ismét 1000 koronával emeltetett az alapítvány jövedelméből egyházkerületenként az osztalék, ami e szerint a jelen évre 15000 koronát tesz egyházunknak is. Legyen áldott a nagy alapító emléke!

5. A *Dávid Ferenc*-alapítványnak kezelésem alatt álló része múlt évi jelentésem szerint 9470 korona 71 fillér volt. Jelenleg 10.534 korona 99 fillér. Gyarapodás e sze-

rint 1064 kor. 28 fillér. Ebből adomány báró Petrichevich-H. Kálmán főgondnok ur részéről 100 korona, Árkosi Tamás fogarasi lelkész tanulóktól gyűjtött 10 kor. 50 fillért. Ferencz József püspök részéről 50 korona, együtt az adomány 160 korona 50 fillér. A közpénztárban kezelt tőke jövedelméből fel nem használt s pénztárnok által nekem átadott 410 kor. 34 fillér. Kolozsvári templom perselypénze 31 kor. 36 fillér. Takarékpénztári s a kölcsön kamatok címén 462 kor. 08 fillér. A kezelésem alatt levő 10.534 korona 99 fillérhez hozzáadva a pénztárban kezelt 37.820 korona 52 fillért, az alapítvány összege 48.355 korona 51 fillér. Mult évi jelentésemben azon reményemnek adtam kifejezést, hogy talán sikerülni fog még nekem, hogy ezt az alapítványt legalább 50.000 koronára kineveljem. E reményről most sem mondok le, sőt hiszem, hogy már a jövő évben többel is beszámolhatok. Mert én nem hiszem, hogy ha báró Petrichevich-Korváth Kálmán főgondnok ur évről-évre 100 koronával tudja gyarapítani ezt az alapítványt, amely áldozatkészséget nem tudok eléggé megköszönni, nem hiszem, hogy ne lenne egyházunkban 100 olyan tag, aki csak 10 koronával hozzá ne járulhatna; minden nagyobb magaerőltetése nélkül. Én a mai naptól kezdve megteszem. Vagy hogy még ezt a terhet is megosszszuk, nem hiszem, hogy ha csak legkisebb érdekekkel viseltetnék közönségünk ez alapítvány iránt, ne találkoznék egyházunkban 1000 tag, aki jókedvében 1—1 koronát be ne küldhetne nekem az alapítványhoz. Ez így is, úgy is 1000 koronával növelné azt évenként. De nem mulaszthatom a bejelentett adományok közül reámutatni a kolozsvári templom perselypénzére, valamint Árkosi Tamás fogarasi lelkészünk által a tanulóktól gyűjtött 10 korona 50 fillérre. Miután különböző jótékony célokra: gyermekmenhelyek, tüdőbetegek, más szanatoriumok, otthonok, emlékszobrok stb. javára évről-évre megkeresik gyűjtés végett egyházközségeinket, iskoláinkat, vajjon nem gyűjthetnénk-e, ha filléreket is koronként egyházközségünkben és iskoláinkban a mi Dávid Ferenc-alapítványunk

gyarapítására is, amely már eddigi alapjával is 40.600 koronával járult hozzá egyházunk különböző szükségleteinek fedezéséhez. Legyen szabad az elmondottakat egyházi főtanácsunk becses figyelmébe ajánlani addig is, a mig talán megkísérlem ez irányban egy felhívást küldeni szét. Mert sajnos, de nagy alapítványokat nem igen tehetünk mindnyájan. De a példa mutatja, hogy kisebb adományokkal is lehet jelentékeny alapítványokat teremteni s egyházunk vagyoni erejét növelni. Pedig hogy erre szükségünk van, nincs miért mondjam.

6. *Angol és amerikai* testvéreink, akikkel az érintkezést levelezés útján állandóan fenntartom, ez évre is megküldötték évi segélyöket budapesti s kapcsolatos egyházközségeink számára. Oxfordba, sajnos, a mult tanévre nem küldhettünk lelkészjelöltet s nem küldhettünk Manchesterbe sem a Sharpe Emilia kisasszony nagybecsű alapítványára. Ez utóbbi helyre most sem tudtunk küldeni, de Oxfordba elküldöttük dr. Kiss Elek lelkészjelöltünket. — Ugyancsak a Sharpe Emilia alapítványát Londonban a Channing House leánynevelőintézetben, Tompa Mártha élvezte s hogy mily jó eredménnyel és mennyire megszerették, mutatja az, hogy miután kedve volt még egy évre ott maradni s mi már erre a tanévre Boros Rózsikát előjegyeztettük és ajánlottuk a felvételre, Tompa Mártát is ott marasztották. E szerint a Channing Houseban jelenleg két leánynövendékünk van. Valóban angol testvéreink irántunk való nagy rokonszenvéért nem tudunk eléggé hálasak lenni. E rokonszenvtől indítatva látogatót meg a nyáron is Hankinson Frederick ur, egyik londoni lelkész, aki 1910-ben is itt volt s részt vett akkor tartott Dávid Ferenc emlékünnepegyünkben. E. K. Tanácsunk egy ülésében személyesen adta át Bowie titkár urnak s az angol unitárius társulatnak meleg üdvözlétét s egy pár hetet itt töltve közöttünk, aranyostordai egyházkörünkben több egyházközségünket meglátogatta. Egy felolvasást és egy angol istentiszteletet is tartott kollégiumunkban s azzal bucsuzott el, hogy többször meg fog még látogatni. Hozza Isten!

7. Végre nem mulaszthatom el kegyeletes érzéssel megemlékezni halottainkról. A mult egyh. főtanács óta elhunyt lelkészeinkről fennebb már megemlékeztem, de ezek közül Kiss Sándornak és Hadházy Józsefnek emléke, mint egyházi tanácsosoknak legyen itt is megörökítve. Világi egyh. tanácsosaink közül a halál elragadta közülünk Csiki Lászlót, a marosvásárhelyi kir. tábla tanácselnökét, ottani egyházközségünk nagyérdemű gondnokát; Ádám Dénes nyug. kir. táblai bírót; Rédiger Béla nyug. alispánt; Kovács Gábor nagyajtai ügyvédet és Mikó Miklós nyug. kuriai bírót. Egyházunknak mindeniknek elhunytja érzékeny veszteség. De keresztény hitünk Isten akaratján megnyugodni tanít. Én e hittel teszem le mindnyájok sirjára a kegyeletes megemlékezés koszoruját. Ugyancsak e hittel kérve Istent, hogy pótolja ki az elhunytak helyét sorainkban minél buzgóbb, vallásunkat és egyházunkat szerető egyházi tanácsosokkal, hogy azt a kis országot, amelyet nekünk adott és amelyet dicső hitelődeink századokon át tartott üdöztetések között is a legnagyobb önmegtagadással megvédték, az Ő segédelmével mi is megtarthassuk, építhessük és terjeszthessük a mi örömünkre és az Ő dicsőségére.

Tisztelettel kérem a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Tanácsot, méltóztassék évi jelentésemet tudomásul venni és elfogadni.

Kolozsvár, 1913 október hó 25-én.

Ferencs József,
unitárius püspök.

Az E. Főtanács lelkes éljenzéssel méltányolja a püspöki jelentést és köszönetét nyilvánítja.

7. Az E. K. Tanács 1428 — 1912. szám alatt beterjeszti báró id. Daniel Gábor tiszteletbeli egyházi főgondnok urnak levelét, melyben köszönetét fejezi ki E. Főtanácsunk iránt abból az alkalomból történt üdvözetléért, hogy apostoli

királyunk Őfelsége őt és törvényes utódait bárói rangra emelte.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Hálás köszönettel vettem azon szívélyes üdvözlét és jó kívánságot, melyet irántam azon alkalomból, hogy Ő Felsége nekem és törvényes utódaimnak a magyar bárói méltóságot adományozni kegyeskedett, kifejezni méltóztatott.

Ezen legfelsőbb kitüntetést részben azon szolgálataimnak tulajdoníthatom, melyeket szeretett egyházam érdekében hosszú évek során igyekeztem teljesíteni.

Első eset, hogy az unitárius egyház érdekében tett szolgálatok legfelsőbb helyen is figyelembe vettek és ezért hálás érzéssel adózom egyházunk világi és egyházi tagjainak, kik csekély személyemet oly egyházi méltóságra emelték, mely alkalmat adott nekem arra, hogy egyházam iránti köteletségemet a körülményekhez képest, habár nem nagy eredménnyel, de híven teljesíthessem.

Midőn Egyházi Főtanácsunk irántam tanúsított szíves jóindulatáért hálás köszönetemet ismételten nyilvánítom, kérem ezután is engemet és családomat ebben megtartani szíveskedjék.

Szívélyes üdvözléssel lévén mindnyájuknak atyafia az Urban:

Budapest, 1912 december 11.

Báró id. Daniel Gábor s. k.
tiszteleti főgondnok.

Az E. Főtanács örömmel fogadja tiszt. főgondnok úr kedves levelét, mint élénk bizonyítékát annak, hogy magas kora sem akadályozza egyházunk ügyei iránti élénk érdeklődésében.

8. Az E. K. Tanács 1476 — 1913. szám alatt beterjeszti évi jelentését, kérve annak jóváhagyó tudomásul vételét.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács ülése után teljesített működésünkről tesszük meg évi jelentésünket. Az iktatóba érkezett ügydarabok száma 1838. Az E. K. Tanács tartott 15 ülést, melyekben 631 jegyzőkönyvi pont alatt hozta meg határozatait. Minden törekvésünk szeretett egyházunk érdekeinek előmozdítása volt. Nagyon is érezzük, sok még a tenni, kívánni való, de örömünket kell kifejeznünk, hogy a nehéz életkörülmények között is találkozhatni megnyugtató és biztató jelenségekkel. A hívőknek az egyház iránt viseltető lelkes szeretetéről tanuszkodnak úgy a főtisztelendő püspök úrnak a püspöki vizsgálat alá tartozó budapesti és tordai egyházközségeinkben tartott vizsgálatokról, a segesvári egyházközségben imaterem felavatásával kapcsolatosan tett püspöki látogatásról, valamint az egyházköri esperesi vizsgálatok megtartásáról beterjesztett jelentések. Egyesekre, családokra, testületekre, intézetekre az élet gondjai súlyos teherként nehezednek mindinkább s felemelő hatással bíró ezek közt az egyház iránti szeretetnek, vallásos buzgóságnak tapasztalása.

Kiválóan örvendetes eseményként említjük fel a székeskereszturi gimnáziumi új épület építési munkájának megkezdését. Külön jelentésben számolunk be részletesen ez építési ügyről, de itt is felemlitendőnek tartjuk, mert több évi gondos működés után érhattük meg ezt és ha akadályozó körülmények nem lépnek föl, az 1914—915. tanévre átadhatjuk a közhasználatnak. Hálásan ismerjük el, hogy az államkormány jóakaratu támogatását ez építési ügynél tapasztalhattuk, bár sajnosan érezzük, a nyújtott segítséggel járó terhet is, mivel az építési államsegély összege után 15 éven át 3%-ot kell visszafizetnünk évenként, ami végső összegében a nyújtott segélynek csaknem fele részét teszi ki.

Az államtól az 1913. évre is kiutaltatott a szokásos államsegély, mint az 1848. évi XX. t.-c. alapján adott segély, az évi rendes egyházi államsegély, a kolozsvári

és kereszturi gimnázium iskolafentartási, tőkegyarapítási, középiskolai tanáraink fizetésének kiegészítésére szolgáló segély, a lelkészi jövedelem-kiegészítés összege, továbbá lelkészi korpótlék is utaltatott és elemi népiskoláink tanítóinak fizetése az 1913. évi XVI. t.-c. értelmében szükséges államsegélyek engedélyezésével rendeztetett.

Az egyházunk tulajdonát tevő földbirtokok, a kezelésben történt és a mostohának mutatkozó utóbbi gazdasági évek folytán is szerencsésnek jellemezhető változás következtében, kellő jövedelmet adnak. Csakis a nagybuni Berde Mózsza-féle alapítványi birtok áll még házi kezelésben a tagosítási munkálatok folyamatban léte miatt. A buni határtagosítás valószínűleg még a jelen évben befejeződik s jövőben már ez a birtok is átmenhet a bérleti kezelésbe.

Az egyház pénztőkéi kezelésében az elmúlt évben tett jelentés óta nem történt változás. Egyes pénzügyintézetek bukása folytán ért érzékeny veszteség lehető enyhítésére megtettük volt az intézkedéseket. A pénzkezelés ügyében külön jelentést is teszünk.

Örvendetesen jelentjük, hogy az elmúlt E. Főtanács ülése után is többen hozták meg áldozatukat Egyházunk javára, a jótékonytság oltárára:

Bálint István és neje Tóth P. Eszter a füzesgyarmati egyházközség javára 5.000 K alapítványt tettek.

Losonczy Albert kolozsvári buzgó hitrokonunk közjegyzői okirattal, halála esetére, a kolozsvári főgimnáziumnál ösztöndíj alapra 10.000 K alapítványt ígért.

Özv. Török Mihályné végrendeletileg az énlaki egyházközség javára 1000 K alapítványt tett.

Nagy János nyárádszentlászlói lelkész a firtosmartonosi egyházközség javára 100 K alapítványt tett.

Az 1912. évi Főtanács Bizottság a nyomda-alap gyarapítására adott 210 koronát. Ez alap jelenleg 1858 K 60 fillér.

Péterfi Zsigmond nyug. vasutigazgató korábban tett alapítványát ez évben is gyarapította 50 koronával. Ez alap jelenleg 834 K 52 f.

Dr. Ferencz József egyházi jogtanácsos 1913—14. tan-
évre is egy szegény, de szorgalmas tanuló konviktusi
költségei fedezésére 250 K segílyt adományozott.

Az 1875-ben kolozsvári főgimnáziumunkban végzet-
tek 520 K alapítványt tettek főgimnáziumunk javára.

Az 1883-ban végzettek korábbi alapítványuk gyara-
pítására 520 K-át adtak.

Az 1887. évben végzettek korábbi alapítványuk gya-
rapítására 386 K.

A siménfalvi egyházközségben úrvacsorai alapra: dr.
Elekes Dénes és neje 100 K; Lőrinczy Dénes nyug. altá-
bornagy 100 K; Székely László nyug. lelkész 100 K; Ár-
kossy Lajos 50 K-át adományoztak.

Konviktusi alapítvány gyarapítására: az Erdélyi Bank
100 K; a Közhasznú Takarékpénztár 100 K; a Magyar Le-
számítoló Bank 50 K adott; a jószágfelügyelőség gyűjtött
e célra 35 K-át.

Az egyházkörökben tett kegyes adományokról jelen-
tésünk rendén szintén teszünk kimutatást.

Az E. K. Tanács hálás köszönetét fejezte ki a nagy-
becsű adományokért.

Kriza János nagynevű püspökünk hátrahagyott egy-
házi dolgozatainak kiadására a szükséges intézkedéseket
megtettük.

Templomi énekes könyvünket újabban kinyomattuk
s megfelelő jutányos árban bocsátottuk rendelkezésre. Re-
mélhetőleg a halottas énekeskönyvet is rövid idő alatt ki-
nyomathatjuk.

Egyházi énekgyűnk fellendülésére befolyással bíró
Régeni Áron afia által készített »Korálkönyv«-et kiadtuk.

Az unitárius és más szabadelvű gondolkozók Páris-
ban tartott vallásügyi kongresszusára Egyházunk képví-
seletében dr. Boros György egyházi főjegyző afiát kül-
döttük ki, kinek résztvevése bizonyára csak fokozta angol
és amerikai hitrokonainknak irántunk viseltető rokon-
szenvét. Ez érzet remélhetőleg támogatni fog a dévai uni-
tárius emlék-imaház felépítésében is. Az imaház építésre

Pákey Lajos mérnök afia szép tervet készített s a templom helyének megnyerhetésében a hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat elismerésreméltóan előzékeny eljárását tapasztaltuk.

A kolozsvári lelkész-tanári állás szétválasztása ügyét munkálatba vettük és remélhetőleg a jövő Főtanácsnak javaslatot tehetünk. Megnyugvással jelezhetjük, hogy a lelkész-tanári állásnak ideiglenesen történt betöltése szerencsés eredményű megoldás volt.

A vallástanítás tantervét és a tisztviselőink felelőségéről szóló törvényt óhajtottuk volna úgy előkészíteni, hogy a jelen évi Főtanács azokat megállapíthassa. Sajnos, hogy a felmerült akadályok miatt ez nem sikerült. Mindkettőnek életbelépésük szükséges és az ügy érdekében állana, hogy az E. Főtanács felhatalmazza az E. K. Tanácsot a vallástanítás tantervének megalkotása és életbeléptetésére.

Dr. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter urat miniszterré történt kineveztetése alkalmából üdvözlöttük, kérve Egyházunk részére jóakarátát. Üdvözlő iratot küldöttünk Molnár János ádamosi lelkész afiának is 40 éves lelkészi jubileuma alkalmából.

Feliratilag kértük a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, figyelembe venni Egyházunk anyagi helyzetét és az államsegélyek lehető emelését eszközölni. Ezen ügyben a püspök úr és lelkes, buzgó egyházi főgondnok uraink egy, e célból alkotott küldöttséggel személyesen is megjelentek Budapesten a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál.

A lelkészi jövedelemnek korpótlék útján emelkedésére állami törvény alkottatott s annak értelmében lelkészeink a jelen 1913. évben élvezték is a korpótléket. Habár e törvény alkotása nem elégít is ki minden óhajtatást, mégis némi enyhületet találhatni a lelkészi jövedelemnek emelkedését illetőleg.

Munkába vettük a nagyfontosságú kepecügy lehető rendezését is. Vajha megfelelőleg lenne megoldható e nagy kérdés.

Igen célszerűnek bizonyult, hogy a kollégiumi épületben volt bérlakások helyiségeit a theológiai intézet és egyházi levéltár részére rendeztük be.

A theológiai intézetben az 1913—14. évre 26 hallgató vétetett fel s talán így fokozatosan enyhülni fog a lelkészhiány is. Theológiai hallgatók egyetemi díjába az 1913. évben 1050 koronát utaltunk ki a közalap terhére.

Lelkészjelölteknek fölvevük: dr. Kiss Elek és Kincses László szakvizsgálatot tett lelkésznövendékeket.

Dr. Kiss Elek lelkészjelölt az oxfordi theol. akadémiára küldetett ki tanulmányai tovább folytatására.

A M. Farkas Sándor-alap kamatait 1912—13 tanévre Zoltán Sándor homoródszentmártoni ifju lelkésznek adtuk ki.

A theológiai intézet, kolozsvári és székelvkereszturi gimnázium 1913—14. tantárgvfelosztását helybenhagytuk.

A kollégiumi tanulóknak 1912—13 tanévre elengedtünk 3.650 K tandíjat és 1913—14 tanévi konvektusi kedvezmény helyeknek 18.950 korona élvezetébe felvettünk 142 tanulót.

A kollégiumi konviktus 1912—13 tanévben házi kezelésbe vétetett, mely célszerűnek bizonyulván, az 1913—14 tanévre is fenntartottuk.

Tanári állásokat az 1913—14 tanévre nem töltöttünk be. Egy klasszika-filológiai tanári szék jött üresedésbe, de a szabályszerűen kihirdetett pályázat eredménytelensége okán csak az órák megfelelő ellátásáról gondoskodhattunk.

A főgimnáziumi tanárok közül dr. Kiss Ernőnek külföldi tanulmányútra egy félévi és dr. Varga Bélának betegsége okán 3 havi szabadságot adtunk az 1913—14 tanévben.

A Berde Mózsza tanári jutalomdíjat 1912—13. tanévre dr. Kiss Ernő főgimn. r. tanárnak; a dr. Nagy Károly emlékalap kamatait 1913—14 tanévre Gelei Kálmán orvostanhallgatónak; a br. Györffy Róza ösztöndíjat, az alapító levél rendelkezésének megfelelőleg Végh József és Molnár Miklós tanulóknak adtuk ki.

A kollégiumi épület fedélzetének kijavítását a jelen évben tovább folytattuk. Azt hisszük, hogy a fedélzet most már egészen új fedéllel cserélődött ki.

Szentkirályi Ferenc a székelykereszturi gimn. felügyelői gondnoki állásba és dr. Borbély István kolozsvári főgimn. r. tanár a tanári állásba ünnepélyesen beiktatódtak. Mindkét ünnepségen az E. K. Tanács képviseltette magát.

Tanáraink évi értekezlete 1913. évi május hó 9-én Székelykeresztúron lett megtartva. A székelykereszturi gimnázium 1913. évi május hó 23-án rendezte a jóltevők emlékünnepélyét, amikor a boldog emlékü br. Orbán Balázs nagy jóltevőnk emléke ujtatott föl.

A kolozsvári kollégiumhoz iskolai orvosnak ujabban is megnyertük dr. Tompa János Kolozsvár város tb. főorvosát, aki eléggé nem méltányolható buzgósággal viseltetik a tanuló ifjúság egészségügye iránt. A kollégiumhoz internátusi felügyelőknek dr. Borbély Ferenc és Gálfi Zsigmond, a székelykereszturi gimnáziumhoz pedig Lukácsi Sándor alkalmaztatott az 1913—14. tanévre.

Kuncz Elek Kolozsvár tanker. állami főigazgató, mint kinevezett kormányképviselő az 1912—13 tanévben megtette hivatalos látogatását kolozsvári és székelykereszturi gimnáziumainkban. Látogatásairól fölvelt jegyzőkönyvek szerint az eredmény örvendetesen megnyugtató. Csak a kereszturi gimnázium külső dolgait illetőleg voltak kifogásai, melyek a gimn. épület építésével bizonyára megszűnnek.

Az E. Főtanács 90 -1912. főtan. jk. sz. határozatával megbizta az E. K. Tanácsot, a székelykereszturi gimnázium 1911—12 tanévvégi vizsgálatairól a vizsgabiztosok felterjesztett jelentésében foglaltakra a szükséges intézkedéseket megtenni; megnyugvással jelenthetjük, hogy az E. K. Tanács eljárta megbízatásában s további intézkedéstétel felesleges.

Br. Gamera Oszkár, özv. Nagy Olivérné, Bálint András adomány-tartozásait felhajthatatlanság okán töröltük.

A belsőemberi nyugdíjintézet tagjai közé fölveltük: Zoltán Sándor, Buzogány Kálmán, Ébert András lelkészeket és Kis Sándor, Nagy Dénes énekvezéreket. Özvegyi nyugdíjat utaltunk: özv. Kozma Diménné, özv. Kiss Sándorné, özv. Hadházy Józsefné, özv. Gálfalvi Istvánnénak. Nevelési járulékot utaltunk: néhai Kozma Dimén hátrahagyott gyermekei részére. Temetési járulékot utaltunk: Kiss Sándor, Hadházy József, Boor Jenő, Gálfalvi István, Demeter Lőrinc, özv. Péterffy Sámuelné, nyugdíjintézeti tagok elhunytá alkalmával.

Erdővagyron felügyelet tekintetében faeladásra engedélyt adtunk a bágyoni, kidei, firtosmartonosi, kökösi egyházközségeknek. Szerződéseket hagytunk jóvá a korondi, pipei, homoródmási, petrozsényi, dévaványai, kövendi, olthévi, bordosi, nagyajtai, ravai, kissolyosi egyházközségeknek. Külömböző építkezésekre és javításokra engedélyt adtunk: a homoródszentpáli, pipei, iszlói, kökösi, kiskadácsi, küküllőszéplaki, mészkei, alsójárai, füzeggyarmati egyházközségeknek.

A Kiss László ladamos-alamori volt gazdatiszt által indított peres ügy befejeződött. Az általa 13.311 K 09 fill. tőke és járulékai iránt indított perben a bíróság megítélte 6.196 K 36 f tőke s kamatfizetési kötelezettséget. Egyházunk terhére és a perkiöltséget a peres felek között kölcsönösen megszüntette.

Az E. K. Tanács hatáskörébe tartozó kisebb számadásokat felülvizsgálat után jóváhagytuk. Egyházi jogtanácsosafia a peres ügyek állásáról jelentését maga idejében be-terjesztvén a kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtettük.

Ötödéves korpótlékot utaltunk: dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza, Kelemen Lajos, Márkos Albert kolozsvári főgimn. tanárok részére.

Az E. Főtanács által a tanárok családi pótlékának megadása tárgyában tett felíratra küldött azon értesítését a vallás és közoktatásügyi miniszter urnak, hogy tanáraink részére nem engedélyezhet családi pótlékot, mivel ily cél-

ra fedezet nem áll rendelkezésére, sajnálattal vettük tudomásul.

Az egyházkörökből beérkezett jelentések alapján, a számadások és adományok 1912 év végéni eredményt lazító vagyonról a következőkben terjesztjük elé:

I. A *püspöki* vizsgálat alatt álló egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	102.673 K 74 f.
„ kiadás „	99.597 „ 46 „
Pénzmaradvány..	3.076 K 28 f.
Összes pénzvagyron 1912. év végén..	236.316 K 15 f.
Előző évinél több	6.791 „ 87 „
Összes teher	388.562 „ 60 „
Előző évinél több	17.072 „ 42 „

II. *kolozsdobokai* egyházkörben az egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	10.295 K 76 f.
„ kiadás „	9.350 „ 50 „
Pénzmaradvány..	945 K 26 f.
Közalap vagyona.....	1.570 K 04 f.
Magtáralap	10.879 „ 59 „
Kepealap	200 „ — „
Vegyes alapok	296 „ — „
Összesen..	12.890 K 89 f.
Előző évinél kevesebb	2.675 K 05 f.
Adósság	14.750 „ — „
Előző évinél több	5.730 „ — „
Az évi kegyes adományok értéke ..	1.021 „ 44 „

III Az *aranyostördai* egyházköri községekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	96.524 K 54 f.
„ kiadás „	86.914 „ 21 „
Pénzmaradvány..	9.610 K 33 f.

Közalap vagyona.....	71.342 K 49 f.
Kepealap	103.070 „ 21 „
Magtáralap	1.638 „ 70 „
Orgonaalap	1.967 „ 28 „
Épitkezési alap.....	1.232 „ 70 „
Toronyalap	623 „ 11 „
Vegyes alapok	11 410 „ 81 „

Összesen.. 200 895 K 65 f.

Előző évinél kevesebb	819 K 19 f.
Adósság	12.161 „ 14 „
Előző évinél több	4.224 „ 77 „
Gabona vagyon	144 hl. 29 l.
Előző évinél több	6 hl. 37 l.
Évi kegyes adományok és közmunkák értéke	4 392 K 41 f.

IV. A *küüllői* egyházköri egyházközségekben 1912. év végén:

Összes bevétel volt	20.609 K 31 f
„ kiadás „	18.078 „ 83 „
Pénzmaradvány..	2.530 K 48 f.

Közalap vagyona.....	8.528 K 86 f.
Magtáralap	231 „ 62 „
Kepealap	16.982 „ 38 „
Épitési alap	2.477 „ 60 „
Orgonaalap	1 933 „ 70 „
Templom- és toronyalap	7.225 „ 85 „
Iskolai alap	411 „ 50 „
Vegyes alapok	30.597 „ 05 „

Együtt.. 68 389 K 56 f.

Előző évinél kevesebb	5.436 K 52 f.
Adósság	65.114 „ 17 „
Előző évinél több	44.503 „ 16 „
Gabona vagyon	131 hl. 70 l.
Előző évinél több	21 hl. 60 l.
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	5.394 K 83 f.

V. A *marosi* egyházköri egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	75.038 K 32 f.
„ kiadás „	65.398 „ 01 „
Pénzmaradvány..	9.640 K 31 f.
Közalap vagyona	57.491 K 54 f.
Kepealap	38.921 „ 70 „
Magtáralap	958 „ 62 „
Építkezési alap	26.557 „ 32 „
Iskolai alapok	1.968 „ 50 „
Vegyes alapok	49.444 „ 30 „
Összesen..	184.982 K 29 f.
Előző évinél több	13.465 K 84 f.
Adósság	60.621 „ 89 „
Előző évinél kevesebb	2.748 „ 73 „
Gabona vagyon	255 hl. 65 l.
Előző évinél kevesebb	34 hl 82 l.
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	7.048 K 06 f.

VI. A *székelykeresztúri* egyházköri egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	54.873 K 27 f.
„ kiadás „	47.839 „ 90 „
Pénzmaradvány..	7.033 K 37 f.
Közalap vagyona	48.331 K — f.
Magtáralap	8 720 „ 06 „
Kepealap	31.267 „ 50 „
Építkezési alap	81.311 „ 55 „
Orgonaalap	7 386 „ 28 „
Toronyalap	6.440 „ 48 „
Iskolai alapok	19.515 „ 95 „
Vegyes alapok	44.538 „ 76 „
Összesen..	254.544 K 95 f.
Előző évinél több	16.764 K 97 f.
Adósság	52.282 „ 29 „

Előző évinél kevesebb	105 K 99 f.
Gabona vagyón	823 hl. 13 f. l.
Előző évinél több	44 hl. 8 f. l.
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	6.579 K 08 f.

VII Az *udvarhelyi* egyházköri egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	42.136 K 42 f.
„ kiadás „	37.016 „ 58 „
Pénzmaradvány..	5.119 K 84 f.
Közalap vagyona	31.302 K 72 f.
Kepealap	39.605 „ 10 „
Magtáralap	3.602 „ 98 „
Épitkezési alap	2.026 „ 07 „
Orgonaalap	1.640 „ 54 „
Templom- és toronyalap	16.196 „ 16 „
Iskolai alap	4.903 „ 76 „
Vegyes alapok	15.865 „ 89 „
Összesen..	120.263 K 06 f.
Előző évinél több	24 529 K 56 f.
Adósság	41.314 „ 58 „
Előző évinél több	10.014 „ 88 „
Gabona vagyón	1.343 hl. 51 l.
Előző évinél kevesebb	45 hl. 63 l.
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	4.473 K 02 l.

VIII. A *felsőfehéri* egyházköri egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	36.147 K 83 f.
„ kiadás „	30.953 „ 54 „
Pénzmaradvány..	5.194 K 29 f.
Közalap vagyona	6.153 K 95 f.
Magtáralap	2.065 „ 95 „
Templomalap	9.727 „ 04 „
Épitkezési alap	1 062 „ 66 „

Orgonaalap	1.802 K 84 f.
Harangalap	461 " 94 "
Ifjúsági alap	861 " 42 "
Vegyes alapok	3.693 " 43 "

Összesen.. 31.023 K 52 f.

Előző évinél több	255 K 99 f.
Adósság	2.961 " 78 "
Előző évinél kevesebb	2.184 " 75 "
Gabona vagyon	60 Hl.
Előző évinél több	60 Hl.
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	2.941 K 27 f.

IX. A *háromszéki* egyházköri, egyházközségekben az
1912. év végén:

Összes bevétel volt	72.593 K 79 f.
" kiadás "	55 792 " 26 "
Pénzmaradvány..	16.801 K 53 f.

Közalap vagyona	25.849 K 89 f.
Kepealap	5 116 " 63 "
Magtáralap	4.114 " 50 "
Épitkezési alap	3.110 " 11 "
Orgonaalap	373 " 09 "
Toronyalap	1.156 " 73 "
Iskolai alap	43 " 37 "
Vegyes alapok	318.837 " 93 "
Összesen..	375.403 K 78 f.

Mivel a készpénzből 5.645 K 10 f. a közalap vagyona is beszámíttatott, ez levonatik az összegből és így a vagyon összege

369.755 K 68 f.	
Előző évinél kevesebb	14.957 " 01 "
Adósság	6.507 " 79 "
Előző évinél kevesebb	350 " 45 "
Gabona vagyon	1.136 Hl. 68 ⁵ L.
Előző évinél kevesebb	167 Hl. 69 ⁵ L.
Az évi kegyes adományok pénzértéke	2.959 K 49 f.

X. A *duna-tiszamenti* egyházköri egyházközségekben az 1912. év végén:

Összes bevétel volt	35.996 K 71 f.
„ kiadás „	31.703 „ 88 „
Pénzmaradvány..	4.292 K 83 f.
Közalap vagyona	13.095 K 05 f.
Kepealap	351 „ 41 „
Magtáralap	3.045 „ 28 „
Épitkezési alap.....	1.010 „ 07 „
Toronyalap	30 „ — „
Iskolai alap	60 „ — „
Vegyes alapok	4.880 „ 69 „
Összesen..	26.765 K 33 f.
Előző évinél több	4.264 K 67 f.
Adósság	48.060 „ 84 „
Előző évinél kevesebb	6.629 „ 16 „
Az évi kegyes adományok értéke....	2.704 „ 14 „

A kimutatások szerint az egyházkörökben 1912. év folyamán tett kegyes adományok és közmunkák értéke: 37.513 K 74 fillért teszen ki, mely összeg csak 520 K 02 fillérrel kevesebb az előző évinél. Az E. K. Tanács köszönettel vette tudomásul az áldozatkészséget és egyházköri esperes afiai útján kifejezte köszönetét a következő kegyes adományokért:

A kolozsdobokai körben: a magyarszováti egyházközségben Deák Ilona urnőnek 400 K értékű urasztali terítő adományáért.

Az aranyostordai egyházkörben: A csegezi egyházközségben Pálfi Jánosnénak 600 K kegyes adományáért, Magyarósi Mózes és neje 50 K értékű szószéktakaró, Magyarósi Zsuzsánna 12 K értékű urasztali terítő adományáért. A sinfalvi egyházközségben Szolga János és neje 250 K értékű urasztal és 51 K értékű urasztali terítő adományáért, Konecz József és neje 50 K értékű gyászterítő adományáért.

A kükülői egyházkörben: a' kisgazdasági bank, br. Petrichevich-Horváth Kálmán, gr. Petrichevich-Horváth Rudolf, br. Bánffy Ferenc, gr. Bethlen Leopoldina, id. Pataky Lászlóné, Dombó község és egyházközség, továbbá Gvido Béla és neje, Simén Endre, Kis László, id. D. Pataky László, ifj. D. Pataky László, Magyarsárosi egyházközség, vámosudvarhelyi egyházközség; Biró Pál Bethlen-szentmiklósi egyházközség; id Székely György, Miklós Sándor, József Dénes, Nemes Vajna Ferenc kegyes adományozóknak.

A marosi egyházkörben: A szentháromsági egyházközségben Sánta Albertnének 70 K értékű urvasorai kehely adományáért. Nyárádgálfalvi egyházközségben Zsigmond Lajos és nejének 6000 K, Kovács Mihálynak 80 K értékű ingatlan, Gál Eleknek 132 K 42 f. értékű adományáért. A székelytompai egyházközség részére Gál Elek és Török Elek 42 K 36 f. adományáért. Az iszlói egyházközségben Kodok Mózes 40 K adományáért. Székelykáli egyházközségben a buzgó nőknek 71 K 78 fillér értékű gyászlobogó és takaró adományáért. A marosvásárhelyi egyházközség javára főltiszt. Ferencz József püspök úr 50 K, Kelemen Árpád 200 K, dr. Szilágyi Sándorné 40 K adományáért; Csongvay Lajos egyházköri gondnok afiának az egyházkörben konfirmált növendékek részére 35 K értékű kis bibliák adományáért.

Kereszturi egyházkörben: A tordálfalvi egyházközség részére Deák Miklós által tett 30 K értékű kehelytakaró adományáért. Székelyszentmihályi egyházközség javára Deák Sándor által tett földadományáért. Kadácsi egyházközség javára Benedek István és neje Gruer Eszter által tett 200 K alapítványáért. Medeséri egyházközségben Ferenczi Áron és neje 30 K értékű adományáért. Kedei egyházközségben Vári András s Pál György és neje által tett 50 50 K értékű ingatlan adományáért. Kissolymosi egyházközség javára Pénzesné Simó Mária által tett 50 K értékű urasztali takaró adományáért. Székelykereszturi egyházközség javára Szakács Juliánna 100 K, Szé-

kelyszentmihályi egyházközség 30 K, Udvarhelymegyei Takarékpénztár 75 K székelykereszturi önszegélyző Népbank 200 K adományáért. Csekefalvi egyházközség javára Lőrinczi Domokos lelkész 100 K, Imre Domokos 50 K értékű adományáért. Gagyai egyházközségben özv. Fazakas Péterné 30 K értékű urasztali pohár adományáért. Enlaki egyházközségben néhai özv. Török Mihályné utódainak 1000 K alapítványáért, és 50 K értékű templomi szószéktakaró adományáért. A magyarországi egyházközségben Pap Dániel 50 K értékű adományáért. Korondi egyházközségben Lőrincz Márton 52 K értékű adományáért. Csekefalvi, Tordátfalvi, Székelyszentmihályi, kadácsi, kisolymosi, ujszékelyi, székelykereszturi, csehétfalvi, magyarországi, korondi egyházközségekben lakó hiveinknek az illető egyházközség javára részint közmunkában, részint gabonaadományban vagy más sikeres működéssel előmenetelét munkáló odaadó buzgósággal és valódi egyházi szeretetet igazoló fáradozásaiért.

Udvarhelyi egyházkörben: Homoródszentpéteren Sándor Ferenc 100 K adományáért, Városfalván Szabó József és neje 90 K értékű szó- és papszék gyásztakaró adományáért. Recsenyéden Pál Ferenc és neje által tett 50 K adományáért. Homoródalmáson Szabó József és neje 200 K, Péterfi Áron 100 K értékű alapítványáért. Székelyudvarhelyen Péter János és neje által 40 K értékű urvasorai kenyér és bor adományért. Karácsonfalván Barabás Károlyné 36 K értékű gyásztakaró és Farkas Mózesné 42 K értékű urasztali takaró adományáért. Vargyason mélt. id. báró Dániel Lajosnak 286 K értékű harangadománya és Andorkó István 100 K értékű adományáért. Lokodon a hiveknek 1171 K értékben tett közmunkákért.

Felsőfehéri egyházkörben: Ferenczi Lajosnak temetőhely alapra 100 K 27 f. és az özvegy nőknek 50 K értékű szószéktakaró adományáért. Fogarasi egyházközségben Bedő Ferenc és Szentpáli Gyula 600 K értékű harang, Cziné Imre 100 K, Molnár Lajosné 30 K értékű urasztali takaró adományáért, nagyajtai egyházközség 100 K értékű

orgonaszerkezet, Péterfi testvérek 44 K értékű pad, Vass Domokos 30 K értékű harangállvány, Novák János 30 K értékű rolló adományáért.

Háromszéki egyházkörben: Kálnoki egyházközségben Vaska Mózes és nejének 120 K értékű szószéktakaró adományáért. Sepsiköröspataki egyházközségben özv. Csipkés Farkasné 40 K értékű urasztali terítő adományáért. Bodoki egyházközségben Haller Ottó és nejének 800 K értékű ingatlan adományáért. Nagyajtai egyházközségben ifj. Darkó Áronné és Derzsi Sándorné 88 K értékű urasztali pohár, Bihari Dávidnak 30 K értékű templompad adományáért. Brassói egyházközségben a Brassói Népbank 100 K adományáért.

Duna-liszamenti egyházkörben: Hódmezővásárhelyi egyházközségben Kovács József és neje Zimmermann Anna 1195 K adományáért. Füzesgyarmati egyházközségben Csák János gondnok afia 1000 K adományáért.

Rövid keretben foglalt évi jelentésünket megtéve, tisztelettel kérjük az E. Főtanácsot, méltóztassék azt jóváhagyólag tudomásul venni és felhatalmazni az E. K. Tanácsot, a vallásitanítási tanterv végleges megállapítására és életbeléptetésére.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1913. évi október hó 8-án tartott üléséből.

Ferencs József,
püspök.

Végh Mihály,
titkár.

A Főtanács bizottság jelenti, hogy az Egyházi Képviselő Tanács 1476—913. szám alatt beterjesztett évi jelentését átvizsgálta. A nagy gonddal és Egyházunk minden szellemi és anyagi ügyeire kiterjedő, nagy figyelemmel összeállított jelentés tartalmából az örvendetes tények és megállapítások egész sokasága ragyog felénk. Az Egyh. Képv. Tanács egy évi, kitartó munkássága minden tekintetben kifogástalan s éppen ezért az Egyházi Főtanács teljes elismerésére és hálás köszönetére érdemes.

Az iktatóba beérkezett 1838 ügydarab, tehát 338-al

több, mint az előző évben. Az E. K. Tanács 15 ülésben 631 jkvi pont alatt hozta meg határozatait.

Betekintettük az iktatót, a tárgymutatót, az E. K. Tanács jegyzőkönyveit, az irattári kezelést s mindezeket a lehető leggondosabban vezetve és példás szép rendben tálltuk.

Sajnálattal kell mindezek mellett is ismételten megjegyeznünk, hogy vidéki egyháztanácsosaink az E. K. Tanács ülésein nagyon kevesen és igen ritkán, némelyek soha, egész éven keresztül nem jelennek meg. Ezeknek minél gyakoribb megjelenése nemcsak kívánatos, hanem az egyetemes egyház érdeke lévén, elodázhatatlanul szükséges. Ezért ismételten javaslatba hozzuk, hogy a Mélt. és Főtiszt. Főtanács méltóztassék utasítani az E. K. Tanácsot, hogy keresse és találja valamely útját és módját a vidéki tanácsosok megjelenésének.

Az E. K. Tanács évi jelentésének a végén egy kérés foglaltatik, melyben felhatalmazást kér arra, hogy a vallástanítási tervet végképpen megállapíthassa és életbe léptethesse.

Főtanácsi bizottság a vallástanítási tervet egyházunk és vallásunk életbevágó, nagyon eminens érdekének tartván s mivel vizsgálata rendjén arról győződött meg, hogy mindenik egyházkör nem is foglalkozhatott azzal érdemlegesen, mert későn kapta meg: azt javasolja, hogy még egyszer küldessék meg az összes egyházköröknek behatoló tanulmányozás és véleményezés végett.

A vizsgálatok rendjén szerzett tapasztalatok alapján javasolja a főtanácsi bizottság:

Méltóztassék a Mélt. és Főtiszt. Főtanács az E. K. Tanács évi jelentését egyebekben jóváhagyólag tudomásul venni s egyidejűleg:

- a) a Mélt. és Főtiszt. Elnökségnek,
- b) a Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanácsnak,
- c) az egyházi Főjegyzőnek,
- d) az egyházi Titkárnak

az elmúlt egyházi évben kifejtett tevékenységükért elismerő, hálás köszönetét jegyzőkönyvileg kifejezni.

Lőrinczi István indítványozza, hogy jövőben a jelentés kinyomtatva előre küldessék ki az egyháztanácsosoknak.

A főt. püspök ur nyilatkozata után

Az E. Főtanács kifejezi óhaját, hogy az E. K. Tanács évi jelentése kinyomtatva előre küldessék ki az E. Főtanács tagjainak, valamint azt is, hogy az E. K. Tanács tagjai szíveskedjenek a gyűléseken lehetőleg mindig, de minél többször megjelenni.

Minthogy a vallástanítás tervével minden egyházkör nem foglalkozhatott érdemileg, a tantervjavaslat újból küldessék meg az egyházköröknek véleményük megadására.

A E. Főtanács a jelentést egyebekben tudomásul veszi s a Főt. Püspök urnak, a Mélt. és Főt. E. K. Tanácsnak, Főjegyző és Titkár afiainak az év folyamán tanusított lankadatlan és minden irányra kiterjedő hasznos munkásságukért köszönetét és elismerését nyilvánítja.

9 Az E. K. Tanács 1531—1913. szám alatt beterjeszti a jószágfelügyelőség évi jelentését.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Az 1912. évi gazdasági eredményről, az 1913. évi gazdasági viszonyokról, valamint bizottságunk működéséről a következőkben tesszük meg tiszteletteljes jelentésünket:

A Jószágfelügyelőség az Egyház kőlozsvári házai felett az állandó felügyeletet gyakorolta és a szükséghez képest előfordult javítási munkálatokat végeztette.

A folyó évi október 1-én lejárt bérleti szerződéseket és bérösszegek felemelésével újította meg, amivel 2700 K béremelést ért el és gondunk lesz arra, hogy a lehetőséghez képest a többi bérszerződéseket is lejáratkor méltányos béremeléssel újítsuk meg.

A Jóságfelügyelőség azon véleményben van, hogy az Egyház kolozsvári értékes telkei nincsenek kellőleg és jövedelmezőleg kihasználva, amiért ez év folyamán előterjesztést tettünk az E. K. Tanácsnak, hogy a telkeknek építkezés útján leendő jövedelmezőbbé tétele tárgyában az ügy előkészítésére és javaslattételre egy bizottságot küldjön ki.

Az E. K. Tanács ezen javaslatunkat el is fogadta és 710—1913. szám alatt egy bizottságot küldött ki, amely bizottság az ügyet tárgyalás alá vette és a munkálatok ez irányban folyamatban vannak, de miután ez nagyobb szabású építkezési költsön felvételét fogja szükségessé tenni, azért a jelenlegi súlyos pénzviszonyok mellett az ügy megoldása késedelmet szenved.

Ez év folyamán végrehajtottuk a tordai régi gimnázium épületének lakásokká való átalakítását és a munkálatok ez év folyamán befejeztetvén, az összes helyiségek bérbeadattak és jelenleg 2300 K jövedelmet hoznak.

Az egész év folyamán gyakoroltuk az összes alapítványi birtokok feletti felügyeletet és a szükséghez képest megtettük intézkedéseinket.

Az 1913. év folyamán a jóságfelügyelőségi szabályzat értelmében az egyház összes birtokait, kivéve a Koncz Judit-féle vajdahunyadi birtokot, amely tekintettel arra, hogy csak 20 holdnyi rétből áll, nem teszi szükségessé a minden évi vizsgálatot, bizottságilag megvizsgáltuk és ezen vizsgálatok eredményéről a következőkben van szerencsénk jelentésünket megtenni:

I. Bányabükki Berde Móssa-féle kezelési birtok

A bányabükki birtokon az 1913. év folyamán többször is tartottunk vizsgálatot és megállapítottuk, hogy haszonbérli szerződésbeli összes kötelezettségeinek eleget tett, az erdő kihasználása a jóváhagyott üzemterv szerint az erdőgondnokság kijelölése alapján történt és haszonbérli trágyázási kötelezettségének eleget tett.

Ez év folyamán befejezést nyert az engedélyezett lakóház építése és azt vállalkozóktól átvettük.

Ez év őszén befejezést nyert a bányabükk—tordaturipatakmedernek szabályozása, ami által a birtoknak értékes réttei gazdaságilag használhatókká lesznek, amivel a birtok értéke jelentékenyen fog emelkedni.

A kincstár bérletében levő állami iskola pincéje a múlt és jelen évi nagy árvizek és esőzések miatt állandóan vízben állott, amiért az E. K. Tanács előzetes engedélye alapján a tordai áll. építészeti hivatal közreműködésével az iskolaépület részére egy állandó vízlevezető csatornát létesítettünk 381 K 24 fillérért, amivel az iskolaépületet a további károsodástól megóvtuk.

A birtoknak Mikes felőli Zeyk Józsefné birtokával szomszédos határa a szomszéd birtokos részéről kérdésessé tételeván, azt a szomszéd birtokos és a tordai erdőgondnok közbejöttével megállapítottuk és határdombokkal láttuk el.

A birtokon levő épületek jó karban vannak, sőt haszonbérlo egy cselédházat épített saját költségén.

II. Pusztasszentmiklósi Dersi János-féle alapítványi birtok.

Ez év tavaszán bizottságilag megvizsgáltuk a pusztasszentmiklósi birtokot. A birtok egész határát körüljártuk és a határokat rendben találtuk.

Megvizsgáltuk a haszonbérlo gazdasági művelését és azt szerződészerintinek találtuk. Az erdő nem lévén átadva haszonbérlonek, abban erdőkihasználás nem is folyik. Kártételeket nem találtunk.

Az épületekben az esőzések egyes helyeken kárt tettek s azoknak kijavítása iránt az E. K. Tanács engedélye alapján intézkedést tettünk s azok ez év folyamán és a jövő évben végre fognak hajtatni. Haszonbérlo szerződésbeli trágyázási kötelezettségének eleget tett. Megvizsgáltuk az alapítványhoz tartozó marosvásárhelyi házat és azt rendben és jókarban találtuk.

III. Ladamos alamori Augusztinovich Pál-féle alapítványi birtok.

Ezen birtokra ez év folyamán kétszer szállottunk ki és tartottunk birtokvizsgálatot, számbavettük az E. K.

Tanáctól nyert engedély alapján eszközölt székérszín javítási s lakóház cserepezési munkálatokat.

A birtok határait körüljártuk és a Kopacs-el-dűlőben foglalásokat állapítván meg, a községi előljáróság közbejöttével azonnal helyszíni tárgyalást tartottunk a szomszédos birtokosokkal és ezen tárgyalások eredményeként az elfoglalt területet megállapítottuk és a birtok határát állandó határhalommal elláttuk.

A Főtanács 8—1912. szám alatt hozott határozata alapján megvizsgáltuk az 50.000 ákác-csemete elültetését és megállapítottuk, hogy azok a birtoknak a ladamosi tetőtől a Kopacs-el-tetőig a Kórész-féle tag szélén a Funaci-részen és a Hátság felőli szélén vannak ugyan elültetve, azonban a múlt és folyó évi állandó esőzések, árvizek folytán csak mintegy felerészben fogantak meg.

Haszonbérlok szerződésben írt trágyázási kötelezettségüknek eleget tettek és a művelési ágak be vannak tartva, rétek, kaszálók nem lettek feltörve.

A vizsgálat rendjén megállapítottuk, hogy haszonbérlok folyó évi adófizetési kötelezettségüknek csak részben tettek eleget és utasítottuk azoknak befizetésére és a befizetés igazolására.

Megvizsgáltuk az Alamorán levő Berek és Kopács nevű erdőket, megsejmelítettük a csemete-ültetvényeket, megállapítottuk, hogy az erdőkihasználás az erdőgondnok kijelölése szerint, a jóváhagyott üzemtervnek megfelelőleg történt.

IV. Debreceni Szaló József alapítványi birtok.

Megvizsgáltuk az alapítványhoz tartozó debreczeni házat és a tanyai birtokot jó karban találtuk, haszonbérlok szerződésbeli kötelezettségüknek eleget tettek.

A debreczeni háznál (Hatvan-utca) a városi Tanács elrendelvény a csatornázási munkálatokat, azok elvégzésére az E. K. Tanácsnak előterjesztést tettünk.

V. Bágyoni Kovács Dénes és neje Bencse Anna alapítványi birtok.

Kiszállottunk a bágyoni birtok megvizsgálására, körüljártuk az egész birtok határát és miután haszonbérlok azon szerződésbeli kötelezettségüknek, hogy az egész birtok összes határait akácfaakkal ültessék be, kellő mérvben eleget nem tettek, utasítottuk, hogy a jövő év tavaszán mulhatatlanul ültessék be az összes határokat akác-csemetékkel.

A birtokvizsgálatok rendjén szükségessé vált megjegyzéseinket és intézkedéseinket a birtokon elhelyezett jegyzőkönyvbe bevezettük és azok végrehajtására haszonbérloket utasítottuk.

A birtokvizsgálatok rendjén megvizsgáltuk, hogy haszonbérlok tűzbiztosítási kötelezettségüknek eleget tettek-e és a tűzbiztosítási kötvények átvizsgálása után megállapítottuk, hogy összes haszonbérlok tűzbiztosítási díjaikat rendszeresen fizették.

Összes haszonbérloket felhívtuk, hogy minden év elején terjesszék be a jószágfelügyelőséghez az az évben trágyázni szándékolt területek részletes leírását, hogy a birtokvizsgálatok alkalmával a trágyázásokat hathatósabban ellenőrizhessük.

VI. Buni Berde Móssa-féle alapítványi birtok.

Miután a buni birtok ezidőszert még házi kezelésben van, a buni birtok állandó felügyeletünk alatt állott és a gazdaság vezetése végett, valamint a tagosítási tárgyalások miatt a bizottság és különösen annak elnöke, a szükséghez képest többször is kiszállott, amikor a gazdaság menetére vonatkozó összes intézkedéseket megtette és a gazdaságot ellenőrizte.

Az 1912. évi eredményről az 1912. évi számadás rendjén tettük meg jelentésünket.

Az 1913. évi gazdasági évről az alábbiakat jelentjük:

Az általánosan ismert rossz gazdasági viszonyok, állandó esőzések, többszöri árvizek a buni gazdaságot is

érzékenyen sujtották, úgy, hogy az 1913. évi gazdasági év egyike a legválóságosabbaknak, amely jövedelmének tekintetében nem sok eredménnyel kecsegtet. Ezekhez járult még, hogy a tagosítás utolsó évében intenzivebb gazdálkodást folytatni nem lehetett.

Az állatállomány jelenben egészséges.

Az állandó esőzés által előidézett földcsuszamlás a szőlőt nagyrészen tönkretette, annyira, hogy annak kijavítása és helyreállítása tetemes költségbe és fáradságba fog kerülni.

Az 1913. évben a kir. kincstárral az E. K. Tanács engedélye alapján egy erdőcserét létesítettünk, amennyiben a Hosszúbükkön levő külön álló erdőrészletet átadtuk a kir. kincstárnak és helyette kaptuk a Kabalahágó és Gyöngyéresben levő kincstári részleteket, ezzel elértük azt, hogy a tagosítás folytán az összes erdők a mezőgazdasági résszel összeköttetésbe kerültek.

Az 1913. évi gazdasági eredményt az is fogja csökkenteni, hogy a folyó évben erdőkihasználás nem történt az E. K. Tanács 82—1913. sz. engedélye alapján, miután a kir. kincstárral megejtett erdőcsere folytán új üzemtervet kellett készíteni, aminek folytán azonban ez évben két évi erdőrészlet fog erdővágás alá kerülni.

Jelentjük, hogy ez év őszén megtörtént az új birtok kihasítása és ez évben az új birtoktagok hitelesítése meg fog történni.

Az új birtoktesteket az erdőkkel és a létesített erdőcserével együtt három darabban kaptuk ki.

A malomnál az ott levő 10 holdas berekhez és 29 hold földünkhöz kiegészítésképpen 21 hold új területet kaptunk. Ez az egyik darab. Ezt rétté óhajtjuk alakítani.

A második darab a Vámos legelő, kaszáló és erdő, az összes belsőségek, a csűrös-kert melletti rétek és efeletti 38 holdas régi táblánkból az alján visszavágott 19 hold. A Rupos-dűlőnek felerésze a Kabalahágó, Kiszéles erdő, Szenterzsébet melletti rétek és a Kabalahágóbeli erdők.

A harmadik darab az eddigi ujlaki réteink, az ujlaki

erdők, ennek kapcsolatában a kincstártól cserélt erdő, az oláh- és magyarbarabási erdőrészek és ezen három utóbbi erdőrészlet között levő két völgyben mintegy 159 holdnyi mezőgazdasági részlet.

Az új birtoktag területe ezek szerint:

	hold	négyszögöl
erdő	565	1151
mezőgazdasági.....	795	203
belsőség	24	1491
szőlő	3	789
Összesen..	1389 H.	434 □-öl.

Miután az Egyházi Főtanács 1909-ben kimondotta az alapítványi birtokok haszonbérbeadását és a buni birtokra nézve a házi kezelést, csak a tagosítás befejezéséig tartatott fenn. Most midőn Bunban a tagosítás befejezését bejelentettük, tisztelettel kérjük, méltóztassék a buni birtok haszonbérbeadása vagy továbbra is házi kezelésben való meghagyása iránt intézkedni.

A haszonbérbe adott birtokokból az 1912. évben a számadások szerint az alábbi bérösszegek folytak be:

1. Ladamos-alamori Augusztinovich Pál-féle alapítványi birtokról haszonbér	36.000 K — f.
2. Pusztaszentmiklósi Dersi János-féle alapítványi birtokról haszonbér	8.500 „ — „
3. Marosvásárhelyi Dersi János-féle alapítványi birtokról haszonbér	5.000 „ — „
4. Bányabükki Berde Mózsa kezelési-alap birtokból haszonbér és házbér	8.700 „ — „
5. Buni Berde Mózsa alapítványi birtokból házi kezelés folytán	6.000 „ — „
6. Bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtokból haszonbérek	7.375 „ 73 „
7. Debreceni Szabó József és testvére Zsófia alapítványi birtokból haszonbér	2.558 „ — „
8. Vajdahunyadi Konecz Judit alapítványi birtokból haszonbér.....	300 „ — „
Összesen..	74.433 K 73 f.

Tisztelettel jelentjük, hogy minden egyes bérlő a haszonbért 1912. évre pontosan megfizette.

A birtokvizsgálatokkal kapcsolatban meglátogattuk Marosvásárhelyen a Derzsi János, Kissolymoson az Augusztinovich Pál, Debreczenben a Szabó József és Zsófia, Bágyonban a Kovács Dénes nagy alapítóink sirját és kegyelettel emlékeztünk meg Egyházunk nagy jóltevőiről. Sirjaik állandó jókarban tartásáról gondoskodtunk.

Jelentésünket a gazdasági ügyekről minden egyes esetben az E. K. Tanácsnak megtettük s az E. K. Tanács vonatkozó határozatait végrehajtottuk.

Jószágfelügyelőségünk elintézett 1912. évben 15 ülésen 85 és 1913. évben 28 ülésen 182 ügyet.

Tisztelettel kérjük, hogy jelentésünket elfogadni s azt jóváhagyás és elfogadás végett a Méltóságos és Főtiszteendő Egyházi Főtanács elé terjeszteni méltóztassék.

A Jószágfelügyelőségnek Kolozsvárt, 1913 október hó 12-én tartott üléséből:

aláíratos szolgálai:

Ürmössy Jenő s. k.	Ferencz József s. k.	Hadházy Sándor s. k.
elnök.	jogtanácsos.	jegyző.

Az E. K. Tanács ajánlja a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét és annak meghatározását, hogy a buni Berde Mózsa-féle alapítványi birtok is haszonbérletileg kezeltesék. A haszonbérbeadással bizassék meg az E. K. Tanács.

A főt. bizottság a jelentést elfogadásra ajánlja s egyben javasolja, hogy a jószágfelügyelőségnek kifejtett buzgó munkásságáért az E. Főtanács jegyzőkönyvi köszönetet mondjon.

Az E. Főtanács a jószágfelügyelőség évi jelentését elfogadja, tudomásul veszi, a jószágfelügyelő-bizottságnak az évben tanusított lelkiismeretes buzgóságáért elismerő köszönetét nyilvánítja. Meghatározza az E. Főta-

nács, hogy miután a buni birtok tagosítása immár be van fejezve, az E. K. Tanács gondoskodjék bérbeadásáról a szerint amint arra kedvező alkalom kínálkozik. A jószágfelügyelőség jövőben a jószágok évi kiadásáról s ehezképest a birtokok tiszta jövedelméről is tegyen összefoglalt tájékozó jelentést.

10. Az E. K. Tanács 1541—1913. szám alatt a Déván építendő Dávid Ferenc emlék-imaház ügyében következő előterjesztést teszi:

Nagynevű első püspökünk Dávid Ferenc születésének 400-adik évfordulóját szép ünnepségek keretében ünnepelte meg egyházunk. A lélekben szent óhaj támadott: vajha egy Dávid Ferenc emlék-imaház is létesülne Déva városában. Az E. K. Tanács az óhaj megvalósulhatására igyekezett megtenni intézkedéseit. Az építendő templom helyéül megállapította a dévai várhegy oldalt s a hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat szíves előzékenységből a szükséges területet megnyertük. A templom tervet Pákey Lajos főmérnök afia kiváló műízléssel megkészítette. Az építési költségek 60.000 koronára tehetők. Ezen összegnek egybegyűjtése a legfőbb teendő. Reményünk van arra, hogy a költségek $\frac{1}{3}$ részét angolhoni, $\frac{1}{3}$ részét amerikai és $\frac{1}{3}$ részét a magyarországi unitáriusok gyűjtik egybe. E célból ajánlja az E. K. Tanács, hogy az E. Főtanács mai üléséből bocsásson ki fölhívást úgy az angolhoni, amerikai, mint a magyar unitáriusokhoz. Vajha megfelelő eredménye lenne a fölhívásnak és Déva városában a Dávid Ferenc unitárius emlék-imaházat pár év alatt felszentelhetnők.

Főjegyző afia fölolvassa az E. Főtanács nevében magyar és angol nyelven kibocsátandó fölhívás szövegét, mely a következő:

A kereszténység XX-ik száz esztendeje immár sok elentétet megszüntetett, sok nézetet megfűszított, sok mulasztást helyrehozott. Jézus szellemének diadalához tar-

tozik, hogy a keresztények nemcsak egymást, hanem valláskülömbőség nélkül mindenkit kezdenek szeretni, becsülni és keresni az útát, és módot, hogy egymást jobban megértsék s vallásukban az alapigazságot fölismerjék, azaz lelküket gazdagítsák és hitüket erősítsék. A keresztény szellem megnyilatkozásainak gyönyörű kifejezői azok az emlékművek, a melyeket közös akarattal, felekezeti különbség nélkül, emeltek Genfben Calvinnek és társainak, Vienneban Servétnek, Firenzében Savonarolanak, Prágában Hussnak, Párisban Coligny-nek.

1910-ben fölemelő ünnepségek között újították föl emléket és méltatták érdemeit hazánk egyik reformátori szellemének: Dávid Ferencnek. Erre az ünnepélyre hazánk mindenik egyháza elküldötte képviselőjét, akik örökre emlékezetes szavakban fejezték ki, hogy mi mindnyájan egyek vagyunk a Krisztusban annál a hitnél fogva, a mely Istennek ajándéka.

Az emlékünnap nemzeti jellegét nemzetközivé emelte Anglia és Amerika szabadelvű egyházainak itt megjelent 100 tagu küldöttsége.

Az a buzgó lélek, amely oly meghatóan nyilatkozott meg a nagy férfiú emléke ünnepén, reméljük, nem fog tétlen maradni az állandó emlék megteremtése munkájában sem.

Azon az emlékünnepeken határoztuk el, hogy a Dávid Ferenc fogsága és 1579-ben bekövetkezett halála helyén, Déván, emlék-imaházat fogunk emelni. Ott a helyszínen, az ünnepélyen, a külföldiek már meg is kezdték az adakozást. A Hunyadmegyei Régészeti-Társulat kijelentette, hogy a Vár területén helyet enged a szent célra. A magyar állam, mint a várterület tulajdonosa, a Társulat szándékát helyeslőleg jóváhagyta. Ezen örömhír hallatára a Párisi Nemzetközi Vallásügyi Kongresszus vezetői kijelentették, hogy a dévai Dávid Ferenc-emlékimaház építése költségeiben részt óhajtanak venni, a gyűjtést már a jelen évben meg is kezdik.

Aranykönyvet nyitunk a vallásos buzgóság adomá-

nyai megörökítésére. Imaházat akarunk emelni, a szeretetben együtt érező emberek közös imaházát. Azt óhajtjuk, hogy mindenki tekintse magáénak a Dávid Ferenc-émlék-imaházat. Az összes adományozók neveit egy emlékkönyvbe fogjuk írni s ott fogjuk őriztetni a fölépülő imaházban. Azt hisszük és reméljük is, hogy a mai emberek lelkében olyan erős a hitbuzgóság, olyan nagy az Isten- és emberszeretet, hogy minden ellentétet félretéve, minden különbségtől eltekintve, oda adják, módjuk szerint, filléreiket, hogy a Dávid Ferenc-émlék-imaházat közös erővel építsük meg.

Bízó lélekkel és az ember jóságába vetett hittel fordulunk címedhez s kérjük szives adományát beküldeni *Kolozsvárra, a Magyarországi Unitárius Egyház pénztárába*.

Mindenkihez fordulunk e kérő levéllel, mert nemcsak az a célunk, hogy a Dávid Ferenc-émlék-imaház fölépüljön, hanem az is, hogy a vallásban hívő s a hitben élő emberek ezrei találkozzanak és egyesüljenek ebben a szent munkában.

Mindenkihez szól fölhívásunk, de azt hisszük, hogy unitárius hitrokonaink kicsinye, nagyja jó példával és buzdítással fog előljárni az adakozók nagy seregében.

Az a tervünk, hogy az emlék-imaházat 1916-ban a Nemzetközi Vallásügyi Kongresszus tagjaival együtt nyissuk meg és adjuk át szent céljára.

Vajha a kegyesség átható érzése adakozásra indítaná a sziveket, hogy a fölvilágosult XX-ik száz szelleme hatalmas sugárkévéből szórna szét dévai őrtornyáról világító fényét az ember-világ óceánjára. A hit Isten ajándéka, a jótett a hívő ember munkája!

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát meleg pártolásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tervbe vett emlékimaház ügyét örömmel és lelkesedéssel teszi magáévá. Abban nemcsak a vallás- és egy-

házalapító martir püspök Dávid Ferenc dicső érdemeit látja méltányolva, hanem a jelen fölvilágosult kor vallásos szellemének és hitbuzgóságának fölébresztését és symbolikus megtestesítését is reméli. Megbizza az E. K. Tanácsot, hogy a gyűjtést indítsa meg és kitartó buzgósággal folytassa nemcsak hazai részünkben s nemcsak angol és amerikai hitrokonaink között, hanem a külföld többi részeiben lakó unitárius vallásu és szabad-elvű vallásos hívők és gondolkozók körében is, hogy az imaház nemcsak a mult dicsőségének, hanem a jelenkor fenkölt szellemének is kifejezője és megörökítője legyen. Egyben fölkéri az összes egyháztanácsos afiait, hogy a szent ügyet tegyék magukévá s használjanak föl minden alkalmat az adakozási kedvébresztésére, hogy az emlék-imaház megteremtésében mindenki részt vegyen.

11. A főtiszt. püspök úr javaslatot terjeszt elé a napirenden levő választások megejtése érdekében.

Az E. Főtanács a jelölő-bizottságba a püspök és a főgondnok urak mellé kiküldi Kisgyörgy Sándor, Józán Miklós, báró Daniel Lajos és Csegezy Mihály afiait.

A segélyek fölhasználására tett javaslatok megvizsgálására kiküldi Kozma Ferenc afia elnöklete alatt esperes és körigondnok afiait.

A szavazatszedő bizottságba kiküldi Gvidó Béla esperes afia elnöklete alatt Pap Mózes és Péter Sándor afiait.

12. E. K. Tanács 1318 — 1913. szám alatt jelenti, hogy Ürmösi Kálmán marosköri esperes afia családi és egészségi

körülményei okán az esperesi állásról lemondott. Az E. K. Tanács a lemondást az E. Főtanácsnak utólagos jóváhagyása reményében elfogadta és a szükséges intézkedéseket megtette. Felhívta az egyházkört az esperesi állásnak 1914. évi december hó 31-ig terjedő időre szabályszerűen való betöltésére.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, hogy a lemondást elfogadva a tett intézkedéseket jóváhagyólag vegye tudomásul.

A főt. bizottság a javaslat elfogadását azzal ajánlja, hogy az E. Főtanács Ürmösi Kálmán afiának sok évi érdemdús lelkészi szolgálatai elismerésül és jutalmául adja meg a tiszteletbeli esperesi címet.

Az E. Főtanács elfogadja Ürmösi Kálmán afiának az esperességről való lemondását és a lelkészi pályán 43 évig végzett hasznos és sikeres munkássága elismerésül a tiszteleti esperesi címet megadja.

13. Az E. K. Tanács 1499—1913. szám alatt jelenti, hogy a marosi egyházkör a lemondás folytán üresedésbe jött esperesi állást 1913. évi október hó 9-én marosvásárhelyi egyházközségünkben tartott egyházköri rendkívüli közgyűlésében betöltötte, megválasztván Fazakas Lajos nyárádszentmártoni lelkész afiát. A választás szabályszerűen történt és az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a választást jóváhagyólag tudomásul venni s Fazakas Lajos lelkész afiát az esperesi állásban 1914. évi december hó 31-ig terjedő működési időre megerősíteni.

A főt. bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács tudomásul veszi, hogy a marosi egyházkör Fazakas Lajos lelkész afiát esperessé választotta, őt ezen hivatalban 1914. dec. 31-ig terjedő időre megerősíti, tőle az esküt beveszi és esperesi hivatalába beiktatja.

14. Az E. K. Tanács 1216—1913. szám alatt jelenti, hogy az udvarhelyi egyházkörnek jelen évben tartott rendes közgyűléséből fölterjesztett jelentése szerint László Domokos egyházköri felügyelő gondnok afia ezen állásáról 36 évi odaadó buzgósággal folytatott működés után lemondott és az egyházkör, hálás elismeréséül, megválasztotta tiszteletbeli egyházköri felügyelő-gondnoknak.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen lemondást tudomásul venni. László Domokos afiának 36 évig folytatott egyházköri felügyelő-gondnoki buzgó működéséért méltányló elismerését kifejezni és tiszteletbeli egyházköri felügyelő-gondnokká történt megválasztatását jóváhagyni. Utasíttassék az egyházkör a lemondás folytán üresedésbe jött felügyelő-gondnoki állást szabályszerűen betölteni.

A főt. bizottság a javaslat elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács László Domokos afiának a köri gondnokságról lemondását elfogadja, 36 évi hosszas hasznos szolgálatai elismeréséül őt a tiszt. köri felügyelő-gondnoki címmel tünteti ki.

15. Az E. K. Tanács 1291—1913. szám alatt jelenti, hogy a küllői egyházkörnek jelen évben tartott rendes közgyűléséből fölterjesztett jelentése szerint Iszlay László egyházköri felügyelő-gondnok afia ezen állásáról, évek hosszu során át teljesített működés után lemondott és az egyházkör, hálás elismeréséül, megválasztotta tiszteletbeli egyházköri felügyelő-gondnoknak.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen lemondást tudomásul venni. Iszlay László afiának hosszasidőn át folytatott egyházköri felügyelő gondnoki buzgó működéséért méltányló elismerését kifejezni és tiszteletbeli egyházköri felügyelő-gondnokká történt megválasztatását jóváhagyni. Utasíttassék az egyházkör a lemondás folytán üresedésbe jött felügyelő-gondnoki állást szabályszerűen betölteni.

A főt. bizottság a javaslat elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács Íszlay László afia lemondását elfogadja s hosszas buzgó szolgálatai elismeréséül a tiszteleti felügyelő-gondnoki címmel tünteti ki.

16. Az E. K. Tanács 544—1913. szám alatt jelenti, hogy a füzesgyarmati egyházközség javára id. Bálint István és neje Tóth P. Eszter 5000 kor. alapítványt tettek a következő alapító-levél szerint:

Alapító-levél.

Alulírott id. Bálint István és neje Tóth P. Eszter füzesgyarmati lakosok Csák János unitárius egyházközségi gondnok, Bárka József lelkész, id. Sári József algondnok, ifj. Sári József pénztárnok, mint tanúk jelenlétében ezennel kijelentik, hogy:

1. A füzesgyarmati unitárius egyházközségnek 5000, azaz Ötezer korona alapítványt adnak.

2. Fenti 5000, azaz Ötezer koronát 1913 dec. 31-én fogják az egyházközség pénztárába befizetni.

3. Az alapítvány célja első sorban a füzesgyarmati unitárius egyházközség iskolájába járó szegénysorsu, jó magaviseletű unitárius vallásu tanulók ruházatának és tankönyvének beszerzése, azon esetben, ha a szükséges taneszközöket és ruházatot a szülők nem képesek beszerezni.

4. Ezen célra csak az alapítvány kamatai használhatók fel, maga az alapítványt képező 5000, azaz Ötezer korona csorbitatlanul megőrizendő.

5. Az alapítvány örök időkre, mint id. Bálint István és neje Tóth P. Eszter alapítványa kezelendő.

6. Azon esetben, ha a 3. pontban foglaltak szerinti szegénysorsu unitárius tanuló az iskolában nem lenne: úgy az alapítvány kamatai egyéb, a Kebli Tanács által megjelölt egyházi célra fordítandók.

7. Alapítványtevők az egyházközség Kebli Tanácsára bizzák az alapítvány gyümölcsöztetési módjának megjelölését.

8. Alapítványtevők Kebli Tanácsra ruházzák az alapítvány élvezetére jogosult tanulók kijelölésének jogát.

9. Abban az esetben pedig, ha a füzesgyarmati unitárius egyházközség vagy iskola teljesen megsemmisülne, illetőleg az egyházközség egyházközségi, az iskola pedig unitárius felekezeti jellegét elveszítené: alapítványtevők az alapítványt képező 5000, azaz Ötezer koronát a magyarországi unitárius egyház Főhatóságának rendelkezésére bocsátják, azon kikötéssel, hogy az alapítvány továbbra is, mint id. Bálint István és neje Tóth P. Eszter alapítvány csorbitatlanul megőrizendő és kamatai a kolozsvári unitárius kollégiumban tanuló szegénysorsu, jó magaviseletű unitárius növendékek, ilyenek nemlétében pedig egyéb, az E. K. Tanács által megjelölt célra fordítandók.

Jelen alapítólevél felolvasás után aláíratott.

Kelt Füzesgyarmat, 1913 április.

Csák János s. k.
gondnok.

id. Bálint István s. k.

Bárka József s. k.
lelkész.

Tóth P. Eszter s. k.
mint alapítványtevők.

Sári József s. k.
algondnok.

ifj. Sári József s. k.
pénztárnok.

Sz.: 544—1913.

Elfogadtatott a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1913 május hó 14-én tartott ülésében.

Ferencz József s. k.
unitárius püspök.

Végh Mihály s. k.
titkár.

Az E. K. Tanács az alapítványt köszönettel fogadva el, nemeslelkű alapítványtevőknek írásilag is kifejezte köszönetét és az alapító-levél egy eredeti példányát megőrzésre átadta egyházi pénztárnok afiának.

A főt. bizottság az alapítványnak köszönettel elfogadását javasolja.

Az E. Főtanács id. Bálint István és neje Tóth P. Eszter 5000 K alapítványát elismerő hálás köszönettel elfogadja, az alapító levél értelmében való kezelését meghatározza. Erről az alapítványtevőket értesíti.

17. Az E. K. Tanács 1446—1912 és 961—1913. szám alatt jelenti, hogy dr. Bedő Albert egyházi tanácsos a fia az 1912. évi egyházi beszéd pályázat eredménytelensége felett sajnálatát fejezve ki, az 1913. évre is kitűzte a 100 korona pályadíjat ugyanazon ígéretek és pályázati feltételek mellett, mint 1912. évben kitűzve volt. Az E. K. Tanács a pályázatot kihirdette és a kitűzött határidőig 1913. május 1. beérkezett 7 pályamű, melyeket a fölkért bíráló-bizottság megbírált. Az E. K. Tanács a bírálatot betערjeszti az E. Főtanácsnak, azzal a javaslattal, hogy a 100 korona pályadíj adassék ki „Példát adtam nektek“ jelígejű egyházi beszéd írójának.

Bírálat

a dr. Bedő Albert nyug. államtitkár, egyh. tanácsos ur által egyházi beszéd írására kitűzött 100 kor. pályadíjra beérkezett munkákról.

Érkezett összesen hét pályamű.

1. Jelige: »Keresztellek szentlélekkel.« Általában véve fölületes munka. Írója nincs tisztában sem a prédikáció-írás szabályaival és az egyházi beszéddel fennálló kívánalmakkal, sem egyes szavaknak theologiai értelmével. Hiányzik beszédéből a textus és tárgymagyarázat, valamint a tárgynak bizonyítása. Történelmi elbeszélések és bibliai tételeknek idézése még nem csinálnak prédikációt. Jézus tanítását nem merítik ki a megigazulás (melynek értelmével író nincs tisztában) bűnbocsánat, újjászületés és Isten atyaságának a bizonyíttatása. Már pedig ezek

alkotják beszédének összes anyagát. A beszéd főtétele, felosztása megfelelő volna, de nincsenek kidolgozva. Az értelemhez szólás megvan a beszédben, de egyéb – az érzelem és akarat megindítása – hiányzik.

2. Jelige: »Multon épül a jövő.« Értelmetlen, logikátlan mondathalmaz az egész beszéd. A bevezetés nem felel meg céljának. Nincs tárgykitűzés, sem felosztás. E beszéd nem törődik a prédikáció kellékeivel.

3. Jelige: »Mindeneket megpróbálgatok és ami jó, azt megtartsátok.« Bevezetésében szép gondolatok, erőteljes kifejezések, szónoki erő nyilatkoznak meg. Pár kifejezése miatt deistikus gondolkodás gyanújával lehet illetni az író. Főtételének megválasztása nem szerencsés, a részek éppenséggel esetlenek. Mivel az alapige lényegét író nem értette meg, beszéde összefüggéstelen mondathalmaz, megfelelő tárgyalás és bizonyítás nélkül. E munka inkább nevezhető a kereszteleési formula mellett védőbeszédnek, mint prédikációnak. A beszéd vége felé, hol legerősebbnek kellene lennie, a beszéd letörik, sőt eddigi tárgyától eltérően más tárgyra tér át. Ezért cél és egység e beszédből nem domborodik ki.

4. Jelige: »Profecti ergo docete omnes gentes, baptisantes eos in nomen patris et filii et spiritus sancti.« Eleget magyaráz, sőt bizonyítani és az akaratot megnyerni is törekszik, de e mű nem prédikáció, hanem inkább kereszteleési agenda s ilyennek is kuszáltnak mondható.

5. Jelige: »A betű megöl.« Jó bevezetés, jó tárgy és tárgykitűzés s megfelelő felosztás. Az első részben igen sokat foglalkozik Jézusnak a kereszteleéshez való viszonyával s annyit magyarázza a kereszteleést, hogy szükségtelen és fölösleges munkájával beszédét ellaposítja, unalmassá teszi. Más felekezetekkel is vitatkozik, ez is fölösleges, hiszen mindenkire nézve legjobb, ha a maga háza előtt seper. A megfelelő befejezést elejti, pedig egy olyan gondolkozó és gondolatokkal dolgozó egyénnek, aminőnek e beszéd írója látszik, tudni kell, hogy mily fontos része a beszédnek a befejezés. Minthogy pedig a befejezést író elejti, a beszédnek célja és eszméje nem domborodik ki.

6. Jelige: »Szükséges ujonnan születnetek.« Sem főtétele, sem felosztása nem jó. Ezek az alapigéből nem következnek. A bevezetés jó volna a tárgyhoz, de nincs meg a textus-magyarázat. Különben a beszéd gondolatokban gazdag kifejezései tiszták, szépek és erőteljesek. Történelmi ismeretben bővölködik, szónoki ereje nem mindennapi. Amit állít, azt bizonyítja is, csakhogy, fájdalom, mind ennek kevés köze van a textushoz s az ebből vonható eszméhez. Kár, hogy a második részt mesterségesen is nyújtja s ezzel beszédét laposítja.

7. Jelige: »Példát adtam nektek.« Gyakorlati, értelmes, céltudatos, kerek beszéd. Méltó a jutalomra!

E mellett azonban az 5. és 6. számú művek is megérdemlik az elismerést, sőt dicséretet.

Kolozsvár, 1913 junius hó 28.

Csifó Salamon s. k.
Gálfi Lőrinc s. k.

Dr. Boros György s. k.
biz. elnök.

A birálat értelmében a jeligés-levél fölbontatván, abban Kovács Lajos nagyajtai lelkész neve találtatott.

Az E. Főtanács meglegedését és örömét fejezi ki a pályázatsikere fölött. A pályadíjat Kovács Lajos lelkész afiának elismerő éljenezések között kiadja és a többi művek jeligéit megsemmisíti. „A betű megöl“ és „Szükséges ujonnan születnetek“ pályaműveket dicsérrettel tünteti ki.

Dr. Bedő Albert afiának immár hosszú éveken át megújított, munkásságra serkentő áldozatkészségéért köszönetét nyilvánítja.

18. Az E. K. Tanács 34 és 911—1913. számok alatt jelenti, hogy Benkő Mihály egyházi tanácsos afia, egyházunk iránti szeretetének és érdeklődésének újabb tanujelül 100 korona pályadíjat tűzött ki lelkészeink számára I. János

4 r, 16 v. „Az Isten szeretet; s a ki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten is ő benne“ ígék alapján készített közönséges vasárnapi egyházi beszédnek jutalmazására. A pályázat feltételei mindenkben megegyezők a dr. Bedő Albert-féle pályadíj feltételeivel. Az E. K. Tanács a pályázatot kihirdette és a kitűzött határidőig 1913. május hó 1-ig beérkezett 6 pályamű, melyeket a fölkért bíráló bizottság megbírált. Az E. K. Tanács a bírálatot beterjeszti az E. Főtanácsnak, azzal a javaslattal, hogy a 100 korona pályadíj adassék ki „A keresztlény szeretet atyát lát az Istenben“ jeligéjű egyházi beszéd írójának.

Bírálat.

Benkő Mihály egyházi tanácsos által egyházi beszéd írására kitűzött 100 koronás pályadíjra beérkezett hat egyházi beszédet áttanulmányoztuk és véleményünket a következőkben vagyunk bátrak a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács színe elé terjeszteni:

A beérkezett hat, közönséges vasárnapi alkalomra írt, egyházi beszéd között kifogástalan jónak egy sem mondható. »Ha embernek vagy angyaloknak a nyelvén szólanék is...« stb. jeligéjű 2. számú beszéd írója az alapigében kifejezett gondolatot nem tudta megfogni, hanem tévesen ilyen főtétele állít fel: »A valódi keresztlénység a szeretet vallása.« Ilyen formában a gyakorlati élet tényeit mellőzve, elméleti és történelmi fejtegetésekbe bocsátkozik. A beszéd második részében spiritisztaszerű elméletet visz be, úgy állítva oda az embert, mint az Isten médiumát. Az általa fölállított főtétel alapján is, hibás felosztása helyett, sokkal szövegszerűbb lett volna a beszéd, ha ilyen részekre oszlik:

1. Az igaz keresztlény szerető Atyát lát az Istenben.
2. Testvéreket embertársaiban.

A beszéd nem népszerű beszéd. Az író annyit emlegeti a középkor borzalmain, annyi szentírási helyet idéz, de kitűzött gondolatával semmivel előbbre nem jut. »Dávid Ferenc ellenségei, a történelem bizonyítása sze-

rint tájékozottak a haragtól kémjeik besugása alapján», de az író ugyancsak »tájékozik« a felekezeti dühtől és éppen nem domborítja ki a nemes ember-szeretetet, melyre a keresztény vallás alapítva van. Munkája egy hirtelenében összeszedett kereszténytörténeti adattár. Lehetséges, hogy ha a beszédet újra átgondolja, rendezzi, letisztázott, kitisztázott művet, nem hibákkal, kihúzásokkal teli impurumot nyújt be, az Egyházi Képviselő Tanács által hirdetett pályázatra, talán alakilag is, tartalmilag is jobbat adhatott volna.

»Szeretet a világ megváltója« jeligéjű 3. sz. beszéd, folyékony stílusban írt egyszerű munka. Közszólásaival, megszokott gondolataival a szeretetről újat nem mond. Az alapige megértésénél már fogalomzavarral küzd. Így beszél aztán az első részben Jézusról, mint aki elvezette az emberiséget az Istennek országába. Ugy ennek a résznek, mint a bevezetésnek akkor volna értelme, ha istenországáról kellett volna írnia. A második részben itt-ott látszik, hogy behatolt az alapige mélységébe, de azért általában nem a tárgyról beszél. Munkájában nincs kidomborítva egy egységesítő eszme. Éppen ezért a részek szakadozott menetűek s egymásba nem olvasztott gondolatokból mozaikszerűleg vannak felépítve. A beszédnek nagyobb kifejező erőre és egységesítő mély átgondolásra volna szüksége, hogy önértéket nyerjen.

»Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk« jeligéjű 6. sz. beszéd írója a szeretet tartalmát abban akarja kimutatni, hogy általa mi Istenben leszünk, az Isten mi bennünk. Ez azonban az alapige gondolatát nem fejezi ki. Amikor pedig az első részben az Isten és a világ tudományos magyarázására téved, akkor eltér a tárgytól s még nagyobb tévedésbe esik. A második részben itt-ott a helyzet magaslatára emelkedik, de egészben véve a kívánt eszmét itt sem tudja érzékíteni. Beszéde népszerű beszédnek indult festői bevezetéssel és befejezéssel, tulvirágos stílussal. Gondolatai nem is mennek túl a könnyen érthetőség határain, de az értelmetlenségek miatt beszéde az általánosan

is alól marad. »Panttheizmus«, »Deizmus«, »Übermentsch« nem népszerű beszédekben tárgyalandó fogalmak s különösen nem ily ferde, hamis világításban, mint ahogy azt jelen beszédében láthatjuk. Saját tudásunk körét nem szabad bámult, de meg nem értett szavakért átlépni, különben a netalán meglevő önértékünket is, veszélyeztethetjük.

Tartalmi és alaki értéke alapján három — »Ő benne vagyunk, élünk«, »Lássátok minemű szeretetet adott nekünk az Atya, tudniillik, hogy Isten fiainak hivatassunk!« és »A keresztyén szeretet Atyát lát az Istenben« - jeligéjű beszéd válik ki a többi fölött.

»Ő benne vagyunk, élünk« jeligéjű 4. számú beszéd írója gondolkozó fő, kinek sok értékes mély gondolata van. Beszéde e három kiemelt beszéd között első helyen áll. Tárgyát, az alapigét teljesen megértette s habár felosztása némileg erőltetett is, kidolgozásában van tartalmi és gondolati egység. Gyönyörűen mondja a befejezésben: »És ha a mostani embernek ahhoz, hogy szeretni tudjon, eddig csak az hiányzott, mert nem látta a szeretetnek tipussá válását, ma láthatja már. Hiszen a krisztusi szeretet most éppen a mai, éppen a kialakulni akaró, de még forrongó lelki hangulatban és társadalomban éli igazán virágzási idejét. Nem testesül meg ugyan az életben és látható alakban, nem jelentkezik úgy, mint festő vásznán a kivánt alak, de mint valami éltető elv, mint valami sorvasztó gond, mindig ott van a lelkekben.« Ehhez hasonló gondolatok beszédét kétségkívül értékessé teszik, de ez idézetben is nyilatkozó irány és nehézkes nyelv a beszédnek, mint népszerű prédikációnak az értékéből sokat levon. Stílusa sok helyen egészen az érthetlenségig tömör. Kifejezései, mint: »extatikus örjöngés«, »az ihlet szépség-iltas önkivülete« stb. mesterkéltek, szavai túlválogatottak. Éppen e nyelvbéli és stílusbeli nehézségek miatt a bírálat kénytelen e beszédet, tartalmi értéke mellett is, mellőzni, mert népszerű egyházi beszédnek teljességgel nem mondható.

Annál nagyobb mértékben érdemes a népszerű beszéd nevezetre a »Lássátok minemű szeretetet adott nekünk az Atya« stb. jeligéjű 5. számú munka, mely röviden, folyékony stílusban, érthető és világos nyelven van megírva. Bevezetése jó és találó, a felosztása sem esik lényegesebb kifogás alá. Az első rész meg éppen sikerült, melyben sok értékes dolgot ad. A továbbiakban azonban tárgyától eltér s idegen mezőkön kalandozik. Bár mint egyszerű beszéd meg is állja a helyét s dicséretre is érdemes, nincs benne kellő szónoki erő. Abszolút értékű gondolatot beszéde nem ad s éppen ezért pályadíjra sem érdemes.

»Ő benne vagyunk, élünk« jeligéjű 1. számú beszéd mellett tárgyát még az »A keresztény szeretet Atyát lát az Istenben« jeligéjű 1. sz. beszéd közelíti meg, midőn azt mondja, hogy egyfelől Isten lényét a szeretetben látja s másfelől az embernek, mint a szeretet gyermekének szintén a munkás szeretetre kell törekedni s így az ember csak ezen a magaslaton közeledhetik hivatásához. Nem csapong ide-oda s azért beszéde szövegszerű. Bevezetése egyszerű, megfelelő. Az első része szépen van megírva, habár a kis záradékba már esést mutat. Éppen így mögötte áll az első résznek a második rész, ugy gondolati egységét, mint szónoki erejét tekintve. Különösen figyelmébe ajánljuk az írónak, hogy a hosszadalmas idézeteket kerülje, mert a beszéd erejét gyöngítik, stílusát ellaposítják, értekezés-szerűvé teszik. Általában véve a beszéd így is világos és épületes szép beszéd. Kifejezései, képei tiszták s gondolatai értékesek s ami leglényegesebb, egymással szervi kapcsolatban állanak s a beszéd menetének egységességét biztosítják. Bár a beszéd sem kifogástalanul jó és nem minden részében népszerű irányu, — határozottan abszolút értéke van. A bíráló-bizottság az »A keresztény szeretet Atyát lát az Istenben« jeligéjű beszéd írójának, különösen a kérdés széleskörű tanulmányozásáért a 100 korona jutalmat kiadhatónak véleményezi, a másik két »Ő benne vagyunk, élünk« és »Lássátok minemű sze-

retetet adott nekünk az Atya» jeligéjü beszédet pedig teljes elismerésének kifejezésével nyilvános dicsőre ajánlja.

A Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak

Kolozsvár, 1913 június hó 23.

alázatos szolgálai:

Vári Albert s. k.

Györfi István s. k.

a bir. biz. tagjai.

Dr. Boros György s. k.

bir. biz. elnök.

A nyertesnek jelzett mű jeligéje fölbontatván, abban szintén Kovács Lajos nagyajtai lelkész neve találtatott.

Az E. Főtanács a pályadijat Kovács Lajos afiának tüntető éljenzések között kiadja, a pályadij kitűzéséért Benkő Mihály afiának köszönetet mond.

Az „Ő benne vagyunk, élünk“ stb. és „Lássátok minemü szeretetet adott az Atya“ jeligéjü beszédek íróinak teljes elismerését nyilvánítja.

19. Az E. K. Tanács az elrendelendő választásokat illetőleg 1502 – 1913 szám alatt jelenti, hogy választandók:

1. Az E. K. Tanács jelenlegi III csoportjába 9 tag helyébe, kiknek megbízási ideje 1913. évi december hó 31-ig letelik, 9 tag, kiknek működési ideje 1914. január hó 1-től 1919. december hó 31-ig tart.

2 Egyházi tanácsos:

a) egyházi részről: 1.

b) világi részről: 5.

3. A II od foku fegyelmi bíróságba 2 egyházi rendes és 1 póttag, 2 világi rendes és 1 póttag 1914. évi január hó 1-től számított 3 évi működési időre.

4. A III-ad foku fegyelmi bíróságba 3 egyházi rendes és 2 póttag, 3 világi rendes és 2 póttag 1914. évi január hó 1-től számított 1 évi működési időre.

5. A br. Baldácsy protestáns alapítvány meghatalmazottai közé 2 rendes és 1 póttag 1914. évi január 1-től számított 3 évi működési időre, vagyis 1916. évi december hó 31-ig.

Az E. Főtanács a II-od fegyelmi bíróságba 1914 —1916. évekre megválasztja elnöknek: Ferencz József püspök urat. Tagokul egyházi részről: Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc rendes; Vári Albert póttagnak; világi részről: Gál Jenő, Zsakó István rendes; póttagnak: dr. Gál Kelemen afiát.

A III ad foku fegyelmi bíróságba egy évre. Elnöknek: Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnokot. Tagoknak: Egyházi részről: Gvidó Béla, Kisgyörgy Sándor, Ozsváth Gábor rendes; Lőrinczi Dénes, József Lajos póttagokat. Világi részről: Benkő Mihály, Veres József, Csegezy Mihály rendes; Székely Miklós, László Domokos póttagok.

A báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak: Ferencz József püspök, dr. Bedő Albert egyh. tanácsos afiát rendes; Gál Jenő egyh. tanácsos afiát póttagnak.

A jelölő-bizottságot fölhívja az E. Főtanács, hogy az E. K. Tanácsi és az egyház-tanácsosi állásokra a jelölést tegye meg.

20. Az E. K. Tanács 259, 678 és 1376—1913. számok alatt jelenti, hogy a pénztárvizsgáló-bizottság 1913. február hó 22 én, május hó 20-án, szeptember hó 13 án a közpénztárban vizsgálatot tartott s február 22-én tartott vizsgálat alkalmával a pénztárhoz tartozó értékeket is megvizsgálta. A vizsgálatokról beterjesztett jelentések szerint a pénztárban minden rendben találtatott.

A főt. bizottság jelenti, hogy a pénztárban megtartott szemléből meggyőződött arról, hogy a pénztárhoz egy rend-

szeres irtokai állás szervezése a megszaporodott és a kereszturi alapítványok áthozásával még jobban szaporodó munka miatt nagyon is szükségesnek látszik s annak beállítását javasolja.

Az E. Főtanács a jelentést tudomásul veszi. Fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a pénztári hivatalhoz egy rendszeres irtokai állás szervezését vegye fontolóra és tegyen előterjesztést.

21. Az E. K. Tanács 1436—1913. szám alatt jelenti, hogy az E. Főtanács 26—1912. jk. sz. határozata alapján az Általános Bankba elhelyezett és veszélyben forgó pénzek ügyében a vizsgálatot megtartotta, melynek eredményeképpen előterjeszti a következőket:

Az Általános Banknál elhelyezett betétekből 1911. nov. 27-én az Iparbankba átiratott 66 824 K 07 f. azzal a kötelezettséggel, hogy az Iparbank ezen összeget 1000 kor. heti részletekben fogja az egyháznak kifizetni. Az Általános Bank az Iparbank részére készpénz helyett betét gyanánt 83.085 K 78 f. értékű váltót adott át és ezzel szemben állította ki a 66.824 K 07 f. szóló betétkönyvet. Az Iparbank a váltókat az ország különböző pénzintézeteinél visszleszámította.

Az egyháznak az Iparbankkal szemben még mindig fennáll 61.251 K 03 f. tőke és annak járulékainak a követelése. Az E. K. Tanács a tőke és járulékai visszaszerzését illetőleg követendő eljárásra nézve megadja véleményes javaslatát.

Az E. K. Tanács a pénztárnok felelősségét az E. Főtanács 26—1912 jk. sz. határozatában kellően körvonalozottnak látja, az ellenőrre vonatkozóan javasolja a vagyoni jogi felelősség megállapítását és az ellenőr fizetéséből a törvény által megengedett összeg letiltását.

Az E. K. Tanács véleménye szerint a számvevőség vagyoni jogi felelőssége meg nem állapítható, mert a vagyoni jogi felelősséghez a polgári törvény szerint a kötelesség

mulasztás és a beállott kár közötti okozati összefüggés fennforgása szükséges, ami itt meg nem állapítható s ezért ezek ellen polgári eljárást sem hoz javaslatba.

A pénzügyi és a pénztárvizsgáló-bizottságokkal szemben ugyanezen okokból nem ajánlja a további eljárást.

Jövőre nézve javasolja az E. K. Tanács, hogy a pénztárkezelés és ellenőrzés tétessék különös tanulmánytárgyává és pontosan jelöltessék meg miképpen történjék a bizottságok vizsgáló és ellenőrző eljárása, hogy hasonló eset ne ismétlődhessék és az egyház hasonló károsodástól megóvassék.

Ha az évenként négyszeri vizsgálat olyan terjedelmű lesz, amilyen szükséges, a havonkénti vizsgálat fölösleges, azt az E. K. Tanács nem javasolja, már csak azért sem, mert a pénztárt zavarná a rendes havi munkájában.

A betétek kezeltetésére nézve javasolja az E. K. Tanács, hogy a Leszámitoló Banknál csak egy betéti könyvben vagy folyószámlán kezeltessenek az alapítványok pénzei s csak a pénztári könyvvezetés tartassék fön az alapítványok és alapok szerint külön lapokon. Ezen eljárás tanulmánytárgyává teendő külön bizottság útján.

Az értékpapírok kisorsolásának ellenőrzésére az E. K. Tanács eljárási szabálykészítést tartja szükségesnek.

Az E. K. Tanács előterjesztése után felolvastatott a Főt. Bizottság javaslata.

A Főt. Bizottság az E. K. Tanács jelentését tudomásul vételre ajánlja azzal, hogy az előkészítő-bizottságnak szak-szerű és igen értékes tanulmányáért és véleményezéseért az E. Főtanács fejezze ki elismerését és hálás köszönetét.

Elfogadásra ajánlja az Iparbankkal, a pénztárnokkal és ellenőrrel szemben javasolt eljárást.

A számvevők és pénztárvizsgáló-bizottság vagyoni jogi felelősségének kimondását javasolja a fokozatos felelősség elve alapján és az Egyh. Törv. 286 és 239. §§-ból kifolyólag. Azonban az Iparbank ellen indítandó eljárás következtében a számvevők és a pénztárvizsgáló-bizottság elleni eljárás mai bevezetését nem javasolja.

A pénzügyi bizottságra a vagyoni felelősség kiterjesztését nem véleményezi.

A jövőre irányuló intézkedésekre vonatkozó javaslatok elfogadását ajánlja a Főt. Bizottság.

Az előterjesztések megtétele után a gyűlés az ebéd idejére fölfüggesztetett.

MÁSODIK ÜLÉS.

D. u. 5 órakor. Elnökök, jegyző és előadó ugyanazok.

A pénzelhelyés és kezelés kérdésében tett előterjesztések tárgyalása kezdődik. Többen hozzászólnak.

Lőrinczi Istvánafia azt indítványozza, hogy a felelőség terjesztessék ki az E. Képviselő és Főtanács tagjaira is.

Az elnökség a kérdést szavazás alá bocsátja azzal, hogy ha az E. K. Tanács előterjesztése elfogadtatik, akkor a többi javaslat és indítvány elesik.

A szavazás megejtetvén, a többség az E. K. Tanács előterjesztése mellett nyilatkozott.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács előterjesztését és javaslatait elfogadja, magáévá teszi, különösen pedig kimondja, hogy az ellenőr a pénztárnokéhoz hasonló módon vagyoni felelősségre vonassék.

Az E. Főtanács ezen ügyben a további eljárással megbizza az E. K. Tanácsot és fölhívja, hogy az előterjesztésben jelzett kérdések és ügyek tisztázására, a pénzkezelés és ellenőrizés célszerű szabályozására nézve minden intézkedést és előkészületet tegyen meg.

22. Az E. K. Tanács a székelykeresztúri gimnázium új épülete építése ügyében jelenti, hogy a szükséges intézkedéseket megtette. Pákey Lajos mérnökafia elkészítette a végleges tervet és költségvetést s az E. K. Tanács 225—1913.

szám alatt az építési munkálatokra versenytárgyalás hirdetését határozta. A kitűzött határidőig 5 vállalkozó adta be ajánlatát. A legjutányosabb és a mellett teljesen megfelelő ajánlattevő az Attl, Deretei, Rácz kolozsvári építővállalkozó cégnek ajánlatát fogadta el s ezen vállalkozóknak adta ki az építési munkát 366.951 K 83 f. vállalati árban és a szerződést megkötötte. Ugy szintén szerződést kötött Pákey Lajos mérnökkel is a műszaki vezetést illetőleg. Megalkotta 554—1913. szám alatt a székelykereszturi építettő bizottságot. A bizottság elnökének: Szent-Királyi Ferenc gimn. f. ü. gondnok, alelnök: dr. Jankovich Pál gimn. f. ü. gondnok, jegyzőnek: Pap Mózes, tagoknak: Pákey Lajos, br. Daniel Lajos, Lőrinczy Dénes, dr. Szolga Eerenc, Szentmártoni Kálmán, dr. Elekes Dénes, dr. Gombos János afiai kértettek fel. Az építés a jelen évben kezdetét vette és az építésnél ellenőrző felügyelőnek Karres S. Sámuel okleveles építőmester alkalmaztatott.

Az építés folyamán célszerűség tekintetéből határozta az E. K. Tanács, hogy az épületlábazata az eredeti tervben felvett magasságnál 30 cm-rel magasabb legyen és hogy a menyezet bordás vasbetonból készíttessék. Továbbá kértük a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, engedélyezni a székelykereszturi állami tanítóképző-intézet új épületéhez készülő szennyvizlevezető csatornába bekapcsolhatni a gimnáziumi szennyvizlevezető csatornát, melyet hosszas tárgyalások után a miniszter ur engedélyezett is. A csatorna bekapcsolás 6000 kor. többlet költséget okoz, de célszerűség tekintetéből megnyugvást kelt az ügy ilyen módon történt elintézése.

Az utcaszabályozásra vonatkozólag szükséges intézkedéseket szintén megtette az E. K. Tanács. A Papp János-féle telken volt épületeknek árverés útján való értékesítése nem sikerült. Ez okból házilag bontattak le. Az épületekből kikerült anyagok egy része eladatott, másrésze, mely az Egyház részéről a székelykereszturi épületeinknél felhasználható lesz, ily célra megtartatott. Ezen anyagokból a gimn. új épületéhez nem használtatott fel semmi.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur az elmúlt évben tett jelentésében jelzett építési államsegélyeket, törlesztéses kölcsön alakjában biztosítva, engedélyezte. Az új épület építési államsegélye 420 000 K, a régi épület (internátus) átalakítási segélye 50.000 K, együtt 470.000 K. Ez összegből 48 700 K készpénzül utaltatott ki, a többi részt Egyházunk közalapjából törlesztéses kölcsönként adjuk az államnak 50 évi 5,5% mellett.

A gimnázium iskolafenntartói államsegélye 1913. évre 23.000 koronában utaltatott ki. Az állammal kötött szerződés értelmében a 8 osztályu gimnázium évi fenntartási államsegélye 36.000 K. Kértük a miniszter urat, hogy a szerződésileg biztosított összegből hátralevő részt 13.000 K két egyenlő részletben engedélyezze az 1914 és 15 években, mert óhajtanók 1914—15. tanévre 7-ik és 1915—16. tanévre a 8-ik osztályt is beállítani. Egyben kértük a miniszter urat egy megfelelő fizikai szertár létesíthetésére 10.000 K államsegélyt engedélyezni. Felirati kéréseinkre még nem kaptunk választ.

Ezekben tett jelentésünknek jóváhagyó tudomásul vételét kérjük.

A főt. biz. az elnökségnek és a közreműködött bizottságoknak elismerés nyilvánítását javasolja.

Az E. Főtanács örömmel és megelégedéssel veszi tudomásul, hogy a keresztsuri iskola építése immár a betetőzés felé közeledik. Elismerését és köszönetét nyilvánítja az elnökségnek, az előkészítő- és felügyelő-bizottságoknak és az E. K. Tanácsnak.

23. Az E. K. Tanács 443—1913. szám alatt jelenti, hogy a tordai megszűnt gimnáziumból származott vagyon ügye teljesen rendeztetett. A pénzvagyon Egyházunk pénztárában kezeltetik és az ingatlanok jószágfelügyelőségünk által. Az ingatlanok célszerű kezelésének tekintetéből a jószágfelügyelőség felhatalmazást kapott Tordán egy megbízható

egyént alkalmazni segédkezésre. A gimn. épületben levő helyiségek, a volt 10, 11, 12 számú szobák kivételével, melyek gyűlésterem, könyvtárhelyiség és segédlelkészi lakás céljára a tordai egyházközségnek engedtetek át, átalakítottak bérlakásoknak s azok jelenben évi 2300 koronát jövedelmeznek. A Kazinczi-utcában levő 5 és 8 házastelkek (volt tanári lakások) haszonbérletileg jövedelmeztetnek. A gimnázium iskolai és internátusi felszereléseiből még fennmaradott rozoga tárgyak eladattak, csakis egy csengettű és egy kis kathedra maradt meg, melyeket a tordai egyházközség őrizetében hagyunk, amig valamelyik kis egyházközségnek lesz ajándékozható.

Minthogy az annak idején alkotott ugynevezett alapítványi bizottságnak működési köre bevégeződött, ajánlja az E. K. Tanács az alapítványi bizottságnak megszüntetését és fölmentését, buzgó működéseért méltányló elismerést és köszönetet fejezve ki, elnöke Csegezy Mihály gimn. felügyelőgondnok afia útján.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a jelentést és az abban foglalt intézkedéseket helybenhagyólag tudomásul veszi.

Az alapítványi bizottságot az E. Főtanács fölmenti és eddigi munkásságáért elismerő köszönetét nyilvánítja.

Az idő előrehaladván, az elnök a gyűlést bezárja és folytatását a következő nap délelőttjére kitüzi.

HARMADIK ÜLÉS.

Tartatott 1913. évi október 27-én d. e. 10 órakor. Elnökök, jegyző és előadó ugyanazok.

24. Főjegyző afia bemutatja a megelőző gyűlések jegyzőkönyvét.

Az E. Főtanács a jegyzőkönyv felolvasását időnyerés okáért és mert hitelesítő-bizottság is küldetik ki, mellőzi. Hitelesítésre az elnökség mellé fölkéri és megbizza: dr. Gál Kelemen, Ürmösi Kálmán és Végh Mihály fiait.

25. Főt. püspök úr örömmel jelenti, hogy dr. Bedő Albert afia ujabban is 100 kor. pályadíjat tűzött ki egyházi beszéd írására a következő alapigére: Jan. 14 r. 10 és 13 v. Nem hiszed-é, hogy én az Atyában és az Atya én bennem vagyok? E beszédeket, melyeket én szólok néktek, nem magamtól szólok, hanem az Atya, aki én bennem marad, ő cselekszi e cselekedeteket. „Higyjetek nékem, hogy én az Atyában és az Atya én bennem vagyok, ha nem hisztek, a cselekedetekért higgyetek nékem“.

Az E. Főtanács meleg köszönetét és hálás elismerését nyilvánítja dr. Bedő Albert afiának ismétlődő áldozataiért. A pályázat kihirdetését az E. K. Tanácsra bizza.

26. A 11. sz. alatt kiküldött jelölő-bizottság beterjeszti a jelölésről fölvetett jegyzőkönyvét, mely szerint az E. K. Tanácsba választandó 9 helyre jelöli: Csongvay Lajos, dr. Ferencz Ákos, Gál Jenő, Gvidó Béla, Gombos Sámuel, Gyöngyösi Béla, Veress József, Szentiványi Miklós, Szentkirályi Ferenc, Ürmösi Kálmán ny. esperes, Ürmösi Kálmán táblabíró, Tóth György, Pál Ferenc s. tanfelügyelő, dr. Mikó Imre fiait. Összesen: 14.

Az E. Főtanácsba választandó 1 egyházi és 5 világi tag-helyre jelöli: Kiss Sándor, Ütő Béla, Régeni Áron és Ütő Lajos kántortanító. Összesen: 4 egyházi. — Fekete Pál, Szentpály Gyula, dr. Egyed Balázs, Weress Sándor, Faluvégi Áron, Székely János, Péter János, Szentannai Sámuel, Sikó Kanut, Varga András, Székely Ferenc, Péterfi Áron, Vass Domokos fiait. Összesen: 13 világi.

Az E. Főtanács a jelölést tudomásul veszi, utasítja a szavazatszedő-bizottságot (19. jk. sz.) a választás megejtésére.

27. Az E. K. Tanács 1188—1913. szám alatt a következőket terjeszti elő:

A marosvásárhelyi egyházközségnek az E. Főtanácshoz intézett folyamodását, melyben kéri, hogy a marosszentkirályi egyházközség, mely jelenleg társegyházközsége, olvassassék be úgy a marosvásárhelyibe, hogy a két egyházközség szoros egybekapcsolása folytán a marosvásárhelyi egyházközség a marosszentkirályi egyházközség vagyona felett magán vagy birói becslés után teljes szabad rendelkezési jogot nyerjen, azon feltétellel, hogy ha a marosszentkirályi egyházközség jövőben képes volna a törvényes feltételeknek megfelelő önálló egyházközséggé alakulni, akkor a marosvásárhelyi egyházközség köteles az egyesítéskor átvett ingó és ingatlan javak jelenlegi becsértékét készpénzben kamatmentesen a marosszentkirályi egyházközségnek visszafizetni. Ezen folyamodást a marosi egyházkör 1913. évi július hó 19-én tartott közgyűléséből 14—1913. közgy. jkvi sz. a.

azon ajánlattal terjesztette fel, hogy mondassék ki a két egyházközség egyesítése azon feltétellel, hogy ha a marosszentkirályi egyházközség jövőben képes volna a törvényes feltételeknek megfelelő önálló egyházközséggé alakulni, akkor a marosvásárhelyi egyházközség köteles a marosszentkirályi egyházközségnek minden ellenmondás és kifogás nélkül az ingatlan javakat természetben, az ingókat pedig a jelenlegi értéknek megfelelően, kamatmentesen, visszaadni.

Az E. K. Tanács tekintettel a marosszentkirályi egyházközség néptelenségére, mivel az összes lélekszám csak 14, tekintettel továbbá a marosvásárhelyi egyházközség fejlődéskéességére, Egyházunk érdekében állónak tartja a két egyházközség egyesítését és a folyamodást azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a marosvásárhelyi és marosszentkirályi egyházközségek marosvásárhelyi anyaegyházközség név alatt egyesíttessenek. A marosvásárhelyi egyházközség rendelkezék a marosszentkirályi egyházközség vagyonával, de ha a marosszentkirályi egyházközség jövőben képes lesz ismét önálló egyházközséggé alakulni, akkor a marosvásárhelyi egyházközség köteles az egyesítés alkalmával megállapított összes ingatlan és ingó vagyon pénzértékét, kamatmentesen visszaadni a marosszentkirályi egyházközségnek.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács tekintettel arra, hogy a marosszentkirályi egyházközség elnéptelenedett, ellenben társegyháza a marosvásárhelyi, szép reményekre jogosító élénk egyházi életet folytat, a marosszentkirály—marosvásárhelyi társegyházközséget, marosvásárhelyi anyaegyházközség cím alatt egyesíti és fölhatalmazza, hogy a marosszentkirályi egyházközség ingó és ingatlan vagyonát tulajdonába vegye. A E. K. Tanácsot fölhivja, hogy a marosszentkirályi egyházközséghez tartozott ingó és ingatlan vagyont becsültesse meg, arról vétessen föl jegyzőkönyvet.

Kimondja az E. Főtanács, hogy ha valaha Marosszentkirályt anyaegyházközség alakulna, a marosvásárhelyi egyházközség köteles lesz a fennebbi módon most megállítandó becsértéket készpénzben kifizetni a szentkirályi uj anyaegyháznak kamat nélkül.

28. Az E. K. Tanács 1331—1913. szám alatt jelenti, hogy Ürmösi Kálmán lelkész afiát 43 évi lelkiismeretes buzgósággal teljesített lelkészi szolgálata után, saját kérésére, 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg nyugalomba bocsátotta és részére a belsőemberi nyugdíjtörvény értelmében évi 1600 korona nyugdíjat állapított meg és folyósított Egyházunk pénztárából a belsőemberi nyugdíjalap terhére. Az E. K. Tanács Ürmösi Kálmán lelkésznek lelkiismeretes működéséért méltányló elismerését fejezte ki és kéri az E. Főtanácsot, hogy nevezett lelkészt 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg véglegesen nyugalmazza.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Ürmösi Kálmán szentgericei lelkész afiát 1914. évi januárius 1-től nyugalomba bocsátja, részére 1600 korona nyugdíjat megállapít és buzgó, lelkiismeretes és hasznos szolgálataiért elismerését nyilvánítja.

29. Az E. K. Tanács 1332—1913. szám alatt jelenti, hogy Geréb Sándor lelkész afiát 46 évi lelkiismeretes buzgósággal teljesített lelkészi szolgálata után, saját kérésére, 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg nyugalomba bocsátotta és részére a belsőemberi nyugdíjtörvény értelmében évi 1600 korona nyugdíjat állapított meg és folyósított Egyházunk pénztárából a belsőemberi nyugdíjalap terhére. Az E. K. Tanács Geréb Sándornak lelkiismeretes működéséért méltányló elismerését fejezte ki és kéri az E. Főtanácsot, hogy nevezett lelkészt 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg véglegesen nyugalmazza.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Geréb Sándor boldogfalvi lelkész afiát 1914. évi januárius 1-től nyugalomba bocsátja, részére 1600 kor. nyugdíjat megállapít s hosszas, hű szolgálataiért elismerését nyilvánítja.

30. Az E. K. Tanács 1330—1913. szám alatt jelenti, hogy Pap Sándor lelkész afiát 40 évi lelkiismeres buzgósággal teljesített lelkészi szolgálata után, saját kérésére, 1913. évi október hó 1-től számítandólag ideiglenesen nyugalomba bocsátotta és részére a belsőemberi nyugdíjtörvény értelmében évi 1600 kor. nyugdíjt állapított meg és folyósított Egyházunk pénztárából a belsőemberi nyugdíjalap terhére. Az E. K. Tanács Pap Sándornak lelkiismeretes buzgósággal teljesített működéseért méltányló elismerését fejezte ki és kéri az E. Főtanácsot, hogy nevezett lelkészt véglegesen nyugalmazza.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Pap Sándor szentháromsági lelkész afiát 1913. évi október 1-től nyugalomba bocsátja 1600 kor. évi nyugdíjjal s hosszas, fáradságos munkásságáért elismerését nyilvánítja.

31. Az E. K. Tanács 1497—1913. szám alatt jelenti, hogy Halmágyi Károly lelkész afiát 46 évi lelkiismeretes buzgósággal teljesített lelkészi szolgálata után, saját kérésére, 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg nyugalomba bocsátotta és részére a belsőemberi nyugdíjtörvény értelmében évi 1600 korona nyugdíjt állapított meg és folyósított Egyházunk pénztárából a belsőemberi nyugdíjalap terhére. Az E. K. Tanács Halmágyi Károlynak lelkiismeretes működéséért méltányló elismerését fejezte ki és kéri az E. Főtanácsot, hogy nevezett lelkészt 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg véglegesen nyugalmazza.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács Halmágyi Károly tordaturai lelkész afiát hosszas és buzgó szolgálatai elismerése mellett 1914. évi januárius 1-től nyugalomba bocsátja és részére 1600 kor. évi nyugdíjat megállapít.

32. Az E. K. Tanács 556—1912. és 77—1913. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az E. Főtanácsnak 44—1912. főtan. jk. sz. határozatát az E. K. Tanács tudomásul véve megtette a szükséges intézkedéseket. A jószágfelügyelőség gazdasági szakértő tagjául sikerült megnyernie Ürmössy Jenő afiát, aki ezen állást a jelen évi E. Főtanácsig minden feltétel nélkül elvállalta, az azutáni időre azonban nyilatkozatát fenntartotta.

Tekintettel azokra a felelősségteljes nehéz föladatakra, amelyeket a jószágfelügyelőségi szabályzat pontos betartása s annak alapján az egyház birtokainak és házainak célszerű kezelése, jókarban tartása, a bérlők ellenőrzése a bizottságra ró, az E. K. Tanács arra a meggyőződésre jutott, hogy a jószágfelügyelőség részére megállapított 600—600 korona tiszteletdíj, a mai viszonyok között nincsen arányban a jószágfelügyelőség kötelességeivel és a várható munkával. Ez okon az E. K. Tanács javasolja és kéri az E. Főtanácsot a jószágfelügyelőségi szabályzat 11-ik §-ának oly módosítására, hogy a gazdasági szakértő tag, mint elnök évi 2000 korona és a másik két tag egyenként évi 1000 korona és így összesen évi 4000 korona tiszteletdíjt élvezzen. Javasolja továbbá a Főtanács, hogy a jószágfelügyelőségi jegyző évi tiszteletdíja is a jószágfelügyelőségi szabályzat 11-ik §-ában megállapított 200 korona helyett 400 koronában állapíttassék meg és úgy a jószágfelügyelőségnek, miként a jószágfelügyelőségi jegyzőnek ezen magasabb összegű tiszteletdíj 1913. évi január hó 1-től utaltassék ki.

A főt. biz. az E. K. Tanács javaslatával szemben javasolja, hogy a szabályzat megfelelő módosítása mellett, a díjazás következőleg állapíttassék meg:

A gazdasági szakértő tagnak mintelnöknek 1000 kor., a másik két tagnak egyenként 600 kor., a jegyzőnek 400 kor. adassék s a jegyző a mindenkori pénztárnok legyen.

A tárgyhoz többen hozzá szólnak. Végül a kérdés szavazással döntetik el az E. K. Tanács javaslata elfogadásával.

Az E. Főtanács a Jószágtelügyelőségre vonatkozó szabályzat (43—1912. évi Főt. jk. sz.) 12-ik pontjának a fizetésekre vonatkozó részét módosítja. A jószágtelügyelőség elnökének a tiszteletdíját 2000 kor. évi összegben, a jogtanácsos és pénztárnok tiszteletdíját 1000—1000 koronában, a jegyző tiszteletdíját 400 koronában állapítja meg 1913. januárius 1-től. A jegyzői teendők végzésére a megbízást mindig a jószágtelügyelőség adja egyik tagjának. Egyebekben a szabályzat s annak 11. §. is érintetlenül megmarad.

33. Az E. K. Tanács 1333—1912. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

E. K. Tanácsunk a belsőemberi nyugdíjalap 1912. évi számadása és 1913. évi költségvetése eredményének tekintetbe vételével jelentést teszen az E. Főtanácsnak arról, hogy a belsőemberi nyugdíjalap az özvegyi nyugdíj emelését nem bírja meg ez időszerint sem. Az 1912. évi számadás eredményeként mutatkozik ugyan 12428 kor. 05 fill. vagyongyarapodás, de az 1913. évi költségvetés szerint tőkésítésre az alapítódíjakon kívül csak 105 kor. 63 fill. mutatkozik és az 1914. évi költségvetésben tőkésítésre az alapítódíjakon kívül csakis 498 kor. 78 fill. volt előírányozható. Megjegyeztetik még, hogy 1914. évre két lelkésznek, két özvegynek és 12 árvának illetményeként az 1914. évi költségvetésben 6396 kor. lett előírányozva és ez összeg terhére már 1914. évre 3 lelkész nyugalomba bocsátásával

igénybe kell venni 4800 koronát. Mindez adatok eléggé igazolják, hogy az özvegyi nyugdíjakat nem lehet fölemelni.

Kapcsolatosan az E. Főtanács elé terjeszteni határozta az E. K. Tanács, a kereszturi egyházköreiből 22. közgy. jk. sz. határozattal pártolólág fölterjesztett kéréseit özv. Boér Lajosné és özv. Nagy Mózesné özvegy lelkésznéknek özvegyi nyugdíjuk fölemelése tárgyában, azzal a javaslattal, hogy a fenti előterjesztésben foglaltaknak figyelembevételével a kérések mellőztessenek.

A főt. biz. a helyzet kényszerítő hatása alatt, bár sajnálattal, elfogadásra ajánlja.

Többek hozzászólása után, Nagy Béla afia indítványa alapján

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsot fölhivja, hogy az 1902—1910. évre terjedő idő alatt nyugdíjba ment lelkészek özvegyei nyugdíját vegye tárgyalás alá s minthogy férjeik a 400 kor. járulékot megfizették, igyekezzék módját találni, hogy az özvegyek a megfelelő teljes özvegyi nyugdíjban részesülhessenek.

34. Az E. K. Tanács 73—1913. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A belsőemberi nyugdíjtörvénynek módosítása alkalmával az E. Főtanács 38—1910. főtan. jk. sz. a. hozott határozattal a törvény 11. §-át következőleg állapította meg: „A nyugdíjak s özvegyi és árvai járulékok mindig évnegyedenként, előleges részletekben tétetnek folyóvá“. Az E. K. Tanács javasolja, hogy a törvény ezen §-a helyeztessék hatályon kívül, illetve következőleg állapíttassék meg: A nyugdíjak s özvegyi és árvai járulékok mindig havi előleges részletekben tétetnek folyóvá.

A főt. biz. az előterjesztés elfogadását nem ajánlja, ellenben javasolja, hogy az egyes nyugdíjasok érdekei megvédéseért a törvény 11. §. érvényben meghagyatván, a 29. §. megfelelőleg módosíttassék.

Az E. Főtanács a b. e. nyugdíjtörvény 29. §-t következőleg módosítja: „A nyugalmazott állapotban elhaltak özvegyei és árvái ellátási igénye a nyugalmazott elhalálózását követő első polgári évnegyed 1-ső napján nyílik meg“.

A b. e. nyugdíjtörvény 11. §. változatlanul meghagyatik.

35. Főt. püspök úr előterjeszti, hogy a gazdasági bizottság választott tagja, Ürmössy Jenő afia mult évi Főtanácson lemondott és csak az elnökség fölkérésére ideiglenesen vállalta el a jelen Főtanácsig. A már módosított szabály alapján betöltendő ez az állás. A kandidáló-bizottságban előterjesztést tett, de a bizottság Ürmössy Jenő afián kívül mást jelölni nem tudott s miután ő ezt az állást jó sikerrel és közmegelegedésre töltötte be, javasolja, hogy az E. Főtanács őt válassza meg.

Az E. Főtanács Ürmössy Jenő afiát a Gazdasági Bizottság tagjává és elnökévé az 1914. évi januárus 1-től számítandó 3 évre megválasztja a 32—1913. sz. alatt meghatározott javadalommal.

36. Az E. K. Tanács az 1911. évi főtanácsbi bizottság általános jelentésére, a kiküldött bizottság véleménye alapján a következőkben teszi meg előterjesztését:

1. Az E. K. Tanács teljes mértékben méltányolja a főtanácsbi bizottságnak az önálló kántorok képzésére irányuló törekvését, de azt még sem ajánlja elfogadásra. Mert miután alig egy pár önálló kántorságunk van, hova helyzetnének el ezek a tisztán csak kántorságra képesített ifjaink, tanítói oklevél nélkül? Másfelől egy önálló kántornak is több műveltségre van szüksége, mint amennyit egy 4 polgárit végzett növendék esetleg 1—2 éves kántor tanfolyammal megszerezhet. Az E. K. Tanács úgy véli, hogy a kántorképzés

a tanítóképzőkkel kapcsolatban ma még teljesen megfelel a célnak, amennyiben a növendékek, akik kántorságra is készülnek, ott az orgonázást megtanulhatják, a hitoktatók által pedig a templomban könyörgésre, egyházi beszédek tartására, keresztelesek elvégzésére is begyakoroltatnak. Legfennebb az lenne a kívánatos, hogy templomi énekeink s ezeknek orgona kíséretére nézve szereznének maguknak nagyobb s a lehetőleg művésziesebb képzettséget és gyakorlatot. E tekintetben pedig az E. K. Tanács más helyen javaslatot terjeszt az E. Főtanács elébe. (105—1912. E. Főt. jk. sz.)

2. A főtanácsbi bizottságnak az ünnepek 3-ad napja eltörlésére vonatkozó indítványa elől nem zárkózik el az E. K. Tanács. Azért javasolja, hogy kéressék be erre vonatkozólag az egyházkörök véleménye, de oly módon, hogy kérdeztessék ki mindenik egyházközség s azoknak e kérdésben közgyűlésileg tett megnyilatkozását az illető esperesek terjesszék az egyházköri közgyűlések elébe s ezeknek figyelembe vételével terjesszék fel véleményeiket a közelebből tartandó egyházi főtanács eleibe, az egyházközségek megnyilatkozását is egy kimutatásban felterjesztvén.

Már az áldozócsütörtök eltörlésére vonatkozó javaslatot az E. K. Tanács kérdés tárgyává sem kívánja tenni. Tehát ez iránt az egyházkörök véleményének a bekérését nem ajánlja, hanem kapcsolatosan azt javasolja, hogy egész egyházunkban, minden egyházközségben a konfirmáció megtartása tétessék ez ünnepnapra.

3. A főtanácsbi bizottságnak azt a javaslatát, mely szerint a tanárok főtanácsbi tagságának jogosultsága, a szerzett jogok tiszteletben tartása mellett revideáltassék, az E. K. Tanács is magáévá teszi, sőt a maga részéről javasolja is, hogy a jelenlegi tanárok által megszerzett jogok tiszteletben tartása mellett jövőre a tanárok főtanácsbi tagságra jogosultsága szüntessék be s e helyett adassék meg a jog a tanintézeteknek, hogy az egyházi főtanácsra képviselőket küldhessenek: még pedig a theológiai intézet 1, a főgimnázium 4, az algimnázium 2 képviselőt, akiket az illető tanintézetek

igazgatóságai évről-évre választanak a rendes tanárok közül. E javaslat elfogadása esetén, szervezeti törvényeink ide vonatkozó rendelkezése (l. Unitarius Egyházi Törvények XXV. fejr. 201. §) annak megfelelőleg módosíttassék.

4. A főtanácsai bizottság jelentésének 6-ik pontjában az egyházközségek számadásainak és költségvetéseinek megvizsgálására fennálló rendszert célszerűtlennek és fogyatékosnak állítván, annak módosítására 4 pontban teszi meg javaslatát. Eszerint az egyházközségek számadásainak és költségvetéseinek eddig az esp. vizsgálószerk által történt megvizsgálása jövöire akként lenne szabályozandó, hogy azokat az egyházközségek az igazoló okmányokkal felszerelve minden év január közepéig illetékes espereseikhez terjesszék be (a. pont), aki azokat székhelyén megvizsgálva s észrevételeivel ellátva számszaki megvizsgálás végett központi számvevöségünkhöz terjessze fel (b. pont), amelynek teendői birtokaink haszonbérbeadásával megapadtak, tehát munkatöbbletnek nem tekinthetők (c. pont), az esperesi vizsgálószerkek időbeosztása is ennek megfelelő módon lenne módosítandó, hogy annak a központi számvevöség netáni észrevételei is tárgyát képezhessék (d. pont).

Az E. K. Tanáss minden esetre örömmel veszi tudomásul, hogy miután a központosítás és a központi hatóság tulterjeszkedése ellen egyházunkban némelyek részéről nem egyszer hangok emelkednek, a főtanácsai bizottság erre ugy látszik sulyt helyez; szóban forgó javaslatát elfogadásra a maga egészében még sem tudja ajánlani. Mert nagyon szomorú dolog lenne az, ha az esperesek, illetőleg esp. vizsgálószerkek eljárásában az egyházközségek számadásai és költségvetései megvizsgálása körül megnyugodni nem lehetne, sőt csakis ezek hajthatják végre megfelelő módon. A központi számvevöség különben is legfennebb az összeadásban, kivonásban stb. esetleg becsuszott hibákat javíthatná ki, de az egyes tételeket bevételben, kiadásban, költségvetésben kellően ellenőrizni és elbírálni nem tudná. Ezt csak az egyházközségek vagyoni állapotát és szükségletét teljesen ismerő esperes és esperesi vizsgálószerk teheti. Pedig egy

számadás és költségvetés megvizsgálásánál ez a fődolog. Ennél fogva a főtanácsi bizottság erre vonatkozó javaslatának legfennebb csak az a) pontját ajánlhatjuk elfogadásra, de ezt is csak azzal a módosítással, hogy az egyházközségek számadásaikat és költségvetéseiket minden év január végéig terjesszék be, természetesen okmányaikkal felszerelve az illető esperesekhez, mert azokat előbb az illető egyházközségek kebli tanácsa kell hogy megvizsgálja s a közgyűlés előtt felolvastatván, az kell hogy helyben hagyja. Ez pedig január hó 15-ike előtt nem történhetik meg, eddig lévén számadók kötelesek azokat beadni. S ha már az esperes székhelyén történnék meg azoknak megvizsgálása, az ne egyedül az esperesekre bizassék, hanem vegyen részt abban a köri jegyző is, mert így együttesen megállapított észrevételeikkel szállva ki az esp. vizsgálatra, ami ehez képest lenne megállapítandó, számadással és költségvetéssel rövidesen végezhetnének. S csakis ebben látjuk némileg megokolva a főtanácsi bizottságnak a) pontban tett javaslatát, t. i., hogy a számadások és költségvetések megvizsgálásra az espereseknek beküldessenek, mert ily módon csakugyan több ideje maradna az esp. vizsgálószéknek arra, hogy a főtanácsi bizottság óhajtásának megfelelőleg az egyházi élet bensőségével, az egyházközség fejlődésével többet foglalkozzék. Különbén kérdés az is, hogy a helyszinén meg-ejtett vizsgálat csakugyan több időt vesz e igénybe, mint az előzetes vizsgálattal megállított észrevételek elintézése. Az E. K. Tanácsnak e mellett fennmarad az esperesi vizsgálatokról felterjesztett jegyzőkönyvek megvizsgálásával az egyházközségek számadásainak és költségvetéseinek az eddigi módon fölülvizsgálása.

A fennebbiekkal kapcsolatban az E. K. Tanács jelenti: az 1911. évi főtanácsi bizottság általános jelentésére az 1912. évi főtanácsi bizottság észrevételeket tett. Az E. K. Tanács az E. Főtanács elé 1143—1912/tan. sz. a. beterjesztett jelentését, mely az 1912. évben tartott E. Főtanácsoson nem tárgyalatott, az E. Főtanácsnak 114—1912. főtan. jk. sz. határozata értelmében újabban 1346—1913. sz. a. az E. Főtanács elé terjeszti következő megjegyzésekkel:

A főtanácsi bizottság általános jelentése és észrevételei rendes gyakorlatunk szerint csak az E. K. Tanács véleménye és előterjesztése alapján tárgyaltnak. Az 1911. évi jelentés az 1912. évi E. Főtanács elé volt terjesztve az E. K. Tanács véleményével ellátva. A főtanácsi bizottság erre a véleményre is megtette észrevételeit és így két észrevétele került volna az E. Főtanács elébe. Az E. K. Tanácsnak erre az eljárásra az a megjegyzése, hogy a rendes tanácskozásokat akadályozza és eljárási szabályainkkal is ellenkezik az ilyen ügykezelés. De figyelembe veendő egy másik fontos körülmény is. A főtanácsi bizottság tagjai mindig csak egy évi E. Főtanácsra vannak választva azért, hogy az E. K. Tanács azon évi jelentéseit megvizsgálják, tehát az egyik évi nem felelős a másik évi bizottság munkájáról, mert hiszen lehet egészen eltérő véleménye. Ez meg is történt éppen az 1911. évi főtanácsi bizottság javaslatával. Ugyanis ez a bizottság az ünnep harmadnapja és az áldozócsütörtök megünneplése eltörlésében az egyházkörök véleményét kikérendőnek nyilvánítja, ellenben az 1912. évi főtanácsi bizottság általános jelentésében már az van indítványozva, hogy azok egyenesen töröltessenek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, hogy a főtanácsi bizottság általános jelentésére beterjesztett jelentését közvetlenül vegye tárgyalás alá és a következő évre kiküldött főtanácsi bizottságnak észrevételezése teljesen mellőztessék.

Az E. Főtanács az 1911. évi főt. bizottsági jelentést önállóan tárgyalja az E. K. Tanácsnak arra vonatkozó és az 1912. évi Főtanács elébe beterjesztett észrevételei és javaslatai alapján az 1912. évi főt. bizottságnak az E. K. Tanács fölterjesztésére tett észrevételei mellőzésével.

Egyik Főtanácsi Bizottság nem hivatott a másik véleményének tárgyalására esetleg támogatására, vagy bírálására, mert ez az

E. Főtanács jogkörébe tartozik. Ehez képest az 1912. évben működött bizottságnak az 1911. évi bizottsági jelentésre vonatkozó észrevételeit az E. Főtanács nem veszi figyelembe. Jövőre ajánlja az E. Főtanács a Főtanács Bizottságoknak, hogy ha javaslatok és indítványok lesznek, azokat önállóan terjesszék elé, hogy az E. K. Tanács véleményével ellátva a tárgysorozatban megnevezve önállóan kerülhessenek tárgyalás alá. Hasonlóan az E. K. Tanács is terjessze önállóan elé a kapcsolatos indítványokat.

Az 1911. évi Főt. Biz. jelentésére vonatkozóan (a jelentés szövege közölve van az 1911. évi főt. jegyzőkönyv 112. pontja alatt) az E. Főtanács a következő határozatot hozza:

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsnak a kántorképzésre vonatkozó előterjesztését (1. p.) elfogadja.

Az ünnepekben eszközlendő változtatásra vonatkozó indítványt az E. K. Tanács küldje ki az egyházköröknek, hogy az egyházközségek közgyűlésétől kérjenek véleményt, az egyházközségek véleményét tárgyalják az egyházköri közgyűlések és annak alapján részletesen megokolt véleményt terjesszenek az E. K. Tanács elébe.

Az áldozócsütörtök megünneplését nem kívánja kérdés tárgyává tenni az E. Főtanács, hanem arra fölhivandók lelkész afiai, hogy a konfirmálást tartsák ezen a napon, ahol csak azt a körülmények megengedik.

A tanárok főtanácsai jogosultságát (3.) az E. Főtanács a multra vonatkozólag érintetlenül meghagyja, jövőre nézve kimondja, hogy a tanárok állásuknál fogva hivatalból nem tagjai az E. Főtanácsnak. Ehez képest

az E. Törvény XXI. 201. §-ának a tanárookra vonatkozó intézkedése hatályon kívül helyeztetik.

Az egyházközségek számadásai fölülvizsgálásában (4.) eddig követett eljárást az E. Főtanács továbbra is fenntartja.

Az idő előre haladván, a tanácskozás fölfüggesztetett.

NEGYEDIK ÜLÉS.

Tartatott október 27-én d. u. 5 órakor Elnökök Ferencz József püspök úr, Fekete Gábor, később báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úrak.

37. A választások vezetésére kiküldött bizottság jelenti:

Az *Egyháztanácsosi* helyek betöltésére beadatott 60 szavazat, melyből Székely János 36, Péter János 35 Szentpáli Gyula 33, Vass Domokos 32, Fekete Pál 30, dr. Egyed Balázs 29, Szentannai Samu 22, Veress Sándor 22, Faluvégi Áron 20, Sikó Kanut 11, Péterfi Áron 11, Varga András 9, Székely Ferenc 7, Kiss Sándor lelkész 24, Ütő Béla lelkész 19, Régeni Áron 13, Ütő Lajos 4 szavazatot nyertek.

E. K. Tanácsba 6 évi tagságra: Gál Jenő 53, Gvidó Béla 52, Gyöngyösi Béla 51, Szentkirályi Ferenc 42, Ürmösi Kálmán ny. lelkész 40, Csongvai Lajos 38, dr. Mikó Imre 36, Veress József 35, dr. Ferencz Ákos 31, Ürmösi Kálmán bíró 30, Pál Ferencz s. tanfelügyelő 28, Szentiványi Miklós 27, dr. Tóth György 25, Gombos Sámuel 22 szavazatot nyertek.

Az E. Főtanács egyháztanácsosokká megválasztottaknak nyilvánítja világi részről: Székely János, Péter János, Szentpáli Gyula, Vass Domokos, Fekete Pál, egyházi részről Kiss Sándor kolozsi lelkész fiait.

Az E. K. Tanács tagjaivá az 1914-től számítandó 6 évre megválasztottaknak nyilváníttatnak: Gál Jenő, Gvidó Béla, Gyöngyösi Béla, Szentkirályi Ferenc, Ürmösi Kál-

mán ny. lelkész, Csongvai Lajos, dr. Mikó Imre, Veress József, dr. Ferencz Ákos.

38. Az Elnök fölhívja az újonnan megválasztott tanácsosokat eskütételre: Jelentkezik Kiss Sándor egyháztanácsos és Keresztesi Dénes képviselő.

Az E. Főtanács Kiss Sándor lelkész egyházi tanácsostól és Keresztesi Dénes egyházköri képviselőtől az esküt beveszi, őket beiktatja.

Azok, akik az egyháztanácsosi esküt nem tették le, figyelmeztetendők, hogy ha két év alatt nem teszik le, a választás érvénye megszűnik.

39. Az 1912. évi főtanácsai bizottság általános jelentésére, amely közölve van 115—1913. jk. sz. alatt az E. K. Tanács 1350—1913. szám alatt észrevételeit következőkben teszi meg:

1. A főtanácsai bizottság hivatkozva az újabb időben egyházunk kebelében történt átalakulásokra és a hozott törvényekre, azt látja, hogy az intézkedések „nem mindenben egyöntetűen eszközöltetnek“, legtöbbje legális magyarázatra szorul s így törvénytoldás minden évi főtanácsai munkálkodásban található.

Ezt a bizottság a törvényelőkészítő (codificalo) bizottság nem létezésének tulajdonítja.

E. K. Tanácsunk is látja a hátrányát annak, hogy törvényeink és törvényjellegű szabályaink nincsenek összegyűjtve és kiadva úgy, amint az az „Egyházi Törvény I. füzet“ cím alatt megkezdett.

Az E. K. Tanács szükségesnek tartja, hogy a kiadás sürgősen folytattassék, hogy rövid idő alatt egybefoglalva lehessen az érdekeltek kezébe adni összes törvényeinket.

A bizottság hivatkozik „alkalomszerűleg hozott törvényekre“. Erre vonatkozólag az E. K. Tanács megjegyzi, hogy

mindennemű intézkedése egyházunknak, a szervezetünk szerint létesült forumokon keresztül jut a törvényalkotásra jogosított Főtanács elébe s mindeniket a Főtanács alkotja a szerint, amint a kor-szellem s az ügy érdeme megkívánja. Ha alkalmoszerűnek nevezhető intézkedések tételnek is, — amilyet azonban a bizottság sem jelölt meg, — azok a törvényt nem változtatják meg, erejét nem csökkentik. Azokat is mindig a Főtanács hozza vagy szankcionálja. Erre vonatkozólag nyilatkozni nem lehet. Kodifikáló Bizottság szervezése nem szükséges, mert a törvényjavaslatokat mindig az illetékes szaktestületek készítik elő s ez másképen nem is lehet.

Az egyöntetűség s a formai egység érdekében javasolja az E. K. Tanács, hogy a törvényjavaslatok a szabályszerű elkészítés után s a Főtanács elé terjesztés előtt, adassanak ki a Jogügyi Bizottságnak, hogy jogi szempontból és az egyöntetűség biztosításáért vizsgálja meg.

2. A 2-ik pont alatt foglaltak lényeges részében t. i., hogy „egyházi tisztviselőink“ eltiltassanak „nyerészkedő pénzüintézetek és bankok igazgatói és felügyelő-bizottsági tevékenységétől“, az E. K. Tanács megtette az intézkedéseket, minek következtében tanáraink és központi tisztviselőink kötelesek bejelenteni minden évben, ha valamely mellékfoglalkozást vállalnak s az E. K. Tanács esetről-esetre megadja vagy megtagadja az engedélyt. Ez az intézkedés továbbra is fenntartandó azzal, hogy „nyerészkedő pénzüintézetek, illetőleg bankok“ alkalmazottjai nem lehetnek. De a szövetkezetek és hasonló jellegű intézetekben és társulatokban való közreműködésre nézve általánosan tiltó rendeletet hozni nem ajánlja az E. K. Tanács, hanem fennhagyandó, hogy az ilyen megbízások elvállalását az E. K. Tanácsnak be kell jelenteni, hogy az E. K. Tanácsnak módja legyen a szükséges intézkedés megtételére.

Az E. K. Tanács javasolja, hogy ezen intézkedés alkalmaztassék belsőember afaival szemben is. Az esperesek köteleztessenek, hogy minden év augusztus végéig tegyenek az E. K. Tanácshoz jelentést a belsőemberek mellékfoglalkozásáról!

Az E. K. Tanács a jelentéseket és intézkedéseket az E. Főtanács tudomására hozza.

Az E. K. Tanács nem tartja szükségesnek a tanároknak, illetőleg theológiai tanároknak irodalmi munkásságra serkentését, mert ilyenemű munkásságukról a tanévi Értesítők minden évben beszámolnak s egyházi lapokból is figyelemmel lehet kísérni. Tanáraink igyekeznek az irodalom terén is kivenni a maguk részét a munkából.

3. A 3-ik pont az Egyházi és Iskolai Névtár gyakoribb kiadására vonatkozik. E. K. Tanácsunk javasolja, hogy két évenként adassék ki. A mi viszonyaink nem teszik szükségessé a mindenik évi költséges kiadást.

4. A 4-ik pontra az E. K. Tanács véleménye az, hogy a konfirmáció időpontját nem lehet egységesíteni, mert a helyi viszonyokat szem előtt kell tartani. Az E. K. Tanács attól tart, hogy ahol virágvasárnapján tartják, ott a gyermekek és szülők foglalkozása alatt a növendékeket nem lehetne a tanulás és a konfirmálás idejére oly rendszeresen összegyűjteni és együtt tartani, a pünköst előtti időben. Nem ajánlja az E. K. Tanács azt sem, hogy a pünköst előtti vasárnap jelöltessék meg a konfirmálás napjának.

Az esküminták feldolgozására már néhai egyházi főjegyzőnket kérte föl az E. K. Tanács s ujabban megbizta mostani főjegyző afiát.

A keresztelési formula az evangéliumi szöveg szerint van megállapítva. E. K. Tanács nem ajánlja a módosítást, mert az olyan dogmai s esetleg theológiai vitatkozás színterévé tenné az E. Főtanácsot, amelyből több kár származna, mint haszon.

Az esketési formula a polgári házasság életbeléptetésekor módosított a helyzetnek megfelelőleg.

5. Kíváncosnak tartja az E. K. Tanács is, hogy lelkészeink a hívek szociális élete iránt mind melegebben érdeklődjenek, valláserkölcsei, társadalmi s más irányu oktatásokról szorgalmasan gondoskodjanak. Örömmel tapasztalja, hogy részint a Dávid Ferenc Egylet keretében, részint más címeken tartanak lelkészeink, sok helyen tanítóink s más

hiveink segítségével, felolvasó vallásos-estélyeket. Ez a munka a lelkipásztori tevékenység és a papi gond egyik lényeges része s amelyik lelkész nem veszi ki ebből a maga munkáját, nem hű sáfára a reábizottaknak.

Az E. K. Tanács nem vár nagy sikert valamely rendelet kiadásától, hanem ajánlja, hogy az E. Főtanács fejezze ki ide irányuló kívánságait s hívja föl esperes fiait, hogy vizsgálataik alkalmával a vallás-erkölcsi élet állapotát vizsgálva, kérjék be lelkész fiaitól a jelentést ez irányban folytatott munkásságukról és arról a jegyzőkönyv rendjén értesítsék az E. K. Tanácsot.

A Főt. Biz. a Névtár évenkénti kiadását javasolja.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács véleményes előterjesztését magáévá teszi. Meghatározza E. Főtanács, hogy törvényeink és törvényjellegű határozataink sürgősen gyűjtessenek össze és az „Egyházi Törvény I.” folytatásul adassanak ki.

Az egyöntetűség és a használt kifejezések összhangba hozatala végett minden törvényjavaslat adassék ki a jogügyi bizottságnak, hogy jogi szempontból és az egyöntetűség biztosításáért nézze át.

Az E. Főtanács a tanároknak és egyházi tisztviselőknek nem engedi meg, hogy nyereszkeskedő pénzüzetekben igazgatósági vagy felügyelő-bizottsági tagsági helyet foglaljanak el. Egyben ugyanezt az intézkedést kiterjeszti a belsőember affairsra is.

A szövetkezetekben, társulatokban és más hasonló jellegű intézetekben való közreműködést az E. Főtanács nem tiltja meg, hanem meghatározza, hogy tanár, tisztviselő és belsőember afiai évről-évre tegyenek jelentést ilyen nemű elfoglaltságukról és pedig a belsőemberek esperesi uton a körüli közgyűlé-

seknek, tanár afiai az igazgatóságoknak s az illető testületek jelentsék be az E. K. Tanácsnak. Az E. K. Tanács intézkedéseiről a jelentések rendjén értesítse az E. Főtanácsot.

A tanárok, illetőleg a theológiai tanárok irodalmi munkásságáról az E. K. Tanács jelentését tudomásul veszi.

Az egyházi és iskolai névtárnak két évenkénti kiadását határozza az E. Főtanács.

A konfirmálás megtartásáról a (fennebbi) 36. jk. pont alatt történt intézkedés.

Az eskümintá, keresztelési és esketési formula kérdésében az E. Főtanács az E. K. Tanács jelentését tudomásul veszi.

Az E. Főtanács utasítja az E. K. Tanácsot, hogy nyomatékosan hívja föl lelkész és tanító afiait, hogy a népnevelés és a népjólét szociális munkájában fokozott szorgalommal vegyenek részt a Dávid Ferenc-egyletekben, a téli estélyek tartásában, az ifjusági olvasókörök rendezésében, szóval mind a vallásos, mind az erkölcsi, mind a társadalmi oktatásban és nevelésben.

40. E. K. Tanács 1506—1913. sz. alatt az 1848. évi XX. t.-c. alapján egyházunk részére kiutalt 150.000 korona államsegély felhasználására megteszi javaslatát.

A segélyügyi bizottság egész terjedelmében elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a 150.000 kor. államsegély fölhasználását a következők szerint rendeli el:

I. Az egyházi adózás rendezésére, az adózási túlterheltség enyhítésére.

1. Az esperesi vizsgálószékek tisztelet- és fuvardíjában az esperesek nyugtáira:

a) kolozsdobokai körben	120 K, ebből fuvardíj	60 K
b) aranyostordai	560 " " "	240 "
c) küüllői	350 " " "	80 "
d) marosi	380 " " "	80 "
e) keresztúri	750 " " "	150 "
f) udvarhelyi	480 " " "	100 "
g) felsőfehéri	220 " " "	100 "
h) háromszéki	250 " " "	50 "
i) duna-tiszamenti	340 " " "	200 "

Összesen: 3450 K.

Az aranyostordai körben 40 korona emelkedés a 95—1912. évi főtanácsai határozat alapján történt.

2. Az esperesi vizsgálószékek és az iskolai vizsgálatok ellátási költségeire minden anya és társegyházközség részére 25 korona a körü esperesek nyugtáira:

a) a kolozsdobokai körben 4 egyházközségnek	100 K
b) aranyostordai	" 18 " 450 "
c) küüllői	" 11 anya és 3 társegyház 350 "
d) marosi	" 13 " " 2 " 375 "
e) keresztúri	" 30 egyházközségnek 750 "
f) udvarhelyi	" 19 " 475 "
g) háromszéki	" 10 anya és 1 társegyház 275 "
h) felsőfehéri	" 6 egyházközségnek 150 "
i) duna-tiszamenti	" 4 anya és 1 társegyház 125 "

115 7 Összesen: 3050 K

Az 5—5 kor. emelés a 95—1912. főtanácsai fölhívás figyelembe vételével történt.

3. Az évi rendes egyházköri közgyűlések tartási költségeire mindenik egyházközség részére 15 korona számítva a körü esperesek nyugtáira:

a) kolozsdobokai körben	4 egyházközségnek	60 K
b) aranyostordai	18 "	270 "
c) küüllői	11 "	165 "
d) marosi	13 "	195 "
e) keresztúri	30 "	450 "
f) udvarhelyi	19 "	285 "

g) felsőfehéri	körben	9	egyházközségnek	60 K
h) háromszéki	"	10	"	150 "
i) duna-tiszamenti	"	4	"	60 "
			115	Összesen: 1715 K

Az 5—5 korona emelés a 95—1912. főtanácsí fölhívás alapján történt.

4. Az egyházköri nevelésügyi bizottság útiköltségeire a körí esperes nyugtájára:

a) kolozdobokai körben	50 K
b) aranyostordai	"	60 "
c) küüllői	"	80 "
d) marosi	"	80 "
e) keresztúri	"	120 "
f) udvarhelyi	"	80 "
g) felsőfehéri	"	50 "
h) háromszéki	"	50 "
i) duna-tiszamenti	"	50 "

Összesen.. 620 K

5. Az egyházközség kebli terheinek, adóinak és rovatálnak csökkentésére a körí esperes nyugtájára:

a) kolozdobokai egyházkörnek	840 K
b) aranyostordai	"	3600 "
c) küüllői	"	1800 "
d) marosi	"	2880 "
e) keresztúri	"	5400 "
f) udvarhelyi	"	4080 "
g) felsőfehéri	"	1440 "
h) háromszéki	"	2040 "
i) duna-tiszamenti	"	1920 "

Összesen.. 24000 K

6. Főtanácsí és zsinattartási költségekre a közalapba további rendelkezésre 2500 K

7. Az egyházközségek 1856—7. évi rovataltartozásába az 1912. évi kamat fedezésére 1709 K

8. Az 1856—7. évi rovataltól tőketörlesztésre:

a) homoródszentpáli egyházközségé	1050 K
b) vargyasi papságé	1050 „
Összesen..	2100 K

9. Az egyházközségek kántorai fizetésének rendezésére az E. K. Tanács rendelkezésére a közpénztárba.. 7075 K

10. Az egyházi adózás rendezésére az egyházközségeknek:

a) petrozsényi egyházközségek	2600 K
b) füzesgyarmati egyházközségnek	2000 „
c) kolozsvári	1500 „
d) budapesti	1000 „
e) fogarasi	3000 „
f) hódmezővásárhelyi	2000 „
g) sz.-udvari helyi	500 „
h) brassói	2600 „
i) sepsiszentgyörgyi	1200 „
j) segesvári, medgyesi, erzsébetvárosi egyh.	3000 „
k) polgárdi egyházközségnek	800 „
l) abrudbányai	500 „
m) keresztúri	500 „
Összesen..	21200 K

A petrozsényi egyházközség segélyéből 1532 K a lelkész fizetésébe 1068 K tőkenövelésre; a sepsiszentgyörgyi egyház segélyéből 700 K a lelkészi lakásra, 500 K a tőkenövelésre. A tőkenövelésre szánt összegeket további intézkedésig a közpénztár kezeli. A többi segély kiadatik az egyházközségeknek szabályszerű kezelésre.

Az 1--10 tétel alatt az egyházi adózás könnyítésére kiadatik 67429 K

II. Egyházi közigazgatási költségekre:

1. Püspöki fizetés fedeztetésére	4000 K
2. Püspöki évi reprezentáció javadalmazására	1000 „
3. Főjegyzői fizetés rendezésére	500 „
4. Titkári fizetés rendezésére	3370 „
5. Pénztárnoki fizetés rendezésére.. .. .	1200 „

6. Ellenőri fizetés rendezésére	1200 K
7. Jogtanácsosi fizetés rendezésére	600 „
8. I. számvevői „ „	600 „
9. II. számvevői állás fedezésére	600 „
10. Egyházi levéltárnok fizetés rendezésére	200 „
11. „ könyvtárnok „ „	300 „
12. „ irodatisztnek „ „	1000 „
13. „ gépírónőnek „ „	380 „
14. Mérnöki évi díjazása	400 „
15. Irodaszolga fizetése	600 „
16. Irodai költségekre, egyházi és irodai nyomtatványokra, jegyzőkönyvek kinyomtatására	3000 „
17. Közigazgatási helyiségek fűtésére és világítására	3000 „
18. Tisztogatás. javítás és fenntartás költségeire	560 „
19. Ingatlanok kezelésének és közigazgatásának költségeire	3000 „
20. Közigazgatási hivatalos küldetésekre . .	3500 „
21. Közigazgatási tisztviselők fizetésemelkedésére és korpótlékokra	3500 „
22. Főtanácsi bizottság útiköltsége és napidíja	706 „
23. Esperesek évi díjára és irodai költségére:	
a) kolozsdobokai körben	500 K
b) aranyostordai „	600 „
c) küküllői „	500 „
d) marosi „	600 „
e) keresztúri „	700 „
f) udvarhelyi „	600 „
g) felsőfehéri „	500 „
h) háromszéki „	500 „
i) duna-tiszaamenti „	500 „ 5000 K
24. Egyházköri jegyzőknek egyenként 100 K, összesen	900 K
25. Egyházköri évi rendes közgyűlésekre fuvardíj a lelkészeknek, kántoroknak, egy-	

	házközségi képviselőknek 115 egyház- községben 3—3 személyt véve, szemé- lyenként 5 koronával	1725 K
26.	A leányegyházközségek kántortanítói fu- vardíjba 20 leányegyházközségben 1—1 személyre 5 kor. számítva	100 „
27.	A közigazgatási munkaképtelenné vált tisztviselők özvegyeik és árváik ellátási költségeire	15000 „
28.	Egyházköri pénztárnokok javadalmazására:	
	a) kolozdobokai körben	40 K
	b) aranyostordai „	60 „
	c) kükküllői „	60 „
	d) marosi „	60 „
	e) keresztúri „	60 „
	f) udvarhelyi „	60 „
	g) felsőfehéri „	40 „
	h) háromszéki „	40 „
	i) duna-tiszaamenti „	40 „
	Összesen ..	460 K

Az 1—28 tétel szerint közigazgatási költsé-
gekre fordíttatik 57571 K
és egy összegben beutaltatik a közalap pénztárába.

III. A lelkeszi nyugdíjalap segélyezésére fordíttatik 25000 K

Összegezés:

I.	Egyházi adózásra fordíttatik	67428 K
II.	Egyházi közigazgatásra	57571 „
III.	Lelkeszi nyugdíjalapba	25000 „
	Együtt ..	150000 K

41. Az E. K. Tanács 1506—1913. sz. alatt előterjeszti
a 100.000 kor. államsegély fölhasználásáról készített javas-
latot, melyben figyelemmel volt a 96—1912. főtanácsi sz.
utasításra is a nagyenyedi vallástanítást illetőleg.

A segélyügyi bizottság megteszi módosító javaslatait.

Az E. Főtanács a 100.000 kor. államsegély fölhasználását a következők szerint rendeli:

1. A kollégiumi építésre fölvett 200.000 korona kölcsöntörlesztési részletében	10000 K
2. A papnövendékek internátusi és konviktusi díjaira	2000 „
3. A kollégiumi telekre elköltött vagyon $4\frac{1}{2}\%$ -a kamatjára	11260 „
4. A közalapból 1906-ig elköltött vagyon részében visszaállítására	1500 „
5. A Theol. Intézet fentartási és szervezési költségeire	20000 „
6. Az egyházközségek monografiái kiadására ..	1000 „
7. A kolozsvári hitoktatói állás költségeire ..	2400 „
8. A székelykeresztúri főgimnázium új épületével az egyházra nehezedő költségekre ..	10500 „
9. Időközi segélyekre az E. K. Tanács rendelkezésre	2200 „
10. Kolozsi egyházközségnek papiház költségeire	150 „
11. Magyarorszáti egyházközségnek	150 „
12. Petrozsényi egyházközségnek papilakás és imaházra	2000 „
13. Szentmihályfalvi egyházközségnek papiház-építésre	300 „
14. Sinfalvi egyházközségnek javításokra	200 „
15. Bethlenszentmiklósi egyházközségnek templomra	500 „
16. Dézsfalvi egyházközségnek templomjavításra	1000 „
17. Dombói „ adósságtörlesztésére	100 „
18. Haranglábi „ templom- és iskola-javítás	500 „
19. Marosszentbenedeki egyházközségnek építés és papitelevásárra	500 „
20. Segesvári egyházközségnek papi telekre és házépítésre	1500 „

21. Magyarsárosi egyházközségnek templomépítésre	3000	K
22. Küküllőszéplaki	2000	„
23. Szabédi	1000	„
24. Nyomáti	500	„
25. Vadadi	1000	„
26. Szentháromsági	500	„
27. Iszlói	2000	„ papilakra
28. Nagyernyei	500	„ templomra ..
29. Csehétfalvi	500	„ iskolaépítésre..
30. Csekefalvi	500	„ papilaképítésre
31. Kadácsi	400	„ templomjavításra
32. Medeséri	2000	„ templom- és toronyépítésre
33. Pipei egyházközségnek templomépítésre	300	„
34. Székelyudvarhelyi egyházközségnek templom- és toronyépítésre	400	„
35. Székelyudvarhelyi egyházközségnek hitoktatásra	600	„
36. Homoródújfalvi egyházközségnek papilakra	500	„
37. Abásfalvi	290	„
38. Lókodi	1000	„ templomra
39. Datki egyházközségnek adósságtörlesztésre..	500	„
40. Olthévi	500	„ templomépítésre ..
41. Fogarasi	3000	„ imaház- és papilaképítésére
42. Kökösi egyházközségnek templomjavításra ..	500	„
43. Sepsikőröspataki	500	„
44. Labortfalvi	1000	„ papilakra
45. Hódmezővásárhelyi egyházközségnek templom- és papilakra	2000	„
46. Hódmezővásárhelyi egyházközségnek belső emberek részére	1000	„
47. Füzesgyarmati egyházközségnek templom- és papilakra	2000	„
48. Kolozsvári elemi isk. hitoktatásra	100	„
49. Petrozsényi szolgálatért Kis Károly lelkésznek	100	„
50. Nagyenyedi hitoktatásért Gál Miklósnak	100	„

51. Nagyenyedí hitoktatásért Bedő Dénesnek ..	100 K
52. Segesvár, medgyes, erzsébetvárosi hitoktatás- ért Nagy Bélának	400 „
53. Marosvásárhelyi hitoktatásért Rédiger Gézának	100 „
54. Fogarasi és nagyszebeni hitoktatásért Árkosi Tamásnak	400 „
55. Kovásznai és Kézdivásárhelyi hitoktatásért Göncz Mihálynak.. .. .	100 „
56. Szegedi hitoktatásért Barabás Istvánnak ..	200 „
57. „ szolgálatért Boros Aronnak	200 „
58. Füzesgyarmati szolgálatért Bárka Józsefnek	200 „
59. Polgárdi hitoktatásért és szolgálatért Keresz- tesi D.	200 „
60. Dévaványai szolgálatért Pálfi Sámuelnek ..	200 „
61. Orosházai „ Szilágyi Tamásnak	200 „
62. Aradi vallástanításért Rédiger Károlynak ..	100 „
63. Füzesgyarmati vallástanításért Pálfi Gézának	100 „
64. Temesvári vallástanításért dr. Barabás Ábelnek	200 „
65. Jobbágy Sándor pipei tanítónak	100 „
66. Fazakas Dénes volt böződujfalvi, most ürmösi tanítónak böződujfalvi lelkész szolgálatért	50 „
67. Kiss Aladár hévízi lelkésznek gyógykezelésre	200 „
68. Kovács Lajos nagyajtai lelkésznek apácai val- lástanításért	100 „
69. Szén Mihály datki lelkésznek	100 „
70. Sándor Gergely désfalvi lelkésznek	100 „
71. Szabó Albert szőkefalvi „	100 „
72. Máté Lajos ny. énekvezér-tanítónak	50 „
73. Ferenczy Mózes várfalvi kántornak	50 „
74. Magyarzsákodi toronyjavításra	300 „
Összesen: 100000 K	

42. Az E. K. Tanács 1506--1913 sz. alatt a *Báró Bal-
dáchy Antal* protenstáns alapítványból egyházunknak ju-
tott rész fölhasználásáról előterjesztést tesz. Az alapítvány-
ból ezuttal 14.500 kor. jó felosztás alá a mi azt mutatja,
hogy az alapítvány szerencsés és helyes kezelése évenként
emelkedő jövedelmet eredményez.

18. Nagyajtai egyháznak kántori lakásra	300 K
19. Komjátszegi egyháznak adóssága törlesztésére	200 „
20. Bodocz Sándor lelkésznek elemi csapás enyhítésére	50 „
21. Kovács István lelkésznek betegséggel támadt költségekre	100 „
22. Fodor Ferencz énekvezérnek szegénysége enyhítésére	50 „
23. Kiss Sándor énekvezérnek szegénysége enyhítésére	55 „
24. Fazakas Lajos lelkésznek nagycsaládjára	100 „
25. Pálfi Ferencz lelkésznek mezőszéki szolgálatért	100 „
26. Bartalis József csikfalvi tanítónak	50 „
27. Fekete József lelkésznek nagy családjára	100 „
28. Molnár Kálmán lelkésznek árvizpusztítás enyhítésére	100 „
29. Szász András lelkésznek nagy családjára	100 „
30. Benczédi Ferencz tanítónak papi szolgálatért	50 „
31. Fazakas Péter tanítónak elemi csapás enyhítésére	50 „
32. Szatmári Ferencz tanítónak elemi csapás enyhítésére	50 „
33. Bálint Balázs tanítónak betegségével járó kiadásokra	100 „
34. Kelemen István lelkésznek baróti tanításért	50 „
35. Kiss Aladár lelkésznek kőhalmi szolgálatért	60 „
36. Máté József tanítónak hosszas szolgálat és csapásokért	50 „
37. Benczédi Mózes tanítónak nagycsaládjára	50 „
38. Balázs János tanítónak betegséggel járó kiadásokra	50 „

Összesen: 5315 K

A belső emberek *özvegyei* és árvái segélyezésére és a nyugdijalapba adatik 5315 K

1. Bedő Gábornénak két árvájával együtt	500 „
2. László Domokosné lelkésznek	250 „

3. Gvidó Mózesné lelkésznének	250 K
4. Péterfi Miklósné lelkésznének	250 „
5. Barabás Jánosné lelkésznének	250 „
6. Siménfalvi Györgyné lelkésznének nyd.	100 „
7. Bedő Józsefné lelkésznének nyugd.	100 „
8. Deák Dénesné lelkésznének „	100 „
9. Gálfalvi Sámuelné lelkésznének nyugd.	100 „
10. Molnár Miklósné lelkésznének „	100 „
11. Nagy Mózesné lelkésznének „	100 „
12. Gábor Albertné lelkésznének „	100 „
13. Dombi Mózesné lelkésznének „	100 „
14. Siménfalvi Sándorné lelkésznének nyugdijas	100 „
15. Sándor Gergelyné lelkésznének nyugdijas	100 „
16. Sándor Lajosné lelkésznének nyugdijas, almási	100 „
17. Sándor Lajosné lelkésznének nyugd. városfalvi	250 „
18. Györfi Ferenczné lelkésznének nyugdijas	100 „
19. Kozma Tamásné lelkésznének nyugdijas	100 „
20. Kovács Mihályné lelkésznének nyugdijas	100 „
21. Kiss Mózesné lelkésznének nyugdijas	100 „
22. Dézsi Mihályné lelkésznének nyugdijas	100 „
23. Máté Sándorné lelkésznének nyugdijas	100 „
24. Kiss Lászlóné lelkésznének nyugdijas	100 „
25. Árkosi Jánosné kántornénak	50 „
26. Fodor Andrásné kántornénak	50 „
27. Márkos Albertné kántornénak	75 „
28. Sófalvi Józsefné kántornénak	75 „
29. Pálfi Sándorné kántornénak	75 „
30. Deák Istvánné kántorné	75 „
31. Göncz Mihályné kántornénak	50 „
32. Ürmösi Sándor lelkész árváinak	100 „
33. Péterfi Sándorné lelkésznének	100 „
34. Adorján Domokosné kántornénak	50 „
35. Gál Kata	60 „
36. Máté Róza	60 „
37. Kolozsvári Vilma	60 „

38. Gálfalvi Kata	50 K
39. Varga Dénes lelkész árvájának, Zoltánnak .	50 „
	Összesen: 4530 K
a belső emberi nyugdíj alapba megy	785 „
	Összesen: 5315 K

Az E. Főtanács a jelenleg fölvelt segélyezettakat állandóan fölveendőknek nyilvánítja.

43. Az E. K. Tanács 1506—1913. sz. alatt megteszi előterjesztését a *Berde Mózsa* 2000 korona szegényegyházak segélyezésére utalt összeg fölhasználására.

A segélyügyi biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa alapítványból kiadatni rendel:

1. Tordatúri egyházközségnek	300 K
2. Dévaványai „	200 „
3. Orosházi „	100 „
4. Torockószentgyörgyi egyházközségnek	300 „
5. Nagyteremi „	300 „
6. Csapóradnóti „	300 „
7. Kovásznai „	500 „
Összesen . .	2000 K

44. Az E. K. Tanács 1506—1913. sz. alatt a *Kovács Dénes* és neje *Bencze Anna* alapítványból jutalmazásra megteszi a fölterjesztést és javaslatot.

A segélyügyi biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítvány fölhasználását következőleg rendeli:

1. A dézsfalvi egyházközségnek	200 K
2. Gál József lelkésznek	200 „

3. Gálfalvi János lelkésznek	200 K
4. Molnár János „	200 „
5. Ütő Lajos tanítónak	100 „
6. Miklós György „	100 „
Összesen ..	1000 K

45. Az E. K. Tanács 1506 - 1913. sz. alatt a *Suki-*alaphól segélyre fölhasználható 210 kor. fölosztására megteszi a javaslatot.

A segélyügyi biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Suki-alaphól a következő segélyek kiadását rendeli:

1. Gálfi Ferenc vadadi tanítónak 1912 - 13-ra	20 — K
2. Fekete József kisadorjáni tanítónak	10·50 „
3. Kádár Sándor sepsikőröspataki tanítónak ..	50 — „
4. Gál Mózes lokodi lelkésznek	50 — „
6. Kádár Lajos lelkésznek	79·50 „
Összesen ..	210 — K

46. Az E. K. Tanács 1505—1913. sz. alatt előterjesztést tesz a *Berde Mózsza gyümölcsészeti és méhészeti jutalomra* beérkezett folyamódásokról. Sajnálattal tapasztalja, hogy a már sokszor megismételt utasítást a folyamodók nem veszik figyelembe és a köri közgyűlések nem járnak el megfelelően. Ennek következtében a folyamodókat jutalomra nem ajánlhatja, Nagy Ferencet kivéve. Szorgalomdíj címen ajánlatba hozza azokat, akiknek munkásságáról némi tájékoztatást nyujtanak a fölterjesztések és igazolványok.

A segélyügyi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács kiadatni rendeli:

1. Dr. Pázsint Mihály méhészetért szorgalomdíj ..	50 K
2. Gálfi Ferenc tanító, vadadi, méhészet- és gyümölcsészetiért szorgalomdíj	50 „

3. Pálfi Ferenc szabédi lelkész méhészetért	50 K
4. Molnár Kálmán ujszékelyi lelkész méhészetért	100 „
5. Kökösy Mihály tordátfalvi „ „	100 „
6. Göncz Mihály laborfalvi „ „	100 „
7. Nagy Ferenc énlaki tanító gyümölcs- és méhé- szetért jutalom	200 „
	<hr/> 650 K
A közalapba beutalandó	1350 K
Összesen ..	2000 K

47. E szám alá nem vétetett föl semmi.

48. Az E. K. Tanács 218, 403, 1308—1913. szám alatt következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 7—1912. szám alatt hozott határozatával fölhívta az E. K. Tanácsot, hogy „a titkári teendők megosztásáról, illetőleg egy segédtitkári állás szervezéséről tegyen előterjesztést“ az E. Főtanácsnak. Az E. K. Tanács az ügynek minden részletében való tárgyalása után 218—1913. szám alatt a következő határozatot hozta:

1. Berde Károly jelenlegi egyházi irnok f. évi február 15-től számítandólag, tekintettel hajlott korára és már pár hét óta tartó betegségére, szabadságoltatik f. évi június 30-ig teljes javadalmának élvezése mellett. Amennyiben ez idő alatt elbocsátását kérelmezné: biztosíttatik részére holtig tartó kegydíj gyanánt évi 1200 kor. havi előleges részletekben egyházunk pénztárából szabályszerű nyugta ellenében kifizetendőleg a Berde Mózsa kezelési alap terhére, tekintettel épen arra, hogy Berde Károly irnok a néhai jótevőnknek egyik közeli rokona. Amennyiben Berde Károlyt neje tuléli, özvegyi idejére ugyancsak a fentebbi módon és említett alap terhére biztosíttatik Berde Károlyné részére 600 kor. kegydíj. Amennyiben pedig Berde Károly irnok f. évi június hó 30-ig nem kérné szolgálatból kegydíj melletti elbocsátását, az esetben három havi felmondásra, a fentebb jelzett kegydíj mellett szolgálatból elbocsáttatik, úgy azonban, hogy az említett kegydíj felesége részére is biztosíttatik.

2. Az egyházi irnoki állás átalakíttatik irodatiszti (vezetői) állásá, úgy, hogy az irodatiszt köteles az irodán az összes technikai munkákat végezni, mint aminők az iktatás, iktatóból kivezetés, posta- és kézbesítőkönyvek kezelése és felügyelete, az irnoki munkák elvégzésének felügyelete, levéltározás és a kézi levéltár kezelése. Kezdő díjazása évi 1400 kor. havi előleges részletekben, szálláspénze évi 720 kor. évnegyedes előleges részletekben a közalap pénztárából saját szabályszerű nyugtájára felvehetőleg. Az irodatisztfizetés és szálláspénz emelkedése az állami tisztviselőkre érvényes XI. és X. fizetési osztály és fokozatainak megfelelően történik. Az irodatiszt a kebli tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja s rá nézve a vonatkozó szabályzat teljesen érvényes, (azzal a különbséggel, hogy ha okleveles egyén alkalmaztatik ez állásra, szolgálati ideje 35, elenesetben 40 év.) Amennyiben lelkészi oklevéllel bíró egyén alkalmaztatik, lelkészi jellege fenntartatik s ha az illető később tényleges lelkészi állásra megy, irodatiszti szolgálata szolgálati idejébe, valamint nyugdíjigényébe beszámíttatik és a nyugdíjalapok a befizetett összeg erejéig egymásközt elszámolnak. Az irodatiszt egyházi tisztviselőnek tekintetik s állásából fegyelmi uton mozdítható el. Ez állást, tekintettel a munkakörre, melyben szünetelés vagy megszakítás alig lehetséges, az E. K. Tanács tölti be.

3. A második irnoki állás megmarad továbbra is irnoki állásnak Erre azonban egy gépiró alkalmaztatik havi 60 kor. fizetéssel utólagos részletekben a közalap terhére.

4. Tekintettel arra, hogy Berde Károly egyházi irnok jelenben is beteg, az egyházi irodán pedig a munkának szünetelni nem lehet, a fentti intézkedések f. évi február hó 15-én életbeléptettetnek és felhatalmaztatik a Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr, hogy sürgősen intézkedjék az irodatiszti állásnak legalább is ideiglenes jelleggel leendő betöltéséről, a továbbiakra nézve pedig tegyen az E. K. Tanácsnak előterjesztést. A gépirónőt fogadja fel s állíttassa munkába. S a megfelelő, illetve ha ideiglenesen alkalmaz a fentti állásokra egyéneket, az általa megállapított javadalmazás utalványozására is felhatalmazás adatik.

Berde Károly elbocsáttatását kérelmezvén, részére a fenti határozat alapján 403 — 1913. sz. a. az E. K. Tanács kiutalta az évi 1200 kor. kegydíjat 1913. évi július hó 1-től kezdődőleg. Az E. K. Tanácsi irodába 1913. évi február hó 15-től alkalmaztatott ideiglenes minőségben helyettes irodatisztnek: Máthé Mihály és gépírónőnek Göncz Zsuzsánna.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételére és meghatározni:

1. Berde Károly volt egyházi irnoknak évi 1200 korona kegydíj adatik egyházunk pénztárából a Berde kezelési alap terhére és amennyiben jelenben élő nejét özvegynek hagyná hátra, özvegye részére évi 600 korona kegydíj biztosítatik a Berde kezelési alap terhére.

2. Az E. K. Tanácsi irodán az irodatiszti állás szervezését illetőleg kéri, hogy határozza az E. Főtanács, úgy a miként az E. K. Tanács 218—1913. sz. határozatában előterjesztetett.

Kapcsolatosan jelenti az E. K. Tanács, hogy Berde Károly kegydíjának fölemelése, vagy segélyezés iránt nyújtott be kérést. Az E. K. Tanács a kérést nem teljesítette s 1338—1913. szám alatt beterjeszti az E. Főtanácshoz a kérelmező óhajta szerint.

A főt. biz. az irodatiszt teendőinek körvonalazására a következő szöveget ajánlja: „Az irodatiszt teendője az iroda kezelése, az irnoki munkák elvégzésére felügyel és azokban segédkezik, végül a titkár által hozzáutalt teendőket elintézi“.

Egyebekben az előterjesztés elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács Berde Károly irnokot az irnoki teendők alól véglegesen fölmenti, részére 1200 kor. évi kegydíjat megállapít a Berde Mózsa kezelési alap terhére. Segélykérését nem teljesíti, ellenben kimondja, hogy halála esetében neje évi 600 kor. kegydíjban fog részesíttetni.

Az E. Főtanács egy irodatiszti állást szervez évi 1400 kor. fizetéssel 720 kor. lakbérrel. Fizetése az állami tisztviselőkre érvé-

nyes XI. és X. fizetési osztályok fokozatainak megfelelőleg emelkedik. Szolgálati ideje 35 év.

Ha az állásra lelkészi oklevéllel bíró egyén választatik és időközben lelkészi állást foglal szolgálata a két nyugdíjintézet között kölcsönösen elszámoltatik.

Ha nem okleveles egyén választatik irodatisztté, szolgálata 40 év. Az irodatiszt a tanári és tisztviselői nyugdíjintézet tagja köteles lenni.

Az irodatiszt az egyházi iroda kezelője, az irodai munkák felelős vezetője, felügyelője, azokban segédkezik és a titkárnak mint az iroda vezetőjének hatásköre alá tartozik. (Egyh. törv. 259.)

Fegyelmi tekintetben a tisztviselők felelősségéről szóló törvény alapján bíraltatik el.

Az E. Főtanács tudomásul veszi, hogy a Berde Károly irnok betegsége idejére s illetőleg lemondása következtében állandóan gondoskodott az E. K. Tanács az irodai munkák végzéséről oly módon, hogy egy ideiglenes irodatisztet és egy gépírót állított be. Fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a fennebb megállapított föltételek szerint járjon el.

49. Az E. K. Tanács 1200 — 1913 szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A kolozsvári egyházközség tulajdonát tevő Kossuth Lajos-utca 8 számú házastelek az egyetemes egyház tulajdonát tevő 6 és 10 számú házastelkek közé lévén beékelődve, az E. K. Tanács egyházunk érdekében állónak tartotta, ezen házastelket az Egyház részére megvásárolni és az egyházközségnek ígért is 60000 kor. vételárat. A vásár megtörténhetése céljából az E. K. Tanács tárgyalásokat folytatott az egyházközséggel. A tárgyalások folyamán az egy-

házközség kijelentette, hogy a tulajdonát tevő Kossuth Lajos-utcai 8 számú házastelket kész az Egyház örök tulajdonába adni 66000 koronáért oly módon, hogy az összegből készpénzül fizetessék ki 60000 kor. az egyházközségnek és 6000 kor. az egyház tulajdonát tevő Kossuth Lajos-utcai 7 számú házastelek hátulsó részéből kiszakítandó és az egyházközségnek örök tulajdonul átengedendő, mintegy 43 négyszögölet kitevő területért az egyház kártalanítására fordíttassék. Minthogy magasabb értékű ingatlan megvásárlásáról (Kossuth Lajos-utca 8 szám) és egy meglevő értékes ingatlan (Kossuth Lajos-utca 7 szám) egy részletének örök tulajdonul átengedéséről van szó, az E. K. Tanács ezen ügyet az E. Főtanács elé terjeszti azzal a javaslattal, hogy az egyházközségtől vásároltassék meg a Kossuth Lajos-utcai 8 számú házastelek 66000 korona árban s a Kossuth Lajos-utcai 7 számú házastelek hátulsó részéből, az egyházközség tulajdonát tevő Kossuth Lajos-utcai 9 számú házastelek természetes folytatásának látszó mintegy 43 négyszögöl terület örök tulajdonul adassék át az egyházközségnek, oly módon, hogy az egyházközség kapjon 60000 kor. készpénzt és a 6000 kor. az egyházközségnek átengedett területért az egyetemes egyház kártalanítására fordíttassék.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári unitárius egyházközségtől megvásárolja a Kossuth Lajos-utca 8 sz. házastelket 66000 koronáért és eladja az egyházközségnek a Kossuth Lajos-utcai házastelek (püspöki lakás) hátsó végéből azt a területet (mintegy 47 []-öl) a mely a Kossuth Lajos-utca 9 sz. most lelkész lakásnak használt telek természetes folytatása és kiegészítő része a rajta levő épülettel együtt.

Az ügy további intézését az E. Főtanács az E. K. Tanácsra bizza.

50. Az E. K. Tanács 843 és 1201—1912. szám alatt jelenti, hogy a kollegium épületének északnyugati oldalánál a Brassai-utcából bejáró területet, mely a kolozsvári egyházközség tulajdonát képezte, megvásárolta az egyházközségtől egyházunk részére az E. Főtanács jóváhagyása reményében. Ezen bejáró területért (30.5 □-öl) az E. K. Tanács 10000 korona vételárat utalt ki egyházunk pénztárából a közalap terhére. A vásár egyházunk érdekében álló lévén, az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot eljárásának jóváhagyó tudomásul vételére.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. főtanács jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy a kollegium és a templom közötti s a kollégium mellett elhaladó keskeny területet (30. □-öl) az E. K. Tanács a kollégium telke kiegészítéséül 10000 koronával megvásárolta a kolozsvári unitárius egyházközségtől.

Ezzel kapcsolatban felhívja az E. Főtanács az E. K. Tanácsot, hogy a Dávid Ferenc emlékkő célszerűbb elhelyezéséről gondoskodják, mert eltekintve attól, hogy a hely nedves, az emlékkő igen el van rejtve a szem elől.

51. Az E. K. Tanács 322—1913. szám alatt jelenti, hogy a segesvári egyházközségbeni lelkészi állásnak javadalmát 1913. évi július hó 1-től számítandólag következőképpen állapította meg az E. Főtanácsnak ulólagos jóváhagyása reményében:

1. Az egyházközség pénztárából évi rendes fizetés:	1200 K
2. Lelkési kongrua az államtól	400 „
3. Az egyházközség pénztárából helyi pótlék címen	
évi	400 „

Együtt: 2000 K

Ezenkívül élvezi:

- a. az államtól lelkészi korpótlék címen utalt összeget.
- b. az államtól hitoktatás díj címen utalandó összeget.
- c. Segesvár városától kapandó tüzfát.
- d. a stolát.

Lakás az egyházközség tulajdonát tevő házastelekben minden díj nélkül.

Köteles lelkész az Erzsébetváros, Medgyesre beszolgalás alkalmából felmerülő minden költségeit sajátjából fedezni.

A segesvári egyházközség pénztára veszi be az E. Főtanácstól a hivek terhei könnyítésére évenként utalandó összeget, továbbá Kepe címen segesvárról évi 200 K erzsébetvárosról évi 50 K, medgyesről évi 40 koronában kimutatott összegeket.

A lelkész évi 1200 kor. rendes fizetését, valamint az évi 400 kor. helyi pótlékot havonkénti egyenlő előleges részletekben veszi föl szabályszerű nyugtára az egyházközség pénztárából.

A lelkészi kongrua az eddigi szokott módon vétetik fel.

A fentiekben megállapított javadalmazáson az E. K. Tanács előleges beleegyezésével, helybenhagyásával tehet bármely változtatást az egyházközség és lelkész semmi más címen nem élvezhet semmit az egyházközségek pénztáraiból.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a fentiekben előterjesztett intézkedéseinek helybenhagyására.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a segesvári lelkész fizetését megállapítja úgy amint az előterjesztésben föl van sorolva.

52. Az E. K. Tanács 390—1913. szám alatt jelenti, hogy a petrozsényi (zsilvölgyi) egyházközségbeni lelkészi állásnak javadalmát 1913. évi július hó 1-től számítandólag állapította meg az E. Főtanácsnak utólagos jóváhagyása reményében:

1. Évi fizetés a petrozsényi egyházközség pénztárából:	708 K
2. Évi fizetés a lupényi egyházközség pénztárából:	310 „
3. Rendes fizetés címen az egyház közpénztárából az egyházi államsegélyből a petrozsényi egyházközség javára beutalt összeg terhére	182 „
Együtt:	1200 K

Helyi pótlék címen az Egyház pénztárából az egyházi államsegélyből a petrozsényi egyházközség javára utalt összeg terhére 1000 K

Lakáspénz címen, további intézkedésig évenként . . . 600 „
oly módon, hogy az álamtól a lelkész részére hitoktatói díj címen utalt összeg, mely a felterjesztett jkönyv szerint 250 koronával vétetett számításba kipotoltatik az egyház pénztárából az egyházi államsegélyből az egyházközség javára utalt összeg terhére 350 koronával 600 koronára

Ezen kívül élvezi lelkész:

a. a stola díjakat.

b. az állam által a lelkész részére utalandó korpótlékot.

A petrozsényi egyházközségtől járó 718 koronát valamint a lupényi egyházközségtől járó 310 koronát, az illető egyházközségektől szabályszerű nyugtára veszi fel a lelkész.

Az egyház közpénztárából járó 182 kor. rendes fizetés és az 1000 korona helyi pótlékot havonkénti egyenlő előleges részletekben, a lakáspénz címen járó 350 koronát évnegyedenkénti egyenlő előleges részletekben szabályszerű nyugta ellenében.

A fentiekben tett megállapításon az egyházközség csakis az E. K. Tanács előleges beleegyezésével tehet bármely változtatást és a lelkész az egyházközségek pénztárából semmit nem élvezhet más címen.

Az E. K. Tanács kéri az E Főtanácsot a fentiekben előterjesztett intézkedéseinek helybenhagyására.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a petrozsényi lelkészi állás fizetését megállapítja úgy amint azt az E. K. Tanács előterjesztette.

53. Az E. K. Tanács 391—1913 szám alatt jelenti, hogy a fogarasi egyházközségbeni lelkészi állásnak javadalmát 1913 évi július 1-től számítandólag állapította meg az E. Főtanácsnak ulólagos jóváhagyása reményében:

1. Évi rendes fizetés az egyházközség pénztárából 1200 K melynek fedezetére szolgál az egyházközségtől kepecimen kimutatott 100 kor. és az E. Főtanács által az egyházi államsegélyből az egyházközség javára utalt összeg.
2. Helyi pótlék címen az egyházközség pénztárából évi 1000 K
3. Lakás az egyházközség házában.

Ezenkívül élvezi a lelkész:

- a. hitoktatásért az államtól utalandó díjakat.
- b. a stolát.
- c. az államtól esetleg utalandó korpótlékot.
- d. a nagyszébeni l-egyházközségtől tiszteletdíj és utiköltség címen adandó összeget.

Az egyházközség pénztárából az évi rendes fizetés és helyi pótlék címen megállapított összegeket havonkénti egyenlő előleges részletekben szabályszerűen kiállított külön nyugtára veszi fel a lelkész.

A fentiekben megállapított javadalmazáson az egyházközség csakis az E. K. Tanács előleges beleegyezésével tehet bármely változtatást és a lelkész az egyházközség pénztárából más cimeken nem élvezhet semmit.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a fentiekben előterjesztett intézkedéseinek helybenhagyására.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a fogarasi lelkészi állás fizetését a fennebb elősoroltakban megállítja.

54. Az E. K. Tanács 363—1913 szám alatt jelenti, hogy a brassói egyházközségbeni lelkészi állásnak javadalmát 1913 évi július hó 1-től számítandólag állapította meg az E. Főtanácsnak utólagos jóváhagyása reményében:

1. Évi rendes fizetés az egyházközség pénztárából 1200 K
 2. Helyi pótlék címen az egyházközség pénztárából
évi 1200 „
 3. Lakáspénz az egyházközség pénztárából évi . . 1000 „
- Együtt: 3400 K

A lelkész az évi rendes fizetést és helyi pótlékot havonkénti egyenlő előleges részletekben, míg a lakáspénzt évenyenkénti egyenlő előleges részletekben veszi fel szabályszerű nyugtájára.

E megállapított összegeken kívül a lelkész sem irodabér, sem más címen nem élvezhet semminemű összeget az egyházközség pénztárából.

A szükséglet fedezhetésére az egyházközség pénztára bevételezi évenként az E. Főtanács által utalandó összeget, valamint a vallástanítás díjban az államtól a lelkész részére utalandó összegeket.

Ezekon kívül élvezi a lelkész az államtól lelkészi korpótlék címen utalandó összeget és a stolát.

Az egyházközség a fennt megállapított javadalmazáson az E. K. Tanács beleegyezése nélkül semminemű változtatást nem eszközölhet.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a fentiekben előterjesztett intézkedéseinek helybenhagyására.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a brassói lelkész fizetését megállítja úgy a mint az E. K. Tanács előterjesztésében föl van sorolva.

55. Az E. K. Tanács egyházunk fő- és közepiskoláinál működő tanárok 1912—13. évi mellékfoglalkozásainak bejelentése alkalmával 1300—1910. szám alatt hozott hatá-

rozatával nem engedte meg tanárainknak a pénzügyintézeteknél mellékfoglalkozást viselni. Ezen határozat ellen a székeskeresztúri gimnázium tanári testülete s Pap Mózes és dr. Szolga Ferenc érdekelt tanárok felebbezést adtak be az E. Főtanácshoz. Az E. K. Tanács a felebbezéseket 1423—1912. szám alatt azzal a javaslattal terjeszti be, hogy az E. Főtanács utasítsa el azokat és tiltsa meg az egyházunk szolgálatában álló tanároknak a pénzügyintézeteknél mellékfoglalkozást vállalni.

A főt. biz. az intézkedés helybenhagyását javasolja.

Az E. Főtanács a székeskeresztúri tanárok kérését elutasítja.

56. Az E. K. Tanács 1514—1912. szám alatt jelenti, hogy úgy a kolozsvári főgimnázium, mint a székeskeresztúri gimnáziumnál egyes ösztöndíjalapokból ösztöndíj helyeket állított be és ösztöndíj emeléseket engedélyezett az E. Főtanácsnak utólagos jóváhagyásáreményében. Nevezetesen:

1. A kolozsvári kollégiumnál a Dersi János-féle kolozsvári alap terhére az eddigi 10 ösztöndíjas hely mellett 3 újabb hely és így együtt 13 hely lépett életbe 1913—14. tanévtől kezdve, egyenként 210 koronás összegben.

2. A székeskeresztúri gimnáziumnál:

a) a Dersi János keresztúri alap terhére az eddigi 13 ösztöndíjas hely mellett 5 újabb hely és így összesen 18 hely lépett életbe 1913—14. tanévtől kezdve, egyenként 200 koronás összegben;

b) a Raffaj Károly alapból, 1913. évi január hó 1-től számítandólag 6 hely, egyenként tanévenkénti 160 koronával lépett életbe;

c) a Berde buni cipóalapból 1913. évi január hó 1-től június hó 30-ig terjedő időre, kivételesen engedélyezettett a cipópénznek emelése;

d) a Koncz János-féle alapból szintén 1913. évi január hó 1-től június hó 30-ig terjedő időre engedélyezettett az ösztöndíj összeg emelése

Az E. K. Tanács a felsorolt alapítványi helyek életbelépését, illetve az ösztöndíjak emelését az alapítványok vagyoni állására való figyelemmel, az inséges évek tekintetbe vételével tette meg és kéri az E. Főtanácsot a tett intézkedéseknek jóváhagyására.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy az E. K. Tanács az előterjesztésében kimutatott ösztöndíjakat folyósította.

57. Az E. K. Tanács 1485—1913. szám alatt következő előterjesztést teszi a székelykeresztúri gimnáziumi pénztár kezelése tárgyában:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 27—1912. főtan. jk. szám alatt hozott határozatával a székelykeresztúri gimnáziumi pénztár kezelésére alkotott szabályzat tervét újra kidolgozásra visszaadta az E. K. Tanácsnak. Az E. K. Tanács foglalkozva az üggyel és figyelemmel a székelykeresztúri gimnázium igazgatóságának 111, 238—1913. igazg. jk. sz. a. felterjesztett kéréseiben foglaltakra is, melyek a gimn. pénztárnok tulságos megterheltetését tüntetik fel és egy pénztári ellenőri állásnak szervezését elkerülhetetlennek tartják, az ügy érdekében állónak tekinti, hogy a székelykeresztúri gimnáziumtól az alapítványok behozassanak egyházunk közpénztárába s azoknak kezelése és azokról való számadás 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg a pénztári hivatalra bizassék.

Ezen intézkedés által a székelykeresztúri gimnáziumi pénztárnok tulságos megterheltetése megszűnne, a pénztár-ellenőri állás szervezése szükségtelenné lesz és az alapítványi vagyon a közpénztárban teljes megnyugvásra kezeltetnék.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen előterjesztés értelmében meghatározni, hogy a székelykeresztúri gimnázium pénztárából az alapítványok, kezelésre, hozassanak be 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg egyházunk közpénz-

tárába. Egyben bizassék meg az E. K. Tanács, a székelykeresztúri gimnáziumi pénztárnak, a beálló változások folytán való kezelésére, részletes szabályzatot dolgozni ki.

A főt biz. a javaslat elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács az ügyet visszaadja azzal, hogy az alapok jellegét és az alapítólevelek intézkedéseit az E. K. Tanács tüzetesen vizsgálta meg, kérjen kimutatást arról, hogy melyik pénzügyintézetnél mennyi összeg van elhelyezve. Szereztessen az illető pénzügyintézetektől megfelelő biztosítékot és a kezelési eljárásról is kérjen be részletes tájékozást.

58. Az E. K. Tanács 805—1913. szám alatt betérjeszti a közalap 1912. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt...	411.909 K 86 f.
„ kiadás „	400.162 „ 06 „
Pénzmaradvány ..	11.747 K 80 f.
Leltári érték jövedelmező ..	1.813.175 K 45 f.
„ „ nem jövedelmező ..	335.313 „ 79 „
Együtt ..	2,148.489 K 24 f.

Mutatkozik évi szaporodás .. 79.505 K 32 f, melyből 48.700 kor. rendkívüli szaporulatként a székelykeresztúri gimnázium építésére az államtól nyert összegből ered.

Az alap adóssága 1912. év végén.. 877.452 K 63 f.

Előző évihez képest kevesebb .. 18.824 „ 17 „

Ehez képest, tekintve a szaporulatot és az adósság apadását, mutatkozik az előző évihez képest 98.329 kor. 49 fill. javulás.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a közalap 1912. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrinc ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

59. Az E. K. Tanács 1125—1913. szám alatt jelenti, hogy a közalap 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti a következőkben:

Előirányoztatik bevételnek	306.661 K 84 f.
„ kiadásnak	305.665 „ 56 „
Pénzmaradvány . .	996 K 28 f.
Tőkésítésre előirányoz	25.351 K 84 f.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

60. Az E. K. Tanács 555—1913. szám alatt beterjeszti a Berde Mózsa-alapok 1912. évi *számadását* a következőkben:

I. Közalap:

Összes bevétel volt.	114.843 K 44 f.
„ kiadás „	114.843 „ 44 „
Pénzmaradvány . .	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	819.038 K 59 f.
Mutatkozik évi szaporodás	16.450 „ 74 „

II. Kezelési alap:

Összes bevétel volt.	66.378 K 68 f.
„ kiadás „	66.378 „ 68 „
Pénzmaradvány . .	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	236.669 K 67 f.
Mutatkozik évi apadás	4.146 „ 21 „
Ez alap adóssága	58.000 „ — „

III. Kolozsvári tanári alap:

Összes bevétel volt..	45.287 K 39 f.
„ kiadás „	45.287 „ 39 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	114.594 K 26 f.
Mutatkozik évi szaporodás	2.513 „ 80 „

IV. Keresztúri gimn. alap:

Összes bevétel volt..	33.434 K 78 f.
„ kiadás „	33.434 „ 78 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	225.625 K 10 f.
„ „ nem jövedelmező.. . . .	2.000 „ — „
Együtt ..	227.625 K 10 f.
Mutatkozik évi szaporodás	2 030 K 05 f.

V. Családi alap:

Összes bevétel volt..	6.834 K 99 f.
„ kiadás „	6.834 „ 99 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	57.381 K 73 f.
Mutatkozik évi szaporodás	1.796 „ 20 „

VI. Buni cipó-alap:

Összes bevétel volt..	17.447 K 13 f.
„ kiadás „	17.447 „ 13 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	175.521 K 88 f.
Mutatkozik évi szaporodás	1.200 „ 35 „

VII. Torockói alap:

Összes bevétel volt..	3.125 K 92 f.
„ kiadás „	3.125 „ 92 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

Leltári érték jövedelmező	1 143 K 02 f.
Mutatkozik évi szaporodás	80 „ 29 „
A fent elősorolt 7 alapnak	
összes bevétele volt	287.352 K 33 f.
„ kiadása „	287.352 „ 33 „
pénzmaradványa ..	— K — f.

A fenti 7 alapnak együttes

leltári értéke jövedelmező	1,629.974 K 25 f.
„ „ nem jövedelmező	2.000 „ — „
Együtt ..	1,631 974 K 25 f.

Mutatkozik évi szaporodás	19.925 K 22 f.
---------------------------------	----------------

A 7 alap összes adóssága	58.000 „ — „
----------------------------------	--------------

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa-alapok 1912. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

61. Az E. K. Tanács 1122—1913. szám alatt jelenti, hogy a Berde Mózes alapok 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

I. Közalap:

Bevételnek	50.693 K 06 f.
Kiadásnak	50.693 „ 06 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva	28.968 K 88 f.

II. Kezelési alap:

Bevételnek	10.007 K 16 f.
Kiadásnak	10.007 „ 16 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		2.113 K 76 f.

III. Kőlozsvári tanári alap:

Bevételnek	5.940 K 21 f.
Kiadásnak	5.940 „ 21 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		1.980 K 06 f.

IV. Kereszturi gimnáziumi alap:

Bevételnek	11.395 K 70 f.
Kiadásnak	11.395 „ 70 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		3.799 K 56 f.

V. Családi alap:

Bevételnek	4.115 K 49 f.
Kiadásnak	4.115 „ 49 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		1.566 K 99 f.

VI. Buni cipó alap:

Bevételnek	6.644 K 41 f.
Kiadásnak	6.644 „ 41 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		445 K 50 f.

VII. Toroczkói alap:

Bevételnek	51 K 43 f.
Kiadásnak	51 „ 43 „
Pénzmaradvány		— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóvá hagyja és megerősíti.

62. Az E. K. Tanács 155—1913 szám alatt beterjeszti az Augusztinovich Pál-féle alapok 1912 évi *számadását* a következőkben:

I. Elkülönített alap:

Összes bevétel volt	44 836 K 76 f.
Összes kiadás volt	44.836 „ 76 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	397.783 K 09 f.
Mutatkozik évi apadás	105.403 „ 80 „
Ez alap adóssága	46.734 „ 13 „

II. Adminisztrátori alap:

Összes bevétel volt	22.741 K 73 f.
Összes kiadás volt	22.741 „ 73 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	104.387 K 21 f.
Mutatkozi évi szaporodás	7.674 „ 53 „

III. Könyvtár és tanszer alap:

Összes bevétel volt	21.795 K 25 f.
Összes kiadás volt	21.795 „ 25 f.
Pénzmaradvány	— — K — f.
Leltári érték jövedelmező	14.056 K 99 f.
Leltári érték nem jövedelmező . .	500 „ 38 f.
Együtt	14.557 K 37 f.
Mutatkozik szaporodás	79 K 57 f.

IV. Felszerelési alap:

Összes bevétel volt	99.994 K 88 f.
Összes kiadás volt	99.994 „ 88 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	127.755 K 48 f.
Mutatkozik szaporodás	16.866 „ 16 „
A fenti 4 alap összes leltári értéke	644.483 „ 15 „
A fenti 4 alap összes adóssága	46.734 „ 13 „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fenhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Megjegyzi az E. K. Tanács, hogy az elkülönített alaponál a nagymérvű apadás onnan ered, hogy ez alaptól az ingóságok értéke: 92.336 K 40 f. összegben és 10.000 K gabona ár a felszerelési alaphoz vitetett át, illetve annál vételeztetett be.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az Augusztinovich Pál-féle alapok 1912 évi számadását elfogadja jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

63. Az E. K. Tanács 1118—1913 szám alatt jelenti, hogy az Augusztinovich Pál-alapok 1914 évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

I. Elkülönített alap:

Bevételnek	33.004 K 32 f.
Kiadásnak	33.004 „ 32 „
Pénzmaradvány	— K — f.

II. Adminisztrátori lap:

Bevételnek	9.762 K 76 f.
Kiadásnak	9.762 „ 76 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		7.939 K — f.

III. Könyvtár és tanszeralap:

Bevételnek	666 K 53 f.
Kiadásnak	666 „ 53 f.
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		65 K 53 f.

IV. Felszerelési alap:

Bevételnek	6.208 K 97 f.
Kiadásnak	6.208 „ 97 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		6.208 K 97 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra alánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

64. Az E. K. Tanács 91—1913 szám alatt beterjeszti a Koncz János alapok 1912. évi számadását a következőkben:

I. Kolozsvári alap:

Összes bevétel volt	26.052 K 76 f.
Összes kiadás volt	26.052 „ 76 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Leltári érték jövedelmező	40.556 K 32 f.
Mutatkozik évi szaporodás	1.703 „ 93 f.

II. Tordai alap:

Összes bevétel volt	7.802 K 48 f.
Összes kiadás volt	4.802 „ 48 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	24.066 K 32 f.
Mutatkozik évi szaporodás	323 „ 99 „

III. Kereszturi alap:

Összes bevétel volt	4 114 K 37 f.
Összes kiadás volt	4.114 „ 37 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	23.373 K 75 f.
Mutatkozik évi szaporodás	323 „ 25 „

IV. Toroczkói alap:

Összes bevétel volt	4.071 K 26 f.
Összes kiadás volt	4.071 „ 26 „
Pénzmaradvány	— K — f

Leltári érték jövedelmező	20.401 K 20 f.
Mutatkozik évi szaporodás	544 „ 05 „

A számadás rendben levőnek találtatván, az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházi Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr, a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Koncz János alapok 1912 évi számadását elfogadja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

65. Az E. K. Tanács 1120—1913. szám alatt jelenti, hogy a Koncz János alapok 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti ;

Előirányoztatik :

I. Kolozsvári alap:

Bevételnek	1.425 K 33 f.
Kiadásnak	1.425 „ 33 „
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		420 K 33 f.

II. Tordai alap:

Bevételnek	1.015 K — f.
Kiadásnak	1.015 „ — „
Pénzmaradvány	..	— K — f.

III. Keresztúri alap:

Bevételnek	945 K 78 f.
Kiadásnak	945 „ 78 „
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		185 K 78 f.

IV. Torockói alap:

Bevételnek	818 K 04 f.
Kiadásnak	718 „ 04 „
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		368 K 04 f.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

66. Az E. K. Tanács 589—1913. szám alatt beterjeszti a kisebb alapok 1912. évi *számadását* a következőkben:

Összes bevétel volt..	416.477 K 01 f.
„ kiadás „	409.077 „ 01 „
Pénzmaradvány	..	7.400 K — f.

A pénzmaradványból 7000 kor. a br. Baldácsy-alapot, 400 kor. a br. Györfly Rozália alapot illeti.

Leltári érték jövedelmező	1,065.896 K 07 f.
„ „ „ nem jövedelmező	36.806 „ — „
Együtt	1,102 702 K 07 f.

Mutatkozik évi szaporodás	57.972 K 84 f.
Összes kiadandó áthozatik	114.316 „ 88 „
Mutatkozik apadás	3.916 „ 86 „

A kisebb alapokat képező fentebb kitüntetett 1,102.702 korona 07 fillér szerinti leltári érték, következő alapítványok között, alábbi összegekben oszlik meg:

I. Kolozsvári iskolai alapok:

	Korona
1. Bagoly Sándor alap	9365·70
2. Br. Baldácsy prot. alap	7000.—
3. „ „ rendk. „	917·13
4. Boros Sándor „	1115·43
5. Dr. Brassai Sámuel siremlék alap	218·31
6. Bulyovszky Gyuláné Szilágyi Lilla alap	2100·02
7. Channing tanári alap	41702·17
8. „ fordítási alap	4241·93
9. Dávid Ferenc emlékalap	40736·76
10. „ „ irodalmi alap	1863·91
11. „ „ szoboralap	111·26
12. Dr. Demjén Farkas alap	4764·71
13. Dersy János kolozsvári koll. alap	94449·60
14. Egyházi biztosítási alap	97·72
15. Ezerévnek emlékalapja	11743·36
16. B. Farkas Sándor alap	10395·53
17. M. „ „ „	2483·96
18. Fejér Márton alap	548·70
19. K. Ferencz Albert alap	416·17
20. Ferencz József püspök alap (Péterffy Zsigmond)	784·52
21. Br. Györfly Róza alap	20400.—
22. Hadházy József és neje Kele Ida alap	597·68
23. Iskolaszolgák nyugdíjalapja	277·87
24. Iszlay József alap	1036·29

	Korona
25. Dr. Illosvay Lajos alap	253·06
26. Incze Mihály „	2704·34
27. Jóltevők arcképalapja	74·53
28. Kelemen Benő püspöki alap	10000—
29. „ „ angol „	6929·62
30. Koronka Antalné Koronka Antal alap	2174·86
31. Koronka Antalné Sylvester György alap	2174·86
32. Kovács Dénes ösztöndíjalap	2173·27
33. „ „ és neje tanári alap	110515—
34. Kovácsi Antal alap	1624·95
35. Koncz Judit „	20833·32
36. Kovács János „	1272·68
37. Kriza János „	933·70
38. Id. Lászlóczky Péter alap	479·41
39. Lőrinczi Mihály és neje sirfentartási alap	74·99
40. Magyarai Árpád alap	351·06
41. Mikó Imre „	464·24
42. Mózes András „	1038·51
43. Dr. Nagy Károly „	2321·76
44. Dr. Nyiredy Géza „	246·17
45. Osztálytársak 1878—79 évi alapja	1541·45
46. „ 1884 „ „	782·54
47. „ 1886—87 „ „	843·02
48. „ 1888 „ „	481·18
49. „ 1889 „ „	1052·60
50. Özv. Pap Sándorné pályadíjalap	333·17
51. Pap Mózes alap	181·08
52. Pagett Olivér alap	22334·73
53. Ifj. Peielle István alap	3038—
54. Rázmán Mózes „	214·06
55. Remény pályadíj „	1954·39
56. Richmond Anna „	55105·64
57. Sala Gálfalvi „	119030—
58. Serester Anna „	777·68
59. Simén Domokos „	1202·42
60. Sipos Gábor „	113·51

Korona

61. H. Szabó Mihály és neje alap	4401·14
62. Szász Gergelyné alap	495·41
63. Szentiványi Jenő „	687·38
64. Téglás Mihály „	12885·46
65. Tibáld József és neje alap	16000—
66. Unitárius-nyomda „	1781·63
67. Unitárius otthon Hadházy József ifj. alap	. . .	521·87

II. A székelykeresztúri gimnázium javára tett alapok:

68. Augusztinovich Sámuel alap	2952—
69. Botta Györgyné „	2120·53
70. Dersy János VI. osztály „	28766·70
71. „ „ keresztúri „	228940·31
72. Demeter János alap	30881·43
73. Sándor Jolán „	119·97
74. Schuster Lajos „	5000—

III. Egyházközségek javára tett alapítványok:

75. Dévai templomalap	2675·18
76. Ferencz József püspök (Rédiger Géza) alap	876·85
77. Kelemen Benő torockói alap	400—
78. „ „ sztmihályi „	658·26
79. „ „ vargyasi „	454·37
80. Kovács Dénes belsőemberi alap	22398·34
81. Pálosi egyh. község alap	1937·76
82. Sárdi „ „ „	1110·26
83. „ papság alap	7804·36
84. „ tanítói „	2150·56
85. Pókai Sárosi Ferenc alap	3133·88
86. Szaknovits Istvánné turi papság alap	1167·45
87. Szabó József és testvére Zsófia „	53408·23
88. Szentiványi György alap	541·49
89. Sz. udvarhelyi egyh. közs. javára László Ferenc	4204·22
90. Teremi egyházközség alapja	371·44

IV. Egyházközségek dézma kárpótlási alapja:

	Korona
91. Széplaki egyházközség alapja	3605·32
92. Ürmösi " "	17155·88

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai, a tennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kisebb alapok számadását elfogadja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. fölmenti a számadás további kötelezettsége alól.

67. Az E. K. Tanács 1121—1913 szám alatt jelenti, hogy a kisebb alapok 1913 évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	76.571 K 39 f.
Kiadásnak	76.571 „ 39 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva	11.542 K 37 f.

A főtanácsbi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

68. Az E. K. Tanács 90 - 1913 szám alatt betérjeszti a kórház alap 1912 évi *számadását* a következőkben:

Összes bevétel volt	3.964 K 53 f.
Összes kiadás volt	3.964 „ 53 „
Pénzmaradvány	— K — f.

Leltári érték jövedelmező 33.243 K 35 f.

Leltári érték nem jövedelmező 221 „ 65 „

Együtt 33.465 K — f.

Mutatkozik évi szaporodás 16 K 59 f.

Az alap terhe 1.626 „ 75 „

A kimutatott leltári érték következő alapítványok között oszlik meg:

1. Dr. Bartok István alap 229 K 55 f.

2. Horváth Pál alap 649 „ 45 „

3. Ingatlan alap 32.586 „ — „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra, az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőrfiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kórház alap 1912 évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

69. Az E. K. Tanács 1116—1913 szám alatt jelenti, hogy a kórház-alap 1914 évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek 3.299 K 84 f.

Kiadásnak 3.299 „ 84 „

Pénzmaradvány — K — f.

Tőkésítésre előirányozva 580 K 68 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

70. Az E. K. Tanács 1117—1913 szám alatt jelenti, hogy a tanári nyugdíjalap 1914 évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra felterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	26.417 K 45 f.
------------	---------	----------------

Kiadásnak	26.417 „ 45 „
-----------	---------	---------------

Pénzmaradvány	— K — f.
---------------	----------

Tőkésítésre előirányozva	19.337 K 45 f.
--------------------------	----------------

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

71. Az E. K. Tanács 501—1913 szám alatt betetjeszti a Kebli tanári nyugdíj-alap és kolozsvári tanári özvegy és árvai-alap 1912 évi *számadását* a következőkben:

I. Kebli tanári nyugdíjalap:

Összes bevétel volt.. .. .	105.703 K 57 f.
----------------------------	-----------------

Összes kiadás volt.. .. .	105,703 „ 57 „
---------------------------	----------------

Pénzmaradvány	— K — f.
---------------	----------

Leltári érték, jövedelmező.. ..	209.490 K 14 f.
---------------------------------	-----------------

Leltári érték nem jövedelmező	12.551 „ 89 „
-------------------------------	---------------

Együtt	222.042 K 03 f.
--------	-----------------

Mutatkozik évi szaporodás ..	20 519 K 88 f.
------------------------------	----------------

II. Kolozsvári tanári özvegy-árvai alap:

Összes bevétel volt.. .. .	11.453 K 58 f.
----------------------------	----------------

Összes kiadás volt.. .. .	11.453 „ 58 „
---------------------------	---------------

Pénzmaradvány	— K — f.
---------------	----------

Leltári érték, jövedelmező.. ..	5.918 K 92 f.
---------------------------------	---------------

Mutatkozik évi szaporodás.. ..	172 „ 57 „
--------------------------------	------------

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól,

A főtanácsai bizottság elfogadásra alánlja:

Az E. Főtanács a kebli tanári nyugdij-alap és kolozsvári tanári özvegy és árvai-alap 1912. évi számadását elfogadja jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

72. Az E. K. Tanács 1115—1913 szám alatt jelenti, hogy a kolozsvári *tanári és özvegy-árvai* alapok 1914 évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

I. Incze Mihály alapnál:

Bevételnek	193 K 68 f.
Kiadásnak	193 „ 68 „
Pénzmaradvány	—	K — f.
Tőkésítésre előirányozva..		64 K 56 f.

II. Benczédi Gergely és neje Mikó Klára alapnál:

Bevételnek	72 K 63 f.
Kiadásnak	72 „ 63 „
Pénzmaradvány	—	K — f.
Tőkésítésre előirányozva..		24 K 21 f.

Az E. Főtanács a jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

73. Az E. K. Tanács 399, 401, 1147 és 1345—1913 számok alatt beterjeszti a lelkészi korpótlék és államsegély 1913. évi *számadását* a következőkben:

I. 1913. év első felében.

I. Lelkészi korpótlék:

Összes bevétel volt	..	19.391 K 80 f.
Összes kiadás volt	..	19.391 „ 80 „
Pénzmaradvány		— K — f.

2. Korpótlék jellegű államsegély

Összes bevétel volt	..	8.708 K 20 f.
Összes kiadás volt	..	8.708 „ 20 „
Pénzmaradvány		— K — f.

II. 1913. év második felében.

1. Lelkészi korpótlék:

Összes bevétel volt	..	19.991 K 80 f.
Összes kiadás volt	..	19.991 „ 80 „
Pénzmaradvány		— K — f.

2. Korpótlék jellegű államsegély:

Összes bevétel volt	..	8.108 K 20 f.
Összes kiadás volt	..	8.108 „ 20 „
Pénzmaradvány		— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, s a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helyben hagyván, azaz az ajánlattal terjesztetik elfogadásra, az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók tennhagyásával mentes-
senek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a lelkeszi korpótlék és államsegély 1913 évi számadását elfogadja jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

74. Az E. K. Tanács 400—1913 szám alatt beterjeszti a Belsőemberi nyugdíj-alap 1912 évi *számadását* a következőkben:

Összes bevétel volt...	150.204 K 42 f.
Összes kiadás volt	150.204 „ 42 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	333.640 K 21 f.
Mutatkozik szaporodás	12.428 „ 05 „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, Hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. javasolja, hogy az új törzskönyvben a nyugdíj intézeti tagok neve után a szükséges adatok vezettetessenek be.

Az E. Főtanács a belsőemberi nyugdíj-alap 1912 évi számadását elfogadja, jóváhagyja, a pénztárnokot és az ellenőrt ff. fölmenti a számadás kötelezettsége alól. Az E. K. Tanács utasítsa a pénzkezelőket, hogy az új törzskönyvbe mindenik tagnak új lapot nyissanak, a tagok születési évét, fölvételének évét, hónapját és napját, a fölvétel tanácsai számát jegyezzék föl.

75. Az E. K. Tanács 1114—1913 szám alatt jelenti, hogy a *Belsőemberi nyugdíj* alap 1914 évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	51.762 K 28 f.
Kiadásnak	51.762 „ 28 „
Pénzmaradvány	— K — f.

Tőkésítésre előirányozva 2.098 K 78 f.
A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóvá-
hagyja és megerősíti.

76. Az E. K. Tanács 56 — 1913. szám alatt beterjeszti az 1848. évi XX. t.-c. 3. §-a értelmében egyházunknak 1912. évre engedélyezett *150.000 korona államsegély* számadását a következőkben:

Összes bevétel volt..	150.000 K — f.
„ kiadás „	150.000 „ — „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helyben hagyván, azzal az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a 150.000 korona államsegély 1912. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

77. Az E. K. Tanács 64 — 1913. szám alatt beterjeszti az 1912. évre engedélyezett *100.000 korona egyházi államsegély* számadását a következőkben:

Összes bevétel volt..	100.000 K — f.
„ kiadás „	100.000 „ — f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helyben hagyván, azzal az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári

ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentes-
senek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja:

Az E. Főtanács az 1912. évre engedé-
lyezett 100.000 korona egyházi államsegély
számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztár-
nokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezett-
sége alól fölmenti.

78. Az E. K. Tanács 55—1913. szám alatt beterjeszti
az 1912. évre engedélyezett *tőkegyarapítási államsegély* szá-
madását a következőkben:

Összes bevétel volt	48.665 K 32 f.
„ kiadás „	48.665 „ 32 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	94.800 K — f.
Mutatkozik évi szaporodás	15.800 „ — „

A számadás rendben levőnek találtatván s azt a val-
lás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helyben hagy-
ván, azzal az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Fő-
tanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lő-
rinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása
mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezett-
sége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a tőkegyarapítási állam-
segély 1912. évi számadását elfogadja, jóvá-
hagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a szá-
madás kötelezettsége alól fölmenti.

79. Az E. K. Tanács 263 és 1146—1913. számok alatt
beterjeszti az 1912. évi *kongrua* számadást a következőkben:

I. 1913. év első felében:

Összes bevétel volt	60.983 K 56 f.
„ kiadás	„	56.172 „ 95 „
Pénzmaradvány	..	4.810 K 61 f.

II. 1913. év második felében:

Összes bevétel volt	56.227 K 92 f.
„ kiadás	„	55.806 „ 30 „
Pénzmaradvány	..	421 K 62 f.

A számadás rendben levőnek találtatván s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helyben hagyván, azal az ajánlattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentes-
senek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kongrua 1912. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

80. Az E. K. Tanács 71 és 1032—1913. számok alatt beterjeszti a *középiskolai tanáraink* állami fizetés-kiegészítéséről szóló számadásokat a következőkben:

I. 1912. év második felében:

Összes bevétel volt	15.768 K 61 f.
„ kiadás	„	11.650 „ — „
Pénzmaradvány	..	4.118 K 61 f.

II. 1913. év első felében:

Összes bevétel volt	15.468 K 61 f.
„ kiadás	„	15.166 „ 66 „
Pénzmaradvány	..	301 K 95 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a középiskolai tanáraink állami fizetéskiegészítéséről szóló 1912—13. évi számadásokat elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

80/1. Az E. K. Tanács 262—1913. szám alatt betesztzi a *kolozsvári főgimnázium* 1912. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt..	112.460 K 57 f.
„ kiadás „	112.460 „ 57 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

Leltári érték, mivel a kollégiumról megfelelő leltár még nem készült el, nem volt megállapítható.

A számadás rendben levőnek találtatván s vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr is helybenhagyván, azzal az ajánlattal terjesztetik az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr, a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja azzal, hogy a kollégium leltára haladéktalanul elkészíttessék.

Dr. Gál Kelemen igazgató jelenti, hogy a főgimn. leltára már 1903-ban elkészült s a revideált új leltár is már egy éve készen van.

Az E. Főtanács a főgimnázium 1912. évi számadását elfogadja, pénztárnokot és ellen-

őrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti s az E. K. Tanácsot fölhivja, hogy a leltárt a jövő évi Főtanácson mutassa be.

80/2. Az E. K. Tanács 1124—1913. szám alatt jelenti, hogy a kolozsvári főgimnázium 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra fölterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	117.544 K 17 f.
Kiadásnak	117.544 „ 17 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

80/3. Az E. K. Tanács 1123—1913. szám alatt jelenti, hogy a *szolgák nyugdíjalapjának* 1914. évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra beterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	724 K 13 f.
Kiadásnak	724 „ 13 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva	724 K 13 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

81. Az E. K. Tanács 806—1913 szám alatt beterjeszti a Székelykereszturi gimnázium 1912. évi számadását a következőkben:

I. *Iskolai alapok:*

Összes bevétel volt ..	32.393 K 99 f.
Összes kiadás volt ..	32.298 „ 58 „
Pénzmaradvány	95 K 41 f.

II. *Alapítványok:*

Összes bevétel volt ..	25.717 K 47 f.
Összes kiadás volt ..	25.717 „ 47 „
Pénzmaradvány	— K — f.

III. *Allamsegély:*

Összes bevétel volt ..	27.800 K — f.
Összes kiadás volt ..	27.800 „ — „
Pénzmaradvány	— K — f.

Leltári érték jövedel-
mező 98.009 K 31 f.

Leltári érték nem jöve-
delmező.. . . . 216.062 „ 21 „

Együtt: 314.071 K 52 f.

Mutatkozik évi szapo-

rodás 13.030 K 52 f.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

A kimutatott 314.071 K 52 f. leltári érték következő alapítók között alábbi összegekben oszlik meg:

I. *Alapítványok:*

1. Berde Mózes cipó alap	44.30 K
2. Gál Abel alap	5918.85 „
3. Vas Miklósné alap	3551.15 „
4. Orbán-Raffaj VI. osztály alap	5633.06 „
5. Berde Mózsa könyvtár „	2468.20 „
6. Orbán Balázs ösztöndíj „	6103.04 „
6. Raffaj Károly alap	40536.94 „
8. Kórház alap	5727.73 „
9. Vaságy és internátusi alap	3398.25 „
10. Filep Zoltán alap	519.57 „
11. Szőcs Márton alap	270.05 „
12. Elekes József „	5932.38 „
13. Sándor Józsefné, Finta Rachel alap	1497.97 „

14. Gvidó Erzsike alap	233·56 K
15. László Péterné, Tibáld Judith alap .	653·33 „
16. Raffaj Domokos alap	213·80 „
17. Lőrinczi Dénes „Iskola“ alap . . .	2616·85 „
18. Oroszhegyi Jánosi József alap . . .	882·53 „
19. Elkülönített Raffaj Károly alap . .	291·08 „
20. Kriza János alap	480·23 „
21. Marosi Gergely alap	497·89 „
22. Gagy Pálffy Mihály alap	397·78 „
23. Pap János alap	345·05 „
24. Bencédi Gergely alap	330·68 „
25. Gombos Erzsébet alap	539·90 „
26. Barabás József alap	177·63 „
27. László József alap	162·60 „
28. Végh Andor alap	112·10 „
29. Kirándulási alap	1776·70 „
30. Konviktus alap	698·60 „
31. Sándor János konviktusi alap . . .	498·61 „
32. Dr. Jankovich Pál alap	112·57 „
33. Dr. Elekes Dénes alap	221·00 „
34. Segítő egyesületi alap	73·95 „
35. Borbáth Dániel alap	105·83 „
36. Vitályos Albert alap	104·19 „
37. Dr. Kozma Endre konviktusi alap . .	207 72 „

II Gimnáziumi alap:

1. Ingatlanokban,

a) Gimn. telke és épülete	70000·00 K
b) Új igazgatói telek és lakás	15000·00 „
c) Új gimn. telke	67000·00 „

2. Ingóságokban:

a) Könyvtár	39617·30 K
b) Gimn. felszerelés és taneszköz . . .	20846·92 „
c) Álló és forgó tőkék, pénzmaradvány stb.	8271·58 „

A számadás rendben levőnek találtatván és azt, az államsegély számadását illetőleg a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur is helyben hagyván, azzal a javaslattal terjesztetik elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy számadó a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a székelykereszturi gimnázium 1912 évi számadását elfogadja, jóváhagyja, dr. Szolga Ferenc pénztárnokot a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

82. Az E. K. Tanács 1111—1913 szám alatt jelenti, hogy a Székelykereszturi gimn 1914 évi költségvetését elkészítette és jóváhagyásra beterjeszti.

Előirányoztatik:

I. Iskolai tőkék, kamatok, iskolai díjak, és az egyházi közalap hozzájárulása címén:

Bevételnek	32.000 K — f.
Kiadásnak	32.000 „ — „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		80 K — f.

II. Alapítványok címén:

Bevételnek	15.493 K 50 f.
Kiadásnak	15.493 „ 50 „
Pénzmaradvány		— K — f.
Tőkésítésre előirányozva		2.374 K 38 f.

III. Államsegély címén:

Bevételnek	23.000 K — f.
Kiadásnak	23.000 „ — „
Pénzmaradvány		— K — f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóvá-hagyja és megerősíti.

83. Az E. K. Tanács 569—1913 szám alatt beterjeszti a Tordai megszűnt gimnáziumból származott vagyon-alap 1912 évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	172 463 K 42 f.
Összes kiadás volt	171.053 „ 70 „
Pénzmaradvány		1.409 K 72 f.
Leltári érték jövedelmező		351.314 K 44 f.
Leltári érték nem jövedelm.		16.632 „ 95 „
Együtt:		367.947 K 39 f.
Mutatkozik évi szaporodás		5.550 K 31 f.

A kimutatott leltári érték következő alapítók között az alábbi összegekben oszlik meg:

1. Pápay Istvánné, Gyulay Zsófia alap	.	7250.48 K
2. Koncz János alap	80.11 „
3. Klug József alap	169.63 „
4. Zilahy Sámuel alap	235.65 „
5. Abrudbányai Mártzy Sándor alap	. .	495.04 „
6. Szentiványi Zsigmond és Suki Judith alap		2475.65 „
7. Derzsi Károly alap	253.68 „
8. Berde cipó alap	3216.21 „
9. Kisgyörgy Sándor alap	114.80 „
10. Dr. Kőváry László alap	474.11 „
11. Száknovich Istvánné, Veress Klára alap		954.19 „
12. Tordai gimn. forgó tőke alap	. . .	5666.64 „
13. Brassai, Czakó, Tantermek alap	. .	116489.19 „
14. Dr. Szentpéteri Lajos alap	656.78 „
15. Rendelkezési összeg alap	9326.99 „
16. Tordai ingatlan alap	115012.49 „
17. Szindi Jobbágy András alap	. . .	89080.70 „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K.

Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Tordai megszűnt gimnáziumból származott vagyon-alap 1912 évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

84. Az E. K. Tanács 1113—1913. szám alatt jelenti, hogy a tordai megszűnt gimnáziumból származott vagyon alap 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra beterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek 20.278 K 98 f.

Kiadásnak 20.278 „ 98 „

Pénzmaradvány .. — K — f.

Tőkésítésre előirányozva 7.809 K 15 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

85. Az E. K. Tanács 519 — 1913. szám alatt beterjeszti a konviktusi alapok 1912. évi *számadását* a következőkben:

Összes bevétel volt 93.096 K 52 f.

„ kiadás „ 91.302 „ 07 „

Pénzmaradvány .. 1.794 K 45 f.

Leltári érték jövedelmező 114.884 K — f.

„ „ nem jövedelmező .. 1.891 „ 73 „

Együtt .. 116.775 K 73 f.

Mutatkozik évi szaporodás .. . 5.795 K 99 f.

A kimutatott 116.775 K 73 f. leltári érték következő alapítványokból áll:

I. *Alapítványok:*

1. Benkő Mihály alap	5164 80 K
2. Bölöni egyházközség alap	6293 47 „
3. Ferencz József és neje „	2713 62 „
4. Unitárius lányok „	1033 67 „
5. Osztálytársak 1866 évi „	178 53 „
6. Gaál Elek alap	105 04 „
7. Benczédi Ferenc emlékalap	57 30 „
8. Br. Kemény Gézáné sz. Szilvássi Gizella alap	2216 13 „
9. Derék Gyuláné br. Györffy Róza alap	234 36 „
10. Osztálytársak 1883 évi alap	942 74 „
11. Bedő Dániel alap	4026 29 „
12. Özv. Ferencz Károlyné alap	105 04 „
13. Vécsei Sámuel alap	206 29 „
14. Gyulay László és leánya özv. Tóth Károlyné alap	1040 87 „
15. Konviktusi lánc alap	1071 78 „
16. Osztálytársak 1894 évi alap	105 04 „
17. „ 1896 – 97 évi alap	231 01 „
18. Albert János emlékalap	1065 59 „
19. Magyar-utca régi koll. emlékalap	3843 74 „
20. Özv. Koncz Györgyné Ambaris Rozália alap	18163 60 „
21. Sárosi József emlékalap	— — „
22. Osztálytársak 1869 évi alap	316 37 „
23. „ 1874 „ „	1198 50 „
24. Gr. Wass Albertné alap	511 16 „

II. *Ösztöndíjalapok:*

1. Allen H. József alap	531 57 K
2. Fejér Ödön alap	2601 79 „
3. Kelemen Benő cipóalap	6654 47 „
4. Koronka Lászlóné alap	2252 33 „
5. Kern Szilvássy alap	1079 75 „
6. Majusi alap	1072 84 „

7. Berde Mózsa cipóalap	6478·25 K
8. Daniel Elek alap	2120·43 „
9. Szabó József „	233·04 „
10. Milleniumi találkozók alapja	465·01 „
11. Árkosy Lajos alap	2315·73 „
12. Osztálytársak 1863 évi alap	1502·35 „
13. Tóth Ferenc alap	1120·28 „
14. Ifj. Peille István alap	2020· — „
III. <i>Konviktus házi alapja</i>	32345·11 K
IV. <i>Pénzintézetek konviktusi alapja</i>	1363·39 K
V. <i>Pénztármaradvány</i>	1794·45 K

VI. *Évi ígéretekből nyert adományok:*

1. Id. br. Daniel Gábor	210 K
2. Br. Petrichevich Horváth Kálmán	250 „
3. Józan Miklós esperes	250 „
4. Dr. Ferencz József jogtan.	400 „

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a konviktusi alapok 1912. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

86. Az E. K. Tanács 1119—1913. szám alatt jelenti, hogy a konviktusi alapok 1914. évi *költségvetését* elkészítette és jóváhagyásra beterjeszti.

Előirányoztatik:

Bevételnek	13.349 K 82 f.
Kiadásnak	13.349 „ 82 „
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Tőkésítésre előirányozva	965 K 37 f.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

87. Az E. K. Tanács 1337—1913. szám alatt beterjeszti a kollégiumi konviktusi pénztár 1912—13. tanévi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	59.842 K 67 f.
„ kiadás „	49.577 „ 69 „
Pénzmaradvány ..	10.264 K 98 f.

Túlfizetés az év végén 62 K 32 f.

Hátralékok összege 8.195 „ 94 f.

mely 927 kor. 84 fillér emelkedést mutat az előző évivel szemben.

A számadásból kivett és nyilvántartott

konviktusi díjak összege 2.044 K 39 f.

Az E. K. Tanács a számadásokkal kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Kovács Kálmán konviktusi pénztárnok afia, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kollégiumi konviktusi pénztár 1912—13. évi számadását elfogadja, jóváhagyja, konviktusi pénztárnokot a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

88. Az E. K. Tanács 1, 463—1913 szám alatt beter-

jeszti a kollégiumi konviktus 1913—14. évi *költségvetését* a következőkben:

Előirányoztatik bevételek	61.756 K 98 f.
„ „ „ kiadásnak	55.299 „ 40 „
Pénzmaradvány ..	6.457 K 58 f.

Az E. K. Tanács a költségvetéssel kapcsolatos intézkedéseket megtette.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács jelen költségvetést jóváhagyja és megerősíti.

89. Az E. K. Tanács 156—1913 szám alatt beterjeszti a *letétek 1912 évi számadását* a következőkben:

Összes bevétel volt készpénzben	9.811 K 90 f.
Összes kiadás volt készpénzben	9.811 „ 90 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Összes bevétel volt értékben ..	28.821 K 67 f.
Összes kiadás volt értékben	5.702 „ 82 „
Maradvány	23.118 K 85 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrinc pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a letétek 1912 évi számadását elfogadja jóváhagyja, pénztárnokot és ellenőrt a f f a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

90. Az E. K. Tanács 1339—1913 szám alatt beterjeszti a buni Berde Mózsa alapítványi birtok 1912 évi számadását a következőkben:

I. *Pénzelszámolás:*

Összes bevétel volt .. 35.211 K 93 f.

Összes kiadás volt .. 32.908 „ 67 „

Pénzmaradvány 2.303 K 26 f.

Beadatott a közpénztárba 6.000 K — f. mint jövedelem, ami a birtok leltári vagyonkimutatásában kimutatott összeg 3·86 %-os jövedelmének felel meg.

II. *Allatállomány átvitetik 1913 évre:*

Ló 8 drb.

Szarvasmarha 86 „

Sertés 140 „

III. *Vagyonkimutatás szerint:*

A gazdaság vagyona 1912

év végén 207.389 K 97 f.

Mutatkozik évi apadás 7.642 „ 41 f.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Péterffy Albert számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja:

Az E. Főtanács a buni Berde Mózsa alapítványi birtok 1912. évi számadását elfogadja jóváhagyja, számadót a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

91. Az E. K. Tanács 1031—1913 szám alatt beterjeszti a debreceni *Szabó József és testvére Szabó Zsófia* alapítványi birtok 1912 évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt... .. 3.782 K 40 f.

Összes kiadás volt... .. 3 787 „ 21 „

Tulkiadás 4 K 81 f.

A kiadásban benne foglaltatik az évi tiszta jövedelem címen egyházunk pénztárába befizetett 2.558 K ami 4·9% jövedelemnek felel meg.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

A számadás rendben levőnek taltatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Lukács Géza számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja:

Az E. Főtanács a debreceni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1912 évi számadását elfogadja jóváhagyja, számadót a ff. a számadás kötelezettsége alól fölmenti.

92. Az E. K. Tanács 1087—1913 szám alatt betérjeszti az összesített vagyonomérleget 1912 évről a következőkben:

1911 év végén az összes vagyon volt.. 6,979.331 K 41 f.

1912 év végén az összes vagyon teszen 7,182.268 „ 87 „

Mutatkozik évi szaporodás 202.937 K 46 f.

1911 év végén volt a teher összesen .. 1,125.884 K 41 f.

1912 év végén teszen a teher összesen 1,099.698 „ 13 „

Mutatkozik apadás 26.186 K 28 f.

1911 év végén volt a tiszta cselekvő vagyon... .. 5,853.447 K — f.

1912 év végén teszen a tiszta cselekvő vagyon... .. 6,082.570 „ 74 „

Az előző évinél több 229.123 K 74 f.

A cselekvő vagyon emelkedéséül kitüntetett 229,123 kor. 74 fil. összeg az alapoknak rendes és átmeneti jövedelmei, leltári értékek emelkedése és alapítványok befizetéséből származott.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kimutatást elfogadja, jövőre nézve fölhívja az E. K. Tanácsot, mutassa ki a vagyon szaporulást, illetőleg apadást, cimek szerint.

93. Az E. K. Tanács 1426—1913. szám alatt az állami költségvetési év megváltoztatása ügyében a következő előterjesztést teszi:

Az 1913. évi XXVI. t.-c. értelmében az állami költségvetési év 1914. évi július hó 1-től kezdve a következő év június hó 30-ig fog tartani minden évben. Habár a miniszterium az állami költségvetési év megváltozása folytán szükségessé váló intézkedéseket illetőleg mindezideig még nem intézkedett, amennyiben az 1914. évi július hó 1-én életbe lépő új rendet megelőző 1914. évi január—június hóra terjedő időről az államtól kapandó segélyek az 1914. évi E. Főtanácsot megelőzőleg leszámolandók lesznek, akadályok alkerülhetése tekintetéből, az E. Főtanács hatalmazza föl az E. K. Tanácsot, az 1914. év első felére eső államsegélyeket felhasználni és engedélyt adni ezen időről, az államhoz benyújtandó számadásoknak a félév végén történő lezárására. Egyben hatalmazza meg az E. K. Tanácsot a kapcsolatosan szükséges intézkedések megtételére.

A főt. biz. javasolja, hogy ha a számadási év megváltozása szükségessé tenné a számadásoknak a rendes Főtanács ideje előtti benyújtását, az E. K. Tanács hívjon össze rendkívüli Főtanácsot:

Az E. Főtanács meghatalmazza az E. K. Tanácsot, hogy ha a költségvetési év az államsegélyszámadások megkészítésében

változást vonna maga után, megfelelőleg intézkedjék, s ha az államsegélyek kiosztása szükségessé válik, hívjon össze rendkívüli Főtanácsot.

94. Az E. K. Tanács 20—1913. szám alatt beterjeszti a székelgyházi egyházközségnek a kántori kepe megváltásáról készített tervét.

A székelgyházi egyházközségnek kántori kepe megváltási tervezetét, melyszerint az énekvezérnek az eddigi kepe helyett adatik: negyedévenként előre fizetendő 400 korona készpénz, lakás és a kántori belső telken megfelelő gazdasági épületek, továbbá a kántor által eddig is birt szántók és kaszálók minden jogaikkal és illetményeikkel. Az E. K. Tanács ideiglenesen jóváhagyta és végleges jóváhagyásra az E. Főtanács elé terjeszti.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a dersi egyházközségnek a kántori kepe megváltásáról készített tervét jóváhagyja és megerősíti.

95. Az E. K. Tanács 1134—1912. szám alatt beterjeszti a kissolymosi egyházközségnek a zabkepe megváltására vonatkozó ügyét.

A kissolymosi egyházközség a belsőembereinek fizetni köteles zabkepét kívánja megváltani oly módon, hogy a zabkepe helyett a lelkésznek 160 koronát, az énekvezérnek 80 koronát, együtt 240 koronát fizet évenként az egyházközség pénztárából. Az évi 240 korona fedezetére fordítatik az egyházközség tulajdonát tevő templom és építkezési alap kamata. Ez alap tőke-összege: 3199 korona 83 fillér. Amennyiben a tőke kamataiból nem lenne fedezhető a 240 korona szükséglet, az egyházközségi tagok kötelesek a hiányzó összeget róvatal útján sajátjukból fedezni.

Az E. K. Tanács ezen zabkepe megváltási tervet ideiglenesen jóváhagyta és végleges jóváhagyásra az E. Főtanács Főtanács elé terjeszti.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kissolymosi egyházközségnek a zabkepe megváltásáról készített tervét jóváhagyja és megerősíti az E. K. Tanács fölterjesztése értelmében.

96. Az E. K. Tanács 1141—1912. szám alatt beterjeszti az atosfalvi leányegyházközségnek kepeváltási tervét:

Az egyházközség a tulajdonát tevő 600 korona tőkét kepealapnak tekinti s annak kamataiból fizet a beszolgáló lelkésznek 16 kor., az énekvezérnek 8 kor., együtt 24 koronát évenként, s a kamat megmaradó többi része az egyházközség előálló szükségleteinek fedezésére és tőkegyarapításra fordíttatik.

Az E. K. Tanács ezen kepeváltási tervet ideiglenesen jóváhagyta és végleges jóváhagyásra az E. Főtanács elé terjeszti.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az atosfalvi leányegyházközség kepe megváltási tervét jóváhagyja és megerősíti.

97. A firtosváraljai egyházközség folyamodást intézett az E. Főtanácshoz az iránt, hogy adassék engedély az egyházközségnek a tulajdonát tevő templomalapból az állami iskola építési céljára 2000 korona segélyt adni a polgári községnek. A kereszturi egyházkör közgyűlése a folyamodást azzal az ajánlattal terjesztette fel, hogyha a kérés ily formában nem teljesíthető, a 2000 koronának kamatmentes kölcsönként adása engedélyeztessék.

Az E. K. Tanács 1302—1913. szám alatt a folyamodást azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a kérést ne teljesítse, mivel az egyházközség a tulajdonát tevő alapot a kérésben jelzett célra nem használhatja fel.

Azonban ajánlja az E. K. Tanács, hogy az E. Főtanács adjon engedélyt az egyházközségnek templomalapjából 2000 korona jelzálogilag biztosított kölcsönt adhatni 5%-os kamatra a polgári községnek.

A főt. biz. azt javasolja, hogy a jelzálogilag biztosítandó 2000 kor. tíz évre kamatmentesen adassék át.

Az E. Főtanács fölhatalmazza a firtosváraljai egyházközséget, hogy a polgári községnek az állami iskola építésére 2000 kor. kölcsönt adjon tíz évi kamatmentességgel és azt jelzálogilag biztosíttassa.

ÖTÖDIK ÜLÉS.

Tartatott október 28-án délelőtt. Elnökök, jegyző és előadó ugyanazok mint az első ülésen.

98. A kolozsvári főgimnáziumban megtartott 1912/13 tanévi érettségi vizsgálatokról az E. K. Tanács 960 és 1396—1913 szám alatt a következő jelentést terjeszti be:

Az érettségire jelentkezett 33 nyilvános és 1 magántanuló, görögből kiegészítő érettségire jelentkezett 3 tanuló, akik az 1913 év május hó 19—21 napjain tartott írásbeli vizsgálat alapján mindnyájan szóbeli vizsgálatra bocsátattak.

A szóbeli vizsgálat 1913 évi junius hó 25—29 napjain tartatott meg. Egyházi részről elnöknek Kozma Ferenc kollegiumi felügyelő gondnok kéretett fel és a vizsgáló bizottság tagjainak: Báró Petrichevich Horváth Kálmán és Fekete Gábor főgondnok urak. A vallás és közoktatásügyi miniszter ur kormányképviselőül Máthé György budapesti VI. ker. főgimn. tanárt küldötte ki.

A szóbeli vizsgálatkor jelesen érettnnek 4. jól érettnnek 10 érettnnek 15 tanuló nyilváníttatott, két hónap mulva tehető javító érettségire utasíttatott 5 tanuló. A görög nyelvből kiegészítő érettségit tett 3 növendék, kik közül 1 (kolozsvári főgimnáziumunkban tanult növendék) jelesen kettő (más intézetben tanult növendék) elégtelen eredménnyel állotta ki a vizsgálatot

Báró Petrichevich Horváth Kálmán egyházi főgondnok úr öméltósága ez évben is 200 koronát adományozott egy jelesen érett tanuló jutalmazására. Ezt a jutalmat Mikó Miklós tanuló nyerte el.

A javító érettségi vizsgálat szeptember hó 15-én tartott meg. Jelentkezett 5 tanuló és a görögből kiegészítő vizsgálatra 2 tanuló. A jelentkezett tanulók közül 5 érettnnek nyilvánított és a görögből kiegészítőre jelentkezett 2 tanuló a december hóban tartandó második javítóvizsgára utasított.

A második javítóvizsga idejéül 1913 évi december hó 20-ik napja tűzetett ki.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételére.

A főt. biz megteszi javaslatát.

Az E. Főtanács a jelentést tudomásul veszi. Fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a theologiai vizsgálatokról is terjesszen föl önálló jelentést, melyben a szakvizsgát tett és lelkészi pályára minősített ifjakat névszerint sorolja föl s minősítési fokozatukat és tanulásért vagy irodalmi munkásságért nyert jutalmazásukat is mutassa ki.

99. Eskütételre jelentkezik Székely János ujonnan választott egyháztanácsos afia, valamint dr. Borbély István és Sándor János főgimn. tanárok.

Az E. Főtanács Székely Jánostól, dr. Borbély Istvántól és Sándor Jánostól az esküt beveszi és őket a megillető jogokkal fölruházza.

100. Az E. K. Tanács 1437—1913 szám alatt a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, beterjeszti jelentését a kolozsvári kollégium és székelykereszturi gimnázium 1912/13 tanévi tanügyi dolgairól.

A kolozsvári papnevelő intézet és áll. segélyezett főgimnázium értesítőjében, melyet Dr. Gál Kelemen főgimn. igazgató

és Csifó Salamon dekán szerkesztettek, — legelső helyet foglal el a jóltevők emlékünnepe alkalmával mondott imák és emlékbeszéddek. A tanári kar 5 évenként ünnepélyek keretében szokott megemlékezni jóltevőinkről. Mint hathatós nevelési eszközt nem tudjuk eléggé megbecsülni ezt a jó szokást. Ez évben Brassai Sámuel nagynevű tudósnak emlékét ünnepelték. Dr. Boros György egyh. főjegyző szépen megírt beszédében tárta az ünneplő közönség elé Brassai életét, küzdelmét, sikereit, melyből mindenki meggyőződhetett, hogy a kitartó szorgalom és munkásság milyen magasra emelheti az igazi munkás embert. A Kriza önképzőkör 80 éves fennállásának emlékére, nagy közönség jelenlétében, szépen sikerült ünnepélyt rendezett. Majd Dr. Borbély István r. tanár székfoglalója következik, melyben a magyar XVI. század vezető eszméit tárgyalja. Nagy gonddal és szorgalommal gyűjtötte össze azokat az eszméket, melyek hazánk e legnagyobb korszakát jellemzik.

I. *A theologiai intézet.*

Az intézet internátusa részben új elhelyezést nyert, ami a dekán afia észleletei szerint kedvező hatással volt a tanulmányi előmenetelre. A növendékek magaviselete jó volt, előhaladása dicsőretre méltó. Az előadások csak szeptember 17-én kezdődtek s január 11-ig tartottak; a II-ik féléviak február 3-tól június 7-ig. A tanév június végéig tart a szabály szerint. Járvány miatt egész éven át nem szüneteltek. A növendékek kollokválási kötelességüknek eleget tettek. Számuk 22.

A tanári kar Győrfi István ideiglenes tanárral gyarapodott, a közjogot dr. Ferencz József jogtanácsos adta elő. A rendes tanulmányokon kívül tanultak egészségtant, éneket, orgonát és németet intensivebben, mint eddig; a III., IV. évesek gyümölcsészeti tanfolyamon is voltak.

Kirándulás rendezésével azonban nem foglalkoztak.

Alapvizsgát tettek 5-en, szakvizsgát 4-en; egyik növendék az egyetemen filoz. doktorátust szerzett.

A kitűzött pályatételek legtöbbször érkezett pályamunka, az önképzőkörben élénk munka folyt; az angol-nyelv pályázaton megfelelő sikert értek el.

Az oxfordi Manchester College-ba dr. Kiss Elek, a Manchesteri Home Missionary Kollegeba Keresztesi Dénes jelöltetett ki; utóbbi betegség miatt visszalépett.

Az intézetet és a növendékeket többen adományaikkal támogatták. A növendékek különböző cimeken mintegy 5.874 K segélyt élveztek.

A theol, szak- és ifjúsági könyvtár tetemesen gyarapodott.

II. Főgimnázium.

A főgimnáziumot szeptember 5-én nyitották meg szép ünnepély keretében. Az ifjúság éneke után Vári Albert vallástanár imádkozott. Azután dr. Gál Kelemen igazgató mondott megnyitó beszédet, melyben az eredményes tanítás elengedhetetlen főfeltételét, a figyelmet s annak feltételeit fejtegette a legujabb paedagogiai kísérletek alapján. Ezután a rendes tanítás kezdetét vette s minden megszakítás nélkül — a rendes szüneteket leszámítva — tartott június 14-ig. A záró ünnepély június 22-én volt.

Ez évben megnyílt a tanári olvasószoba, mi által a tanárok önművelésre hathatósabb eszközt nyertek. A tanári karban annyi változás történt, hogy dr. Borbély István rendes tanárnak választott.

A tanítás az állami tanterv szerint történt.

A múlt évben is tanított rendkívüli tárgyakon kívül a jelentkezőknek tanították a franciát és angolt. Az év második felében megkezdették kísérletképen a tízperces tornázást.

A disztermet felszerelték villanyvilágítással és a vetítő-géppel vetített képekkel előadásokat tartottak: az igazgató, Vári Albert, dr. Kiss, Ernő és dr. Nyiredy Géza tanárok. Nagyobb kirándulást ez évben nem tettek, de a helybeli kiállításokat, muzeumokat és gyárat meglátogatták. Az állami felügyeletet Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató látta el, ki a látottak felett megelégedésének adott kifejezést. Meglátogatta az intézetet dr. Jankovich Béla vallás és közoktatásügyi miniszter is, ki a látottak felett tetszését többször nyilvánította.

A tanulók vallás-erkölcsi állapota jó volt. Alapítványaink ez évben is gyarapodtak. Ezek között megemlítendő a báró

Györfffy Rózália 20.000 koronás alap, melyet boldog emlékü hitvestársa emlékére Derék Gyula ur tett. Ezen kívül báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur s még többen keresték fel intézetünket kegyes adományaikkal. (Lásd Értesítő 89 – 91 lapjait).

A bennlakó egyetemi hallgatókra kötelezővé tétetett a kollokválás. A bennlakók évvégi száma 211 volt.

A konviktussal a házi kezelésre tértek át, ezáltal a koszt mennyiség és minőség tekintetében javult, de a költség emelkedett. A konviktusi tagok évvégi száma 213 volt.

A gimnázium igazgatósága elkészítette a gimnázium és elemiskola vallástanítási tervét. Öröndetes haladás a multhoz képest.

Az egész intézetről uj leltárt készíttetek. A tanulók a rendkívüli tárgyak közül a céllövészetben is eredményesen gyakorolták magukat, amennyiben a versenyen a kitűzött 17 díjból 8-at növendékeink vittek el.

Vizsgálatot tett 327 nyilvános tanuló (tavaly 324)

Vizsgálatot tett 7 magántanuló (tavaly 15)

Minden tárgyból jeles 18 = 5.39% (tavaly 19 = 5.61%)

„ „ legalább jó 52 = 15.56% (tavaly 56 = 16.52%)

„ „ „ elégs. 197 = 58.99% (tavaly 202 = 59.59%)

Elégtelen egy vagy több tárgyból 67 = 20.07% (tavaly 62 = 18.29%)

Öröndetes esemény, hogy ez évben a tanulók között kevésbé szabályszerű magaviselet nem volt.

Unitárius tanulók száma 220 = 65.87% (tavaly 210 = 61.95%)

A szertárak gyarapítására 4500 koronát költöttek.

Az önképzőkör Pálfi Márton gondos vezetése mellett igen szép munkásságot fejtett ki. Az önképzőkör egyik szakosztálya a zenében is annyira képezte tagjait, hogy több alkalommal rendezett hangversenyeken a közönség tetszését megnyerte.

Különböző segélyek a gimn. tanulók számára 27.848. K 72 f. volt. Mint öröndetes esemény megemlítésre méltó, hogy a helybeli középfoku iskolák által rendezett tornaversenyen, melyen mintegy 1000 tanuló vett részt, a dr. Szabó Dénes által alapított vándor zászlót a mi tanulóink vitték el.

A felsorolt tények — összehasonlítva a mult évivel, —

határozott haladást mutatnak. Ugy a jelenben, mint a múltban, az országos tanulmányi előmenetellel szemben kiállják a nemes versenyt, ami megnyugtató a jövőre nézve.

III.- *A székelýkereszturi gimnázium.*

A székelýkereszturi gimnázium 1912/13. tanévi értesítőjét Pap Mózes igazgató tanulságos értekezése nyitja meg „Apróságok a múlt és jelen középiskolájából“ címen. Értekezésének egész menete az ifjuság előhaladását tartva szem előtt, — az ók értelmi fokához mérten teszi meg az összehasonlítást a múlt és jelen iskolája között. Ezt követi, szintén Pap Mózes igazgató tollából „Sociális érzésre nevelés a középiskolában“ című értekezése, melyet főbb vonásaiban előadott 1893 május 5—6-án Marosvásárhelyen tartott igazgatói értekezleten. Ez értekezlet inkább a nevelőknek, tehát felnőtteknek szól. A nevelői hatás fontosságát tárgyalja. Majd a felügyelő-gondnok, Szent-Királyi Ferenc beiktatási ünnepsége alkalmával mondott beszédek közli. Végül az unitárius tanárok értekezletéről szóló értesítést s az intézet jóltevői — különösen báró Orbán Balázs emléke iránti kegyeletos ünnepségek keretében elhangzott beszédek közli.

Az 1912/13. évre beiratkozott 218 rendes és 3 magántanuló. Összesen 221, kik között unitárius 123 volt. Az iskolai évet szeptember hó 4-én nyitották meg s a tanítást június hó 17-ig folytatták.

A tanári karban annyi változás történt, hogy Barabás Tibor felügyelő eltávozott s helyébe Lukácsi Sándor neveztetett ki.

Dr. Kozma Endre felügyelő-gondnok eltávozott a városról s helyébe az egyházi főhatóság Szent-Királyi Ferenc nyug. ezredes választotta meg.

Az oktatást az állami rendtartás és utasítás értelmében végezték. A tanárok a társadalmi mozgalmakból is kivették részüket. Ezen kívül megalakították a „Paedagogiai kört“, melyben a tanároknak tág tere nyílik a szellemi munkára. Az állami felügyeletet Kuncz Elek főigazgató gyakorolta, ki látogatása alkalmával a nevelés és oktatásügyben fokozatos haladást tapasztalt,

az administratio ügyeit rendben találta, az igazgatónak és a tanároknak buzgó működésükért elismerését fejezte ki.

A főigazgató által felemlített intézeti és internátusi hiányokra nézve a tanárok megnyugtatták, hogy az új épület felépítésével ezek orvosolva lesznek. A tanulók vallás-erkölcsi és hazafias nevelésének tekintetében minden lehetőt elkövettek. Az intézet egészségi állapota kielégítő volt. A tanulók magaviselete elég kielégítő volt, csak az iskolai év vége felé fordult elő, hogy egy tanulót bűnössége miatt csendesen eltanácsoltak. A tanulók segítése emelkedett. Egész évben segélyben és ösztöndíjban 6842 koronát adtak ki. A tanári és ifjúsági könyvtár s egyáltalában a szertárak jelentékenyen szaporodtak.

Vizsgálatot tett 217 tanuló.

Jeles osztályzatot nyert	13 tanuló	5.99%.
Legalább jó osztályzatot nyert .	97 „	12.49%.
Elégséges „ „ .	136 „	62.67%.
Egy tantárgyból elégtelent „ .	13 „	} összesen 41
Két „ „ „ .	14 „	
Több „ „ „ .	14 „	

tanuló. Az elbukottak száma a tanuló ifjúság 18.8%-a.

Örvendetes esemény, hogy a székhelykereszturi gimnáziumot a Papp Jánosné-féle telken építeni kezdték.

Az E. K. Tanács a kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette és kéri a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főt. bizottság a jelentést elfogadásra ajánlja. Többek hozzá szólása és fölvilágosítása után.

Az E. Főtanács a jelentéseket mindenik tanintézettről megnyugtvással veszi tudomásul, valamint azt is, hogy az E. K. Tanács a szükséges intézkedéseket megtette.

A főtanácsi bizottság jelentését az E. Főtanács átadja az E. K. Tanácsnak.

Az egyházkör neve	A tankötelesek száma						A tankötelesek összesen
	6—12 év			13—15			
	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	
Kodolányi egyházkör	144	145	289	37	18	55	3
Aranyostordai	705	701	1406	270	267	537	19
Küküllői	273	274	547	91	104	195	7
Maros	468	426	894	216	165	381	12
Keresztúri	959	856	1815	282	253	535	23
Udvarhelyi	736	709	1445	238	201	439	18
Felsőfehéri	250	266	516	94	96	190	7
Háromszéki	350	306	656	99	110	209	8
Dunatiszamenti	106	78	184	16	23	39	2
Összesen	3991	3761	7752	1341	1237	2580	103

101. Az E. K. Tanács 1461—1913. szám alatt beterjeszti a nevelésügyi bizottság jelentését az elemi iskolák 1912/13. tanévi eredményéről.

Egyházunk unitárius iskolái s egyben az érdekelt más jellegű iskoláknak népesedési mozgalmairól általános tanügyi s főképpen vallásoktatási állapotáról jelentésünket a következőkben terjesztjük elé.

I. *Általános rész.*

A lefolyt 1912/13-ik iskolai évben 9 egyházkörünk területén unitárius tanköteleseink száma volt: 6—12 éves fiu 3913, leány 3761, összesen 7752. Az előző évinél több 287-el. Iskolába járt, még pedig unitárius el. iskolába 633 fiu, 562 leány, együtt 1195 növendék. A mult évinél kevesebb 142-vel. Másjellegű iskolába járt 3054 fiu, 2850 leány, együtt 5904 növendék. Mindennapi iskolába járók fősszege 3687 fiu, 3416 leány, együtt 7103, ami a tanköteleseknek 91·6 %-át teszi s 2·1 %-kal kedvezőtlenebb az előző évinél. Ismétlő iskolai (13—15 éves) tanköteleseink száma 1343 fiu, 1237 leány, együtt 2580. Az előző évinél kevesebb 27-tel. Ismétlő isholába járt, és pedig: unitárius ismétlőbe 172 fiu, 135 leány, együtt 307 tanuló. Mult évinél kevesebb 17 tel. Másjellegű ismétlőbe járt 761 fiu, 735 leány, együtt 1496 növendék. Az ismétlő iskolába járók fősszege 933 fiu, 870 leány, együtt 1803, ami a tanköteleseknek 69·8%-át teszi s kevesebb 38-cal a mult évinél. Mindennapi és ismétlő iskolába járó növendékeink száma együtt 8902, ami 10 332 tankötelesünknek 86·1%-át teszi, vagyis összes tanköteles növendékeinknek 13·9%-a maradt iskoláztatás nélkül. Ha chez azt is számításba vesszük, hogy évközben különböző okok miatt s valószínűleg legtöbnyire a tanév elején 409 mindennapos, 212 ismétlő, együtt pedig 619 növendékünk maradt ki az iskolából, arra a következtetésre jutunk, bogy növendékeinknek 74·5%-a részesült rendes oktatásban a lefolyt tanévben. Vallás és közoktatásügyi miniszternek az ország közoktatásügyi állapotáról az 1910—11. tanévről folyó 1913. évben kiadott kimutatása szerint mindennapi iskolába járt

7552 unitárius növendék, nem járt iskolába 377 tanköteles. Így a tanköteleseink összes száma volt 7929. Ismétlőbe járt 1964, nem járt 481. Az ismétlő tankötelesek száma tehát 2445 volt. Ha ez évvel hasonlítjuk össze tanköteleseink és iskolába járóink számát, úgy találjuk, hogy azóta 6–12 éves tanköteleseink száma 377-tel apadott, ismétlő köteleseink pedig 135-tel szaporodtak. A 6–12 éves iskolába járók száma 449-cel apadt, ismétlőinké 161-gyel szaporodott. Tanköteleseinknél a mérleg kedvezőtlenebb 242-vel, iskolába járóinknál 288-cal. Valószínű azonban, hogy a statisztikai adatok némi zavarosságától eltekintve, melyre maguk a körüli bizottságok is hivatkoznak, a különbözetet az ország területén szétszórta élő s részben általunk számba is alig vehető tanköteleseink és iskolába járóink is okozzák. E körülmények mellett természetesen némi létszámbeli csökkenés sincsen kizárva.

Ami a körök munkásságát, oktatásügyünket általában s a különböző jellegű iskoláknál vallásos oktatásunk ügyét illeti, azt hisszük, hogy a fejlődés ha-tovább észrevehetővé válik. Több egyházkör nevelésügyi bizottságának gondos, tanulmány szerű jelentése, a hiányoknak őszinte feltárása, a bizottságok többszöri ülésezése, iskolalátogatásai arra mutatnak, hogy a tervszerű haladásra súlyt fektetnek. Nem állítjuk, hogy más egyházköreinkben a gyakorlati oktatás ezeknél gyengébb lábon állana, de azt tudjuk, hogy az egyes iskolák állapotára egyenként részletesen kiterjedő bizottsági jelentés, mely a körben is tárgyalás alá kerül s a központban is kellő mérlegelés tárgyát képezi, serkentő hatással van az egyesek munkálkodására. Ezért nem kell kicsinyesnek tartani a kimutatásokban nyújtott anyag teljes feldolgozását, hiszen valódi képet csak ezek mutathatnak. Másfelől egyházi főhatóságunknak csak így lehet alkalma az egyes iskolák életébe betekinteni. A statisztikai adatok egybeállításánál még most is vannak hiányok s ezek miatt körüli bizottságok adatgyűjtése meg van nehezítve s teljes és egészen hű nem is lehet. Azonban azt is el kell ismernünk, hogy ebben is haladás vehető észre s közel vagyunk ahhoz, hogy teljesen megbízható kimutatást adjunk.

Unitárius elemi iskoláink haladása általában elég jó s a vonatkozó jelentések szerint majdnem párhuzamba állítható más

jellegű iskolákéval. Felszereléseik, taneszközeik azonban épen az eredményesebb tanítás szempontjából haladéktalanul kiegészítendőek. Itt és más jellegű iskoláinkban a hitoktatás eredménye megnyugtató. Ismételjük, hogy a papságnak a hitoktatás révén az iskolai életben való munkássága határozottan áldásos az iskolára és a nép vallásos életére egyaránt. Épen e szempontból helyesnek tartanók, hogy főképpen duna-tiszamenti unitárius iskoláinkban, melyek külön missiót teljesítenek, a vallás-tanítást lelkészeink vegyék át. Füzesgyarmati lelkészünk már is megtette ezt. Gondoljuk, hogy ez a jelentésben említett s a gyermekek templomba járására vonatkozó közönyösség megtörésére is befolya.

Egyházközségeink jelentékeny részében lelkész és tanító affai vezető munkásai ifjúsági egyesületeknek, gazdaköröknek s különböző szövetkezeteknek. Ezek folytán népünk szellemi és vagyoni gyarapodására örvendetesen folynak be. Egyik egyházkör javaslatára megjegyezzük, hogy a tanévi eredmény megállapítására a használatban levő három jelző teljesen elégséges s nincs semmi ok arra, hogy a régi osztályozásokat visszaállítsuk. Részletes jelentésünket adjuk az alábbiakban.

II. *Az egyházkörökről.*

1. *Kolozsdobokai egyházkör.*

Ez egyházkörünk területén van 2 felekezeti iskolánk, a kollegiumi fiúiskola és kolozsvári egyházunk leányiskolája. A vidéken levő tanköteleseink 3 állami elemi iskolában részesültek oktatásban. Tanköteleseink létszáma 6-12 évig 289. 13-15-ig 55, együtt 344. Iskolába járt 6-12 éves 285, 13-15 éves 54, együtt 339. Ebből az volna megállapítható, hogy az egyházkör területén a rendes tankötelesek 98,6 százaléka, az ismétlők 98,2 százaléka tett eleget tankötelezettségének. E rendkívüli kedvező képet azonban azért kapjuk, hogy a kolozsvári és kolozsi tanköteleseink megfelelő adatok hiánya miatt nincsenek egészen felvéve a kimutatásba, amit jövőre feltétlenül pótolni kell. Feltevendő, hogy ez egyházkör kicsiny területén a múlt évihez képes

a rendes tankötelesek száma 38-cal, az ismétlőkké 44-gyel apadott. A rendes és ismétlő tanköteleseknek és feljáróknak számát együtt vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy egészben véve 98·5 százalék tett eleget tankötelezettségének.

Az iskolák jellege szerint unitárius elemi iskolába járt 53, állami elemi iskolába 232 növendék. A 13—15 évesek állami ismétlő s illetve gazdasági népiskolába jártak. A kimutatott unitárius tankötelesek létszámán kívül felsőbb iskolába járt 74 növendék.

Kolozsvári unitárius leányiskolánkban a tanítás szeptember 6-án kezdődött és június 18-án ért véget. Az iskola 4 osztályu. A tanításban elért eredmény kiváló. A tananyag beosztás jóváhagyva a tanterv betartva. A növendékek ősszel és tavasszal pontosan jártak templomba. Iskolaszéki elnök évközben az iskolát több ízben meglátogatta. A vizsgálatkor jutalomban részesült 32 növendék, kik között 23 K 40 fill. értékű könyv osztatott ki. Ez iskolánk a várostól 1260 korona segélyt élvezett. Az iskolai alapok összege 3100 korona. Ütő Lajos igazgató a Máv. Összhang dalkör karnagya, Mina Jánosné tanítóné az önként jelentkező III. IV. osztályosoknak a német nyelvet tanítja. Ez unitárius leányiskolánkban 22 unitárius leánynövendék van, míg a más vallásuak száma 54, kik innen az egész életre kiható benyomásokkal távozván, az irántunk való rokonszenvet élesztik. Ezért fontos, hogy az iskola fenntartásáról való lemondás gondolata helyett annak tovább fejlesztéséről gondoskodjunk, mondja a bizottsági jelentés. Az iskola igazgatójának gondos jelentése, kimutatása jó benyomást tesznek. A tervszerű eredményes tanításért pedig a tanítótestület elismerést érdemel. Az iskolai felszerelés egyben-másban hiányos, ami pótlandó lenne. A kolozsi 6 osztályu áll. el. iskolában Kiss Sándor hitoktató lelkes és Pál Mihály énektanító látták el a vallásos oktatást. Június 4-én a hitoktatási órán megjelent Antónia Mihály nevelésügyi b. tag, ki jelentésében örömmel jelzi az elért szép eredményt, melyet Dr. Szegedi József vizsgálóbiztos is megállapít. Az iskolával kapcsolatosan ifjúsági egyesület áll fenn. A magyarszováti 6 osztályu áll. el. iskolában a hitoktatást Antónia Mihály hitoktató lelkes, az énektanítást Kovács Elek énekvezér afiai végezték

az elemi iskolában kiváló, az ismétlődően jó eredménnyel. Május 5-én a hitoktatási órákon megjelent Tarcsafalvi Albert nev. biz. elnök. s örömmel állapította meg, hogy a vallásos oktatásra nagy gond van fordítva. Az iskolába járás pontos s ez egyik biztosítéka mindég a sikernek. A növendékek rendszeresen jártak templomba. A hittani vizsgálatot Bede János igazgató afia, mint vizsgabiztos vezette, kinek az iskola fejlesztése körül is nagy érdemei vannak.

A kidei 6 osztályu áll. elemi iskolában a hitoktatást Fülöp Mózes hitoktató lelkész végezte heti 2 órában. Az eredmény kattanból kiváló, énekből jó. Itt évközben látogatást tett Kovács Elek nev. b. tag, ki jelentésében azt mondja, hogy az egyházi énekből a növendékek inkább csak a szöveget tudják. Utóbbi két helyen van a községben faiskola, iskolai és népkönyvtár, ifj. egyesület, gazdakör. Mindenik a közmívelődésnek hasznos tényezője.

A terjedelmes bizottsági jelentés azt állapítja meg, hogy ez egyházkörben a vallásos oktatás kellő színvonalon áll. Hibáztatja azonban, hogy az itt-ott bizonyára észlelt hiányokat a helyi jelentések nem tüntetik fel eléggé. Az is baj, hogy az egyes iskoláknál más-más lévén az iskolalátogató, a vizsgálat nem képes az eredményre nézve a viszonylagosságot megállapítani s itt-ott a nagyobb fokú haladást, másutt pedig a kevesebb eredményt ahhoz képest tüntetni fel. Ezért feltétlen szükséges lenne ugyanazon évre az iskolalátogatót egy személyben küldeni ki a körben levő iskolákhoz, addig is, míg erről felsőbb hatóságunk másképen intézkedhet. Feltűnő, hogy a hitoktatásban elért eredményt legnagyobb részben, érthető kiméleletről kiválónak jelölik, holott ezt igazán ritkább esetben kellene használni, hogy a szó értéke ne veszítsen. Gyakran van olyan körülmény az iskolai oktatásnál, mely a kiváló sikert kizárja s ezért a hitoktatóra, tanítóra a csekélyebb eredmény megállapítása nem minősítés számba megy. A bizottsági jelentés megkívánja még, hogy a kimutatás 5. 6. 7. és 17. 18. rovatait kizárólag a vizsgabiztos töltsse ki, amint hogy a nyomtatvány Jegyzése alatt elő van írva.

2. Aranyostordai egyházkör.

Az egyházkör tanköteleseinek száma 6—12 éves 1406, 13—15 éves 537, együtt 1943. Unitárius iskolába jár 6—12 éves 59, más jellegű iskolába 1253, együtt 1312 növendék. Ismétlőbe 342. Az iskolába járók fősszege 1654, ami a tankötelesek 85.1 százalékát teszi.

A tankötelesek számában a csökkenés a múlt évihez képest 19, a feljárók ellenben szaporodtak 64-gyel. A kör területén 2 felekezeti iskolában és 14 másjellegű iskolában részesültek növendékeink általános és vallásos oktatásban.

Mészkőn levő felekezeti iskolánk épülete jó karban van s tanterme a törvényes követelményeknek megfelel. Az iskolázás szeptember 16-tól kezdve június hó 18-ig akadály nélkül eredményesen folyt. A tananyagbeosztás jóváhagyva, az iskolai ünnepek megfartattak. Lőfi Béla tanító afiának vizsgálóbiztos és iskolaszéki elnök a kiváló eredményért elismerésüket fejezték ki. Szinden iskolánk jókarban van. A szükséges iskolai felszerelések megvannak. Tananyagbeosztása jóváhagyatott, az anyag fel volt dolgozva. Az évvégi eredményt vizsgálóbiztos jónak minősíti, ami elég szép egy oly iskolában, hol a növendékek felerésze idegen nyelvű. Az iskolai ünnepek megtartattak. Növendékek hiányában az V.-ik osztály és az ismétlő iskola nem volt beállítva.

Más egyházközségeink tankötelesei nagyobbára állami iskolában részesültek gondos hitoktatásban. A körü nevelésügyi bizottság jelentése ezuttal inkább általánosságban mozog s a tárgyhoz kötött részletek felsorolása és összefoglalása helyett csekélyebb értékű általános megállapításokat tartalmaz. Aztán, míg egyfelől azt mondja, hogy a hitoktatás és énektanítás eredménye az egyházkörben általánosságban kiváló, másrészt állítja, hogy a hittan tanítása nem elég tervszerű, nem elégséges s a tananyag feldolgozása nem egyöntetű. Nagyon feltűnő, hogy egyik hitoktató a IV. osztályban azt tanítja, mit a másik az V-ikben, vagy épen a VI-ikban. Turi lelkész hitoktató afia pedig még mindig Kriza és Simén kézikönyvénel tart, a petrozsényi pedig idegen egyházi írók könyveit használja. (Bodor János és Rutkay Sándor) Ugy gondoljuk, hogy az utóbbi apró részletek

közlése becsesebb ránk nézve, mert a valódi kép megállapításához segítenek. Egyházi főhatóságunk figyelmét pedig felhívjuk arra, hogy a tantervtől való említett elkalandozásokat beszüntesse. Jelzi azt is a jelentés, hogy a statisztikai ívek jó nagy része hibásan és hiányosan van kitöltve. Nem szabad kételkednünk abban, hogy az egyházkörben általában rendes mederben folyik a vallásos oktatás, de másfelől kívánnunk kell, hogy a tanterv be nem tartásáról s egyéb hiányokról való észleleteket megnevezetten kapjuk bizottsági előadó s illetve nevelésügyi bizottság kezéből, mert egyik vagy másik hitoktató elnevezéssel nem lehet az ügyet elébbre vinni. Igen helyes pl. a bizottság jelentésének az a része, mely a fentebb említett kézikönyvek használatára vonatkozik. Nem kételkedünk, hogy egyházi főhatóságunk ebben sürgősen intézkedik.

3. *Küüllői egyházkör.*

Ebben az egyházkörben van 3 unitárius iskolánk. Növendékeink ezeken kívül 10 állami, 1 Emke, és két más jellegű (rom. kath. és ref.) iskolában részesültek oktatásban. Tanköte-jeseink száma 6—12 évig 547, 13—15-ig 195, összesen 743. Iskolába járt előbbieik közül 402, utóbbiak közül 107, együtt 509, ami a tankötelesek 65.9 százalékát teszi. A múlt évihez képest a tankötelesek számában az emelkedés 31 s ezzel szemben az iskolába járók száma csökkent 95-tel. Ez határozottan súlyos visszaesére mutat s nem elég vigasztalás ezért a szomorú képért a bizottsági jelentés ama kitétele, hogy „ez évinél kedvezőbb eredményről alig adhatunk számot“. Az oktatásban való eredmény mellett feltétlenül vizsgálni kell, hogy unitárius növendékeink milyen arányban tesznek eleget tankötelezettségüknek s minden lehető módon megszüntetni, hogy ilyen tömege a tanköteleseknek (233 növendék) ne maradjon iskolázás nélkül) Ha a községi hatóságok e részben hanyagul járnak el, a nevelésügyi bizottság serkentésére meg kell találnunk módját annak, hogy az ily állapot megváltozzék. Különbén a bizottság jelentéséből örömmel látjuk, hogy maga járt elől jó példával az oktatás sikeresebbé tételére nézve. Tartott az év folyamán 6 gyűlést, az iskolalátogatásokról gondoskodott s egyben dicséretes az is,

hogy intézkedéseiről jegyzőkönyvi kivonat alakjában főhatóságunknak jelentést tett. A kör területén levő iskolákban a tanítás rendes időben kezdődött s zavartalanul folyt, Dombó, Dézsfalva, Szőkefalva és Magyarsáros kivételével. Előbbi három helyen fertőző betegség miatt, utóbbi helyen egyéb, nem jelzett akadály miatt hosszabb ideig szünetelt a tanítás. Szőkefalván a járvány év végén lépett fel, mi miatt a záró vizsgálat nem volt megtartható. A bizottság kegyelettel emlékezik meg Kovács Irma dombói derék tanítónőnkéről, ki a községben fellépett tifusznak esett áldozatul. Ugyancsak e helyről József Dénes tanító afia állami tanítónak neveztetett ki s eltávozott hosszas és eredményes munkássága mezejéről.

Haranglábon az új iskola építése miatt a záróvizsgálatot május 13-án tartották. Az eredmény hittanból, közismeretből és énekből jó. A másik unitárius iskolánknál, Küküllődombon, a vizsgálat eredményét megállapító 5-ik kérdőpont nincs kitöltve. Itt a tanulók 30 kor. értékű jutalomban részesültek vizsgálat alkalmával. A községben 24 tagu műkedvelő szintársulat alakult. Gondolatunk szerint ennél többet érne egy ifjúsági egyesület. Magyarsárosi unitárius iskolánkban az elért eredmény kiváló. Az iskolai épület nincs megfelelő karban, a felszerelés hiányos.

A körben levő más jellegű iskoláknál hittanból kiváló az eredmény: Ádámoson, Dézsfalván, Dicsőszentmártonban, Küküllőszéplakon, Vámos-Udvarhelyen. Egyebütt jó. Énekből kiváló sikert értek el Dézsfalván, Dicsőszentmártonban, Segesváron.

4. Marosi egyházkör.

A kör területén van 13 unitárius iskolánk, melyeken kívül 6 állami és a marosvásárhelyi különböző jellegű elemi iskolákban részesültek növendékeink oktatásban. Tanköteleseink száma 6—12 évig 894, 13—15 évig 381, összesen 1275, Iskolába járt 6—12 éves 795, 13—15 éves 222, együtt 1017, ami 79·7%-ot teszen. Itt úgy a tankötelesek, mint az iskolába járók létszámában nagyobb mérvű emelkedés van s valószínű a bizottsági jelentésnek ama megállapítása, hogy a felekezeti és másjellegű iskolákról külön statisztikát nyújtván be, valamelyik lemaradt, vagy figyelmen kívül hagyatott. Éppen ily esetek kikerüléséért

s a könnyebb áttekintés céljából kell a minden szükséges rovat-
tal ellátott, összefoglaló statisztikai kimutatást egy úrlapon állítani
össze. És pedig itt sem olyképpen, hogy a felekezeti iskolákat
külön soroljuk fel és külön összegezzük a növendékek számát,
azután pedig a másjellegű iskolákét is. Így a két összegezés-
ből leszünk kénytelenek egy harmadikat csinálni. Annál célsze-
rűtlenebb és fölöslegesebb ez, mert az unitárius iskolába járók
a rovatok szabályos betöltésével amugy is külön válnak. Ezt
különben csak a központi nevelésügyi bizottság mentségére
hoztuk fel, egyebekben pedig megjegyezzük, hogy az egyházkör
ez évi kimutatása már egészen szabályosan és nagy gonddal van
kiállítva. Maga a bizottsági kettős jelentés is (unitárius és más-
jellegű iskolákról külön-külön) komoly tárgyias, szólamoktól
mentes. Megtudjuk belőle, hogy a kör felekezeti iskoláiban
Ikland kivételével, hol csak öt osztály volt beállítva, mindenhol
6 osztályt tanítottak. Az ismétlő iskola Buzaházán, Kisadorjában
1, Nyomáton 2, máshol 3 osztályu volt, A tanítás, Iszló kivéte-
lével, szeptember első felében kezdődött s május második felében
végződött. Sajnos, hogy Iszlóban egész éven át szünetelt a tanítás.
Jobbágyfalván pedig a tanító eltávozása miatt decembertől kezdve,
a hitoktatás kivételével. A vizsgai jelentések szerint a tanterv
mindenütt betartatott, de iskolai látogatásai alkalmával a nevelés-
ügyi bizottság arról győződött meg s vármegyei kir. tanfelügyelő
úrnak az esperesi hivatalhoz intézett irata arról tanuskodik,
hogy tanító afiai nem tartják mindenütt szem előtt a tanterv
utasításait. Így pl. hiányok vannak Nyárádszentlászlón, Kisador-
jában, Csikfalván, Nyomáton nem volt kézimunkatanítás. Hala-
dási napló nem volt vezetve Nyárádszentlászlón. Az iskolai
felszerelésekről nincs kimutatás csatolva a buzaházi, kisadorjáni
és nyomáti iskolák részéről. Az egyházi főhatóság részéről kiutalt
összeget nem fordították a felszerelések gyarapítására Iklandon,
Nyomáton, Nyárádszentlászlón. Az 1907. évi XXVII. t.-c. 15.
§-ában megkívánt törvényszerű felszereléseknek még I. része
sincs meg Kisadorjában, Nyomáton, a II-ik rész nincsen meg
Buzaházán és Ikland kivételével sehol. Épen így állanak ez
iskoláink a kézimunka tanításához szükséges segédeszközökkel.
Szentháromságon az iskolai padok használhatatlanok. Faiskola

Szentháromság kivételével van mindenik helyen s abban tanító afiai hasznos munkásságot fejtenek ki. Nyárádszentlászlón csupán előmeneteli és mulasztási naplót vezet tanító afia s az is nagyon hiányos. Az iskolai mulasztások általában gyakoriak s községi előjáróságok eljárása ez irányban kifogásolható, lanyha. Általában a növendékeknek voltak kézikönyveik, a templomban rendszeren jártak. Több helyen van ifjusági egyesület, a buzaházi és szentháromsági Emke egyesületek pedig szép könyvtárakkal rendelkeznek. Gazdakör, gazdaköri könyvtár, hitel és fogyasztási szövetkezet van majdnem mindenik egyházközségben, melyek vezetésében tanító afiai tevékeny részt vesznek. A kézimunka tanításban dicséretre méltó eredményt mutatnak fel iklandi és szentháromsági afiai. A vizsgálaton megállapított tanítási eredmény Buzaházán, Iklandon, Nyárádszentmártonban, Szentháromságon, Vadadon és Székelykálban kiváló, egyebütt jó.

Nevelésügyi bizottság az iskolákat a lefolyt tanévben is meglátogatta s meggyőződött, hogy az iskola takarítására nincs mindenütt szolga fogadva, a tanterem fűtése pedig több helyen, a törvény ellenére, a gyermekek által hordott fával történik. Sajnálattal tapasztalja, hogy tanító nemléte miatt a tanítás két iskolánknál szünetelt. Óhajtáná, hogyha másképp nem lehetséges, ez üresedésbe levő állások ideiglenesen tanítónőkkel töltsenek be. Óhajtja a bizottság, hogy az iskoláinkra és tanítóinkra vonatkozó egyházi törvények, rendeletek, szolgálati szabályzat gyűjtessenek egybe s külön füzetbe kézbe adassanak s emellett az új iskolai, egyházi hatósági rendeletek nyilvánosan közöltesse-nek, mert ezekben általános a tájékoztatlanság. Kifogásolja az E. K. Tanács 2411—1813. sz. alatti rendeletét, mellyel 3 nem vallási tankönyv használatát kötelezővé tette. Habár e könyvek a legjobbak lennének is, így szól a bizottság, mégis észrevétele van az intézkedésre, mert a tanítói belátás és meggyőződés túlságos megszorítását látja abban.

A második bizottsági jelentés a különböző jellegű, főként állami iskolában levő növendékeink vallásos oktatásáról szól. A szentgericei áll. iskolában a vallás és énekoktatás eredménye kiváló. A vallásos kézi könyvek közt szerepel Szász K. Kis Bibliája. Szabédon, Mezőörményesen, Nyárádgálfalván szintén

kiváló az eredmény úgy a hittanból, mint az énekből, a többi iskoláknál jó. A mezőörményesi vallás-oktatás kiválónak jelzett eredménye már azért is alaposan kifogásolható, mert kézikönyvül Kriza Keresztény vallás elemei van említve. Más kézikönyvet nem használtak. Ne is vizsgáljuk, hogy ez miképpen meríti ki a vallásos oktatás anyagát, elég, ha annyit érintünk, hogy használata nincsen engedélyezve. Ugyanezen kifogás alá esik a szabédi kiváló minősítésű hittani oktatás is. Itt már a használatra nem engedélyezett kézikönyveknek egész kis sorozata van, ú. m. Kriza János Keresztény vallás elemei, Simén szent-története és Szász K. Kis bibliája. Ha a vizsgálóbiztos elébbi két kézikönyv tartalmának bemagolásából kiváló eredményt állapít meg, akkor igazán különböző csapásokon járunk s nehéz egy-mást megértenünk.

A kör nevelésügyi bizottságának a szakszerű és mindkét kimutatás rovatait összegező, egybetoglaló jelentéséért köszönetünket fejezzük ki.

5. Kereszturi egyházkör.

Ez egyházkörünkben van 9 unitárius, 18 állami, 7 községi és 2 róm. katolikus iskola, hol növendékeink általános és vallásos oktatásban részesülnek. Tanköteleseink száma 6—12 éves 1815, 13—15 éves 535, együtt 2350. Iskolába járt mindennapos 1681, ismétlő 438, összesen 2119. Ez a tanköteleseknek 90·1%-át teszi. Legnagyobb egyházkörünknek Kőkössy Mihály nev. ü. biz. elnök tollából való tanügyi jelentése tanulmányoszerű, terjedelmes, szabatos munka s látszik, hogy teljesen nyílt, őszinte hangot használ a kör tanügyi állapotainak feltüntetésénél. Ha ehhez számítjuk, hogy tömött írásu, 11 oldalnyi jelentésének gondos megszerkesztése, az adatok összegyűjtése, összefoglalása nem csekély munkát adott, teljes elismerésünket kell érte kifejeznünk.

A jelentés elébb elmondja az általános tapasztalatokat s azután tér a részletekre. Megemlíti, hogy úgy a vizsgabiztosok (kivétel Máthé Lajos, Tóth Vilmos, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre), mint különösen a hitoktatók részéről (kivétel Lőrinczy Domokos) a kimutatások és szükséges okmányok beterjesztésénél nem tapasztalt kellő gondosságot. Emellett 36 iskola kimu-

tatásai közül 26 iskoláé hiányos. A tankötelesekről való kimutatások is gondatlan összeállításuk. 36-ból 17 kimutatás hibás. Megállapítja, hogy a felekezeti iskolák tanítói sokkal több gondot fordítottak a szükséges iratok kiállítására, mint a más jellegű iskolák hitoktatói. Tananyagkimutatás alig egy nehánynál részletes, a többenél csak a kézikönyvek vannak jelölve. Egészen jó csak a Lőrinczy Domokos csekefalvi hitoktatóé. A kereszturi és zsákodi felekezeti iskoláktól tananyagkimutatás egyáltalában nem érkezett. A tanterv a legtöbb helyen nincs betartva. Az adatokból és öt vizsgálóbiztos jelentéséből a tanítási eredmény jónak minősíthető. 7 vizsgabiztos jelentést sem küldött.

Csehétfalvi unitárius iskolánkban tanítóváltás miatt a tanév december 2-án nyílt meg. Ettől kezdve a tanítás 5 osztályban eredményesen folyt heti 45 órással, ami igen sok tanítónak, tanítványnak. Felszerelés az új iskolai épülethez való. Enlakan az iskola 6 osztályu, az oktatás eredménye a mindennapos és ismétlő iskolában egyaránt kiváló. A tanítás évközi rendkívüli szünetelése nincs bejegyezve a kimutatásba, vizsgabiztosi jelentés pedig nincs. A körüi jelentés óhajtaná, hogy a vasárnap végzett énektanítás beosztassék a rendes tanítási napokra. Az iskola kimutatásai pontosak, az érdemsorozat kiállítása az összes közül az egyedüli, mely hiteles formájú. Tanítónő kézimunka tanítása, a tanító afia iskolai és közéleti munkássága dicséretes, egyben utóbbié jutalomra is érdemes. Firtosmartonosi iskolánkban a tanítás szept. 8-án kezdődött s június 21-én végződött. Az iskola 6 osztályu. A vizsga eredménye hittanból és közismeretiekből jó, énekből hiányos. Tanterv nem volt betartva. Az iskola állapota csak kielégítőnek mondható. A magyarzsákodi iskolában 5 osztállyal tanítóváltás miatt csak dec. 20-án nyílt meg a tan-év s június 1-én végződött jó eredménnyel. Tanterv vizsgabiztos jelentése szerint betartva. Tananyagkimutatás nincs. Ismétlőkről sem névsor, sem érdemsorozat nincs. Énektanításról nincs említés. Az iskola felszerelése hiányos, statisztikája nem jó. Ravai 6 osztályu iskolánkban az évi eredmény mindenben kiváló. Kimutatásai s beterjesztett más okmányai pontosak, gondos szerkesztésűek. A halottaiból feltámadott kereszturi iskola 4 osztályával, mondja a jelentés, kiváló eredményü vizsga folyt le

júnus 8-án. Helyettes vizsgabiztos főképen elismerésre méltónak tartja az I. osztályosoknak az olvasásban, a III., IV. osztályosoknak a földrajzban való haladását. Dicséretre méltó lelkes és tanító afiaiknak a vallásos estélyeken való sikeres munkálkodása. Létszámkimutatás jó, faiskola, könyvtár nincs. Az iskolai felszerelés hiányos. Székelyszentmihályi unitárius iskolánk 6 osztályu. A tanév szeptember 15-én kezdődött s tanító afia betegsége miatt márc. 29-én végződött, az évi eredmény jó, a kimutatások pontosak. Van gondosan kezelt faiskolája. A felszerelés hiányos. Tarcsafalvi 6 osztályu iskolánkban a tanítás szept. 15-én kezdődött s jun 1-én végződött, záróvizsgálat szerint egyéb tárgyakból kiváló, énekből jó eredmény. Tanterv nincs teljesen betartva. Kimutatások jók, faiskola gondosan kezelve, iskolai helyiség nem megfelelő, felszerelés hiányos. Feltűnő, hogy a tankötelesek 28%-a nem jár iskolába. Tordátfalvi iskolánk 6 osztályu. A tanítás szept. 16-án kezdődött s jun 3-án ért véget. Az eredmény mindenben kiváló, ami annál öröndetesebb, mert azelőtt 2 évvel hiányos volt. Faiskola gondosan kezelve. Tanító afia az ifjusági egyesületben ismeretterjesztő előadásokat tartott.

A kör területén levő községi iskoláknál a vallásos oktatás állapota a következő: Benczében az eredmény hittanból is, énekből is hiányos, valamint Kadácsban is hiányos az énekoktatás. Hittanból az eredmény jó. Kedének hiába szól a mult évek minden jelentése figyelmeztetésül, mondja a bizottság. Következetes marad és sem vizsgabiztosra nincs szükség, sem tananyagkimutatást nem küld. Csekefalván az eredmény jó, az ismétlők-nél kiváló. Hitoktató lelkes afia lelkiismeretesen járt utána minden dolgának. Pipén jó a tanítási eredmény, Székelyszentmiklóson hiányos. Itt a létszámkimutatás ros. Az eredmény is csak ilyen, jelzi a jelentés.

Az állami iskolák vallásos oktatásának eredményét következőkben foglaljuk össze. Boldogfalván, Bözödön, Fiafalván, Firtosváralján, Kissolymoson, Kőrispatakon, Nagysolymoson, a székelykereszturi gyakorló iskolában, Korondon a tanítási eredmény jó. Bözödujfaluban, Gagyban, Kobátfalván, Szentábrahámon Székelykereszturon, Ujszekelyen kiváló. Siménfalván a III. IV.

osztályban hiányos, a többiekben jó. Énekből kiváló. Sádról nem érkezett semmi jelentés. Mint elől említve volt, az iskolák jó nagyrésznél a kimutatások rosszak, a mellékletek hiányosak és szabálytalanok. Korondon pl. tananyagkimutatás nincs, tantervről semmi tudomás. Az adatgyűjtő kimutatás ez: „Az iskola tanulóinak létszáma 30, ebből unitárius 33, ami az összes tanuló 100 százalékát teszi.” Ezzel már csakugyan nem sokra megyünk. Vizsgáljuk a statisztikai kimutatást. E szerint az unitárius tankötelesek főösszege 158, iskolába jár 154, felmentéssel nem jár 4. Az évvégi létszámban mind a 154 növendék fel van véve, a mellékletben becsatolt névsor pedig csak 104 növendékről tud. A korondi statisztikába még fel van véve a korondfenyőkúti áll. el. iskola 14, a korondpálpatak-tanyai áll. el. isk. 10 tankötelessel, de semmi szó arról, hogy ezek vallásos oktatásban részesültek volna. Parajd pedig egészen kimaradt. A bordosi róm. kath. iskolába járt 9 tankötelesünk, kiket Hadnagy Dénes a fia tanított, a kimutatás szerint jó eredménnyel heti 4 órában. Gyöngyösi Béla vizsgabiztos szerint másként áll a dolog. Szerinte Gálfi Mihály bordosi unitárius lelkész tanította e növendéket saját lakásán. Már most melyik az igaz? Lehetséges állapot, hogy hivatalos okmányokból még a hitoktató nevét se lehessen megállapítani? Nem tudunk ezenkívül semmit a székelykeresztúri róm. kath. iskolába járt 5 növendékünk vallásos oktatásáról.

A kör nevelésügyi bizottsága tartalmaz, a hiányokat őszintén feltüntető jelentésével nagy szolgálatot tett a vallásos oktatás fejlesztésére nézve.

6. Udvarhelyi egyházkör.

E kör területén 14 állami és 5 községi népiskolában részesültek növendékeink általános és vallásos oktatásban. Tanköteleseink száma 6—12 éves 1445, 13—15 éves 439, összesen 1884. Iskolába járt mindennapos 1325, ismétlő 306, együtt 1631. Ez a tanköteleseknek 86,5 százalékát teszi. Az előbbi 1911—12 tanévhez viszonyítva tanköteleseink száma 213-mal iskolabajáróink száma 203-mal apadott, ami elég szomorú jelenség s valószínű, hogy némiképpen a kivándorlással is kapcsolatba hozható.

Nevelésügyi bizottság megjegyzi, hogy a tankötelesek és iskolába járók kimutatását, néhány iskola kivételével, zavarosan és nem elég figyelemmel állították egybe. Többen használtak „ az unitárius iskolába jár ‘ jelzésű rovatokat, holott az egyház körben nincs unitárius jellegű iskola. A tankötelesek közé felvették a felsőbb iskolába járó növendékeket is, holott ezek tartózkodási helyükön külön veendőik számba. Sokan az évvégi névsorban az évközben eltávozottakat is bejegyezték s ez úgy mond a statisztika helyes összeállítását zavarja, mert az „iskolába járók“ és „tanulók létszáma az év végén“ című rovatoknak egyezniük kell. Nevelésügyi bizottság előbbi megállapításai helyesek, de utóbbi két állítása nem helyt álló s helyre igazítjuk épen ezért, mert a *tájékoztató* jellegével bír. Először is a névsorban feltüntetendők az évközben kimaradtak is osztályozás nélkül, mert hiszen azok épúgy az iskolába járók közé vannak számítva. Legcélszerűbb ezt a névsor végére hagyni ezzel a jelzéssel: évközben kimaradt. E névsornak ugyanazt a létszámot kell kitüntetni, mint a mennyi az iskolákba járók összege. (Külön a mindennaposokról, külön az ismétlőökről) Ami a más állítást illeti: az iskolába járók összege csak az esetben egyezhet az évvégi létszámmal, ha évközben egyetlen növendék sem marad ki. Ha pedig vannak kimaradtak, akkor ezeknek száma és az évvégi létszám összegelése fog egybevágni az „iskolába járók“ rovatának összegével. Valószínűleg a fentebbi bizottsági értelmezés is befolyt arra, hogy a kör létszám kimutatása nem kifogástalan. Nekünk azonban adnunk kellett úgy, amint van, mert nem volt módunkban kiigazító adatok hiányában helyesbíteni.

A jelentésből örömdetesesen tudjuk meg, hogy a körben a hitoktatásban és énektanításban lelkes és tanító afiai szép eredményt értek el. Abásfalván hittanból kiváló, énekből jó az eredmény. Homoródkeményfalván, Karácsonyfalván, Lókodban, Homoródszentmártonban, Homoródszentpálon, Homoródujfaluban-Székelyudvarhelyen, Vargyason hittanból és énekből egyaránt kiváló a siker. Oklándon hittanból kiváló, énekből jó. Székelyderzsben, Gyepesben, Homoródjánosfalván, Székelymuzsnában, Homoródszentpéteren, Recsenyéden, H-városfalván, Kénosban hittanból és énekből jó. A rendes hitoktatókon kívül hitbuzgóság-

ból az egyes osztályokban hittant tanítottak, Homorodalmáson Vajda Antal ig. tanító, Tariné Herman Ilona, Krizáné Barabás Anna és Kriza Sándor ig. tanító afiai, H-szentmártonban Benczéné Györfi Ilona. Buzgóságukért köszönetet érdemelnek.

Bizottság jelentése szerint a tanítók minden iskolában el voltak látva kézi könyvekkel az egyházi énekes könyvek kivételével. A tantervet betartották. Tananyagbeosztás jóváhagyásáról egyáltalában nincs semmi említés. A jelentés igen fontos részletekre nem terjed ki, holott ezek felemlítése, az iratokban a hiányok megállapítása igen lényeges. Örömmel vesszük tudomásul, hogy az egyházkör papjai, tanítói, tanítónői, több helyen papnék, tanítónék a nép jólléti intézményeinek szervezésében és fentartásában dicséretes buzgósággal vesznek részt egyfelől gazdakörök, fogyasztási és hitelszövetkezetek, daloskörök, másfelől ismeretterjesztő és egyháztársadalmi előadások, nőegyletek munkásságában.

7. Felsőfehérkör.

E kör területén 8 állami, 1 unitárius, néhány másfelekezetű iskolában részesültek növendékeink oktatásban. Tanköteleseink száma 6—12 éves 516, 13—15 éves 190, összesen 706. Iskolába járt 6—12 éves 483, 13—15 éves 128, együtt 611. Ez a tanköteleseknek 86,5 százalékát teszi. A nevelésügyi bizottság jelentése 13 sűrűn írott oldalra terjedő gondos és terjedelmes munka. Ahol ily munkaszeretettel, aprólékos gondossággal és szakszerűséggel látja el a maga dolgát a nevelésügyi bizottság, az évi haladásról való megállapításainak értékét is növeli egyuttal.

Bizottsági jelentés megemlíti, hogy a fent jelzett különböző iskolában növendékeink általános oktatásának képe megnyugtató. Ezzel kapcsolatosan szól lászlótanyai unitárius iskolánkról, melynek egyetlen unitárius növendéke van. Javasolja, hogy ha egyházunk az iskola fentartásával járó terheket hordozza, a birtok kezelősege útján gondoskodjék arról, hogy az alkalmazandó cselédség, legalább jórészből hitrokonaink közül kerüljön ki. Az iskolázás Datkon mintegy 10 hétig, Olthévízen 4 hétig járvány miatt szünetel. Egyebütt egész éven át akadálytalanul folyt. Levizsgázott, illetve a tanévet végezte a mindennapi iskolába

járók 96 százaléka, az ismétlőknek 87·5 százaléka. Sajnos, hogy a népesedési kimutatások névsorok és érdemsorozatok nem fedik eléggé egymást s csaknem mindeniket át kellett dolgozni. Van kimutatás, melyben kevesebbnek volt felvéve a tankötelesek száma, mint a tanév végéig iskolába járóké. A beérkezett kimutatások és jelentések a hitoktatást és énektanítást kedvező színben tüntetik fel, s általában azok eredménye kiválónak minősíthetők. Kifogásolja, hogy központi nevelésügyi bizottság törülte a kitűnő, jeles, jó, elégséges, elégtelen fokozatokat. Részletesen véve, kiváló a hitoktatás eredménye Alsórákoson, Baróton, Fogarason, Felsőrákoson, Kőhalomban, Nagyszebenben, Olthévizen és Ürmösön. Jó Datkon, hol a téren új és kezdő munkásunk van. A múlt évi eredményhez képest haladás látszik Nagyszebenben. Visszaesés nincsen sehol. Az énektanításból az eredmény kiváló Fogarason, Kőhalomban, Olthévizen és Ürmösön. Haladás észlelhető Felsőrákoson, Fogarason és Ürmösön. Némi visszaesés tapasztalható Datkon, ahol nem volt énektanító s ez évben lelkész fia egyedül küzdött a nehézségekkel. Nem volt énektanítás Baroton, Nagyszebenben és Lászlótanyán.

Az alsórákosi 6 osztályú áll. el. iskolában hitoktatás október 9-én kezdődött s végződött május 31-én, az ismétlő iskolában kezdődött november 15-én s végződött április 15-én. A tanterv betartva, a tananyagbeosztás jóváhagyva. Érdemsorozat és a kimutatások benyújtattak. A növendékek pontosan jártak iskolába és a templomba. Bizottság jelzi, hogy Baroton nem volt az elemi iskolában hitoktatás s kételkedik, hogy e leányegyházközségünkben egyetlen elemi iskolás növendékünk se lenne. Datkon a hitoktatás szept. 16-án kezdődött s végződött június 9-én, az ismétlőben május 1-én. A tanterv be volt tartva, tananyagbeosztás jóváhagyva. Az iskolát évközben meglátogatta Kiss Aladár nev. biz. elnök. Mellékletek, okmányok rendben vannak. A növendékek templomba jártak. Felsőrákoson a hitoktatás szept. 15-én kezdődött s véget ért jun. 6-án, az ismétlőben máj. 1-én. Itt és Datkon a tanterv, csak nagyjában volt betartva, bizottság jövőre ezt a részleteket is megkívánja. Fogarason, Kőhalomban Olthévizen, szintén rendes időben megkezdődött a hitoktatás. Előbbi helyen hitoktatónak, csak 10 növendéke volt s emiatt

nem kapott az államtól hitoktatói tiszteletdíjat. Bizottság ezt főhatóságunk figyelmébe azzal a kéréssel ajánla, hogy a részére megfelelő tiszteletdíjat sziveskedjék fáradságos munkájáért kiutalni. Ürmösön a hitoktatás szeptember 16-án kezdődött s végződött június 6-án, az ismétlődően május 3-án. Vizsgálóbiztos jelentése szerint a tanterv betartva, tananyagbeosztás jóváhagyva. A növendékek rendesen jártak templomba. A nagyszebeni iskolában járó növendékeink hitoktatása szeptember 28-án kezdődött s végződött június 7-én. Tanterv betartva, tananyagbeosztásról nincsen említés. Kimutatások, érdemsorozatok, itt és fentebb iskoláknál rendben vannak. Fogaras és Nagyszeben szórvényaiban különböző iskolába járó 12 növendéknek hitoktatásáról, részint a távolság, részint költség fedezet hiánya miatt lelkész atia nem tudott gondoskodni. E körülményt bizottság egyházi főhatóság figyelmébe ajánlja. Egyházunknak ladamos-alomori birtokán levő lászlótanyai népiskolája 4 osztályu. A tanítás kezdődött szept. 15-én, végződött június 2-án. Ismétlőiskola, növendékek hiányában nem volt. A mindennapos iskolába járt 24, köztük 1 unitárius növendék. A tanítás eredménye kiváló, habár az iskolai felszerelésekben, tanszerekben hiányok vannak. Nevezetesen hiányzik falitérkép, földgömb és fali olvasótáblák sorozata. Haladási napló nincs, a könyvtár 5 darab meséskönyvből áll. Febr. 3-án az iskolát meglátogatta Árkosi Tamás fogarasi lelkész, aki a tanterv teljesebb betartására s egyéb hiányok elenyésztetésére nézve tett némi intézkedéseket. Másfelől Alsótehérmegye közigazgatási bizottsága 1369 – 1913. sz. a. E. K. Tanácsot is felhivta ez iskolánál észlelt hiányok pótlására. A jelentés őszintén feltárja, hogy a körben levő ismétlő iskolákban hittanból és énekből részint egyáltalában nem volt évvégi vizsga, részint a hol volt nem történt vizsgabiztos előtt. Sajnos, hogy ismétlő iskolai növendékeink évvége felé nagyrésztben kimaradnak szolgálatba lépés, vagy a gazdálkodásban való segédkezés miatt. A bizottság alsórákosi hitoktató lelkész afiát, olthévi hitoktató és énektanító afiát, ürmösi hitoktató lelkész a fiát a szép eredményért, datki lelkész hitoktató afiát az egyházi ének szorgalmas tanításáért, nagyszebeni hitoktató és lászlótanyai tanító afiait lelkiismeretes buzgóságukért dicsérettel emeli ki s javasolja, hogy

nekik főhatóságunk elismerő köszönetét nyilvánítsa. A kör területén levő egyházközségekben s illetve az iskolákkal kapcsolatos különböző közművelődési intézmények állottak fenn, amelyek vetetésében hitoktatóink, tanítóink tevékeny részt vettek.

8. Háromszéki egyházkör.

Háromszéki egyházkörünk területén 10 állami, 1 unitárius és Brassóban több különböző jellegű iskolában részesültek oktatásban tanköteles növendékeink. Tanköteleseink létszáma 6—12 éves 656, ismétlő 209, összesen 865. Iskolába járt 6—12 éves 633, ismétlő 181, együtt 814, a mi tanköteleseinknek 942 százalékát teszi. Ha a tankötelesek összeírásában nincsen hiányosság, akkor a tankötelezettség végrehajtásában az egyházkör az első között áll. Az előző évihez képest a 6—12 éves tankötelesek száma több 12-vel, az iskolabajáróké kevesebb 1-el. 13—15 éveseknél a tankötelesek száma kevesebb 6-al, az iskolabajáróké 14-el.

A kör nevelésügyi bizottságának Göncz Mihály előadó tőlából való terjedelmes, az adatokat a kimutatás rovatai sorrendjében összefoglaló kitünő jelentése teljes elismerésre érdemes. Megemlíti általánosan, hogy a lejárt tanévben a hitoktatás rendszeresen folyt s akadályok, csak a leányegyházak és szórványok területén voltak. Egyik egyházközségünkben észlelt nagyobb hiányokról külön lesz említés téve. Óhajtandó volna, mondja a jelentés, hogy a hitoktatók részére egyházi főhatóság által kiutalt segélyeknél szórványok távolsága különösen figyelembe vétessék s ne legyen többé olyan eset, hogy kisebb távolságra járó hitoktató több segélyt élvez, mint aki 2-szer, 3-szor akkora utat tesz meg.

A nagyajtai 6 osztályu állami iskolában a hitoktatás szept. 16-án kezdődött s végződött május 24-én. Eredmény hittanból kiváló, énekből jó. Tanterv betartva, tananyagbeosztás jóváhagyva. A növendékek rendesen jártak templomba. Egyházközség 20 K 87 fillér értékű könyvet szerzett be a tanulónak, vizsgai jutalom osztatott ki 7 korona értékben. Iskolai alap 228 korona 29 fill. A bölöni állami el. iskolában a tanítás kezdődött szeptember 10-én, végződött május 28-án. A tanítás eredménye hittanból,

egyházi énekből jó. A tanterv betartva, tananyagbeosztás jóváhagyva. A növendékek 40 korona jutalomban részesültek. A kálnoki áll. el. iskola is 6 osztályu. A tanítás szeptember 1-én kezdődött s végződött május 18-án. Az eredmény hittanból és énekből egyaránt kiváló. A tanterv betartva, tananyagbeosztás jóvá volt hagyva. Sepsibodokon a hitoktatás eredménye jó. Az árkosi 6 osztályu áll. iskolában a tanítás szeptember 12-én kezdődött s végződött május 18-án. A tanítás eredménye hittanból kiváló, egyházi énekből jó. A növendékek 12 korona 60 fillér értékű jutalomban Incze Balázs községi jegyző és Végh Benjámín urak adományaiból. Utóbbi a növendékeknek ezenkívül 40 kor. értékű tankönyvet ajándékozott. Bizottság hitoktató lelkeszt buzgóságáért s az elért szép eredményért jutalmazásra ajánlja. Sepsiszentkirályon a hitoktatás október 5-én kezdődött s június 1-én végződött. A kimutatás megfelelő rovatából nem állapítható meg, hogy a növendékek pontosan jártak-e iskolába? Különben a tanítási eredmény hittanból kiváló, énekből jó. Hittanból való haladásáért 22 növendék 11 korona jutalomban részesült. Kökössön az állami 6 osztályu el. iskolában a hitoktatás szeptember 1-én kezdődött s június 1-én ért véget. Az évi eredmény hittanból, egyházi énekből kiváló. Az egyházközség a növendékeket ellátta tankönyvekkel 18 korona 20 fillér értékben. Szentivány-laborfalván az eredmény hittanból és énekből jó. Kézdivásárhelyen hittanból jó, énekből kiváló. Kilyénben a tanítás szeptember 11-én kezdődött s végződött május 31-én. A tanítás eredménye mindkét tárgyból jó. A sepsiszentgyörgyi 6 osztályu állami el. iskolában a tanítás szeptember 6-án kezdődött s végződött június 14-én. Az eredmény hittanból kiváló, énekből jó. A tanulóknak a hittani kézikönyveket az egyházközség szerezte be. Hitoktató lelkeszt tanított az iparos tanonciskolában is heti 1 órában. A sepsiköröspataki r. kath. iskolában tanult 6 leánynövendékünk az ottani unitárius iskolában részesültek vallásos oktatásban. A brassói áll. elemi és más jellegű iskolában 35 fiu és 15 leány növendékünk tanult, kiknek hitoktatását s egyházi énektanítását Veress György lelkész látta el. A tanítás megkezdéséről a kimutatásban nincsen szó. Az évi eredmény vizsgabiztos jelentése szerint az elemi iskolában nem kielégítő. A hittani órák ritkán tartattak

meg, mit vizsgabiztos jelentése szerint, illető igazgatók megerősítettek. A hitoktatás ez elhanyagolását károsnak tartja az egyházközsége s ezért külön jelentést nyújtott be, melyet a kör bizottsága az okmányokhoz csatol. Tanterv betartásáról, a tananyagfeldolgozásáról, kézikönyvek használatáról nem lehet semmit tudni. Hiányzik a II. számú kimutatás is. Bizottság is célszerűnek tartja, hogy hitoktató heti 4 órát tartson, mert a nagy távolság miatt a különböző iskoláktól nehéz egy helyre összehozni a növendékeket, mindenek felett pedig jövőre legfőbb gondja legyen hitoktatónak a vallástanítást lelkiismeretesen végezni. Sepsikőröspatakon unitárius elemi iskolánkban a közismereti tárgyakat és egyházi éneket tanította Kádár Sándor ig. tanító, a hittant Székely Kelemen lelkész. Tankötelesek száma 38 a mindennapos iskolában, kik közül iskolába járt 29, másjelleű iskolában 8. Ismétlőkötelesek 11, kik közül 7 hozzánk járt. 4 a róm. kath. iskolába. A tanítás kezdődött a mindennapos iskolában szept. 10-én, az ismétlőben november 1-én, véződött a mindennaposban május 31-én, az ismétlőben április 30-án. Az iskolát évközben meglátogatták: József Lajos esperes és Székely Zsigmond nev. ü. biz. elnök. Tanterv, tananyagbeosztás jóvá volt hagyva, az engedélyezett tankönyvek használtattak. A tanulók ingyen könyveket kaptak. Tanító benyújtotta az iskolai leltár másolatát. A szokásos iskolai ünnepélyek megtartattak. Van könyvtár, ifjúsági egyesület, gazdakör, fogyasztási szövetkezet itt és elébb felsorolt egyházközseink nagyobb részében. Tanítatott slőjd és női kézimunka. Utóbbi Kádár Lenke okleveles tanítónő tanította, kit a nevelésügyi bizottság 100 koronával való jutalmazásra ajánl egyházi főhatóságnak. A hittan tanítása a legnagyobb pontossággal történt a kijelölt órákon, amikor a másjelleű iskolák unitárius növendékei is szorgalmasan megjelentek. Templomba járás épen ilyen pontos volt. A tanítás eredménye közismeretiekből, hittanból és egyházi énekből egyaránt kiváló. Örömmel jelzi nevelésügyi bizottság, hogy a körnek egyetlen unitárius iskolája hivatását teljesen betölti.

9. Dunatiszamenti egyházkör.

A kör területén 7 egyházközség van, melyek közül 3 egyházközségben van iskolánk. Tanköteleseink egyebütt állami, községi vagy más felekezetű iskolákban nyernek oktatást. Tanköteleseink létszáma 5—12 éves 184. 13—15 éves 39, összesen 223. Iskolába járt 6—12 éves 183, 13—15 éves 25. együtt 208, ami tanköteleseinknek 93·5%-át teszi. Mult évben kimutatott 161 tanköteles és 153 iskolába járó. Jelen kimutatásban a tankötelesek száma több 62-vel. az iskolába járóké 55-el. E különbség oka, hogy a mult évben Mezőberényen, Budapest és Hetes nem adtak statisztikát s így az adatgyűjtésből kimaradtak. Ez évben a hiány pótolva van, s csupán a tanyákon szétszórtnak levő tanköteleseinkről vagyunk tájékozatlanok. Ezek számát Józán Miklós esperes-lelkész afia mintegy 58-ra teszi. A Pálfi Samu tanító afia tollálal való vékony jelentés nem dolgozza fel kellően a nyújtott anyagot s lényeges dolgokat hagyott homályban. Különbén a tanítás hosszabb ideig egyik helyen sem szünetelt. Az iskolai naplót rendszeresen vezették, a tantervet betartották, a tananyagot feldolgozták. A növendékeknek voltak iskolai kézikönyveik, de nem tudjuk, hogy melyek. A tananyagbeosztás jóváhagyásáról sincs említés téve. Hódmezővásárhelyen az iskolai padok rosszak, az iskolai felszerelések a törvényes követelményeknek nem felelnek meg. Faiskola csak Hódmezővásárhelyen van s az is a régi kezdetleges állapotban. Könyvtár nincs. Az iskolai épületek jók. Hódmezővásárhelyen a templomba járás iránt a növendékek részéről a legnagyobb közönyösség uralkodik. Itt a tanítás szept. kezdődött, a záróvizsgálat jun. 15-én végződött. A tanítás eredménye jó. Minden tantárgyat a tanító tanított. Füzesgyarmaton a tanítás szept. 2-án kezdődött s végződött jun. 15-én. A tanítás eredménye kiváló. Hittant ügybuzgó lelkészünk taníftotta. Dévaványán szept. 2-án kezdődött a tanítás s jun. 3-án záróvizsgálattal végződött. A tanítás eredménye kiváló. Minden tárgyat tanító afia tanított. Polgárdiban a tanítás eredménye hittanból kiváló, énekből jó. Budapesten a hitoktatás eredménye kiváló. Mezőberényben 2 növendékünk van, kik nem részesülnek vallásos oktatásban, holott lévita afia templomozás után a 2 növendéket időnként részesíthetné ebben. Hódmező-

vásárhelyen vizsgai jutalomban részesült 2 növendék 2 kor. 50 fill. értékben, Dévaványán pedig 19 növendék 21 kor. 60 fill. értékű jutalmat kapott. Örvendetes eredmény számban vehetjük, hogy Füzesgyarmaton id. Bálint István hitrokon afia és neje 5000 korona alapítványt tettek szegénysorsu iskolás gyermekek felruházására és tankönyveik beszerzésére. Nemes cselekedetökért legyen rajtok Isten áldása.

Ezek után a következőkben tesszük meg javaslatainkat az az egyházkörökben s a körí és központi nevelésügyi bizottságokban felmerült javaslatok alapján.

a) Unitárius iskoláinkban az általános oktatásban s másjellegű iskolákkal együtt a hitoktatásban és énektanításban elért megfelelő, néhol igen igen szép eredményt megnyugvással méltóztassék tudomásul venni, s a körök által különös dicséretben részesített hitoktató és tanító afiai iránt is, kik társadalmi tevékenységükkel a nép szellemi s anyagi megerősítésére törekedtek elismerést nyilvánítani. Elvárja, hogy az észlelt s itt-ott évenként megismétlődő oktatásbéli hiányok jövőre elenyészteszenek.

b) Körrendeletben szólítandók fél unitárius iskoláink tanítói, hogy az összes, a törvényben előírt naplókat szabályszerűen vezessék. Ezeknek elhanyagolása fegyelmi vétséget képez. A tanterv szigorúan betartandó, a tananyagbeosztás, órarend, idejében elkészítendő. A hol növendék van, VI. osztályt be kell állítani, a kézügyességi oktatást mindenütt bevezetni, s általában az állami tanterv követelményeinek eleget tenni. Eltiltandó, hogy az iskola a gyermekek által rendre hordott fával fűtessék.

c) Fentírt rendelkezéseknek a tanterv betartására, a tananyagbeosztására vonatkozó része a hitoktatásra nézve másjellegű iskoláknál is pontosan teljesítendő. Felmerült eset alkalmából elrendelendő, hogy hitoktató és énektanító afiai a megtartott hittani órákat az iskolák ellenőrző naplóiba bevezessék. Együttal felhivandók lennének arra, hogy a tankötelezettség teljesítését községi hatóságok utján alkalmas módon, szorgalmazás által teljesebbé tegyék.

d) Székelyszentmiklósi tanító afia teljesen hiányos oktatásért és évi eredményért, Veress György brassói lelkész afia a hitoktatási eredmény hasonló állapotáért s a hittani óráknak hézagos megtartásáért igazolásra szólítandók fel.

e) Sepsiköröspataki unitár. iskolánkban a női kézimunka tanításért elismerés mellett Kádár Lenke okl. tanítónő 100 K-val jutalmazandó.

f) Az iskolai célokra nyújtott adományokért köszönet illeti az adakozókat s egyben különösen id. Bálint István füzesgyarmati hitrokon afiát, ki nejével együtt 5000 korona iskolai alapítványt tett.

g) Szigoruan tiltva van más kézikönyveket használni, mint amelyeket az egyházi főhatóság engedélyezett, vagy amelyek kötelező használatát elrendelte. Ez irányban köri esperesek szigorú ellenőrzésre kérendők fel.

h) Egyházi főhatóság által iskolai felszerelésekre, tanszerekre utalt segélyek felhasználásáról a legsürgősebben jelentés eendő E. K. Tanácsnak. Ezzel kapcsolatban javasolja a bizottság, hogy iskolánk taneszköz szükségleteiről kérjen kimutatást s a beszerzésekről a főhatóság gondoskadjék.

Az E. K. Tanács a kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette és kéri a jelentésnek tudomásul vételét.

A főt. biz. javasolja, hogy a nev. bizottságnak részletes és tartalmas jelentéseért fejezze ki az E Főtanács méltányló elismerését.

Az E. Főtanács az elemi iskolákról szóló nagy gonddal készült jelentést tudomásul veszi és a nevelésügyi bizottságnak fáradságos nagy munkájáért elismerő köszönetét nyilváníttja.

102. Az E. K. Tanács 1487—1913 szám alatt, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, beterjeszti jelentését a nem unitárius középiskolákban tanult unitárius növendékek 1912/13. tanévi hitoktatásáról.

Mindenek előtt örömmel kívánjuk kiemelni azt a kedves jelenséget, hogy a nem unitárius középiskolába járó tanulók száma az 1912/13. isk. évben 370, tehát az 1911/12. isk. év 339-ével szemben 31-el több, ami azt mutatja, hogy hiveink gyermekeiket fokozódó mértékben járatják közép-

iskolába. A vallástanítás eredménye is kielégítőnek mondható és a multakkal szemben úgy a növendékek igyekezetét, mint a hitoktatók buzgóságát tekintve, emelkedés észlelhető.

Az általános elismerő megjegyzés azonban nem zárja ki azt, hogy egyes elszomorító esetre is ki ne térjünk, esetekre, melyek azt a feltevést látszanak igazolni, hogy hitoktatóink nem mindnyájan fejezik ki munkájokban azt a megértést, hogy valóságban a vallásoktatásban rejlik egyházunk alapja és hogyha már az alap lerakásánál hanyagságot, nemtörődömséget mutatunk, egyházunk jövő élete összeroppan.

Bizonyos hiányok mutatkoznak régi vallástanítási tervezetünkben is és talán ez az oka annak, hogy a hitoktatók közül többen a tanítási tervezettől eltérően tanítanak, bár meg nem indokolt, sőt igen sok esetben értelmetlen alapon, amint azt a kézdivásárhelyi és brassói hitoktatók esete mutatja.

A hitoktatók lelkiismeretlen mulasztásait azonban, amint azt a beküldött jelentések vádolólag elárulják, a tantervezet hiányaival nem lehet menteni. A brassói hitoktató eljárása pedig, ki vallásóráinak megtartását több intézetben igen hiányosan gyakorolta, már az egyszerű megróvó észrevételnél súlyosabb elbírálás alá esik.

Vannak oly esetek is, amikor a hitoktatás, az illető hitoktató hibáján kívül is, épen ennek tulságos elfoglaltsága miatt, kényszerülten hiányt kell, hogy szenvedjen, ami újra gen sajnálatos körülmény.

Kimutatás

a nem unitárius közép- és más jellegű iskolákba járó
unitárius tanulókról:

Az iskola neve	Tanulók száma	Vallásból osztályzatot kapott								Osz. nem kapott	Énekből	
		Kitűnő	Jeles	%	Jó	%	Elégs.	%			oszt. kapott	nem kapott
Főgimnáziumba	118	—	71	60'17	44	37'28	3	2'54	—	—	25	—
Főreáliskola . .	23	—	15	65'21	7	30'43	1	4'34	—	—	—	—
Felsőkeresk. isk.	5	—	2	40'—	2	40'—	1	20'—	—	—	—	—
Felsőbbleányisk.	8	7	1	12'5	—	—	—	—	—	—	—	—
Polgári fiúiskola	58	24	23	39'65	7	12'06	4	6'89	—	—	17	—
Polg. leányisk.	102	59	36	35'29	6	5'88	1	0'98	4	46	—	—
Katonai reálisk.	5	—	4	80	1	20	—	—	—	—	—	—
Faipariskola . .	5	4	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Kő-és agyagip.i.	3	1	1	33'33	1	33'33	—	—	—	—	—	—
Tanító fiuképző	20	13	6	30'—	1	5'—	—	—	—	—	—	—
Tanítónőképző	23	21	2	8'69	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesítés	370	129	162	—	69	—	10	—	4	88	282	—

Az E. K. Tanács kéri a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főt biz. föl hívja a figyelmet a jelzett mulasztások szigorú megvizsgálására.

Az E. Főtanács a jelentést általánosságban tudomásul veszi, s egyben teszi a következő óvintézkedéseket: az E. K. Tanács sürgősen hívja föl hitoktató fiait, hogy tartsák magukat szorosan a tantervhez és a tanítást gyakorolják lelkes buzgósággal, Vegyék figyelembe, hogy az idegen környezetben levő ifjaknak vallásunk szellemébe

bevezetése és egyházunkhoz kapcsolása megfeszítettebb odaadást igényel, mint rendes körülmények között. A kézdivásárhelyi hitoktatótól kérjen az E. K. Tanács fölvilágosító jelentést, hogy miért tért el a tantervtől.

Brassói lelkész és hitoktató afia, akinek az az előnye is megvan, hogy a hely színén lakik, olyan föltűnő hanyagságot és lelki ismeretlenséget tanusított, hogy E. Főtanács a legszigorubb eljárásra hívja föl az E. K. Tanácsot, mert nem tűrhető meg, hogy oly számos növendék hitoktatása és erkölcsi nevelése könnyelmű elbánásban részesüljön.

Hogy hasonló esetek ne csak utólagosan jussanak tudomásra, az E. K. Tanács utasítsa esperes afiait éber ellenőrzésre és az észlelt hibák sürgős bejelentésére.

103. Az E. K. Tanács 1488—1913 szám alatt, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, beterjeszti jelentését a különböző képezdékbentanult unitáriusnövendékek 1912/13. tanévi hitoktatásáról.

1. A kolozsvári tanítóképző intézetben tanult nyolc növendék. A növendékek két csoportban tanultak. Egyik csoportban az I—II. és a másikban III. éves hallgatók. Negyed éves hallgató nem volt. A tanítás egész éven át zavartalanul folyt az előírt tanterv értelmében és az eredmény igen jónak mondható. A növendékek minden vasárnap templomba jártak. Hitoktató Ürmösi Károly esperes.

2. A székelykereszturi állami tanítóképzőben tanult összesen 12 növendék. A III—IV. éven növendékek nem voltak. A tanítás eredménye kielégítően jó. Hitoktató volt Lőrinczy István esperes. A növendékek a templomot látogatták.

3. A kolozsvári tanítónőképzőben tanult 13 leány. Képesítőt tett közülök három növendék. A hitoktatást Ürmösi Károly esperes végezte heti 2 órán és az előírt tan-

anyagot teljesen feldolgozták. Az eredmény igen szép; minden hallgató kitűnően vizsgázott. Templomba szorgalmasan jártak a növendékek.

4. A sepsiszentgyörgyi tanítónőképzőben tanult 4 növendék, akiket József Lajos esperes két csoportban oktatott heti 2 órán. A harmad éven hallgató nem volt. Képesítőt tett kettő kitűnő eredménnyel. A hallgatók templomba jártak.

5. A nagyszebeni róm. kath. képzőben tanult 4 leány. Negyed éves nem volt. A hitoktatást heti 1 órán Árkossy Tamás hitoktató végezte. Az anyagot feldolgozták és az eredmény igen jó.

6. A budapesti áll. tanítóképzőben tanult 1 negyed éves leány. Tanította Józán Miklós esperes heti egy órán. A növendék kitűnően képesítőzött.

7. A szatmári ref. képzőben tanult egy növendék. Tanította heti két órán a ref. lelkész.

Az E. K. Tanács kéri a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. K. Főtanács tudomásul veszi a képezdében tanult ifjak oktatásáról szóló jelentést.

104. Az. E. K tanács 1477--1913 szám alatt, nevelésügyi bizottság jelentése alapján, beterjeszti jelentését az 1912. évi nyári vasárnapi tanításokról.

A nyári vasárnapi tanítást belmissziói munkának tekintjük és úgy bíráljuk el, mint amely a serdülő ifjúság hit- és erkölcsi életének irányt és belső tartalmat van hivatva adni. A régi vasárnapi iskola a népiskolát akarta pótolni, a mai az egyház alapozó munkáját kell, hogy végrehajtsa. Ma az egyház épülete csak úgy állhat meg, ha az épület anyagát jobban összetartó cementbe rakjuk, ami alatt a tudással vegyült vallásos öntudatosságot értjük. Egyházunk építő mestereitől: lelkészeitől és segítő társaiktól, az énekvezér tanítóktól ezt várjuk.

Az 1912. évi munkásság eredményéről, a beérkezett jelentésekből, a következő képet nyújtjuk:

A) A jelentések nem felelnek meg a várakozásnak: *Kolozsdobokai körben*, mert nem bizottsági vélemény alapján s nem a köri közgyűlés határozatával terjesztettek föl. A *küüllőköri* közgyűlésből hivatalos formában van fölterjesztve, de nincsen benne semmi vélemény nyilvánítva és nem tekinthető tájékozó jelentésnek. A *keresztúri körből* értékes előadói vélemény érkezett, de a köri közgyűlés az érdemre nem tett semmi észrevételt, holott az előadó indítványt is foglalt jelentésébe. A *duna-tiszamenti* csak esperesi jelentés, mint a kolozsdobokai, a köri közgyűlés véleménye és határozata nélkül. Az *aranyostordai* nem terjesztett be külön jelentést, sem kimutatást. A *marosi, udvarhelyi, felsőfehéri és háromszéki körök* jelentései a kívánalmaknak elismerésre méltóan megfelelnek.

B) A kimutatások alapján a tanítás eredményét a következőleg világítjuk meg:

A kolozsdobokai körben.

Kolozson a felnőttekkel együtt voltak jelen az ifjak az őszi hónapokban 11 vasárnapon. Tárgy volt a keresztény vallás és reformáció. Éneklésről, vagy énektanításról nincs említés. Magyarorszáton hat tanítás volt 186 ifjú előtt. Tárgy az Ó biblia ismertetése. Ének volt mindenik alkalommal. Kideben «nem tartatott nyári vasárnapi tanítás, mivel nincs ifjúság». A kidei lelkész, úgy látszik nem nagy lelkiismereti kérdést csinál a hivekkel való foglalkozásból. Kolozsváron «a különleges helyi viszonyok miatt mint eddig nem, úgy most sem tartatott nyári tanítás». Most köri esperes afia biztatólag ír annyit, hogy a kérdés tanulmányozás alatt van.

Az aranyos-tordai körben.

A felnőtt ifjúság valláserkölcsei nevelését célzó vasárnapi tanításról nem szólhat a jelentés valami kedvező eredményről, a múlttal szemben előhaladás nem mutatkozik.

Csak 6 egyházközségben volt tanítás, 12-ben nem. Csegezben 12, Komjátszegen 9, Szentmihályon 8, Torockón Várfalván 11, Mészkőn 8, vasárnap. Örvendetes, hogy Szentmihályfalván és Várfalván is megkezdődött már, a hol eddig nem volt, ellenben sajnos, hogy Alsójárában elmaradt. Tordán esperes-lelkész afia az őszi hónapokban nagyszámú ifjúságnak tartott vallásos oktatást és a templomban rendeztek négy nyilvános előadást.

Több lelkész afia jelentése csak annyiból áll, hogy a tánc miatt nem lehetett megtartani. Neháyan a téli estéken tartott összejövetellekkel igyekeztek pótolni. Az első csoporthoz tartozók tegyenek kísérletet délelőtt s ne elégedjenek meg az egyszeri kihirdetéssel, hanem egymásután több vasárnap a szószékről hirdessék ki, hívják föl az ifjúságot és figyelmeztessék a szülőket. A második csoporthoz tartozók tegyenek kronolgikus jelentést a helyettesítő munka tárgyáról és lefolyásáról.

Általában nagyon elszomorító, hogy lelkész afiainak nagyobbrésze semmi munkásságot nem tud felmutatni ez igazi népnevelés körében. Annyit csak elvárhat a főhatóság, hogy a lelkiismeretes kísérleteik lefolyásáról őszintén beszámoljanak. Azt meg a köri közgyűléstől megköveteli, hogy a tényeknek megfelelő jelentést és bírálatot tegyen.

A köri nevelésügyi bizottság felhívását szósz szerint ideiktatjuk megszívlelésre: «felhívja a lelkész urakat, hogy találjanak út-at-módot arra, hogy a felnőtt ifjak akár téli estéken, akár egyletekben, de okvetlen részesüljenek valláserkölcsi oktatásban, hiszen minden egyház papja önmagának növeli belőlük saját hiveit... az ifjak lelkét nevelni kell minden jó papnak, ha buzgó és áldozatkész hiveket akar látni maga körül».

A küküllői körben.

A segesvárit kivéve mindenik egyházközségben tartott tanítás. Az eljárásban nem volt egyöntetűség, ami azt mutatja, hogy nem állapították meg a tanítás tervét

előre. Erre nézve a jövőben legyen irányadó az E. K. Tanács 1912. évi útasítása. Ádámosról jelentés nem érkezett. Désfalván 7, Dicsőszentmártonban 12, Bethlenszentmiklóson 10, Haranglábbon 15, Küküllőszéplakon 11, Marosszentbenedeken 8, Magyarsárosról jelentés nem jött, Szőkefalván 8 tanítás volt. Mindenütt volt énekgyakorlás.

A marosi körben.

«Általában véve lelkiismeretes buzgósággal jártak el.» A tervet előre megállapították. Tárgyul a Jézus élete főbb mozzanatai voltak kitűzve. A tanításra legbuzgóbban jártak: a szabédi, szentgericei, vadadi, nyárádszentmártoni, nyomáti egyházközségekben. A tanulók átlagát 40-re becsülik. Szabédon 50-re; itt «könnyekkel jutalmazták» lelkes buzgóságát. A többi kisebb egyházközségekben is hasonló volt a buzgóság. Iklandon csak 6 tanítás volt. Szentháromságon egy sem. Marosvásárhelyen a helyi viszonyok miatt nem tartatott, holott a városi élet forgatagában még inkább szüksége van az ifjú léleknek az irányításra és edzésre.

A keresztyűi körben.

A 30 egyházközségből 3 nem küldött jelentést: az éneli, korondi, körispataki. 12-ben csak nyári tanítás volt: Bordos, Bözöd, Fiátfalva, Magyarzsákod, Martonos, Nagysolymos, Rava, Siménfalva, Szentábrahám, Szentmiklós, Tordátfalva, Ujszékely.

6-ban nyári tanítás és téli esték: Alsóboldogfalva, Csekefalva, Gyagy, Firtosváralja, Kissolymos, Székelykeresztúr.

4-ben csak téli estélyek: Csehétfalva, Kadács, Medesér, Szentmihály és filiái.

4-ben nem volt semmi tanítás, egy vagy más okból: Bözödújfalú, Kede Pipe, Tarcsafalva. A két utóbbiban nem volt lelkész.

Tárgyak voltak: hit és erkölcsstan 7, erkölcsstan 3, egyháztörténelem 8, bibliai történet 3, a szociálizmus az egyházban 1, a tárgyat nem jelezte 15.

A nyári tanítást szép számmal hallgatták, a téli estélyek népesek voltak mindenütt. Az énektanítás párhuzamban haladt az elméleti tanítással.

A téli estélyek tartása üdvös és kívánatos, de nagy kár volna ez alatt a cím alatt átsiklani az ifjak vallás-erkölcsi és egyháztársadalmi oktatásán és tájékoztatásán. Az estélyek a felnőtteknék, a vasárnapok az ifjaknak szólnak.

Az udvarhelyi körben.

A 19. egyházközség közül 18-ból érkezett jelentés. A tanítás előzetes megállapodás szerint egységes volt mindenikben Abásfalvát kivéve. Az ember kötelességei és jogai Marion—Péterfi vezérkönyv alapján az erkölcsi és társadalmi szabályokat és szokásokat tanították. Ez igen helyes volt annyival inkább, mivel az E. K. Tanács idevonatkozó útásításait is betartották.

A tanítást a helyi körülmények zavarták és akadályozták. Nem volt egyenlő mértékű mindenütt, de sikert mégis ért el mindenik.

A 18 egyházközségben tartatott 188 tanítás, tehát átlag mindenikre esett 10 tanítás. Résztvett a tanításokon 6.253 ifjú és mindenik községben ugyanannyi felnőtt, tehát lelkész afiai 10.000 léleknél többet közelítettek meg szavukkal és hatásukkal, ami kétségen kívül nagy lelki örömmel jutalmazta fáradságukat. Ugyanez mondható a buzgó énekvezér afiairól is.

A felső-fehéri körben.

A 6 egyházközség mindenikében volt tanítás összesen 53, átlag 9. Résztvett mindenik lelkész és énekvezér afia. Részt vett 2175 ifjú, átlag mindenik egyházközségben 362.

A tanítás tárgya eltérő volt, amit a kör nevelésügyi bizottság s maga a kör sem helytelenít. Ez nem is volna kifogásolható ha lelkész afiai külön-külön a maguk számára egységes tervet dolgoznának ki és vinnének keresztül, de ha csak a véletlenre vagy a hangulatra támaszkodnak, akkor nem érnek el egy határozott célt.

A háromszéki körben.

A 11 egyházközségben, kivéve Kilyént és Brassót, tartatott tanítás Kálnokon és Laborfalván nyáron, a többiekben télen. A tanítások tárgya nincsen részletezve s a jelenvoltak száma sincsen kimutatva. A köri nevelésügyi bizottság nyilatkozata szerint a tanítások a célnak megfeleltek, de ez a főhatóságot nem elégíti ki, mert látni akarja, mi volt a tanítás tárgya és hány ifjú s esetleg hány felnőtt vett részt.

Örvendetes, hogy immár 9 egyházközségünkben foly ez a jótékony munka s ha még bizonyos rendszert és egyöntetőséget is keresztülvisznek, meg fog szünni a kör ellen sokszor felmerült panasz. De hogy a siker teljes legyen, ánekvezér-tanító afiai is vegyék ki részüket a hasznos munkából.

A duna-tiszamenti körben.

Vasárnapi tanítás csak Polgárdiban volt 2 ízben, de részvétlenség miatt be kellett szüntetni. Füzesgyarmaton nem volt vasárnapi tanítás, de «szabad iskola» cím alatt teljes sikerrel tartottak előadásokat az egyháztörténelem és közgazdaság köréből. Dévaványán, Orosházán és Hódmezővásárhelyen nem volt semmi tanítás. A lelkész és tanító afiai buzgóságát nem dicséri a tétlenség. Avagy talán nem érdeklődnek sem a nép, sem az ifjúság belső élete iránt?

Az E. K. Tanács a kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette és kéri a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főt. biz. azzal ajánlja elfogadásra, hogy a felmutatott hiányok orvoslására az E. K. Tanács hivassék föl.

Az E. Főtanács tudomásul veszi a nyári tanítás körében végezett és néhol szép sikerű munkásságot, minthogy azonban ez a népoktatás, amely maholnap egyedüli eszköz lesz egyházunk kezében az ifjúságunk neve-

lésére, nem mindenütt felel meg üdvös föladatainak, fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy a jelzett hiányokat esetről-esetre vizsgálja meg, hathatósan intézkedjék s az eredményről tegyen az E. Főtanácsnak jelentést.

Egyben megrendeli az E. Főtanács, hogy a téli időszakban mindenütt tartassanak vallásos esték és egyesületi oktató összejövetelek.

105. Az E. K. Tanács 1020—1913 szám alatt következő előterjesztést teszi:

A dunatiszamenti egyházkör 14—1913 közgy. jk. sz. a. fölterjesztvén pártolólág Józan Miklós esperes lelkész afiának a királyhágón tuli országrészben „utazó lelkészi állások szervezésére“ vonatkozó indítványát, E. K. Tanácsunk az indítványt, mely számadatokkal is bizonyítja, hogy Debrecen székhelylyel a különböző helyeken 799, Arad székhelylyel 786, Pécs székhelylyel 438 unitárius hívő részesülne lelkészi gondozásban, azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy bizassék meg az E. K. Tanács ezen nagyfontosságú kérdésnek tűzetes tanulmányozásával s részletes előterjesztést tegyen az E. Főtanácshoz első helyen Debrecen székhelylyel egy körlelkészi állás szervezése iránt.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a körlelkésziségek szervezését szükségesnek és kívánatosnak tartja s megbizsa az E. K. Tanácsot, hogy a helyzetnek és egyházunk körülményeinek megfelelőleg az előkészületet tegye meg.

106. Az E. K. Tanács 1185—1913 szám alatt következő előterjesztést teszi:

A marosi egyházkör 22—1913 közgy. jk. sz. a. pártolólág terjesztvén fel Ürmösi Kálmán lelkész afiának azon indítványát, hogy a belsőemberi nyugdijalagnál „a nyugdíj-

egység a most küszöbön álló lelkészi fizetések emelkedésével arányosan emelkedjék s abban mindazok a lelkészek részesüljenek, akik 1908 óta 40 évi szolgálat után mentek nyugalomba“. E. K. Tanácsunk tekintettel arra, hogy a belső emberi nyugdíjalapnál a nyugdíjegység az alap vagyoni állásához mértén állapíttatik meg az E. Főtanács által, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az mellőztessék, de mivel már országos törvény alkotott a lelkészi illetményeknek korpótlékok utján való emeléséről, határozza meg az E. Főtanács, hogy: mindenik korpótlékot élvező lelkész a korpótlék összeg után 5% nyugdíjilletéket köteles fizetni a belső emberi nyugdíjalapba 1914. évi január hó 1-től kezdődőleg. A nyugdíjalap állásához képest a lelkészi korpótlék figyelembe vétetik.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács meghatározza, hogy 1914. évtől kezdve a korpótlék után minden lelkésztől szedessék 5% járulék a nyugdíjpénztárba. A nyugdíjösszeg megállapításánál a nyugdíjpótlék fizetése figyelembe fog vétetni, azonban valamint eddig, úgy ezután is a nyugdíjalap jövedelme lesz irányadó a nyugdíjegység megállapításánál.

107. Az E. K. Tanács 1219—1913 szám alatt következő előterjesztést teszi:

Az udvarhelyi egyházkör 25—1913 közgyűlési jk. sz. a. pártolóan terjesztvén fel Bencédi Pál lelkésznek a belső emberek irodalmi munkásságának nyilvántartására vonatkozó indítványt, E. K. Tanácsunk az indítványt azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, mondja ki az E. Főtanács:

Mindenik egyházközségben év végén a lelkész és énekevezér készítsen az azon évben végzett fontosabb irodalmi működéséről kimutatást és azt nyújtsa be az esperesi vizsgálószeknek s a vizsgálószek jegyzőkönyvében külön pont alatt vétessék be.

Ezen határozat értelmében az indítvány elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetik.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az indítvány célzatát magáévá teszi és határozza, hogy lelkész és énekvezér afiai irodalmi és hasonló jellegű munkásságáról és népjóléti működéséről az esperesi vizsgálószékek vegyenek be jelentést s arról külön pont alatt a jegyzőkönyv rendjén értesítsék az E. K. Tanácsot.

108. Az E. K. Tanács 1304—1913 szám alatt következő előterjesztést teszi:

A keresztyáni egyházkör 25—1913 közgy. jk. sz. a. pártolólág terjesztvén föl Szász András lelkész afiának azon indítványát, hogy az E. Főtanács „valamelyik alapból a székelykereszturi Dávid Ferenc fiókegylet és 3 munkaköre részére a gyűlések ellátására és a tagok fuvarköltségeire adjon 500 kor. évi segélyt és a többi egyházkörben működő fiókegyleteket is aránylagos segélyben részesítse“, E. K. Tanácsunk, tekintettel az egyházi különböző alapoknak ezidőszerint való rendkívüli megterhelhetetésére, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy ne fogadtassék el.

Ezen határozat értelmében az indítvány az E. Főtanács elé terjesztetik.

A főt. biz. az E. K. Tanács előterjesztését elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács tekintettel a Dávid Ferencz Egyletnek általános jó hatásu működésére fölhivja az E. K. Tanácsot, hogy az indítvány, illetőleg kérés tárgyát tanulmányozza és találja módját, miképpen lehetne segíteni a nehézségeken.

109. Az E. K. Tanács 1429—1913. szám alatt következő előterjesztést teszi:

Lőrinczy Dénes egyházi tanácsos, nyug. altábornagy afia indítványt nyújtott be az Egyházi Törvény 224 ik §-ának oly képeni módosítására, illetve kiegészítésére, hogy „a Kolozsvárt lakó egyházi tanácsosok az E. K. Tanács ülésein nem mint szavazó, hanem mint tanácskozó tagok résztvehessenek“ és hogy továbbá „a mindenkori esperesek az E. K. Tanácsnak hivataluknál fogva tagjai legyenek“ E. K. Tanácsunk tekintettel arra, hogy az E. Főtanács által állíttattak meg az E. K. Tanácsi tagságra vonatkozó törvénybeli intézkedések és azok megfelelők, az indítványt az E. Főtanács elé terjeszti azzal a javaslattal, hogy az mellőztessék.

A főt. biz. hivatkozva a közetlenségre, a szóbeliségre, kíváncsnak tartja, hogy az esperesek az E. K. Tanács gyűlésein jelen legyenek és személyesen tájékozzák az E. K. Tanácsot. Javasolja a szervezeti szabály revízióját és az espereseknek mérsékelt utiköltség adását.

Józan Miklós esperes indítványozza, hogy a vidéki espereseknek, kik az E. K. Tanács választott tagjai, vasuti költségeik térítésenek meg.

Az E. Főtanács a szervezeti szabálynak az E. K. Tanács tagjaira vonatkozó rendelkezéseit nem változtatja meg, mert arra nem lát kellő okot. Józan esperes indítványa kiadatik az E. K. Tanácsnak.

110. Az E. K. Tanács 1439—1913. szám alatt következő előterjesztést teszi:

Máté György egyházi tanácsos afia 3 rendbeli indítványt terjesztett be és pedig:

1. Az érettségi vizsgálat egyházi elnöke minden évben jelentést tegyen az E. Főtanácson az érettségi vizsgálatokról, ott szerzett tapasztalatokról és ez az értesítés az E. Főtanács tárgysorozatába lehetőleg elől önálló pontul vétessék föl.

2. A szaktanárok az érettségi írásbeli dolgozatokról az

érettségi dolgozatok érdemjegyeit számonvevő értekezleten írásbeli szakjelentést olvassanak fel.

3. Középiskoláinkban, úgy a nyelvi, mint a matematikai szakokban a tanárok a tanításban közösen megállapított terminológiát használjanak. Középiskoláinkban ugyanazon tankönyveket használják s az intézetek mindenik egyes tankönyvhez készítsenek házi tantervet.

Az E. K. Tanács az indítványokat, melyek általában adminisztratív jellegűek, azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy adassanak ki az E. K. Tanácsnak a további esetleg szükséges intézkedések megtételére.

A főt. biz. elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az indítványokat visszaadja az E. K. Tanácsnak, hogy az esetleg szükséges intézkedéseket tegye meg.

111. A főtanácsi bizottság a vizsgálatai alatt szerzett tapasztalatairól egybefoglaló általános jelentést tesz, melyben fölhívja a figyelmet a képezés állami megváltására, a kolozsvári és keresztúri gimnáziumoknál a tanulás eredményében mutatkozó hullámvásra, a régi egyházközségeknek az ujjakkal szemben nagyobb arányú segélyezésére. A lelkészek és kántorok segélyezésénél figyelembe vételre ajánlja a családi létszámot s az alapítványok fölhasználásánál az alapító intenciójának szoros szemelőtt tartását.

Az E. Főtanács az általános jelentést kiadja az E. K. Tanácsnak észrevételei megtételére s a minisztériumhoz a kepmegváltás ügyében fölterjesztés tételére.

112. A főt. püspök úr javaslatot nyújt be a jövő évi főt. bizottság kiküldésére.

Az E. Főtanács az 1913—14. évi főtanácsi bizottsági tagoknak megválasztja : Fe-

renczi Géza, Lőrinczy Dénes nyug. altábornagy, egyh. köri f. ü. gondnok, Kozma Ferenc, Bedő Ferenc, Árkosi Gyula, Barabás András, József Lajos, Fazakas Lajos, dr. Váradí Aurél; póttagokul: Osváth Gábor, dr. Tóth György, Németh István egyháztanácsos fiait.

113. A főt. püspök úr előterjeszti, hogy szabályaink értelmében a jövő 1914. évben zsinati Főtanács tartandó s sor szerint a kolozsdobokai, aranyostordai és dunatiszamenti köröknek kellene tartaniok, de tekintettel arra, hogy a székelyszeresztúri gimnázium új épülete a jövő évre készen lesz s ünnepeles megnyitása a jövő évre esik, célszerűnek látná, hogy zsinat keretében történjék az iskola ünnepeles is.

Az E. Főtanács megbizza az E. K. Tanácsot a zsinat előkészítésével.

114. A főtiszt. püspök úr örömmel jelenti, hogy a tanácskozásra kitűzött tárgyak immár el vannak intézve. Megelégedéssel említi, hogy hosszas tanácskozásaink alatt mindig az ügyek iránti meleg érdeklődés mutatkozott s a nyugodt megfontolás és békés együttérzés irányította tanácsos fiait főlshóalásaikban. Ennek a szellemnek a megőrizését kéri mindenkitől továbbra is, mert egyházunk nagy érdekeit csak egyetértő és egymást megbecsülő jóakarattal védhetjük meg és vihetjük előre. Isten áldását kéri a jelenlevőkre és a távolmaradottakra és ezzel a tanácskozásokat berekeszti.

Kisgyörgy Sándor esperes afia a főt. püspök urnak, az elnökségnek szives és odaadó buzgó munkásságukért elismerő köszönetét nyilvánítja a jelenvolt tagok nevében.

Józan Miklós közügyigazgató afia buzgó imában kérte Isten áldását az elvégzett munkára.

Ezzel a főtanácsi gyűlés véget ért, a tagok egymástól búcsut véve, visszatértek saját munkakörükbe.

A jegyzőkönyvet a hozott határozatokkal megegyezőnek találjuk és hitelesítjük:

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán,
unitárius egyházi főgondnok.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Fekete Gábor,
unitárius egyházi főgondnok.

Dr. Boros György,
unitárius egyházi főjegyző.

Dr. Gál Kelemen,

Ürmösi Kálmán,
jegyzőkönyv-hitelesítők.

Végh Mihály,

A FŐTANÁCS TÁRGYSOROZATA

Jksz.	Lapszám
1. Az Egyházi Főtanács megnyitása	3
2. Az Egyházi Főtanács megalakulása. Tanácsosok névsora	8
3. A tárgysorozat megállapítása	9
4. Főtanácsi képviselők bejelentése	10
5. Egyháztanácsosok eskütétele	10
6. A püspök évi jelentése	10
7. Id. báró Daniel Gábor levele	18
8. Az E. K. Tanács évi jelentése	19
9. A jószágfelügyelőség évi jelentése	37
10. Dévai Dávid F. imaház ügye	45
11. Bizottságok kiküldése	48
12. Ürmösi Kálmán maros-köri esperes lemondása	49
13. Fazakas Lajos maros-köri esperes megerősítése	49
14. László Domokos udvarhely-köri f. ü. gondnok lemondása	50
15. Iszlay László kükküllő-köri f. ü. gondok lemondása	50
16. Bálint István és neje alapítványa a füzesgyarmati egyházköztség javára	51
17. Dr. Bedő Albert-féle pályadíjra kitűzött egyházi beszéd pályázat eredménye	53
18. Benkő Mihály-féle pályadíjra kitűzött egyházi beszéd-pályázat eredménye.	55
19. Választások	60
20. Jelentés a pénztárvizsgálatokról	61
21. Az általános és Iparbanknál elhelyezett pénz ügye	62
22. Jelentés a székelykereszturi gimn. építkezésekről	65
23. Jelentés a tordai megszünt gimnáziumról	67
24. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése	69
25. Dr. Bedő Albert pályadíjat tűz ki	69
26. Á jelölő-bizottság jelentést tesz	70

Jksz.	Lapszám
69. Korház alap költségvetése	129
70. Tanári nyugdíjalap költségvetése	130
71. Tanári nyugdíjalap számadása	130
72. Tanári özv. árvai alapok költségvetése	131
73. Lelkészi korpótlék számadása	131
74. Belsőemberi nyugdíj alap számadása	133
75. Belsőemberi nyugdíj alap költségvetése	133
76. 150.000 K államsegély számadása.	134
77. 100.000 K államsegély számadása.	134
78. Tőkegyarapító államsegély számadása	135
79. Kongrua számadása.	136
80 ₁ / Középiskolai tanárok fizetés kiegészítése, számadása	136
80 ₂ / Kolozsvári főgimn. számadása	137
80 ₃ / Kolozsvári főgimn. költségvetése	138
81. Szolgák nyugdíjalapja költségvetése	138
82. Székelykereszturi gimn. számadása	138
83. Székelykereszturi gimn. költségvetése	141
84. Tordai megszűnt gimn. alap számadása.	142
85. Tordai megszűnt gimn. alap költségvetése	143
86. Konviktusi alapok számadása	143
87. Konviktusi alapok költségvetése	145
88. Konviktusi pénztár számadása	146
89. Konviktusi pénztár költségvetése	146
90. Letétek számadása	147
91. Buni birtok számadása	147
92. Debreceni Szabó József birtok számadása.	148
93. Összesített vagyonmérleg	149
94. Költségvetési idő megváltoztatása.	150
95. Székely Derzsi egy.-k. kántori képéje	151
96. Kissolymosi egyh. közs. zab-kepéje	151
96. Atosfalvi leányegyházközség kepeváltása	152
97. Firtosváraljai polg. község segély ügye	152
98. Érettségi vizsgálatról jelentés	122
99. Új egyházi tanácsosok esküt tesznek	155
100. Kollégium és gimn. vizsgájáról jelentés	155
101. Jelentés az elemi iskolai tanításról	161
102. Jelentés a nem unitárius iskolákban tanult növendé- kekről	184
103. Jelentés a képezdékbén tanult növendékekről	187
104. Jelentés az 1911. évi nyári vasárnapi tanításról	188
105. Indítvány körlelkézség fölállítására	194
106. " a korpótlék után nyugdíj járulék fizetésről	194
107. " lelkészek irodalmi munkássága nyilvántar- tásáról	195

Jksz.	Lapszám
108. Indítvány Dávid F. egyletek fuvarköltiségei pótlásáról	196
109. „ kolozsvári egyháztanácsosoknak az E. K. Tanácsba hívásáról	196
110. Indítvány Máthé Györgytől tanügyben	197
111. Főtanácsi bizottság általános jelentése	198
112. Jövő évi főt. bizottság kiküldése	198
113. Zsinattartásról intézkedés	199
114. A Főtanács bezárása	199

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

	Jkviszám	Lapszám
Alapok és alapítványok kimutatása:		
Kolozsvári iskolai	66	125
Kereszturi gimnáziumi	66	127
Egyházközségeké.	66	127
Kereszturi iskolai.	81	139
Kereszturi gimnáziumi	81	140
Kolozsvári konviktusi	85	144
Angolokkal és amerikaiakkal viszony	6	17
Angolokhoz és ámériкаиakhöz felhivás D. F. imaházra.	10	45
Ádám Dénes egyh. tanácsos meghalt	6	18
Áldozócsütörtökön konfirmálás tartatik . . .	36	78
Államsegélyek főkimutatása	40,89	41,94
Áldozó csütörtökön konfirmálás legyen . . .	39	82
Általános bank ügye	21	62
Általános jelentése a főt. bizottságnak 1911-ről	36	77
" " " " 1912-ről	39	85
" " " " 1913-ról	111	198
Árkossy Lajos főszámvevő adománya	8	22
Árkossy Gyula dr. a főt. bizottság tagja . .	112	198
Atosfalván kepeváltás	96	152
Baldáchy alapítványról püspöki jelentés . .	6	14
Baldáchy alapítvány meghatalmazottjai . .	19	61
Barabás Károlyné adománya Karácsonfalván .	8	34
Barabás András 1914. főt. biz. tagja. . . .	112	198
Bartalis Márton városfalvi énekvezér lett . .	6	11
Bálint István és neje alapítványa	8,16	20,51
Bálint Mózes küiküllödombói tanító lett. . .	6	11
Bálint Ödön helyettes lelkész Vadadban . . .	6	11
Bedő Albert dr. beszédpályázaton Kovács La- jos nyert.	17	53

	jkviszám	Lapszám
Bedő Albert beszéd pályázatot hirdet	25	69
Bedő Ferencz 1914. főt. biz. tagja	112	198
Benedek István adománya Kadácsban	8	33
Benkő Árpád egyh. tanácsosi esküt tett	5	10
Benkő Mihály beszéd pályázatán Kovács Lajos nyert.	18	55
Benkő Mihály III. f. fegyelmi bizottság tagja.	19	61
Belső emberek mellékfoglalkozása bejelentendő	39	88
Berde Mózsa tanári jutalom dr. Kiss Ernőnek	8	24
Berde Mózsa egyházi segélye kiadatik	43	101
Berde Mózsa gyümölcsészeti jutalom	46	102
„ „ alapok számadása és költség- vetése	61	108
Berde Károly őrnök fölmentése	48	105
Bihari Dávid adománya Nagyajtán	8	35
Birtokok jövedelme.	9	43
Borbély Ferencz dr. kollegiumi felügyelő	8	25
Borbély István tanári beiktatója	8	25
Boor Jenő lelkész, meghalt	6	18
Boros György dr. párisi vallásügyi kongressz- szuson volt.	8	22
Boros Rózsika Channing Houseban tanul	6	17
Brassói lelkész fizetés	54	112
Bunibirtok tagosítása, terjedelme	9	43
Buzogány Kálmán abrudbányai lelkész lett	6	11
Codificaló bizottság nem szükséges	39	85
Csák János adománya Füzesgyarmaton	8	35
Czegezi Mihály III. f. fegyelmi bíróság tagja	19	61
Czegezi Mihály jelölő bizottság tagja	11	48
Csifó Salamon II. f. bíróság tagja	19	61
Csiky László gondnok elhunyt	6	18
Csipkés Mózes adománya Sepsikőröspatakon	8	34
Csongvay Lajos adománya marosköri tanu- lónak	8	33
Csongvay Lajos E. K. Tanács tagja lett	27	85
Czinege Imre adománya Fogarason	8	34
Daniel Gábor br. t. főgondnok levele	7	19
Daniel Lajos br. felügyelő g. adománya Vargyason	8	34
Daniel Lajos br. jelölő biz. tagja	11	48
Darkó Áronné adománya Nagyajtán	8	35

	Jkviszám	Lapszám
Darkó Lajos kántor lett Szentmiklóson . . .	6	11
Dávid Ferenc alapítványról püspöki jelentése	6	14
Dávid Ferenc egyletek ellátási segélyt kérnek	108	196
Dávid Ferenc-emlék imaház terve Déván . .	1,8	6,23
Dávid Ferenc-emlék imaház felhívás . . . , .	10	45
Deák Miklós adománya Tordátfalván	8	33
Deák Sándor adománya Székelyszentmihályon	8	33
Demeter Lőrinc lelkész meghalt	6	13
Dersi Sándorné adománya Nagyajtán	8	35
Déván Dávid F. emlék imaház tervezetük ,	1	6
Déván Dávid F. emlék imaház tervét Pákey Lajos készíti	8	23

Egyházközségek számadását vizsgálja az esp. szék	39	83
E. K. Tanács évi jelentése . . . ,	8	19
Elekes Dénes és neje alapítványa	8	22
Elismerés a tisztviselőknek	8	37
Ellenőr a pénztánokkal egyenlően felelős , .	21	65
Elleőrizés szabályozására intézkedés . . .	21	65
Énekes könyv újra nyomtatott	8	22
Érettségiről jelentés	98	154
Érettségi jutalmat nyert Mikó Miklós . . .	98	154
Eskümintát revideálni kell	39	89
Évi jelentések püspöki	6	10
„ „ E. K. T.	8	19
„ „ jószágfelügyelőség	9	37
„ „ előre kinyomatása kívánatos	8	37

Farkas Mózes adománya Karácsonfalván . .	8	34
Farkas Sándor (murányi) alapítvány Zoltán Sándornak	8	24
Fazakas Gabriella tanító Jobbágyfalván . .	6	12
Fazakas Lajos esperes megerősítése	13	49
Fazakas Lajos 1914. főt. biz. tagja	112	198
Fazakas Péter kántor lett Kidében	6	11
Fazakas Péter adománya Csekefalván	8	84
Fekete Pál egyh. tanácsos lett	37	84
Dr. Ferencz Ákos E. K. T. tagja lett , . . .	37	85
Ferencz József püspök Baldácsi-alapítvány meghatalmazottja	19	61

	Jkvizszám	Lapszám
Ferencz József püspök megnyitója	1	4
Ferencz József püspök jelentése	6	10
Ferencz József püspök adománya	8	33
Ferencz József püspök II. foku fegy. bíróság elnöke	8	22
Ferencz József dr. segílyt adott	19	61
Ferenczi Áron adománya Medeséren	8	33
Ferenczi Géza dr. 1914. főt. biz. tagja	112	198
Ferenczi Lajos adománya	8	34
Firtosváraljai egyház a községnek kölcsönt adhat	97	152
Fogarasi lelkész állás fizetése	53	111
Főtanácsi bizottság (1911. évi) jelentése . . .	36	80
„ „ egyik évi nem bírálhatja a másikat	36	81
Főtanácsi bizottság 1912. évi jelentése . . .	39	85
Gál Elek adománya Nyárádgálfalván	8	33
Gál Jenő E. K. Tanács tagja lett	37	84
Gál Jenő II. fok. fegyelmi bíróság tagja . . .	19	61
Gál Jenő Baldácsy-alapítvány meghatalmazottja	19	61
Gál Kelemen dr. II. fegy. bíróság póttagja . .	19	61
Gál Kelemen dr. jegyzőkönyvhiteltesítő . . .	19	61
Gálfalvi Péter kántor Kadácsban	6	11
Gálfi Lőrinc II. f. fegyelmi bíróság tagja . .	19	61
Gálfi Zsigmond kollégiumi felügyelő	8	25
Gazdasági szabály módosítása	32	74
Gál Zsigmond egyh. tanácsosi esküt tett . . .	5	10
Geréb Sándor lelkész nyugalomba megy . . .	29	72
Gvidó Béla III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
Gvidó Béla E. K. Tanács iagja	37	84
Gvidó Béla szavazatszedő biz. elnöke	11	48
Gyöngyösy Béla E. K. T. tagja lett	37	40
Győrfi Róza ösztöndíj kiadatott	8	24
Hadházy József lelkész meghalt.	6	13
Haller Ottó adománya Bodokon	8	35
Halmágyi Károly nyugalomba megy	31	73
Hanknison angol lelkész látogatása	6	17

	Jkviszám	Lapszám
Imre Domokos adománya Csekefálván	8	34
Iparbank ügye	21	62
Irodatiszt beállítása	48	106
Irodalmi munkásáról jelentés kell	10	70
Islai László gondnok lemond, tiszt. gondnoki cim adatik	15	50
Iskolai jelentések	98,154	104,188

Dr. Jankovits Béla miniszter lett	8	23
Jegyzőkönyv hitelesítése	24	69
Jelentések; Püspöki	6	10
" E. K. T.	8	19
" Jóságfelügyelősége	9	37
" Erettségi vizsgáról	98	154
" kolozsvári és keresztúri isk.	100	155
" nem unitárius isk. tanulókról	102	184
" képezdekben tanulókról	103	187
" nyári vasárnapi tanításról	104	188
Jelölő-bizottság	21	48
" jelentése	26	70
Jóságfelügyelőség jelentése	9	37
Jogügyi-bizottság a törvényeket felülvizsgálja	39	88
Józan Miklós a jelölő-bizottság tagja	11	48
József Lajos III. f. biz. tagja	19	61
" 1914 főt. biz. tagja	112	198

Kántorképzés ügye	36	83
Kelemen Árpád adománya Marosvásárhelyt	8	33
Kepeváltás (kántori) Székelyderzsben	94	151
" (zab) Kissolymoson	95	131
" atosfalvi leányegyházban	96	152
Keresztúri gimn. új épületéről jelentés	22	65
" " építést felügyelő bizottság	22	66
" " építésre segély	22	67
" " bizottságnak elismerés	22	67
Kincses László jánosfalvi lelkész lett	6	11
Kisgyörgy Jenő tanító Magyarzsákodra ment	6	11
Kisgyörgy Sándor 40 éves jubileuma	6	11
" " III. foku fegy bíróság tagja	19	61
" " jelölő-biz. tagja	11	48

	jkviszám	Lapszám
Kis Elek Oxfordban tanul	6	17
Kiss László gazdatisztal a per befejezve . .	8	26
Kiss Sándor ny. lelkes és esperes meghalt .	6	13
„ „ lelkes egyh. tanácsos lett	37	84
Kissolyosban zabkepeváltás	95	151
Költségvetés: közalapé.	59	116
„ Berde Mózsza alapoké	61	118
„ Augusztinovics „	63	121
„ Koncz János „	65	123
„ kisebb „	67	128
„ kórház „	69	129
„ tanárnyugdíj „	70	130
„ tanári özv. árvai „	72	131
„ belsőemberei nyugdíj alapké	75	133
„ kolozsvári főgimnázium „	82	138
„ keresztúri gimnázium „	82	141
„ tordai volt gimnázium „	84	143
„ konviktusi pénztár „	87	146
„ „ alapok	86	145
„ konviktus „	88	146
Költségvetési év júliusban kezdődik	93	150
Kántori kepeváltás Derzsben	94	151
Koncz József és neje adománya	8	32
Korpótlék (lelkészi) után fizetni kell a nyugdíjba	106	194
Kovács Gábor egyh. tanácsos meghalt . . .	6	18
Kovács Irma tanítónő meghalt	6	13
Kovács József és neje adománya Hódmező-		
vásárhelyt	8	35
Kovács Lajos a Bedő és Benkő beszéd-pályá-		
zat nyertesse	18,18	53,55
Kovács Mihály adománya Nyárádgálfalván .	8	33
Kozma Ferencz segélybizottság elnöke . .	11	48
„ „ 1914 főt. biz. tagja	112	198
László Domokos gondnok lemond, tiszt. gond-		
noki cím adatik	14	50
László Domokos III. f. fegy. bíróság póttagja	19	61
Lelkészek népjóléti tevékenységre fölhívatnak	39	89
„ mellékfoglalkozást jelentsék be . . .	107	196
Leszámitoló banknál a kezelés hogy legyen? .	21	63
Lőrinczi Dénes lelkész nyugalomba lépett .	6	13

	Jkviszám	Lapszám
Lőrinczi Dénes altábornagy alapítványa	8	33
„ „ „ 1914. főt. biz. tagja	112	198
„ „ „ esperes III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
Lőrinczi Domokos adománya Csekefalván	8	21
Lőrinczi Albert alapítványa	8	21
Lukácsi Sándor keresztúri felügyelő	8	25
Magyarosi Mózes adománya	8	32
„ Zsuzsánna „	8	32
Marosi Mátyás tszentgyörgyi kántor	6	1'
Marosvásárhelyi és sztkirályi egyház viszonya megszűnik	27	70
Máthé György indítványokat nyújt be	110	197
Megnyitó beszéd	1	4
Mikó Imre dr. E. K. T. tagja lett	37	85
Mikó Miklós egyh. tanácsos meghalt	6	18
„ „ érettségien jutalmat nyert	98	154
Molnár Lajosné adománya Fogarason	8	33
Molnár János 40 éves jubileuma	8	23
Molnár Miklós tanuló öszt. díjat kap	8	24
Mózes Mihály lelkész nyugalomba lépett	6	13
Nagy János lelkész alapítványt tett	8	21
Németh István 1914. főt. biz. tagja	112	198
Névtár (egyházi) két évenként adandó ki	39	89
Novák János adománya Fogarason	8	34
Nyeréskedő pénzintézeteknél állást nem fog- lalhatnak tanárok, egyh. tisztviselők	39	88
Nyomda-alaphoz új adomány	8	21
Nyugdíjintézetbe fölvételek	8	26
Nyugdíjazások	28,29,30,31	72,73
Nyugdíjazottak kérése nem teljesíthető	33	75
Nyugdíjszabály módosítása	34	76
Nyugdíjalapba fizetni kell a korpótlék után	106	194
Oxfordban tanul Kiss Elek dr.	6	17
Osváth Gábor III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
„ „ 1914. főt. biz. tagja	112	198
Osváth Rózsika tanító Küküllődombon	6	12

	Jkviszám	Lapszám
Ösztöndíjak, új	56	113
Ötödéves korpótlék utaltatott lelkészeknek. . .	8	26
Özvegyek nyugdíjügye	33	75
Pálfi Jánosné adománya	8	32
Pál Ferencz és neje adománya Recsényeden . .	8	34
Pál György adománya Kedében	8	33
Pénztárvizsgáló bizottság jelentése	20	61
Pénztárvizsgáló hivatalhoz rend. irnok kell. . .	20	62
Petrichevich Horvát Kálmán III. f. fegy-bir. elnöke	19	61
Petrozsényi lelkészi fizetés	52	109
Pap Daniel csehétfalvi tanító	6	11
Pap Domokos egyh. tanácsosi esküt tett . . .	5	10
Pap Gyula szháromsági lelkész lett	6	11
Pap Sándor lelkész nyugalomba ment.	6,30	13,73
Pap Mózes szavazatszedő biz. tagja	11	48
Pap Zsigmond énlaki lelkész lett	6	11
Patakfalvi Izsák kántor Datkon	6	11
Pénzesné Simó Mária adománya Kissolymosban	8	33
Péterfi Zsigmond alapítványát gyarapítja . . .	8	21
Péterfi testvérek adománya Fogarason	8	34
Péter Ödön gyepesi lelkész lett	6	11
Péter János adománya Sz.-udvarhelyt	8	34
Péter Róza tanító Magyarásáron	6	11
Péter Sándor szavazatszedő biz. tagja	11	48
Petrichevich H. Kálmán főgondnok adománya		
érettségire.	98	151
Püspöki évi jelentés	6	10
Püspöki vizsgálat Budapesten, Tordán.	6	14
Püspöki látogatás Marosvásárhelyt, Segesvárt .	6	14
Rédiger Béla egyháztanácsos meghalt.	6	18
Sándor Ferenc adománya H.-szentpéteren . . .	8	34
Sántha Albert urvacsorai kelyhet ad	8	33
Segesvári lelkészi fizetés	51	108
Számadás: a közalapé	58	115
„ Berde alapoké	60	116
„ Augusztinovich alapoké	62	120
„ Koncz János alapoké	64	124

	Jkviszám	Lapszám
Számadás kisebb-alapoké	66	124
„ Kórház-alapoké	68	128
„ tanári nyugdíj-alapoké.	71	130
„ lelkészi korpótlék	73	132
„ tanári özvegyi alapoké	68	119
„ belsőemberi nyugdíj-alapoké	64	133
„ egyházi államsegély alapoké.	76,77	134
„ főgymn.-alapoké	73	122
„ tőkegyarapítási-alapoké	78	135
„ kongrna-atapoké	79	136
„ tanári fizetés kiegészítés	80	136
„ Kolozsvári főgymn	80/1	137
„ kereszturi gymn.-alapoké.	81	138
„ tordai volt gymn.-alapoké	83	142
„ kolleg. konviktus alapoké	85	143
„ kolleg. konviktus pénztár	86	145
„ letét-alapoké	89	147
„ Berde Mózsza alapítv. birtokról.	90	148
„ Szabó József és Zsófia alap. birtokról	91	148
Szabálymódosítás	32,24	74,76
Szabó József adománya Városfalván	8	84
Szabó József adománya H.-Almásan	8	34
Szakács Johanna adománya Székelykereszturt	8	33
Székely János egyh. tanácsos lett	37	85
Székely János egyh. esküt tett	99	155
Székelykereszturi gymn. pénztár kezelése	57	114
Székelyderzsben zabkepe váltás	94	151
Székely László ny. lelkész alapítványa	8	22
Székely Miklós III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
Szentkirályi Ferenc gondnoki beiktatója	8	25
Szentkirályi Ferenc E. K. I. tagja lett	37	84
Szentpáli Gyula adománya Fogarason	8	34
Szentpáli Gyula egyh. tanácsos lett.	37	84
Szilágyi Sándorné adománya M. vásárhelyt	8	33
Szolga János és neje adománya	8	32

Tanácsosok behívása az E. K. T.-ba, indítvány	109	196
Tanárok főtanácsai jogosultsága megszűnik	39	88
Tanárok pénzügyintézeteknél nem működhetnek	39,55	88,112
Tanítók népjóléti tevékenységre felhivatnak	39	89

	Jkviszám	Lapszám
Távolmaradásokat igazolták	2	9
Templomszentelés volt Pipén	6	15
Tisztviselők bankoknál nem lehetnek	39	88
Tompa Mártha Channing Houseban	6	17
Tólh Károly tanító nyugalomba ment	6	13
Tóth György dr. 1914 főt. biz. taggá	112	198
Tordai volt gymn. vagyona	23	67
Tordai alapítványt kezelők fölmentése	23	67
Török Elek adománya Székelytompán	8	33
Török Mihályné alapítványt tett	8	21
Törvények (egyházi) kiadásra összegyűjtendők	39	88
Ünnepek tartása hogy legyen	36	82
Ürmösi Jenő gazd. biz. elnök	32	74
„ „ „ „ „ megválasztása	35	77
Ürmösi Kálmán lelkész nyugalomha vonul	12,28	48,72
„ „ „ tiszt. esperesi címet kap	12	48
„ „ „ E K. Tanács tagja lett	37	80
Utazó lelkészi állások szervezésére indítvány	105	194
Vagyonmérleg, összesített	92	149
Vallásitanítás terve nem készült el	8	23
„ „ „ „ „ köröknek kiküldendő	8	37
Vasko Mózes adománya Kálnokon	8	34
Vass Domokos adománya Fogarason	8	34
„ „ „ egyh. tan. lesz	37	84
Vári András adománya Kédében	8	33
Vári Albert II. fegy. bíróság p. tagja	19	61
Várad Aurél dr. 1914. főt. biz. tagja	112	198
Vásár kolozsvári egyházközségtől	49,50	107,108
Végh József tanuló ösztöndíjat kapott	8	24
Végzetek alapítványai	8	22
Veres József III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
Veres József E. K. T. tagja lett	37	84
Zoltán Sándor a Farkas Sándor alapítványt nyerte	8	29
Zsakó István III. f. fegy. bíróság tagja	19	61
Zsakó Mózes gyepesi énekvezér lett	6	11
Zsigmond Lajos és neje adománya	8	33
Zsinat lesz 1914-ben.	112	199

E1
9035
H10
114
1909-1913

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK

KOLOZSVÁRT 1909. ÉVI AUGUSZTUS HÓ
29—31. NAPJAIN TARTOTT RENDES
ÉS KOLOZSVÁRT 1909. ÉVI NOVEMBER
HÓ 21-ÉN TARTOTT RENDKIVÜLI
::: ÜLÉSEIRŐL SZERKESZTETT :::

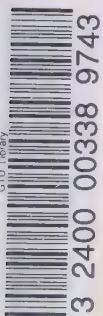
JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE :

CSIFÓ SALAMON,
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ HELYETT
MEGBIZOTT JEGYZŐ.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN,
1909.

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK

1909. ÉVI AUGUSZTUS HÓ 29—31. NAPJAIN

KOLOZSVÁRT TARTOTT ÜLÉSEIRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE :

CSIFÓ SALAMON,

EGYHÁZI FŐJEGYZŐ HELYETT MEGBIZOTT JEGYZŐ.

KOLOZSVÁRT

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1909.

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK
1909. ÉVI AUGUSZTUS HÓ 29—31. NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT ÜLÉSEIRŐL SZERKESZTETT
JEGYZŐKÖNYV.

ELSŐ ÜLÉS.

Tartatott 1909 augusztus 29-én $\frac{1}{2}$ 9 órakor kezdődőleg.

Elnökök: egyházi részről Méltóságos és Főtisztelendő *Ferencz József* püspök ur; világi részről Méltóságos *Br. Petrichevich-Horváth Kálmán* csász. és kir. kamarás, egyházi főgondnok ur.

Előadó: *Végh Mihály* egyházi és püspöki titkár.

Elnök *Br. Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok ur jelenti, hogy Nagy Lajos egyházi főjegyző ur egészségi állapota miatt nem vehet részt jelen főtanácsi üléseinkben s így nem teljesítheti a főjegyzői kötelességeket. A főtanácsi ülések jegyzőkönyveinek a vezetésére ezért a mennyiben a megjelent tagok hozzájárulnak s az illető vállalja, felkéri, illetve megbizni ajánlja *Csifó Salamon* kolozsvári lelkész-tanár afiát, ki is e felhívást és megbízást, miután a jelenlevő tagok az elnöki ajánlathoz hozzájárultak, elfogadva, jelen főtanácsi ülésekről a jegyzőkönyveket, mint megbízott jegyző, vezetni helyét elfoglalja.

1. Méltóságos és Főtisztelendő *Ferencz József* püspök ur a főtanácsi ülést az alább olvasható, egyháza és hazája

őszinte szeretetéről, mindkettőnek igazi érdekeit féltve őrző gondoskodásáról tanuskodó beszéddel nyitja meg.

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Hálával eltelve lelkemben az isteni Gondviselés iránt, hogy áldó kezét e lefolyt egyházi évben is egyházunk felett tartva, az ő segedelmével annak előmenetelét munkálnunk megengedte, az atyafiságos szeretet melegével üdvözlöm jelen egyházi főtanácsunknak egybegyült tagjait s megnyitó beszédemet azzal kezdem, a mivel a mult évit végeztem volt, a „Ne temere“ czim alatt ismeretes pápai decretummal. Csakhogy most úgy beszélhetek arról, mint egy fejünk felett tovatünt sötét fellegről, mely pusztító villámokat rejtett magában, de szerencsére elvonult a nélkül, hogy viharban tört volna ki. Mert amint méltóztatnak tudni, a pápa ezt a decretumát a róm. kath. püspökség közbenjárására visszavonta. Tisztelet érette a főpapságnak. De remélem, hogy ez érdemből semmit sem vonok le azzal, ha azon meggyőződésemnek adok kifejezést, hogy ezen hazafias munkásságában nagy segítségére volt az az általános felháborodás is, mely e decretum iránt ország-szerte nyilvánult.

Sajnos azonban, ezzel még nincs vége annak a veszelemnek, a mely a Ne temere-vel fenyegetett. Szerintem még a pápának a róm. kath. főpapság közbenjárására tett engedményét sem lehet egészen a decretum visszavonásának tekinteni. Csak olyan megkerülése ez annak, a mennyiben tekintettel a fennforgó kivételes körülményekre, helyet adott a főpapság azon kérelmének, hogy a „Provida“ szóval kezdődő s eredetileg csakis Németországnak szóló pápai constitutio Magyarországra is kiterjesztessék s egyuttal kijelentette, hogy mindazokat a vegyes házasságokat, a melyek Magyarországon a Ne temere életbe léptetése óta e czimen érvénytel nül kötettek, érvényeseknek nyilvánítja. Én részemről ez engedményben is sérelmet látok a vallásegyenlőséget biztosító országos törvény s a házasságkötéseknek ugyancsak országos törvény által történt ren-

dezése szempontjából. Hiszen egy országos törvényhez, úgy gondolom, nem szükséges pápai engedmény. De ami most megdöbbenőbb lehet a decretumnál is, ez az az instructio, a melyet a róm. kath. püspöki kar a vegyes házasságok érvényét elismerő pápai decretum végrehajtása tárgyában a klerushoz kiadott s a mely nem éri be azzal, hogy a róm. kath. lelkészeket arra hívja fel, amit eddig is gyakoroltak, hogy hiveiket, a mennyire csak lehet, a vegyes házasságoktól visszaretentsék s az ilyen házasságokat minden alkalmas eszközzel megakadályozni igyekezzenek, ha pedig ezt el nem érhetnék, akkor minden erővel azon legyenek, hogy mindkét nemű gyermekeiknek a kath. válásban való nevelése biztosittassék. Ennyivel, mondom, be nem érve, a róm. kath. püspöki kar tovább megy s instructiójában szószerint ezeket mondja: „Ami pedig azokat illeti, akik a megkívánt biztosítékok megadása és az egyház engedélyének kieszközlése nélkül kötnek vegyes házasságot, különös gondjaitokba ajánljuk őket. Semmi fáradságot nem sajnálva arra törekedjete, hogy buzgólkodástokkal, eszélyességekkel és leleményességekkel — ismétlem — *eszélyességekkel és leleményességekkel* — az ily eltévedt juhokat jobb meggyőződésre vezessétek. Azokat a katolikuskokat, akik tiltott módon és meggondolatlanul ilyen házasságra lépnek, alkalmas időben intsétek, hogy bűnbánatra indítatva, a magokra és származandó gyermekeikre vont lelki veszedelmet elhárítani törekedjenek, főként pedig, hogy gyermekeiknek katolikus neveltetéséről lehetőleg gondoskodjanak. Mert, bár a polgári törvények és főként az iskolai szabályzatok az ilyen gyermekek katolikus neveltetését nehézzé teszik is, de hogy nem teszik lehetetlenné, a mindennapi tapasztalat eléggé bizonyítja. A meny nyiben pedig az ilyen katolikusok bűnciket meg nem bánják és azokat, a miket az egyház, a mikor a vegyes házasságokat megengedi, el nem mulaszt megkívánni, teljesíteni nem volnának hajlandók, az ilyenek kétségtelenül teljességgel méltatlanokká teszik magokat a feloldozásra.“

Hát ez, Mélt. és főt. egyházi főtanács, egy kicsit talán

mégis sok. Hiszen ez az instructio, szerintem, még több veszélyt rejt magában, mint a mennyit a „Ne temere“ rejtett. Mily szép lenne, ha most az alsó klerus fordulna főpapságához azzal a kéréssel, hogy ne kívánja tőle az instructio-ban foglalt rendelkezések végrehajtását. Mert, ha ezeket a rendelkezéseket teljesítik, akkor méltán ellenök fordul az egész közvélemény, mint a felekezeti béke megrontói s a családi élet boldogságának megzavarói ellen. Hogyan?! Hát a reversalist is sem éri be a római egyház? s azokat a vegyes házasságban élő róm. katolikusokat, akik reversalist nem adnak, még a bűnbocsánatban sem részesíti, ha gyermekeiket még az országos törvény kijátszásával is a katolikus vallásban nem neveltetik?! Vajjon mit mondana erre a Krisztus, akit pedig szeretnének egészen magoknak foglalni le, de aki még az igazán bűnbeesett asszonynak is megbocsátott? S én szeretem hinni, hogy a római klerus a maga egészében nem is fogja a püspöki kar instructioját fölébe helyezni a Krisztus tanításainak. Hazafiságokat is többre becsülöm. Következőleg a felekezeti békét s ezzel hazánkat az instructioból fenyegető veszélyt is majd csak elhárítja fejünk felől az isteni Gondviselés. Mindazáltal nem mulaszthatom el én is figyelmeztetni lelkészeinket, hogy legyenek résen, ne hunyják be szemüket, hanem kísérvék figyelemmel a római klerusnak adott utasítások eredményét. Azt nem mondom, hogy igyekezzenek a szegyet szeggel verni vissza, de ne is dugják össze a kezöket s a hol a szükség parancsolja, legyenek készen a küzdelemre is egyházunk érdekeinek megvédésében, Isten országának, mely az igazságban áll, terjesztésére.

Nem szívesen terjeszkedtem ki ezekre ennyire, de mulasztásnak tartottam volna elhallgatni, a miket mondtam. Örvendek azonban, hogy ezeknél kedvesebb dolgokról is szólhatok. Ide tartozik mindenesetre az, hogy a mi múlt évi főtanácsunk alkalmával csak reményként állt lelkünkben, az 1848. évi XX. t.-cz. alapján a törvényhozás egyházunk részére is 120.000 kor. évi államsegélyt szavazott meg s azt a Nngs. vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur

a f. évre ki is utalta. Nem tagadom, hogy felterjesztéseink után, a melyekben egyházunk szükségleteit kimutattuk, többre is számíthattunk volna. De a mellett, hogy gondolatom szerint, ezzel még nincs elzárva az útja annak, hogy az állam e czimen az egyházakat s így a mi egyházunkat is idővel további segélyben részesítse, tekintettel különösen arra, hogy megelőzőleg élvezett egyházi államsegélyünk alig 2 évvel ezelőtt 42 ezer koronáról 100 ezer koronára emeltetett, ami tudomásom szerint is tényleg befolyt a szóban levő 120.000 korona segélyösszeg megállapítására, azzal mégis meg lehetünk elégedve, sőt hálás köszönettel tartozunk azért ugy a törvényhozásnak, mint az az iránt előterjesztést tett vallás- és közoktatásügyi Miniszter Gróf Apponyi Albert ur őnagyméltóságának, annyival inkább, mert a mi egyházunk mindez ideig még nem kényeztetett el annyira, hogy az állammal szemben tulzott követeléseket engedhessen meg magának. Ezen 120.000 korona felhasználására nézve az E. K. Tanács egy javaslatot készített, mely a főtanács eleibe fog terjesztetni s tekintettel arra, hogy azt a javaslatot az E. K. Tanács a legnagyobb körültekintéssel és megfontolással készítette, remélem, hogy azt minden lényegesebb változtatás nélkül, sőt talán a maga teljességében elfogadja az egyházi főtanács is. Lehet, hogy ez a javaslat nem fog kielégíteni minden helyi és személyi érdeket, de erre aztán nem tudom, hogy a mai felcsigázott igények mellett hány 100.000-re lenne még szükségünk. Részemről nem tudok elég hálát adni Istennek, hogy megértem azt az időt, midőn ezzel az államsegélylyel egyházunknak sok oly szükségét, a mit régóta érzünk, legalább enyhíthetjük s ha mérsékelni tudjuk vágyainkat és igényeinket, ha nemcsak a márt nézzük, hanem a holnapra is gondolunk, akkor soha több bizalommal nem lehattunk egyházunk jövője iránt, mint most.

Az államsegélylyel most már komolyan foglalkozhatunk papnevelő-intézetünk fejlesztésével is, a minek szükségét régóta érezzük. Nem egyszer történt ez iránt felszólalás is. De a legékesebb szónoklatokkal sem sokra megyünk sem-

miben, ha nincs meg az ahoz megkívántató erő — a pénz. A tudományt sem adják ma ingyen. Sőt sajnós, de mint minden egyébnek, úgy ennek is az ára felemelkedett. Mindazáltal, a mint mondtam, az államsegéllyel most már komolyan foglalkozhatunk papnevelő-intézetünk fejlesztésével, magasabb színvonalra emelésével, a mint ezt ezen intézetnek s ezzel egyszersmind egyházunknak érdeke megkívánja. Ehez képest az E. K. Tanács, figyelembe véve az egyházkörökből ez iránt beérkezett véleményeket is, egy javaslatot is készített, mely jelen főtanácsunkon tárgyalás alá fog kerülni. Lehet, hogy ez sem fog mindenkit kielégíteni, hogy lesznek, akik még többre számítottak és többre is vágyakoznának. Szerintem pedig, ha csak ezen javaslat szerint rendezhetjük is be papnevelő-intézetünket, oly nagy lépést teszünk annak fejlesztése érdekében, a minőre egy pár évvel ezelőtt sem gondolhattunk. Igen természetes azonban, hogy ez a javaslat is egymagában nem sokat fog érni. Egy ügyet sem pusztán a rendszabályok, a programmok visznek előre, hanem az emberek, kik annak szolgálatában állanak s azért mindent megtesznek. Azt a célt is, amit az illető javaslattal elérni óhajtunk, papnevelő-intézetünk magasabb színvonalra emelését csak úgy érjük el, ha azok, akik most és a jövőben is szolgálatában lesznek, teljesen átadják magukat a munkának, mely elhivatásuknál fogva a mellett reájuk vár s erejüket és tehetségöket nem forgácsolják el, hanem amaz egy szükséges dologra irányítják, a mely reájuk bizatik; — mindezt a legnagyobb bizalommal remélve, el is várja mindenkor egyházunk.

Birtokaink kezelésének ügye jelen főtanácsunknak is egyik legnehezebb és legfontosabb kérdése lesz. Nem terjeszkedem ki a mult évi főtanácsnak ez iránt hozott határozatára, valamint az E. K. Tanácsnak e határozat értelmében tett intézkedéseire és eljárására; mert ezek mind az ügy tárgyalására tartoznak s annak rendjén elő is fognak terjesztetni. Csak annyit kívánok tájékoztatul előre bocsátani, hogy az E. K. Tanács csaknem egyhangulag hozott határozatával birtokainknak haszonbérben leendő

kezelését javasolja. Tehát jóformán ismét csak ott vagyunk, a hol mult évi főtanácsunk alkalmával voltunk, hogy mérlegelnünk kell a házi kezelés és a bérleti rendszer előnyeit és hátrányait, hogy ahoz képest dülőre jusson már ez a kérdés. Egyiknek, mint a másiknak lesznek szószólói s erre szükség is van. Mert csak az ellentétek szembeállításával tűnik ki a jó felett is a jobb. Pedig nekünk egyházunk érdekében e kérdésnél is a legjobbat kell keresnünk s a lehetőleg meg is találunk. A legjobb keresésénél azonban vezessen mindnyájunkat a nyugodt megfontolás; mert a lázas szenvedély és az egyoldalú elfogultság különben sem jó tanácsadók.

A tárgysorozatban még több különös fontossággal bíró tárgyra mutathatnék rá, de tekintettel az idővel való gazdálkodásra, az E. K. Tanácsnak csak azt a javaslatát kívánom még kiemelni, a mely szervezeti törvényünknek egyházi tanácsosok választására vonatkozó rendelkezésének módosítását foglalja magában. E javaslat célja az, hogy mivel szervezeti törvényünk szerint annak megállítása óta világi részről alig tudunk évenként egy-két egyházi tanácsost választani; holott évről-évre jelentékenyen szaporodnak egyházunknak olyan világi tagjai, akik állásuknál szüntegy, mint értelmiségüknél fogva méltán igényt tarthatnának az egyházi tanácsosságra, de nekünk is szükségünk van rájuk, hogy tanácskozásainkban részt vegyenek s egyházunk ügyei iránti érdeklődésöket ez által is fokozzuk, e régóta érzett bajt a szervezeti törvény vonatkozó rendelkezésének módosításával a lehetőleg enyhítsük. Nem kétlem, hogy a javaslat tárgyalása rendjén a szervezeti törvénynek ajánlott módosítása köztetszéssel fog találkozni.

Ezek után tanácskozásainkhoz arra jogosított atyámfiai kitartását, türelmét s felszólalásaikban egymás véleményének tiszteletben tartását és tárgyilagos nyugalmat, Istentől pedig az Ő segedelmét és jóra vezérlő szent lelkét kérve, jelen főtanácsí gyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom.

Főtanács az elnöki megnyitó beszédet éber figyelemmel hallgatva, annak egyes tételei és igazságai felett többször élénk helyeslésének adva kifejezést, tudomásul vette s mély köszönetét és elismerését nyilváníttja a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur iránt tartalmas, tájékoztató, egyfelől aggódó, másfelől kedves reményt nyújtó megnyitó beszédeért és meghatározza, hogy e beszéd egész terjedelmében jelen jegyzőkönyvbe beirassék és kinyomassék.

2. Közügyigazgató Kelemen Albert esperes buzgó imában Isten áldását kéri egyházunkra és főtanácsi tanácskozásainkra.

3. Az Egyházi Főtanács megalakulása előtt az E. K. Tanács 626, 665, 789. sz. alatt jelenti, hogy főtanácsi képviselőknek 1909 — 1911. évekre megválasztotta :

1. Az aranyostordai kör a képviselők számát kiegészítőleg egyházi részről : Biró Lajos lelkészt, világi részről : Gálffy János afiát.

2. A marosikör egyházi részről : Boór Jenő lelkész és Májai Gábor énekvezér-tanítót ; világi részről : Gál Lajos uradalmi intéző és Kelemen Béla szolgabíró afiát.

3. A tordai egyházközség : dr. Lőrinczy Ákos és dr. Balogh György ügyvéd afiait.

Méltóztassék ezen jelentést jóváhagyólag tudomásul venni és nevezett főtanácsi képviselőktől az esküt bevenni.

Főtanács a jelentést jóváhagyólag tudomásul veszi s a megválasztott képviselőktől az esküt bevenni határozza, felhíván egyszersemind eskütételre azokat az egyházi tanácsosokat és képviselőket is, a kik az esküt még nem tették le. E felhívásra az *egyházi tanácsosi* esküt leteszik : Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, dr. Nagy György, Székely Mózes

és Csiky László. Mint *képviselők* esküt tesznek: Faluvégi Áron, dr. Tóth György, Gál Lajos, Boór Jenő, Kelemen Béla, Gálfi János, Iszlay Gábor, Máté György, Kiss Aladár, Barra Lajos és Szathmáry Miklós.

4. Az Egyházi Főtanács megalakulása tekintetéből számbavételnek a megjelent tagok és kitünt, hogy a következő tagok jelentek meg.

I. *Hivatalból:*

1. *Központi tisztviselők:* Ferencz József püspök, br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok, Fekete Gábor főgondnok, Kelemen Albert közügyigazgató, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, Molnár Sándor jogtanácsos, Gyulay Árpád és Csifó Salamon számvevők. Gazdasági bizottság tagjai: Albert Dénes, Ürmösy Jenő, ifj. D. Pataky László és Szentiványi István jószágigazgató.

2. *Esperesek:* Péterfi Dénes, Lőrinczy Dénes, Gvidó Béla, Kelemen Albert, Raffaj Domokos, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, Kiss Sándor, Józán Miklós.

3. *Egyházköri felügyelő gondnokok:* Benkő Mihály, Székely Miklós, ifj. D. Pataky László, László Domokos, Bedő Ferencz, Szentiványi Miklós, ifj. dr. Daniel Gábor.

4. *Iskolai felügyelő gondnokok:* Kozma Ferencz, Gál Jenő, Székely Miklós.

5. *Tanárok:* Péterfi Dénes, dr. Boros György, Csifó Salamon, Nagy Gyula, dr. Nyiredy Géza, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrincz, Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Hidegh Mihály, László Gyula, Márkos Albert, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, Pap Mózes, Nagy Lajos, Szentmártoni Kálmán.

II. *Egyházi tanácsosok:*

1. *Egyházi részről:* Ajtay János, Deák Miklós, Gál Elek, Gálfalvi János, Hadházy József, Iszlai Márton, József Lajos, Kozma Dimén, Lőrinczi István, Miklós György, Né-

meth István, Pál Ferencz, Sándor Gergely derzsi, Ürmösi Kálmán, Vaska Béla, Vári Albert, Kelemen Árpád.

2. *Világi részről*: dr. Árkosy Gyula, Árkosy Lajos, Boér Gergely, Csiki László, Czakó József, dr. Demeter Lőrincz, dr. Ferencz Ákos, dr. Ferencz József, dr. Ferenczi Géza, Gábor Mihály, Imreh József, Jakab István, Jakabházy Gábor, Jákei Aladár, Kovács Gábor, Kovács Sándor, Lakatos Ferencz, Lőrinczi Dezső, Magyar Mihály, Máté János, Orbok Ferencz, D. Pataky Sándor, Székely János, Szentiványi József, Török Árpád, dr. Veress Vilmos, Veress József, Zsakó István, Varga Dénes, Gyöngyösy Béla, Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, dr. Nagy György, Székely Mózes, Czakó László és dr. Nagy Zoltán.

III. *Egyházkörök és egyházközségek képviselői*:

Dr. Tóth György, dr. Balogh György, dr. Lőrinczy Ákos, dr. Máté György, Faluvégi Áron, Biró Elek, ifj. dr. Szentiványi József, dr. Pázsint Mihály, Biró Lajos, Veress Ferencz, Gálfi János, Boér Jenő, Májai Gábor, Gál Lajos, Kelemen Béla, Máté Lajos, Geréb Zsigmond, Tóth Vilmos, dr. Elekes Dénes, Szentannay Sámuel, Ürmösi Károly, Demeter Dénes, Szathmári Miklós, Barra Lajos, Kiss Aladár, Barabás István, Iszlai Gábor.

Meg nem jelenésüket kimentették: Kádár József, Fazakas Lajos, Egyed Ferencz, Deák Lajos, Ádám Dénes, Gál Kálmán, Csegezy Mihály, Ütő Áron, dr. Barabás Ábel (Temesvár), dr. Gothárd Zsigmond, Gálfalvi Sámuel, Gál Miklós, Hosszu Ferencz, dr. Szolga Ferencz, Daniel Lajos, Kádár Lázár, Szinte Gábor, Müller Gyula, Nagy Béla, Perczel Ferencz, Péter Lajos, Szentpáli Gyula és Gombos Sámuel.

Elnök a megjelent főtanácsi tagok számbavétele után kijelentvén, hogy az egyházi törvények 205. §-ában előirt létszámon jóval felül vannak jelen a tagok, a Főtanácsot megalakultnak nyilvánítja. Főtanács pedig azoknak, kik elmaradásukat bejelentették, igazolását elfogadja.

5. Előterjesztetik a tagokkal már előre közölt tárgysorozat megállapítás végett, egyszersmind az E. K. Tanácsnak erre vonatkozó módosító javaslata.

Főtanács az E. K. Tanács által 813—1909. sz. a. már előre közölt tárgysorozatot felolvasottnak tekinti s azt azzal fogadja el, hogy a 11 pont után felveendő tárgyalásra özv. Dali Ádámné özvegyi segély iránti folyamodása s ezzel kapcsolatosan a belső emberi nyugdíj-szabályzat módosítására vonatkozó javaslat.

6. A tárgysorozattal kapcsolatosan Benkő Mihály afia az iránt teszen javaslatot, hogy a gazdaságokra vonatkozó összes ügyek egymás után közvetlen sorrendben tárgyalassanak, sőt a gazdasági kérdések tárgyalásának sorrendjére nézve is javaslatot teszen.

Főtanács helyesli Benkő Mihály afiának javaslatát s kimondja, hogy a gazdaságokra vonatkozó ügyek lehetőleg egymás után közvetlen sorrendben tárgyalassanak, de hogy azok közül melyik és mikor vétessék elő, azt a rendelkezésre álló idő tekintetbevételével teljesen az elnökségre bizza.

7. Olvastatik a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak 463—1909. püsp. sz. a. beadott évi jelentése a következőkben :

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Évi jelentésemet, mely Isten kegyelméből a 33 dik, van szerencsém a következőkben tenni meg :

1. Belső embercink változását illetőleg mindenek előtt örömmel jelentem, hogy mult évi főtanácsunk Füzesgyarmat és Petrozsény központtal két körlelkészlet felállítását határozván el s az E. K. Tanács azokat ajánlatomra szervezván, Füzesgyarmatra Kiss Sándor lelkeszjelöltet, Petro-

zsénybe Kiss Károly polgárdii lelkészt rendeltem ki. E lelkészi állásokkal eddigi 111 lelkészi állásunk 113-ra emelkedett.

Lelkészeknek rendeltettek még: Kisgyörgy Imre lelkészjelölt Magyarzsákodra; Bartók Géza ugyancsak 1. jelölt Polgárdiba; kántortanítóknak: Kendi István okl. tanítójelölt Haranglábura Oláh Antal okl. tan. jelölt ideiglenesen Füzesgyarmatra, Pálffy Géza okl. tan. jelölt Hetesre, egyszersmind lévitának is; kántoroknak: Pál Mihály áll. isk. tanító Kolozsra, Asztalos Ferencz áll. isk. tanító Medesérre, Kiss Károly áll. isk. tanító Vargyasra; tanítónak: Kádár Balázs hetesi kántor-tanító az alamori „László“ tanyára, mely állás a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter urnak e célra kilátásba helyezett évi 900 Kor. államsegéllyel szervezett új állás. Belső emberi állás ez idő szerint ürességben egy sincs. Ellenben 12 lelkészjelöltünk várja alkalmaztatását. Mikor lesznek ezek elhelyezhetők? nem tudom. Hacsak idősebb s 40 évi szolgálatukat már túlhaladott lelkész afiai, tekintettel arra, hogy a nyugdíj is Isten kegyelméből 40 évi szolgálattal már oly tisztességes összegre emelkedett, hogy a mikor lelkészekké lettek, összes jövedelmök sem tett ki annyit, nyugalomba nem lépnek, ami némelyekre nézve nemcsak azért, hogy másoknak helyet adjanak, hanem egyházunk érdekében is kívánatos lenne. Tanító- és tanítónőjelöltünk is feles számmal van. S itt még érzékenyebben vagyunk fenyegetve azzal, hogy alkalmaztatásukért némelyek vallásukat is elhagyják, ha kilátásuk van arra, hogy ily módon valamelyik más felekezet iskolájánál alkalmaztatást nyerhetnek, a mire már több pelda is volt. Részemről minden lehetőet megteszek, hogy az ilyen állás nélküli tanító- és tanítónőjelöltek, a kiket közelebről össze is irattam, az állami iskolákhoz bejussanak, a hol vallásuk változtatására nincsenek kényszerítve s nem egy esetben sikerült is egyiknek-másiknak segítségére lennem. De sajnos, a tultermelés ezekben is oly nagy, hogy minden egyes állásra tömeges levén a pályázó, csak nehezen helyezkedhetnek el az állami iskoláknál is. Felekezeti iskoláinknak

száma pedig még mind apad. Mert azoknak államosítása iránt még azon egyházközségeinkben is, a melyek egy kis áldozatkészséggel mégis csak fenttarthatnák felekezeti iskolájukat, igen nagy jelenleg is a hajlandóság. Van eset rá, hogy a hol az állam 900 koronával járul a tanítói fizetés kiegészítéséhez, a hiányzó 30—40 koronáért is kérdést csinálnak. Nem örömet tartam fel mindezeket, de elhallgatni is mulasztásnak tartottam volna. Csak annyit teszek még hozzá ezekhez, hogy a vall. és közokt. ügyi Miniszter urnak a közoktatás állapotáról 1907-ről az országgyűléshez beadott jelentése szerint az állami elemi iskoláknál 144, a községiéknél 34, társulatinál 1, együtt tehát 179 unitárius vallásu tanító s részint tanítónő van alkalmazva, a mihez hozzáadva a mi felekezeti iskoláinknál levő 44 tanítót, összesen 223-ra megy vallásunkon levő tanítók és tanítónők száma. Gondolatom szerint tehát nincs okunk panaszra a miatt, hogy vallásuk miatt ezen a pályán is nem boldogulhatnak ifjaink. Csak amint mondám, a tultermelés oly nagy, hogy mint más pályákon, oklevelének itt sem veheti hasznát mindenki.

2. Az egyházi anyakönyvek és népesedési kimutatások szerint 1908-ban

A) kereszteltetett a) fiu 1068

b) leány 1039

együtt.... 2107 uj születt.

Több 102 vel, mint 1907-ben. Ezekből házasságon kívül 235, 11%, tehát 1%-kal kevesebb, mint a megelőzőtt évben. Nem hagyhatom itt megjegyzés nélkül, hogy a háromszéki egyházkörben keresztelt 135 gyermek között a kimutatás szerint egy sem született házasságon kívül. Ezt nehéz elhinni. Itt tévedésnek kell lenni.

B) Konfirmáltatott a) fiu 677

b) leány 650

együtt....1327 növendék.

Több 170-nel, mint 1907-ben.

C) Összeeskettetett: tisztán unitárius 400

vegyes vallásu .. 257

együtt.... 657 pár.

Több 20-al, mint 1907-ben.

D) Eltemettetett:	a) férfi nemből	764
	b) nő	700
	együtt.....	1464 halott.

Kevesebb 151-el, mint 1907-ben.

E) Átállott egyházunkba	a) férfi	51	} 136
	b) nő	85	
Kilépett egyházunkból	a) férfi	28	} 87
	b) nő	59	
E szerint 49 lélek			

nyeresége volt egyházunknak 1907-ben.

F) A lélekszám 1908 év végén volt 76840

1907 " " " 75445

a mi 1404 lélekszám

gyarapodást mutat. A születettek és halottak számát hasonlítva össze, a gyarapodás csak 643, a mihez hozzáadva az átállásokkal nyert 49 lelket, a gyarapodás így is csak 692-öt teszen. A különbség tehát a két számítás között 712. Ezt azonban könnyen ki lehet magyarázni abból, hogy Petrozsényben a körlelkészi állás szervezésével csak most jutottunk az ottani bányatelepeken levő hiveink pontosabb számba vételéhez, a mi most 114⁰-ben van kimutatva, megelőzőleg pedig alig 2-300-ra ha volt számítva. Ez is mutatja, mennyire szükséges volt a petrozsényi körlelkészség felállítása.

A lelkészi szolgálatok a kimutatások szerint csak Gagyban 2 és Bözödön 1 házasságkötésnél nem vétettek igénybe; a gyermekek vallására nézve sem előnyünkre, sem hátrányunkra szerződések nem kötöttek. De ezért nem mernék jótállani; mert az országos statisztikai adatok rendszeren reánk olvassák itt a veszteséget. Azért most is nem tudom eléggé figyelmőkbe ajánlani lelkész atyánkfiaiak a Kura pastorális lelkiismeretes gyakorlását. Ez az egyetlen mód, a mellyel védekezhetünk azon támadások ellen, a melyeknek egyházunk hivei több oldalról ki vannak téve, de a melyeket, ha lelkészeink elhivatásukat teljes buzgalommal, apostoli lélekkel teljesítik, nemcsak ellensúlyozhatnak, de győzelemmel vissza is szoríthatnak.

3. A Dávid Ferencz-alapítványnak kezelésem alatt levő része, a mely mult évi jelentésem szerint 6522 kor. 53 f. volt, a f. évi junius 30-ki zárlattal 7227 kor. 14 f. Gyarapodás 704 K. 61 f. Még pedig kamatokból, ide számítva a közpénztárba kezelt tőke jövedelméből fel nem használt s közpénztárnok afia által nekem átadott 319 K. 77 fillért is, 653 K. 77 f. kolozsvári perselypénzből 25 K. 84 f.; Budapesti D. F. egylettől 25 K. A kezelésem alatt levő 7227 K. 14 fillért hozzáadva a közpénztárba beadott, ott kezelt 37829 K. 52 fillérhez, az alapítvány tesz 45056 K. 66 f. A mint már mult évi jelentésemben jeleztem, ez alapítványra nézve rendeltetésének megfelelőbb használatát illetőleg, bátor voltam egy indítványt terjeszteni be az E. K. Tanácshoz, a mely jelen főtanácsunk elbírálása alatt fog állani, de remélem, hogy el is fog fogadtatni.

Az „Ezeréves emlékalap“, mely ugyancsak a mult évi jelentésem szerint 10386 K. 28 f. volt, a f. évi junius 30-ki zárlattal 10994 K. 29 f. Gyarapodás 608 K. 01 f. Még pedig kamaiban 503 K. 01 f. Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur 14-ik 100 K. s Demeter Dénes és neje Barabás Emma 3-adszori 5 kor. adományával. Ebből a 10994 K. 29 fillérből azonban Jobbágy Miklós fiatal szobrásznak még 1902-ben az E. K. Tanács 1403—1902. számú meghatalmazásával kölcsön adott s még fizetetlen levő 500 koronát levonva, a 10494 K. 29 fillért tevő alapítványi összeget a „Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság“ 8229. számú betéti könyvével beadtam az E. K. Tanácsnak a közpénztárban leendő további kezelés végett, ezen alapítvány rendeltetésére nézve is indítványomat megtéve, a mely szintén jelen főtanácsunk elbírálása alatt fog állani s igen örvendeni fogok, ha az is tetszéssel fog találkozni s elfogadtatik.

4. A Báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak április 21-én Budapesten tartott közgyűlésén ez uttal is résztvettem Dr. Bedő Albert meghatalmazott társammal. A jövedelemből osztalékul egyházkerületenként ez évre is 10.000 korona szavaztatott meg. Nem tudunk elég hálás

kegyelettel lenni e nagy alapító jóltevőnk emléke iránt, kinek nagybecsű alapítványából más szükségünk mellett most már azon özvegy papnéinknak, kiknek férjük a belső-emberi nyugdíjintézet létesítése előtt elhaltak és így semmimű segélyben nem részesültek, ez évre 200 kor. segélyt hozhattunk javaslatba, hasonlóan özvegy kántortanítóknénak 100 koronát, kisebb segélyben részesítve még olyan nyugdíjjogosult lelkészeink özvegyeit is, a kiknek e czimen nincs 400 kor. évi özvegyi segélyök. Legyen áldott ez özvegyekért is a nagy alapító emléke!

5. Angol és amerikai testvéreinkkel, a kik ez évben is megküldötték megbecsülhetetlen segélyöket, az érintkezést levelezés útján az eddigi módon igyekeztem fentartani. Sajnos, hogy Oxfordba, a Manchester Collegeba, a hol a mult tanévben sem volt papjelöltünk, a jövő tanévre sem küldhetünk. A Channing House Schoollal azonban Londonban szerencsésebbek vagyunk; mert oda, ugy hiszem, módunkban lesz egy, esetleg két leányt is küldeni.

6. Két dolgot kívánok még a Mélt. és főt. Egyh. Főtanácsnak tudomására hozni, a mikről a lapok útján is értesülve lehet ugyan mindenki, de kedves kötelességemnek tartom hivatalosan is jelentést tenni azokról. Az egyik az, hogy a dunántuli ref. egyházkerület nagyérdemű püspöke Mélt. és főt. Antal Gábor ur 40 éves tanári és lelkészi működése alkalmából Komáromban jubiláris ünnepélyt rendezvén s arra egyházunkat is testvéries érzéssel meghíván, miután magam személyesen abban legnagyobb sajnálatomra részt nem vehettem, hogy ezen ünnepélyen egyházunk képviselőtlen semmi esetre se maradjon, Józan Miklós esperes és Ürmössy Miklós egyh. tanácsos afiait kértem fel és biztam meg, hogy a jubiláris ünnepélyen egyházunkat képviseljék, akik e megbizatást készséggel elfogadták s a kitűzött napra Komáromban megjelenve, az ünnepélyben részt vettek és ott Józan Miklós esperes afia a nagyszámu üdvözlők sorában egyházunk nevében is élőszóval a legmelegebben üdvözölte a jubiláns nagyérdemű püspök urat, amit a püspök ur a legnagyobb örömmel fogadott és megköszönt.

A másik az, hogy a genfi protestánsok Kálvin születésének 400-dik évfordulója alkalmából ugyancsak ez évben Genfben ünnepélyt rendezvén s arra egyházunkat szintén meghíván, hasonlóképpen gondoskodtam arról, hogy egyházunk azon is képviselve legyen, Ürmössy Miklós afiát kérve fel erre, aki e megbízatást is szintén készséggel magára vállalta s az ünnepélyen megjelenvén, magával vitt üdvözlő iratunkat megfelelő beszéd kíséretében adta át az elnöknek, aki azt a legnagyobb örömmel fogadta, megköszönve egyszersmind, hogy az ünnepélyen mi is képviseltettük egyházunkat. Az ünnepélyekről tett jelentésében Ürmössy Miklós afia örömmel értesített az ő szíves fogadtatásáról, valamint arról, hogy a mint tapasztalta, az unitarismusról mindazok, a kikkel Genfben megismerkedett és érintkezett, a legnagyobb elismeréssel és rokonszenvvel nyilatkoztak s általában a gyűléseken elhangzott szónoklatok mind oly szabadelvű irányban voltak tartva s mind oly szabadelvű szellemre mutattak, a miből bátran következtethetünk a mi szabadelvű vallásos eszméinknek lassanként hova-tovább mind szélesebb körű térfoglalására is.

7. Még csak múlt évi főtanácsunk óta elhunyt egyházi tanácsos és belső ember affai sirjára kívánom letenni a kegyeletos megemlékezés koszoruját. Sajnos, ezeknek száma most is jelentékeny s köztük többeknek elvesztése egy vagy más tekintetből kétszeresen is érzékeny veszteség egyházunkra nézve. Az elhalálozások időrendben így következnek: Pálffy Mihály ügyvéd, körí jogtanácsos, Marosvásárhelyről; Albert János nyug. lelkész afia Tordáról, akit Tordán valláskülönbség nélkül „a mi papunk“ elnevezésével tisztelték meg és a kinek neve egyháztörténelmünk könyvének nem egy lapjára fényes betűkkel van kitörülhetetlenül beírva; Veress György Brassóból, a kinek érdemei ottani leányegyházközségünk megalapítása körül akkor sem fognak elévülni, sőt még inkább szemlélhetők lesznek, a mikor talán rövid időn belül anyaegyházközséggé sikerül kiemelnünk; dr. Pálffy Gyula Tordáról, szakképzett jóhírnevű orvos, csaknem fiatalon, az élet derekán szünt meg

hasznára lenni az emberiségnek és egyházunknak ; Gyulay László Kolozsvárt, az egyházközségnek huzamos éveken át nagy buzgalmu gondnoka, E. K. Tanácsunknak is egyik legszorgalmasabb s minden egyházi közügyre áldozatra mindig kész tagja, aki nevét alapítványokkal is megörökítette ; Létay Gábor Lugosról, Koncz Imre Csigmóról, Rákosi István Abrudbányáról, mindhárman egyházunknak érdemes tagjai ; Sándor János nyug. tanár afia Székelykereszturról, ki mint ottani gymnásiumunknak évek hosszú során át nagy buzgalmu és tevékeny igazgatója is és történetének lelkiismeretes megírója alig két évig élvezett nyugalalmaztatását az örök nyugalommal váltotta fel ; Kiss Tamás nyug. kántortanító Vargyasról, szintén alig hogy ez állásában 41 évig kifejtett közhasznu munkássága után nyugalomba lépett, más hazába költözött ; Székely Márton Kolozsvárt, akit kevesen ismerhettek már jelen főtanácsunk tagjai közül, mert koránál fogva régen nem vett részt gyűléseinkben, a melyeknek egykor szintén szorgalmas látogatója volt, de e mellett szabadságharcunkban történelmi nevet hagyott hátra maga után. Végül küldjünk egy sóhajt tul az Océánon elhunyt Frettwell János, tiszteletbeli egyházi tanácsos, nemes barátunk sirjára is, a ki Amerikában szintugy mint Angliában egyházunknak mondhatni képviselője volt s érdekünkben sok oly hasznos szolgálatot teljesített, a melyekkel nevének örök emléket biztosított egyházunk történetének évkönyveiben. Nyugodjanak mindnyájan csendesen !

Egyházunk más ügyeiről az E. K. Tanács jelentéséből fog értesülni a Mélt. és főt. egyházi Főtanács. Tisztelettel kérem, hogy ezen évi jelentésemet méltóztassék tudomásul venni és elfogadni.

Kolozsvár, 1909. augusztus 24-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

Egyházi Főtanács köszönettel és elismeréssel veszi tudomásul a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur kimerítő évi jelentését

s azt egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetni határozza.

8. Olvastatik az E. K. Tanácsnak 847—1909. sz. a. beadott jelentése s ennek végeztével a főtanácsbi bizottságnak arra vonatkozó jelentése a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács után, E. K. Tanácsunknak 10 havi munkálkodásáról tisztelettel tesszük meg jelentésünket a következőkben:

Az iktatóra érkezett ügydarabok száma 983. Az E. K. Tanács tartott 11 ülést, 522 jkv. pont alatt hozva meg határozatait. Az elmúlt évben tartott E. Főtanács határozatait végrehajtottuk. Ugy az E. K. Tanács ülések határozatai meghozásánál, mint az elnökileg elintéztett ügyeknél egyházunk szellemi és anyagi érdekeinek előbbvitelére törekedtünk. És ha vannak is még kívánni valóink, panaszra, általánosságban nincs okunk. A bár lassu, de folytonos előhaladás ugy a szellemi, mint anyagi téren tapasztalható. A vagyoni helyzet javuló, alapjaink általában gyarapodtak. Egyedül a Demjén Farkas-féle kegyes alapítvány az, mely a Lőrinczy Géza jelenben tordai állami főgimnáziumi tanárnak tanulmányai folytathatására és befejezésére adott kölcsönsegély visszafizetésének megtagadása miatt, korábban szenvedett nagymérvű veszteségét nem bírja kiujulni és ugy a veszteség, mint az előfordult eset fájó érzetet tart fenn. Az év elején megjelöltük azokat a kolozsvári pénzintézeteket és a betéti összegek nagyságát, melyeknél egyházunk pénztőkéi elhelyezhetők. A felszámolás alatt álló „Kolozsvári Iparosok Hitelszövetkezeté“-nek ügyei is a lebonyolítás befejezéséhez közelednek s remélhető, hogy a bukott pénzintézeteknél előfordulni szokott nagyobb mérvű veszteségeket elkerülhetjük. Az egyház pénztárában őrzött értékeknek betörés elleni biztosítását meghatároztuk.

Az egyházköri évi rendes közgyűlések és esperesi évi vizsgálatok mindenütt a kellő buzgóság és érdeklődés mellett tartattak meg. A vallás-erkölcsi élet általánosságban

kielégítő. Sajnos, hogy az ugynevezett vadházasságok, bár számuk apadt és sok helyen a korábbiak törvényesültek, még mindig fordulnak elő.

A vagyonkezelésben az egyházközségeknél, eltekintve egyes kivételektől, elég gondosság és takarékoság tapasztalható. Az áldozatkészség jeleit is szépen igazolja az, hogy az 1908. évi vizsgálat adatai szerint az összes egyházkörökben az évi kegyes adományok és közmunkák értéke: 32404 korona 34 fillért teszen ki. Az egyházkörök ügyeinek intézésében is általánosságban kellő buzgóság és pontosság tapasztalható. Az E. K. Tanács minden irányban és esetben megtette a maga intézkedését.

Az egyházközségek pénz- és gabonavagyonáról az 1908. évi számadások adatai alapján a következő kimutatást adjuk:

I. *Püspöki vizsgálat* alatt álló egyházközségekben az 1908. év végén:

Összes bevétel volt	49.350 K. 36 f.
„ kiadás „	47.467 „ 50 „
Pénzmaradvány	1.882 K. 86 f.
Összes pénzvagyon 1908. év végén	210.720 „ 97 „
Az előző évinél kevesebb	5.365 „ 52 „
Összes teher	489.364 „ 24 „
Az előző évinél kevesebb	1.480 „ 48 „

II. *A kolozsdobokai egyházkörben* az egyházközségekben az 1908. év végén:

Összes bevétel volt	13.464 K. 98 f.
„ kiadás „	12.959 „ 96 „
Pénzmaradvány	505 K. 02 f.
Közalap vagyona	1.388 „ 56 „
Magtáralap vagyona	7.200 „ — „
Orgonaalap „	17 „ 30 „
Vegyes alapok „	250 „ — „
Összesen	9.660 K. 88 f.
Az előző évinél több	558 „ 14 „
Adósság	11.240 „ — „
Az előző évinél több	5.424 „ 54 „

Az évi kegyes adományok és közmun-

kák értéke 358 K. — f.

III. Az aranyostordai egyházköri egyházközségekben az 1908. év végén:

Összes bevétel volt	55.412 K. 85 f.
„ kiadás „	47.805 „ 75 „
Pénzmaradvány	7.607 K. 10 f.
Közalap vagyona	120.762 „ 57 „
Kepealap „	58.194 „ 05 „
Magtáralap „	347 „ 63 „
Építkezési alap vagyona	263 „ 47 „
Vegyes alapok „	6.365 „ 61 „
Összesen	193.540 K. 43 f.
Az előző évinél kevesebb	8.812 „ 78 „
Adósság	9.281 „ 10 „
Az előző évinél kevesebb	1.342 „ 62 „
Gabona vagyon	178 Hl. 23 l.
Az előző évinél több	88 „ 43 „
Az évi kegyes adományok és közmun-	
kák értéke	4.912 K. 64 f.

IV. A küllői egyházköri egyházközségekben az 1908. év végén:

Összes bevétel volt	16.631 K. 55 f.
„ kiadás „	14.902 „ 48 „
Pénzmaradvány	1.729 K. 07 f.
Közalap vagyona	5.397 „ 41 „
Magtáralap vagyona	99 „ 74 „
Kepealap „	14.894 „ 07 „
Építési-alap „	2.541 „ 63 „
Orgonaalap „	827 „ 51 „
Templom, toronyalap vagyona	11.759 „ 57 „
Iskolai alap „	20 „ 70 „
Vegyes alapok „	23.966 „ 95 „
Összesen	59.507 K. 58 f.

A pénzmaradvány az alapok vagyonába bevétetett.

Az előző évinél több a vagyon	7.521 K. 59 f.
Adósság	13.781 „ 66 „
Az előző évinél kevesebb	1.715 „ 20 „
Gabona vagyon	78 Hl. 80 l.
Az előző évinél több	3 „ 80 „
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	3.292 K. 79 f.

V. *A marosi egyházköri egyházközségekben az 1908. év végén :*

Összes bevétel volt	56.342 K. 45 f.
„ kiadás „	49.670 „ 94 „
Pénzmaradvány	6.671 K. 51 f.
Közalap vagyona	46.361 „ 06 „
Magtáralap vagyona	1.327 „ 24 „
Kepealap „	38.841 „ 25 „
Iskolai alap „	1.350 „ 50 „
Vegyes alapok vagyona	38.068 „ 94 „
Összesen	132.620 K. 50 f.
Az előző évinél több	6.430 „ 37 „
Adósság	55.729 „ 58 „
Az előző évinél kevesebb	1.346 „ 65 „
Gabona vagyon	410 Hl. 80 l.
Az előző évinél több	25 „ 72 „
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	3.022 K. 94 f.

VI. *A sz.-kereszturi egyházköri egyházközségekben az 1908. év végén :*

Összes bevétel volt	46.687 K. 92 f.
„ kiadás „	39.661 „ 22 „
Pénzmaradvány	7.026 K. 70 f.
Közalap vagyona	35.232 „ 88 „
Kepealap „	48.213 „ 99 „
Magtáralap vagyona	1.188 „ 04 „
Építkezési alap vagyona	20.187 „ 27 „
Átvitel	111.848 K. 88 f.

	Áthozatal	111.848 K. 88 f.
Toronyalap vagyona	8.485 „ 24 „	
Orgonaalap	3.976 „ 49 „	
Iskolai alap	10.325 „ 96 „	
Vegyes alapok	34.577 „ 55 „	
	Összesen	169.214 K. 12 f.
Az előző évinél több	12.992 „ 38 „	
Adósság	28.697 „ 18 „	
Az előző évinél kevesebb	3.090 „ 49 „	
Gabona vagyon	941 Hl. 58 l.	
Az előző évinél kevesebb	175 „ 17 „	
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	8.457 K. 13 f.	

VII. Az *udvarhelyi egyházköri egyházközségekben* az 1908. év végén:

Összes bevétel volt	32.380	K.	08	f.
„ kiadás „	30.229	„	20	„
					Pénzmaradvány	2.160	K.	88	f.
Közalap vagyona	17.948	„	12	„
Magtáralap vagyona	6.349	„	11	„
Kepealap	„	17.749	„	56	„
Építési s templomalap vagyona	9.515	„	—	„
Orgonaalap	„	191	„	22	„
Torony- és harangalap	„	3.366	„	01	„
Iskolai alap	„	3.965	„	64	„
Vegyes alapok	„	32.509	„	34	„
					Összesen	93.754	K.	88	f.
Az előző évinél több	3.349	„	42	„
Adósság	25.361	„	15	„
Az előző évinél több	12.881	„	85	„
Gabona vagyon	1.495	Hl.	39	l.
Az előző évinél kevesebb	18	„	14	„
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	8.232	K.	48	f.

Megjegyzés: A pénztármaradványi eltérésnek az a magyarázat, hogy az egyik egyházközségnek tulkiadása volt.

VIII. A felsőfajéri egyházköri egyházközségekben az
1908. év végén :

Összes bevétel volt	9.544 K. 35 f.
„ kiadás „	5.510 „ 88 „
Pénzmaradvány	4.033 K. 47 f.
Közalap vagyona	4.189 „ 02 „
Magtáralap vagyona	3.244 „ 19 „
Kepealap „	2.202 „ 18 „
Templomalap „	6.420 „ 27 „
Orgonaalap „	933 „ 14 „
Harangalap „	285 „ 20 „
Ifjúsági alap „	677 „ 91 „
Vegyes alapok vagyona	3.041 „ 19 „
Összesen	25.026 K. 57 f.
Az előző évinél több	1.641 „ 70 „
Adósság	4.136 „ 82 „
Az előző évinél kevesebb	1.022 „ 02 „
Gabona vagyon	46 Hl. 72 l.
Az előző évinél kevesebb	29 „ 34 „
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	379 K. — f.

IX. A háromszéki egyházköri egyházközségekben az
1908. év végén :

Összes bevétel volt	65.056 K. 76 f.
„ kiadás „	50.913 „ 45 „
Pénzmaradvány	14.143 K. 31 f.
Közalap vagyona	170.823 „ 03 „
Kepe-alap vagyona	125.498 „ 49 „
Magtáralap „	3.432 „ 97 „
Építkezési alap vagyona	10.403 „ 17 „
Orgonaalap „	2.378 „ 42 „
Toronyalap „	634 „ 31 „
Iskolai alap „	1.697 „ 93 „
Vegyes alapok „	5.379 „ 52 „
Összesen	334.391 K. 15 f.
Az előző évinél több	14.577 „ 80 „

Adósság	4.058 K. 40 f.
Az előző évinél több	145 „ 37 „
Gabona vagyon	1.522 Hl. 18 l.
Az előző évinél több	176 „ 53 „
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	1.598 K. 26 f.

X. *A duna—tiszamenti egyházköri egyházközségekben*
az 1908. év végén:

Osszes bevétel volt	42.075 K. 78 f.
„ kiadás „	42.075 „ 78 „
Pénzmaradvány	— K. — f.
Közalap vagyona	10.699 „ 06 „
Magtáralap vagyona	3.845 „ 76 „
Epitési alap „	1.006 „ 95 „
Vegyes alapok vagyona	2.041 „ 43 „
Összesen	17.593 K. 20 f.
Az előző évinél kevesebb	208 „ 24 „
Adósság	65.411 „ 12 „
Az előző évinél több	4.231 „ 12 „
Az évi kegyes adományok értéke	2.151 „ 10 „

Az 1908. év végéni állapotnak megfelelőleg összeállit-
tattak az egyházközségek mindennemű ingó és ingatlan va-
gyonáról a leltárak. Azok értékét egyházkörönként a követ-
kezőkben terjesztjük be:

I. *A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben:*

1. Ingatlanok becsértéke	1,836.890 K. 29 f.
2. Tőkepénz és alapítványok értéke	207.485 „ 65 „
3. Termény-vagyon „	— „ — „
4. Egyházi felszerelések „	58.275 „ 64 „
5. Iskolai „ „	287 „ — „
Összesen	1,836.890 K. 29 f.
Téher	490.826 „ 72 „
Tiszta vagyon	1.346.063 K. 57 f.

II. A kolozsdobokai egyházkörben :

1. Ingatlanok becsértéke	.	.	.	248.970 K.	— f.
2. Tőkepénz és alapítványok értéke	.	.	.	8.997 „	87 „
3. Termény-vagyon	„	.	.	— „	— „
4. Egyházi felszerelések	„	.	.	10.010 „	60 „
5. Iskolai	„	„	.	— „	— „
Összesen	.	.	.	267.978 K.	47 f.
Téher	.	.	.	11.410 „	— „
Tiszta vagyon	.	.	.	256.568 K.	47 f.

III. Az aranyos-tordai körben :

1. Ingatlanok becsértéke	.	.	.	1,106.312 K.	— f.
2. Tőkepénz és alapítvány értéke	.	.	.	187.755 „	03 „
3. Termény-vagyon	„	.	.	2.035 „	80 „
4. Egyházi felszerelések	„	.	.	63.787 „	20 „
5. Iskolai	„	„	.	283 „	20 „
Összesen	.	.	.	1,360.173 K.	23 f.
Téher	.	.	.	9.470 „	86 „
Tiszta vagyon	.	.	.	1,350.702 K.	37 f.

IV. A küllői körben :

1. Ingatlanok becsértéke	.	.	.	521.677 K.	64 f.
2. Tőkepénz és alapítvány értéke	.	.	.	57.120 „	46 „
3. Termény-vagyon	„	.	.	2.911 „	91 „
4. Egyházi felszerelések	„	.	.	36.034 „	54 „
5. Iskolai	„	„	.	1.510 „	64 „
Összesen	.	.	.	619.255 K.	19 f.
Téher	.	.	.	13.242 „	28 „
Tiszta vagyon	.	.	.	606.012 K.	91 f.

V. A marosi egyházköri egyházközségekben az 1908. év végén :

Összes bevétel volt	.	.	.	56.342 K.	45 f.
„ kiadás „	.	.	.	49.670 „	94 „
Pénzmaradvány	.	.	.	6.671 K.	51 f.
Közalap vagyona	.	.	.	46.361 „	06 „
Magtáralap vagyona	.	.	.	1.327 „	24 „
Kepealap	„	.	.	38.841 „	25 „
Iskolai alap	„	.	.	1.350 „	50 „
Vegyes alapok	„	.	.	38.068 „	94 „
Összesen	.	.	.	132.620 K.	50 f.

Az előző évinél több	6.430 K. 37 f.
Adósság	55.729 „ 58 „
Az előző évinél kevesebb	1.346 „ 65 „
Gabona-vagyon	410 Hl. 80 l.
Az előző évinél több	25 „ 72 „
Az évi kegyes adományok és közmun- kák értéke	3.022 K. 94 f.

VI. *A kereszturi körben:*

1. Ingatlanok becsértéke	1,720.220 K. — f.
2. Tőkepénz és alapítványok értéke	157.576 „ 21 „
3. Termény-vagyon „	6.345 „ 26 „
4. Egyházi felszerelések „	117.521 „ 80 „
5. Iskolai „ „	3.652 „ 54 „
Összesen	2,005.315 K. 81 f.
Teher	28.697 „ 18 „
Tiszta vagyon	1,976.618 K. 63 f.

VII. *Az udvarhelyi körben:*

1. Ingatlanok becsértéke	1,286.724 K. 84 f.
2. Tőkepénz és alapítvány értéke	102.194 „ 63 „
3. Termény-vagyon „	9.889 „ 43 „
4. Egyházi felszerelések „	83.514 „ 88 „
5. Iskolai „ „	460 „ — „
Összesen	1,482.783 K. 78 f.
Teher	18.810 „ — „
Tiszta vagyon	1,463.973 K. 78 f.

VIII. *Felsőfejéri körben:*

1. Ingatlanok becsértéke	294.821 K. — f.
2. Tőkepénz és alapítvány értéke	18.918 „ 58 „
3. Termény-vagyon „	1.222 „ — „
4. Egyházi felszerelések „	19.308 „ — „
5. Iskolai „ „	— „ — „
Összesen	334.269 K. 58 f.
Teher	4.136 „ 82 „
Tiszta vagyon	330.132 K. 76 f.

IX. A háromszéki körben :

1. Ingatlanok becsértéke	932.519 K. 50 f.
2. Tőkepénz és alapítványok értéke	336.457 „ 25 „
3. Termény-vagyon	9.096 „ 31 „
4. Egyházi felszerelések	37.083 „ — „
5. Iskolai	1.653 „ 70 „
Összesen	1,316.809 K. 76 f.
Teher	4.441 „ — „
Tiszta vagyon	1,311.368 K. 76 f.

X. A Dunatiszamenti körben :

1. Ingatlanok becsértéke	153.010 K. — f.
2. Tőkepénz és alapítványok értéke	12.368 „ 08 „
3. Termény-vagyon	4.635 „ 76 „
4. Egyházi felszerelések	4.923 „ 20 „
5. Iskolai	1.128 „ 62 „
Összesen	176.065 K. 66 f.
Teher	59.530 „ 62 „
Tiszta vagyon	116.535 K. 04 f.

A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben és az egyházkörökben a mindennemű ingó és ingatlan vagyon összesített értéke 9,934.399 K. 71 f.
 Ezzel szemben teher 635.687 „ 46 „
 Tiszta cselekvő vagyon 9,298.712 K. 25 f.

Egyházunknak 1909. évre a következő államsegélyek utaltattak ki :

Az 1848. évi XX. t.-cz. alapján 120.000 korona
 Évi egyházi államsegély 100.000 „
 Tőkegyarapítási államsegély 15.800 „

A székelykereszturi gimnázium részére
 iskola fenntartási államsegély 17.000 „
 Középiskolai rendes tanáraink személyi
 pótlékába 11.780 „

Lelkészeink kongruájába I.-ső félévre: 57.005 K. 18 f.
 II.-ik félévre: 60.191 K. 19 f., együtt = 117.196 K. 37 f.
 Segédlelkészi átalány czimen: 2000 kor.

Az elemi népiskolai tanítóink fizetés és korpótlékának

fedezésére engedélyezett államsegély felülhaladja a 30.000 koronát.

Hálásan ismerjük el, hogy a magas kormány, a jog és viszonzosság elvének szem előtt tartásával, egyházunkat is a megfelelő támogatásban óhajtja részesíteni.

Az 1908. évi főtanácsi bizottság tagjai a nyomdaalap gyarapítására 139 K 08 fillért adományoztak.

Az 1888. évben főgimnáziumunkban végzett osztálytársak 20 éves találkozásjuk alkalmából, korábban tett alapítványukat, 190 koronával gyarapították.

Benkő Mihály egyh. tanácsos afia egy egész konvik-tusi kedvezmény fedezésére ígért tőke alapítványát befizette.

Péterfi Zsigmond nyug. vasuti igazgató korábban tett alapítványát, a főtisztelendő püspök úr névnapja alkalmából ez évben is 50 koronával gyarapította.

Tanács József kolozsvári gyógyszerész felfedezvén, hogy Horváth Pál nevű rokona 1848-ban a kolozsvári főiskolák beteg tanulóinak gyógyítási költségei fedezésére alapítványt tett, magára nézve nemeslelkűen kötelezőnek ismerte el és a kolozsvári főgimnáziumot illető 466 kor. 66 fillér megfizetését elvállalta.

Néhai dr. Rajner Gyula budapesti lakos, egyházunknak is végrendeletileg 1000 koronát hagyományozott, mely összeget özvegye be is fizette. E. K. Tanácsunk, mint tüzetes cél megjelölése nélkül tett alapítványt, 10%-ában beutalta szabályzataink értelmében a kebli tanári nyugdíj-alap gyarapítására, 90%-át pedig a közalapba, hogy annak főkönyvén a kegyelet jeléül dr. Rajner Gyula hagyománya czimén kezeltessék,

Br. Petrichevich Horváth Kálmán áldozatkész egyházi főgondnokunk öméltósága ez évben is, s ezzel 30-ikszor, főgimnáziumunkban a jól tanulók jutalmazására 300 koronát ajándékozott.

Megemlítjük a Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, a Régi osztálytársak, Csegezy Mihályné szül. Albert Ilka és testvére Albert Iván által édes atyjuk néhai Albert János emlékére tett kegyes alapítványokat, melyekről a tárgysorozat rendén külön előterjesztést is teszünk.

A felsorolt nagybecsű alapítványok, adományok, illetve befizetéseért, E. K. Tanácsunk hálás köszönetét fejezte ki.

Fájó érzettel említjük fel Gyulay László, Sándor János egyh. tanácsos, és E. K. Tanácsai tagok elhunytát. Méltán tehetjük ide Albert János egyh. tanácsos, nyug. lelkész afia nevét is. Egyházunk iránt odaadó szeretettel viseltető, puritán jellemű férfiak voltak. Elhunytuk alkalmából az E. K. Tanács kifejezte a maga mély részvétérzetét.

Nyugodjanak békében. Emlékük áldott lesz egyházunkban mindenkor.

Tanáraink jelen évi értekezlete április hó 5-én tartott meg szép sikerrel Székelykeresztúron. A papnevelő-intézet és középiskoláink 1909/10. tanévi tantárgyfelosztását jóváhagytuk.

Dr. György Jánost az 1909/10. tanévben is alkalmaztuk papnevelőintézetünkhöz óraadó tanárnak.

A M. Farkas Sándor jutalomdíj (100 kor.) 1909/10. tanévre Bartók Géza polgárdii lelkésznek adatott ki.

Papjelölteknek fölvétettek: Győrfi István, Kelemen István és Szathmáry Miklós szakvizsgálatot kiállott papnövendékek.

A Berde Mózsa tanári jutalomdíj 1000 kor. 1908/9. tanévre dr. Gál Kelemen főgimn. r. tanárnak íteltetett oda.

Kolleg. konviktusi kedvezmények élvezetébe 1909/10. tanévre felvétellett 76 tanuló. És pedig: $\frac{4}{4}$ -re 26; $\frac{3}{4}$ -re 9; $\frac{2}{4}$ -re 39; $\frac{1}{4}$ -re 2 tanuló. A konviktusi kedvezmények összes értéke: 10.650 korona.

A colleg. konviktusi bérlő díját a tanulók élelmezéseért naponként és fejenként csaknem 80 fillérben kellett megállapítani 1909/10. tanévre a drágasági viszonyok miatt, úgy azonban, hogy a tanulók az eddiginél magasabb díjat nem kell fizessenek.

Az 1909/10. tanévre internatusi felügyelőknek alkalmaztattak: dr. Borbély István és Sándor János tanárjelöltek.

Iskolai orvosnak 1909 szept. 1-től számítandó 3 évre ismét dr. Tompa János orvos alkalmaztatott, akinek tapasztalt lelkiismeretes, buzgó működése biztosíték az iránt, hogy tanulóink egészségügye jó kezekre van bízva.

A kollegiumi elemi fluiskolában a tandij és iskolai díj fizetés 1909/10. tanévtől kezdve eltöröltetett. Nagyfentőségének tartjuk kollegiumunkban, 1909 szept. 1-től kezdődőleg, a kézimunkával foglalkozásnak is behozatalát.

Örömmel említjük fel, hogy a dr. Boros György theol. tanár afia által kollegiumunkban kezdeményezett vasárnapi iskola, jelen évben sikeres működésének 30-ik évét ünnepelte meg. Ez ünnepség alkalmából az E. K. Tanács írásban is kifejezte méltányló elismerését és köszönetét dr. Boros Györgynek.

A főgimn. államsegélyezésére vonatkozó szerződés revíziója folyamatban van. Remélhetőleg egyházunk érdekében eredményes befejezést fog nyerni.

A dr. Nagy Károly emlék-alap életbelépvén, kamatainak (20 kor.) élvezetében 1909/10. tanévre Incze János orvos-növendéket vettük fel.

Iszlai Márton főgimn. énektanítót, betegség okán 1909/10. tanévre szabadságoltuk és az ének tanításával, ideiglenesen, Régeni Áron bizatott meg.

A székelykereszturi gimnáziumhoz megválasztott új felügyelő gondnok, dr. Kozma Endre állásába jelen évi április 4-én ünnepélyesen beiktattattott, az ünnepélyen E. K. Tanácsunk is képviseltetvén magát. A székelykereszturi gimn. igazgató tiszteletdíját, tekintettel sok munkájára, az E. K. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében az eddigi 320 K. helyett 80 K. emelkedéssel évi 400 kor. ban állapítottuk meg.

A gimn. segítő egyesület, valamint az ifjúsági olvasókör alapszabályait jóváhagytuk.

Internátusi felügyelőnek 1909/10. tanévre is Benczédi Pál papjelölt neveztetett ki.

Évötödös újabb korpótlék utaltatott ki Nagy Gyula kolozsvári, Pap Mózes kereszturi gimn. tanároknak és Nagy József elemi tanítónak.

Varga Dénes megszűnt tordai gimnáziumunknál működött s jelenben tordai állami gimn. tanár afiának az országos tanári nyugdíj-alapnál kirótt terhei könnyítésére, méltányosságból, visszautaltuk a kebli tanári nyugdíjalapunkba

általa korábban befizetett s együtt 320 koronát tevő illetékeket kamat nélkül.

Örömmel jelentjük be, hogy a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszter ur, Alsófehérvármegye közigazgatási bizottságának is támogatása folytán, méltányolva indokainkat, előzetes beleegyezését adta az alamóri „László” tanyán egy unitárius felekezeti tanyai iskola felállítására és kilátásba helyezte a tanító tanítói fizetésének kiegészítésére 1909 szept. 1 től kezdődőleg évi 900 korona állami segély engedélyezését. A szükséges intézkedéseket megtettük s tanítónak a főtisztelendő püspök ur kinevezte Kádár Balázs eddigi Hetesen szolgált tanítót.

Iskolája államosítására az előleges lépéseket megtenni, engedélyt adtunk a székelykáli, nyárádgálfalvi és buzaházi egyházközségeknek.

Örömmel vettük tudomásul, hogy Kisgyörgy Tamás bölöni iskolai tanítónak, a népnevelés terén szerzett érdemei elismerésül, a vallás- és közokt. miniszter úr évi 200 kor. személyi pótlékot engedélyezett.

Kuncz Elek kolozsvári tankerületi kir. főigazgató, mint kormányképviselő 1908/9. tanévben is megtette hivatalos látogatásait középiskoláinkban. A kolozsvári főgimnáziumot illetőleg minden tekintetben legteljesebb megelégedését nyilvánította. Székelykereszturi gimnáziumunknál is elismerte a haladást egyebekben, azonban az elhelyezést, helyiségeket jelenben is kifogásolta. E. K. Tanácsunk a felterjesztett látogatási jegyzőkönyveket tudomásul vette, kifejezve, hogyha vannak is székelykereszturi gimnáziumunknál a tanulók elhelyezését illetőleg némi hiányok, azok a gimnáziumnak már a közel jövőben új épülettel ellátásával megszűnnek,

Dávid Ferencz első püspökünk születése 400-dik évfordulójának megünneplése tárgyában szükséges további intézkedéseket megtettük. Nevezetesen: az ünnepség rendezése tekintetében egy állandó rendező-bizottságot küldöttünk ki. Az egyház története megírására pályázatot hirdettünk ki. A fényképek felvételére elég kedvező szerződést

kötöttünk egy kolozsvári fényképészszel. Célunk a fényképekből három albumot állítani egybe: az E. K. Tanács, angol és amerikai hitrokonaink részére. A dévai vár emléktáblával ellátására szintén intézkedtünk.

A főtisztelendő püspök urnak számadásos évi jelentéseit a kezelése alatt álló Dávid Ferencz és Ezeréves emlékalapokról, köszönetünk kifejezése mellett vettük tudomásul.

Jogtanácsosafia jelentéseit, a peres ügyek állásáról, rendesen megtette s azok folytán szükséges intézkedéseket megtettük.

A pusztaszentmiklósi birtokon a „Derzsi János tanya“ elnevezést, kegyelet jeléül is, jóváhagytuk.

Ürmössy Jéő egyh. tanácsosafia felkérésünkre a gazdasági bizottsági tagságról való lemondását visszavonta. Gyöngyössy Bélaafia lemondását fenntartva, hogy az ügyek fennakadást ne szenvedjenek, az E. K. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, a jelen Főtanácsig ideiglenesen Albert Dénes egyh. tanácsosafiát kértük fel gazd. biz. tagnak.

A Gyulay Lászlóafia halálával megüresedett pénzügyi bizottsági tagságra, valamint a belső emberi nyugdíjbizottság elnökségére Gyöngyössy Béla egyh. tanácsosafiát kértük fel.

Néhai debreczeni Szabó József kegyes alapítónk egy ifjúkori arczképe feltaláltatván, megfestetése az E. K. Tanács terme számára meghatározott.

Ifj. Demeter János boldog emlékü jóltevőnk korhadásnak indult sirkőve helyett, Székelymuzsnán sirja fölé diszes siremlék állíttatott jelen évben s a felállítás költségeibe 950 K-t a Demeter János alap terhére kiutaltunk.

Toroczkón a Koncz János alap terhére fenntartott papi árva üresedésben levő neveltetési helyére jelentkező nem kerülván, az alap kamatai ideiglenesen a konviktusi kedvezménynek használtattak fel. A papi árva neveltetésére vonatkozó szabályzat revideálása, úgy látszik szükségessé vált.

A vallás- és közokt. miniszter ur által, a lelkeszi kongrua rendezése tekintetéből kért kimutatásokat felterjesztettük.

Feliratilag kértük a miniszter ur önnagyméltóságát a segédlelkészi átalány felemelésére s módot nyújtani arra, hogy egyházunkban legalább 10—12 segédlelkészi állást szervezhessünk. Feliratainkra, sajnos, ezideig még nem kaptunk választ.

Minthogy egyházközségeinkből jóváhagyásra beérkező vállalkozási szerződések kiállítása többnyire hiányos, jogtanácsos afa által egy szerződési mintát készítettünk és kiküldöttük az egyházköröknek, hogy oly egyházközségekben, ahol nem körjegyző, vagy ahoz értő jogász egyének állítják ki a szerződést, mintául használják.

A székelvkereszturi egyházközségnek templomépítésére gyűjteni engedélytadtunk.

A belső emberi nyugdíjalapnál, elhalálozás okán, beszüntettük nyugdíját: Albert János, Dézsi Mihály és özv. Gábos Mihálynénak. Özvegyi nyugdíj, illetve nevelési járadékot utaltunk ki: özv. Kiss Sámuelné, özv. Fekete Domokosné lelkésznek és néhai Ürmösi Sándor lelkész hátrahagyott árváinak. A nyugdíjintézet tagjai közé fölvtettük: Gálfi Mihály, Bodóczi Sándor, Kisgyörgy Imre és Bartók Géza lelkészeket.

Erdővagon felügyelet tekintetéből fa eladásra engedélytadtunk a toroczkói és toroczkószentgyörgyi egyházközségeknek.

Épitkezés és javításokra engedélytadtunk: Bordoson templomra, Récsenyéden papi házra, Ravában tanitónői lakházra, Kadácsban csűrre, szentháromságon tanitói lakóházra, Mészkon papi lakóházra, Ádámoson templom javításra, Homoród-Almásan templom és torony ujtásra, Nyáradgálfalván és Homoródszentpálon nyári konyhára, Székely-Szentmihályon erdei pásztorház és istálló építésre, Dicső-szentmártonban templomkerítés építésére.

Örökvásári és haszonbéri szerződések jóváhagyattak: a verespataki, homoródszentlászlói, ravai, magyarsárosi, gypesi, marosszentbenedeki, sepsiszentkirályi, csegezi egyházközségnek.

Tan-, gazdasági és más ügyekben is külön előterjesztést teszünk a méltóságos és főtisztelendő E Főtanácsnak.

Évi jelentésünket, röviden egybefoglalva, ezekben voltunk szerencsések megtenni. Tisztelettel kérjük jelentésünknek jóváhagyó tudomásul vételét.

A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának, Kolozsvárt 1909 évi augusztus hó 13-án tartott üléséből.

Ferencs József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Főtanácsi bizottság E. K. Tanácsunk 1908. évre vonatkozó jelentését megvizsgálta s elfogadásra ajánlja. A nagy figyelemmel összeállított jelentés méltó az elismerésre s ezért ajánlja főtanácsi bizottság, méltóztassék azt elismerésének kifejezése mellett egész terjedelmében jegyzőkönyvileg is megörökíteni.

Kapcsolatosan jelentjük, hogy bizottságunk ez alkalommal is megvizsgálta az E. K. Tanácsi ügymenethez tartozó iratokat, valamint a titkári ügykezelést s mindazokat példányszerű rendben találta.

A tapasztaltak után javasolja bizottságunk, hogy az 1908. évben is kifejtett önfeláldozó munkásságukért, lan-
kadást nem ismerő buzgalmukért méltóztassék a Méltóságos Főtanács a Méltóságos elnökségnek, főjegyző és titkár afiainak méltányló elismerését nyilvánítani.

Kolozsvár, 1909. aug. 26.

Gvidó Béla,
b. előadó.

Dr. Ferencsy Géza,
b. elnök.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács évi jelentését jóváhagyólag tudomásul vevén, méltányló elismerését nyilvánítja a kifejtett munkálkodásért. Egyszersmind elfogadván a főtanácsi bizottság vonatkozó javaslatát, teljes elismerését és köszönetét fejezi ki a hatáskörükben teljesített buzgó, odaadó munkálkodásért az elnökségnek, Nagy Lajos egyházi főjegyzőnek és Végh Mihály egyházi és püspöki titkárnak.

Ezzel a templomba menetel ideje elérkezvén, a gyűlés az istentisztelet tartamára felfüggesztetett s Főtanács tagjai az istentiszteleten megjelentek, mely alkalommal Németh István toroczkói lelkész mondott szép és tartalmas imát és beszédet. Az egyházi beszéd alapigéje Máté ev. XVII. r. 20. verséből volt véve: „hogya annyi hitetek volna, mint a mustármag, ezt mondanátok im ez hegynek, menj el innét amoda, elmenne, és semmi lehetetlen nem volna néktek.”

Istentisztelet után a gyűlés újra megnyitvatván, folytattatott a következőkben.

9. A Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur előterjeszti javaslatát az elnökség részéről a főtanácsi bizottság működésükön kívül eső egyes tárgyakra még szükséges bizottságok kiküldése iránt.

Az előterjesztésnek megfelelően az Egyházi Főtanács a következő bizottságokat küldi ki:

a) A kijelöléssel járó választásokra kijelölő bizottságba a püspök és főgondnokok mellé Gál Jenő, Kozma Ferencz, Kelemen Albert, Józán Miklós afiait.

b) A segélyek kiosztása iránti javaslat felülvizsgálására Kozma Ferencz elnöklete alatt esperes és egyházköri felügyelő gondnok afiait.

c) Szavazatszedő bizottságba: Kisgyörgy Sándor esperes elnöklete alatt Biró Lajos és Kelemen Arpád afiait.

10. Az E. K. Tanács 249—1909. sz. a. jelenti, hogy Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, egyházi tanácsos afia székelykereszturi gimnáziumunk javára 2000 kor. alapítványt tett és ezen összeget készpénzül be is fizette a következő alapító-levél mellett:

Tekintetes Igazgató Ur!

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy én ezennel a székelykereszturi Unitárius Collegium részére egy 2000, azaz Kettőezer koronás alapítványt teszek, mely összeget magában foglaló „Takarékpénztári könyvecskét” melléklek.

Egyszerű kívánságom az, hogy ezen összeg gyümölcsözőtessék, kamatai az alábbiak szerint évenként havi részletekben kiadandók.

Az alapítvány neve: „Lőrinczy Dénes alapítvány.”

Célja:

a) Egy szentábrahámi vagy Szentábrahámról származó Lőrinczi nevet viselő jó magaviseletű unitárius tanulónak.

b) Ennek nem léteben egy szentábrahámi más nevet viselő unitárius tanulónak.

c) Fentiek nem léteben az igazgatóság által kijelölt tanulónak.

A segély kiadását az igazgatóság saját belátása szerint eszközli.

Ezen levelem egyben mint alapító-levél is szolgál.

Igazgató Ur

őszinte hive

Lőrinczy Dénes,

ny. vezérőrnagy.

Szentábrahámon, 1909. február 19.

Az E. K. Tanács az alapítványt köszönettel elfogadta és utasította a székelykereszturi gimnázium igazgatóságát az alapítványnak ez alapító levél értelmében való kezelésére. Az alapító levél eredeti példánya, megőrzésre, beadott egyházunk pénztárába. A nemeslelkű alapítónak kifejeztetett E. K. Tanácsunk köszönete.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

Egyházi Főtanács e jelentést örömmel veszi jóváhagyó tudomásul s a maga részéről is hálás köszönetét fejezi ki a nemeslelkű alapítványozó iránt.

11. Az E. K. Tanács 48—1909. szám alatt jelenti, hogy a kolozsvári főgimnáziumban végzett „Régi osztálytársak“ kolleg. konviktusunk javára 3428 kor. 67 fillér alapítványt tettek és azt készpénzül be is fizették a következő alapító levél mellett:

A magyarutczai régi Kollegium emléke.

(„Régi osztálytársak alapítványa.“)

1901-ben, midőn a Magyar-, most Kossuth Lajos-utczában az új kollegiumot megnyitni összegyűltünk, az öröm érzései vegyültek a kegyelet érzéseivel s keblünkben megnyilatkozott a hála az iránt a jó öreg és egyszerű Alma-Mater iránt, a mely egyházunk ujrászületésének egyik leg-hatalmasabb bizonyítéka volt. Boldognak éreztük magunkat, hogy a régi kollegium egykori növendékei s azok között főképpen Berde Mózsza megsegítették a sokat üldözött unitárius egyházat, hogy a jövőbe néző s a jövőtől diadalmat remélő unitárius vallásnak és édes testvérének a tudománynak olyan diszes csarnokot emelhettünk, a mely büszkeségére válik hazai művelődésünknek is.

Az ünnepély örömei között mi a régi osztálytársak szervezkedtünk, és szövetkezünk, hogy az új kollegium szegény tanulóinak segélyalapot gyűjtünk. Alólirottak kaptuk a munkavégrehajtására a megbízást. Annak szorgalommal és buzgósággal tettünk eleget s a begyűlt összeget : 3428 K. 67 f. Három-ezernégyszázhuszonnyolcz K. 67 fillért czennel beadjuk a Magyarországi Unitárius Egyház közpénztárába.

Fölkérjük a mindenkor Unitárius Egyházi Képviselő, illetőleg Főtanácsot :

1. Mindenkor kezeltesse „A Magyarutczai régi Kollegium“ czim alatt mint önálló alapítványt „Régi osztálytársak alapítványa.“

2. A tőke kamatját használja unitárius vallásu tanulók segélyezésére, első helyen élelmezésre.

3. A fönnmaradó kamatot mindig csatoltassa a tőkéhez, ugyszintén a régi tanulóktól befolyó és határozott czélra nem jelölt összegeket is.

4. A Kollegium Értesítőjében minden évben kiteendő, hogy a tőke miből áll s immár hány ízben és mennyi összeg használtatott föl a kijelölt czelra.

Kivánjuk, hogy mindazok az ifjak, a kik használni fogják ezen tőke jövedelmét, a kollegium iránti hálában s a tudomány és műveltség iránti szeretetben erősek legyenek, hogy a jövő nemzedékek mindig tisztelettel tekintsenek rájuk, mint az unitárius kollegium növendékeire.

A régi osztálytársak nevében és megbízásából.

Kolozsvárt, 1908. deczember 31-én.

id. Daniel Gábor s. k.

elnök.

Nagy Gyula s. k.

pénztárnok.

dr. Boros György s. k.

titkár.

A gyűjtő-bizottság tagjai.

Az E. K. Tanács az alapítványt köszönettel elfogadta. Az alapítványi összeget beutalta egyházunk pénztárába azzal, hogy a konviktusi alapok között „Régi osztálytársak alapítványa“ külön czimen kezeltessek. Meghatározta, hogy az alapítvány tőkekamataiból az 1908/9. tanévtől kezdve, évenként 100 korona fordittassék egy fél konv. kedvezményre, a kamat többi része pedig csatoltassék a tőkéhez, míg ez alapítványi tőke odanövekedik, hogy kamatai egy egész konv. kedvezményt fedezhetnek. A régi osztálytársak gyűjtő-bizottságának kifejeztetett az E. K. Tanács köszönete.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Egyházi Főtanács a jelentést s az abban foglalt E. K. Tanácsi intézkedéseket jóváhagyólag tudomásul veszi s a maga részéről is hálás köszönetét fejezi ki a nemeslelkű alapítványozók iránt.

12. A E. K. Tanács 23 — 1909. szám alatt jelenti, hogy néhai Albert János tordai nyug. unitárius lelkész és tanár afia hátramaradott gyermekei : Csegezy Mihályné született

Albert Ilka és Albert Iván egyházi tanácsos afia elhunyt édes atyjuknak életében kifejezett óhajához ragaszkodva, 1000 korona alapítványt tettek és készpénzben be is fizették kolleg konviktusunk javára, a következő alapító levél mellett :

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!

A mi jó édes atyánk csehétfalvi Albert János tordai volt unitárius pap és tanár azon óhajtasának adott szóval kifejezést, hogy halála után az ő nevére a kolozsvári főgymnáziumunk konviktusa alapjára egyezer korona alapítványt tegyünk.

Midőn ezen óhajtasának a legnagyobb készséggel eleget teszünk, az egyezer korona alapítványt mai napon postautalvánnyal, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak azzal a kéréssel vagyunk bátrak megküldeni, hogy kegyeskedjék aképpen intézkedni, hogy az jövőben édes atyánk kívánságának megfelelőleg kezeltessék.

Ugyanezen alkalommal tisztelettel kérjük a Főtisztelendő Egyházi Képviselő Tanácsot, hogy a mult évi november 7-én 547. tan. szám alatt kelt leiratában édes atyánk elhunytá felett kifejezett nagybecsü részvétéért fogadja mélyen érzett hálás köszönetünket.

A Méltóságos és Főtisztelendő Püspök urnak
Torda, 1909 január 4-én.

tisztelő hivei

*Albert Ilka Csegezy Mihályné,
Albert Iván.*

Az E. K. Tanács az alapítványt köszönettel elfogadta. Utasította egyházunk pénztári hivatalát az alapítványi összegnek a konviktusi alapok között „Albert János emlék-alap“ külön czimen való kezelésére. Az alapítvány életbe lépésének idejéül 1909 évi szept. 1-ejét állapította meg. A nemeslelkü alapítványt tevőknek kifejeztetett az E. K. Tanács köszönete.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételére

Egyházi Főtanács jóváhagyólag és örömmel veszi tudomásul az E. K. Tanács jelentését és intézkedéseit, egyszersmind a maga részéről is hálás köszönetét fejezi ki a nemeslelkű alapítványozók iránt.

13. Az E. K. Tanács 1256 1908. és 285,776 — 1909. számok alatt jelenti, hogy a pénztárvizsgáló-bizottság a pénztárvizsgálatokat 1908. évi decz. hó 21, 1909. évi márczius hó 20. és julius hó 17 én megvizsgálta, az értékekre is kiterjedőleg. A vizsgálatok alkalmával a pénztárnál minden rendben találtatott.

Egyben jelenti az E. K. Tanács, hogy az elmúlt évben tartott E. Főtanács 112—1908. főtan. jkv. a. határozatának megfelelőleg a belső emberi nyugdíjpénztár beadatott a közpénztárba és 1909. évi január hó 1 től kezdve ott kezeltetik.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentéseinek jóváhagyó tudomásul vételére.

Kapcsolatosan ez ügygyel a főtanácsi bizottság a következő jelentést teszi:

Méltóságos és főtisztelendő főtanács!

A főtanácsi bizottság a pénztárvizsgálatokra vonatkozó jelentését az E. K. Tanácsnak, a maga részéről is tudomásvételre ajánlja.

A bizottság maga is a pénztár és értékek kezelésének mikéntjét, valamint a vezetett számadási könyveket megvizsgálta, — és jóleső meglelégedéssel jelenti, hogy mind a kezelés, mind az ellenőrzés terén a legnagyobb rendet, és elismerésre méltó pontosságot és szabatosságot tapasztalt, — s ezek alapján pénztárosnak, ellenőrnek és a pénztárvizsgáló-bizottságnak jegyzőkönyvi elismerést javasol.

Kolozsvárt, 1909 aug. 27.

A főtanácsi bizottság:

Bedő Ferencs,

előadó.

Dr. Ferencsy Géza,

elnök.

Egyházi Főtanács jóváhagyólag és örömmel veszi tudomásul a jelentéseket, egyszer-

smind a főtanácsi bizottság javaslatának megfelelően méltányló elismerést fejez ki pénztárnok, ellenőr számvevő afiainak és a pénztárvizsgáló bizottság tagjainak.

14. A székelykereszturi gimnázium építését illetőleg, E. K. Tanácsunk 109, 278, 334, 622—1909. számok alatt a következő jelentést teszi :

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 26 --1908. főtan. jkv. sz. alatt jóváhagyólag vette tudomásul, hogy a gimnázium iskolafenntartási államsegélyére vonatkozólag a szerződés megkötetett. Az államsegély, évenként 2000 korona emelkedéssel, fokozatosan emeltetik fel a szerződésileg biztosított évi 36000 kor. összegre. Ez okon a gimnázium fejlesztése, illetve a 7-ik osztálynak is beállításáról csak akkor lehet szó, mikor az államsegély akkora összegre emeltetett fel, hogy a felmerülő szükségletek fedezhetők lesznek. 1909. évre az államsegély 17000 koronában lett kiutalva.

A gimnázium új épülettel ellátására szükséges építési államsegélyt illetőleg az E. K. Tanács örömmel vette tudomásul a vallás- és közokt. miniszter ur őnagyméltóságának 7004—1909. sz. a. küldött leiratából, hogy az építkezésre hajlandó 240.000 kor. államsegélyt engedélyezni. Ezen miniszteri leirat a következő :

Van szerencsém a képv. tanácsot tisztelettel értesíteni, hogy hajlandó vagyok a székelykereszturi unit. főgimnázium részére 240.000 korona építkezési államsegélyt engedélyezni.

E segélyt törlesztési kölcsön alakjában kívánom biztosítani, mely módozat abból áll, hogy a fentartó testület a fenti összeg erejéig törlesztési kölcsönt vesz fel, melynek törlesztési részleteit és kamatait a folytatandó tárgyalások eredményéhez képest az államkincstár terhére elvállalnám. A kölcsön oly névértékű lehet, hogy a fentartó testület a fenti összeget effectiv megkaphassa. Ajánlom tehát a fentartó testületnek, hogy több hazai pénzintézettel lépjen érint-

kezésbe, s tőlük a 240.000 korona államsegély erejéig felveendő törlesztési kölcsön feltételeit kívánja be.

Felkérem a képv. tanácsot, hívja fel a fentartó testületet, hogy a kölcsönügylet megkötése előtt az illető pénzintézetől beküldött feltételeket, jelesen a törlesztési tervet a kölcsön módozatainak megjelölésével terjessze fel hozzám elbírálás és az államkincstár által elvállalandó annuitások meghatározása végett.

Figyelmeztetem a képv. Tanácsot, hogy az építkezési államsegély ill. törlesztési kölcsön a 240.000 koronát meg nem haladhatja, s így a még esetleg hiányzó összeget a fentartó testületnek kell előteremtenie, továbbá, hogy az 1894. évi XXVII. t. cz. értelmében köteles lesz az iskola fentartója az építési államsegély végleges engedélyezése esetén az 240.000 korona után 15 éven keresztül évi 3 $\frac{1}{2}$ %-ot az orsz. tanári nyugdíj-intézetbe befizetni.

Budapest, 1909 január hó 14.

A miniszter helyett:
Molnár Viktor, s. k.,
államtitkár.

Ezen miniszt. leirat alapján az E. K. Tanács több hazai pénzintézetet felhívott a kölcsönügyletet illető ajánlattételre. A beérkezett ajánlatokat, valamint pénzügyi bizottságunk javaslata alapján E. K. Tanácsunk részéről tett azon ajánlatot, hogy egyházunk is hajlandó a kölcsönügyletre oly módon, hogy egyes alapjaiból 240.000 kor. készpénz kölcsönt ad 50 évi, félévenként előre fizetendő 5 $\frac{1}{2}$ % annuitás mellett, felterjesztettük a miniszter urhoz. A miniszter ur egyházunk ajánlatát fogadta el következő leiratával:

Folyó ézi április hó 16-án 334. sz. a. kelt becses előterjesztésére van szerencsém a képviselő Tanácssal tisztelettel közölni, hogy a székelykereszturi unitárius főgymnázium fentartója által felveendő 240.000 koronás törlesztési kölcsönre beérkezett ajánlatok közül az egyházképviselő tanácsnak ajánlatát, mint viszonylag legkedvezőbbet fogadom el.

Van szerencsém ennél fogva a képv. Tanácsot tisztelettel felkérni, hogy a szabályszerű kötelezvényt méltóztassék kiállíttatni s azt hozzám a részletes feltételek elbírálása végett felterjeszteni

Egyben van szerencsém a képv. Tanácsot tisztelettel arról is értesíteni, hogy a fentartóval szemben kikötöm, hogy a kötelezvényben biztosítandó felmondási jogát felhívásomra haladék nélkül gyakorolja, amennyiben természetesen a kölcsön visszafizetésére szükséges anyagi eszközök a kincstár által rendelkezésére fognak bocsátatni, hogy így a conversio lehetősége az államkincstár javára biztosítva legyen.

Budapest, 1909 június hó 17.

A miniszter helyet:

Molnár Viktor, s. k.
államtitkár.

A miniszteri leirat értelmében a kötelezvény tervezetet kiállítva felterjesztettük. Azonban választ mind ezideig nem kaptunk,

A gimnázium új épületének elhelyezését illetőleg, miként az elmúlt évben is jelentettük, két eshetőség forog fenn. U. m. vagy az egyház tulajdonát tevő helyen építtetik, vagy ha sikerül, a szomszédos Pap János-féle telek vásároltatik meg e célra. A telekvásár iránti tárgyalások még folyamatban vannak. Tekintettel a tulajdonos által követelt magas árra, kétséges a tárgyalások óhajtott eredménye. Ez esetben is azonban az egyháznak saját tulajdonát tevő megfelelő terület fog rendelkezésére állani az építkezésre.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, méltóztassék ezen jelentést jóváhagyólag tudomásul venni és minden az építkezés ügyében szükséges további intézkedés tételével megbizni.

Ezt javasolja a főtanácsi bizottság is.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács jelentését és tett intézkedéseit mindenképpen jóváhagyólag veszi tudomásul s ez ügyben min-

den további intézkedés megtételével a jövőre is megbizza.

15. Az E. K. Tanács 1150, 1157—1908. és 33, 150—1909. számok alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 34 és 35. főtan. jk. sz. a. hozott határozatának megfelelőleg az E. K. Tanács rendezte úgy a kolleg. tanárok, központi tisztviselők, mint a székykereszturi gimn. tanárok lakáspénzét oly módon, hogy az illetők akkora összegű lakáspénzt élvezzenek 1909. évi január hó 1-től kezdve, mint a mekkora összeget élveznek lakáspénz czimen az irt helyeken, a megfelelő fizetési osztályban levő állami tanárok és tisztviselők. Az E. K. Tanács intézkedése ellen a székykereszturi gimn. igazgatósága folyamodást nyújtott be az E. Főtanácshoz. E. K. Tanácsunk ezen folyamodást 779—1909. sz. a. azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy mivel az E. K. Tanács a lakásbérek rendezésénél a törvény értelmében járt el, a felebbezésnek nevezett folyamodás utasíttassék el.

Főtanácsbi bizottság ajánlja az E. K. Tanács intézkedéseinek elfogadását

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács intézkedéseit mindenkben jóváhagyja s a székykereszturi gimnázium igazgatóságának folyamodását nem teljesíti.

16. Az E. K. Tanács 506 1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Hivatkozással egyházi törvényünk XXXIV. Fejezet. 275. §-nak 11—1907. rendk. főtan. jkv sz. határozattal tett azon módosítására, hogy az egyházi pénztárnok véglegesítése 2 évi működés után történik, E. K. Tanácsunk tekintettel arra, hogy jelenlegi egyházi pénztárnok Hadházy Sándor afiának jelen évi decz hó 31-ével 2 évi pénztárnok működésének ideje letelik, s 1 évi számadásai, 2 évi költségvetései elkészítésével, valamint az összes pénztárkezeléssel, hűséges eljárásával teljesen igazolta a pénztárnokságra való-

ságát, javasolja, hogy Hadházy Sándor afia pénztárnoki állásában 1910. évi január hó 1 től kezdődőleg véglegesítettessék.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen javaslat elfogadására s elfogadás esetén megbizni az E. K. Tanácsot a szükséges további intézkedések megtételére.

A főtanácsi bizottság is ajánlja az E. K. Tanács előterjesztésének elfogadását.

Egyházi Főtanács az előterjesztések alapján Hadházy Sándor afiát 1910 január 1-től kezdve egyházi pénztárnoki állásában véglegesíti s minden egyéb ez ügygyel kapcsolatos intézkedések megtételével megbizza az E. K. Tanácsot.

17. Az E. K. Tanács 872—1909. szám alatt jelenti, hogy az elmúlt évben tartott E. Főtanács 24---1908. főtan. jk. sz. a. hozott határozatának megfelelőleg, a dr. Bedő Albert egyházi tanácsos afia által egy egyházi beszéd írására kitűzött korona pályadíjra a pályázatot szabályszerűen kihirdette és a kitűzött pályázati határidőig beérkezett három pályamunka. A pályamunkákat a pályázati feltételek értelmében megalkotott bíráló-bizottság : dr. Boros György elnöklete alatt, Csifó Salamon és Gálfi Lőrincz bíráló biz. tagok megbirálták. Az E. K. Tanács a jelíges levélkével ellátott pályamunkákat és a bíráló bizottság jelentését beterjeszti azzal a javaslattal, hogy a pályadíj dicséret kifejezésével adassék ki a „Jézus vezérünk“ jelígjű mű írójának.

A jelentés és a bíráló-bizottság birálata alapján E. Főtanács a 100 korona pályadíjat „Jézus vezérünk“ jelíges mű írójának kiadni határozta. A jelíges levélke felbontatván, kitűnt, hogy nevezett mű írója Kelemen Árpád székykaáli lelkész afia, kinek a 100 korona pályadíjdicséret kifejezésével együtt kiadatott. A más két pályamű jelíges levélkéje a gyűlés színe előtt elégettetett.

18. Az előbbi pontban irtakkal kapcsolatosan jelenti a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, hogy dr. Bedő Albert egyházi tanácsos a fia a jövő évre is 100 K pályadíjat tűzött ki. Célja az, hogy egyházi beszéd irassék Pál apostol Róma-beliekhez írt levele VIII. r. 39. versében foglalt ezen alapigékre: „Sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől, mely van a mi Urunk Jézus Krisztusban“.

Egyházi Főtanács örömmel és köszönettel veszi dr. Bedő Albert egyh. tanácsosafiának ezen újabb áldozatkészségét, s megbizsa az E. K. Tanácsot, hogy ez ügyben szükséges minden további intézkedést, a pályadíjat kitűző, buzgó afa szándékainak megfelelően tegyen meg.

19. Az E. K. Tanács 798. és 863—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A Méltóságos és Főtisztelendő püspök úr 411—1909. p. sz. a. indítványt terjesztvén be az egyházi tanácsosok választása, illetve az egyházszervezeti törvény 201. §-ának módosítása tárgyában, E. K. Tanácsunk a maga részéről is szükségét látván a jelzett törvény §. módosításának, a következő javaslatot terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé:

J a v a s l a t.

Az Unitárius Egyh. törvények XXV. fej. 201. §. módosítása iránt a 201. §. 2. pontjának első része helyett:

„210 egyházi tanácsos, azon egyh. tanácsosokon kívül, akik az 1. pont szerint az egyh. főtanácsnak hivataluknál fogva tagjai.

A főtanács 30-at az egyházi és 180-at a világi hivek közül, titkos szavazattal, élethosszig választ.“

A §. végtétele elesik, a többi megmarad.

Megokolás.

Régebbi törvényünk szerint a főtanácsnak a korlátlan számban választott egyházi tanácsosok mind tagjai voltak.

Az 1899-ben alkotott új törvény a főtanácsi tagok számát korlátozta. Kijelölte az egyház functionariusainak azon egyházi és világi tagjait, akik hivataluknál fogva a főtanácson részt venni jogosultak, szabályozta az egyház-körök képviseletét s meghatározta, hogy ezeken kívül csak 120 egyházi tanácsos választható, $\frac{1}{4}$ -részben az egyházi és $\frac{3}{4}$ -részben a világi hivek közül, kimondván azt, hogy a míg a mintegy 4—500 egyházi tanácsosok száma 120-ra le nem apad, csak minden harmadik megüresedő hely lesz betöltendő.

A lefolyt tíz év alatt az egyházi tanácsosok száma még nem apadt ugyan egészen le a törvényben meghatározott számra, de részint mert szétszórtan, sok esetben távol laknak s részint előhaladottabb koruk vagy más akadályozó okok miatt a számban most már megfogyatkozott világi egyházi tanácsosok — különösen a régebbiek — oly csekély számban vesznek főtanácsainkon részt, hogy a múlt évben is csak 24-en voltak jelen. Ezzel szemben vannak nagyobb számban kiválóan ügybuzgó, tekintélyes állású, intelligens hitrokonaink az újabb nemzedékben, akik szívesen részt vennének egyházi ügyeinkben, de a törvény korlátozó rendelkezése miatt csak felette kis mértékben lehet a mind nagyobb mérvben mutakozó jogos várakozásnak eleget tenni.

Egyházunkban keletkezésétől fogva a legújabb időkig tág tere volt a világi elemnek egyházi ügyeinkben való részvételre. Eleinte minden nemes ember választás nélkül is részt vehetett a főtanácsokon. Az 1796. évben kimondott, hogy „Tagjai a főconsistoriumnak ezután is mint eddig legyenek a belső rendből a tiszteletes esperes s más, érdemökkel magukat megkülönböztetett tiszteletes atyánkfiai; a külső rendből pedig a maguk keresztényi indulatjukból megjelenni szokott nemeseken kívül, minden környékbeli inspector curator afiai, sőt más, a főconsistorium által evégre kiválasztott érdekesebb férfiak is.”

És ha később a nemesi jogn való részvétel a gyakorlatból ki is ment, a főtanács joga érdemes hiveinket

korlátlan számban egyházi tanácsosnak megválaszthatni, a legujabb törvény meghozataláig fennállott.

A világi elem ezen részvéte az Egyházra nézve csak előnyökkel járt. Ez erősítette az egyházi és világi rend közötti kapcsolatot, egyetértést. Ez tartotta ébren a világiakban vallásunk és egyházunk iránti érdeklődést, buzgóságot, áldozatkészséget. Ez biztosította egyházunk fennmaradását a letűnt századok nehéz viharai, küzdelmei között; fejlődését s megerősödését az újabb időkben. A világi elem vetette meg az egyház anyagi fejlődésének alapját s értékes intellectualis tőkét képviselt közgyűléseinken minden időben. Egyházas érzésben, a valláshoz való ragaszkodásban, az egyház ügyei iránti lelkesedésben, épen olyan mértékben kivette részét, mint az egyházi elem.

Az új törvény szerint azonban a míg az egyházi rendnek több mint fele tagja a főtanácsnak s ezek nagyrészt mindig jelen is vannak, addig a világi elem a korábbi időbeni részvételéhez képest alig egy ötödrész arányra leszorítottott.

A tíz évi tapasztalat beigazolta, hogy az új törvénynek a világi elem részvétét korlátozó rendelkezése, az egyház gyakorlati szükségletének nem felel meg, érdekeit nem szolgálja, de sőt arra hátrányos, mert a főtanácsból értékes intellectualis tőkét kizár s nem nyújt elegendő módot arra, hogy az egyház ügyeinek intézésében arra hivatott és érdemes hitbuzgó világi hiveink megfelelő számban részt vehessenek s bennök is a hitbuzgóság fokoztassék.

Ezért a közszükségnek és közóhajnak vélünk megfelelni, midőn a világi egyházi tanácsosok számát, a főtanácsnak hivatalból tagjain kívül, 90-ről 180-ra felemelni ajánljuk, a melylyel nézetünk szerint a jelenleg mutatkozó sürgető szükségnek elég lesz tehető.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a javaslat elfogadására s az egyházi tanácsosoknak annak értelmében való megválasztására.

Kapcsolatosan ez ügygyel, a főtanács bizottság a következő javaslatot teszi :

Méltóságos és főtisztelendő Főtanács!

A mélt. és főtiszt. Püspök urnak azon indítványát, hogy az egyházi tanácsosok száma kiterjesztessék, a főtanácsbi bizottság a legmelegebben üdvözi.

Feltétlenül kívánatosnak tartjuk, hogy érdekesebb hit-sorsosaink minél nagyobb tömege részére tér nyitassék arra, hogy az egyházi önkormányzatban részt vehessen, — annak vallásközönségünk előhaladására irányított tevékenységét fokozza; vagy — ha kell — védelmében osztályos-társsá váljon.

A javaslat nagyon értékes indokolása feltétlen igazolja azt, hogy a világi elem nagyobb mérvű bevonása egészen indokolt, mindazonáltal kénytelen a bizottság reámutatni arra, hogy a tervezett kiterjesztésnél az egyházi elem egyházi tanácsosi számának emelése egészen mellőztetett.

Megállapítja a bizottság, hogy az egyházi elemből ma

a) választás czimén	33
b) hivatal „	15
c) képviselő czimén	12

Összesen . 60 tagja

van a főtanácsnak.

Már pedig önkormányzati tisztviselő és theol. tanár, lelkes és énekezőkben mintegy 180 - 190 tagot számlál e status.

A jeleni egyh. tanácsosok száma e statusnak tehát $\frac{1}{3}$ -át sem meríti ki.

Már a javaslatban kifejezett élénkebb érdeklődés alapján is kívánatos, hogy e status is nagyobb képviseletet nyerjen.

Ez lehetséges oly módon, hogy ha a javaslatban javasolt 210 egyh. tanácsosi szám 220-ra felemeltetik; melynek $\frac{4}{5}$ -része a világi és $\frac{1}{5}$ -része az egyházi hívek közül választatik. E módosítás alapján híveink világi statusa 176 és egyházi statusa 44 taggal nyerne egyházi tanácsosságot.

Minthogy ezen módosítás minden előretörő jogosult kívánság kielégítésére teret nyit és a javaslat céljával összhangban van, javasoljuk a Mélt. és főtiszt. főtanácsnak, hogy az előterjesztett törvényjavaslatot azon módosítással

méltóztassék elfogadni, hogy az egyházi tanácsosok szaporítása 210-ről 220-ra emeltetik és ennek $\frac{1}{5}$ -része az egyházi és $\frac{4}{5}$ -része a világi hiveink sorából töltetik be.

Tekintettel arra, hogy a jövő évbéli ünnepélyes jellegű zsinat már kívánatossá teszi, hogy azon hiveink minél nagyobb mennyiségben vehessenek részt, javasoljuk, hogy a felemelt egyházi tanácsosi létszám már jelen főtanácson egészben betöltessék.

A főtanácsi bizottság.

Kolozsvárt, 1909. aug. 28.

Gvidó Béla,
előadó.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

E javaslatok felolvasása után megindult élénk és beható tárgyalás közben Kelemen Albert közügyigazgató a fia azzal az indítvánnyal lépett elő, hogy mivel az eddigi gyakorlat szerint minden fontosabb törvény vagy szabályzat módosítás csak az egyházkörök meghallgatása után vétetett tárgyalás alá, a tárgyalás alatti javaslatok is jelenben ne tárgyalassanak, hanem küldessenek ki véleményezésre az egyházköröknek.

Dr. Nagy György egyh. tanácsos a fia pedig az iránt teszen indítványt, hogy az egyházköri képviselők száma is emeltessék.

Beható tárgyalás után az Egyházi Főtanács következőkép határozott :

Kelemen Albert közügyigazgató indítványát, mely lényegileg elhalasztást foglal magában, 58 szavazattal 39 ellenében elvetette, azonban jegyzőkönyvre vétetik Kelemen Albert a fia kérésére, az ő ama kijelentése, hogy „ő tiltakozott az ellen, hogy törvény alkottassék az egyházkörök megkérdezése nélkül.”

E kijelentésre az elnökség felhívta közügyigazgató fiát arra, hogy mutassa meg

egyházi törvényeinknek ama pontját, melynek alapján tiltakozását bejelenti.

Ezután az Egyházi Főtanács a fenti szavazás alapján napirendre térve, elfogadta a főtanácsi bizottság módosító javaslatát és kimondotta, hogy az egyházi tanácsosok létszámát 220-ban állapítja meg; a létszámból 44 az egyházi, 176 a világi hiveink sorából választandó. S mivel a jövő 1910-ben tartandó emlékűnnep jellegével bíró zsinatunkon óhajtott, hogy az egyházi tanácsosi állások mind betöltve legyenek, kimondotta, hogy a 220-ból hiányzó egyházi tanácsosi állásokat még jelen főtanácsi ülésen betölti, mihez képest felhívta a kijelölő bizottságot, hogy az egyházi tanácsosi állásokra a jelölést ennek megfelelően tegye meg, vagyis a törvény intézkedése szerint oly számban jelöljön, hogy választható legyen az egyháziak sorából 11 és a világiakéból 33 egyházi tanácsos.

Dr. Nagy György azon¹ indítványára nézve, hogy az egyházköri képviselők létszáma is emeltessék, ama kérdéssel, hogy emeltessék-e és mennyire együttesen és egyházkörönként? Egyházi Főtanács, mert ez az egyházköröket közvetlenül érdekli czélszerűnek tartja meghallgatni az egyházkörök véleményét, mire nézve az E. K. Tanács megbíztatik.

Ezzel az idő előhaladván, elnök az ülést bezárja és a következő ülés idejét d. u. 5 órára tüzi ki. A Főtanács tagjai a megtartandó Berde-ebédre vonultak, hol Berde Mózsa néhai nagy alapítónk emlékét a szokott módon Kelemen Albert közügyigazgató és esperes ujtotta fel.

MÁSODIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvárt, 1909 augusztus 29-én délután 5 órától kezdődőleg az első ülésről jegyzett elnökök, egyházi tanácsosok és képviselők jelenlétében.

Előadó, jegyző, mint az első ülésen.

20. Az E. K. Tanács 762—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi :

A Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur 385—1909. p. sz. alatt a Dávid Ferenc alapítvány ügyében a következő indítványt terjesztette be :

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

A mult 1908-ban tartott egyházi főtanácson tett évi jelentésemben, kapcsolatban a Dávid Ferencz-alap állásáról szóló jelentésemmel, kifejeztem azon szándékomat, hogy az alapnak a jelen évi főtanácson rendeltetésének megfelelőbb használatát fogom javasolni.

Ez alapot ugyanis 1879 óta a felmerült szükségekhez képest különböző czélokra használtuk. Egy ideig még tanári fizetés pótlására is. Az utóbbi években a leányegyházközségekbe beszolgáló lelkészeknek, valamint más ezzel megbizottaknak a vallástanítás díjazására s néhai Albert János ny. lelkész afiának tanári nyugdíj fejében adandó évjáradékra. Ezek a szükségek jelenleg részint megszűntek, részint más uton pótolhatók. Óhajtanám, hogy ez alapnak állandóbb jelleget adjunk. Különben itt is a szükségből indulok ki. Ilyen szükségesnek tartom én egyházi irodalmunk támogatását és fejlesztését, a mire ez alaptól évenként eddig csak 200 koronát tudtunk fordítani. Dávid Ferencz is hitnézeteink s ezzel unitárius vallásunk alapeszméjének, az istenegységnek diadalmas csatáit ékesszólása mellett irodalmi munkásságával vívta meg. Vallásunk ismertetése és terjesztése feltétlen kötelességünké teszi nekünk is az irodalmi munkásságot. Ebben pedig egyfelől akadályul szol-

gálnak a kiadással járó költségek is. Mert nem mondom, hogy népünk olvasni ne szeretne; de a könyvvásárlás nem tartozik legfőbb érényeink közé. Nem is mindenkinek telik erre. Következőleg módját kell valahogy találnunk annak is, hogy vallásunk ismertetésére és terjesztésére s általában a vallás-erkölcsi élet ápolására szolgáló olvasmányok iratásáról gondoskodva is, azokat részben legalább díjtalanul is szétoszthassunk. Hányszor merül fel a szüksége annak is, hogy ima- és énekeskönyveinkből stb. hasonlóan díjtalanul kellene egyházunk és vallásunk érdekében több példányt kiszolgáltatni, mint a mennyit most fedezet hiányában kiszolgáltathatunk. Szóval, ha vallásunk igazságairól meg vagyunk győződve s az iránt saját hiveinkben a melegséget ápolni, más vallásuakban is legalább a rokonszenvet felébreszteni és megnyerni óhajtjuk, a legnemesebb értelemben vett missiói tevékenységtől nem zárkozhatunk el.

Ezekből kiindulva bátor vagyok indítványozni, hogy addig is, amíg a fennebbiek tekintetbe vételével az alapítvány rend ltetésének megfelelő szabályzat állittatnék meg, ez alapítvány jövedelméből eddig felhasznált évi 1200 Kor. egészében a megjelölt célokra, mondjuk, missiói célokra használtassék fel s adassék meghatalmazás a püspöknek arra, hogy ezen 1200 koronából 200 koronáig azon célokra a felmerülendő szükségekhez képest őmaga tehesse meg az utalványozást; 200 koronán felül azonban az utalványozás az E. K. Tanács joga lesz.

Ez indítványomat a következőkkel kívánom indokolni:

A Dávid Ferencz-alapítvány növekedését biztositanunk kell. Ennélfogva jövedelmének legalább $\frac{1}{5}$ -részét minden esetre tőkésitenünk kell s ezt a később megállapítandó szabályzatba is be kell foglalnunk. Tekintettel arra, hogy ez alapítványnak a közpénztárban kezelt része, amint ennek végére jártam, 37.829 kor. 52 fillért tesz s évi jövedelme 1521 kor. 82 f.; abból ez idő szerint 1200 kor.-nál többet igénybe venni azért nem ajánlom, mert az kevés híján az évi jövedelemnek $\frac{4}{5}$ -ét teszi s így már most érvényesül az az elv, hogy $\frac{1}{5}$ -e a jövedelemnek tőkésittetik, amennyiben

a fennmaradó 321 K. 82 f. mint eddig, ezután is visszaadatik nekem az alapítványnak kezelése, illetőleg gyűjtés alatt álló részéhez leendő csatolás végett, amíg ez a közpénztárban kezelt részével egyesítettik. Amire nézve méltóztassék az E. K. Tanács határozni. Én kész vagyok azt már most beadni s lemondani további kezeléséről, amit mint ez alapítvány megteremtésének indítványozója 1874 óta teljesítettem, a számvevőség által többször megvizsgált gyűjtőkönyvem szerint 1879-ben 23098 kor.; 1903-ban 8095 kor. 90 f. s így összesen már 31193 kor. 90 fillért adván be a közpénztárba.

Az 1200 koronából 200 koronáig püspökileg leendő utalványozására a meghatalmazást azért tartom szükségesnek, hogy ne kelljen a megvalósítandó cél érdekében az időközönként felmerülhető szükségekhez képest minden kis összeg kiutalványozásáért az E. K. Tanács üléseit bevárni, a mivel gyakran éppen az elérendő célt nem érnők el.

Végül legyen szabad kérnem a Mélt. és főt. E. K. Tanácsot, hogy méltóztassék felhatalmazni engem arra, hogy a Dávid Ferencz-alapítványnak kezelése, illetőleg gyűjtés alatt álló részéből, ami a f. évi junius 30-ki zárlat szerint 7227 K. 14 fillérből áll, 1000 koronát Norvégiában, Christiániában építendő első unitárius templom költségeire christiániai unitárius testvéreinknek egyházunk nevében felajánlhassak, illetőleg elküldhessek. Ezen névszerint is hitrokonaink ugyanis angol és amerikai testvéreinket megkeresték az iránt, hogy templomuk felépítésében legyenek segítségökre adományaikkal s úgy angol, mint amerikai testvéreink gyűjtést indítottak e célból. Hozzánk Christiániából az unitáriusok nem folyamodtak azért, mert valószínűleg nem is tudják, hogy Magyarországon is vannak unitáriusok.

Előbb azon gondolkoztam, hogy indítsak én is gyűjtést hiveink között a christiániaiaknak; de miután saját templomaink építésére nekünk is oly gyakran igénybe kell vennünk hiveink áldozatkészségét, jobbnak láttam, ha ily módon megyünk az ők segítségére s ez által az összeköt-

tetést norvégiai unitárius testvéreinkkel is létre hozzuk, a mivel nézetem szerint a Dávid Ferencz szellemét honoráljuk s így az ő nevére és emlékére szolgáló alapítványból ezt az áldozatot meghozhatjuk.

Ha indítványomat és kérésemet a Mélt. és főt. E. K. Tanács jónak látja elfogadni és a magáévá teszi, méltóztassék ezek iránt a közelebbről tartandó egyházi főtanácshoz is az előterjesztést megtenni s annak ez értelemben határozatát kieszközölni.

Mellyel vagyok a Méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácsnak

Kolozsvárt, 1909. július hó 12.

atyafi szolgálja

Ferencz József s. k.

unitárius püspök.

Az E. K. Tanács ezen indítványt, a Főtisztelendő püspök ur iránti méltányló elismerésének és hálás köszönetének kifejezése mellett vette tudomásul és azt egész terjedelmében elfogadásra az E. Főtanács elé terjeszti azzal, hogy elfogadása esetén bizassék meg az E. K. Tanács az ezen ügyben szükséges további intézkedések megtételével.

A javaslat elfogadását ajánlja a főtanácsbi bizottság is

Egyházi Főtanács teljes egészében elfogadva a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur indítványát, illetve az E. K. Tanács javaslatát, a maga részéről is hálás elismerését és köszönetét nyilvánítja a Főtisztelendő püspök ur iránt a Dávid Ferencz emlék-alapnak megteremtéseért és annak érdekében tett buzgó gyűjtéseért, egyszersmind megkéri a Főtisztelendő püspök urat, hogy az alap javára a gyűjtést folytatni és a begyülemelő összeget az eddigi módon kezelni sziveskedjék. A Norvégiában Christiániában építendő unitárius templom javára 1000 K kiutaltatik. Ez ügyvel kapcsolatos minden további intézkedéssel megbizatik az E. K. Tanács, illetve a Főtisztelendő püspök ur.

21. Az E. K. Tanács 740—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi :

A Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur az Ezeréves emlék alap ügyében 382 1909. p. sz. alatt a következő előterjesztést, illetve indítványt tette :

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

A mint méltóztatik tudni, 1896-ban hazánk ezeréves fennállásának nemzetünk által történt megünneplése alkalmából, hogy e lélekemelő ünnepélynek egyházunkban is maradandóbb emléke legyen, e czimen 34—1896. számú beadványomban egy „Emlékalap“ gyűjtését indítványoztam volt s a gyűjtéssel én bizatva meg, azt a mai napig folytattam is.

A múlt évben tartott egyházi főtanácshoz tett évi jelentésemben jelezve azt, hogy a f. évre remélem, hogy az Emlék-alapot 10.000 koronára kigyűjthetem, akkor ezt a pénztárba beadva, annak mi célra leendő felhasználására nézve is javaslatomat megteszem.

Számításomban nem csalódtam: Ez „Emlékalap“ a kolozsmegyei takarékpénztár részvénytársaság 8229. számú mellékelt betét-könyve szerint 10.494 kor. 29 fillért tesz ki. Ez összeget igazolja számvevő afiai által többször s legutoljára f. évi jul. 7-én megvizsgált s a megfelelő záradékkal ellátott gyűjtőkönyv, a melyet van szerencsém szintén beadni az ahoz tartozó összes igazolványokkal, a meny nyiben azokkal rendelkezhetem. Mert sokaktól csak úgy minden ellennyugta nélkül vettem át adományait. Ezek között például Méltóságos Bárá Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok urtól 1400 koronát, ki ennyivel járult ez Emlékalaphoz. Sajnálatomra a takarékpénztári legelső betéti könyv is valahogy eltévedt; de ezt pótolni fogja az E. K. Tanácsnak 1897-ről nov. 2-ről kiadott 470. számú jegyzőkönyvi kivonata, a melyet 3 drb. megsemmisített betéti könyvvel szintén beadok. Végre van szerencsém beadni Jobbágy Miklós festő- és szobrásznövendéknek az E. K. Tanács 1403—1902. számú engedélyével ez Emlékalapból

adott 500 kor. kölcsönről szóló kötelezvényét és vonatkozó irományokat a következő javaslatokkal:

1-ör. Méltóztassék a mélt. és főt. E. K. Tanács a 8229. sz. kolozsvármegyei takarékpénztári betétkönyvet pénztárnok afiának átadni további kezelésre „Ezeréves Emlékalap“ címen s engem az emlékalapra gyűjtött 10.494 kor. 29 fillér beadásával ez Emlékalap további számadás terhe alól felmenteni.

2-or. Méltóztassék a Jobbággy Miklós kötelezvényét is az 500 kor. kölcsönről a vonatkozó irományokkal együtt szintén pénztárnok afiának a vasszekrényben leendő elhelyezés végett átadni. Hátha idővel ezt az 500 koronát Jobbággy Miklós megfizeti az alapnak.

3-or. A gyűjtőkönyv adassék vissza nekem az elnöki szobában levő szekrényben leendő elhelyezés végett az ahoz tartozó igazolványokkal együtt. Ez utóbbiak különben, miután a gyűjtőkönyvben a számvevőknek felkérésemre a koronként megejtett vizsgálatról szóló záradékai eléggé igazolják az Emlékalapról az én pontos és lelkiismeretes elszámolásomat a nélkül, hogy a gyűjtőkönyvtől kezdve, a melyet én vettem, 15 éven keresztül folytatott levelezéseimmel, postadíjakkal felmerült költségeimből egy fillér kiadással is megrövidítettem volna az alapot, gondolatom szerint meg is semmisíthetők. A gyűjtő-, illetve Aranykönyvbe pedig remélhetőleg esetleg e célra ezután teendő adományok is tételenként jegyeztessenek be; — végre

4-er. Az Ezeréves Emlékalap jövedelmének felhasználására nézve indítványozom, hogy annak $\frac{1}{5}$ -de évenként csatoltassék állandóan és örökre a tőkéhez. $\frac{4}{5}$ -de pedig adassék egy papjelöltnek, aki ez iránt folyamodik s a papnevelő-bizottság által is ajánltatik, hogy külföldre mehessen valamelyik egyetemre tanulmányai folytatására s ez által theologiai ismeretei és lelkészi szakképzettségének gyarapítására.

Minthogy pedig az alap jelen állását 10.494 K. 29 f. tekintve, ha azt $4\frac{1}{2}\%$ -kal tudjuk is kamatoztatni, csak 372 kor. 24 fillérre megy, ennek $\frac{1}{5}$ -dét pedig tőkésítve

csak 377 kor. 88 f. marad fenn, a mi a jelzett célra nem elégséges, ajánlom, hogy az alap csak akkor vétessék igénybe, a mikor az a kamathalmozással és esetleges újabb adományokkal legalább 20.000 koronára növekedett, vagy esetleg már 2 évi kamat áll rendelkezésre. Azon papjelöltnak a neve pedig, aki ez alapítvány élvezetéhez jut az összeggel együtt, a mit abból külföldi tanulmányi útjára kapott s az egyetem megnevezésével, a melyen azt felhasználta, jegyeztessék fel időről-időre a gyűjtő-, illetőleg Aranykönyvben.

Méltóztassék a Mélt. és főt. E. K. Tanács ezen jelentésemet s abban foglalt javaslataimat és indítványomat elfogadni s azokat jóváhagyás és megerősítés végett a legközelebb tartandó egyházi főtanács eleibe terjeszteni.

Melylyel vagyok a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak

Kolozsvárt, 1909. július 10 én.

atyafi szolgálja

Ferencs Jóssef
unitárius püspök.

Az E. K. Tanács ezen indítványt is a Főtisztelendő püspök iránti méltányló elismerésének és hálás köszönetének kifejezése mellett vette tudomásul és azt elfogadásra az E. Főtanács elé terjeszti, azzal a javaslattal, hogy az alap kamatai 2 évenként adassanak ki egy papjelöltnak külföldi egyetemek látogathatása költségeire. Az indítvány elfogadása esetén bizossók meg az E. K. Tanács az ezen ügyben szükséges további intézkedések megtételére.

Főtanácsai bizottság ez ügyben a következő javaslatot adja be.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Főtanácsai bizottság az E. K. Tanács előterjesztésének elfogadását ajánlja azon módosítással, hogy a míg a tőke a 20.000 koronát eléri a mindenkori kamatok $\frac{1}{5}$ része tőkésittessék, $\frac{4}{5}$ része pedig két évenként

adassék egy papjelöltnek, aki ez iránt folyamodik, s a papnevelő bizottság által is ajánlatik, hogy külföldre mehessen valamelyik egyetemre tanulmányai gyarapítása céljából.

Kolozsvár, 1909 aug. 27.

Bedő Ferencs,
előadó.

Dr. Ferencsy Géza,
elnök.

A javaslatok beterjesztése után dr. Boros György afia azt az indítványt teszi, hogy ez alap kamatai ne csak papjelölteknek, hanem adassanak ki egyes oly kiválóbb lelkészeknek is, kik tanulmányaik gyarapítása céljából rövidebb vagy hosszabb ideig külföldre szándékoznak menni. Továbbá, hogy az alap vagyona kezeltesék „*ezer ének emlék-alapja*” czimen.

Egyházi Főtanács kifejezve a maga részéről is a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur iránt hálás elismerését és köszönetét ez alap gyűjtése körül tett buzgó fáradozásáért, a beterjesztett jelentést, illetve indítványt azzal veszi tudomásul, illetve fogadja el, hogy a míg a tőke eléri a 20.000 koronát, addig az évenkénti kamatok $\frac{1}{5}$ része tőkésítendő, $\frac{4}{5}$ része pedig kiadandó két évenként egy oly papjelöltnek, aki az iránt külföldi tanulmányai céljából folyamodik s erre a papnevelő intézet bizottsága által is ajánlatik.

Meghatároztatik továbbá, hogy ez alap vagyona egyházunk pénztárában „*ezer ének emlék alapja*” czimen kezeltesék.

Dr. Boros György afiának a lelkészeknek külföldi tanulmányozás céljából adandó segélyre irányuló javaslatát az Egyházi Főtanács később tartja megoldandónak.

Minden ez ügygyel kapcsolatos további intézkedéseknek a megtételével megbizatik az E. K. Tanács.

22. Az E. K. Tanács 838—1908. és 189—1909. számok alatt a következő előterjesztést teszi :

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 106—1909. főtan. jkv. sz. a. hozott határozatával kiadta E. K. Tanácsunknak tárgyalásra az E. Főtanácson szóbelileg előterjesztett azon indítványt, hogy az E. K. Tanácsnak hivatali állásukból kifolyólag tagjai legyenek a székelykereszturi gimn. igazgatója és az egyházi közügyigazgató. Az E. K. Tanács beható tárgyalás után tisztelettel javasolja az E. Főtanácsnak az egyházszerkezeti törvény 224. §. a) pontjának olyképpen való módosítását, hogy az E. K. Tanács hivatali állásuknál fogva tagjai közé vétessék be : a székelykereszturi gimnázium hivatalában idősb egyik felügyelő gondnoka, igazgató tanára és az egyházi közügyigazgató.

Az E. K. Tanács kéri ezen javaslat elfogadását.

A javaslatot a főtanácsi bizottság is elfogadásra ajánlja.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács előterjesztését, illetve javaslatát elfogadva, kimondja, hogy a szervezeti törvény 224. §. a) pontja így módosítandó :

„Az E. K. Tanács tagjai :

a) A püspök, főgondnokok, főjegyző, közügyigazgató, a hivatalában idősebb főiskolai felügyelő gondnok, akadályoztatása esetén a következő, a hittani intézet dékánja, a kolozsvári főgimnázium igazgató tanára, a székelykereszturi gimnázium hivatalában idősebb *egy* felügyelő gondnoka, igazgató tanára, az egyházi és püspöki titkár, jogtanácsos. pénztárnok, az első számvevő, a gazdasági bizottság elnöke és a jószágigazgató.“

23. Az E. K. Tanács 860 — 1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi :

Az aranyostordai egyházkör jelen évben tartott közgyűléséből felterjesztvén özv. Dali Ádáménak azon folya-

modását, melyben férjhezmenése folytán elveszített lelkész-özvegyi nyugdíjjogosultságának visszaállítását vagy végkielégítés adását kéri. miután második házassága törvényesen felbontatott, E. K. Tanácsunk a nyugdíj-bizottságnak beterjesztett javaslata alapján özv. Dali Ádámné kérvényét azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a belső emberi nyugdíjtörvény III. fejezet 30. §-ának a) pontja egészítettessék ki a következőkkel: „ha a belsőemberi özvegy ismételt férjhezmenése után újabban özvegységre jut és újabbi özvegysége nem az ő hibájából történik, ha más nyugdíjintézettől nem élvez nyugdíjt, előbbi nyugdíj igényét visszanyeri“.

Ezen javaslat elfogadás esetén özv. Dali Ádámnénak benyújtott folyamodása további eljárásra adassék ki az E. K. Tanácsnak.

A főtanácsi bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja, de a szabályzat módosítására más szövegezést ajánl.

Egyházi Főtanács meghatározván a belsőemberi nyugdíj szabályzat 30. §. a) pontjának a módosítását, illetve kiegészítését, a szöveget a főtanácsi bizottság javaslata alapján a következőképp állapítja meg: „a) az özvegyi nyugdíjra nézve, ha az özvegy férjhez megy. Azon nyugdíjas özvegynék, ki férjhez megy, férjnél létele időtartama alatt nyugdíj igénye szünetel, és az újabb házasságkötés megszűnte után is csak annyiban éled fel, amennyiben az újabb házasságkötésből más nyugdíj igényt nem szerzett.“

Özv. Dali Ádámné folyamodása visszaadatik az E. K. Tanácsnak további szabályszerű eljárásra.

24. Az E. K. Tanács 869—1999. szám alatt a következő előterjesztést teszi.

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 32—1908 főtan. jkv. sz. a. hozott határozatának megfelelőleg, papnevelő

intézetünk fejlesztése ügyében, a papnevelő intézeti bizottság és az udvarhelyi egyházkör által beterjesztett javaslatokat véleményezésre kiküldöttük az egyházköröknek. Az egyházkörök felterjesztvén véleményüket, papnevelő intézetünk bizottsága azoknak figyelembevételével a következő javaslatot nyújtotta be :

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács !

A Papnevelő-Intézet továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatunkra az egyházköröktől beérkezett véleményeket beható tárgyalásra és javaslattételre méltóztatott kiadni a P. I. Bizottságnak.

Többszöri eszmecsere, gyűlésezés és megfontolás alapján tesszük a következő előterjesztést és javaslatot :

1. Nagy örömeire szolgál bizottságunknak, hogy javaslatunkat mindenik kör elfogadta általában, s a nagyobb rész részleteiben is. A részletekre megfogjuk tenni észrevételeinket. Az általánosságban tett megjegyzések közül, tájékozással kiemeljük a *kereszturkört* :

„a javaslat úgy terjedelménél, mint tartalmánál fogva az Ügyhöz és Bizottsághoz teljesen méltó, beható lelkiismeretes és magas színvonalon álló munkát:“

A *küüllői kör*: A Papnev. Intézet és tanárainak feladatát a P. I. Bizottsága szépen körülírja, amit közgyűlésünk is oszt.

A *marosi kör*: lelki örömmel van eltelve, hogy Papnev. Intézetünk továbbfejlesztésének ideje is elérkezett. A P. I. Bizottsága javaslatának első részét a P. I. feladatáról, teljesen magunkévá tesszük.

Az *udvarhelyi kör*: a P. I. fejlesztésének még a gondolatát is örömmel üdvözli; a P. I. Bizott. által készített komoly megfontolásra valló javaslatot szintén örömmel fogadja és magáévá teszi, némi módosításokkal.

A *Aranyostordai kör*: a tervezet valóban ideális színvonalon áll. Amit ez intézet céljáról és feladatáról mond, abból sem valamit elvenni nem akarunk, sem ahoz valamit hozzáadni nem tudnánk stb.

2. Az *Intézet kiépítése* kérdésében már mutatkozik eltérés, de azt örömmel látjuk, hogy valamint Bizottságunk, úgy a körök is megegyeznek abban, hogy a papnevelő intézet tanítása bibliai alapon kell hogy nyugodjék. Ez nem zárja ki, sőt követeli a filozofiai gondolkodás és tudás bővítését s nélkülözhetlennnek tartja a történelmi fejlődés megismerését. A biblia jelentőségét hangsúlyozván, sem a betűimádást nem kívánjuk támogatni, sem a természetfölötti kijelentést nem akarjuk előtérbe tolni, hanem arra czélzunk, hogy valamint a kijelentés folytonos, úgy az emberi lélek nevelése is folytonos.

Ezeknek az általános elveknek, habár csak röviden is, azért adunk hangot, mivel intézetünk kiépítését nem abban látjuk, hogy előre megjelöljük és részletezzük, hogy tanáraink mely tárgyakat s mily czimek alatt tanítsanak, hanem azért, mert az Intézet szabályaiban a tanítandó tárgyak már jelezve vannak, s most, midőn a továbbfejlesztés föladata áll előttünk, főképpen az elvek tisztázására kell figyelnünk.

A kereszturkőri javaslat a tanítandó tárgyakról való tájékozást nem tartja elégségesnek, mert nem veszi észre, hogy a P. I. Biz. terve a használatban levő Szabályzat alapján nyugszik, s csak arra mutat rá, amit azonkívül szükségesnek tart. A P. I. Bizottság hat tanszék fölállítását sürgeti s azok mellett is helyet jelöl ki az új tanárok kezdő tanítására, mert hiszen a tudomány fejlődik s bármelyik szakcsoport körében vehető be olyan tárgy, amelynek ismerete kívánatos. A tárgy részleteire vonatkozó megkööttség csak a szertartástannál van, mert ezt az Egyházban gyakorlatba vett eljárás szabályozza. Azontul a tanár tudományos készültsége az irányadó. Régebben a bibliai bevezetés körében, tehát egy czim alatt megoldotta a tanár a Kánon-történelmét, az Izrael történelmét, a vallásos eszmék és az egyes könyvek történelmét. Ma ott, ahol megfelelő számu tanár működik, mindenik czim alatt önálló előadások folynak, s azokon kívül is bővíhetnek. Hiszen csak egy részlettárgy is, amilyen, feltesszük, a babiloni fogság alatti vallásos eszmék, vagy Pál apostol tanítása a törvényről, vagy hitről,

vagy Anselmus, Angustinus, vagy Luther, vagy Dávid Ferencz theológiája, számos előadásnak lehet tárgya.

Nyilvánvaló, hogy az ilyen részleteknek is ekkora méltatása attól függ, hogy a P. Intézet tudományosan, a tudomány magas színvonalán állva, foglalkozik-e feladatával, vagy kénytelen a körülményekhez alkalmazkodni és kénytelen főképpen a gyakorlati papnevelésre szoritkozni. Ha csak ez a föladata, akkor eltanítja a vizsga tárgyait olyan méretben, amilyenre ideje és ereje jut és többre nem áhítozik.

Az egyházkörök közül a küküllői és duna-tiszaementi, a P. I. javaslatát fogadván el, a magasabbrendű álláspontra helyezkednek.

A *háromszéki* és *marosi* körök *öt tanszéket* elégségesnek tartanak. A marosi azért, mert a *héber* és *görög nyelvet facultative* akarja taníttatni, a háromszéki azért, mert a tanárságot a kolozsvári papságtól függetleníteni akarja.

Ezekre bizottságunk megjegyzi: a keleii nyelveknek facultative tanítása nem apasztja a tanári munkakört, csak az egyes tanulóké, mert ha 5 – 6 vagy 6 – 10 hallgató közül csak 2—3 is kívánja tanulni bármelyiket, tanárról gondoskodni kell. Ha a rendes szaktanároknak nem oszthatja be, kénytelen idegen embert bizni meg, mint történt az angol nyelvvel, amig nem volt kötelező.

A P. I. Biz. tervében a 6 tanszék önálló egész tanárokkal van tervezve, amit a háromszéki kör — úgy látszik — nem így gondolt.

A kereszturi és aranyostordai kör 4 tanszéket elégségesnek tart. Az aranyostordai azért, mert a helyzettel számol, s ezt tartja megvalósíthatónak. A kereszturi azért, mert más tárgybeosztást kíván. E szerint a bibliai tárgyak csoportja egy tanszék keretében feldolgozható. Bizottságunk nem osztja ezt a nézetet, mert bár természetesnek látszik, hogy a tanár egyik évben az ó-, s másikon az új-testamentumot tanítja, nem számol a terv (a kereszturi) azzal a nagyon fontos ténnyel, hogy a biblia teljesen uralja egész theológiánkat, annak minden gondolatát és, mondhatni, nyelvét is, s ama másikkal, hogy a keresztény theologia

és a bibliai közötti eme benső viszony éppen most, válság előtt áll, mert a biblia tudományos vizsgálása a bibliai fogalmakat, és pedig mind a történelmieket, mind a dogmai vagy theologiaiakat, gyökeresen megváltoztatta. A jövőendő papjának vagy tisztán orthodoxusnak, vagy tisztán modernnek kell lennie. Az unitárius pap csak az egyik utat választhatja, de hogy ezen népét is vezethesse, erősen alapos és tüzetes tanulmányozásra van szüksége. Ilyen föladatot még az orthodox theologiák sem tudnak megoldani egy tanárral.

Bizottságunk szorosán ragaszkodik ahhoz a fölfogáshoz, hogy a P. I.-ben a bibliát két tanszékről kell tanítani. Egyre csak akkor kerül sor, ha valaha tisztán csak történelmi értékűnek fogják tekinteni a bibliát.

Mind a mellett is, hogy a Papnevelő Intézet Bizottsága az eredeti tervben jelölt hat tanszéket tartja szükségesnek, a körök véleményét és a mostani helyzetet is tekintve, ezuttal és egyelőre mintegy átmenetileg kéri és ajánlja, hogy állíttassék föl *négy rendes tanszék*:

1. *Rendszeres theologia*, kapcsolatban a philosophiával.
2. Ó-szövetség-történelem és írásmagyarázat.
3. Új-szövetségtörténelem és írásmagyarázat.
4. Egyháztörténelem és Egyházjog tanszéke.

A tanszékek munkaköre.

1. *A rendszeres theologiai tanszék tanára a kereszténység és erkölctant, a vallásbölcselet, mint főtárgyakat tanítaná.*

Melléktárgyai: *a vallástanítás története és módszertana és a dogmatörténelem, symbolika.*

Seminarium a hittanból és az unitárius vallásos eszmék történelméből.

2. *Az ó-szövetségtörténelmi és exegetikai tanszék tanára: Ó-szövetségi bibliabevezetés és kánontörténelem.*

Izrael történelme és régiségtan.

Bibliai theologia (ószövetségi rész).

Héber nyelvtan és írásmagyarázat.

Seminarium: A biblia magyarázat történelme és gyakorlati biblia magyarázat.

3. *Újszövetség-történelmi és exegetikai tanszék tanára:*

Újszövetségi biblia bevezetés és kánonlörténelem.

Jézus élete.

Biblia theologia (ujszövetségi rész).

Görög nyelv és írásmagyarázat.

Seminarium: Jézus tanítása. Tanítások a gyakorlati szükséghez alkalmazva.

4. Egyháztörténelem és egyházjog.

Egyetemes egyháztörténelem.

Unitárius egyháztörténelem.

Egyházjog, főtekintettel az unitárius Egyház jogviszonyaira.

Theologiai Encyclopaedia.

Seminarium: Unitárius történelmi és jogforrások olvasása.

Az országos törvények gyakorlati alkalmazása a papi hivatal körében.

A tanárok óraszama 8—12, vagyis mindenik rendes tanár legalább 8 órát köteles adni a főtárgyakból, de a melléktárgyakkal és seminariumi órákkal együtt 12 órát is köteles tanítani a rendes tanári fizetésért.

A filozofia tanítását a rendszeres theologia körében előadhatónak gondoljuk abban a terjedelemben, a mekkora szükséges, miután a hallgatók a filozófiai és paedagogiai tárgyakat az egyetemen hallgatják.

A *gyakorlati theologiai tanszék tárgyaiból egy rész a* fennebb jelzett módon lenne elhelyezhető.

A szónoklattan,

Szonoklati gyakorlatok,

Papi gond,

Lithurgika

a kolozsvári lelkész vagy esetleg más kolozsvári tanár segítségével lesz megoldható.

A *modern nyelvek* tanítását nagyon lényegesnek tartjuk és óhajtjuk, hogy az angol és német nyelvek legalább hat órán át (4 angol, 2 német) taníttassanak.

A *sociológiára* óhajtunk figyelmet fordítani s a gyakorlati theologia körében, de mindenik rendes tanszék körében is foglalkozni kell vele. Nagyon szükséges, hogy a leendő pap ismerje meg a mai társadalmat uraló és irányító

eszméket. Kivánatos, hogy figyelme fölhevessék mindarra, ami a nép lelkét foglalkoztatja. Kivánatos volna, hogy egyes szakemberek, akik a sociológiával szakszerűleg foglalkoznak, és a vallásos eszmékkal tisztában vannak s azokat kellőképpen méltányolják, időszakonként előadást tartsanak intézetünkben.

Némiképpen megnyugvással tekintünk intézetünk sorsa elébe már akkor is, ha négy rendes tanár fogja kezében tartani, mert ha egyetértőleg és consultative járnak el, akkor gondoskodhatnak a kínálkozó eszmék vagy kérdések tisztázásáról.

A gyümölcsészet, kertészet, méhészet a pap gyakorlati életéhez tartozik, hiszen mindenik egyenesen rá van utalva, hogy velők foglalkozzék. Valamint eddig, ugy ezután is gondoskodni fog az intézet, hogy a szükséges elméletet és gyakorlatot megszerezzék.

Óhajtandó volna, hogy a játékkertnek egy arra alkalmas része nekik gyakorlatra kiszakíttassék és egy alkalmas egyén vezetése alatt átadassék

Az udvarhelykörnek az az indítványa, hogy rendes papi alkalmazás előtt segédlelkészséget végezzenek, nagyon kívánatos, de ezt csak intézményesen lehet elérni. A kolozsvári egyházközségben és a legatiókban szószéki gyakorlatra, s Monostoron némi missiói munkára nyílik alkalmuk most is.

Az udvarhelyi körnek ahhoz az óhajtásához, hogy a theol. tanárságot 2—3 évi gyakorlati lelkészség előzze meg, szívesen csatlakozunk.

Az *ének* és *orgona* tanítását, valamint az *egészségtanét* is az eddigi alapon tovább folytatandónak tartjuk.

A *tanárminősítés*, vagyis a theologiai tanári vizsgálat szabályozása immár napirenden lesz, mihelyt az intézet továbbfejlesztése a Papnev. Int. Bizottsága jelen javaslata alapján meghatározottatik. Ugyanakkor lesz szerencsénk a külföldi akadémiák látogatása kérdésére is kitérni.

Az *intézet új neve* javaslatunk szerint *Unitárius theologiai Akadémia* lenne. Ezt mi csupán az analogia kedvéért

vettük javaslatba és nem hivalkodásból vagy nagyzóllási hajlamból. A lutheránusok és reformátusok használják ott is, ahol jogakadémiával van kapcsolatban, ott is, ahol magára áll. Az unitárius Egyháznak is jogában áll, hogy használja e címet, minthogy felsőbb tanintézete. Hogy megfelel-e címének, azt bizzuk a jövőre.

A tanári fizetés

kérdésében az összes körök elfogadják eredeti javaslatunkat, mert indokoltnak tartják. Miután csak egy év alatt is lényegesen megváltoztak a viszonyok, nemcsak a felsőbb tanintézeteknél, hanem a gymnasiumoknál is, minthogy a középiskolai tanárok, ha igazgatók, s ha bizonyos szolgálati időt eltöltenek, mind bejuthatnak a VII. fizetési osztályba 6000 korona törzsfizetéssel és 1000 kor. korpótlékkal, tehát 30 évi szolgálatuk utolsó részében 7000 korona fizetést, s azután ugyanannyi nyugdíjat élveznek, mi tisztelettel jayasoljuk, hogy a református egyház által 1908. évben elfogadott és „mérsékeltén“ rendezett fizetések állittassanak meg és szolgálatuk arányában léptessenek életbe theologiai tanáraink számára, és pedig:

1. Rendkívüli tanárnak két évig 2600 K fizetés, 600 K lakbér.

2. Rendes tanár fizetése husz évig 4800 K fizetés, 1170 K lakpénz. 600—600 K. ötödéves korpótlék 3 izben.

3. Rendes tanár fizetése husz évi szolgálat után 6600 K törzsfizetés két izben 700—700 K korpótlék és 1800 K lakáspénz.

Igy 25 évi rendes theologiai tanévi szolgálattal elérik a 8000 K összeget, vagyis azt, amit a református egyház „mérsékelt“ fizetésnek nevez.

Abban az esetben, ha valaki több évig teljesített papi szolgálat után lesz theol. tanár, a fizetése, vagyis a szolgálat beszámítása esetről-esetre jöhet elbírálás alá.

Ha így rendezzük a fizetéseket, a theologiai tudományok iránt érdeklődni fognak legjelesebb tehetségű ifjaink s a theologiai tanárság keresett pálya lesz legalább annyira,

mint a gymnasiumi. Magasabbra azért nem becsülhetjük, mert a theol. tanártól nemcsak azt várjuk, hogy a papi diplomát megszerezze, hanem azt is, hogy külföldön tanuljon legalább két évet, tanári diplomát szerezzen s esetleg még gyakorlati pap is legyen. Ha a papi diplomát megszerzi 23 éves korában, a theol. tanárit megszerezheti 26 éves korában s rendes tanár lehet legjobb esetben, vagyis papi gyakorlat nélkül, de két évi helyettes tanársággal 28 éves korában. Ennél jóval valószínűbb lesz a 29—30 éves életkor.

A tanszékek betöltésére

legyen szabad megtennünk javaslatunkat a szerint, amint a fennebbi tervezet és a mostani helyzet parancsolja.

1. Az *ószövetségtörténelmi és exegetikai* tanszéket elfoglalná dr. Boros György dekán afia. Ugyanő tanitaná a keresztény hit- és erkölcstant és tartaná a rendszeres theologiai tanszékkel kapcsolatos seminariumot.

2. Az *egyháztörténelem és jogitanszék*re méltóztassék teljes rendes tanári minőségben alkalmazni Csifó Salamon afiát, aki ebben a munkakörben immár 1903 óta működik.

3. Az *újszövetségtörténelmi és exegetikai tanszék*re méltóztassék áthelyezni Gálfi Lőrincz főgymn. tanár afiát, aki Papnev. Intézetünket és az Oxfordi Manchester College-ot és az oxfordi egyetemet jeles eredménnyel végezte, az utóbbiban kitüntetést nyert, Intézetünkben már 1892 óta minden évben tanít, a főgymnásiumban mint okleveles tanár tanítja a görögnyelvet és irodalmat.

A 4. *tanszék* tárgyai ellátásáról már részben gondoskodtunk dr. Boros György afiánál. A dogmatörténelmet és symbolikát ideiglenesen tanitaná Gálfi Lőrincz afia, amíg ez a tanszék szabályszerűen betöltetik.

4. *Péterfi Dénes lelkész tanár afia* mint eddig, ezután is tanitaná a Vallásbölcseletet, a Vallástanítás módszertanát, a Szónoklattan, Szónoklati gyakorlatokat.

A papi gond és Liturgika e négy tanerő között remélhetőleg kiosztható lesz.

A modern nyelvek, ének és orgona és az egészségtan tanításáról esetről-esetre kellend gondoskodni.

A *dékáni tiszteletdíj* megállapításánál az eredeti javaslatban fölvetett 1000 korona összeget ajánljuk elfogadásra. Ez lévén a körök véleménye is.

A jelen terv szerint fizetés életbeléptetését a működő rendes tanároknak f. évi július 1-től kérjük.

A Méltóságos és Főtiszt. E. K. Tanácsnak

alázatos szolgálai

Kosma Ferencs, s. k.

elnök.

Dr. Boros György, s. k.

előadó.

Csifó Salamon, s. k.

jegyző.

Az E. K. Tanács egyházunk helyzetére és viszonyaira való tekintettel folytatott beható tárgyalások után a következő javaslatot terjeszti az E. Főtanács elé :

Javaslat a papnevelő-intézet újraszervezése iránt.

I. Az intézet neve jövőre legyen : Unitárius Theologiai Intézet.

II. Egy rendezett theologiai intézetben a tárgyak 6 szakcsoportba oszthatnak be. És pedig : rendszeres theologiai, ószövetségi történelem és exegetikai, újszövetségi történelem és exegetikai, egyháztörténelem és egyházjogi, gyakorlati theologiai és bölcsészeti s neveléstani tudomány-szakra. Mivel azonban papnövendékeink a bölcsészeti és neveléstani tudomány-szakhoz tartozó tárgyakat a kolozsvári kir. tud. egyetemen hallgatják, a mi theologiai intézetünkben 5 szakcsoport szükséges. És tekintettel egyházunk helyzetére és a viszonyokra, megfelelő 4 szakcsoportra 4 tanár beállítása, a kik az 5-ik szakcsoport-hoz, a gyakorlati theológiához tartozó tárgyakat egymás közt felosztva tanítják, annál is inkább, mert theolog. tanáraink egyszersmind felszentelt lelkészek is, a kiktől méltán elvárható, hogy a vallás-erkölcsi élet előmozdítása tekintetéből is, koronként, a templomi szószéken is teljesítsenek szolgálatot.

A) *A rendszeres theologiai tanszakon:*

1. Keresztény hittan	egész éven át heti 3 óra.
2. Keresztény erkölcstan	" " " " 2 "
3. Dogma-történelem	" " " " 3 "
4. Symbolika theologia	" " " " 2 "
5. Vallástanítás történelme és módszere	egész éven át heti 2 óra.

6. Vallásbölcselem minden évben egész éven át heti 3 óra.
Megfelelő seminarium.

B) *Ó-szövetségi történelem és exegetikai tanszakon:*

1. Ó-szövetségi bibliai bevezetés és Kánontörténelem egész éven át heti 3 óra.
2. Izrael történelme és bibliai régiségtan kapcsolatban babyloniak és assyrok történetével egész éven át heti 3 óra.
3. Bibliai theologia (ó-szövetségi rész) egész éven át heti 2 óra.
4. Héber nyelvtan és írásmagyarázat az eredeti és a magyar szöveg alapján minden évben egész éven át heti 4 óra.

Megfelelő seminarium.

C) *Uj-szövetségi bibliai történelem és exegetikai tanszakon:*

1. Uj-szövetségi bibliai bevezetés és Kánontörténelem egész éven át heti 3 óra.
2. Bibliai theologia (ujszövetségi rész) egész éven át heti 2 óra.
3. Görögnyelv és írásmagyarázat az eredeti és a magyar szöveg alapján minden évben egész éven át heti 3 óra.
4. Jézus élete egész éven át heti 2 óra.

Megfelelő seminarium.

D) *Egyháztörténelmi és egyházjogi tanszakon:*

1. A keresztény egyház egyetemes történelme minden évben egész éven át heti 3 óra.
2. Unitárius egyháztörténelem egész éven át heti 2 óra.
3. Egyházjogtan főtekintettel az unitárius egyház jogviszonyaira egész éven át heti 3 óra.
4. Theologiai encyklopaedia egész éven át heti 2 óra.

Megfelelő seminarium.

E) *A gyakorlati theologiai tanszakon:*

1. Egyházi szónoklaton egész éven át heti 2 óra.

2. Papi gond egész éven át heti 1 óra.

3. Liturgika " " " " 1 "

Megfelelő seminarium.

A fentiek alapján beállítatik theologiai intézetünkbe 1909. évi szept. hó 1-től kezdve 4 szakcsoportra, u. m. *a rendszeres theologiai, az ó-szövetségi történelem és exegetikai, az új-szövetségi történelem és exegetikai, az egyháztörténelem és egyházjogtani* tanszakra 4 tanár, akik az 5-ik szakcsoport tárgyait is ellátják annál is inkább, mert növendékeink a négy évfolyamon 2 csoportba osztva hallgatják a legtöbb tárgyat.

Specialis collegiumok:

A) *Kötelezők:*

1. Angol nyelv minden évben egész éven át heti 4 óra.

2. Egyházi ének és orgonázás minden évben egész éven át heti 2 óra.

3. Egészségtan (minden 2-ik évben) egész éven át heti 2 óra.

B) *Fakultative* (hallgatása a növendékek tetszésére bízatik.)

1. Sociologia.

2. Német nyelv.

3. Francia nyelv.

A specialis collegiumok tanításáról óraadók után történik, a lehetőségig, gondoskodás.

Ezekon kívül a kertészet és méhészetben, szakintézetekben, alkalmi előadások után nyernek a növendékek oktatást.

III. A tanári állások meghívás vagy pályázat után töltenek be az E. Főtanács által.

A rendes tanárrá választás egyik feltétele 2 évig rendkívüli tanári állásban való működés, mely r. tanárrá választása esetén nyugdíjigényébe beszámíttatik.

A r. tanár köteles hetenként legtöbb 12 és legkevesebb 8 órát adni.

A tanárok szolgálat-ideje 35 év, mely után nyugdíj-törvényünk értelmében nyugalomba mehetnek.

A tanárok az E. K. Tanács engedélye nélkül semmi-nemü mellékfoglalkozást nem folytathatnak.

IV. Tanári fizetések 1909. évi szept. hó 1-től kezdődőleg:

1. Rendkívüli tanár évi fizetése 2600 kor. és lakáspénz 800 kor.

2. Rendes tanár kezdő fizetése 3200 kor. és lakáspénz 1200 kor., ötször 5 évenként 600 kor. a 6-ik öt évben vagyis 30-dik szolgálati éveinek betöltése után 800 kor. fizetésemelkedésben részesül. A lakáspénz 20 évi szolgálatig 1200 kor. 20 évi szolgálaton túl 1400 korona évenként. És így a végső fizetés 7000 korona, lakáspénz 1400 kor., együt 8400 korona.

Dékáni tiszteletdíj évi 600 korona.

V. A theologiai intézet tanári állásainak jelenlegi betöltését illetőleg, a viszonyok tekintetbe vételével, ajánltatik:

1. Péterfi Dénes már 1876 óta alkalmazásban levő lelkésztanár maradjon meg eddigi alkalmazásában.

2. Dr. Boros György 1879 év óta alkalmazásban levő rendes tanár jövőre is megmarad és pedig az ó-szövetségi történelem és exegetikai tanszakon.

3. Csifó Salamon 1903 év óta alkalmazásban levő lelkésztanár vétessék át rendes tanárnak az egyháztörténelmi és egyházjogtani tanszakra.

4. Az új-szövetségi történelem és exegetikai tanszakra hivassék meg rendes tanárnak Gálfi Lőrincz kolozsvári főgimn. r. tanár afia, aki nemcsak lelkészi oklevelet és a kolozsvári kir. tud. egyetemen tanári oklevelet szerzett, hanem az angol oxfordi egyetemet és Manchester New college-t is szép sikerrel végezte és gimn. tanársága mellett theologiai intézetünknel eddig is tanusított.

Tisztelettel kérjük ezen javaslatnak egész terjedelmében való elfogadását s ez alapon papnevelő-intézetünknek 1909—10. tanévre újraszervezését.

Önként értetődik, hogy javaslatunk elfogadása esetén az intézet szervezeti és rendszabályai megfelelőleg átdolgo-

zandók lesznek, valamint megalkotandó a tanárképesítési szabályzat.

Végül az intézet fenntartási szükségletét s annak fedezetét illetőleg, tisztelettel adjuk a következő kimutatást:

I. Az 1909/10. tanévben:

A) *Szükséglet.*

1. Személyi kiadásokra . . .	28.210 kor. -- fill.
2. Dologi . . .	2.551 „ 84 „
Együtt . . .	30.761 kor. 84 fill.

B) *Fedezet.*

1. Az államsegélyből . . .	22.000 kor. — fill.
2. Theolog. tanári alapokból . . .	4.360 „ — „
3. A közalap terhére esik . . .	4.401 „ 84 „
Együtt . . .	30.761 kor. 84 fill.

II. Maximális költségszámítás szerint:

A) *Szükséglet.*

1. Személyi kiadásokra . . .	33.110 kor. — fill.
2. Dologi . . .	2.551 „ 84 „
Együtt . . .	35.661 kor. 84 fill.

B) *Fedezet.*

1. Az államsegélyből . . .	22.000 kor. — fill.
2. Theolog. tanári alapokból . . .	4.360 „ — „
3. A közalap terhére esik . . .	9.301 „ 84 „
Együtt . . .	35.661 kor. 84 fill.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen javaslat elfogadására s elfogadás esetén bizassék meg az E. K. Tanács az ezen ügyben szükséges további intézkedések megtételére.

Kapcsolatosan beterjesztetik a főtanácsi bizottság javaslata a következőkben.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A papnevelő-intézet újjászervezésének ügyében Főtanácsi bizottság a papnevelő intézeti bizottság javaslatának elfogadásával ajánlja, hogy az intézet czime legyen: Unitárius theologiai akadémia. A tantervet, a tanári állások betöltését illetőleg az E. K. Tanács javaslatát ajánlja elfogadásra, A tanárok fize-

tését illetőleg az E. K. Tanács javaslata 3200 korona kezdő fizetés után 5 évenként 600 korona s a 6-ik öt évre 800 korona fizetés emelkedést óhajt. Főtanácsi bizottság javasolja, hogy a 6-ik ötödéves pótlék töröltessék, miután az sehol gyakorlatban nincsen s egyházunkra is hátrányos praecedensül szolgálhatna.

Egyebekben az E. K. Tanács javaslatát ajánlja elfogadásra.

Kolozsvár, 1909 aug. 28

Vári Albert,
előadó.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök,

Dr. Nagy György indítványt teszen tárgyalás rendén arra nézve, hogy a tanítandó tárgyak közé vétessék fel a közjog és sociologia is.

Egyházi Főtanács teljes egészében elfogadta az E. K. Tanács javaslatát.

E szerint meghatározottat, hogy:

1. Az intézet neve : „Unitárius theologiai intézet“.

2. A kötelező tárgyaknak szakcsoportba való beosztása, illetve az egész tanterv elfogadtatik. Az egyes szakcsoportokban fennjelzett kötelező tantárgyak a növendékeknek a négy évfolyam alatt előadandók. A kötelező és facultative, speciális collegiumok előadásáról a szükséges gondoskodás évről-évre megteendő. Dr. Nagy György indítványára a közjog a rendes kötelező tantárgyak közé felvétetik s ennek előadásáról a tanárok gondoskodni tartoznak. A sociologia előadásáról már a benyújtott javaslatokban gondoskodás történvén, arra intézkedés nem szükséges.

3. 1909 szept. 1-től kezdve négy rendes tanszék szerveztetik :

- a) rendszeres theologiai,
- b) ó szövetségi történelem és exegetikai,

c) új szövetségi történelem és exegetikai,

d) Egyháztörténelem és jogi tanszékek.

Azonban míg Egyházunk helyzete és viszonyai engedni fogják az ötödik rendes tanszék létesítését, addig a négy tanerő köteles ellátni, egymás közt felosztva, a gyakorlati theol. tanszék tárgyait is.

4. A rendkívüli és rendes tanári állásokra, a köteles óraszámokra, szolgálati időre és mellékfoglalkozásra az E. K. Tanács előterjesztésében III. pont alatt foglaltak egész terjedelemben elfogadtatnak, ugyszintén a IV. pont alatt javasolt fizetés és lakáspénzek beosztási tervezete is megállapíttatnak.

5. A tanári állásoknak jelenlegi betöltésére irányuló V. pont alatti javaslat elfogadásával kimondatik, hogy :

a) Péterfi Dénes továbbra is megmarad eddigi lelkésztanári minőségében.

b) Dr. Boros György jövőre is rendes tanár marad és pedig az ó-szövetségi történelem és exegetikai tanszakon.

c) Csifó Salamon eddigi lelkész-tanár átvétetik rendes tanárnak az egyháztörténelem és jogi tanszakra.

d) Az új-szövetségi történelem és exegetikai tanszakra meghivatott és megválasztott Gálffy Lőrincz főgimnáziumi, theologiai tanári állásra is képesített tanár a fia.

6. Tekintettel arra, hogy jelen határozat intézkedései érintik a theologiai intézet szervezeti és rendszabályait, továbbá a tanári nyugdíj szabályzatot, felhivatik az E. K. Tanács, hogy azoknál a megfelelő átdolgozást vigye keresztül, s a theol. tanárképesítésről is dolgoztasson ki megfelelő szabályzatot és mindezeket jóváhagyásra terjessze az Egyh.

Főtanács elé. E határozatnak végrehajtásával s az ezzel kapcsolatos mindennemű intézkedések megtételével megbizatik az E. K. Tanács.

Végül tudomásul veszi Egyh. Főtanács a theologiai intézet fentartására vonatkozó pénzbeli szükséglet- és fedezetről szóló ki-
mutatást.

25. Az E. K. Tanács 838—1909. sz. alatt a jelen évi E. Főtanácscon elrendelendő választásokat illetőleg a következő előterjesztést teszi:

1. Az E. K. Tanács II-ik csoportjából elhalt Gyulay László, a III-ik csoportból elhalt Sándor János, kitelik működési ideje a III-ik csoportban levő tagoknak: Albert Dénes, Ballok Károly, Csegezy Mihály, Kelemen Albert, Orbók Ferencz, Pákey Lajos, Péterfi Dénes, Zsakó István afiainak.

Választandó az E. K. Tanácsba 10 tag. A beadandó szavazatok közül a legtöbb szavazatot kapott 9 soroltatik a III-ik csoportba, mely most I-ső csoporttá lesz 1910. jan. 1-től 1915. decz. 31-ig terjedő működési időre. Az ezután legtöbb szavazatot kapott tag a II-ik csoportba, mely most már III-ik csoport lesz 1911. decz. 31-ig terjedő működési időre.

A csoportok sorrendje következőleg fog alakulni 1910. évi január 1-től:

I. csoport a most újraalakuló III-ik csoport 1910. jan. 1-től 1915. decz. 31-ig terjedő működési időre.

II. csoport a jelenlegi I. csoport 1908. jan. 1-től 1913. decz. 31-ig terjedő működési időre.

III. csoport a jelenben II-ik csoport 1906. jan. 1-től 1911. decz. 31-ig terjedő működési időre.

2. Jogügyi bizottság 1 elnökkel és legalább 3 taggal 1910. jan. 1-től 5 évi működési időre.

3. Pénzügyi bizottság 1 elnökkel és 5 taggal, kik közül az elnök és 2 tag a pénztárvizsgáló-bizottságot alkotja, 1910. jan. 1-től 5 évi működési időre.

4. Nevelésügyi bizottság 1 elnökkel és 8 taggal, kik közül 5 tag a papnevelő-intézeti és gimn. tanárok közül választandó, 1910. jan. 1-től 5 évi működési időre.

5. A gazdasági bizottságba Gyöngyössy Béla lemondása folytán üresedésbe jött 1 tagsági helyre a jelen üléstől kezdve 1912. évi decz. 31-ig terjedő működési időre.

6. Belső emberi nyugdíj-bizottság 1 elnökkel, 5 taggal 1910. jan. 1-től 5 évi működési időre.

7. Egyházi közügyigazgató 1910. évi január hó 1-től 5 évi működési időre.

8. Egyházi jogtanácsos 1910. évi január hó 1-től számított 5 évi működési időre.

9. I. és II-ik számvevő 1910. január hó 1-től 5 évi működési időre.

10. Egyházi pénztári ellenőri állásra 1910. évi január hó 1-től 5 évi működési időre.

11. A Br. Baldácsy protestáns alapítványi bizottságba 2 rendes és egy (1) póttag 1910. évi januárius hó 1-től 3 évi működési időre.

12. A III-ad foku fegyelmi bíróságba 3 világi és 3 egyházi rendes, továbbá 2 világi és 2 egyházi póttag 1910. január hó 1-től számított 1 évi működési időre.

Ezen kívül a megfelelő számú egyházi tanácsosságra.

Egyben beterjeszti 862. sz. a. az E. K. Tanács az egyházi pénztári ellenőri állásra a kitűzött pályázati határidőig beérkezett pályázati folyamódásokat. És pedig:

1. Sárdi Lőrincz eddig is alkalmazott ellenőrét.

2. Szentiványi József nyug. kir. albirót.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, méltóztassék a fentt megnevezett állásokra a választást elrendelni.

Ez előterjesztés után Szentiványi József nyug. járásbíró nyílt ülésben visszavonja a pénztári ellenőri állásra beadott pályázatát.

Tekintettel arra, hogy a pénztári ellenőri állásra az előbbieket szerint csak egy folyamódás maradt, Főtanács folyamódó Sárdi Lőrincz afiát egyhangulag megválasztottnak

jelenti ki nevezett állásra 1910. jan. 1-től számítandó 5 évre a megfelelő javadalom élvezete mellett, megbizván a további intézkedéssel az E. K. Tanácsot.

A Br. Baldáchy Antal-féle prot. alapítványi bizottságba egyházunk meghatalmazottai gyanánt 1910. jan. 1-től számítandó 3 évre egyhangulag megválasztattak rendes tagoknak Főtisztelendő Ferencz József püspök ur és dr. Bedő Albert egyh. tanácsos afia, póttagnak Gál Jenő egyh. tanácsos afia.

A III-ad foku fegyelmi bíróságba szintén egyhangulag megválasztatnak 1910. jan. 1-től számítandó egy évi időtartamra elnöknek Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur, rendes bírácoknak egyházi részről: Gvidó Béla, Raffaj Domokos, Kisgyörgy Sándor; világi részről: Benkő Mihály, Csegezy Mihály, Molnár Sándor; pót bírácoknak egyházi részről: Osváth Gábor és Péterfi Dénes; világi részről: Veress József és Székely Miklós.

Ezekután felhivja Főtanács a jelölő bizottságot, hogy az E. K. Tanács előterjesztésének megfelelően tegye meg kijelölését az E. K. Tanácsba választandó 10 tagra, továbbá a jogügyi, pénzügyi, nevelésügyi, belső emberi, nyugdíjügyi bizottságokba elnöki és tagsági állásokra. A gazdasági bizottságba egy tagsági helyre a jelölés iránti intézkedés ez alkalommal felfüggesztetik. Az egyházi közügyigazgatói, jogtanácsosi és a számvevői állások jelöléssel nem járván, azokra a választás később fog elrendeltetni. E határozatról az illetők értesíttetnek, értesíttetik az E. K. Tanács és Br. Bánffy Dezső a br. Baldácsy-alapítványi meghatalmazottak közgyűlési elnöke.

Ezzel az idő előhaladván, elnök az ülést bezárja, a következő ülés idejét augusztus 30-án reggel 9 órára tűzi ki.

HARMADIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvárt, 1909. augusztus 30-án délelőtt $\frac{1}{2}$ 10 órától kezdődőleg, előbb jegyzett elnökök elnöklése, egyházi tanácsosok és képviselők jelenlétében.

Előadó és jegyző mint előbb.

26. Elnök Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur jeltenti, hogy a közügyigazgatói, jogtanácsosi és a két számvevői állások nem esvén a kijelölő-bizottság kijelölése alá, a választás elrendelendő.

Egyházi Főtanács a választást ez állásokra elrendeli és egyhangulag megválasztja az elnökség előterjesztésére közügyigazgatónak Kelemen Albert esperes, jogtanácsosnak Molnár Sándor és előadó számvevőnek Árkosy Lajos és számvevőnek Gyulay Árpád egyházi tanácsos fiait. Ez ügyben a további intézkedéssel megbizatik az E. K. Tanács.

27. A kijelölő bizottság beadja javaslatát a kijelöléssel járó állásokra, illetve bizottsági tagságokra. A javaslat szerint egyházi tanácsosi állásra világi részről jelölve van 47 egyén, választandó 33; egyházi részről jelölve van 15 és választandó 11. Az E. K. Tanácsba tagnak jelölve van 14, választandó 10 tag. Beadja továbbá a bizottság javaslatát a pénzügyi, nyugdíjügyi, nevelésügyi és jogügyi bizottságokba elnökök és tagok választása iránt is.

Indítványt tesz Kelemen Albert afia az iránt, hogy mivel az egyházi tanácsosi és az E. K. Tanácsba tagsági állásokra sok választás történik, a munka megosztása és gyorsasága okán küldessék ki még egy szavazatszedő bizottság a 9. jkvi pont alatt kiküldött bizottságon kívül.

Egyházi Főtanács elrendeli a választást egyházi tanácsosi állásra 33 tanácsosnak a világi és 11-nek az egyházi egyének sorából választandólag; és az E. K. Tanácsba 10 tag választása is elrendeltetik. Kelemen Albert afia indítványa elfogadtatván, még egy szavazatszedő bizottság neveztetik ki Osváth Gábor esperes elnöklete alatt Geréb Zsigmond és Kiss Aladár afiai személyökben, felhivatván e bizottság, hogy vegye be a szavazatokat az E. K. Tanácsba választandó tagokra; a 9. jkvi pont alatt kinevezett bizottság pedig az egyházi tanácsosi állásokra. A megválasztásra kijelölt egyének névsora átadatik az illető bizottságoknak.

A pénzügyi, nyugdíjügyi, nevelés- és jogügyi bizottságok megválasztása későbbre halasztatik.

28. Az E. K. Tanács 408, 565, 566—1909. szám alatt jelenti, hogy a kolozsvári főgimnáziumnál 1909/10. tanévre üresedésbe jövő tanári állások betöltését illetőleg következőleg járt el:

1. A klasszika-filológiai tanszékre, az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, 1 évig, ideiglenes minőségben helyettes tanárnak alkalmazta Varga Béla eddig is alkalmazásban volt helyettes tanárt azzal, hogy a tanév folyamán köteles a görögből is oklevelet szerezni.

2. A mennyiségtan-természettani tanszékre, az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, 1 évig, ideiglenes minőségben helyettes tanárnak alkalmazta Uzoni Imre eddig is alkalmazásban volt helyettes tanárt, azzal, hogy a tanév folyamán köteles tanári oklevelét megszerezni.

3. A vallástanári állásra a pályázat szabályszerűen kihirdettetvén, a kitűzött határidőig beérkezett 2 pályázat, u. m. Vári Albert székelyudvarhelyi lelkészé és József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkészé. E. K. Tanács mindkét pályázati

folyamodást az E. Főtanács elé terjeszti, a maga részéről ajánlva megválasztásra 1-ső helyen Vári Albert lelkészt, 2-ik helyen József Lajos lelkészt.

Nevezett helyettes tanárok részére a helyettes tanári 1600 korona évi fizetés 1909. évi szept. 1-től kezdve, egyházunk pénztárából a főgimn. számadás terhére kiutaltatott.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, jelentésének és tett intézkedéseinek jóváhagyó tudomásul vételére, továbbá, hogy a vallástanári állás betöltését illetőleg a szavazást méltóztassék elrendelni.

A jelentés felolvasása után József Lajos lelkész kijelenti előszóval a gyűlés színe előtt, hogy a kolozsvári vallástanári állásra beadott pályázati folyamodását visszavonja.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács intézkedéseit jóváhagyólag veszi tudomásul. Mivel József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész affia a vallástanári állás iránti folyamodását visszavonta, Vári Albert székelyudvarhelyi lelkészt a kolozsvári főgimnáziumhoz rendes vallástanárnak 1909. szept. 1-től számitandólag a pályázati hirdetésben kimutatott 2400 Kor. alapfizetés és 900 K. szálláspénz élvezete mellett egyhangulag megválasztja. A további eljárás ez ügyben az E. K. Tanácsra bízatik.

29. Az E. K. Tanács 501—1909. szám alatt jelenti, hogy a székelykereszturi gimnáziumnál 1909/10. tanévre üresedésbe jövő tanári állásokat, az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, következőleg töltötte be:

1. A mennyiség-tan-természettani tanszakra 1 évig, ideiglenes minőségben, helyettes tanárnak alkalmazta Lőrinczy Géza eddig is alkalmazásban volt helyettes tanárt, azzal, hogy tanári oklevelét a tanév folyamán köteles megszerezni és bemutatni.

2. A magyar-latin tanszakra 1 évig, ideiglenes minőségben, helyettes tanárnak alkalmazta Derzsy Zoltán oklevelés tanárt, a ki az elmúlt évben is mint helyettes tanár volt alkalmazva.

Nevezettek részére a helyettes tanári 1600 korona évi fizetés 1909. évi szept. hó 1-től kezdőleg a székelykereszturi gimnázium pénztárából kiutaltatott.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentésének és tett intézkedéseinek jóváhagyó tudomásul vételére.

Egyházi Főtanács a jelentést és tett intézkedéseket jóváhagyólag veszi tudomásul.

Ezek után javasolja az elnökség, hogy vétessenek tárgyalás alá az egyház gazdaságainak a tárgysorozatban felvett ügyei. Mire Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur kijelenti, hogy ő hivatali állásánál fogva a gazdasági bizottságnak is elnöke, de nem akarja, hogy a gazdasági ügyek tárgyalásánál személyes jelenléte bárkit is szabad véleménye nyilvánításában feshélyezzen, ezért a főtanács elnöki széket elhagyja és felkéri Fekete Gábor főgondnok urat, hogy a világi elnöki széket elfoglalni sziveskedjék. Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur a gyűlésről eltávozván, a gyűlés a Főtisztelendő püspök ur és Méltóságos Fekete Gábor főgondnok ur elnökletük alatt folytattatik tovább.

30. Indítvány folytán tárgyalás indult meg arra nézve, hogy a gazdasági ügyek minő sorrendben tárgyalassanak.

Főtanács abban állapodott meg, hogy adassanak elő első sorban az összes vonatkozó ügyek s a részletes tárgyalás csak azután következze. Megállapodás történt arra nézve is, hogy terjesztessenek elő mindenneknek előtte az összes gazdaságok számadásai, azután a gazdasági bizottság évi jelentése és végül az egyház gazdaságainak jövő kezelésére irányuló előterjesztés.

31. Az előbbi pontban jelzett határozat alapján előadattak a számadások a következőkben:

a) Az E. K. Tanács 613—1909. szám alatt beterjeszti a

Iadamos-alamori Augusztinovich alapítványi birtok 1908. évi számadását a következőkben:

I. Pénzelszámolás.

Osszes bevétel volt	80.838 kor. 65 fill.
„ kiadás „	80.520 kor. 36 fill.
Pénzmaradvány	318 kor. 29 fill.

A közpénztárba beadatott tiszta jövedelemnek 15.000 korona, ami 2.8% jövedelemnek felel meg.

A nyilvántartási napló szerint marad hátraléknak 2765 korona.

II. Állatállomány átvitetik 1909. évre:

Ló	53 darab
Szamár	6 „
Szarvasmarha	281 „
Juh	1608 „
Sertés	79 „
Összesen:	2027 darab

Az állatállomány leltári értéke: 72.256 kor. 90 fillér. A vagyonkimutatás szerint 1908. év végén teszen a vagyon összes értéke: 645.655 kor. 56 fillér. Mutatkozik apadás: 39.335 kor. 60 fill.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Kiss László számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatosan olvastatik a főtanácsi bizottság jelentése és melléklete a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A Iadamos-alamori Augustinovich Pál alapítványi birtok 1908. évi számadását megvizsgáltuk, s azt az E. K. Tanács 613—1909. előterjesztése alapján is elfogadásra ajánljuk.

Magunk és a jövő nemzedék számára okulásul megjegyezzük a következőket:

Sok mindent lehet az egyiptomi szűk esztendőök rovására írni; de annyi bizonyos, hogy jobb beosztással, nagy körültekintéssel, több eredményt lehetett és kellett volna elérnünk egy háromezer holdas birtokkal. Így azonban a csatolt összehasonlító kimutatásból is kitetszik, hogy az elfogadható évi bevételnek több, mint 60%-a a fentartási költségekre fordított.

A szarvasmarhák vétele és eladása se áll a gazdaság fejlesztéséhez megkívántató egészséges arányban.

Eladatott 36 darab . . 10749·89 K-ért

Vétetett 10 „ . . 1444.— K-ért

A szemtermelés hozama is a bevetett területhez képest gyöngének mutatkozik, amennyiben

kalászetés 435 hold 1657 hm. holdja 3·8 hm.

kapászetés 169 „ 2193 hektó csős holdja 2·5 hm.

Mindezekből kitetszik, hogy a jelen rendszer tovább fenn nem tartható.

Kolozsvár, 1909 augusztus 28.

Józan Miklós, s. k.
előadó.

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

Melléklet.

Bevétel:

1. Juhászat	14153·28	
2. Ló	7796.—	
3. Szarvasmarha	10749·89	
4. Sertés	5549·05	38248·22 K
5. Gabona	19969·56	19969·56 K
6. Szőlő	801·56	801·56 K
7. Fa	7590.—	7590 K
		66609·30 K

Kiadás:

1. Cselédbér	7715·10
2. Élelmezés	1150·15
3. Szakmány etc. . . .	5149·84
Atvitel	14015·09

	Áthozatal	14015·09	
4. Napszám		2872·87	
5. Buza érték		5807·52	
6. Tengeri érték		2904·72	
7. Tiszti fizetés (terményben)		3147·73	
8. Mesteremberek		1806·50	
9. Kül. anyagok		1640·07	
10. Lovaknál		1504·07	33698·57 K
11. Takarmány		4787·96	4787·96 K
12. Napszámosok		1443·90	
(Szarvasmarhánál)			
Juhászatnál		476·75	
Sertéseknél		300—	2220·65 K
			40707·18 K

b) Az E. K. Tanács 488—1909. szám alatt betérjeszti a buni Berde Mózsza alapítványi birtok 1908. évi számadását a következőkben:

I. Pénzelszámolás.

Összes bevétel volt	31.057 kor. 63 fill.
„ kiadás „	30.913 kor. 94 fill.
Pénzmaradvány	143 kor. 69 fill.

Beadatott a közpénztárba összesen 6172 kor. 20 fill., ami 3.98% jövedelmezőségnek felel meg.

Követelésekből beveendő hátralék: 300 korona.

II. Állatállomány átvitetik 1909. évre:

Ló	17 darab
Szarvasmarha	63 „
Sertés	48 „
Együtt	128 darab

Az állatállomány értéke 18.920 korona.

Vagyonkimutatás szerint a gazdaság vagyona 1908. év végén teszen: 190.969 korona 18 fillért. Mutatkozik évi gyarapodás: 4643 korona 14 fillér.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K.

Tanács a maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Péterffy Albert számadó, fennhagyva a fennhagyandókat, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi bizottság javaslata és melléklete a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A buni Berde Mózsza alapítványi birtok 1908. évi számadását medvizsgáltuk, s azt az E. K. Tanács 488.-1909. sz. előterjesztése alapján is, elfogadásra ajánljuk.

A rendelkezésünkre álló számadási adatok lényegbeli összehasonlítása azt mutatja, hogy az egyes gazdasági ágakra fordított kiadások jóval felülmúlták a belőlük befolyó jövedelmet.

Eladatott 44 drb szarvasmarha . 5310.— K-ért

Vétetett 18 „ „ . 955.— „

E szerint az állatállomány 26 drb veszteséget szenvedett.

Számadatokból továbbá az a világos eredmény is kitűnik, hogy ha bérbe adtuk volna a birtok többi részét, pusztán az *erdőből* bejött volna a beszolgáltatott tiszta jövedelem.

Általában véve a tulajdonképpeni gazdasági jövedelem semmi arányban sem áll a reá fordított költséggel.

Kolozsvár, 1909 augusztus 28.

Józan Miklós, s. k.
előadó,

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

Melléklet,

Bevétel:

1. Buza	2952.10	
2. Árpa	675.—	
3. Zab	786.24	
4. Paszuly	120.—	
5. Lóher	2200.—	6733.34 K
6. Takarmány	782.—	
Átvitel	782.—	6733.34 K

	Áthozatal	782·—	6733·34 K
7. Szőlő		1351·84	
8. Komló		1047·60	3181·44 K
9. Ölfá		5838·20	
10. Szálfa		3086·65	8924·85 K
11. Szarvasmarha		5310·—	
12. Sertés		3475·06	8785·06 K
			27624·69 K

Kiadás:

1. Szakmány	624·40	
2. Tiszti fizetések	1748·—	
3. Cselédbér	2927·12	
4. Élelmezés	1160·23	
5. Napszám	2720·05	
6. Természetben (Állattartás nélkül)	4360·44	12540·24

NB! Eladatott 41 drb szarvasmarha . . 5310·—

Vétetett 18 „ „ . 955·—

Veszteség 26 drb „

Bérbeadva a birtokot, *pusztán az erdőből*, bejött volna a beszolgáltatott tiszta jövedelem. — A tulajdonképpeni gazdasági jövedelem semmi arányban sem áll a reá fordított költséggel.

c) Az E. K. Tanács 452—1909. szám alatt beterjeszti a bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtok 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	6793 kor. 57 fill.
„ kiadás „	6698 kor. 53 fill.
Pénzmaradvány	95 kor. 04 fill.

A közpénztárba beadatott 4900 kor., ami 4·5% jövedelemnek felel meg.

A vagyonkimutatás szerint a vagyon értéke 1908. év végén teszen 118.484 kor. 34 fill.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K.

Tanács elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Máthé Sándor számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatosan a főtanácsbi bizottság javaslata olvastatik fel a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Főtanácsbi bizottság a bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtok 1908. évi számadását megvizsgálta és azt rendben levőnek találta.

Ugy a számadást, mint az E. K. Tanácsnak vonatkozó 452—1809. számú előterjesztését tisztelettel elfogadásra ajánljuk.

Kolozsvár, 1909 aug. 28.

Lőrinczy Dénes, s. k.
előadó.

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

d) Az E. K. Tanács 749—1909. szám alatt betérjeszti a pusztaszentmiklósi Derzsi János-féle alapítványi birtok 1908. évi számadását a következőkben:

I. Pénzelszámolás.

Összes bevétel volt	.	.	.	25,582 kor. 15 fill.
„ kiadás „	.	.	.	25,083 kor. 72 fill.

Pénzmaradvány 498 kor. 43 fill.

A közpénztárba beadatott, mint tiszta jövedelem 4200 korona, ami 3·3% jövedelmezőségnek felel meg.

A nyilvántartás szerint hátrálék követelés az év végén 100 korona.

II. Állatállomány átvitetik 1909. évre:

Ló	9	darab
Szamár	2	„
Szarvasmarha	78	„
Juh	250	„
Sertés	57	„

Együtt 396 darab

Az állatállomány értéke: 19610 korona.

A vagyonkimutatás szerint a gazdaság vagyona 1908. év végén teszen 156.574 kor. 34 fill. Mutatkozik apadás 1213 kor. 46 fill.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenbagyja és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Fikker Sándor számadó, a fennhagyandók fennhagyásával mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi bizottság vonatkozó jelentése és ennek melléklete a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A pusztaszentmiklósi *Derzsi János-féle* alapítványi birtok 1908. évi számadását megvizsgáltuk, s azt az E. K. Tanács 749 1909. sz. előterjesztése alapján is, elfogadásra ajánljuk.

Itt is hasonló állapotokat találunk, mint a többi gazdaságnál, ahol t. i. az adminisztrált összegnek 50%-a megy a tiszti fizetésekre s kapcsolatos kiadásokra.

Megjegyzni a bizottság, hogy 118 hold kalászetetés mivel-tetése holdanként 25 K átlag ; ami túlmasas.

Napszámber 1200 K-val több, mint a tavaly ; holott több vetés nem volt.

Eladatott 11 drb szarvasmarha. Nem vétetett semmi. Takarmányhiány miatt a gazdaság kénytelen volt az állatokat Bányabükkre áttelepíteni.

Kolozsvár, 1909 aug. 28.

Józan Miklós, s. k.
előadó.

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

Bevétel:

1. Buza	3853.40
2. Tengeri	1504.60
3. Árpa	2560.61
4. Zab :	1416.76

Átvitel . 9335.37

	Áthozatal	9335·37	
5. Lóher		1359—	10694·37 K
6. Szarvasmarha		3205·80	
7. Juhászat		1961·33	
8. Sertések		4736·44	9903·57 K
			<u>20597·94 K</u>

Kiadás:

1. Tiszti fizetés	834·31	
2. Cselédek	2629·15	
3. Élelmezés	893·51	
4. Szakmány	4·95	
5. Napszám	3146·49	
6. Terményfizetés	2745—	10253·42 K

Az adminisztrált összegnek 50 $\frac{0}{0}$ -a megy a tiszti fizetésekre.

118 hold kalászfvetes miveltetése holdanként 25 K — túl magas.

Napszámbér több 1200 K-val, mint a tavaly; holott több vetés nem volt.

Eladatott: 11 drb szarvasmarha. — Takarmányhiány miatt kénytelenek voltak állatokat Bányabükkre áttelepíteni.

e) Az E. K. Tanács 398—1909. szám alatt betérjeszti a debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1908. évi számadását a következőkben:

Összes beveendő volt 3336 kor. — fill.

Tényleg bevéttetett 3308 „ 16 „

Beveendő hátraléknak maradna 27 kor 84 fill., mivel azonban a bevételek 3 és 5 tétele alatti túlfizetések figyelmen kívül hagyandók 16 fillér, lesz a tényleges hátralék 28 korona.

Ez összeg özv. Csizmadia Ferencznét terheli az 1908. évi nov.-decz. házbér hátralékért.

Összes tényleges bevétel volt 3308 kor. 16 fill.

„ „ kiadás „ 3322 „ 51 „

Tulkiadás 14 kor. 35 fill.

A közpénztárba beadatott: 2120 kor., ami 4·07 $\frac{0}{0}$ jövedelemnek felel meg.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Lukács Géza számadó a fennhagyandók fennhagyásával mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatban olvastatik a főtanácsi bizottság vonatkozó jelentése a következőkben:

Mélt. és Főtiszt. Egyh. Főtanács!

Főtanácsi bizottság a debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1908. évi számadásait megvizsgálta és azt teljesen rendben levőnek találta.

Ugyanezért úgy a számadást, valamint az E. K. Tanács 398—909. sz. előterjesztését tisztelettel elfogadásra ajánljuk.

Kolozsvár, 1909. aug. 28-án.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

Lőrinczy Dénes,
előadó.

f) Az E. K. Tanács 582—1909. szám alatt beterjeszti a bányabükki birtok 1908. évi számadását a következőkben:

I. Pénzelszámolás.

Összes bevétel volt	33.291 kor. 67 fill.
„ kiadás „	32.942 kor. 61 fill.
Pénzmaradvány	349 kor. 06 fill.

Beadatott a közpénztárba évi jövedelem gyanánt 7000 korona, ami 3·4% jövedelemnek felel meg.

A nyilvántartási napló szerint hátrálék az év végén 1222 kor. 50 fillér

II. Állatállomány átvitetik 1909. évre :

Ló	9 darab
Szarvasmarha	92 „
Sertés	27 „
Összesen	128 darab

Az állatállomány értéke : 23·700 korona.

Vagyonkimutatás 1908. év végén tesz az összes vagyonérték : 216.017 kor. 71 fill.

Mutatkozik apadás : 4943 kor. 47 fillér.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Máthé Mózes számadó, a fennhagyandók fennhagyásával, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Kapcsolatosan olvastatik a főtanácsi bizottság vonatkozó jelentése és ennek melléklete a következőkben:

Mélt. és Főt. Egyh. Főtanács!

A bányabükki birtok 1908. évi számadását megvizsgáltuk, elemeztük, s azt az E. K. Tanács 582—1909. sz. előterjesztése alapján elfogadásra ajánljuk.

Állatállományból befolyt bevétel arányban áll a reáfordított költséggel.

A tejgazdaság kitünően bevált. S annak fejlesztése csak előnyére válnék a gazdaságnak; a városhoz közel lévén, esetleg vajtermékek előállítására is ki lehetne terjeszteni az üzemet.

Különben, amit hozott, itt is az erdő hozta. S ez is eggyel több ok arra, hogy a bérbeadás gondolatával egészen megbarátkozzunk.

Mutatkozó apadást az ujonnan megállapított értékelés s az ebből származott különbség indokolja.

Kolozsvár, 1909. augusztus hó 28.

Dr. Ferenesz Géza,
elnök.

Józsan Miklós,
előadó.

Melléklet.

Bevétel:

1. Magvak . . .	232.16	
” . . .	21.38	253.54
2. Takarmány . . .	1955.—	1955.—
3. Gyümölcs . . .	581.40	581.40
4. Ölfá . . .	11491.—	
Galyfák . . .	1860.40	13351.40
5. Állat . . .	4945.20	4945.20 (arányban)
6. Tej . . .	7230.76	7230.76
7. Sertés . . .	1241.66	1241.66
	<hr/> K 29558.96	

Kiadás :

1. Személyzet . . .	2812·40		
2. Élelmezés-vám . .	1534·18		
3. Szakmány . . .	601·80		
4. Napszám . . .	1114·10		
5. Mesteremberek . .	384·36		
6. Anyagszerek . . .	781·73		
7. Szegődmény . . .	1656—	8884·57	
8. Erdészet . . .	3019·56	3019·56	
9. Szarvasmarha . .	3281·05	3281·05	15185·18
10. Építkezés . . .	1142—		
„ . . .	800—	1942—	
11. Új eszközök . .	970—	970—	2912—
			18.097·18

g) Az E. K. Tanács 858—1909. szám alatt beterveztetett a gazdasági bizottságnak évi jelentését egyházunk gazdaságainak állapotáról a következőkben :

Sz. 177—1909.

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Az 1908. évi gazdasági eredményről és az 1909. évi gazdasági viszonyokról, valamint bizottságunk működéséről a következőkben teszszük meg tiszteletteljes jelentésünket.

Az időjárás 1908. évben nem volt kedvező, mert a korán beállott tél és korai őszi hidegek a vetéseket nagyban hátráltatták és ez a mostoha időjárás úgy az egész szemtermelésen, mint a takarmánytermelésen károsan mutatkozott.

Az őszi gabonatermelés legtöbb helyen gyenge volt és szalmatermés szintén annyira gyenge, hogy tél közepén némelyik gazdaságban, mint pl. Pusztaszentmiklóson és Ladamos-Alamoron már nem volt szalma.

A tavaszi kalászosok, a burgonya és répa, valamint a tengeri és maglóhere közepes termést adott.

Takarmányfélék majdnem minden gazdaságban gyenge termést adtak.

A szőlőtermés Bunban és Ladamoson kitűnő volt, gyümölcstermés Bányabükkön kitűnő, egyebütt közepes.

Komlótermés Bunban jól sikerült, de a feltűnő gyenge árak miatt kevés jövedelmet adott.

Az erdészet mindenütt a rendes hozamot szolgáltatta.

Az állatállomány mindenütt egészséges, jó állapotban volt, kivéve Pusztaszentmiklóst, hol sertésvész fordult elő, azonban a kellő óvintézkedések után megszűnt.

1908. évi őszi vetések a korai havazások miatt nov. hóban voltak csak befejezhetőek. Elvettettet összesen 340 hold.

A gazdaságok 1908. évi jövedelmezősége a számadások szerint a következő:

Beadatott a közpénztárba:

1. A Ladamos-alamori Augusztinovich			
Pál-féle alapítványi birtokból . .	15.000 K.	— f.	28%
2. Buni Berde Mózsza alapítványi birtokból	6.172 „	20 „	3·98%
3. Pusztaszentmiklósi Derzsi János alapítványi birtokból	4.200 „	— „	3·3%
4. Bányabükki Berde kezelési alap birtokból	7.000 „	— „	3·4%
5. Bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtokból	4.900 „	— „	4·5%
6. Debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtokból	2.120 „	— „	4·07%
7. Vajdahunyadi Koncz Judith alapítványi birtokból	320 „	— „	8·1%

Összesen: 39.712 K. 20 f.

Összehasonlítás végett megjegyezzük, hogy költségvetés szerint elő volt irányozva:

1. a ladamos-alamori birtokból	24.750 K.	— fill.
2. a buni „	6.000 „	— „
3. a pusztaszentmiklósi „	5.815 „	66 „
4. a bányabükki „	6·214 „	— „
5. a bágyoni „	3.000 „	— „
6. a debreczeni „	2.000 „	— „
7. a vajdahunyadi „	200 „	— „

Összesen: 47.979 K. 66 fill.

Az előirányzott összeget nem adta be: a ladamos-alamori és a pusztaszentmiklósi birtok.

A ladamos-alamori birtok az állandó mostoha időjárási viszonyok és a tetemes kezelési költségek miatt nem tudta beadni az előírányzott összeget.

Rovarkár volt Ladamoson a vetési bagolypillének hernyója miatt. Az őszi vetéseket a nagy hófúvások és szelek több helyen kipusztították.

A pusztaszentmiklósi birtok a gyenge termés és a nehéz napszámos-cselédviszonyok — szóval a kezelési költségek magas volta és építkezési költségek miatt nem adhatta be az előírányzott összeget.

Az 1909. évi gazdasági viszonyokat nagyban sujtotta a korán beállott és országosan ismert rendkívül kemény tél. A gabona több helyen kipusztult a nagy tél miatt és egyébfélékkel, különösen takarmányfélékkel kellett pótolni.

Az ősziak általában véve közepes termést mutatnak. A buza legtöbb helyen gyér, feje azonban jó. A rozs mindenütt jó. Árpa közepes. Tengeri közepes. Répa, krumpli és zab mindenütt jó.

Komló Bunban féltermést ígért. Jégverte. Anyaszéna szintén közepes termést, néhol gyengébbet ígér. Sarju mindenütt szép, pótolni fogja részben a széna hiányát. Mesterséges takarmányok jók, maglóhere közepes termést ígér. Szőlőtermés Bunban közepes, Ladamoson jó, Pusztaszentmiklóson is jó. Azonban a tavaszi fagy miatt általában közepes termést ígér.

Gyümölcs kevés.

Az állatállomány ez idő szerint egészséges jó állapotban van.

Tagosítás Bágyonban és Pusztaszentmiklóson teljesen be van fejezve, a tagok birtokba vannak adva. Bunban még most van folyamatban, a becslés kezdetén van.

Építkezés Pusztaszentmiklóson van, hol az Egyház a cselédházak, ököristálló és más gazdasági épületek költségeire 6000 koronát utalványozott a Derzsi János alapból. Az építkezés ez év folyamán befejezést nyer.

Bunban a f. évi birtokvizsgálat alkalmával bizottságunk megvizsgálta a Nagyöküllő által elpusztított malomgátat,

a rozszant állapotban levő malmot és a hozzátartozó felszereléseket s arról győződött meg, hogy a gát és malom helyreállítási költsége egy legújabb költségvetés szerint 4318 kor. kerülne. Azonban a várható jövedelem nem nyújt arra reményt, hogy ez összegnek kamatja s a malom fentartási költsége és üzembe helyezése eredményes és hasznos legyen egyházunkra, ez okból bizottságunk nem javasolja a malom helyreállítását és jókarba hozását. Nem javasolja azért sem, mert ezelőtt pár évvel tetemes összeget befektettünk a gátak javítására és jókarban tartására, azonban a tavaszi jégzajlással járó árvíz, ami azon a vidéken évenként előfordul, elpusztította. Nagyobb költséggel járó betongát építése pedig mintegy 70.000 koronába kerülne, ami teljesen holt tőke lenne jövedelmezőség tekintetében.

Azonban, hogy a vízjog el ne vesszen, amennyiben hajlandó lenne a Méltóságos és Főtitelendő E. K. Tanács áldozatra is, méltóztassék határozni a malom jókarba hozása és üzembe helyezése iránt.

A ladamos-alamori birtokon az iskola céljaira megfelelő lakást alakítottunk át és berendeztük úgy, hogy átadható lesz f. évi szeptember 1-ére rendeltetési céljának.

A bányabükki birtokon az állami iskola céljaira szükséges megfelelő jó bérlakást alakítottunk át, úgy hogy ez is f. év szeptember 1-én átadható lesz rendeltetési céljának. Az erdősegek kezelése egy pár birtokon f. évi július 1-től átadatott állami kezelés alá, egy pár birtoknál pedig az átadás most van folyamatban.

Az E. K. Tanács 1191—1908. sz. határozata alapján a bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna-féle alapítványi birtok haszonbérbe adását több ízben megkíséreltük, de az nem vezetett a kellő eredményre. E birtoknak f. évi hasznosítását házi kezelés útján biztosítottuk. Hogy azonban házilag is kezelhető és esetleg bérbeadható legyen, elhatároztuk, hogy a birtokra megfelelő szükséges gazdasági épületeket építettünk. A költségekre a Méltóságos és Főtitelendő E. K. Tanácstól 10.000 korona kölcsön erejéig hitelt nyertünk, miután e költségek erre a célra nem elégségesek, újabb 10.000 korona kölcsön hitel nyújtását kértük.

Az építkezéseket megkezdettük és az 1910. év őszére be is fogjuk végezni.

Néhai Kovács Dénes nemeslelkű alapítványozónk sirhelyét megvizsgáltuk Bágyonban, teljesen rendben, gondozottan találtuk. Állandó jó karban tartásáról gondoskodtunk.

A debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok debreczeni tanyáján szükséges istálló építését czélszerűségi okokból a jövő 1910. évre halasztottuk.

A debreczeni hatvan-utczai temető-kertben birtokvizsgálat alkalmával felkerestük néhai nemeslelkű alapítványozónk sirját, mely felett szürke márvány emelkedik, tetején szomorufűz van bevésve, alatta a következő felirások:

A. B. F. R. A.
ITT NYUGOSZNAK
TISZTELETES
SZABÓ MIHÁLYNÉ
SZÜLETETT
SZÉKELY KLÁRA
SZÜL. 1799 MEGH. 1861.
ÉS LEÁNYA
ZSÓFIA
SZÜL. 1829. MEGH. 1887.
SZABÓ JÓZSEF
VOLT UNITÁRIUS EGYHÁZI
TANÁCSOS
ÉLT 66 ÉVET
MEGHALT 1892. JUN. 12.
BÉKE HAMVAIKRA.

E sirkövet Lukács Géza birtokkezelő biztos tudomása szerint néhai aa. Szabó József vette volt 212 forinttal még életében. A mellette levő ugyanolyan nagyságu szürke márványon a következő nevek állanak:

SZABÓ MIKLÓSNÉ
SZÉKELY ZSUZSÁNNÁ
1795—1838.
SZÉKELY JÓZSEFNÉ
SZILAGYI ZSÓFIA
1772—1839.†

Ezek Szabó József nagynénjei voltak. Bizottságunk

intézkedett, hogy e két sir vasráccsal vétessék körül s állandóan jókarban tartassék.

Véletlenül megtaláltuk néhai aa. Szabó Józsefnek ifjúkori, körülbelül 24 éves korából fennmaradt egyetlen fényképét. Felterjesztettük a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácshoz 130—1909. sz. jelentéseinkkel, kérve annak a tanácsterem részére leendő megfestetését. Az E. K. Tanács határozatilag ki is mondta, hogy a képet megfesteti.

Az összes gazdaságok 1908. évi számadásait és 1909. évi költségvetéseit gazdasági szempontból megvizsgáltuk és véleményes jelentéseinkkel felterjesztettük.

Marosvásárhelyen a Derzsi János-féle alapítványi házastelken az új építkezést az E. K. Tanács 703—1909. sz. határozatával ez idő szerint elejtván, bizottságunk gondoskodott, hogy a házastelek az eddigi 4.000 korona évi házbér helyett 1910. év május 1-től a jelenlegi bérleti idő lejártától kezdve 1915. év május 1-ig 5 évre évenként 5000 korona és 1915. év május 1-től 1925. május 1-ig 10 évre évenként 5500 korona bérösszeget jövedelmezzen. Erre vonatkozó jelentésünket megtettük az E. K. Tanácsnak 164—1909. szám alatt.

Az egyháznak kolozsvári házai felett a felügyeletet gyakoroltuk és azok jókarban tartására tetemes javítási munkálatokkal gondoskodtunk. A kolozsvári változott lakbérviszonyok folytán a házbéreket rendeztük, miáltal egyházunknak mintegy 7700 korona évi házbértöbblet jövedelmet remélünk.

Az illeték egyenérték bevallását további 10 évre 1908—1918. évekre eszközöltük.

1909. év folyamán a ladamos-alamori, buni, pusztaszentmiklósi, marosvásárhelyi, debreczeni, bágyoni, bányabükki, szindi birtokokat bizottságilag megvizsgáltuk. Bizottságunk elintézett 1908. évben 5 ülésben 46 és 1909. évben 9 ülésen 177 ügyet.

A birtokok jövő kezelésére nézve kiadott 1191—1908. sz. E. K. Tanácsi határozatnak bizottságunk mindenben eleget tett, a mennyiben becsléseket végeztünk az összes bir-

tokokokon, személyesen tárgyalunk jószágigazgató és a tisztekkel, megállapítottuk a beadandó minimális jövedelmet s az ezt biztosító anyagi biztosítékot. Erre vonatkozólag 176—1909. sz. a. külön tesszük meg jelentésünket.

Tisztelettel kérjük, hogy jelentésünket elfogadni, azt a méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács elé terjeszteni — jóváhagyás és elfogadás végett — méltóztassék.

A magyarországi Unitárius Egyház gazdasági bizottságának Kolozsvárt, 1909. augusztus hó 4-én tartott üléséből.

Alázatos szolgálai

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán,
elnök,

Hadházy Sándor,
jegyző.

Az E. K. Tanács ajánlja a jelentés tudomásul vételét és elfogadását azzal, hogy tekintettel a nagybuni Berde Mózsa alapítványi birtokhoz tartozó malom és gátjának helyreállítását igénylő és kellő jövedelmet nem ígérő nagy költségekre, a malom helyreállítása és üzembe helyezésének kérdése továbbra is hagyassék függőben.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi bizottság vonatkozó jelentése a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A gazdasági bizottság évi jelentését a Főtanácsi bizottság megvizsgálta s azt az E. K. Tanács 858—1909. sz. előterjesztése értelmében elfogadásra ajánlja.

Kolozsvár, 1909. augusztus 28.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

Jósan Miklós,
előadó.

h) Az E. K. Tanács 1191—1908. és 855—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács nem fogadva el az E. K. Tanácsnak egyházunk birtokai jövőben való kezelése tárgyában 1069—1908. sz. a. előterjesztett javaslatát, 17—1908. főtan. jk. sz. a. hozott határozatával kimondotta volt, hogy a debreczeni és bágyoni birtokok haszonbérileg kezeltesse; a ladamos-alamori, pusztaszentmiklósi, nagybuni és bányabükki birtokok továbbra is házi kezelésben tartas-

sanak, úgy azonban, hogy a jószágigazgató és gazdatisztek, ezen birtokok minimális évi jövedelmének beszolgáltatását anyagi biztosíték letételével is biztosítsák.

Ezen főtanácsi határozat értelmében E. K. Tanácsunk felhívta a gazdasági bizottságot a debreczeni és bágyoni birtokok haszonbérbeadásáról gondoskodni. A más négy birtokot illetőleg, azokat értékelni s az értékelés alapján megállapítani azt a minimális összeget, mely birtokainkból mint tiszta jövedelem egyházunk pénztárába évenként beadandó. Továbbá folytasson tárgyalást a jószágigazgatóval és a tisztekkel s kísérelje meg velők egyezséget kötni a jelzett birtokok évi minimális jövedelmének anyagi biztosíték letétele mellett való beszolgáltatásának biztosítása iránt. Egyben az E. K. Tanács, tekintettel arra, hogy Szentiványi István jószágigazgató hivatali, működési ideje 1908. évi decz. 31-ével letelik, hogy a birtokok kezelésében fennakadás ne forduljon elő a tárgyalás befejezéséig, Szentiványi Istvánt jószágigazgatói állásában további 1 évig, vagyis 1909. évi decz. 31-ig meghagyta s részére a jószágigazgatói járandóságokat ez időre folyósította.

Ezen felhívásra a gazdasági bizottság 176—1909. gazd. biz. jk. sz. a. beterjesztette részletes jelentését és javaslatát a következőkben:

Szám: 176—1909.

Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanács!

Hivatkozva 1191—1908. sz. határozatára, mellyel egyházunk birtokainak jövőre való kezelése tárgyában a méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács 17—1908. főt. jegyzőkönyvi sz. határozatát méltóztatott leadni, van szerencsénk az alábbi véleményes jelentésünket megtenni:

1. A bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna-féle alapítványi birtoknak f. évi október 1-től leendő haszonbérbeadását több ízben megkíséreltük, de mint a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanács előtt is tudva van eredmény nélkül. Akadtak ugyan bérajánlatok, de egyik sem volt megfelelő arra, hogy az egyház érdekeit első sorban kielégitse. Az ajánlkozók legtöbbje a teljesen minden épület

nélküli birtokot nem voltak hajtandók bérbe venni. Ez okból, mint évi jelentésünkben is jelentettük, hogy ez ujonnan tagosított birtokot akár házilag kezelhessük, akár hogy bérbe adhassuk, feltétlenül szükségesnek találtuk, hogy megfelelő gazdasági épületekkel berendezzük. A költségekre a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácstól 10.000 korona kölcsön erejéig hitelt nyertünk. Azonban ez összeg nem lévén elégséges, újabb 10.000 korona kölcsön erejéig előterjesztettük kérelmünket, mely még elintézés alatt áll a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanács előtt.

2. A debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtokot, mint eddig, most is haszonbérbe adva kezeljük.

3. A Derzsi János-féle marosvásárhelyi alapítványi bérháznak újból való építési tervét az E. K. Tanács 703—1909. sz. a. határozatával ez idő szerint félretenni határozván, bizottságunk huzamos és körültekintő tárgyalások után e kérdést úgy oldotta meg, hogy az eddigi bérlővel szerződést kötött olyanformán, hogy 1910. május 1-től 1915. május 1-ig évi bér czímen 5.000 korona, 1915. május 1-től 1925. május 1-ig évi bér czímen 5.500 korona haszonbért és így 15 év alatt összesen 80.000 korona összeget biztosítottunk Egyházunknak az eddigi évi 4.000 korona haszonbér helyett. Ezenkívül bérlő az időszaki javítások költségeit is magára vállalta.

4. Egyházunk összes birtokait újból értékeltük, tekintetbe véve az állami adót, kataszteri tiszta jövedelmet és főként minden egyes birtoknál a helyi viszonyokat. Ennek eredményeképpen megállapítottuk a következőket:

a) *Ladamos-Alamor*:

A birtok eddigi értéke volt 550.000 korona.

Jelenlegi területe 3.182 hold.

Becslési értéke 613.183 korona 66 fillér.

Régebbi beszolgáltatandó összeg volt 24.750 korona.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 24.500 kor.

b) *Pusztaszentmiklós*.

A birtok eddigi értéke volt 144.769 korona.

Jelenlegi területe 579 hold.

Becslési értéke 133.721 kor. 67 fillér.

Azért mutatkozik értékcsökkenés, mert az avult épületek értéke levonattott.

Régebbi beszolgáltatandó összeg 5.815 kor. 66 fillér.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 6.000 korona.

c) *Bun* :

A birtok eddigi értéke volt 155.132 korona.

Jelenlegi területe 1.131 hold.

Becslési értéke 222.420 kor. 76 fillér.

Régebbi beszolgáltatandó összeg 6.000 korona.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 8.000 korona.

d) *Bányabükk*.

A birtok eddigi értéke 207.122 korona 62 fill.

Jelenlegi területe 1.447 hold.

Becslési értéke 190.267 korona 30 fill.

Az értékcsökkenést az magyarázza meg, hogy régebbi időben, mikor a birtok nem tudta beadni az előírányzott jövedelmet, a hátrálékban maradt összeg mindig hozzá lett csatolva a birtok leltári értékéhez. Miután ez a számítás nem mutatkozott reálisnak, a többletképpen számított összeget levonásba kellett hozni s így állott elő a jelenlegi érték.

Régebbi beszolgáltatandó összeg 6.214 korona.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 7.500 kor.

Az a, b, c, d birtokok után beszolgáltatandó összegek:

a) Ladamos-Alamor	24.500 K	4 ‰
b) Pusztaszentmiklós	6.000 „	4·5 „
c) Bun	8 000 „	3·6 „
d) Bányabükk	7.500 „	4 „
<hr/>		
Összesen	46.000	korona.

e) Ezenkívül a *bágyoni* birtok eddigi értéke 110.515 K

Jelenlegi területe 312 hold.

Becslési értéke 115.015 korona.

Régebbi beszolgáltatandó összeg 3.000 korona.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 6.000 K. 5·2 ‰

f) *Debrecen*:

A birtok eddigi és jelenlegi becslési értéke 52.048 K 60 f.

Területe 20 hold külső birtok s egy házastelek.
Beszolgáltatandó összeg 2.000 kor. 4%.

g) *Vajdahunyad*:

A birtok eddigi értéke 3.959 korona.

Jelenlegi területe 20 hold.

A beszolgáltatandó összeg 180 kor. 4·5%.

h) A marosvásárhelyi ház értéke 76.000 korona.

Régebbi beszolgáltatandó összeg 4.000 kor.

Megállapított új beszolgáltatandó összeg 5.000 kor.

Az a, b, c, d alatti összeghez 46.000 korona hozzá adva

e) Bágyoni birtok . . . előirányzott 6.000 korona,

f) debreczeni birtok . . . „ 2.000 „

g) vajdahunyadi birtok . . . „ 180 „

h) marosvásárhelyi ház . . . „ 5.000 „

Összesen . . . 59.180 korona

összeg mutatkozik megállapított évi jövedelem címen az Egyháznak Kolozsváron kívül álló birtokaiból.

Ezen megállapított minimális beszolgáltatandó évi jövedelem biztosítására úgy az évi birtokvizsgálatok, mint gyűléseink alkalmával felhívtuk a jószágigazgatót és a tiszteket, hogy adjanak be nyilatkozatot, javaslatot, hogy anyagi felelősség mellett hajlandók-e és mennyiben biztosítani az egyes birtokok jövedelmét. Minden birtoknál megállapítottuk, hogy a beszolgáltatandó összeg 30 százaléka szolgáltathat biztosítékul, mely 30 száz. készpénzben, tőzsdén jegyzett értékpapírokban, vagy ingatlanra első helyen való bekebelezés mellett fogadható csak el.

Felhívásunkra úgy a jószágigazgató, mint a gazdatisztek külön-külön beadták nyilatkozataikat.

E nyilatkozatok mindenike elfogadja a becslési értéket és a megállapított beszolgáltatandó jövedelmet.

Bizottságunk beható tárgyalás után arra a meggyőződésre jutott, hogy egyedül a jószágigazgató ajánlata az, melyet a tárgyalás alapjául el lehet fogadni. A tisztek nyilatkozatát, ajánlatát azért sem lehet elfogadni, mert folytonos összeütközéstől lehetne tartani a jószágigazgató és tisztek között, ami nem lenne üdvös a gazdaságok kezelésében.

A jószágigazgató beadott írásbeli ajánlatában és szóbeli tárgyalások folyamán tett nyilatkozataiban elfogadja bizottságunk feltételeit a megállapított 30 száz. értékű biztosítékot a jövedelem beszolgáltatására ajánlatának elfogadása után egyházunk közpénztárába meghatározott idő alatt leteszi.

Ehez képest a következő tiszteletteljes javaslatot terjesztjük föl:

Méltóztassék kimondani határozatilag és előterjeszteni a méltóságos és főtisztelendő egyházi főtanácshoz, hogy a birtokok továbbra is házilag kezeltessenek.

A házi kezelésre nézve fogadtassék el Szentiványi István jószágigazgató afia azon ajánlata, hogy a ladamos-alamori, pusztaszentmiklósi, buni, bányabükki birtokok után beszolgáltatandó évi minimális jövedelem összege 46.000 korona legyen, ennek biztosítására ez összeg 30 százaléka azaz 13.800 korona készpénzben vagy tőzsdei értékpapírban egyházunk pénztárába letétessék, e határozat után legkésőbb 30 nap alatt.

A birtok ilyenforma jövő kezelésére egy öt éves ciklus még pedig 1910. január 1-től 1914. december 31-ig állapíttassék meg, mely idő alatt minden év végével megállapítandó, hogy jószágigazgató beszolgáltatta-e a minimális megállapított jövedelmet. Ha ezt nem adta volna be, biztosítékából azonnal pótlendő a jövedelem azokra a birtokokra, ahol hiány van s ez esetben a biztosítéki összeg 30 nap alatt feltétlenül kiegészítendő.

Ha pedig ez 5 éves ciklus alatt valamelyik évben több lenne beadva a megállapított összegben felül, az minden esetben külön nyilván tartandó, hogy abból első sorban az 5 év leteltével az esetleges hiányokat pótoló összegek visszaadassanak jószágigazgatónak. Az ezután fennmaradó összegből javasoljuk, hogy 20 száz. vétessék ki. Ebből 10 száz. adassék egy alapítandó tisztii nyugdíjalap javára, 5 száz. adassék a jószágigazgatónak, 5 száz. pedig a kezelő tisztii személyzetnek jutalom czimen, a megmaradó 80 száz. az egyház egyes alapjainak tulajdonába adassék.

Kapcsolatban tisztelettel javasoljuk egy tiszti-nyugdíjalap létesítését.

Jószágigazgató köteles az egyházi törvények és szabályok utasításai és rendelkezései szerint a gazdasági bizottság hatáskörét tiszteletben tartani. A jelenlegi kezelő tiszteket köteles lévén megtartani, velök szabályaink szerint szerződést kötni és az egyház törvényei és szabályai szerint őket működésükben vezetni, fegyelmezni, utasítani és mindent elkövetni a közös munkálkodás sikeressé tételében.

Tisztelettel kérjük véleményes javaslatunknak elfogadását úgy a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanács, mint a méltóságos és főtisztelendő Főtanács előtt.

A jószágigazgató és tisztek nyilatkozatát tisztelettel mellékeljük.

A gazdasági bizottságnak Kolozsvárt, 1909. augusztus hó 4-én tartott üléséből.

Alázatos szolgái:

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán,
elnök.

Hadházy Sándor,
jegyző.

Az E. K. Tanács ezen jelentést, illetve javaslatot, tekintettel a házi kezelésben tartott gazdaságaink részéről az utóbbi években felmutatott sajnálatosan gyenge eredményre, melynek javulása a házi kezelés további fenntartásától nem remélhető, a maga részéről nem fogadta el és azt azzal a javaslatlal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy: egyházunk birtokai, jövőben, házi kezelés helyett haszonbérileg kezeltessenek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, beterjesztett javaslatának elfogadására s elfogadás esetén az ezen ügyben szükséges további intézkedéstétellel bizassék meg az E. K. Tanács.

Kapcsolatosan bejelentetik, hogy jószágigazgató amaz ajánlatát, melyet a gazdasági bizottság javaslatában biztositék letevésére s egyéb tekintetekben is magára vállalt, mivel azóta reá nézve a helyzet változott, visszavonja.

Felolvastatik a főtanácsbi bizottságnak vonatkozó jelentése, illetve javaslata a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A gazdasági bizottság jelentését az egyházi birtokok újabb értékelésére és nagyobb jövedelmezőségére való tekintettel, valamint az E. K. Tanácsnak 855—1909. sz. reá tartozó javaslatát beható tárgyalás alá vettük, s összehasonlítva a gazdasági számadásokból kitetsző szomorú eredménnyel, arra a meggyőződésre jutottunk, hogy egyházi birtokaink házi kezelésben ezután se hozhatnák meg a költségvetésileg előírányzott jövedelmet. Ennélfogva az E. K. Tanácsnak azt a javaslatát, hogy egyházunk birtokai, jövőben, házi kezelés helyett haszonbérileg kezeltesse, az Egyházi Főtanácsnak elfogadásra ajánljuk.

Megjegyezni kívánjuk, hogy jószágigazgatóafia a fix adminisztrációra vonatkozó ajánlattételét e hó 25-ről kelt s a Főtiszt. Püspök urhoz intézett beadványában visszavonta s így az azzal kapcsolatban tett kombináció tárgyalanná vált.

Egyben indítványozzuk a Mélt. és Főtiszt. E. Főtanácsnak, hogy 1910. év január 1-re a gazdasági bizottságot oszlassa fel s annak működését szüntesse be s e helyett állítsa vissza a régi Augustinovich-féle adminisztrációt 3 taggal s ezen adminisztrációra bizza a gazdaságok további kezelését, illetve felügyeletét a régi szabályzat keretében.

Továbbá, állítsa vissza Egyházi Főtanács 4 taggal a Berde Mózsa-alapítványi vagyon ellenőrzésére a végrendelet értelmében rendelt 4 tagú bizottságot egyik főgondnokunk elnökelete alatt. Hatalmazza és bizza meg az E. K. Tanácsot, hogy e bizottságokat válassza meg és a jövő Főtanácson erről tegyen jelentést s kérje annak jóváhagyását.

Jelentésünk befejezésével kénytelenek vagyunk egy körülményt a Mélt. és Főtiszt. Egyházi Főtanácsnak tudomására juttatni. Főtanácsbi bizottságunktól Szentannay Sámuel főtanácsbi képviselőafia kihallgatást kért azon a címen, hogy a gazdasági ügyekben bizottságunknak felvilágosítást adjon. Bizottságunk előleges tanácskozás után, Szentannayafia meghallgatását elhatározta. Szentannayafia bizottságunk előtt megjelent, hol a ladamos-alamori uradalomra vonatkozólag azt a kijelentést tette, hogy jószág-

igazgató afia nem a tiszta képet adta az uradalom számlabeli adósságairól, mivel az 27.000 K-nál többet tesz ki. Minthogy bizottságunk nem érezte magát hivatva arra, hogy e bemondás tárgyalásába bocsátkozzék, — ezennel a Főtanács tudomására hozzuk, kérve, hogy az E. K. Tanácsot ezen kérdés vizsgálatával és tisztázásával bizza meg.

Kolozsvár, 1909. augusztus 28.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

Józsan Miklós,
előadó.

Mindezek felolvasása után Szentannai Sámuel afia kér szót és hosszú beszédben jelenti, hogy ő a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur engedélyével, ki a gazdaságok számadásait neki betekintés végett rendelkezésre bocsátotta, vizsgálat tárgyává tette több évre visszamenőleg gazdaságaink összes számadásait, számadási és főleg általános gazdaságviteli szempontból; megvizsgálta az egyes birtokokat a helyszínen, felvilágosítást kért több ügyre nézve számadó gazdatisztektől és több adatból, mely rendelkezésére áll s melyeket nagy részben a gyűlés színe előtt is felemlit, arra a gyanura jött, sőt arról győződött meg, hogy gazdaságainkat illetőleg mindkét szempontból kifogások emelhetők s az elszámolások körül is több »visszaélés« történt, a melyek nézete szerint olyanok, hogy a jószágigazgató felelősségre vonását vonják maguk után. Ezért és mert tisztáztatni kívánja az egész ügyet, a következő indítványt teszi:

Indítvány.

Mondja ki a méltóságos és főtisztelendő Főtanács, hogy daczára e szégyenteljes és aggasztó helyzetnek, bosszuért nem kiált, hanem hogy még lejjebb a lejtőn ne haladjunk, 1) a jószágigazgató rendelkezési jogát még a mai napon megszünteti, 2) és annak kiderítésére, hogy a mulasztások és veszteségekért kit, vagy kiket terhel a felelősség, a főtanácsi ülésből egy teljesen független bizottság kiküldését szükségesnek, elődázhatatlannak tartja.

Természetes, hogy a független bizottság olyan tagokból alakítandó, kik részint teljes törvény és gazdasági

szakismerettel birnak, kiket nem személyes ellenszenv, hanem az ügy igaz szeretete vezérel.

Kolozsvár, 1909. augusztus 30-án.

Szentannai Sámuel.

Szentiványi István jószágigazgató kijelenti, hogy a számadási adatok és okmányok megvizsgálása nélkül nem adhat érdemleges választ Szentannai kifogásaira, hanem kéri önmaga ellen a fegyelmi vizsgálat elrendelését.

Mindketten megegyeznek azonban abban, hogy az Egyh. Főtanács nevezzen ki a maga kebeléből az ügynek megvizsgálására egy bizottságot.

Többen szólottak az ügyhöz egyfelől felvilágosítást adva, másfelől pedig kívánva, hogy Szentannai Sámuel afia a szavakkal elmondott kifogásait foglalja írásba.

De az idő nagyon előre haladván, elnök ur öméltósága az ülést bezárja azzal a kijelentéssel, hogy gondolkozzék mindenki az elhangzottak felett abból a célból, hogy találhassuk meg a mindnyájunkat megnyugtató megoldást ez ügyben. A következő ülés idejét a mai napon d. u. 5 órára tűzi ki.

NEGYEDIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvárt 1909. augusztus 30-án d. u. 5 órától kezdődőleg. Elnökök egyházi részről Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur és Méltóságos Fekete Gábor főgondnok ur. Jelen vannak előbb jegyzett tanácsosok és képviselők.

Előadó és jegyző mint előbb.

Folytattatik a gazdasági ügyeknek tárgyalása. Szentannai Sámuel afia kijelenti, hogy indítványának azt a részét, hogy jószágigazgatónak rendelkezési joga azonnal függesztessék fel, visszavonja, de kívánja, hogy a számadások vizsgálására küldessék ki egy főtanácsi bizottság; a maga részéről ajánlja a kiküldendő bizottság elnökeül Lörinczy

Dénes ny. vezérőrnagy, egyh. tanácsos afiát, tagokul Gál Lajos, Iszlay Gábor, Dr. Elekes Dénes és László Domokos afiait.

Szentiványi István jószágigazgató ugyancsak Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, egyh. tanácsos afia elnöklete alatt a kiküldendő bizottságba tagokul ajánlja Benkő Mihály, Székely Dénes, Kozma Ferencz és Dr. Árkossy Gyula egyh. tanácsos afiait.

Mindezek után kimondja az Egyházi Főtanács a következőket:

1. A gazdasági bizottság évi jelentését, továbbá Egyházunk birtokainak a jövő kezelésére irányuló javaslatokat külön fogja tárgyalni.

2. A fentt előterjesztett összes gazdaságok 1908. évi számadásait ez idő szerint nem fogadja el, hanem kiküld a maga kebeléből egy öt tagu főtanácsbi bizottságot azzal az utasítással, hogy e bizottság az Egyház gazdaságainak 1908. évi számadásait különösen gazdasági szempontból a Főtanácson elhangzott és főleg Szentannai Sámuel afia által felhozott kifogásokra figyelemmel vizsgálja meg s a mennyiben szükségesnek mutatkozik, illetve, a mennyiben az 1908. évi számadásoknak a megelőző évi számadásokkal connexioja van, annyiban azokra is legyen figyelemmel és észrevételeiről jelentését mielőbb adja be az E. K. Tanácshoz, mely a további szükséges eljárással megbizatik.

3. A kiküldendő bizottság elnökéül egyhangulag megválasztja Főtanács Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, egyh. tanácsos afiát. A bizottságba négy tagra elrendeli a választást azzal, hogy az Egyh. Főtanács tagjai tetszésére bizatik, hogy az ajánlottak közül, avagy szabadon válaszszanak bárkit. E választás megejtésére, illetve a szavazatok beszédésére, Osváth Gábor esperes elnöklete alatt kiküldetnek Németh István és dr. Tóth György afiai. 8

32. Tárgyalás alá vétetik az E. K. Tanácsnak 1191—1908. és 855—1909. számok alatt az egyház gazdaságainak jövő kezelésére beadott, fennebb a 31. pont alatt egész terjedelmében leírt javaslata, kapcsolatosan a főtanácsi bizottságnak arra adott jelentésével, illetve javaslatával. Valamint a házi kezelésnek további fenntartása, úgy a bérleti rendszerre való áttérésre nézve több érdekes és beható felszólalás történt. Midőn az ügy eldöntés alá került, elnök jelenti, hogy 12 tag által aláírt íven a névszerinti szavazást kéri, minél fogva ő ez ügyben a névszerinti szavazást elrendeli; ezért, a kik az E. K. Tanács azon javaslatát, hogy bérleti kezelésre térjünk át, elfogadják, azok *igen*-nel szavaznak; a kik pedig a házi kezelést továbbra is fenn kívánják tartani, azok *nem*-mel szavaznak. Titkár felhivatik a névsor olvasására, jegyző pedig az illető szavazatok lejegyzésére. A nyilvános szavazatok lejegyzése szerint a *bérlet* mellett, vagyis *igen*-nel szavaztak: 1. Pálffy Márton, 2. Hidegh Mihály, 3. Márkos Albert, 4. Dr. Barabás Ábel, 5. Kovács Kálmán, 6. Kelemen Lajos, 7. Szentmártoni Kálmán, 8. Gálfalvi János, 9. Iszlai Márton, 10. József Lajos, 11. Kozma Dimén, 12. Lőrinczy Dénes lelkész, 13. Pál Ferencz, 14. Sándor Gergely derzsi, 15. Ürmösi Kálmán, 16. Vaska Béla, 17. Dr. Boros György, 18. Csifó Salamon, 19. Józan Miklós, 20. Kelemen Albert, 21. Raffaj Domokos, 22. Végh Mihály, 23. Árkosy Lajos, 24. Dr. Ferenczi Géza, 25. Imreh József, 26. Jakab István, 27. Lőrinczy Dezső, 28. Orbók Ferencz, 29. Dr. Szentiványi József, 30. Veress József, 31. Benkő Mihály, 32. ifj. dr. Dániel Gábor, 33. dr. Gál Kelemen, 34. Gálfi Lőrincz, 35. Gyöngyösi Béla, 36. Kozma Ferencz, 37. Nagy Gyula, 38. Lőrinczy Dénes vezérőrnagy, 39. dr. Nagy György, 40. dr. Lőrinczi Ákos, 41. Faluvégi Áron, 42. dr. Pázsint Mihály, 43. Gálfi János, 44. Májai Gábor, 45. Máté Lajos, 46. Ürmösi Károly, 47. Barabás István, 48. Németh István, 49. Ozsváth Gábor.

Házi kezelés fenntartása, tehát a bérleti rendszer ellen *nem*-mel szavaztak: 1. Pap Mózes, 2. Hadházy József, 3. Lőrinczi István, 4. Gvidó Béla, 5. Albert Dénes, 6. D. Pa-

taky Sándor, 7. dr. Veress Vilmos, 8. Gál Jenő, 9. Hadházy Sándor, 10. Molnár Sándor, 11. ifj. D. Pataky László, 12. Szentiványi Miklós, 13. Ürmösy Jenő, 14. dr. Máté György, 15. Szentiványi József bíró, 16. Boór Jenő, 17. Iszlay Gábor, 18. László Domokos.

Igen-nel szavaztak összesen 49-en, *nem*-mel 18-an.

Ezek után elnöklő főgondnok ur őmél-tósága kijelenti, hogy az Egyh. Főtanács 49 szavazattal 18 ellen úgy döntött, hogy egyházunk gazdaságainak kezelésénél jövőre a bérleti rendszerre térünk át s e tekintetben minden további intézkedéssel megbizatik az E. K. Tanács.

Szemben a főtanácsi bizottság ajánlatával, kimondja Főtanács, hogy a gazdasági bizottságot további intézkedésig fenntartja, azonban e bizottságba ez idő szerint új tagot nem választ, így a tárgysorozat 12. g. alatti ügyet napirendről leveszi. Megbizzá azonban az E. K. Tanácsot, hogy saját hatáskörében a gazdasági bizottságba tagot, esetleg tagokat választhasson további intézkedésig.

Végül pedig kimondja Egyh. Főtanács azt is, hogy a mennyiben az egyes birtokok bérletbe adása sikerül s a fundus instructus elarusittatik, annyiban az eladási összeg kamataival együtt évről-évre tőkésítendő.

33. Tárgyalás alá vétetik a gazdasági bizottságnak a gazdaságok állapotáról az E. K. Tanács által 858—1909. sz. alatt beterjesztett és a 31. pont alatt egész terjedelmében olvasható évi jelentése a főtanácsi bizottságnak azzal kapcsolatos jelentésével együtt.

A jelentés tudomásul vétetik és az E. K. Tanács javaslata elfogadtatik a n.-buni malom helyreállítása és üzembe helyezésére vonatkozólag.

34. A 31. jkvi pont alatt kiküldött szavazatszedő bizottság beadja beadja jelentését. E szerint a gazdaságok számadásainak megvizsgálására kiküldendő bizottsági tagságra beadatott összesen 65 érvényes és 1 érvénytelen szavazat.

A szavazatok aránya szerint a fentt nevezett bizottságba megválasztott tagoknak jelentetnek ki Gál Lajos, László Domokos, Iszlay Gábor és Elekes Dénes.

35. Az E. K. Tanács 1213, 1220 — 1908. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 79—1908. főtan. jk. szám alatt hozott határozatával kimondván Füzesgyarmaton és Petrozsényben a körlelkészi állások szervezését, és e tekintetből szükséges további intézkedésekkel megbizta az E. K. Tanácsot. Az E. K. Tanács jelenti:

I. A füzesgyarmati körlelkészség következőleg szerveztetett:

1. A körlelkész székhelye Füzesgyarmat. Kötelességei és jogai általában ugyanazok, a miket a szervezeti szabályzatnak a r. lelkészre vonatkozó pontjai előírnak. Különösen pedig:

a) Füzesgyarmaton a vasárnapi és hétköznapi istentisztelettartás, urvacsoraosztás a rendes időben, az iskolában a vallástanítás,

b) Dévaványán minden hónapban egyszer, kivéve azt a hónapot, a melyben urvacsoraosztás van, a hivekkel egyetértve vasárnapi istentisztelettartás, a mikor Füzesgyarmatou a tanító teljesíti ezt a tiszte. Ugyancsak Dévaványán az ugynevezett sátoros ünnepek másodnapján, valamint a szentmihálynapját követő vasárnapon urvacsora osztással istentiszteletet tart.

c) A füzesgyarmati és dévaványai, valamint ezeknek közelében szétszórta élő hiveinknél végzett lelkészi funkcionokról anyakönyvet vezet s a kura pastoralist lelkiismeretesen, pontossággal gyakorolja.

2. A körlelkész, mint ilyen tagja a belsőemberi nyugdíj-intézetnek.

3. Egyházi közigazgatás tekintetéből a geográfiai helyzetnél s az eddigi tradicionál fogva is a dunatiszamenti unitárius egyházkör kebelébe tartozik s ezen esperesség közvetlen hatósága alatt áll.

4. Fizetése s annak módozatai:

a) lakás természetben Füzesgyarmaton.

b) Az egyházi államsegélyből a közpénztárba utalt s onnan havi 100 koronás előleges részletekben fizetendő 1200 kor.

c) Az angol-amerikai segélyből $\frac{1}{2}$ évi részletekben befizetve Füzesgyarmatra . . . 600 kor.

d) Füzesgyarmat házi pénztárából . . . 150 kor.

e) Dévaványai házipénztárából egy összegben befizetve Füzesgyarmatra 150 kor.

A c, d, e pontok alatti összesen 900 kor. havi előleges 75 koronás részletekben fizetendő a füzesgyarmati pénztárból

Együtt . . . 2100 kor.

f) Ehez számításba vehető még a segédlelkési átalányból a mit azonban csak december végén, esetleg $\frac{1}{2}$ évenként 100—100 kor. utólagos részletekben kaphat meg 200 kor.

g) Stolában mintegy 100 kor.

s így lesz évi fizetés 2400 kor.

Ezen kívül a dévaványai egyházközség kötelezte magát, hogy a mikor a rendesen megtartandó istentiszteleteken kívül külön hívják meg a körlelkészt valamely lelkészi ténykedésre, temetés, esketés stb. fuvardijban 10 koronát fizetnek.

II. A petrozsényi körlelkésség a következőleg szerveztetett.

1. A körlelkész székhelye Petrozsény. Hatásköre kiterjed a Zsilvölgye, az ott levő összes bányatelepekre. Jogai és kötelezettségei a szervezeti szabályzatnak a rendes lelkészekre vonatkozó pontjaiban előírt jogok és kötelességek.

2. Az istentiszteletek tartását, urvacsora osztást, a különböző telepeken a körülményekhez és szükségekhez képest maga osztja be; de mindenik vasárnapon legalább egy helyen istentiszteletet tart. Erre a célra, lehetőleg az állami iskolák helyiségei lesznek megszerzendők. A telepeken levő iskolákban az unitárius tanulóknak a vallást és éneket tanítja.

3. Minden általa végzett lelkeszi funkcióról, keresztesítés, esketés, temetés, anyakönyvet vezet, családkönyvet tart s a vallásváltoztatásokat nyilvántartja.

4. A körlelkész, mint ilyen tagja a belsőemberi nyugdíjintézetnek.

5. Közigazgatási szempontból a tordaaranyosi egyház kör kebelébe tartozik s ezen esperesség hatósága alatt áll.

6. Fizetés és annak módja:

a) Az egyházi államsegélyből a közpénztárba beutalt s onnan havi 100—100 kor. előleges részletekben fizetendő 1200 kor.

b) A salgótarjáni köszénbánya részvénytársaságtól e célra már biztosított 600 kor.

c) A vulkány-zsilvölgyi magyar köszénbánya társulattól kilátásba helyezve de több is lehet 400 kor.

d) A vallástanításért is remélhetőleg megkap legalább 200 kor.

e) Stóladijakból, mely a reformátusoknál keresztesítésért 2 kor. temetésért 6 kor. esketésért 8 koronában van megállapítva számításba vehető legalább 100 kor.

Összesen 2500 kor.

A b, c pontok alatt felvett 1000 koronát honnan és hogyan kapja. aziránt a bányatársulatok és igazgatóságaival később fog megegyezés köttetni.

A 2500 kor. fizetésből addig, amíg ingyen lakás lesz kieszközölhető, amire reménység van, a szállás is a körlelkészt fogja terhelni, valamint utiköltségei is.

Az előadottak értelmében szerveztetett a füzesgyar-

mati és petrozsényi körlelkészet. A főtitstelendő püspök ur az előbbire Kiss Sándor lelkészjelöltet, az utóbbira Kiss Károly polgárdii lelkészt nevezte ki. Mindkét helyen igazi hiány lett megszüntetve ezen szervezés által. Különösen Petrozsény és környékén, ahol a jelen év július havában megtartott esperesi vizsgálatról felvett jegyzőkönyv adatai szerint, az eddigi lelki gondozást nélkülöző unitárius hívők száma: 1140. Ugyancsak a vizsg. jegyzőkönyv szerint az államkincstár természetben biztosította a lakást körlelkészünk részére.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére; továbbá kimondására annak, hogy a belső emberi nyugdíjszabályzat 37. §. A) pontja oda módosittatik, hogy a körlelkész is hivatalból vétetik fel a belső emberi nyugdíjintézet tagjai közé.

Egyházi Főtanács az előterjesztést, elfogadásra ajánlván azt a főtanácsi bizottság is, jóváhagyólag tudomásul veszi s a belső emberi nyugdíj-szabályzat 37. §. 1) pontjának javasolt módosítását keresztül vinni határozza s erre az E. K. Tanácsot megbizza.

36. Az E. K. Tanács 770—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 109—1908. főt. jk. sz. határozatának is megfelelően az E. K. Tanács egy tervezetet dolgozott ki az egyházkörök új beosztását illetőleg és azt véleményezésre megküldötte az összes egyházköröknek. Az egyházkörök be is terjesztették véleményes javaslatukat. Tekintettel azonban arra, hogy az egyházkörök véleménye felette megoszló és az egyházkörök új beosztása nem feltétlenül szükséges, E. K. Tanácsunk ez idő szerint nem tartja ajánlatosnak az egyházkörök jelenlegi beosztásának megzavarását s javaslatba hozza az E. Főtanácsnak, hogy ez ügy most vétessék le a napirendről.

Ez ügygel kapcsolatosan az egyházköri tanács szer

vezését illetőleg is az egyházkörök megadták véleményes javaslatukat. Az e tekintetben dr. Boros György egyházi tanácsos afa által beterjesztett indítványra vonatkozólag 5 egyházkör, u. m. kolozsdobokai, aranyostordai, udvarhelyi, háromszéki, dunatiszamenti oda nyilatkozott, hogy egyházköri tanács nem szükséges; a felsőfejéri kör elfogadja ugyan, de kifejezi, hogy megvalósítás esetén azok költségéről: fuvar- és napidijáról is gondoskodni kell; a marosi, kükküllői, kereszturi kör az egyházköri tanács felállítását szükségesnek tartja úgy azonban, hogy közigazgatási szerv legyen s hatásköre törvényileg szabályoztassék.

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy az egyházkörök többsége az egyházköri tanács felállítását szükségfelettinek tartja, tekintettel továbbá arra, hogy az egyházköri tanács inkább konsultatív, mint administratív szerepre lenne hivatott, az E. Főtanácsnak javaslatba hozza ezen kérdésnek is napirendről levételét, annál is inkább, mert az egyházi törvény 174. §-ának és a helyi körülmények nek tekintetbe vételével mindenik egyházkör a maga hatáskörében is megoldhatja.

Az E. K. Tanács kéri előterjesztése, illetve javaslatának elfogadását.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács javaslatát, melyet elfogadásra ajánl a főtanácsbi bizottság is, azzal fogadja el, hogy főleg az egyházkörök új beosztásának terve *ez idő szerint* vétetik le napirendről.

37. Az E. K. Tanács 152 – 1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 115—1908. főtan. jk. sz. a. hozott határozatával az egyházi javaknak tűzkár elleni tömeges biztosításának ügyét a szükséges további lépések megtételére s annak eredményéhez képest való javaslattételre átadta az E. K. Tanácsnak. Az E. K. Tanács a szükséges lépéseket megtette. A különböző biztosító-társulatok részéről benyújtott ajánlatok közül az E. K. Tanács egyházunkra nézve legelőnyösebbnek az Első Magyar Áltá-

lános Biztosító-Társaság ajánlatát találta. Ehez képest javaslatba hozza az E. Főtanácsnak a következőket:

1. Mondja ki az E. Főtanács, miszerint az összes egyházi javak 1910. évi január hó 1-től az „Első Magyar Általános Biztosító-Társaság”-nál biztosítandók az ezen társaság által megígért biztosítási kedvezmények mellett, úgy azonban, hogy a már más biztosító-társaságoknál megkötött biztosítások a lejáratí idõig érvényben maradnak s csak az új biztosítás kötendõ feltétlenül az Elsõ Magyar Általános Biztosító-Társaságnál.

2. Hatalmazza fel az E. Főtanács az E. K. Tanácsot szerzõdést kötni az Elsõ Magyar Általános Biztosító-Társasággal.

3. A nevezett társaság által, ugynevezett jótkönyv célra, a tisztán biztosítási díjakból befolyó összegbõl felajánlott 15% egyházunk pénztárában külön kezeltessék egy létesítendõ egyházi biztosítási alap javára.

Az E. K. Tanács kéri javaslatának elfogadását.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács javaslatát egész terjedelmében elfogadja, ezt ajánlván a főtanácsi bizottság is. Az E. K. Tanács a szerzõdés megkötésére felhatalmaztatik s a szükséges minden további intézkedéssel megbizatik. Egyuttal figyelmébe ajánltatik az E. K. Tanácsnak az is, hogy a szerzõdés megkötésénél igyekezzék, a mennyiben lehetséges, a %-os kedvezményt 1910-tõl kezdve amaz egyházközségek részére is kieszközölni, melyek korábban biztosítottak tüzkár ellen nevezett biztosító-társaságnál.

38. Az E. K. Tanács 375—1909. szám alatt a következõ elõterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 36 1908. fõtan. jk. sz. a. hozott határozatával a fõtanácsi bizottságnak azon javaslatát, mely szerint „mondja ki az E. Főtanács a gymnasiumainknál levõ összes tanári állásokat nyilvános pályá-

zat s törvényeinknek megfelelően titkos szavazattal tölti be esetről-esetre“ átadván az E. K. Tanácsnak azzal a megbízással, hogy a tanárok választására és alkalmazására a Főtanácsnak tegyen oly irányu előterjesztést, mely a Főtanácsnak ez irányban szabályozott és biztosított jogait érintetlenül hagyja, E. K. Tanácsunk a nevelésügyi bizottság meghallgatása után a következő előterjesztést teszi az E. Főtanácsnak :

1. Hogy a Főtanács tanárválasztó jogát gyakorolhassa, ajánlatos a főtanácsi üléseknek július vagy augusztus hónapban tartása.

2. Az ideiglenesen betöltendő helyettes tanári állások betöltése közigazgatási teendőnek tekintendő s mint ilyen az E. K. Tanács elé tartozik, már azért is, mert gyakran évközben s olyankor s oly sürgősen forgulhat elő, hogy a Főtanács összehívásáig a betöltéssel várni nem lehet.

3. Az állami szerződések folytán a miniszter által kinevezendő tanárokat, nyilvános pályázat útján, az E. K. Tanács meghallgatása után a vallás és közoktatásügyi miniszter nevezi ki. Ezek választás alá nem eshetnek.

4. Főnttartandó, mint iskoláinkra nézve is előnyös, a r. tanári székeknek meghívás útján való betöltése is. Ez esetben a nyilvános pályázat mellőzendő.

5. A nyilvános pályázat útján betöltendő rendes tanári állásokat az E. K. Tanácsnak az igazgatóság meghallgatása után tett ajánlata alapján, a szokásos választás által, az E. Főtanács tölti be.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen előterjesztés elfogadására.

Kapcsolatosan ez ügygel a főtanácsi bizottság a következő javaslatot teszi :

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács !

Főtanácsi bizottság a tanárok választása körüli eljárásra vonatkozó E. K. Tanácsi előterjesztést azzal a javaslattal ajánlja elfogadásra, hogy mondassék ki, miszerint helyettes tanárnak legalább is szakvizsgát tett tanárjelöltek alkalmaztassanak legtovább egy évi időtartamra.

Továbbá, ha a rendes tanári állás a pályázat mellőzésével meghívás útján töltetnék be, az esetben — megfelelő előkészítés után — a meghívás minden esetben az E. Főtanács által eszközöltessék.

Kolozsvár, 1909. aug. 28.

Vári Albert, s. k.
jegyző.

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

Egyházi Főtanács az E. K. Tanács javaslatát azzal fogadja el, hogy a szabályzatba a főtanácsi bizottság javaslata beirandó s az így kiegészített szabályzat együttesen emelkedik szabályrendeleti erőre.

39. Az E. K. Tanács 449—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Nagy Lajos egyházi főjegyző a fia folyamodást terjesztvén be az E. K. Tanács, illetve az E. Főtanácshoz intézve a főjegyzői fizetés rendezése tárgyában, melyben hivatkozással arra, hogy az állam az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §-a értelmében 120.000 K. államsegélyben részesítette 1909. évre egyházunkat, melynek egy része a közigazgatás szükségleteinek fedezésére fordítandó; — továbbá hivatkozással arra, hogy a főjegyző rangsorban a püspök után következik, akit szükség esetén, törvényeink szerint, helyettesítenie kell, kéri a főjegyzői fizetésnek oly módon való rendezését, hogy az legalább az egyházi és püspöki titkári fizetés maximumáig emeltessék. Vagy a mennyiben az, ez idő szerint nem volna lehetséges, tekintettel az ő egyházunk érdekében 56 éven keresztül folytatott buzgó szolgálataira, intéztessék el úgy, hogy részére 1909. év január 1-től számítva a főjegyzői 1000 Kor. fizetés mellett évi 4000 korona utaltassék az államsegély terhére személyi pótlék czímen.

Az E. K. Tanács a kérést, hivatkozással az elmúlt évben tartott E. Főtanácshoz, ily ügyben 923—1908. sz. a. tett javaslatára, azzal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy mivel a 36—1907. zsin. főtan. jk. sz. határozattal az egy-

házi főjegyző évi fizetése 1000 koronában állapítottatott meg s az akkor történt fizetésrendezés folytán a központi tisztviselők részére személyi pótlék utalása megszüntettetett, a kérés teljesítését nem ajánlja.

Kapcsolatosan ez ügygyel a főtanácsi bizottság javasolja, hogy az egyházi főjegyző által évenként élvezett 1000 K. ne fizetés, hanem tiszteletdíj jellegével birjon.

Egyházi Főtanács mellőzve a főtanácsi bizottság javaslatát, egész terjedelmében elfogadja az E. K. Tanács előterjesztését s így főjegyző afiának 1000 K-nál magasabb fizetést nem állapít meg.

40. Az E. K. Tanács 385 – 1909. szám alatt betérjeszti a közalap 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	207.687 K 23 f.
„ kiadás „	199.456 K 46 f.
Pénzmaradvány	8.230 K 77 f.
Leltári érték jövedelmező	1,686.836 K 56 f.
„ „ nem jövedelmező	293.126 K 08 f.
Együtt	1,979.962 K 64 f.
Mutatkozik szaporodás	19.044 K 03 f.
Az alap adóssága 1908. év végén	828.223 K 96 f.
Mutatkozik apadás	11.662 K 02 f.

Ezek szerint, tekintve a vagyon szaporulatot és az adósság apadást, mutatkozik az előző évihez képest 30.706 K 05 fill. javulás.

A közalap számadási eredményén tapasztalható javulás főként annak tulajdonítható, hogy az E. Főtanács tete-mes összeget utalt be az 1908. évi államsegélyből a köz-alapba.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennha-gyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást, az lévén a főtanácsbi bizottság ajánlata is, elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a közalap 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

41. Az E. K. Tanács 499—1909. szám alatt betérjeszti a közalap 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek	178.485 K 53 f.
„ kiadásnak	186.222 K 35 f.
Mutatkozik hiány	7.736 K 82 f.

Habár jelenben sem lehetett hiánylat nélkül egybeállítani a költségvetést, elenyésztetéseite különösebb intézkedéstétel szükségtelen, mert remélhetőleg számadás rendén a hiánylat elenyésztethető lesz.

Az E. K. Tanács ajánlja az E. Főtanácsnak a fenti előirányzat elfogadását.

Főtanács a költségvetést elfogadja.

42. Az E. K. Tanács 232—1909. szám alatt betérjeszti a Berde Mózsa-féle alapok 1908. évi számadását a következőkben:

I. Közalap.

Összes bevételek volt	71.776 K 27 f.
„ kiadás volt	71.776 K 27 „
Pénzmaradvány	K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	760.072 K 50 „
Mutatkozik évi szaporodás	13 642 K 88 „
Ez alapnak van kiadandója	100 K — „

II. Kezelési alap.

Összes bevételek volt	12.964 K 98 f.
„ kiadás volt	11.743 K 26 „
Pénzmaradvány	1.221 K 72 f.
Leltári érték jövedelmező	217.083 K 36 „
„ „ nem jövedelmező	1.221 K 72 „
Együtt	218.305 K 08 f.

Mutatkozik évi szaporodás	799 K 80 f.
Ez alapnak adóssága van	48.000 K — „

III. Kolozsvári tandri alap.

Összes bevétel volt	6.430 K 53 f.
„ kiadás volt	6.430 K 53 „
Pénzmaradvány	— K — „
Leltári érték mind jövedelmező	109.144 K 98 „
Mutatkozik évi szaporodás	963 K 50 „

IV. Kereszturi gymn. alap.

Összes bevétel volt	12.109 K 63 f.
„ kiadás volt	12.109 K 63 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	217.776 K 03 „
„ „ nem jövedelmező	2.000 K — „
Együtt	219.776 K 03 f.
Mutatkozik évi szaporodás	1.877 K 53 „

V. Családi alap.

Összes bevétel volt	3.484 K 86 f.
„ kiadás volt	3.484 K 86 „
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	53.784 K 34 „
„ „ nem jövedelmező	298 K 92 „
Együtt	54.083 K 26 f.
Mutatkozik évi apadás	428 K 52 „
Ez alap adóssága	961 K 97 „

VI. Czipó alap.

Összes bevétel volt	12.669 K 84 f.
„ kiadás volt	8.631 K 54 „
Pénzmaradvány	4.038 K 30 f.
Leltári érték jövedelmező	160.725 K 16 „
„ „ nem jövedelmező	4.038 K 54 „
Együtt	164.763 K 46 f.
Mutatkozik évi szaporodás	114 K 96 „
Ez alapnak adóssága	320 K „

VII. Torockói alap.

Összes bevétel volt	41 K 66 f.
„ kiadás volt	41 K 66 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	923 K 79 f.
Mutatkozik évi szaporodás	41 K 66 f.
A fenti 7 alap összes bevétele volt	119.477 K 77 f.
„ „ „ „ „ kiadása „	114.217 K 75 f.
„ „ „ „ „ Pénzmaradvány	5.260 K 02 f.

Ez összegből illeti:

a) a kezelési alapot	1.221 K 72 f.
b) a ezipó alapot	4.038 K 30 f.
Együtt	5.260 K 02 f.

A fenti 7 alap leltári értéke:

a) jövedelmező	1,519.510 K 16 f.
b) nem jövedelmező	7.558 K 94 f.
Együtt	1,527.069 K 10 f.

Mutatkozik évi együttes szaporodás 17.011 K 20 f.

A fenti 7 alap összes adóssága 49.381 K 97 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti a E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a Berde Mózsa-alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

43. Az E. K. Tanács 315– 1909. szám alatt betervezi a Berde Mózsa-alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

I. Közalapnál.

Előirányoztatik	bevételek	34.042 K 36 f.
„	kiadásnak	34.042 K 36 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

II. Kezelési alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	6.483 K 56 f.
„	kiadásnak	6.483 K 56 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

III. Kolozsvári tanári alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	4.832 K 33 f.
„	kiadásnak	4.832 K 33 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

IV. Kereszturi gymn. alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	9.332 K 52 f.
„	kiadásnak	9.332 K 52 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

V Családi alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	3.157 K 62 f.
„	kiadásnak	3.157 K 62 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

VI. Czipó alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	6.257 K 64 f.
„	kiadásnak	6.258 K 64 f.
	Pénzmaradvány .	— K — f.

VII. Toroczkoí alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	41 K 33 f.
„	kiadásnak	41 K 33 f.
	Pénzmaradványnak .	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsí bizottság ajánlatára elfogadja.

44. Az E. K. Tanács 129—1909. szám alatt beterjeszti az Augusztinovich Pál-féle alapok 1908. évi számadását a következőkben:

I. *Elkülönített alap.*

Összes bevétel volt	16.754 K 36 f.
„ kiadás „	16.754 K 36 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	490.096 K 54 f.
Mutatkozik apadás	150 K — f.
Ez alap adóssága	49.433 K 13 f.

II. *Adminisztrátori alap.*

Összes bevétel volt	39.250 K 08 f.
„ kiadás „	35.849 K 66 f.
Pénzmaradvány	3.400 K 42 f.
Leltári érték jövedelmező	77.415 K 43 f.
„ „ nem jövedelmező	3.400 K 42 f.
Együtt	80.815 K 85 f.
Mutatkozik szaporodás	3.445 K 42 f.

III. *Könyvtár- és tanszer-alap.*

Összes bevétel volt	1.831 K 76 f.
„ kiadás „	800 K 16 f.
Pénzmaradvány	1.031 K 60 f.
Leltári érték jövedelmező	13.318 K 96 f.
„ „ nem jövedelmező	1.512 K 72 f.
Együtt	14.831 K 68 f.
Mutatkozik apadás	45 K 22 f.
A fenti három alap összes leltári értéke	585.744 K 07 f.
Fenti három alap adóssága	49.433 K 13 f.

A számadás rendben lévőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helyben hagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, fennhagyva a fennhagyandókat, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett az Augusztinovich Pál-féle alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s őket erről értesíti.

45. Az E. K. Tanács 318.—1909. szám alatt beterjeszti az Augusztinovich-féle alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

I. *Elkülönített alapnál:*

Előirányoztatik bevételek	21.754 K 34 f.
„ kiadásnak	21.754 K 34 f.
Pénzmaradványnak	—.— K — f.

II. *Adminisztrátori alapnál:*

Előirányoztatik bevételek	6.707 K 27 f.
„ kiadásnak	6.707 K 27 f.
Pénzmaradványnak	—.— K — f.

III. *Könyv- és szertár-alapnál:*

Előirányoztatik bevételek	801 K — f.
„ kiadásnak	801 K — f.
Pénzmaradványnak	—.— K — f.

Az E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

46. Az E. K. Tanács 54.—1909. szám alatt beterjeszti a Koncz János-féle alapok 1908. évi számadását a következőkben:

I. *Kolozsvári alap.*

Összes bevétel volt	14.970 K 14 f.
„ kiadás „	14.970 K 14 f.
Pénztári maradvány	—.— K — f.

Leltári érték mind jövedelmező	37.064 K 06 f.
Mutatkozik szaporodás	1.203 K 66 f.

II. *Tordai alap.*

Összes bevétel volt	1.031 K 57 f.
„ kiadás „	1.031 K 57 f.
Pénzmaradvány	—.— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	23.684 K 09 f.
Mutatkozik apadás	4 K 75 f.

III. *Kereszturi alap.*

Összes bevétel volt	935 K 14 f.
„ kiadás „	935 K 14 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	22.568 K 13 f.
Mutatkozik szaporodás	175 K 14 f.

IV. *Toroczkói alap.*

Összes bevétel volt	5.881 K 23 f.
„ kiadás „	5.881 K 23 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	18.753 K — f.
Mutatkozik szaporodás	583 K 63 f.
Összesített leltári érték	102.069 K 28 f.
Mutatkozik szaporodás	2.957 K 68 f.

A számadás rendben lévőnek találtatván, azt az E. K. Tanács helybenhagyta s azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsí bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a Koncz János-féle alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

47. Az E. K. Tanács 319—1909. szám alatt beterjeszti a Koncz János-féle alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

I. Kolozsvári alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	1.602 K 55 f.
„	kiadásnak	1.602 K 55 f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

II. Tordai alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	1.020 K — f.
„	kiadásnak	1.020 K — f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

III. Kereszturi alapnál.

Előirányoztatik	bevételek	914 K 81 f.
„	kiadásnak	914 K 81 f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

IV. Toroczkói alapnál:

Előirányoztatik	bevételek	750 K 34 f.
„	kiadásnak	750 K 34 f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

48. Az E. K. Tanács 312—1909. szám alatt beterjeszti a kisebb alapok 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	121.804 K 08 f.
„ kiadás volt	112.546 K 21 f.
Pénzmaradvány	9.257 K 87 f.

A pénzmaradvány számadásban megjelölt 9 alap között az ott megjelölt arányban oszlik meg.

Összes leltári érték	1,108.231 K 87 f.
Mutatkozik évi szaporodás	13.551 K 59 f.
Összes kiadandó áthozatik	119.883 K 03 f.
Mutatkozik szaporodás	842 K 28 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a kisebb alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

49. E. K. Tanács 419—1909. szám alatt beterjeszti a kisebb alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	62.070 K 23 f.
„ kiadásnak	62.070 K 23 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előírányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

50. Az E. K. Tanács 186—1909. szám alatt beterjeszti a kórház-alap 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	3.936 K 57 f.
„ kiadás volt	3.936 K 57 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	34.072 K 54 f.
„ „ nem jövedelmező	29 K 42 f.
Együtt	34.101 K 96 f.

Mutatkozik évi apadás	20 K 10 f.
Az alap terhe	2.725 K 45 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a kórház-alap 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

51. E. K. Tanács 317—1909. szám alatt betérjeszti a kórház alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	2.279 K 16 f.
„ kiadásnak	2.279 K 16 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

52. Az E. K. Tanács 167—1909. szám alatt betérjeszti a kebli tanári nyugdíj-alap és a kolozsvári tanári özvegy- és árva-alap 1908. évi számadását a következőkben:

I. Kegli tanári nyugdíjalap.

Összes bevétel volt	42.922 K 07 f.
„ kiadás volt	42.922 K 07 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	147.735 K 38 f.
„ „ nem jövedelmező	3.420 K 74 f.
Együtt	151.156 K 12 f.
Mutatkozik évi szaporodás	9.981 K 83 f.

II. Kolozsvári tanári özvegy, árvai alap.

Összes bevétel volt	272 K 77 f.
„ kiadás volt	272 K 77 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	5.469 K 99 f.
Mutatkozik évi szaporodás	135 K 61 f.

A számadás rendben lévőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadásokat az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a kebli tanári nyugdíj és a kolozsvári tanári özvegy-árvai alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

53. Az E. K. Tanács 316—1909. szám alatt beterjeszti a kebli tanári nyugdíjalap 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	13.121 K 80 f.
„ kiadásnak	13.121 K 80 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

54. Az E. K. Tanács 314—1909. szám alatt beterjeszti a kolozsvári tanári özvegy-árvai alap 1910. évi költségvetését, mely szerint:

I. Az Incze Mihály alapján.

Előirányoztatik	bevételnek	180 K 30 f.
"	kiadásnak	180 K 30 f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

II. Benczédi Gergely és neje Mikó Klára alapján.

Előirányoztatik	bevételnek	65 K 79 f.
"	kiadásnak	65 K 79 f.
	Pénzmaradványnak	— K — f.

Az E. K. Tanács fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

55. Az E. K. Tanács 185—1909. szám alatt beterjeszti a belső emberi nyugdíjalap 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	55.769 K 55 f.
" kiadás volt	55.761 K 41 f.
	Pénzmaradvány 8 K 14 f.
Leltári vagyon jövedelmező	251.300 K 39 f.
" " nem jövedelmező	8 K 14 f.
	Együtt 251.308 K 53 f.
Mutatkozik évi szaporodás	16.067 K 67 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helyben hagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Végh Mihály egyházi és püspöki titkár, fennhagyva a fennhagyandókat, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Végh Mihály afiát a fennhagyandók fennhagyása mellett a belső emberi nyugdíj-alap 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s őt erről értesíti.

56. Az E. K. Tanács 417—1909. szám alatt beterjeszti a belső emberi nyugdíjalap 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	26.962 K — f.
„ kiadásnak	26.962 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

Az E. K. Tanács a fenti előirányzatot azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a nyugdíj-maximum 1910. évre 120 kor. emelkedéssel 1320 koronában állapíttassék meg az 1910. év január 1-től teljes szolgálat után nyugalomba menők részére.

Főtanácsi bizottság a költségvetést elfogadásra ajánlja azzal, hogy 1910. jan. 1-től a nyugdíj maximum 1400 K. legyen.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja azzal, hogy a nyugdíj maximumot 1910. jan. 1-től kezdve 40 évi szolgálat után nyugalomba vonulók részére évi 1400 K. összegben állapítja meg.

57. Az E. K. Tanács 51—1909. szám alatt beterjeszti az 1908. évre adott egyházi államsegély számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	100.000 K — f.
„ kiadás volt	100.000 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván és azt a vallás és közokt. miniszter ur ő nagyméltósága is 8574—1909. sz. a. helybenhagyván, E. K. Tanácsunk azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyásával, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja

s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr fiait a fennhagyandók fennhagyása mellett az egyházi államsegély 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s őket erről értesíti.

58. Az E. K. Tanács 50—1909. szám alatt beterjeszti az 1908. évi tőkegyarapítási államsegély számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	23.769 K 52 f.
„ kiadás volt	23.769 K 52 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték az év végén	31.600 K — f.
Mutatkozik szaporodás	15.800 K — f.

A számadás rendben lévőknek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről elfogadta és egyik példányát a vall. és közokt. miniszterhez felterjesztette, másik példányát az E. Főtanács elé terjeszti elfogadásra azzal, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsai bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr fiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a tőkegyarapítási államsegély 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s őket erről értesíti.

59. Az E. K. Tanács 52. és 503—1909. szám alatt beterjeszti:

I. Az 1908. év második félévi tanári személyi pótlék számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	8.040 K 03 f.
„ kiadás volt	6.766 K 58 f.
Pénzmaradvány	1.273 K 45 f.

II. Az 1909. év első félévi tanári személyi pótlék számadást a következőkben:

Osszes bevétel volt	7.163 K 45 f.
„ kiadás volt	4.700 K — f.
Pénzmaradvány	2.463 K 45 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyásával, mentessenek fel ezen számadások további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsai bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr fiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a tanári személyi pótlékok czímen adott államsegély 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

60. Az E. K. Tanács beterjeszti 120. és 710—1909. szám alatt:

I. Az 1909. év első félévi kongrua számadást a következőkben:

Összes bevétel volt	57.005 K 18 f.
„ kiadás volt	57.005 K 18 f.
Pénzmaradvány	— K — f.

II. Az 1909. év második félévi kongrua számadást a következőkben:

Összes bevétel volt	60.191 K 19 f.
„ kiadás volt	60.191 K 19 f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz

rincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyásával, mentessenek fel ezen számadások további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a lelkészi kongrua 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

61. Az E. K. Tanács 120 — 1909. szám alatt betérjeszti a kolozsvári főgimnázium 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	84.751 K 15 f.
„ kiadás volt	83.716 K 40 f.
Pénzmaradvány	1.034 K 75 f.
Leltári érték nem jövedelmező	1.095 K 40 f.
Mutatkozik szaporodás	643 K 90 f.
Kiadandó marad az év végén	2.742 K 39 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helybenhagyta s okmányolt példánya felterjesztetett a vall. és közokt. miniszterhez, okmányolatlan példánya az E. Főtanács elé terjesztetik azzal az ajánlattal, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel, ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a főgimnáziumról 1908. évi további számadás kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

62. Az E. K. Tanács 422—1909. szám alatt beterjeszti a főgimnázium 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételeknek	100.610 K 96 f.
„ kiadásnak	100.610 K 96 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

63. Az E. K. Tanács 433—1909. szám alatt beterjeszti a székelykereszturi gimnázium 1908. évi számadását a következőkben:

I. Iskolai alapok.

Összes bevétel volt	48.493 K 31 f.
„ kiadás volt	48.424 K 92 f.
Pénzmaradvány	68 K 39 f.

II. Alapítványok.

Osszes bevétel volt	26.160 K 44 f.
„ kiadás volt	26.160 K 44 f.
Pénzmaradvány	— K — f.

III. Államsegély.

Összes bevétel volt	15.000 K — f.
„ kiadás volt	15.000 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	73.598 K 64 f.
„ „ nem jövedelmező	161.249 K 44 f.
Együtt	234.848 K 08 f.
Mutatkozik évi szaporodás	12.588 K 54 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Gombos Sámuel pénztárnok afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsbi bizottság ajánlatára elfogadja s Gombos Sámuel pénztárnok a fiát a fennhagyandók fennhagyása mellett az 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti és erről őt értesíti.

64. Az E. K. Tanács 583—1909. szám alatt betérjeszti a székelykereszturi gimnázium 1910. évi költségvetését, mely szerint:

I. Iskolai alapok.

Előirányoztatik bevételek	18.938 K 02 f.
„ kiadásnak	18.848 K 02 f.
Pénzmaradványnak	90 K — f.

II. Alapítványok.

a) a melyeknek kamataiból elkölteni lehet:

Előirányoztatik bevételek	9.682 K 88 f.
„ kiadásnak	9.682 K 80 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

b melynek kamatai tőkésítendőek:

Előirányoztatik bevételek	194 K 48 f.
„ kiadásnak	194 K 43 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

III. Tanári nyugdíjalap.

Előirányoztatik bevételek	2.434 K — f.
„ kiadásnak	2.434 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

IV. Államsegély.

Előirányoztatik bevételek	19.000 K — f.
„ kiadásnak	19.000 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

A gymn. igazgatóság a könyvtárnok, igazg. jegyző és iskolai szolgálta javára fizetéseemelést hozott javaslatba az ál-

lamsegély terhére. Tekintettel arra, hogy a könyvtárnok és jegyző az államsegélyből nem díjazható a szolgai fizetés is ez idő szerint 600 koronában elégséges, a fizetés felemelési terv töröltetett. Könyvtárra és szertárra az igazgatóság által tervezett 1300 kor. helyett 660 kor. állapított meg, mert a míg nincsenek ezekre megfelelő helyiségek, addig a nagyobb mérvű beszerzések nem célszerűek.

Az államsegélyből az ezek után fennmaradó 800 koronának költségvetésileg felhasználását illetőleg javasoltatik, hogy kapjon abból Gálfalvi Sámuel r. tanár az eddigi 800 kor. helyett 1200 koronát, Nagy Lajos r. tanár pedig az eddigi 1100 kor. helyett 1500 koronát. Ezzel szemben az iskolai pénztár fizessen Gálfalvi Sámuelnek az eddigi 1600 kor. helyett 1200 koronát, Nagy Lajosnak pedig az eddigi 1300 kor. helyett 900 koronát. Ehez képest utasíttassék a közpénztár, hogy a köz. alap 1910. évi költségvetésében a székelykereszturi gymn. javára kiadandónak felvett összegnél 800 koronával kevesebbet küldjön el és tegyen elszámolásba.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

65. Az E. K. Tanács 448—1909. szám alatt betérjeszti a tordai gimnázium 1908. évi számadását a következőkben:

I. Alapítványok.

Összes bevétel volt	8.605 K 62 f.
„ kiadás volt	7.290 K 19 f.
Pénzmaradvány	1.315 K 43 f.
Leltári érték jövedelmező	68.841 K 04 f.
„ „ nem jövedelmező	1.408 K 43 f.
Együtt	70.249 K 47 f.
Mutatkozik évi szaporodás	20.684 K 82 f.

mely szaporulat 18.800 kor. értékben a tagosított birtok új becsléséből, felemelt bérértékből áll elő.

II. *Gymnásiumi pénztár.*

Összes bevétel volt	25.659 K 16 f.
„ kiadás volt	25.659 K 16 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	96.831 K 48 f.
„ „ nem jövedelmező	18.979 K 88 f.
Együtt	115.811 K 36 f.
Mutatkozik évi apadás	5.585 K 28 f.

A számadás rendben levőnek találtván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti a E. Főtanács elé, hogy Varga Dénes pénztárnok a fia, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Varga Dénes pénztárnok a fiát a fennhagyandók fennhagyása mellett az 1908. évi további számadás kötelezettsége alól felmenti s erről őt értesíti.

66. Az E. K. Tanács 164—1909. szám alatt beterjeszti a Kollégiumi konviktusi alapok 1908. évi tanévi számadását a következőkben :

Összes bevétel volt	29.192 K 66 f.
„ kiadás volt	29.192 K 66 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték jövedelmező	73.492 K 49 f.
„ „ nem jövedelmező	100 K — f.
Együtt	73.592 K 49 f.
Mutatkozik évi szaporodás	4.834 K 78 f.

A számadás rendben levőnek találtván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr a fia, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr fiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a konviktusi alapok 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

67. Az E. K. Tanács 418—1909. szám alatt beterjeszti a kollegiumi konviktusi alapok 1910. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	10.553 K 10 f.
„ kiadásnak	10.553 K 10 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács a fenti előirányzat elfogadását ajánlja az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

68. Az E. K. Tanács 709 – 1909. szám alatt beterjeszti a kolleg. konviktus 1908/9. tanévi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	37.690 K 39 f.
„ kiadás volt	34.131 K 73 f.
Pénzmaradvány	3.558 K 66 f.
A hátrálékok összege	5.080 K 92 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal az ajánlattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Gálfi Lőrincz konv. számadó afia, a fennhagyandók fennhagyásával, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja s Gálfi Lőrincz pénztárnokot a fennhagyandók fennhagyása mellett az 1908/9. tanévi

további számadási kötelezettség alól felmenti
s erről őt értesíti.

69. Az E. K. Tanács 500—1909. szám alatt beterjeszti
a kollegiumi konviktus 1909/10. tanévi költségvetését, mely
szerint:

Előirányoztatik bevételek	34.000 K — f.
„ kiadásnak	34.000 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

Az E. K. Tanács fenti előirányzat elfogadását ajánlja
az E. Főtanácsnak.

Főtanács a költségvetést az E. K. Tanács
és a főtanácsbi bizottság ajánlatára elfogadja.

70. Az E. K. Tanács 458—1909. szám alatt beterjeszti
a letétek 1908. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt készpénzben	1.822 K 82 f.
„ kiadás volt	1.822 K 82 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Bevétel volt értékben	30.147 K 67 f.
Kiadás „ „	5.896 K 04 f.
Maradvány	24.251 K 63 f.

Az E. K. Tanács elismerését fejezte ki Hadházy Sán-
dor pénztárnok afiának, hogy a pénztárban kezelt idegen
javakról is számadást nyújtott be.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K.
Tanács azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé el-
fogadásra, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőr-
incz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása-
val, mentessenek fel ezen számadás további kötelezett-
sége alól.

Főtanács a számadást az E. K. Tanács
és a főtanácsbi bizottság ajánlatára elfogadja,
kifejezván elismerését pénztárnok afia iránt
e számadás bevezetéséért. Egyuttal Hadházy
Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr

afiait a fennhagyandók fennhagyása mellett a letétek 1908. évi további számadási kötelezettsége alól felmenti s erről őket értesíti.

71. Az E. K. Tanács 451—1909. szám alatt betérjeszti az összesített mérleget az 1908. évről a következőkben:

1907. év végén volt összes vagyon	. 6,142.723 K 85 f.
1908. év végén tesz az összes vagyon	6,272.310 K 36 f.
Mutatkozik évi szaporodás	. 129.586 K 51 f.
1907. év végén volt teher összesen	. 1,065.090 K 93 f.
1908. év végén tesz a teher összesen	. 1,052.389 K 93 f.
Mutatkozik apadás	. 12.701 K — f.
1907. év végén volt tiszta cselekvő vagyon	. 5,077.632 K 92 f.
1908. év végén tiszta cselekvő vagyon van	5,219.920 K 43 f.
Előző évinél több	. 142.287 K 51 f.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot az 1908. évi fentiekben betérjesztett összesített vagyonmérleg elfogadására.

Főtanács az 1908. évi összesített vagyonmérleget az E. K. Tanács és főtanácsi bizottság ajánlatára elfogadja.

72. Az E. K. Tanács 573—1909. szám alatt jelenti, hogy az Aradon és vidékén lakó unitárius hivek leányegyházközséggé alakultak s a viszonyok tekintetbe vételével a budapesti anyaegyházközséghez csatlakoztak. Az E. K. Tanács a leányegyházközség megalakulását, ideiglenesen, jóváhagyta s javasolja az E. Főtanácsnak, annak végleges jóváhagyását.

Főtanács az E. K. Tanács intézkedését, ez levén a főtanácsi bizottságnak is ajánlata, jóváhagyólag tudomásul veszi s Aradon leányegyházközség alakulását és budapesti anyaegyházközséghez való csatlakozását végleg megerősíti.

73. Az E. K. Tanács 343—1909. szám alatt jelenti, hogy a Tiszabőn (Jásznagykunszolnokmegye) lakó unitárius hivek leányegyházközséggé alakultak s a viszonyok tekintetbe vételével, a budapesti anyaegyházközséghez csatlakoztak. Az E. K. Tanács a leányegyházközség megalakulását, ideiglenesen, jóváhagyta s javasolja az E. Főtanácsnak annak végleges jóváhagyását.

Főtanács a tiszabői leányegyházközség alakulását és a budapesti anyaegyházközséghez való csatlakozását, ez levén a főtanácsí bizottság ajánlata is, jóváhagyja.

74. Az E. K. Tanács 1247—1908. szám alatt jelenti, hogy a Balázsfalván és vidékén lakó unitárius hivek leányegyházközséggé alakultak és a legközelebb fekvő bethlenszentmiklósi anyaegyházközséghez csatlakoztak. Az E. K. Tanács a leányegyházközség megalakulását, ideiglenesen, jóváhagyta s javasolja az E. Főtanácsnak annak végleges jóváhagyását.

Főtanács Balázsfalván leányegyházközség alakulását s a bethlenszentmiklósi anyaegyházközséghez való csatlakozását véglegesen jóváhagyja.

75. Az E. K. Tanács 839—1909. szám alatt a kolozsvári kollegium 1908/9. tanévi tanügyi dolgairól, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, a következő előterjesztést teszi:

1. A papnevelő intézetben papjelölt volt összesen 14, ezek közül rendes vagy ideiglenes elhelyezést nyert év közben 8. Papnövendék fölvetetett a négy évfolyamra összesen 13. Külföldön tanulók nem volt. A rendes kollokviumok, alap- és szakvizsgálatok szabályszerű időben megtartattak. A növendékek Kolozsváron templomi szolgálatokat teljesítettek és a főgymn. vasárnapi iskolában rendes tanítást végeztek. Az I., II. éves növendékek a helybeli

egyetemen heti 10 órai előadást hallgattak. Evfolyamán tetemes segélyezésben részesültek.

2. A főgymnáziumban felvétetett összesen 326 nyilvános, 16 magán, összesen 341 tanuló; vizsgázott 310 nyilvános, 14 magán, együtt 324 tanuló. A tanulók közül unitárius vallású volt 156 és más vallású 168 tanuló. A tanítás az állami tantervnek megfelelően szabályszerűen végeztetett. A tanulás, magaviselet és egészségi állapot eredménye jó volt. Az évfárá vizsgálatokon elégtelen osztályzatot nyert 59 tanuló, 18·20%, mindenkől jeles: 15, jó: 50, elégséges osztályzatú: 200 tanuló.

Latin nyelvtanból a tanítás a direct módszer szerint az I. gymn. folytattatott. A németnyelv tanítása is a III. gymnáziumban direct módszer szerint kezdetett meg. Örömmel kell megjegyeznünk, hogy így a tanítás nagyobb és közvetlenebb eredményt mutat, mint eddig. A célállövészet is taníttatott a nagyobb növendékeknek, a mi szintén dicséretre méltó. A felsőbb osztályu tanulók egy szép és tanulságos tanulmányi kirándulást rendeztek a tanárok vezetése alatt Budapest-Fiume és Pólába.

A könyv- és szertárák ajándékozások és vásárlások utján szépen szaporodtak. Ugy szintén szaporodott az alapítványok száma és összege is. Tanulók segélyezésére összesen 28.515 kor. 42 fill. adatott ki.

3. A főgymnáziummal kapcsolatos elemi fuiskolában felvétetett 78 nyilvános, 3 magán, együtt 81 tanuló, kik két tanító vezetése alatt taníttattak. A tanulók közül unitárius volt 40, más vallású 41. A tanítás és magaviselet eredménye kifogástalan. Az évfárá vizsgálatok szabályszerű időben megtartattak. Kiosztatott jutalom 25 kor. értékben. Az iskola felszerelése évfolyamán szépen szaporodott.

A dr. Boros György papnevelőintézeti dekáán és dr. Gál Kelemen kolleg. igazgató által nagy gonddal egybeállított évi értesítő bő tájékozást nyújt az intézet egy évi életéről.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi bizottság jelentése is.

Főtanács a jelentést tudomásul veszi s mivel az E. K. Tanács a szükséges intézkedéseket megtette, újabb intézkedéstételének kérdése nem forog fenn.

76. Az E. K. Tanács 840—1909. szám alatt a székelykereszturi gimnázium 1908/9. tanévi tanügyi dolgairól, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, a következő előterjesztést teszi:

Fölvétetett a gimnáziumba 204 növendék. Év végén maradt 191. Ezek közül unitárius 103, nem unitárius 38. Nyilvános volt 189, magán 2. Szász és román nemzetiségű tanuló járt a gimnáziumba 23. Tanulásbeli előmenetel szerint egészen jeles 5, jó 32. elégséges 93, elégtelen 59. A magaviselet és egészségi állapot jó volt. Könyv- és szertár ajándékozás és vásárlás útján szépen gyarapodott. Különböző segélyek czimén kiadatott a tanulóknak 7061 kor. 12 fillér. Egyebekben bő tájékoztatást nyújt a tanügyi állapotokról, a Pap Mózes igazgató-tanár által nagy gonddal és részletességgel egybeállított évi értesítő.

Az E. K. Tanács a jelentéssel kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi bizottság jelentése is.

Főtanács a jelentést tudomásul veszi s mivel az E. K. Tanács a szükséges intézkedéseket megtette, újabb intézkedéstételének kérdése nem forog fenn.

77. Az E. K. Tanács 844—1909. szám alatt a nem unitárius középiskolákban tanult unitárius növendékek 1908/9. tanévi hitoktatásáról, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, a következő előterjesztést teszi:

1. *A kolozsvári* felső kereskedelmi iskolában tanult 4 növendék. Hitoktató volt: Raffaj Károly lelkészjelölt.

2. *A szamosujvári* állami főgimnáziumban tanult 4 növendék. Hitoktató: Fülöp Mózes kidei lelkész.

3. *A tordai* állami főgimnáziumban 62 növendék. Hitoktató: Lőrinczy Dénes esperes-lelkész.

4. *Az erzsébetvárosi* állami főgimnáziumban 4 növendék. Hitoktató: Szabó Albert szőkefalvi lelkész.

5. *A medgyesi* ág. ev. főgimnáziumban 2 növendék. Hitoktató: Szabó Albert szőkefalvi lelkész.

6. *A marosvásárhelyi* ref., róm. kath. főgimnáziumban és községi felső kereskedelmi iskolában együtt 12 növendék. Hitoktató: Kelemen Albert esperes-lelkész.

7. *A segesvári* ág. ev. főgimnáziumban 2 növendék. Hitoktató: Raffaj Domokos ujszékelyi esperes-lelkész.

8. *A székelyudvarhelyi* ref., róm. kath. főgimnáziumban és állami felső-reáliskolában 30 növendék. Hitoktató: Vári Albert lelkész.

9. *A sepsiszentgyörgyi* ref. kollegiumban 13 növendék. Hitoktató: József Lajos lelkész.

10. *A brassói* r. kath. főgimnáziumban, állami főreáliskolában és állami felső kereskedelmi iskolában 12 növendék. Hitoktató: Vaska Béla kökösi lelkész.

11. *A fogarasi* állami főgimnáziumban 3 növendék. Hitoktató: Katona Márton áll. isk. tanító.

12. *A petrozsényi* állami főgimnáziumban 4 növendék. Hitoktató: Kiss Károly lelkész.

13. *A temesvári* különböző jellegű iskolákban 8 növendék. Hitoktató: Dr. Barabás Ábel áll. főreáliskolai tanár afia.

14. *Az aradi* különböző jellegű iskolákban 6 növendék. Hitoktató: Rédiger Károly tanár afia.

15. *A hódmezővásárhelyi* ref. főgimnáziumban 2 növendék. Hitoktató: Barabás István lelkész.

16. *A budapesti* különböző jellegű iskolákban 35 fiu, 8 leány, együtt 43 növendék. Hitoktató: Józán Miklós esperes-lelkész.

Ezen kívül különböző középiskolákban járt és részint egyes buzgó világi hitrokonaink által hitoktatásban részesített tanulók száma felülhaladja a 40-et, úgy hogy a nem unitárius középiskolákban tanult unitárius növendékek száma 250-re tehető.

A tanítás lelkiismeretes buzgósággal és jó eredményel végeztetett.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Főtanács a jelentést tudomásul veszi, ez lévén a főtanácsi bizottság ajánlata is.

78. Az E. K. Tanács 842– 1909. szám alatt a képezdékbe járt unitárius növendékek 1908/9. tanévi hitoktatásáról, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, a következő előterjesztést teszi:

1. *A kolozsvári* állami fiutanoló képezdében tanult 7 növendék. Tanképesítőt tett 1 növendék. Kántorképesítőt 1 magántanoló. Hitoktató: Csifó Salamon lelkész-tanár.

2. *A székelykereszturi* állami fiutanoló képezdében tanult 13 nyilvános és 1 magántanoló. Tan- és kántorképesítőt tett 1 növendék. Hitoktató: Lőrinczi István lelkész.

3. *A kolozsvári* állami nőtanító képezdében tanult 7 növendék. Tanképesítőt tett 1 növendék. Hitoktató: Csifó Salamon lelkész-tanár.

4. *A sepsiszentgyörgyi* állami nőtanító képezdében tanult 9 növendék. Tanképesítőt tett 3 növendék. Hitoktató: József Lajos lelkész.

A beérkezett jelentések szerint a tanulásbani előmenetel mindenütt igen jó volt.

Ezen kívül a győri és szabadkai állami nőképezdékben tanult 1—1 növendék, a kik a ref. lelkésztől részesültek oktatásban.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Főtanács a jelentést tudomásul veszi, ez lévén ajánlata a főtanácsi bizottságnak is.

79. Az E. K. Tanács 843. szám alatt az 1908. évi nyári vasárnapi tanításról, a nevelésügyi bizottság jelentése alapján, a következő előterjesztést teszi:

Örömmel jelezzük, hogy mindenik kör igyekezett eleget tenni ennek a magasrendű vallásérdekű kötelességének.

A *kolozsdobokai kör* 4 egyházközségei közül kettőben, Kolozson és Szováton volt tanítás. Kolozson 4 tanítás tartatott, a többi kisebb-nagyobb okból, de igen könnyen elhagyatott. Átlag 10 résztvevő volt. Nem mutat nagy buzgóságra egyik részről is. Szováton 8 tanítás volt. A tárgy jól volt megválasztva. A jelen voltak száma mindig tekintélyes. Átlag 28. Antonya Mihály lelkész afiát elismerés illeti, de jövőre terjessze ki szeptember hónapra is.

A kidei lelkésznek nem volt kívül tartson tanítást, a kolozsvári nem tesz semmi említést. Reméljük, hogy immár Kolozsvárt is módját fogják találni a felnőtt ifjak lelki gondozásának.

Az E. K. Tanács méltóztassék intézkedni.

A *tordaaranyoskői* jelentés a sikertelenségről számol be, csak Alsójárában, Szinden és Sinfalván volt nyári tanítás egy pár alkalommal. Toroczkszentgyörgyön télen. Ez utóbbi céltudatosan volt vezetve, s tekintettel arra, hogy 12 fiu és 20 leány kifogástalan pontossággal eljárt, s az ismertetett tárgyak helyesen voltak megválasztva s énektanítás is mindig volt, az aranyostordai kör ezen minta után elindulhat.

Méltóztassék az E. K. Tanács megrendelni, hogy a kör a felnőtt ifjakat nyerje meg és lelkészeinket erre utasítsa már a jövő télre.

A *marosi egyházkörben* 11 egyházközségben tartatott nagy szorgalommal, s általában mindenütt olyan tárgyról, a melyet várhatunk. Ny.-Szentmárton, Szabédon és Vadadon 12 tanítás volt. Dicséretet érdemelnek lelkész afiai mivel különben is megfelelő tárgybeosztással tanítottak. Csak Marosvásárhelyt a helyi viszonyok és Iklandon a lelkésznek tanfolyamon létele miatt nem volt tanítás.

A *küküllői egyházkörben* 10 egyházközségben tartatott.

Dombon és Haranglábbon 14—15-ször, a többiben 8—11-szer. Haranglábbon a lelkész betegsége miatt csak énektanítás. A tanulók száma aránylag elég nagy volt mindig. Az egyházi kör jelentésében nagy súlyt helyez a nyári tanításra.

Az udvarhelyi körben 19 egyházközségből 15-ben legalább 10 tanítás, de több helyen 12 tartatott. A tárgyat tetszés szerint választották, de elég gonddal.

A háromszéki körben csak sepsiköröspatakon tartatott 4 Kálnokon, 9 és P.-Szt.-Királyon 1 ízben.

E körre vonatkozólag a nevelésügyi bizottság a múlt évben s az előtt is megtette javaslatát. Most csak szomorúan jelenti, hogy sem nyáron, sem télen nem közelítik meg lelkészeink a felnőtt ifjakat.

A felsőfejéri körben Alsórákoson a lelkész betegsége miatt nem tartatott, a többiben rendesen volt, de a kiküldött bizottság 8 nál több tanítást nem tart lehetségesnek. Bizottságunk fenntartja azt a nézetét, hogy 12 tanítást kell tartani s ha nyáron nem lehet, télen kell pótolni, de annyit csakugyan ellehet várni, hogy 52 vasárnapból 12-ön foglalkozzunk ifjaink vallásos érdekeivel.

A dunatiszamenti egyházkörben 4 egyházközségben tartatott. Az eredmény az eddiginél jobb, tehát haladás mutatkozik. Lelkészeink a helyi viszonyokhoz alkalmazkodnak.

A kereszturi egyházkörben 30 egyházközségünk közül 23-ban volt tanítás, ezek közül 14-ben 10 vagy több alkalommal. A tárgyak megválasztásában nem volt semmi összhang. Többek a bibliából vették tárgyukat, némelyek általános érdekükkal foglalkoztak. Az ifjuság érdeklődése kielégítő volt. A kik nem tanítottak, betegséggel igazolták magukat.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére. A jelentéssel kapcsolatosan szükséges intézkedések megtételtek.

Főtanács a jelentést tudomásul veszi, ez levén ajánlata a főtanácsi bizottságnak is.

80. Az E. K. Tanács 854—1909. szám alatt elemi népiskoláink 1908/9. tanévi tanügyi dolgainról betérjeszti a köz-

ponti nevelésügyi bizottság jelentését, valamint a bizottság által egybeállított statisztikai kimutatást a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Képviselő Tanács!

Az egyházköröknek nevelésügyi bizottságunkhoz beérkezett jelentései és kimutatásai alapján tisztelettel terjesztjük be alábbi jelentésünket.

1. Általános rész.

Egyházköreinkben levő felekezeti iskoláink és más jellegű iskolák unitárius növendékeinek kimutatásából összegezés és egybehasonlítás útján érdekes számadatokra bukkanunk. Ezeket az adatokat ez alkalommal nem a múlt évekkel vetjük egybe, hanem visszatérünk az 1901—1902. évi kimutatáshoz, hogy a különbségeket nagyobb időközről állapíthassuk meg s levonjuk a következtetéseket. Említett 1901—1902. évben a 6—12 éves tankötelesek száma 4103 fiu, 3780 leány, összesen 7883; az ismétlő tankötelesek száma 1643 fiu, 1448 leány, összesen 3131. A folyó 1908—1909. tanévi 6—12 éves tankötelesek száma 3482 fiu, 3377 leány, összesen 6859, ami 1024 tankötelessel jelent kevesebbet az 1901—1902. évinél. Ismétlőké: 1290 fiu, 1294 leány, összesen 2484. Itt az apadás 647. Összes apadás 167;

Az 1901—1902. évben iskolába járt 6—12 éves 3516 fiu, 3142 leány, összesen 6658. Ismétlőbe: 1045 fiu, 940 leány, összesen 1985. A lefolyt tanévben 6—12 éves 3153 fiu, 2998 leány, összesen 6151; ismétlők 950 fiu, 884 leány, összesen 1834. A 6—12 éveseknél a feljárók számbeli apadása 507, az ismétlőknél 151. Ebből az is megállapítható, hogy a sajnálatos számbeli apadástól eltekintve, a tanköteleseknek most jóval magasabb százaléka jár iskolába, mint 7 évvel ezelőtt.

Azt hisszük azonban, hogy a tankötelesek egybeállítása jelenleg sokkal pontosabb a községekben, mint 7 évvel ezelőtt, a mikor rendszerint azon községben született, de szülőivel onnan eltávozott tankötelest szülőhelyén is felvették s így az ilyenek 2 helyen lettek tankötelesnek

kimutatva. Ez magyarázatul szolgál a számbeli apadáshoz azzal a sajnálatos körülménnyel együtt, hogy a kívándorlás útján is évenként sokat veszítünk.

Tekintettel arra, hogy tanköteles és iskolába járó növendékeink létszáma egyházi jövőnk valóságos erőmérője, feltétlen gondossággal kell vigyáznunk az adatgyűjtésre, annak hitelességére. Hisszük is, hogy a tankötelezettség tekintetében fennálló különböző értelmezés oka egyfelől a számok olyan hullámzásának, melyet a létszám természetes emelkedéséből avagy csökkenéséből alig lehetne kimagyarázni, épen azért egyértelmű, egyöntetű adatgyűjtésre van szükség.

Ez évi tankötelesek számából 6859 rendes iskolaköteles, kik közül iskolába jár 6324, azaz 92·2%, ami nagyon kedvező képet mutat iskoláztatásunkról. Az ismétlődő tankötelesek száma 2484. Iskolába jár 2016, ami 80·1%-nak felel meg. Itt tehát már esés mutatkozik. A kettő egymásra hatásában adja a 89·2%-ot.

A tankötelesek létszámának egyéb alakulására nézve az összesített kimutatás ad tájékozást.

II. *Az egyházkörökből.*

1. *Kolozsdobokai egyházkör.*

Tanköteleseink száma 396, kik közül iskolába jár 368 s így a Dunatiszamenti egyházkörrel együtt vezet a tankötelezettség végrehajtásában. A bizottsági jelentés szerint az egyes iskolákban a vallásos oktatás a tanterv alapján s az engedélyezett könyvek segítségével sikeresen folyt. A kolozsvári egyházközségben 180 növendék mindenike iskolába járt s úgy a hitoktatásban, mint az énektanításban hitoktató lelkészek és énektanító szép eredményt értek el. Elismerés illeti Szigethy Margit tanítónőt, ki Kolozsborsán és Kidében teljesített hasonló díjmentes szolgálatot. Kolozson a tanköteleseknek csak 72%-a járt iskolába. Egyebekben az egyes iskoláknál az eredmény jó. A jelentés nem terjed ki az iskolás növendékek templombajárására.

2. Arauyostordai egyházkör.

A tankötelesek száma 1643. Iskolába járt 1417, vagyis 86·3°%. Ez egyházkörben 2 felekezeti iskola van, a mész-kői és szindi. Utóbbi felszerelésben pótlásra vár. Ismétlő iskolája sem volt beállítva, ámbár egyebekben fokozatos haladás látszik. Az abrudbányai egyh. község hittani vizsgálatáról s az istentiszteletek látogatásáról nem érkezett be jelentés. Bágyonban a vallás tananyagának beosztása nem felel meg a főhatósági utasításnak. A jelentés nem osztja a toroczkói egyházközség hitoktatójának azt a nézetét, hogy szükségtelen a tanulók névsorának és osztályzatának bemutatása. Verespatakról a tananyag feldolgozásról nincs jelentés. Ezekről eltekintve, az egyházkörben a hitoktatásban kifejtett munkásság általában megfelelő, sőt egyes iskoláknál, Mészkon, Tordán, Toroczkón, Toroczkó-szentgyörgyön kitűnő. Az előadói jelentés részletes s esperes és előadó — Gálffy Zsigmond — azon dicséretes törekvése, hogy rendszeresen egybeállított kérdésekkel gyűjtik az adatokat, elismerésre méltó. Kövenden, Aranyosrákoson, Tordán a növendékek az istentiszteletre szorgalmasan jártak.

3. Küküllői egyházkör.

Iskolaköteleseink száma 740. Feljár 584, tehát 78·9°%. Három felekezeti iskolája van, a dombói, magyarsárosi és a haranglábi. Haranglábon a vizsgálat jó eredménnyel folyt le, Magyarsároson és Dombón kitűnő eredménnyel. Utóbbi helyen a jó magaviseletű és szorgalmas tanulók közt 13 K. 60 fill. értékű könyvet osztottak ki. A többi egyházközségekbeli és szórványokban levő növendékeink nagyobb részét állami iskolákban tanultak a jelentés szerint általában jó eredménnyel. Kár, hogy a jelentés nem terjeszkedik ki a felekezeti iskoláknál esetleg észlelt hiányokra s különösen, hogy nem dolgozza fel a mellékletekben nyújtott anyagot. A tanterv általában nincs betartva s az iskolák a „Kis káté” és „Szent történetek” tanításával visszatévednek a régi időkbe.

4. *Marosi egyházkör.*

Tanköteleseink száma 433. Iskolába jár 381, ami 88 %-nak felel meg. E körből 3 jelentés érkezett be. A tanügyi bizottság jelentése az egyházközségi iskolákról egy-egy kimutatásban, a másik kettő az állami és felekezeti iskolák vallásvizsgálatairól. Előbbi Lázár Ferencz előadó szerkesztésében bő részletességgel számol be az egyházközségek felekezeti iskoláiról. Megemlíti, hogy az államiak közül Nyárádszeredán betegség miatt vizsgálat nem volt tartható. Egyebütt a vizsgálatok s egyuttal a tanév eredménye jelesnek minősíthető. A felekezetiéknél kiterjed figyelve az iskolai helyiségekre, tanítói lakásra, az iskolai berendezésre, tanszerekre, könyvtárra, ünnepélyek tartására, templombajárásra, ismétlő oktatásra stb. Csak néhányat említünk fel: Buzaházán 303 kötetből álló könyvtár van s az iskolázás már szept. 7-én megkezdődött. Nyárádcsikfalván, Ny.-Gálfalván, Ny.-Szentmártonban, Ny.-Szentlászlón a faiskola elismerésre méltó kezelés alatt áll. Iklandon, Buzaházán, Nyomáton, Székelykálban részint gazdakör, részint daloskör és népkönyvtár is áll fenn. Szentháromságon új iskola építése van tervbe véve. A jelentés az észleltekből tanulságokat von le s a tanítók munkásságát általában is dicséri. Elfogulatlanságát mutatja, hogy a képnek nemcsak egyik oldalát rajzolja meg. Alkalmoszerűleg felemlíti a hiányokat, mulasztásokat. Nyárádgálfalván, Szentlászlón, Jobbágyfalván, Iszlón, Székelykálban, Nyomáton, Kisadorjában stb. tanszerekben nagy a hiány. Több helyen az iskolabajárás nem elég pontos, ami az előljáróságok nemtörődömségének tulajdonítható. Az egészségi állapot Ikland, Nyomát, Székelykál kivételével elég kedvező volt. Amint a jelentésből megállapítható, felsőbb hatóságnak a kézikönyvek használatára vonatkozó utasítása s a tanterv a vallásos oktatásban nem volt betartva. Majdnem minden iskolában Simén „Szenttörténetei“ voltak használatban az értelemfejlesztés és jellemképzés nagy hátrányára. Pár helyen volt a „Jó gyermek könyve“ bevezetve.

5. Udvarhelyi kör.

Tanköteleseink száma 1917. Iskolába jár 1672, vagyis 87·2%. E kör terjedelmes és gondosan szerkesztett jelentése elismeréssel van az összes hitoktatók működése iránt. Az egyes iskoláknál kiterjeszkedik a szorgalomidő betartására, az iskolai felszerelésekre, azok hiányaira tan- és énekes-könyvekben, a tananyag feldolgozására, ünnepélyek, egyleti estélyek tartására stb. Abásfalván járvány miatt 5, Vargyaszon ugyanazon okból 3 hétig szünetelt a tanítás. Előbbi helyen énekes-könyvek hiányosan vannak a növendékek kezében, valamint Oklándon is. Egyházi színezetű ünnepélyeket tartottak Kénos, Városfalva és Lókod kivételével mindenütt. Városfalván énekes-könyvek a növendékek kezében nincsenek. Sok az iskolai mulasztás. Székelyudvarhelyről, a lelkész sajnálatos betegsége miatt, jelentés és kimutatás nem érkezett be. A tanítás helyettesítéssel folyt. Homoródkeményfalván a tananyag egyebekben feldolgozva, csupán a halotti énekek tanításában van hiány. Homoródszentpálon sok a mulasztás. Elöljáróság kellő szigort nem alkalmaz. Vizsgabiztos írja e nevezett iskola vallásvizsgájára vonatkozólag: „A tanítás eredménye az 1—2 osztályban a jónál valamivel jobb, tehát jó (3). A 3—5 osztályban nem igen jeles, tehát jeles (2). Minélfogva: a vizsga eredménye az 1—2 osztályban jeles (2), a 3—5 osztályban kitűnő (1).“ Gondolatunk szerint a vizsgabiztosi teendők komolyságával s az ügy fontosságával nem fér össze ez élcelődő s némiekből bántó hang. Ilyenekkel nem szabad másnak kedvét szegni s a jelentést elsekélyesíteni.

A kör több egyházközségében s illetve iskoláiban a növendékek vizsgái jutalomban részesültek. A tanterv lelkiismeretesen be van tartva. Az egyházi főhatóság által engedélyezett könyvek voltak használatban az összes iskoláknál s így a szokásos oktatás egységes volt s anyaga könnyen áttekinthető. Az eredmény általában is kiválónak mondható. Bizottság a hitoktatók közül különösen kiemeli Péterfiné—Tary Irén, Krizáné—Barabás Anna, Sándor Ilona,

Kriza Sándor, Rákosi Bálint h.-almási, Ürmösyné—Sándor Mariska, Árkosi Lenke vargyasi. Szathmáry Miklós derzsi és Kelemen Lajos karácsonyfalvi tanítókat, illetve tanítónőket, kik a vallástanítást önkéntes buzgóságból szép sikerrel végezték. Felekezeti iskola nincs.

6. Felsőfehér kör.

A tankötelesek száma 614. Iskolába jár 527, tehát 85·8⁰‰. A kör nevelésügyi bizottságának előadója, Pálffy Ákos, szintén gondosan szerkesztett jelentésben számol be az egyházkör iskolai állapotáról. A tanítási eredmény általában jelesnek minősíthető. Megemlíti, hogy Datkon, Kőhalomban a tankötelesek 90·5‰-a, Baróton 100‰-a jár iskolába. A jelentések összeállításában azonban rendszertelenséget lát s nehéznek találja azokból megfelelő képet alkotni egyes részletkérdésekről. Elismerésre méltó, hogy Datkon az egyházi énekek fele részénél 2 szólamban énekeltek a növendékek. Fogarason a hitoktatás eredménye „a körülményekhez képest kielégítő”. Feltűnő eredményt értek el az énektanításban Datkon, Kőhalomban, Ürmösön, a tulajdonképpeni hitoktatásban Felsőrákoson, Ürmösön. A tanítás a tanterv alapján történt. A használt kézikönyvekről, templombajárásról stb. adatok hiányában a jelentés nem emlékszik meg. A hitoktatás terén elért szép eredményért elismerésre kívánja felterjeszteni Ozsváth Gábor, Varga Dénes, Ütő Béla hitoktatókat s az énektanításban való buzgóságukért Pálffy Ákost és Gál Miklóst. A bizottság az énektanításra több időt óhajtna szentelni s énektanítóknak külön tiszteletdíjat állapítani meg. Felekezeti iskolánk e körben sincsen.

7. Kereszturi egyházkör.

Tanköteleseink száma 2443. Iskolába jár 1992 s így 81·4⁰‰. Az iskolák összes száma e körben 35, melyből 9 felekezeti, 9 községi, 15 állami. A Kovács Lajos bizottsági előadó által szerkesztett jelentés bőven foglalkozik az iskolai állapotokkal s nyíltsággal szól az itt-ott észlelhető hiányok-

ról amellelt, hogy külön felemliti azon iskolákat, hol nagyobb eredmény mutatkozik.

A felekezeti iskolákról szólva megemliti, hogy Csehétfalván, Székelyszentmihályon a vizsgálat eredménye kitünő. Enlakán a növendékek fából és agyagból háztartási eszközöket készítettek. Csehétfalvi iskolánknak vallás és közokt. miniszter ur térképeket, földgömböt, számológépet stb. adományozott s helybeli tanító afia bogárgyűjteményt, természetrajzi és történelmi képeket. Bizottság az iskolai felszereléseket nagyon hiányosoknak találja s különösen megemliti, hogy Székelykereszturon, Tarcsafalván szemléltető képek, méter-mértékek s térképek nincsenek vagy hiányosok. — Tordátfalván a padok rosszak. A helyzet tarthatatlan. Faiskola nincs Székelykereszturon. Ismétlő iskolázás elég pontos volt, Székelyszentmihályon azonban csak ápril haváig jártak a tanulók ismétlőbe. Ifjusági könyvtár van Tarcsafalván, Székelykereszturon. Más helyről a jelentések nem szólnak erről.

Más jellegű iskolákról szólva, a jelentés megállapítja, hogy a vizsgálatok eredménye általában jó, néhány állami és községi iskolánál pedig kitünő; nevezetesen Bözödön, Medeséren, Szentábrahámon és Siménfalván az énektanítás mintaszerű. Bizottság Tóth Vilmos afiát jutalomra ajánlja. A jelentés egyben őszintén kimondja, hogy a tantervet kevesen tartják be s „kiki leginkább a maga ízlése szerint cselekszik“. A kézikönyvek használatában is nagy a változatosság. Vegyesen tanítanak a Kiskáté, Simén Szenttörténetek, Jó gyermek könyve, Csifó és Tarcsafalvi Bibliái történetek alapján, sőt Kadácsban és Korondon Bodor János ref. esp. Hit- és erkölccstanát vezették be. Kobátfalváról a kimutatás idejében nem érkezett be s az iskolai létszám a kimutatásban nincs felvéve. Több helyről (Bözöd, Kadács, Korond) se névsor, se osztályozás nincs beküldve. Néhány hitoktató a vizsgálat idejéről vizsgabiztost nem értesítette. Más helyről a vizsgabiztos az értesítés megtörténtével sem jelent meg a vizsgálaton. Mindkét esetben a bizottság roszszalását fejezte ki. Ezeketől eltekintve, nevelésügyi bizottság

az eredménynyel általában meg van elégedve s a szorgalmas munkáért hitoktatóknak elismerését nyilvánítja. Egyben pedig megjegyzi, hogy a jelentéseknek bizonyos rendszer szerinti megállapításával a tanügyi állapotokról megfelelőbb képet lehetne nyújtani. Jó benyomást tesz, hogy a jelentés tárgyilagos s az a nemes szándék vezeti, hogy jövőre fokozza az eredményt.

8. Háromszéki egyházkör.

Tanköteleseink száma 866. Iskolába jár 760, ami 87·7⁰₀-ot teszen. Bölöni Vilmos, a nevelésügyi bizottság előadója a felekezeti iskolák állapotát és „az áll. isk. vallástanításáról való adatokat tüzetes két jelentésben ismerteti. A körben 2 felekezeti és 11 állami iskola áll fenn.

Bölöni iskolánk közismereti tárgyainak tanításáról való tájékoztatót szűkszavunak tartja, a hitoktatásnál pedig megjegyzi, hogy a tanterv nincs betartva a III., IV. osztályoknál. Az V., VI. osztálynál azonban a tájékozásból azt lehet észrevenni, hogy az az anyagbeosztás tantervszerű és feldolgozása teljes sikerű. A gazdasági ismétlő iskola célját hiven szolgálta. Vizsgálóbiztos az évvégi eredménnyel teljesen meg volt elégedve s különös dicsérettel említi Márkos Juliska tanítónőnek a női kézimunka tanításában, Kisgyörgy Tamás ig. tanítónak az énekek szabatos begyakoroltatásában való érdemét. Az államosítás küszöbén szomorú szívvel bucsuzik a nagynépességű felekezeti iskolától. A sepsikőröspataki iskolában a vallástanításból elért eredmény kitűnő, közismereti tárgyakban jó. Kádár Sándorné tanítónét a női kézimunka sikeres tanításaért Egyh. Főtanácshoz jutalmazásra ajánlja. Különös dicsérettel emlékezik a jelentés az állami iskoláknál a vallástanításban elért eredményről is. Csupán Sepsiszentkirályban és Szentivántaborfalván látszanak némely hiányok. Amott az anyag feldolgozásánál nincs kellő rendszeresség, itt ugyanaz nem mutat kerek egészet s mindkét helyen a meghatározott kérdésekre egyhangon feleltető régi tanalak van használatban. Különösen az csemények elbeszélésénél ez természetellenes s egyuttal

a lelki tehetségeket is bénító eljárás. Előadó a kézikönyv használatában is a főhatóság utasításainak megfelelő eljárást sürgeti, hogy az oktatásnak jellemképző ereje legyen. A külalakban is csinosan s tartalmilag is gondnal egybeállított kettős jelentés az iskolák állapotáról, vallásos oktatásáról hü képet ad. Megemlékezik a növendékek templomba járásáról és a konfirmálásról is.

9. *Dunatiszamenti egyházkör.*

Tanköteleseink száma 291. Iskolába jár 284, tehát a tankötelesek 97·5%-a. E számban a tankötelezettség teljesítésében vezető helyen áll. A Pálffy Sámuel tanító által szerkesztett jelentés 7 egyházközségben levő iskolákra terjed ki. Hódmezővásárhelyen a közvizsgálat június 14-én tartatott s a tanulók minden tantárgyból, főként pedig az egyházi énektanulásból szép haladást tanusítottak. Vizsgálóbiztos Boros Áron tanító afiát jutalmazásra ajánlja. Oroszáán a vallásvizsgát vizsgálóbiztos eredményesnek jelzi s azt írja, hogy „a szülők részéről az egyház és iskola iránt tanusított közönyösséggel és nemtörődomséggel szemben az eredmény tanító afia erős türelmére, akaraterejére és munkaszeretetére vall“. Mezőberényben a tanulók általános előhaladása jó, Füzesgyarmaton szintén. Itt hittant a lelkész tanít, amott minden egyházi és iskolai teendőt a tanító véggez. Dévaványán, Hetesen általában, Polgárdiban pedig a vallásos oktatásban szintén öröndetes eredmény mutatkozott. Jelzett iskolákban az egész év folyamán a tanítás akadály nélkül folyt. Az előfordult mulasztások oka a szegényes anyagi viszonyokban és a távolságban keresendő. — Egyes iskolák ünnepélyeket rendeztek s öröndetes, hogy itt a szülők is szép számmal jelentek meg. Ellenben sajnálatos, hogy az iskolaszéki tagok keveset törődnek az iskolákkal. Az iskolaépületek -- a hetesit kivéve — megfelelőek. Felszerelésük azonban hiányos. Dicséretes, hogy Dévaványa iskolai felszerelését 96 kor. értékkel gyarapította. Itt a növendékek iskolai jutalomban is részesültek. A jelentés a tanterv keresztülvitelére, a tananyag feldolgozására, templombajáráásra stb. nem terjed ki.

III. *Összefoglalás, javaslatok.*

Az egyházkörök bizottsági jelentéseit összegezve, elég kedvező képet nyerünk elemi oktatás ügyünkről s főképen vallásos oktatásunkról, ennélfogva bizottságunk a hitoktatóknak, tanítóinknak munkásságáért általánosságban elismeréssel van. A vizsgálatok tartásánál felmerült szabálytalanságokért egyik egyházkör rosszalását s más körökben is az itt-ott felmerült hiányosságokra tett tárgyilagos észrevételeket nevelésügyi bizottságunk egyszerűen tudomásvételre ajánlja.

Örömmel jegyezzük meg, hogy bizottságok jelentései czéltudatos törekvést mutatnak s olyannak tüntetik fel iskolánk állapotát, hogy azok már nemcsak a könnyebb súlyú dicséretet bírják meg, hanem a bírálatot is. Felekezeti iskolánk felszerelésben, taneszközök, kézikönyvek beszerzése és eredmény tekintetében is — általán véve — állami és más iskoláink mögött állanak. Sok biztató jel azonban további fejlődésükkel kecsegtet. A tanterv vallásos oktatásunkra nézve nincsen mindenütt betartva, se az utasítás a kézikönyvek használatánál. Így az eredmény néhol alig ellenőrizhető, összehasonlítható s egységes szempontból nehezen bírálható meg. Magok a keblí jelentések egymástól nagyon eltérők, változatosak s nem ugyanazon kérdések körül forognak, ami egyrészt az adatgyűjtést nehezíti meg az egyházkörökben s a központban is, másrészt pedig összhangzó kép megrajzolását lehetetlenné teszi. A számadatokból nem tűnik ki a felekezeti s más jellegű iskolák unitár. népessége külön-külön. Így tájékozatlanok vagyunk arról, hogy saját iskoláinknak (felekezeti) mennyi a népessége.

A fentebbi szempontokból tisztelettel kérjük, hogy a Mélt. és főtiszt. E. K. Tanács alábbi előterjesztéseinket, javaslatainkat elfogadni méltóztassék

Javaslat.

1. Ugy a felekezeti, mint más jellegű iskoláknál az általános adatgyűjtés megfelelő kérdések, czimek alatt történjék, mely czélból a felekezeti iskolák részére külön,

Kimutás

az egyházkörök területén levő unitárius tankötelesek és iskolába járók létszámáról s e létszám egyéb alakulásairól az 1908—1909. évről.

Az egyházkör neve	A tankötelesek száma						A tankötelesek közül																		Az iskolába nem járók összesítése						Évközben szülőivel más községbe költözött						Itt jár iskolában más községből összeírásban felvett unitáriusok							
							iskolába jár									nem jár iskolába																												
	helyben						felsőbb vagy más iskolában						felmentéssel						felmentés nélkül																									
	6—12			13—15			6—12			13—15			6—12			13—15			6—12			13—15			6—12			13—15			6—15													
	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen	fiú	leány	összesen								
I. Koloszdobokai . . .	158	138	296	56	44	100	148	133	281	45	42	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
II. Aranyos-tordai . . .	588	617	1205	206	232	438	528	564	1092	145	180	325	28	5	33	47	16	63	11	9	20	7	11	14	7	14	21	11	17	28	18	23	41	11	31	42	17	18	3	5	43	3	3	—
III. Küküllői . . .	269	242	511	126	103	229	224	198	422	84	78	162	8	2	10	15	5	20	9	15	24	11	4	15	35	29	64	17	11	28	44	44	88	28	15	43	9	9	11	12	41	4	1	5
IV. Marosi . . .	169	146	315	65	53	118	162	137	299	42	40	82	4	2	6	9	—	9	1	1	2	9	9	18	1	2	3	3	4	7	2	3	5	12	13	25	1	6	2	—	9	3	3	—
V. Kereszturi . . .	921	930	1851	299	293	592	808	731	1539	235	218	453	46	43	89	24	23	47	52	67	119	16	25	41	11	9	20	22	21	43	63	76	139	38	46	84	8	5	4	3	20	17	9	26
VI. Udvarhelyi . . .	733	631	1364	292	261	553	691	620	1311	201	160	361	3	2	5	9	4	13	27	47	74	58	62	120	4	3	7	13	11	24	31	50	81	71	73	144	20	20	8	18	66	16	3	13
VII. Felsőfejéri . . .	220	244	464	70	80	150	203	216	419	56	52	108	5	4	9	2	—	2	9	9	18	9	16	25	2	7	9	1	5	6	11	16	27	10	21	31	4	7	—	—	11	2	2	4
VIII. Háromszéki . . .	302	321	623	146	97	243	271	294	565	112	83	195	13	8	21	20	8	28	4	4	8	4	5	9	—	1	1	6	3	9	4	5	9	10	8	18	14	14	4	3	35	12	15	27
IX. Dunatiszamenti . . .	122	108	230	30	31	61	118	105	223	30	31	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen . . .	3482	3377	6859	1290	1194	2484	3153	2998	6151	950	884	1834	107	66	173	126	56	182	113	152	265	107	135	242	60	65	125	73	72	145	173	217	390	180	207	387	78	82	35	44	239	51	36	87

más jellegű iskolákra nézve ismét külön szerkesztendő ívek nyomassanak ki. Előbbieknél az elemi oktatás egészére terjedjen az adatgyűjtés, utóbbiaknál a vallásos oktatásra és azzal kapcsolatos állapotokra.

2. A statisztikai táblázatok úgy legyenek szerkesztve, hogy felekezeti iskoláink népessége külön is kitűnjék egyházkörönként és központi összevonással, hasonlóan külön kitűnjék más jellegű iskolák unitárius népessége is. Amellett a táblázat rovatai lehetőleg egyezzenek az állami statisztikai táblázattal már az összehasonlítás szempontjából is.

3. A felekezeti iskoláknak tanszerekkel való ellátása céljából javasoljuk, hogy a Mélt. és főtitzt. E. K. Tanács találja valamely módját hasonló irányu segélyezésnek. (Itt első sorban a Dunatiszamenti egyházakra gondolunk.)

4. A tanterv szigorú betartására, a kézikönyvek használatára vonatkozó utasítás megismétlendő lenne s a kivitel ellenőrzésére a körü nevelésügyi bizottságok és esperes afiai utasítandók lennének.

5. Kimondandó lenne, hogy a felekezeti iskolák összes, a más jellegű iskolák vallásos tárgyaiból 3—3 évenként részletes tananyagbeosztást nyújtsanak be osztálytanítók, illetve hitoktatók. E tananyagbeosztásokat jóváhagyással a nevelésügyi bizottság elnöke és előadója látná el körü esperes láttamozása mellett.

A 610. sz. alatt kiadott felsőfehérköri jelentésminta a fennebbi javaslat elfogadása esetében mellőzhető lesz, miután ez ugyanazt a célt jobban szolgálja.

A jelentéssel kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Tanácsot a beterjesztett jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

Főtanács a jelentést tudomásul vette s az E. K. Tanács és a Főtanács bizottság ajánlatára a jelentéssel kapcsolatosan beadott összes javaslatokat elfogadja s azoknak végrehajtására az E. K. Tanácsot megbizza.

81. A 27. jkvi pont alatt az E. K. Tanácsba tagok választására, illetve szavazatok beszedésére kiküldött bizottság beadja jelentését, mely szerint beadatott összesen 81 érvényes szavazat. Mivel 10 rendes tagot kellett választani, a 10 legtöbb szavazatot nyert egyén tekinthető megválasztottnak.

A szavazatok arányát véve tekintetbe Főtanács 1910. jan. 1-től 1915. decz. 31-ig terjedő időtartamra Egyházi K. Tanácsba tagoknak megválasztottaknak jelenti ki: Csifó Salamon, Péterfi Dénes, Albert Dénes, Pákey Lajos, Zsakó István, Csegezy Mihály, Ürmösy Miklós, Vári Albert és Lőrinczi Dénes lelkész fiait, 1910. jan. 1-től 1911. decz. 31-ig terjedő időtartamra Veress József afiát. Erről az E. K. Tanács és az illetők értesíttetnek.

82. A 9. jkvi pont alatt kiküldött szavazatszedő bizottság beadja jelentését az egyházi tanácsosi állásokra megejtett választásokról. A világiak sorából választandó volt 33 és az egyháziak sorából 11 tag; így a legtöbb szavazatot nyert 33, illetve 11 tekintendő megválasztottnak.

Főtanács egyházi tanácsosoknak megválasztottaknak jelenti ki *a világiak sorából:*

1. Ádám Dénes tv. bíró, 2. Csongvay Géza tv. bíró, 3. Ürmösy Kálmán tv. bíró, 4. Dr. Tóth György tv. bíró, 5. Dr. Lukácsi József ügyvéd, 6. Dr. Várady Aurél ügyvéd, 7. Tarcsafalvi Albert tanító, 8. Tanka Sándor főállatorvos, 9. Sikó Lajos birtokos, 10. Dr. Borbély Sámuel főorvos, 11. Borbély Máté m. pénztáros, 12. Ürmösy Károly ügyvéd, 13. Papp László állomásfőnök, 14. Dr. Pálffy Ferencz ügyvéd, 15. Járay Béla birtokos, 16. Szathmáry Gyula jár. számvevő, 17. Sikó Géza jbiró, 18. Csapkés Árpád tv.

biró, 19. Nagy Zsigmond birtokos, 20. Szentkirályi Ferencz ezredes, 21. Márkos András gondnok, 22. Dr. Gombos János ügyvéd, 23. Péterfy Albert jbiró, 24. Mátféffy Domokos p. ü. titkár, 25. Németh Albert p. ü. titkár, 26. Dr. Kovács Sándor orvos, 27. Botár János p. t. felügyelő, 28. Borbély Sándor igazgató, 29. Dr. Sándor Balázs ezredorvos, 30. Pál Miklós szaktanár, 31. Dr. Bedő Árpád városbiró, 32. Pál Ferencz s. tanfelügyelő, 33. Dr. Balázs Ferencz postai s. titkár.

Az egyháziak sorából: 1. Bölöni Vilmos, 2. Löfi Ödön, 3. Demeter Dénes, 4. Péterffy Mihály, 5. Nagy Béla, 6. Ádámosy Gábor, 7. Antonya Mihály lelkészeket, 8. Kisgyörgy Tamás, 9. Györffy István, 10. József Dénes, 11. Szabó Lajos énekvezéreket.

Az illetők megválasztásukról értesíttetnek és eskütételre felhivatnak.

83. A jelölő bizottság megteszi kijelölését a jogügyi, pénzügyi, nevelés- és nyugdíjügyi bizottságba elnöki, illetve tagsági állásokra.

A kijelölés alapján egyhangulag megválasztattak 1910. jan. 1-től számitandó 5 évre.

a) *A jogügyi bizottságba* elnöknek: Gál Jenő; tagoknak: Benkő Mihály, Dr. Ferencz József, Molnár Sándor, Dr. Nagy Zoltán és Zsakó István afiai.

b) *Pénzügyi bizottságba* elnöknek: Kozma Ferencz, alelnöknek: Gyöngyösy Béla, tagoknak: Keresztély Lajos, Orbók Ferencz, Zsakó István, Csifó Salamon, László Domokos, Gyulay Árpád, Árkosy Lajos.

E bizottságból szabályzatunk szerint alakul:

1. a *számvevő bizottság*, elnöke Gyöngyösy Béla, tagok a számvevők: Gyulay Árpád és Árkosy Lajos.

2. a *pénztárvizsgáló bizottság*, elnöke Kozma Ferencz, tagok: Keresztély Lajos és Orbók Ferencz.

c) *nevelésügyi bizottságba* elnöknek: Gál Jenő; tagoknak: dr. Boros György, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza, Pálffy Márton, Lőrinczy Dezső, Tarcsafalvi Albert és Pál Ferencz.

d) *belső emberi nyugdíj-bizottságba* elnöknek: Gyöngyösy Béla, tagok: dr. Boros György, Csifó Salamon, Péterfi Dénes, Árkosy Lajos és Hadházy Sándor.

E megválasztásról az illetők és az E. K. Tanács értesíttetnek.

Ezzel az idő előhaladván, elnök az ülést bezárja s a következő ülés idejét holnap d. e. 9 órára tüzi ki.

ÖTÖDIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvárt 1909. augusztus 31-én d. e. $\frac{1}{2}$ 10 órától kezdődőleg. Elnökök egyházi részről: Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur, világi részről: Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur. Jelen vannak az előlirt tanácsosok és képviselők.

Előadó, jegyző mint fennebb.

84. Elnök jelenti, hogy jelen főtanácsi jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság küldendő ki.

Elnöki előterjesztésre jegyzőkönyv hitelesítő bizottságba kineveztetnek Gyöngyösy Béla, Végh Mihály és dr. Gál Kelemen afiai.

85. Elnök felhívja a tagokat, hogy ha olyanok lennének jelen, a kik egyházi tanácsosoknak a 82. jkvi pont szerint megválasztattak s jogaikat a gyűlésen gyakorolni akarják, az esküt tegyék le.

Egyházi tanácsi esküt tesznek e felhívásra Tanka Sándor, Tarcsafalvi Albert és dr. Balázs Ferencz.

86. E. K. Tanács 514—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur jelen évi február hó 17-ről kelt 8574. sz. leiratával egyházunk részére az eddig is adott évi rendes egyházi államsegélybe 1909. évre 100.000 koronát utalt ki; továbbá jelen évi ápril hó 17-ről kelt 42.973. sz. leiratával egyházunknak az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §-a értelmében való segélyezésére és pedig: az egyházi adózás rendezésére, vagyis a hívők fej és vagyoni adózásában mutatkozó tulterheltségnek megszüntetésére, az egyházi közigazgatás költségeire, a lelkészi nyugdíjalap segélyezésére együttesen 120.000 korona államsegélyt utalt ki 1909. évre. Az E. K. Tanács ugy a 120.000, mint a 100.000 kor. államsegély felhasználását illetőleg javaslattételre 390—1909. sz. a. egy ad hoc bizottságot küldött ki, mely bizottság beadván munkálatát, E. K. Tanácsunk annak alapján, ez államsegélyek felhasználását illetőleg a következő előterjesztést határozta az E. Főtanács elé tenni:

A) A 120.000 korona államsegélyt illetőleg, mely az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §-a alapján utaltatott ki, ajánlja az E. K. Tanács, hogy abból:

I. Az egyházi adózás rendezésére, illetve az adózásban mutatkozó tulterheltség megszüntetésére fordíttassanak a következő összegek:

1. Az esperesi vizsgálószékek fuvar- és tiszteletdíjaira az anya- és leányegyházközségeken

3200 Kor.

Átvitel 3200 Kor.

	Áthozatal .	3200 K.
2.	Az esperesi vizsgálószékek, valamint az iskolai vizsgálatok alkalmával felmerülő ellátási költségekre anyaegyházközségenként 20 K. a 112 anyaegyházközségben együtt . .	2240 K.
3.	Az egyházköri rendes évi közgyűlések tartására anyaegyházközségenként 10 Kor. a 112 anyaegyházközségnek együtt . .	1120 K.
4.	A köri nevelésügyi bizottság utiköltségeire egy kört 5 taggal számítva, egyházkörönként 50 kor. a 9 körnek együtt . . .	450 K.
5.	Az egyházközségek adója, terhei és rovatai fedeztetésére :	
a)	kolozsdobokai egyházkörnek	700 K.
b)	aranyostordai „	3000 K.
c)	küküllői „	1500 K.
d)	marosi „	2400 K.
e)	kereszturi „	4500 K.
f)	udvarhelyi „	3400 K.
g)	felsőfejéri „	1200 K.
h)	háromszéki „	1700 K.
i)	duna-tiszamenti „	1600 K.
	vagyis a 9 körnek együttesen 20.000 korona.	
6.	Az évi főtanácsai és zsinattartási költségekre	2500 K.
7.	Az egyházközségek 1856/7. évi rovatal-tartozásainak 1909. évi kamataira	2059 K.
8.	Az egyházközségek 1856/7. évi rovatal-tartozásainak tőketörlesztési részletébe . .	2000 K.
9.	Az egyházközségek kántorai fizetésének rendezési költségeire	4000 K.
10.	Egyházközségek egyházi adózásának rendezésére. És pedig :	
a)	petrozsényi egyházközségnek	1200 K.
b)	füzesgyarmati „	1200 K.
c)	kolozsvári „	1500 K.
d)	budapesti „	1000 K.
	Átvitel : 42469 K.	

	Áthozatal:	42469 K.
e) fogarasi egyházközségnek		1600 K.
f) hódmezővásárhelyi egyházközségnek		1000 K.
g) székelyudvarhelyi	"	500 K.
h) brassói	"	2000 K.
i) sepsiszentgyörgyi	"	1200 K.
j) segesvár-crszébetváros-medgyesi egyházközségeknek		2000 K.
vagyis a megnevezett 10 egyházközségnek együtt		13.200 K.

Összesen: 50769 K.

II. Az egyházi közigazgatási költségekre fordíttassanak a következő összegek:

1. Püspöki fizetés fedezhetésére	4000 K.
2. Püspök évi representationális javadalmára	1000 K.
3. Főjegyzői fizetés fedezhetésére	500 K.
4. Titkári	3370 K.
5. Pénztárnoki	2370 K.
6. Ellenőri	1200 K.
7. Jogtanácsosi	600 K.
8. I. számvevői	600 K.
9. II.	600 K.
10. Egyh. levéltárnoki fizetés fedezhetésére	200 K.
11. " könyvtárnoki	300 K.
12. " irnoki	1000 K.
13. Díjnoki javadalmazásra	380 K.
14. Mérnök évi díjazására	400 K.
15. Irodaszolga fizetésére	420 K.
16. Irodai költségekre, egyházi és irodai nyomtatványok, főtanácsi jegyzőkönyvek kinyomatására	1000 K.
17. Közigazgatási helyiségek fűtése és világítására	1000 K.
18. Tisztogatói, javítási és fenntartási költségekre	300 K.
19. Gazdaságok közigazgatási és kezelési költségeire	8392 K.
20. Közigazgatási hivatalos kiküldetésekre	1500 K.

Átvitel: 29132 K.

Áthozatal: 29132 K.

21. Közigazgatási tisztviselők megállapított fizetés emelkedés és korpótlékaira	2500 K.
22. Főtanácsai bizottság utiköltsége és napi díjaira	279 K.
23. Esperesi évi fizetések. És pedig:	
a) kolozdobokai körben	500 K.
b) aranyos-tordai „	600 K.
c) kükküllői „	500 K.
d) marosi „	600 K.
e) kereszturi „	700 K.
f) udvarhelyi „	600 K.
g) felsőfejéri „	500 K.
h) háromszéki „	500 K.
i) duna-tiszaamenti „	500 K.
. vagyis a 9 esperesnek együtt évi	5000 K.
24. Egyházköri jegyzőknek egyenként 60 K., a 9 jegyzőnek együtt	540 K.
25. Egyházköri évi rendes közgyűlésekre fuvar-díj a lelkészeknek, kántoroknak és egyház-községi képviselőknek, 112 anyaegyházköz-ségben 3 személylyel, egyenként 5 koro-nával számítva	1680 K.
26. Az előbbi czimen a leányegyházközségek-ből a kántortanítók fuvardijába 20 l. egyház-községből átlag számítva egy személylyel à = 5 korona	100 K.
27. A közigazgatási munkaképtelenné vált tiszt-viselők s ezek özvegyei és árváinak ellátási költségére	10000 K.
Összesen: 49231 K.	

III. A lelkészi nyugdijalap segélyezésére fordítottassék a lelkészi nyugdijalapba beadandólag: 20.000 korona.

Összegezés:

I. Egyházi adózás rendezésére, illetve az adó-zási tulterheltség megszüntetésére	50769 K.
II. Egyházi közigazgatás költségeire	49231 K.
III. Lelkészi nyugdijalap segélyére	20000 K.
Együtt: 120000 K.	

Ezen felosztási tervezetnél számításba vettük, hogy ama czimeken, melyekre az államsegély adatott, mily összegeket kértünk az államtól 1903. évben felterjesztett folyamódásunkban. Tekintetbe vettük továbbá azt, hogy a miniszteri iratban jelzett czimek közül, melyik mily mértékben igényli az elodázhatatlan segítséget s tekintettel voltunk arra is, hogy az egyházközségeket illető részesedés aránya teljes mértékben az ők javukra és erősödésükre fordíttassék, úgy azonban, hogy a míg egyfelől erősíteni célozzuk a meglevő egyházközségeket, addig másfelől a jövő uj fejlődésnek is alapját letenni kívántuk.

Az E. K. Tanács ajánlja az E. Főtanácsnak a 120.000 kor. államsegély ezen felosztási tervezetének változatlan elfogadását és elfogadás esetén meghatározni:

I. *Az egyházi adózás rendezése, illetve az adózás tulterheltségének megszüntetését illetőleg.*

1. Az esperesi vizsgálószékek tisztelet- és fuvardijába, miként az elmúlt évben, úgy a jelen évben is 1909. évre vonatkozólag, kifizetendő az illető espereseknek szabályszerűen kiállított nyugtájára december hóban. És pedig:

a) a kolozsdobokai körben esperesi tisztelet-
dij 36 K., jegyzői tiszteletdíj 24 K., fu-
vardij 60 K., együtt	120 K. — f.
b) az aranyostordai körben esperesi tiszte-
letdíj 192 K., jegyzői tiszteletdíj 128 K.,
fuwardij 140 K., együtt	460 K. — f.
c) a küüllői körben esperesi tiszteletdíj 150
K., jegyzői tiszteletdíj 100 K., fuwardij
62 K. 50 f., együtt	312 K. 50 f.
d) a márosi körben esperesi tiszteletdíj 180
K., jegyzői tiszteletdíj 120 K., fuwardij
75 K., együtt	375 K. — f.
e) a kereszturi körben esperesi tiszteletdíj
360 K., jegyzői tiszteletdíj 240 K., fu-
vardij 150 K., együtt	750 K. — f.
Átvitel	2017 K. 50 f.

	Áthozatal .	2017 K. 50 f.
f)	az udvarhelyi körben esperesi tiszteletdíj 228 K., jegyzői tiszteletdíj 152 K., fu- vardíj 95 K., együtt	475 K. — f.
g)	a felsőfejéri körben esperesi tiszteletdíj 72 K., jegyzői tiszteletdíj 48 K., fuvar- díj 35 K., együtt	155 K. — f.
h)	a háromszéki körben esperesi tisztelet- díj 120 K., jegyzői tiszteletdíj 80 K., fuvardíj 50 K., együtt	250 K. — f.
i)	a dunatiszamenti körben esperesi tiszte- letdíj 84 K. jegyzői tiszteletdíj 56 K., fuvardíj 100 K., együtt	240 K. — f.
	Összesen .	3137 K. 50 f.

A felosztási tervezetbe 3200 K. állítattott be, vagyis több 62 K. 50 fillérrel. Az aranyostordai körben az espe-
resi tiszteletdíj 12 K.-val, a jegyzői tiszteletdíj 8 K.-val és
a fuvardíj 40 K.-val többnek állapított meg az elmúlt évi-
nél, mivel Petrozsény mint önálló egyházközség lett felvéve.

A 3137 K. 50 fillér az államsegély számadásán adatik
ki az illető espereseknek, míg a fennmaradó 62 K. 50 fill.
beutaltatik a közalapba az E. K. Tanács rendelkezésére
oly célból, hogy leányegyházközségek meglátogatásáért is
esetről-esetre lehessen utalni az esperesi vizsgálószerk ré-
szére némi tiszteletdíjt.

Minthogy az esperesi vizsgálószerkek tiszteletdíját, va-
lamint az esperesek évi díját is tisztességes összegekben
lehetett megállapítani, esperesi utipénz vagy bármiféle ügy-
ben fuvar- és tiszteletdíj czimen az egyházközségek ne ter-
heltessenek többé s ily czimen az esperesek nem követel-
hetnek az egyházközségektől semmit.

2. Az esperesi vizsgálószerk és az iskolai vizsga alkal-
mával felmerülő ellátási költségekre minden anyaegyház-
község után 20 koronát számítva kiutaltatik:

a)	a kolozdobokai körben 4 egyházközség részére	80 K.
b)	az aranyostordai „ 18 „ „	360 K.
	Átvitel .	440 K.

			Áthozatal	440 K.
c)	a küüllői körben	10	egyházközség részére	200 K.
d)	a marosi	13	" "	260 K.
e)	a kereszturi	30	" "	600 K.
f)	az udvarhelyi	19	" "	380 K.
g)	a felsőfejéri	5	" "	100 K.
h)	a háromszéki	9	" "	180 K.
i)	a dunatiszamenti	4	" "	80 K.

Összesen : 2240 K.

Mivel az ellátás költségeire számításba vett 20 K. teljesen elegendő, e czímen egyetlen egyházközség sem adhat ki többet s a számadások rendén ez összegnél több csakis elkerülhetetlen és nyomós okok alapján fogadható el.

3. Az egyházközi évi rendes közgyűlések tartási költségei az egyházközségek terhei lévén, e czímen minden anyaegyházközség részére kiutaltatik 10 Kor. és pedig :

a)	a kolozsdobokai körben	4	egyházközség részére	40 K.
b)	az aranyostordai	18	" "	180 K.
c)	a küüllői	10	" "	100 K.
d)	a marosi	13	" "	130 K.
e)	a kereszturi	30	" "	300 K.
f)	az udvarhelyi	19	" "	190 K.
g)	a felsőfejéri	5	" "	50 K.
h)	a háromszéki	9	" "	90 K.
i)	a dunatiszamenti	4	" "	40 K.

Összesen : 1120 K.

A 2. és 3. pont alatt elvett összegek az illető egyházkörök espereseinek szabályszerűen kiállított nyugtáira és kezeihez fizettetnek ki az államsegély számadás terhére. Az egyházközi esperesek kötelesek az illetményeket az egyházközségeknek számadásra átadni.

Az egyházközi esperesek a két pont alatt kitüntetett összegeket egy nyugtára vehetik fel, kötelesek lévén a nyugtán kitüntetni részletesen, hogy mely egyházközségek részére és milyen czimeken mekkora összeget vesznek fel.

4. Az egyházközi nevelésügyi bizottság utiköltségeire egyházkörönként 50 K. utaltatik ki. Ez összeg az illető

egyházköri esperes szabályszerű nyugtájára fizettetik ki az államsegély terhére s csakis a nevelésügyi bizottsági tagok iskolalátogatási fuvar díjazására fordítható. A díjazás arányának megállapítása, a viszonyok és körülmények tekintetbe vételével, az egyházkörök hatáskörébe utaltatik.

5. Az egyházközségek tisztán kebli fennálló terheinek, adóinak és rovat Alainak fedezhetésére, illetve csökkentésére kiutaltatik 20 000 korona.

Ez összegből az egyházközségek az általuk nyerendő jutalékot fordíthatják az egyház-kebli tisztviselők járuléka, mint pld. a gondnok, jegyző, pénztárnok, magtárnok, harangozó, erdőőr tiszteletdíjai, illetve fizetési fedezésére. Azonban semmi szin alatt sem szabad az illető fizetésének emelésére szolgálnia, hanem éppen a már meglevő tehernek könnyítésére, úgy, hogy az e czimen eddig kiadott és elszámolt évi összegek visszatarthatók legyenek az egyházközség javára és gyarapodására. Ahol azonban ily czimken kiadás eddig nem volt, ott megengedtetik, hogy e jutalék terhére bizonyos mérsékelt díjazások állapíttassanak meg. E jutalékból fedezhetik az egyházközségek állami, megyei és községi adóit, valamint ily nemű más terheit, továbbá azokat a költségeket, melyek a hivekre rovatalkivetését vonnák maguk után, vagy a melyek már eddig is a hivekre kivetett rovatalközből fedeztetnek. Semmi szin alatt nem használható e jutalék a hivek által fizetendő ugynevezett kepe enyhítésére, melynek megváltása az állam által tervbe van véve.

A 20.000 koronából az egyházkörök a felosztási terv 1. csoport 5. pontja alatt kitüntetett összegekben részesülnek. Ez összegek mikénti felosztása az egyházköri közgyűlések feladata lesz, oly módon, hogy tekintettel arra, miszerint az államsegély terhek enyhítésére adatik, állapítsa meg azt, hogy melyik egyházközség (anya, leány) minő alapon és mértékben részesítendő vagy nem részesítendő segélyben. És miután a köri közgyűlés ezt megállapította, összes tervezetét, vonatkozó indokait s a mennyiben szükséges, okmányait is további elbírálás és felülvizsgálásra

felterjeszti az E. K. Tanácshoz. Az E. K. Tanács a felülbírálatot megtéve, a kitüntetett jutalékösszeget kiutalja az egyházköröknek az államsegély számadás terhére, az egyházköri esperesek szabályszerű nyugtáira és kezeihez kifizetésre további eljárás végett. Az esperesek a nyugtán kötelesek részletesen felsorolni, hogy mely egyházközségek és mekkora összegben részesülnek terhei könnyítésére, illetve megszüntetésére.

Az egyes egyházkörök részére megállapított jutalék összeg feltétlenül azon egyházkör javára szolgál és sem más egyházkör, sem a közpénztár javára nem fordítható.

6. Az évi főtanácsai és zsinattartási költségre beutaltatik a közalapba 2500 korona.

Ezen 2500 kor. valamint a Berde-alapból a Berde M. ebéd költségeire, a végrendelet értelmében járó 600 K. együtt 3100 koronát tevő összegből fedeztessék az évi főtanácsok alkalmával az első és második napi ebéd költsége. A megmaradó összeg évről-évre félretétetik s minden negyedik esztendőben, a Berde-alapból kapandó 600 koronával együtt, kiadatik a zsinattartó egyházkörnek vagy köröknek, az E. K. Tanács utalványozása alapján, az illető egyházkör esperesének kezéhez az ő nyugtájára további eljárásra.

Ezen intézkedéssel a zsinattartások költségeinek fedezéséről gondoskodva lévén, a marosi körnek 6—1908. közgyűlési jk. szám és a küüllői körnek 16—1908. közgyűlési jk. szám alatt beterjesztett indítványai a zsinattartások költségeinek fedezését illetőleg mellőztetnek. Annál is inkább, mert a marosi körnek azon előterjesztése, hogy a zsinattartó egyházkörök 600 kor. segélyben részesíttessenek s ez összeg az 1907. évben tartott zsinatot elfogadó küüllői és marosi egyházkörnek is visszamenőleg megadassék, míg egyfelől a multa vonatkozó ily praecedens könnyen zavart okozó követeléseket támaszthatna más részekről is, addig másfelől a legutóbbi zsinatot elfogadó küüllői és marosi körök az 5. pont alatti részesedésnél megfelelő méltánylásban részesültek.

7. Az egyházközségek 1856/7. évi rovataltartozásai kamataira előírányzott összeg eddig is az évi államsegélyből fedeztetett. Az e czimen felvett 2059 kor. jelzett czélra beutaltatik a közalapba.

8. Az egyházközségek 1856/7. évi rovataltartozásai tőketörlesztésére előírányzott 2000 koronából a szentgericezi egyházközség tartozásába 840 kor. és a bágyoni egyházközség tartozásából törlesztésre 1160 korona utaltatik az államsegély számadás terhére, melyről nevezett egyházközségek szabályszerű nyugtát adnak.

Egyben kimondatik, hogy az 1909. évtől kezdve 1856/7. évi rovatál tőketartozás czimen egyetlen egyházközség, papság vagy mesterség sem fizet semmit, mivel mind a kamat, mind a tőketörlesztési részletek ezen államsegélyből fognak fedeztetni.

9. Az egyházközségek kántorai fizetésének rendezési költségeire előírányzott 4000 kor. további intézkedésig beutaltatik a közalapba.

Tekintettel arra, hogy a kántorok az egyházközségek tisztviselői, utasittatik mindenik egyházkör, hogy meghallgatva az illető egyházközséget, kántorukat, tegyen tüzetes és indokolt javaslatot arra nézve, hogy hol mikép, mi módon, minő elvek alapján óhajtja rendezni a csupán kántorok és az állami vagy községi iskoláknál tanítóként is működő kántorok fizetését. A felekezeti iskoláinknál működő kántortanítók javadalmazása az 1907. évi XXVII. t.-cz. által szabályoztatott.

Az egyházközségek kötelesek hitelesen kimutatni, hogy miből, mily módon, ingatlan vagy ingóságokban mennyire tudják kiegészíteni, illetve rendezni a kántori fizetéseket? Az egyházkörökből beérkező javaslatok bejövetele után az E. K. Tanács megállapítja a kántori fizetések minimumát és maximumát ideiglenesen s a hol a megfelelő kiegészítésre nincs más mód, ott a közalapba beutalt összegből, már 1909. évet illetőleg is rendezi a kántori fizetést a szükségelt kiegészítési összeg kiutalványozásával s arról az E. Főtanácsnak végleges jóváhagyásra előterjesztést teszen.

10. A felosztási tervezet 10—19. pontja alatt felvett 13.200 kor. oly egyházközségek adóterhei könnyítésére irányoztatott elő, melyeknek segéllyel fenntartása elkerülhetetlen s melyeket segítve a jövőnek is szolgálat tétetik, a jövő fejlődés alapja rakatik le.

A füzesgyarmati és petrozsényi egyházközségek részére felvett összeg beutaltatik a közalapba a 79—1908. főt. jk. sz. határozattal megjelölt célra.

A kolozsvári, budapesti, hódmezővásárhelyi, székelyudvarhelyi egyházközség részére felvett összegek kiutaltatnak nevezett egyházközségek szabályszerűen kiállított nyugtáira kifizetendőleg az államsegély számadás terhére.

Fogaras, Brassó, Segesvár anyaegyházközségeknek nyilvánítatnak s felkéretik a Meltóságos és Főtisztelendő Püspök ur, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket az iránt, hogy e helyekre mielőbb lelkészek küldessenek ki. Továbbá felkéretik arra is, hogy Sepsiszentgyörgy önállósítása iránt is kezdje meg a szükséges előkészítő munkálatokat.

A Fogaras, Brassó, Segesvár, Sepsiszentgyörgy részére előírányzott összegek beutaltatnak a közalapba, azzal, hogy az illető egyházközségek nevén és részére kezeltessenek mindaddig, míg rendeltetésüknek megfelelően felhasználhatók. Az említett célra utalványozás joga, illetve meghatalmazás megadatik az E. K. Tanácsnak.

II. Az egyházi közigazgatás szükségéit illetőleg, az E. Főtanács a midőn helyeslőleg vette tudomásul, hogy a központi és egyházköri közigazgatás szükségletét tevő 66.951 korona összegből ez államsegélyből 49.231 korona fordítatik, mi által a közalap helyzete az elmúlt évhez képest 14.191 koronával javul, meghatározza:

1. A közalap évi költségvetése jövőre a legszigorubban betartassék, s ha sikerül az államsegélyből vagy a közalap másnemű jövedelmeiből valamit megtakarítani, a megtakarított összeg feltétlenül tőkésítették az alap javára.

2. Az egyházi pénztári ellenőri fizetés 1909. évi július hó 1-től kezdődőleg 400 korona emelkedéssel évi 2400

koronában állapittatik meg és utaltatik ki a megfelelő részletekben.

3. Az egyházi könyvtárnok fizetése 1909. évi július hó 1-től kezdve 200 kor. emelkedéssel évi 500 koronában állapittatik meg és utaltatik a megfelelő részletekben.

4. Az egyházi őrnök fizetése és lakáspénze, de csakis változás esetén jövőre 290 kor. emelkedéssel következőleg állapittatik meg:

a) fizetés	1400 K.
b) lakáspénz	600 „
Együtt	2000 K.

Az emelkedési összeg annak idején való kiutalására meghatalmaztatik az E. K. Tanács.

5. Az egyházi pénztárnok javadalmazását illetőleg a 36—1907. zsin. főtán. jk. sz. határozat vonatkozó része oda módosittatik, hogy az egyházi pénztárnok nem kap korpótlékot, hanem ötször öt évenként 400 K. fizetésemelkedésben részesül, szolgálatba lépésének idejétől számítandólag.

6. A közigazgatás szükségleteire felvett összeg 49231 K. beutaltatik a közalapba s onnan a tervezet II-ik csoportjában 1—22. sorszám alatt megállapított összegek a megjelzett célok és módok szerint használtatik fel. A 23. sorszám alatt esperesi fizetésekre felvett 5000 K. a megjelölt részletekben kiadatik az egyházköri espereseknek, az illetők szabályszerű nyugtájára. Hasonlóképen a köri jegyzők részére megállapított 540 K. az egyházköri jegyzőknek, egyenként 60 koronát számítva, szabályszerű nyugtáira kiutaltatik.

7. A felosztási tervezet 25. és 26. pontjaiban egyházköri évi rendes közgyűlésekre fuvardíj czímen a lelkészek, kántorok és kántortanítók, valamint az egyházközségi képviselők részére felvett együtt 1780 korona a közalapban kezeltetik.

Az egyházköri évi rendes közgyűlések hiteles, igazoló kimutatást terjesztenek fel az említett személyek közül jelen volt tagokról az E. K. Tanácshoz, melynek alapján a megfelelő összegek kiutaltatnak, további eljárásra, az egyházköri esperesek nyugtáira az ők kezeihez.

8. A 27. pont alatt a közigazgatási munkaképtelenné vált tisztviselők s ezek özvegyei és árvái ellátási költsége czimen felvett 10.000 K. a közalapból beadandó a kebli tanári nyugdijalapba, mint a melynek a közigazgatási tisztviselők is tagjai.

III. *A lelkészi nyugdijalap segélyezésére* előírányzott 20.000 korona beutaltatik a belső emberi nyugdijalapba.

B) *Az 1909. évre adott 100.000 korona egyházi államsegély felhasználását illetőleg* ajánlja az E. K. Tanács, hogy abból fordíttassék :

1. A Kollegium építésére felvett 200.000 Kor. kölcsön törlesztésére	10000 K.
2. A papnövendékek internátusi és egyetemi díjába	2000 K.
3. A kollegiumi telkek árába elköltött vagyon 1909. évi $4\frac{1}{2}\%$ -os kamatára	11260 K.
4. A közalapból 1906. év végéig elköltött va- gyon részben helyrepótlására	5000 K.
5. A papnevelőintézet fenntartási és szervezési költségeire	20000 K.
6. Dávid Ferencz születésének 400-dos jubileumi ünnepélye költségeinek I-ső részletébe	5000 K.
7. Kolozsváron a városi felső tanintézetekben vallástanítás czéljából szervezendő hitokta- tói állás költségeire	2400 K.
8. A székelykereszturi gimnázium új épülettel ellátásával egyházunkra nehezedő terhek hordozhatása költségeinek I-ső részletébe	5000 K.
9. Vidéken vallástanítási költségekre, valamint időközi segélyekre	4340 K.
10. Az egyházközségeknek templom, iskolák, pa- rochiális épületek építkezésére, illetve javi- tására kiosztandó	35000 K.
Összesen : 100000 K.	

Az E. K. Tanács ajánlja az E. Főtanácsnak, ezen felosztási tervzetnek változtatlan elfogadását s elfogadás esc-
tén meghatározni

1. A felosztási tervezet 1—6. pontja alatt felvett összegek a jelzett célokra és címeken kezeltessenek.

2. Kolozsváron a városi felső tanintézetekben vallás-tanítás céljából szervezendő hitoktatói állás költségeire felvett 2400 kor. szintén a közalpnál kezeltetik s felkéretik a méltóságos és főtisztelendő Püspök ur, hogy ezen hitoktatói állás szervezése tekintetéből szükséges lépéseket sziveskedjék megtenni. Az utalványozásra, jelzett összeg erejéig meghatalmaztatik az E. K. Tanács.

3. A vidéken vallástanítási költségekre előírányzott 4340 koronából, a jelen főtanács által fel nem használandó összeg, a felosztási tervezetben jelzett célokból az E. K. Tanács rendelkezésére beutaltatik a közalapba.

4. Az egyházközségi építkezési segélyekre felvett 35000 kor. jelen Főtanács által a jelzett célokra kiutaltatik.

Az E. K. Tanács a midőn kéri az E. Főtanácsot, ezen előterjesztés elfogadására, előterjesztéséhez tisztelettel csatolja melléletként, a felosztási tervezet készítésére kiküldött ad hoc bizottság munkálatát másolatban.

Egyben ajánlja az E. K. Tanács, hogy az E. Főtanács feliratilag fejezze ki köszönetét a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ömagyméltóságának ez államsegélyek kiutalásáért, kifejezést adva annak is, hogy bár az 1848. évi XX. t. cz. értelmében kiutalt államsegély összege, még $\frac{1}{3}$ -át sem teszi azon összegnek, melyet egyházunk nagymérvű szükségseink részletes felsorolásával 1903. évben tett feliratunkban kértünk volt, reméljük, hogy az ország pénzügyi helyzetének jobbra fordulásával, azon szükségleteink is, illetve kérésünk ki fog elégítettetni. Egyben kérjük, hogy ez államsegélyek, egyházunk részére, törvénybe czikkelyezés által is biztosíttassanak.

Végül az E. K. Tanács 768. sz. a. beterjeszti, az államsegély felhasználását illetőleg, az egyházkörök beérkezett különböző javaslatait azzal, hogy azok mellőztesse-
senek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen előterjesztés, illetve javaslatai elfogadására.

Kapcsolatosan az E. K. Tanács előterjesztésével a főtanácsi bizottság a következő javaslatot teszi:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Főtanácsi bizottság 514—1909. E. K. T. előterjesztésre a következőket jelenti:

Az 1848. évi XX. t. cz. bár részben való végrehajtásának beindítása az 1909. évtől kezdve egyházunkra is a kiutalt 120.000 K. államsegélyvel úgy központi, mint külső közigazgatásunkban, hiveink és egyházközseink életében építő és termékenyítő hatással lesz. A hazafias érzület sugalta hálás tisztelet hangján kell szólanunk a magyar királyi miniszteriumnak azon figyelméért, melyben egyházunkat is e tényével részesítette.

A megjelölt három alapon: az egyházi adózáson való könnyítés, a közigazgatási költségek és a lelkeszi nyugdíjalap segélyezése által egyházunk éltető erőforrásainak felfrissítéséhez érkeztünk. Szükségeink nem nyernek ugyan mind kielégítést, de az az alapozás, melylyel a Képviselő Tanács a kebeléből kiküldött bizottság eléggé nem méltányolható javaslata alapján az államsegélyek felosztását beindította,—szilárd és széttekintő.

Ezért a tervezetet egy pár kisebb módosítás hozzáadásával egész terjedelmében elfogadásra ajánlja bizottságunk.

Módosításaink a következők:

I. Az egyházi adózás rendezésére felvett tételeknél javasoljuk, hogy az egyházköröknek belátásuk szerint leendő kiosztás végett az 5. sz. alatt kitüntetett összegekre mondja ki a Méltóságos Főtanács, hogy a felosztásra vonatkozólag hozott köri közgyűlések határozatai — a menyiben azok ellen a köri közgyűléseken felebbezések nem jelentettek be — a Képviselő Tanács által változtatlanul jóváhagyandók.

A 9. sz. alatt a kántori fizetések rendezésére előírányzott 4000 K. összegből javasoljuk méltóztassék a Méltóságos Főtanács utasítani a Képviselő Tanácsot, hogy első

helyen a csak tisztán énekvezetéssel foglalkozó kántorok fizetése emeltessék fel 800 koronáig bár, s csak az esetleg így fennmaradó összeg fordítottassék az oly kántorok fizetésének emelésére, kik egyszersmind községi, állami avagy felekezeti tanítók is.

II. A közigazgatási költségekre felvett cimmél javasoljuk, hogy az egyházi pénztárnok fizetése is hasonlóan másik tisztviselőnk fizetéséhez 5 évenként 600 K fizetés-emeléssel állapíttassék meg.

Javasoljuk, hogy jövőben a jogtanácsosi tiszteletdíj 1200 koronában állapíttassék meg.

Az esperesi fizetések czim helyett használassék az *esperesi tiszteletdíjak és irodai szükségletek* kifejezés.

Javasoljuk továbbá, hogy ezen czimnél a 25. sz. alatt közgyűlésekre előírányzott fuvardíjak küldessenek le az egyházkörök pénztáraiba és a közgyűléseken megjelent lelkész, énekvezér és egyházközségi képviselőknek igazoltatásuk után onnan fizetessék ki a megállapított 5—5 korona. Az esetleg fennmaradó összeg hagyassék az egyházkörök rendelkezése alatt számadás kötelezettsége mellett

III. A lelkészi nyugdíjalap segélyezése czimmal kapcsolatban javasoljuk, méltóztassék a Méltóságos Főtanács határozatilag kimondani, hogy 1910. jan. 1-től az egyházközségeket felmenti az eddig fizetett évi járulékok fizetési kötelezettsége alól. Indokoljuk ezen javaslatunkat azzal, hogy a beutalt 20.000 koronával a nyugdíjintézet oly tekintélyes segélyben részesül, hogy ez által 2 év alatt remélhetőleg teljes fizetésükkal mehetnek nyugdíjba lelkészeink.

Az 1909. évre kiutalt 100.000 korona felosztása tervezetét azzal javasoljuk elfogadásra, hogy méltóztassék a Méltóságos Főtanács az E. K. Tanácsot utasítani, hogy a 9. sz. alatt a vidéken a vallástanítások jutalmazására előírányzott 4340 koronából azokat a lelkészeket, kik felekezeti és községi iskoláknál az 1908—1909. iskolai évben a hittant tanították bármily szerény jutalomban részesítse.

Ézekben a jelzett módosítások elfogadásával ajánljuk a tervezet elfogadását.

Végül mély tisztelettel javasoljuk, méltóztassék a Méltóságos Főtanács E. K. Tanácsnak, valamint a javaslatot, illetőleg a tervezetet előkészítő képviselő tanácsi bizottságnak e helyen és méltányló elismerését, köszönetét nyilvánítani.

Kolozsvár, 1909. aug. 28.

Dr. Ferencsy Géza, s. k.
b. elnök.

Gvidó Béla, s. k.
bizottsági előadó.

Főtanács az E. K. Tanácsnak a 120.000 és a 100.000 K államsegélyek felosztására irányuló fentebb olvasható javaslatát teljes egészében elfogadja a hátrább megjelölendő kevés módosítással. A 100.000 K egyházi államsegély felosztására nézve a fentebbieknek megfelelően külön előterjesztés is fog beadni s ennek részletei felett külön is fog az E. Főtanács határozni.

A. I. A 120.000 K államsegélynek a fenti előterjesztésben foglalt felhasználása a f. évre elfogadtatván, a Főtanács az illető összegeket utalványozza, és pedig:

1. *Az esperesi vizsgálószékek tisztelet- és fuvardíjába az illető esperesek nyugtáira kifizetendőleg:*

a) a kolozsдобokai körben esperesi tiszteletdíj 36 K, jegyzői tiszteletdíj 24 K, fuvardíj 60 K együtt	120 K — f.
b) az aranyostordai körben esperesi tiszteletdíj 192 K, jegyzői tiszteletdíj 128, fuvardíj 140 K együtt	460 K — f.
c) a küküllői körben esperesi tiszteletdíj 150 K, jegyzői tiszteletdíj 100 K, fuvardíj 62 K 50 f., együtt.....	312 K 50 f.
Átvitel	892 K 50 f.

Áthozatal 892 K 50 f.

<i>d)</i> a marosi körben esperesi tiszteletdíj 180 K, jegyzői tiszteletdíj 120 K, fuvardíj 75 K, együtt	375 K — f.
<i>e)</i> a kereszturi körben esperesi tiszteletdíj 360 K, jegyzői tiszteletdíj 240 K, fuvardíj 150 K, együtt	750 K — f.
<i>f)</i> az udvarhelyi körben esperesi tiszteletdíj 228 K, jegyzői tiszteletdíj 152 K fuvardíj 95 K, együtt	475 K — f.
<i>g)</i> a felsőfejéri körben esperesi tiszteletdíj 72 K, jegyzői tiszteletdíj 48 K, fuvardíj 35 K, együtt	155 K — f.
<i>h)</i> a háromszéki körben esperesi tiszteletdíj 120 K, jegyzői tiszteletdíj 80 K, fuvardíj 50 K, együtt	250 K — f.
<i>i)</i> a duna-tiszamenti körben esperesi tiszteletdíj 84 K, jegyzői tiszteletdíj 56 K, fuvardíj 100 K, együtt	240 K — f.
<i>j)</i> A leányegyházközségek meglátogatásáért az E. K. Tanács rendelkezésére a közalapba utaltatik	62 K 50 f.
Összesen <u>3200 K — f.</u>	

2. Az esperesi vizsgálószékek és az iskolai vizsgálatok alkalmával felmerülő ellátási költségekre minden anyaegyházközség részére 20 K-t számítva:

a) kolozsdobokai körben 4 egyházközségnek	80 K
b) aranyostordai körben 18 egyházközségnek	360 K
c) kükküllői körben 10 egyházközségnek	200 K
d) marosi körben 13 egyházközségnek	260 K
e) kereszturi körben 30 egyházközségnek	600 K
f) udvarhelyi körben 19 egyházközségnek	380 K
g) felsőfejéri körben 5 egyházközségnek	100 K
h) háromszéki körben 9 egyházközségnek	180 K
i) duna-tiszamenti körben 4 egyházközségnek	80 K
Összesen 2240 K	

3. Az egyházköri évi rendes közgyűlések tartási költségeire minden anyaegyházközség részére 10 K-t számítva:

a) kolozsdobokai körben 4 egyházközség részére	40 K
b) aranyostordai körben 18 egyházközség részére	180 K
c) kükküllői körben 10 egyházközség részére	100 K
d) marosi körben 13 egyházközség részére	130 K
e) kereszturi körben 30 egyházközség részére	300 K
f) udvarhelyi körben 19 egyházközség részére	190 K
g) felsőfejéri körben 5 egyházközség részére	50 K
Átvitel ..	940 K

Áthozatal ..	940 K
ség részére	50 K
h) háromszéki körben 9 egyház- község részére.....	90 K
i) duna-tiszamenti körben 4 egy- házközség részére	40 K
Együtt	1120 K

A 2. és 3. pont alatt utalt összegek egy nyugtán is felvehetők az illető körí esperesek által.

4. Az egyházközi nevelésügyi bizottságok uti költségeire az illető esperesek nyugtáira kifizetendőleg, a fentnevezett *kilencz* egyházkör részére à 50 Korona, együtt

5. Az egyházközségek tisztán keblí, fenálló terheinek, adóinak és rovatalainak fedeztetésére, illetve csökkentésére az esperesek szabályszerű nyugtáira kifizetendőleg utaltatik:

a) kolozsdobokai egyházkörnek	700 K
b) aranyostordai	3000 K
c) küüllői	1500 K
d) marosi	2400 K
e) kereszturi	4500 K
f) udvarhelyi	3400 K
g) felsőfejéri	1200 K
h) háromszéki	1700 K
i) duna-tiszamenti	1600 K
Együtt	20000 K

6. Az évi főtanácsí és zsinattartási költségekre beutaltatik az E. K. Tanács további intézkedésére a közalapba

7. Az egyházközségek 1856/7. évi rovatal tartozásainak az 1909. évi kamata fedezésére

8. Az 1856/7. évi rovatál tőketartozás törlesztésére:

a) szentgericzei egyházközségnek	840 K
b) bágyoni „	1160 K

9. Az egyházközségek kántorai fizetésének rendezésére további rendelkezésére az E. K. Tanácsnak beadatik a közalapba 4000 K

10. Egyházközségi egyházi adózás rendezésére utaltatik:

a) petrozsényi egyházközségnek	1200 K
b) fűzesgyarmati „	1200 „
c) kolozsvári „	1500 „
d) budapesti „	1000 „
e) fogarasi „	1600 „
f) hódmezővásárhelyi „	1000 „
g) székelyudvarhelyi „	500 „
h) brassói „	2000 „
i) sepsiszentgyörgyi „	1200 „
j) Segesvár-Erzsébetváros-megyesí egyházközségeknek	2000 „
Együtt	13200 K

A kolozsvári, budapesti, hódmezővásárhelyi és székelyudvarhelyi egyházközségek felvehetik az utalt összegeket saját szabályszerű nyugtáikra; a petrozsényi, fűzesgyarmati, fogarasi, brassói, sepsiszentgyörgyi és segesvári egyházközségek részére utalt összegek beadandók a közalapba s az illetők onnan fogják a szükségnek megfelelő összegeket megkapni fizetésre kongruába be nem számíthatólag.

Fogarasi, Brassó és Segesvár anya-egyházközségeknek nyilváníttatnak s felkérlik a főtisztelendő püspök ur, hogy ez egyházközségek ügyeit igyekezzenek úgy rendeztetni, hogy azokba mielőbb lelkészeket

küldhessen; továbbá tegye meg a szükséges intézkedéseket a sepsiszentgyörgyi egyházközség önállósítására nézve is. Egyuttal felhívja E. Főtanács az illetőket, illetve egyházköröket és egyházközségeket, hogy a fentieknek megfelelően oly időben járjanak el, illetve tegyék meg szükséges intézkedéseiket, hogy ez államsegély a pénztárnál f. évi decz. végéig elszámolható legyen.

Főtanács a főtanácsai bizottság javaslatát az egyházkörök jutalékának felosztására vonatkozólag az E. K. Tanácsával szemben nem fogadja el.

A főtanácsai bizottság javaslatát a kántori fizetésekre vonatkozólag szintén mellőzi, mivel a tekintetben az egyházkörök lesznek felhiva javaslatot tenni.

II. A közigazgatási költségekre fordítatik 49.231 K. s a Közalap költségvetése szigoruan betartandó, a mit meg lehet takarítani, az tökécsítendő. Pénztári ellenőr fizetése évi 2400 K-ban, könyvtárnoké évi 500 K-ban 1909. jul. 1-től számitandólag megállapittatik. Irnok javadalmazására jövöre, változás bekövetkezése után, évi 2000 K fordittatik. A pénztárnok fizetésére irányuló főtanácsai bizottság javaslata elfogadtatik, mihez képest a szolgálati idő arányt számitva, pénztárnok a titkárénak megfelelő javadalmazásban részesül öt évenként 600 K. fizetés emelkedéssel. A jogtanácsos tiszteletdíja 1910. jan. 1-től kezdődőleg évi 1200 K-ban állapittatik meg. A közalap a közigazgatási czimen bevett összegből 10000 koronát átad a kebli tanári nyugdíjalapnak. Az esperesek és jegyzők díjai a fentiek szerint megállapittatnak.

A főtanácsi bizottság javaslatához képest kimondja főtanács, hogy a közigazgatási czimből az espereseknek adandó 5000 kor. összeg jövőre nem *esperesi fizetések, hanem esperesi tiszteletdíjak és irodai szükségletek* czimen fizetendő ki.

A főtanácsi bizottság javaslatához képest az egyházköri fuvardíjak leküldetnek az egyházköröknek, hol a megjelent lelkészek, énekvezérek és egyházközségi igazolt képviselők az 5—5 kor. dijaikat azonnal felvehetik; a mi az egyházkörök részére e czimen küldendő díjakból megmarad, az az egyházkörök javára esik.

III. A belső emberi nyugdíj alapba beutaltatik 20000 kor.

A főtanácsi bizottságnak az a javaslata, hogy az egyházközségek ne fizessenek többé a belső emberi nyugdíjalapba járulékot, elvettetik.

B) A 100 000 kor. felosztására irányuló javaslat egész terjedelmében elfogadtatik. Kolozsvárt a városi felsőbb tanintézetekben vallástanítás céljából egy hitoktatói állás szervezendő, s felkéretik a Főtisztelendő püspök ur, hogy e tekintetben a szükséges lépéseket tegye meg. Az állás költségeire 2400 kor. utaltatik.

A főtanácsi bizottságnak a vidéken vallást tanító egyének megjutalmazására irányuló javaslata kiadatik megfontolásra, esetleg javaslattételre az E. K. Tanácsnak

Felhivatik továbbá az E. K. Tanács, hogy mivel e segélyek felosztása a közalap 1910. évi költségvetését több részében megváltoztatja, a változásokat vitesse keresztül, esetleg egy új költségvetésnek az összeállításával is.

Főtanács, meleg köszönetét fejezi ki írásban a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak a segélyért; kifejezve reményünket, hogy az ország pénzügyi helyzete engedi az 1848. évi XX. t. cz. végrehajtása érdekében beadott folyamodásunknak megfelelően a segélyt emelni és azt törvénybe iktatás által biztosítani fogja.

Elismerést fejez ki Főtanács azon hitrokon országgyűlési képviselőknek, kik közremunkáltak az államsegély kieszközlésében és elismerő köszönetet a tervezetet készítő bizottságnak és az E. K. Tanácsnak. — A tervezetet készítő bizottság javaslata és indokolása e jegyzőkönyvben függelékben teljes egészében kinyomatik. E határozat vonatkozó részei az illetőkkel közölni.

87. Az E. K. Tanács 805—1909. szám alatt beterjeszti javaslatát a 100.000 kor. egyházi államsegélynek felhasználása iránt.

Olvastatik kapcsolatosan a főtanácsbi bizottság vonatkozó javaslata.

Főtanács az 1909. évi 100.000 kor. egyházi államsegélyt a következő módon határozza felhasználni:

I. Az 1909. évre adott 100.000 korona egyházi államsegély felhasználása.

1. A Kollegium építésére felvett 200.000 K. kölcsön törlesztési részletébe	10000 K
2. A papnövendékek internátusi és egyetemi díjába	2000 K
3. A kolleg. telkek árába elköltött vagyon 1909. évi 4½%-os kamatára	11260 K
4. A közalapból 1906. év végéig elköltött vagyon részbeni helyreállítására	5000 K
Átvitel:	28260 K

	Áthozatal; .	28260 K
5.	A papnevelő intézet fenntartási és szervezési költségeire	20000 K
6.	Dávid Ferencz születésének 400-dos jubileumi ünnepélye költségeinek I-ső részletébe .	5000 K
7.	Kolozsváron a városi felső tanintézetekben vallásitanítás céljából szervezendő hitoktatói állás költségeire	2400 K
8.	A székelvkeresztvri gimnázium új épülettel ellátásával egyházunkra nehezedeő terhek hordozhatása költségeinek I-ső részletébe .	5000 K
9.	A tvi egyházközségnek templomra . .	500 K
10.	A várfalvi egyházközségnek templomra .	400 K
11.	A magyarsárosi egyházközségnek templomra	5000 K
12.	Az ádámosi „ „ „	4000 K
13.	A marosszentbenedeki egyházközségnek papi telekre	1000 K
14.	A dombói egyházközségnek iskolára . .	500 K
15.	A dicsőszentmártoni egyházközségnek templomi célra	500 K
16.	A szentháromsági egyházközségnek iskolára	1000 K
17.	A nagyernyei egyházközségnek templomra	1200 K
18.	Az iszlói egyházközségnek papi házra .	500 K
19.	A süket-demeterfalvi egyházközségnek templomra	300 K
20.	A bordosi egyházközségnek templomra .	5000 K
21.	A martonosi egyházközségnek templomi célra	600 K
22.	A ravai egyházközségnek iskolai célra .	500 K
23.	A csehétfalvi egyházközségnek iskolára .	600 K
24.	A lókodi egyházközségnek templomra .	5000 K
25.	A székelvudvarhelyi egyházközségnek templomi célra	1000 K
26.	A székelvudvarhelyi egyházközségnek lelkesí javadalmazásra 84—1904. főtán. jk. sz. határozat értelmében	400 K
27.	A hom. abásfalvi egyházközségnek papi házra	500 K
	Atvitel: .	89160 K

	Áthozatal:	89160 K
28.	A hódmezővásárhelyi egyházközségnek tem- plomra	5000 K
29.	A hódmezővásárhelyi egyházközségnek belső emberei javadalmazhatására	1000 K
30.	A hetesi egyházközségnek iskolai célra	500 K
31.	Péter Ödön lelkészjelöltnek kolozsvári vallás- tanításért	100 K
32.	Kiss Károly petrozsényi lelkésznek vallás- tanításért	200 K
33.	Szabó Albert szőkefalvi lelkésznek erzsébet- városi és medgyesi beszolgáltatás és vallás- tanításért	250 K
34.	Nagy Béla bethlenszentmiklósi lelkésznek ba- lázsfalvi beszolgáltatás és vallástanításért	100 K
35.	Pálffy Ferencz szabédi lelkésznek mezősegi beszolgáltatásért	100 K
36.	Kelemen Albert marosvásárhelyi lelkésznek vallástanításért	150 K
87.	Raffaj Domokos ujszékelyi lelkésznek seges- vári beszolgáltatás és vallástanításért	150 K
38.	Kiss Aladár hévizi lelkésznek fogarasi be- szolgáltatásért	150 K
39.	Gál Miklós datki lelkésznek kőhalmi beszol- gálásért	60 K
40.	Varga Dénes felsőrákosi lelkésznek baróthi beszolgáltatás és vallástanításért	100 K
41.	Katona Márton tanítónak fogarasi vallástani- tásért	100 K
42.	László Gyula tanítónak kőhalmi vallástani- tásért	50 K
43.	Vaska Béla kökösi lelkésznek brassói beszol- gálás és vallástanításért	150 K
44.	Göncz Mihály laborfalvi lelkésznek kézdivá- sárhelyi és kovásznai beszolgáltatás és vallás- tanításért	150 K
	Átvitel:	97470 K

	Áthozatal:	97470 K
45.	József Lajos kilyén-sepsiszentgyörgyi lelkésznek vallástanításért	150 K
46.	Dr. Barabás Ábel tanárnak temesvári vallástanításért	200 K
47.	Rédiger Károly tanárnak aradi vallástanításért	100 K
48.	Ajtay János h.-almási lelkésznek	100 K
49.	Sándor Gergely lókodi lelkésznek	100 K
50.	Bálint Balázs lókodi tanítónak	80 K
51.	Vallástanítási tiszteletdíjakra és időközi segélyekre rendelkezésre beutaltatik a közalapba	1800 K
	Összesen	100000 K

Erről az illetők esperesi úton értesítetnek, valamint pénztárnok afia is értesítettik.

88. Az E. K. Tanács 805—1909 szám alatt beterjeszti javaslatát a Br. Baldácsy prot. alaptványból 10.000 K.-nak 1909. évre szóló felosztása iránt. Az E. K. Tanács javaslatát a főtanácsbi bizottság is elfogadásra ajánlja. Főtanács ez alap felhasználását a következőkben határozza el:

II. A br. Baldácsy protestáns alapból 10000 koronának felhasználása.

1.	A rendelkezési alapba segélyekre	600 K
2.	A közalapba püspök fizetésére	3000 K
3.	A megmaradó 6400 korona felerésze 3200 K egyházközségek és belső emberek segélyezésére fordittatik a következőképpen:	
a)	A pipei egyházközségnek	200 K
b)	Régeni Áron kolozsvári tanítónak	100 K
c)	Nagy József „ „	100 K
d)	Andrási Gyula toroczkószentgyörgyi kántornak	80 K
	Átvitel:	4080 K

	Áthozatal:	4080 K
e)	Ferenczi Mózes várfalvi kántornak	80 K
f)	Hadházy József deésfalvi lelkésznek	100 K
g)	József Dénes dombói tanítónak	100 K
h)	Kis Sándor dicsőszentmártoni kántornak	80 K
i)	Fodor Ferencz bethlenszentmiklósi kántornak	80 K
j)	Kászoni Árpád mezőörményesi lévitának	130 K
k)	Molnár János ádamosi lelkésznek	100 K
l)	Fazakas Lajos nyárádszentmártoni lelkésznek	100 K
m)	Kelemen György csókfalvi lelkésznek	100 K
n)	Benedek Mihály székelykereszturi tanítónak	100 K
o)	Máthé Lajos firtosváraljai lelkésznek	100 K
p)	József János „ tanítónak	100 K
q)	Fekete József nagysolymosi lelkésznek	100 K
r)	Gálfalvi János gagyai lelkésznek	100 K
s)	Ürmösi Károly h.-jánosfalvi lelkésznek	100 K
t)	Vaska Béla kökösi lelkésznek	100 K
u)	Barabás István hódmezővásárhelyi lelkésznek	300 K
v)	Kiss Sándor füzesgyarmati lelkésznek	200 K
z)	Bartók Géza polgárdi lelkésznek	100 K
zs)	Pálfi Sámuel dévaványai tanítónak	200 K
x)	Boros Áron hódmezővásárhelyi tanítónak	100 K
y)	Szilágyi Tamás orosházai tanítónak	200 K
aa)	Gálfai Ferencz m.-berényi tanítónak	50 K
4.	Belsőemberi özvegyek és árvák segélyezésére fordítatik 3200 korona a következőképen:	
a)	Özv. László Domokosné	200 K
b)	Özv. Györfi Józsefné	200 K
c)	Özv. Gvidó Mózesné	200 K
d)	Özv. Kovács Ferenczné	200 K
e)	Özv. Péterfi Miklósné	200 K
f)	Özv. Barabás Jánosné	200 K
g)	Özv. Sárdi Imréné	100 K
h)	Özv. Márkos Albertné	100 K
i)	Özv. Orbán Mihályné	100 K
	Átvitel	8300 K

	Áthozatal:	8300 K
j) Özv. Bomhér Mózesné		100 K
k) Özv. Siménfalvi Györgyné		80 K
l) Özv. Molnár Miklósné		80 K
m) Özv. Deák Dénesné		80 K
n) Özv. Bedő Józsefné		80 K
o) Özv. Péterfi Sámuelné		80 K
p) Özv. Gálfalvi Sámuelné		80 K
q) Özv. Kovács Mihályné		80 K
r) Özv. Györfi Ferenczné		80 K
s) Özv. Gábor Albertné		80 K
t) Özv. Dombi Mózesné		80 K
u) Özv. Siménfalvi Sándorné		80 K
v) Özv. Sándor Lajosné		80 K
z) Özv. Kozma Tamásné		80 K
zs) Özv. Máthé Sándorné		80 K
x) Özv. Péterfi Sándorné		80 K
y) Özv. Dézsi Mihályné		80 K
aa) Özv. Nagy Mózesné		80 K
bb) Gál Kata		60 K
cc) Máthé Róza		60 K
dd) Özv. Árkosi Jánosné		40 K
ee) Özv. Fodor Andrásné		40 K
ff) Özv. Göncz Mihályné		40 K
	Összeg:	10000 K

Erről az érdekeltek esperesi uton
 értesíttetnek, és értesítetik pénztárnok
 a fia is.

89. Az E. K. Tanács 805—1909. szám alatt beterve-
 zti javaslatát a Berde Mózsa alapból szegény és ala-
 kuló egyházközségek javára kiadandó 2000 K felosztására
 nézve. Főtanácsi bizottság ajánlván az E. K. Tanács javas-
 latának elfogadását, Főtanács az összeget a következőké-
 p határozza felosztani.

III. A Berde Mózsza alapból szegény és alakuló egyház- községek javára 2000 koronának felhasználása.

1. A Nagyteremi egyházközségnek templomra .	500 K
2. A vadadi egyházközségnek templomra . .	500 K
3. A jobbágyfalvi egyházközségnek iskolára .	200 K
4. A sárdi egyházközségnek segélyül . . .	300 K
5. A recsenyédi egyházközségnek papi házra .	500 K
Összeg: .	2000 K

Erről az érdekeltek esperesi uton értesíttetnek, és értesíttetik pénztárnokafia is.

90. Az E. K. Tanács 805—1909. szám alatt beterjeszti javaslatát a Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapból 1000 K-nak a felosztására nézve. Főtanácsi bizottság is ajánlja az E. K. Tanács javaslatának az elfogadását. Főtanács a felosztásra nézve a következőket mondja ki:

IV. A Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapból 1000 koronának felhasználása.

1. A dézsfalvi egyházközségnek	200 K
2. Biró Lajos várfalvi lelkésznek	200 K
3. Lőrinczi István székelykereszturi lelkésznek	200 K
4. Ozsváth Gábor ürmösi lelkésznek	200 K
5. Győrfi István h.-szentmártoni tanítónak . .	100 K
6. Lőrinczi György iszlói tanítónak	100 K
Összesen: .	1000 K

Erről az érdekeltek esperesi uton értesíttetnek, valamint értesíttetik pénztárnokafia is.

91. Az E. K. Tanács 805—1909. szám alatt beterjeszti javaslatát a Zsuki László alapból 210 K segélynek felosztása iránt. A főtanácsi bizottság is ajánlja az E. K. Tanács javaslatának elfogadását. Főtanács a felosztást a következőkben határozza el.

V. A Zsuki László alapból 210 koronának felhasználása:

1. Nagy Benedek nyug. lelkésznek	100 K
2. Budai István nyug. tanítónak	60 K
3. Kádár Sándor sepsiköröspataki tanítónak	50 K
Összesen:	210 K

Erről az érdekeltek esperesi uton értesítetnek, valamint pénztárnok afia is értesítetik.

92. Az E. K. Tanács 805—1909 szám alatt beterjeszti javaslatát a Berde Mózsa alapból gyümölcsészet és méhészet terén jó sikerrel működött lelkészek és tanítók megjutalmazására szolgáló 2000 K.-nak a felosztása iránt.

A főtanácsi bizottság is beadja javaslatát. Ennek tekintetbevételével Főtanács a 2000 K.-át a következőkép határozza felhasználni:

1. Dr. Pázsint Mihály szentmihályfalvi lelkésznek méhészetért	80 K
2. Kelemen Sándor kőrispataki lelkésznek méhészetért	80 K
3. Péter Sándor városfalvi lelkésznek gyümölcsészet és méhészetért	100 K
4. Balázs János szentháromsági tanítónak gyümölcsészetért	80 K
5. Miklós György székelyszentmihályi tanítónak gyümölcsészet és méhészetért	100 K
6. Máthé József firtosmartonosi tanítónak gyümölcsészet és méhészetért	80 K
7. Péter József tordátfalvi tanítónak gyümölcsészet és méhészetért	80 K
8. Kiss Dénes magyarzsákodi tanítónak gyümölcsészetért	80 K
9. Kelemen György csókfalvi lelkésznek	80 K
10. Bedő Gábor magyarsárosi lelkésznek	80 K
Átvitel:	840 K

	Áthozatal : .	840 K
11. Inczeffi Áron magyarsárosi tanítónak . . .		80 K
12. Az egyház közalapjába szükségletek fedezé- sére tételessék át		1080 K
	Összeg .	2000 K

Erről az illetők esperesi uton értesít-
tetnek, valamint pénztárnok afia is értesítettik.

93. Az E. K. Tanács a már megszűnt tordai gimnáziummal kapcsolatos ügyekben követk. előterjesztést teszi.

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 27—1908 főtan. jk. sz. határozata értelmében a tordai állami főgimnáziumban elhelyezkedett unitárius tanulókat az 1908/9 ugynevezett átmeneti tanévben is részesítettük a Koncz és Berdeféle alapok élvezetében. Gondoskodtunk az internatusnak fenntartásáról is ez időre. A gimn. épületet átengedtük az állami főgimn. céljára, valamint a könyvtár kivételével az szertárakat is megfelelő árban. Az állami főgimnázium ezt igénybe is vette, de sem az épület hasznbérébe, sem a szertárak értékebe ez ideig még nem fizette ki a kért összeget. Tekintettel arra, hogy az állami főgimnázium 1909/10. tanévre is a mi épületünkben kell elhelyezkedjék, átengedtük erre az időre is, illetve a gimn. igazgatósággal arra vonatkozólag szerződést kötöttünk.

A megszűnt gimnáziumhoz tartozott vagyon, valamint az internátus fenntartását illetőleg beható tárgyalás s annak eredményéhez képest javaslatadásra egy ad hoc bizottságot küldöttünk volt ki. A bizottság eleget tévén megbízatásának munkálatát beterjesztette, melynek figyelembevételével E. K. Tanácsunk 487—1909 szám alatt a következő határozatot hozta :

I. Megállapítottott, hogy a megszűnt gimnáziumhoz tartozott összes ingó és ingatlan vagyon a következőkből áll:

1. Pápai Isvánné Gyulai Zsófia-alap . . . 7035 K 86 f.
2. Zilahi Sámuel-alap 234 K 39 f.

Átvitel . 7270 K 25 f.

	Áthozatal .	7270 K 25 f.
3.	Abrudbányai Mártzi Sámuel-alap	492 K 35 f.
4.	Koncz János-alap	23684 K 09 f.
5.	„ „ alapból való megtakarítás .	77 K 57 f.
6.	Berde czipó-alap a buni birtok $\frac{1}{4}$ -ed részének leltári érték számítva . . .	40181 K 29 f.
7.	Berde czipó-alapból való megtakarítás .	3170 K 11 f.
8.	Szentiványi Zsigmond és neje Zsuki Judit-alap	2462 K 11 f.
9.	Czakó László-alap	3567 K 92 f.
10.	Pénztármaradékból gyült forgó tőke .	10146 K 91 f.
11.	A tordai határon levő részint igazgatói használatban levő 24 hold 832 □-öl birtok értéke	7000 K — f.
12.	Az iskolai épület értéke	60000 K — f.
13.	Klug József-alap	162 K 28 f.
14.	Derzsi Károly-alap	235 K 15 f.
15.	Kőváry László-alap	438 K 71 f.
16.	Kövendi Fejér Márton-alap az évi 2 K jutalom után számítva 4 %-al a tőkét .	50 K — f.
17.	Kisgyörgy Sándor-alap	108 K 58 f.
18.	Székely György-alap	1000 K — f.
19.	Nagy Balázs-alap	511 K 25 f.
20.	Tantermek haszonbéréből gyült alap .	77985 K 35 f.
21.	Brassai Sámuel-alap	33131 K 23 f.
22.	id. Szentpéteri N. János-alap	647 K 48 f.
23.	Száknovits Istvánné-alap	912 K 68 f.
24.	Turi Jobbágy Andrásféle szindi birtok 224 hold 642 □-öl területtel	51400 K — f.
25.	Tordán a Kazinczy-utczai 8. sz. ház- telek értéke (régbbi tanári lakás) . .	12000 K — f.
26.	Tordán Kazinczy-utczai 7. sz. házastelek értéke (régbbi tanári lakás)	16000 K — f.
	Összesen .	352635 K 31 f.

Ezen alapok közül a Székely György-alap a végren-
delet értelmében is a tordai egyházközség kezelésébe tar-
tozik. Nagy Balázsféle alap pedig Nagy Balázsnak a „Tor-

dai Egyesült Kisegítő és Takarékpénztár Részvénytársaság“, mint az alapítványt tevővel egyetértőleg tett nyilatkozata értelmében az E. K. Tanács felügyelete alatt a tordai áll. gimnáziumban tanuló növendékek jutalmazására fordítandó vállalkulónbség nélkül. E két alapítványi összeg 1511 K 25 f. levonásával az összes ingó és ingatlan vagyon értéke teszen: 351124 K 06 f. És pedig:

a) ingatlanok értéke	186581 K 29 f.
b) pénzvagyon „	164542 K 77 f.
Együtt .	351124 K 06 f.

Ez összegbe nincs beszámítva:

1. A gimnázium tanhelyiségeiért az államtól 1908/9. tanévre fizetendő haszonbér, mely tenne: 2000 K — f.
2. A gimn. felszerelés és szertáraknak értéke, melyek 4356 K 10 f. leltári becsértékben felajánlva az államnak átvételre . 4356 K 10 f.
3. Az internátus felszerelésének értéke hozzávetőlegesen számítva 1000 K — f.
4. A gimnáziumi könyvtár.

Az E. K. Tanács határozza:

a) A Székely György-alap 1000 K. az alapítványi biz. által adassék átrendeltetési céljának megfelelő kezelésbe a tordai egyházközségnek.

b) A Nagy Balázs alapítványt illetőleg értesíttessék az alapítványt tevő „Tordai Kisegítő és Takarékpénztár Részvénytársaság“, hogy mivel egyházunk csak unitárius célokra, unitárius intézetek javára tett alapítványokat kezelhet, a Nagy Balázs alapítványt tovább nem kezelheti s rendelkezésére bocsátja az intézetnek, felkérve intézkedni az iránt, hogy az alap hová, illetve kinek a kezéhez adassék ki.

c) Az E. Főtanácsnak előterjesztés tétetik az iránt, hogy a megszűnt gimnáziumhoz tartozott összes vagyon 1909. évi deczember 31-ig az eddigi módon kezeltessek. 1910. évi január 1-től kezdődőleg az összes pénzvagyon egyházunk közpénztárában, az ingatlan vagyon pedig gaz-

dasági bizottságunk által kezeltessék „a tordai gimnáziumból származott vagyon“ főczim alatt. A közpénztárban lesz kezelendő a gimn. szertárak, felszerelés értékében befolyandó összeg is, ellenben a gimn. könyvtár, további intézkedésig, meghagyatik az alapítványi bizottság kezelésében.

Az ingatlan javak közül azok, a melyek telekkönyvben a tordai gimnázium nevén állottak, átírandók egyházunk nevére telekkönyvileg is.

II. Tordán az állami gimnáziumba tanuló unitárius növendékek részére internátus szervezését és fenntartását illetőleg, E. K. Tanácsunk ezen nagyfontosságú kérdésnek minden részletét behatóan tárgyalva, arra a megyőződésre jutott, hogy tordai gimnáziumunk megszűnése folytán egyházunk érdeke az, hogy meglevő kolozsvári és székelykereszturi gimnáziumunk támogattassék hathatósan. E végből a tordaaranyoskörből származó és kolozsvári főgimnáziumunkban tanuló szegény, jó igyekezetű és magaviseletű növendékeknek konviktusi és iskolai díjai a megszűnt gimnáziumhoz kötött egyes alapok jövedelméből fedezendők. Felhivatik azért az alapítványi bizottság ujabban beható tárgyalás alá venni ezen kérdést, nagy figyelmet fordítva arra, nem-e czélszerűbb, hogy a tordaaranyoskörből származott és a tordai állami gimnáziumban elhelyezkedett unitárius tanulók már most a kolozsvári főgimnáziumba terelődjenek. Mert tekintettel az ad hoc bizottságban megjelent alapítványi biz. tag afiainak azon határozott kijelentésére, hogy Tordán internatust felállítani konviktus nélkül hiábavaló, sőt arra gondolni sem lehet, E. K. Tanácsunk a konviktus állítása eszméjét nem fogadja el s ez okon internatus szervezését és fenntartását sem tartja czélszerűnek. Hogy azonban a tordaaranyoskörbeli szülők, illetve tanulókra ne legyen meglepetésszerű a helyzet változása s mintegy időt nyerjenek maguknak a tanítás, illetve tanulás helyének meghatározására, E. K. Tanácsunk az 1909/10. tanévben is, mint még ugynevezett átmeneti évben, segíyezni óhajtja a tordai állami gimnáziumban tanuló unitárius növendékeket, amennyiben az igénybe vétetik. E célra E. Főtanácsunk utóla-

gos jóváhagyása reményében az alapok jövedelméből és a gimn. épület helyiségei után 1909/10. tanévben befolyó haszonbérjövdelemből 6381 K 58 fill. vett számításba az E. K. Tanács azzal, hogy ez összegből, az alapítványi bizottság javaslata alapján a tanulók bennlakási, élelmezési vagy pénzbeli segélyben részesüljenek.

Az alapítványi bizottság e tekintetben is tégyen jelentést az E. K. Tanácsnak. És a mennyiben a bizottság a bennlakási kedvezményadást a jövő tanévben is fenntartandónak véleményezi, a bennlakásra vonatkozólag Józsa György és neje Székely Ágnes tordai lakósokkal létesített és a bizottság részéről jóváhagyásra felterjesztett szerződés tervezet jóváhagyása arra az időre tartatik fenn. A konviktus tárgyában felterjesztett szerződés-tervezet, valamint az internátus és konviktusra vonatkozó 1909/10. tanévi költségvetést E. K. Tanácsunk nem fogadta el.

Az internátust illetőleg, E. K. Tanácsunk a fentiek értelmében határozta előterjesztést tenni az E. Főtanácsnak azzal a javaslattal, hogy a tordai állami főgimnáziumba tanuló unitárius növendékeknek segélyezése az 1909/10. tanévvel végleg szűnjön meg.

III. A megszűnt gimnáziumhoz tartozott vagyon jövedelmének felhasználását illetőleg az E. K. Tanács előterjesztést határozta tenni az E. Főtanácsnak, hogy:

- A) 1. Pápai Istvánné-alap 1909. évi kamatjöv. 281 K 43 f.
 2. Mártzi Sámuel-alapé 19 K 68 f.
 3. Zilahi „ „ 9 K 37 f.
 4. A Koncz János alaptól eddig is ösztöndíjra adott összeg 320 K — f.
 5. A Koncz alaptól megtakarított tőke kamatja 3 K 10 f.
 6. Berde czipó alaptól 1300 K — f.
 7. „ alaptól megtakarított tőke kamatja 126 K 80 f.
 8. Szentiványi Zsigmond-alapé 98 K 48 f.
 9. Czakó László-alapé 142 K 72 f.
 10. Forgótőke kamatja 400 K — f.
 Átvitel . 2701 K 58 f.

Áthozatal . 2701 K 58 f.

11. A tordai határon levő ingatlanok haszonbére 480 K — f.

12. A gimn. helyiségekért 1909/10. tanévben kapandó haszonbér 3200 K — f.

Együtt . 6381 K 58 f.

fordíttassék 1909/10. tanévben a tordai állami gimnáziumban járó unitárius növendékek segélyezésére, úgy azonban, hogy bármily nemű segélyben csakis a gimn. 4 alsó osztályba járó tanulók részesíthetők.

B) Jutalmazásokra rendelt és a vagyonkimutatásban 13—17. sorszám alatt felvett alapítványok közül:

1. Klug József alap,
2. Derzsi Károly alap,
3. Kőváry László alap,
4. Fejér Márton alap,
5. Kisgyörgy Sándor alap további intézkedésig tőkésítendő.

C) 1. Tantermek alapjának 1909. évi kamatjövedelme 3120 K — f.

2. Brassai alapé 1325 K 24 f.

3. Szaknovits Istvánné alapé 36 K 50 f.

4. A Jobbágy András-féle birtok haszonbére 2400 K — f.

5. Kazinczy u. 7. sz. ház bére 780 K — f.

6. „ u. 8. sz. „ „ 600 K — f.

7. Id. Szentpéteri Nemes János alaptól 25 K 89 f.

Együtt: . 8287 K 63 f.

fordíttassék az 1909/10. tanévben a kolozsvári főgimnáziumban tanuló Tordaaranyos körből származott jó igyekezetű és magaviseletű, unitárius vallású, szegény tanulók konvikтусi és iskolai díjainak fedezésére. Amennyiben ez összeg nem vétetnék egészen igénybe, a fennmaradó rész egyelőre tétessék át a közalapba a kolozsvári kollegium és székelykereszturi gimnázium szükségleteinek fedezésére.

Végül tekintettel arra, hogy a tordai egyházközség lelkesze, a már megszűnt gimnáziumban teljesített hitokta-

tásért évenként 400 kor. tiszteletdíjt élvezett egyházunktól, de megszűnván a gimnázium, a felállított gimnáziumba járó unitárius növendékek hitoktatásáért az állam fizet tiszteletdíjat, E. K. Tanácsunk határozza, hogy egyházunktól 1908. évi szept. 1-től számitandólag csak annyiban huzhat a tordai lelkes hitoktatói tiszteletdíjat, amennyiben az állam által adott tanévi tiszteletdíj nem teszen évi 400 koronát. Vagyis az állam által adott hitoktatói tiszteletdíj egészítendő ki 400 koronáig. Felhivatik az alapítványi bizottság ezen ügyet részletesen megvizsgálni és ha Lőrinczy Dénes tordai lelkes afia esetleg többet vett volna fel ily czimen a pénztárból, a többletet köteles megtéríteni.

Egyben 633, 670, 722, 742, 871—1909. számok alatt jelenti az E. K. Tanács, hogy :

1. A tordai alapítványi bizottság és a tordai egyház-község kéréssel fordult az E. K. Tanácshoz a 487—1909. szám a. hozott határozat megváltoztatására és Tordán az állami főgimnáziumba elhelyezkedő unitárius tanulók részére konviktussal egybekötött internatus fentartására.

Az E. K. Tanács fentartotta 487. sz. határozatát s az alapítványi bizottságnak 1909/10. tanévi internátusra vonatkozólag Józsa Györggyel kötött szerződést jóváhagyta. A már 487. sz. határozatában is említett 6381 kor. 58 fillért az állami főgimnáziumban elhelyezkedő unitárius tanulók 1909/10. tanévi mindennemű segélyezésére rendelkezésére bocsátja a bizottságnak, nem kifogásolja, ha az internatusi költségeken felülmaradó részt, a helyi viszonyok és körülmények figyelembevételével nyújtja segélyül a tanulóknak, természetesen az E. K. Tanács jóváhagyásával.

2. Az aranyostordai egyházkör közgyűlése is folyamodást nyújtott be az E. Főtanácshoz intézve, Tordán egy konviktussal egybekötött internatus felállítása és fentartása iránt. Az E. K. Tanács ezen kérvényt az E. Főtanácshoz terjeszti azzal, hogy mellőztessék.

3. Lőrinczy Dénes tordai lelkes afia is kérvényt nyújtott be a 487—1909. sz. határozat reá vonatkozó és szerinte sérelmes része ellen, kérve az E. K. Tanácsot

határozata megváltoztatására s az általa hitoktatói díj czimen eddig élvezett 400 kor. évi tiszteletdíjnak a tordai lelkészi állás emelésére szolgáló állandó segély czimen való folyósítására. Az E. K. Tanács értesítette folyamodó lelkészt, hogy a 204, 276—1897/t. ü., 181—1897/k. i. és 83—1897. főtan. jk. sz. határozatok, valamint magának folyamodónak kongruája ügyében a főtiszt. püspök urhoz 268—1902. lel. szám. a. folyamodásának igazolása szerint az évi 400 kor. végzett munkáért adott tiszteletdíj volt és az állás emelésére szolgáló segélynek csakis annyiban tekinthető, hogy az egyház hitoktatási munkával is megbizva a lelkészt, tiszteletdíjban részesítette s ez által évi jövedelmét mintegy fokozta. Ez okon fentartva 487. sz. határozatát, a tordai lelkészt csak annyiban részesíti hitoktatói tiszteletdíjban, amennyiben az állam a gimn. hitoktatásért nem adna évi 400 koronát. Az esetleg kevesebb összeget az egyház kiegészíti 400 koronára. Lőrinczy Dénes afia az E. K. Tanács határozata ellen fellebezés, helyesebben kéressel járul az E. Főtanácshoz. Az E. K. Tanács ezen kérést a fentebb elősorolt indokokból azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy folyamodó kérésével utasíttassék el.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztésének jóváhagyó tudomásul vételére s abban foglalt javaslatai elfogadásával meghatározni :

1. A megszűnt gimnáziumhoz tartozott összes vagyon 1910. évi január 1-től kezdve egyházunk közpénztárában kezeltetik, az ingatlanok gazdasági bizottságunk által és pedig „a tordai gimnáziumtól származott vagyon“ főczim alatt.

2. Az ingatlanok, melyek a tordai unitárius gimnázium nevén állottak telekkönyvileg áttelekkönyvezendők egyházunk nevére.

3. A tordai állami főgimnáziumba járó unitárius tanulók segélyezésére fordítatik, az E. K. Tanács előterjesztése értelmében, 1909/10. tanévben 6381 kor. 58 f Az 1909/10. tanéven túl a tordai állami főgimnáziumba járó unitárius növendékek semminemű segélyben egyházunk részéről

nem részesíttetnek. A kolozsvári főgimnáziumban tanuló aranyostordakörbeli unitárius növendékek segélyezésére fordítatik az 1909/10. tanévben, az E. K. Tanács előterjesztése értelmében, 8287 kor. 63 fillér.

4. Utasítatik az E. K. Tanács, hogy a jövő E. Főtanács elé tegyen részletes előterjesztést a tordai gimnáziumhoz tartozott vagyon s annak jövedelmének 1909/10. tanévben tul mikénti felhasználását illetőleg.

Kapcsolatosan felolvastatik a főtanácsi biz. vonatkozó jelentése, illetve javaslata:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Főtanácsi bizottság az E. K. Tanácsnak a tordai megszűnt gymnasium alapjai elhelyezésére és az alapok jövedelmeinek felosztására vonatkozó javaslatát elfogadására ajánlja, azon módosítással, hogy a Székely György alap, mint a tordai egyházközség tulajdona, adassék át a tordai egyházközségnek.

A javaslatnak Lőrinczy Dénes tordai lelkész által a közpénztárból eddig élvezett évi 400 korona hitoktatói díj beszüntetésére vonatkozó részét a főtanácsi bizottság mellőzni ajánlja és javasolja, hogy az évi 400 korona a mindenkor tordai lelkésznek a közpénztárból ezután is kifizetessék. Ezen összeg a tordai lelkész díjlevelébe fel van véve, tekintet nélkül arra, hogy a lelkész a hittan tanításáért az iskolafentartó részéről külön díjazásban részesül-e vagy sem.

Ezen díjazásra különben is jelenlegi lelkésznek szerzett joga van.

Az egyházi főhatóságnak midőn ezen 400 koronát a tordai lelkésznek felajánlotta, czélja az volt, hogy a tordai lelkész jövedelmét, aki akkor is részesült az iskolafentartótól díjazásban, fokozza. Most midőn a lelkészek jövedelme a legkisebb egyházközségben is csaknem egyenlő a népesebb egyházközségek lelkészi jövedelmével, pedig kívánatos, hogy a fontosabb pontokon ezen jövedelem több

legyen, hogy így ezek elnyeréseért lelkészeink között a verseny továbbra is fentartassék.

Kolozsvár, 1909. aug. 27.

Dr. Ferenczy Géza, s. k.
elnök.

Bedő Ferencs, s. k.
előadó.

Főtanács az E. K. Tanács tett előterjesztését elfogadja és mindenkben határozattá emeli a következők mellett:

1. A Székely György-alap, mint a tordai egyházközségünk tulajdona, adassék át a tordai egyházközségnek.

2. A tordai egyházközségnek lelkészi fizetés pótlására jelenben Lőrinczy Dénes javára, az Egyház pénztárából eddig élvezett évi 400 K.-t tekintve a tordai lelkészi állás helyzetét, társadalmi és egyházi elhivatását, továbbra is megadja, de nem válástanításért, hanem mint fizetési pótlékot kongruába be nem számítandólag.

Ez ügyben minden további intézkedéssel megbizatik az E. K. Tanács.

94. Az E. K. Tanács 147—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 116—1908. főtan. jk. sz. alatt hozott határozatával kiadta E. K. Tanácsunknak a főtanácsi bizottság következő általános jelentését tárgyalásra és jelentéstételre:

Méltóságos és Főtisztelendő Főtanács!

A főtanácsi bizottság fájó érzettel állapította meg, hogy az 1907. évi főtanácsi bizottság általános jelentése a korábbi évek gyakorlatától eltérőleg a főtanácsi jegyzőkönyvbe nem vététt fel.

A főtanácsi bizottság általános jelentése az egyház életében előforduló, a tárgysorozat közvetlen tárgyát nem

képező, nem mindennapi jelentőségű események is kiválmaknak a vallásközönség egyetemét érintő magasabb szempontbóli bírálatát és méltánylatát van hivatva kidomborítani.

Ilyen jelentésnek a jkvbeli kihagyása mindenesetre a történelmi hűség rovására történik; de azonkívül megbénítja a kifejezett gondolatnak a közérületbeni kellő előkészítését, sőt a munkakedvet is.

Az 1907. évi általános jelentésnek kihagyása annál méltánytalanabb, mert a jeleni Főtanács leglényegesebb teendőinek többje pl. a birtokkezelés reformjának, továbbá az államsegély mikénti felosztásának kérdése épen a főtanácsi bizottság jelzett általános jelentésében találja kiindulási pontját; s mert e jelentés egyéb kíválmái is jelen tárgysorozat rendén érdemlegesen intézkedés, vagy megfelelő előkészítés tárgyát képezik.

A főtanácsi bizottság a kapott felvilágosítások által a kihagyást kellően indokoltnak nem látja; s ép azért az 1907. évi általános jelentésnek a múlt évi főtanácsi jkvbe leendő utólagos felvételét, vagy annak jelen jkvben leendő beiktatását ajánlja és kéri.

2. A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács 971—1908. sz. határozata alapján vizsgálat tárgyává tette saját teendőinek határait;

és azon megállapodásra jutott, hogy a Főtanács elé terjesztendő számadások, költségvetések és jelentések megvizsgálata, s a vizsgálat eredményérőli jelentéstétel nem meríti ki azon föladatokat, melyeknek megoldására a főt. bizott. létesítettetett.

A főtanácsi bizottság a vallásközönségünk egyetemét érintő összes ténykedések feletti tárgyilagos kritikai mérlegelése és javaslattétel véleményezésre érzi magát hivatottnak és kötelezettnek.

Ezen feladata betöltése céljából rendelkezésére kell álljanak — ülészezésének tartama alatt — mindazon eszközök, melyekből véleményezését kialakíthatja.

Jogának ki kell terjednie arra, hogy ellenőrző ténykedését — mindig csak ülészezése tartama alatt — a vallás-

közönség összes ügyeire kiterjeszthesse, jogosultnak kell lennie ép úgy az összes vívmányok megtekintésére, mint a tisztviselők meghallgatására, pénztárvizsgálatra stb.

Mindezekből meritett közvetlen ismerete és tapasztalata alapján szerezhethet magának meggyőződést; és saját felelőssége érzetében tehet a Mélt. és főtiszt. Főtanácsnak véleményező javaslatot.

A főtanácsi bizottság e hatáskört gyakorolta a múltban, s az E. K. Tanács már hivatkozott véleményezésével szemben, e gyakorlatot követte jelen ülésezéseinek tartalma alatt is.

Ennél tágasabb hatáskört nem vindikál; de felelősségének tudatában kevesebbel meg nem elégedhetik.

Ha kifejezésben itt-ott elvétve oly szavat is használt, mely nem a véleményezés, hanem a cselekvés kifejezése, az toll hibánál, vagy a lázas munka gyorsaságánál egyébként egy kis jóakarattal nem minősíthető.

3. A tárgysorozat rendén 22. és 25. pontok alatt a Duna-Tiszamenti egyházkör területén leányegyházak és körlelkésziségek szerveztetnek.

Hangsúlyozni kell a főtanácsi bizottságnak ezen intézkedések rendkívüli fontosságát.

Ha egy ily intézkedés alapos körütekintéssel és oly támogatással történik, hogy az életerős gyökeret verhet, akkor ezek vallásközönségünk birodalmának előretolt őrtornyai; ha azonban a gyors alapítást hosszú vegetálás és gyors kimúlás követi; akkor az ily intézkedés nemcsak céltalan, de egyenesen hátrányos.

Hangsúlyozandó irányítónak tartja a bizottság, hogy úgy leányegyházunk, mint körlelkésziségek, főleg a Királyhágón tuli részekben csak ott és akkor létesíttessenek, hol és amikor az életképesség összes feltételei fenforognak.

És ha létesíttettek, akkor felhasználni óhajtja a mult szomorú tapasztalatait, és kívánja, hogy ezek a vallásközönség egyetemével oly szerves összefüggésbe hozásának, hogy annak állandó tápláló, védő melegét érezzék.

Épp azért megváltoztatandónak vélelmezi azt a gyakorlatot, hogy kezdő ifjak gyors egymásutánban követő vezetése alá helyeztessék ezek kormányzása; s kívánja, hogy megfelelő tapasztalattal bíró, kellő anyagi eszközökkel ellátott, lehetőleg állandó jellegű lelkészek és tanítók bizassanak meg a Királyhágón inneni egyházközségek vezetésével.

4. A körlelkészség, mint ilyenek, jelen Főtanács által lesznek vallásközönségünk kormányzatába beállítva. Miután ezeknek helyzete, egymáshoz, a rendes lelkészekhez, valamint a felsőbb hatóságokhoz való viszonya törvényileg nincs szabályozva; óhajtandónak tartja a bizottság ezek viszonyainak törvényhozási rendezését.

A főtanácsi bizottság örömmel és megnyugvással hangsúlyozza, hogy vallásközönségük kormányzásában a legnagyobb rendet és eredményként a fokozatos előhaladást tapasztalta.

Midőn e feletti jóleső örömeinek kifejezést ad, megnyugvással indítványozza, hogy vallásközönségünk vezetőségének különösen

1. Mélt. és főtiszt. püspök urnak; Mélt. főgondnok urnak;

2. az E. K. Tanácsnak;

3. főjegyző, egyházi és püspöki titkár afiainak a főtanács elismerését és köszönetét kifejezni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1908 október 24.

A főtanácsi bizottság.

A fenti jelentés 1-ső pontját illetőleg jelenti az E. K. Tanács, hogy az 1907. évi főtanácsi bizottság általános jelentése egész terjedelmében kinyomatott az 1908. évben tartott E. Főtanács jegyzőkönyvébe. Czélszerűbbnek is látszik amint történt, ezen jelentést, az esetleges félreértések elkerülése végett, akkor nyomatni ki, amikor azzal egyidejűleg az E. K. Tanács észrevételei is kinyomathatók.

A bizottság jelentése 2-ik pontjában a törvényeinkben megjelölt hatáskörének kifejezetten való kiterjesztését

kívánja Az E. K. Tanács megjegyzi, hogy a főtanácsi bizottság hatáskörét illetőleg kifejezte a maga nézetét 971—1908. sz. a. az E. Főtanács elé terjesztett jelentésében, melyet az E. Főtanács is elfogadott. Akkor tett kijelentését most is fentartja egész terjedelmében. Annál is inkább, mivel a bizottságnak alkalmá van betekinteni egyházunk összes ügyeinek kezelésébe. Készséggel bocsátjuk rendelkezésére mindazon adatokat, amelyekre szüksége van. És teljes méltánnyalással ismerjük is el azt az odaadó buzgósággal teljesített lelkiismeretes munkásságot, mellyel a bizottság egyházunk iránti meleg szeretettől vezéreltetve, működik.

A bizottság jelentésének 3-ik pontja az E. Főtanácsnak adott tanácsokat és utasításokat foglalja magában. Ezek a Főtanácsra tartozván, az E. K. Tanács nem is látja szükségét, a maga részéről azokra kiterjeszkedni :

A bizottsági jelentés 4-ik pontját illetőleg megjegyzi az E. K. Tanács, hogy a körlelkészségek helyzeteinek szabályozására azoknak beállítása alkalmával megtétettek az intézkedések és azok szabályozása a jelenben revideálás alatt álló törvényben is keresztül vitetik.

Végül, tekintettel arra, hogy a főtanácsi bizottságnak az E. Főtanács tárgysorozatának tárgyalása rendjén alkalmá nyílik minden tárgyról a maga véleményét, óhaját írásban kifejezni, esetleg a bizottság tagjainak, mint egyházi tanácsosoknak szóbelileg is nyilvánítani. E. K. Tanácsunk a bizottságot általános jelentéstételtől sem kívánja ugyan elzárni, de annak szükségességét fenforogni tulajdonképpen nem látja. Amennyiben mégis ily általános jelentések is tétetnének a főtanácsi bizottságok által, azoknak egész terjedelemben kinyomatását a jegyzőkönyvekben határozatilag kimondani nem ajánlja. Ennélfogva elégnék tartja, ha az 1908. évi főtanácsi bizottságnak általános jelentése is, valamint az E. K. Tanácsnak erre itt megtett észrevétele is a főtanácsi jegyzőkönyvben csak megemlítetik.

Kapcsolatosan felolvastatik a f. évi főtanácsi bizottság vonatkozó jelentése is a következőkben :

Méltóságos és Főtisztelendő Főtanács !

Az E. K. Tanácsnak az előző évi főtanácsi bizottság „általános jelentés“-ére vonatkozó előterjesztését bizottságunk olvasván, konstatálni kívánja, hogy az a meleg elismerés, melyet az E. K. Tanács az előző évi főtanácsi bizottság működésének jutalmazásaként kiemelt — a legerősebb bizonyíték arról, hogy a bizottság azon jelentésében körvonalozott tevékenységével tényleg helyesen — a bizottság célja és létjogosultságának megfelelően, eltalálta munkakörének határait.

Az E. K. Tanács részéről az észrevételekhez fűzött azon kívánságnak, hogy a főtanácsi bizottságok általános jelentései felesleges volta megállapittassék ; s hogy az ily általános jelentések a kinyomatott főtanácsi jkvből kihagyassanak, helyességét indokolni nem tudjuk, s így azzal bizottságunk egyet nem ért.

Az általános jelentés tárgyát — az eddigi gyakorlat szerint — a bizottságnak a működése alatt szerzett tapasztalatokon alapuló, a vallásközönség egyetemét érintő, de szorosan a tárgysorozat tárgyát nem képező oly fontosabb jelentőségű eseményeknek vagy kívánalmaknak kidomborítása képezi ; melyeknek a közvéleményben megérlelése és az E. K. Tanács általi előkészítése általános közérdek ;

s minthogy az előző főtanácsi bizottságok eddigi általános jelentéseiben kidomborított ily fontosabb kívánalmak annyira helyeseknek bizonyultak, hogy a főtanácsi bizottságok néhány éves élettartama daczára, már is nagyrészen megvalósultak, más részük pedig a megvalósulás küszöbén áll ;

a jeleni főtanácsi bizottság is kötelezőnek ugyan nem tekinti, de kívánatosnak tartja az általános jelentések fentartását ; s mennyiben ilyenek beadatnak, javasolja :

hogy azok — az eddigi gyakorlatnak megfelelően — egész terjedelmükben a kinyomatott közgyűlési jkvbe felvétesse.

Az E. K. Tanács egyéb észrevételeit a főtanácsi bizottság tudomásvételre ajánlja.

Kolozsvárt, 1909 aug. 28.

A főtanácsi bizottság:

Bedő Ferencs,
előadó.

Dr. Ferencsy Géza,
elnök.

Főtanács az E. K. Tanács jelentését elfogadja, illetve jóváhagyólag tudomásul veszi. Meghatározza egyszersmind, hogy a főtanácsi bizottságnak tetszésére hagyatik, hogy tegyen-e általános jelentést avagy ne. Azonban tekintettel, hogy a főtanácsi bizottság évről-évre újra alakittatik, egyik főtanácsi bizottság nem hivatott arra, hogy jelentést, illetve észrevételt tegyen az E. K. Tanácsnak a megelőző évi főtanácsi bizottság általános jelentésére adott felvilágosításaira. E tekintetben az elbírálást Főtanács magának tartja fenn.

Meghatároztatik továbbá, hogy amennyiben a főtanácsi bizottságok általános jelentést adnak, azok kivonatossan az ugyanazon évi főtanácsi jegyzőkönyvbe beirandók és kinyomatandók.

Ezzel az idő előhaladván, elnök az ülést bezárja, a következő ülés idejét d. u. 4 órára tűzvé ki.

HATODIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvárt, 1909. augusztus 31-én előljegyzett elnökök elnöklése, egyházi tanácsosok és képviselők jelenlétében.

Előadó, jegyző mint előbb.

95. Olvastatik a főtanácsi bizottság általános jelentése a következőkben:

Általános jelentés.

A főtanácsi bizottság tárgyalásainak folyamata alatt szerzett tapasztalataiból kiemelendőnek véleményezi a következőket:

1. Első éve a jeleni annak, hogy a Nagym. Kormány által az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §. végrehajtásául vallásközönségünk részére kiutalt 120000 K. a rendeltetéseinek megfelelő szétosztásra kerül. Midőn bizottságunk mint első jutott azon keülemes helyzetbe, hogy a szétosztási munkálatokban részt vehetett; örömmel konstatáljuk, hogy a szétosztandó összegből vallásközönségünknek a segély célja keretében tartozó minden közszükséglete részesül egy-egy enyhetnyujtó segélyezésben.

Nem mulaszthatjuk el azonban felemlíteni azt sem, hogy a magas Kormány által vallásközönségünknek adott 120000 K. nem meriti ki sem azt a mértéket, melyhez az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §. alapján vallásközönségünk jogosult igényt formál; sem pedig azon egyházi szerveink szükségletét nem fedezi, melyet a hivatkozott törvényhely a közálladalom által viselni rendel.

Mindazonáltal a nyujtott 120000 K. már oly haladás jogosult igényeink megvalósulása terén, hogy — hazánk nehéz anyagi helyzetére tekintettel is — bizottságunk ezuttal további szorgalmazó lépések tételét nem javasolja ugyan, de a kérdésnek állandó nyilvántartását, s kínálkozó kedvező időben annak napirendre vételét szükségesnek véleményezi.

2. Mint szomorú jelenséget említi fel a bizottság azt a bántó valóságot, hogy ifjuságunk s különösen papjelölteink köréből nem akad elegendő vállalkozó arra, hogy az angol és amerikai hittestvéreink által nagylelküen létesített külföldi tanulmány alapítványok minden időben betöltenessenek; s ez uton ugy a hitközösség meleg ér-

zete állandóan ápoltság, mint ifjuságunk látköre tágitassék.

Mindenesetre kívánatosnak véljük ezen szomorú jelenség állandó jellegű orvoslását; és megfontolandónak javasoljuk, hogy a mennyiben ezen külföldi tanulmányi alapítványok papjelöltjeink által ki nem merítették, ne nyitassék-e ut fiatalabb rendes lelkészeinknek is arra, hogy ezen alapítványokat kihasználhassák.

A tervbe vett segédlelkészi állások szervezése amugy is lehetőséget fog nyújtani lelkészkarunk törekvő és tanulmányos tagjainak arra, hogy egyházközségeinktől a kívánt időig távol maradhassanak.

3. Az 1. pontban már felemlített államsegély felosztás lehetőséget és reményt nyújt arra, hogy egyházközségünknek a szükség és szerénység által nyomorgatott egyházközségei anyagi megerősödése fokozatosan bekövetkezzék, de a mily mérvben következik ez be, ép oly mérvben szükséges az is, hogy az egyes egyházközségek szellemi és jórészt anyagi vezetője is — a lelkész hivatásának magaslatán álljon. Minthogy lelkész nyugdíjalapunk tetemes növekedésével ma már nyugdíjasaink anyagi megélhetése is biztosítva van, kívánatosnak látszik, hogy egyházközségeink valamennyije és pedig első sorban azok, melyek más hitfelekezetekkel ugyanazon politikai községben állanak fenn, tetterős munkabíró és munkaszerető lelkészek vezetése alá kerüljenek.

4. Bár a megvalósulástól még távolállónak véljük, mégis fel kell említenünk az egyházi tisztviselők árvaházának kérdését. Tennünk kell ezt annál inkább, mert tordai megszűnt gimnáziumunk kiürült épületei és alapítványainak egy része mintegy kínálkoznak ezen legnehezebb emberbaráti és legméltóbb egyházi intézmény megvalósítására.

5. A bizottság kiemelendőnek tartja az egyházi önkormányzat szerveinek és intézményeinek fokozatos előhaladását, s ha gazdaságaink jövedelmezőségének várva-várt biztosítása is bekövetkezik, akkor erős a meggyőződésünk,

hogy egy jobb jövőnek már nem kapujánál, de ajtóján kopogtatunk.

Kolozsvárt, 1909 aug. 28.

<i>Benkó Mihály</i>	<i>Dr. Ferenczy Géza</i>
<i>Kosma Ferencz</i>	elnök.
<i>Bedő Ferencs</i>	<i>Gvidó Béla</i>
<i>Vári Albert</i>	<i>Józan Miklós</i>
<i>Lőrincsy Dénes</i>	<i>Kelemen Albert</i>

Főtanácsi bizottság jelentése ezuttal a a jegyzőkönyvben egész terjedelmében kiadatni határoztatik. Az egyes észrevételek figyelembevétel és a szükséges további intézkedések megtétele végett az E. K. Tanácsnak kiadatik.

96. Az E. K. Tanács 767—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A kereszturni egyházkör 19/b. 1909 közgyűlési jk. sz. alatt indítványt terjesztett fel az iránt, hogy: „mondja ki végzésileg a Mélt. és főtiszt. E. Főtanács, hogy a kereszturnkörü unitárius esperes a székelvkereszturn gimnáziumnak felügyelő gondnoka, illetőleg felügyelő gondnoki jogokkal és hatáskörrel bíró előljárója.“

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy a gimnáziumi felügyelő gondnokot az E. Főtanács választotta mindenkor s felügyelő gondnok hivatalból sohasem volt és az szükségfeletti is, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az ne fogadtassék el.

Főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Főtanács a kereszturni egyházkör indítványát visszaadni határozza az egyházkörnek azzal, hogy fejtse ki részletesebben, szabatosan és határozottan preczirozva kívánóságát, illetve kérését.

97. Az E. K. Tanács 830—1909 sz. alatt a következő előterjesztést teszi:

A kereszturn egyházkör 19/5—1909 közgyűlési jk. sz. alatt indítványt adott be az iránt, hogy: „A theologiai ismeretek ujjab fejleményeinek s a vallásos élet ujjab követelményeinek a megismerése és megvitatása végett, a református és evangelikus egyházzal együttesen, rendeztessenek Kolozsvárt, minden év augusztusának második felében, felváltva a ref. theologiai facultáson, az evangelikusok által kijelölendő valamely alkalmas helyen és az unitárius kollégiumban két hétre terjedő népszerű, de a tudomány általános színvonalán álló tanfolyamok.“

Az E. K. Tanács, mivel a körülmények és viszonyok tekintetbe vételével kivihetetlen, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az mellőztessék.

Főtanácsbi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Főtanács az E. K. Tanács javaslatát elfogadja s az indítványt mellőzi.

98. Az E. K. Tanács 721—1909. szám a. a következő előterjesztést teszi:

A kolozsdobokai egyházkör 14—1909 közgyűlési jk. sz. alatt indítványt terjesztett fel az iránt, hogy: „az E. Főtanács a földmívelésügyi miniszterhez intézendő feliratban kérje az állami telepítéseknel egyházunk érdekeinek tekintetbe vételét és a közelebbi telepítések egyikénél — lehetőleg az erdélyi Mezőség valamely pontján — az unitárius települni óhajtók letelepedésének biztosítását.“

E. K. Tanácsunk az indítványt elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az ezen ügyben szükséges további intézkedések megtételével bizassék meg az E. K. Tanács.

Főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Főtanács az E. K. Tanács javaslatát elfogadja s a további lépések tételével megbízza.

99. Az E. K. Tanács 764—1909 sz. alatt a következő előterjesztést teszi:

A kereszturn egyházkör 19.1—1909 közgyűlési jk. sz. alatt indítványt terjesztett fel az iránt, hogy: „az ezelőtt 6—7 évvel elhalt belső emberek özvegyeinek nyugdíja emeltessek legalább akkora összegre, a mekkorát a most közelebről özvegysegre jutott belső asszony, férjének 5 évi szolgálata után 1909. évben kapna, vagyis 600 koronára és árvái után is ennek arányában kapja a neveltetési pótléket fejenként. Továbbá addig is, mig az özvegyek nyugdíja ugy felemeltetnék, az egyházi segélyek kiosztásánál nagy figyelem fordittassék arra, hogy első sorban az özvegyeket vigasztalják meg akkora segélyösszeggel, a mekkora nyugdíjukat a fenti mennyiségre kiegészíthetné. Ha az erre fordítható segélyforrás ez által még ki nem merülne, ez esetben lennének másodsorban a fungens belső emberek segélyezve.“

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy a belső emberi özvegyek és árvák segélyezésére mindenkor nagy figyelmet fordított s figyelmét a belső emberi nyugdíjtörvény jelen revíziója alkalmával is kifogja terjeszteni, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az adassék át az E. K. Tanácsnak, a nyugdíjtörvény revíziója alkalmával figyelembevételre.

Főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatánál elfogadását ajánlja.

Az E. K. Tanács előterjesztése elfogadtatik s az indítvány figyelembevétel végett kiadatik az E. K. Tanácsnak.

100. Az E. K. Tanács 684—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

A duna-tiszamenti egyházkör 10/a—1909. közgyűlési jk. sz. a. következő indítványt terjesztette be: „Miután a Duna-tiszamenti egyházkör, az egyházközségek szétszórtsága miatt, jogosan nem vehető az erdélyi egyházközségekkel egyenlő elbírálás alá: kéressék fel az E. Főtanács az egyházi törvény II. Fejezet 16. §. c) pontjának oly értelemben leendő megváltoztatására, hogy a belső emberek és egyházközségi képviselők közgyűlési kiadásait az egyházközségek fedezzék.”

E. K. Tanácsunk tekintettel azon egyházkörben levő egyházközségek anyagi helyzetére; tekintettel továbbá arra, hogy a segélyalapok felhasználásánál az egyházkör belső embereinek segélyezésénél az indítványban felhozott körülmények is figyelembe vétetnek, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az ne fogadtassék el.

A főtanácsi bizottság ajánlja az E. K. Tanács javaslatának elfogadását.

Főtanács elfogadja az E. K. Tanács javaslatát és mellőzi a duna-tiszamenti egyházkör indítványát.

101. Az E. K. Tanács 694—1909. sz. a. a következő előterjesztést teszi:

A háromszéki egyházkör javaslatot terjesztett föl az iránt, hogy: „a Főtanács a magas kormányt keresse meg a korcsmák vasárnapi bezáratása tekintetében és pedig szombat este 6 órától hétfő reggeli 6 óráig.”

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy a tapasztalás igazolása szerint a korcsmáknak ünnepnapokon nyitva tartása a legtöbb helyen úgy valláserkölcsei, mint szociális szempontokból káros hatásu, a háromszéki egyházkör indítványát azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy az E. Főtanács feliratilag kérje fel a magas kormányt,

intézkedni az iránt, hogy a korcsmák, legalább faluhelyen, ünnepnapokon egész nap zárva tartassanak.

Főtanács elfogadja az E. K. Tanács javaslatát s a további intézkedéssel megbízza.

102. Elnökség megteszi ajánlatát az 1910. évi főtanácsbi bizottságba választandó tagokra nézve.

Főtanács az elnökség ajánlatát elfogadva, egyhangulag megválasztja rendes tagoknak: Kozma Ferencz, Benkő Mihály, dr. Ferenczy Géza, Józan Miklós, Bedő Ferencz, Osváth Gábor, Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, dr. Arkosy Gyula, Kelemen Albert fiait; póttagoknak: Gyöngyösy Béla, József Lajos és Németh István fiait.

103. Elnökség megteszi előterjesztését a jövő évben tartandó zsinati Főtanácsra nézve.

Főtanács a jövő évi zsinati Főtanács helyéül a kolozsdobokai, aranyostordai és Duna-tiszamenti egyházkört jelöli meg. Egyebekben az intézkedést az E. K. Tanácsra bízza.

Több tárgy nem lévén, elnök Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur megköszönvén a tagoknak megjelenésüket, a tanácskozásokban buzgó részvételüket, továbbá a főgondnok uraknak odaadó buzgóságukat és lelkesedésüket, kifejezvén azt az óhaját, hogy feledjük mielőbb a tanácskozásban talán előforduló dissonáns hangokat, de tartsuk hiven emlékünkbén a jókat és kedveseket, a főtanácsbi ülést bezárja, Isten áldását kérve mindnyájunkra a közelben és távolban.

Kelemen Albert közügyigazgató végül buzgó imát mond, majd a gyűlés nevében köszönetet mond az elnökségnek a tanácskozások sikeres és békességre vezérlő ve-

zetéseért. Ezután a főtanács tagjai egymásnak kölcsönös jókat kívánva eloszolnak.

Hogy mindezek a fennebbiek szerint végeztettek és határoztattak, arról neveink aláírásával bizonytságot teszünk:

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán,

unitárius egyházi főgondnok.

Ferencz József,

unitárius püspök.

Fekete Gábor,

unitárius egyházi főgondnok.

Csifó Salamon,

egyházi főjegyző helyett
megbizott jegyző.

Gyöngyösy Béla, Dr. Gál Kelemen, Végh Mihály,

jegyzőkönyvet hitelesítő bizottság.

Függelék

az 1909. évben augusztus hó 29—31 napjain Kolozsvárt
tartott E. Főtanácsi gyűlésen 86. jkvi szám alatti E. K.
Tanácsi előterjesztéshez.

A 120.000 és a 100.000 K. egyházi államsegély felhasználására javaslatot tenni kiküldött bizottság

J E L E N T É S E.

a) Felosztási tervvezet

az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §. alapján a magyarországi Unitárius Egyháznak 1909. évre adott 120.000 kor. államsegélyre nézve.

I. Az egyházi adózás rendezésére, illetve az adózásban mutatkozó túlterheltség megszüntetésére adandók a következő összegek:

Sor-szám	Megnevezés	Egyenként		Összesen	
		K.	f.	K.	f.
1	Az esperesi vizsgálószékek fuvar- és tiszteletdíjára az anya- és leányegyházközségekben	3200	—	3200	—
2	Az esperesi vizsgálószékek ellátási költségeire minden anyaegyházközség együtt 112 × á 20 K.	2240	—	2240	—
3	Az egyházköri rendes évi közgyűlések tartására minden anyaegyházközség együtt 112 × á 10 K.	1120	—	1120	—
4	A köri nevelesügyi bizottság utiköltségeire egy kört 5 taggal számítva 9 kör á 50 K.	450	—	450	—
5	Az egyházközségek terhei, adója és rovatoli fedeztetésére :				
	a) kolozs-dobokai egyházkör . .	700	—		
	b) aranyos-tordai . .	3000	—		
	c) küüllői . .	1500	—		
	d) marosi . .	2400	—		
	e) kereszturi . .	4500	—		
	f) udvarhelyi . .	3400	—		
	g) felső-fejéri . .	1200	—		
	h) háromszéki . .	1700	—		
	i) duna-tiszamenti . .	1600	—	20000	—
6	Az évi főtanácsi és zsinattartási költségekre	2500	—	2500	—
	Átvitel	—	—	29510	—

Sor- szám	Megnevezés	Egyenként		Összesen	
		K	f.	K	f.
	Áthozatal . .	—	—	29510	—
7	Az egyházközségek 1856/7. évi ro- vatal tartozásainak 1909 kamataira .	2059	—	2059	—
8	Az egyházközségek 1856/7. évi ro- vatal tartozásainak tőketörlesztési részlete	2000	—	2000	—
9	Az egyházközségek kántori fizetésé- nek rendezési költségeire	4000	—	4000	—
10	A petrozsényi egyházközség egyházi adózásának rendezésére	1200	—	—	—
11	A füzesgyarmati egyházközség egy- házi adózásának rendezésére	1200	—	—	—
12	A kolozsvári egyházközség egyházi adózásának rendezésére	1500	—	—	—
13	A budapesti egyházközség egyházi adózásának rendezésére	1000	—	—	—
14	A fogarasi egyházközség egyházi adó- zásának rendezésére	1600	—	—	—
15	A hódmezővásárhelyi egyházközség egyházi adózásának rendezésére	1000	—	—	—
16	A székelyudvarhelyi egyházközség egyházi adózásának rendezésére	500	—	—	—
17	A brassói egyházközség egyházi adó- zásának rendezésére	2000	—	—	—
18	A sepsiszentgyörgyi egyházközség egyházi adózásának rendezésére	1200	—	—	—
19	A Segesvár Erzsébetváros-Medgyesi egyházközs. egyházi adózásának rend.	2000	—	13200	—
	Összesen . .	—	—	50769	—

II. Az egyházi közigazgatás költségeire adandók a következő összegek:

Sor- szám	Megnevezés	Évi javadalma		Közalap fedez		Államsegély fedez	
		K	f.	K	f.	K	f.
1	Püspök évi fizetése a Br. Baldácsy-alap évi 3000 K. járulékán kívül	9000	—	5000	—	4000	—
	Atvitel	9000	—	5000	—	4000	—

Sor- szám	Megnevezés	Évi javadalma		Közalap fedez		Államsegély fedez	
		K	f.	K	f.	K	f.
	Áthozatal . . .	9000		5000	--	4000	--
2	Püspök évi representationá- lis javadalma	1000		—	—	1000	—
3	Egyházi főjegyző	1000	—	500	—	500	—
4	Egyházi és püspöki titkár fizetése . . 4000 K						
	Egyházi és püspöki titkár korpótléka 600 K						
	Egyházi és püspöki titkár szálláspénze 1170 K	5770	—	2400	—	3370	—
5	Egyházi pénztárnok fizetése 3200 K						
	pénzt. szálláspénze 1170 K	4370	—	2000	—	2370	—
6	Pénzt. ellenőr fizetése 2000 K						
	javaslunk emelést 400 K	2400	—	1200	—	1200	—
7	Jogtanácsos évi fizetése .	1000	—	400	—	600	—
8	I. számvevő „ „ .	1200	—	600	—	600	—
9	II. „ „ „ „ .	1000	—	400	—	600	—
10	Egyházi levéltárnok fizetése	200	—	—	—	200	—
11	„ könyvtárnok fizetése 300 K						
	javaslunk emelést 200 K	500	—	200	—	300	—
12	Egyházi őrök évi fi- zetése 1200 K						
	Egyházi őrök évi szálláspénze . . 510 K						
	javaslunk emelést 290 K	2000	—	1000	—	1000	—
13	Díjnok megállapított évi díjazására	500	—	120	—	380	—
14	Mérnök évi díjazására . .	400	—	—	—	400	—
15	Irodai szolga fizetése 720 K						
	szálláspénze . . 200 K	920	—	500	—	420	—
16	Irodai költségek, egyházi és irodai nyomtatványok és főtanácsos köny- vek kinyomatása 2000 K						
	javaslunk emelést 1000 K	3000	—	2000	—	1000	—
	Atvitel . . .	34260	—	16320	—	17940	—

Sor- szám	Megnevezés	Évi javadalma		Közalap fedez		Allamsegély fedez	
		K	f.	K	f.	K	f.
	Áthozatal . . .	34260	—	16320	—	17940	—
17	Közigazgatási helyiségek fűtése és világítása . . .	2000	—	1000	—	1000	—
18	Tisztogatási, javítási és fenntartási költségek . . .	500	—	200	—	300	—
19	Gazdaságok közigazgatási és kezelési költségei . .	8392	—	—	—	8392	—
20	Közigazgatási hivatalos kiküldetésekre	1500	—	—	—	1500	—
21	Közigazgatási tisztviselők megállapított fizetés emelkedése és korpótlékaira	2500	—	—	—	2500	—
22	Főtanácsi bizottság utiköltsége és napidija	479	—	200	—	279	—
23	Esperesi fizetésekre :						
	a) kolozs-dobokai 500 K						
	b) küüllőköri . 500 K						
	c) felsőfejéri . . 500 K						
	d) háromszéki . 500 K						
	e) duna-tiszamenti 500 K						
	f) aranyos-tordaköri 600 K						
	g) marosi köri . 600 K						
	h) udvarhelyköri 600 K						
	i) kereszturköri . 700 K	5000	—	—	—	5000	—
24	Körjegyzőknek $9 \times$ á 60 K	540	—	—	—	540	—
25	Egyházköri közgyűlésekre fuvardíja lelkésznek, kántornak és egyházközségi képviselőnek 112 egyházközség á 3 személylyel egyenkint 5 K.-val számítva $112 \times 3 = 336 \times 5$ K.	1680	—	—	—	1680	—
26	Az előbbi czimen a leányegyházközségekből a kántor-tanítók fuvardíja 20 leányegyházközséget átlag számítva egy személylyel 5 K.-val, 20×5	100	—	—	—	100	—
	Átvitel . . .	56951	—	17720	—	39231	—

Sor- szám	Megnevezés	Évi javadalma		Közalap fedez		Allamsegély fedez	
		K	f.	K	f.	K	f.
	Áthozatal . . .	56951	—	17720	—	39231	—
27	Közigazgatási munkaképtelenné vált tisztviselők s ezek özvegyei és árvái ellátási költsége	10000	—	—	—	10000	—
	Összesen . . .	66951	—	17720	—	49231	—
	<i>III. A lelkészi nyugdijalap segélyezése.</i>						
1	A lelkészi nyugdijalapba ennek segélyezésére adatik	—	—	—	—	20000	—
	<i>Összegezés.</i>						
I.	Egyházi adózás rendezésére, illetve az adózási tulterheltség megszüntetésére	—	—	—	—	50769	—
II.	Egyházi közig. költségeire					49231	—
III.	Lelkészi nyugdijalap segélyezésére	—	—	—	—	20000	—
	Együtt . . .	—	—	—	—	120000	—

Kolozsvár, 1909 évi június 2.

Ferencz József s. k.,
biz. elnök.

Csifó Salamon s k.,
biz. jegyző.

b) **Felosztási terv**

az 1909. évre adott 100.000 K. egyházi államsegélyre nézve.

Sor- szám	Megnevezés	K	f.
1	A Kollegium építésére felvett 200.000 K kölcsön törlesztésére	10.000	—
2	Papnövendékek internátusi és egyetemi tandijába	2.000	—
3	A kollegiumi telekvételre elköltött vagyon 1909. évi $4\frac{1}{2}\%$ -os kamatára .	11.260	—
4	A közalapból 1906 végéig elköltött vagyon részbeni helyreépítésére . . .	5.000	—
5	A papnevelő-intézet fentartási és szervezési költségeire	20.000	—
6	Dávid Ferencz születésének 400-ados jubileumi ünnepélye költségeire I. részlet	5.000	—
7	Kolozsváron a városi felső-tanintézetben vallástanítás céljából szervezendő hitoktatói állás költségeire .	2.400	—
8	Egyházközségeknek templom, iskolák, parochiális épületek építkezésére, illetve javítására kiosztandó	40.000	—
9	Vidéken vallástanítási költségekre és időközi segélyezésekre	4.340	—
	Összesen : .	100.000	—

Kolozsvár, 1909. jun. 2.

Ferencs József, s. k.
biz. elnök.

Csifó Salamon, s. k.
biz. jegyző.

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

390 - 1909/Tan. sz. határozattal, méltóztatott egy bizottságot nevezni ki azzal a megbizatással, hogy tegyen e bizottság javaslatot az 1848. évi XX. t. cz. 3. §-a alapján egyházunknak az 1909. évre utalt 120.000 korona, ugyancsak az 1909. évre utalt 100.000 korona egyházi államsegélyeknek utalványozási céljuknak megfelelően leendő felhasználására nézve.

E bizottság f. évi junius 2-án a Méltóságos és Főtisztelendő Püspök ur elnöklete alatt összeült. Jelen voltak Méltóságos Br. Petrichevich Horváth Kálmán és Méltóságos Fekete Gábor főgondnok urak, továbbá Gál Jenő, Molnár Sándor, Kozma Ferencz, Gyulay Árpád, Péterfi Dénes, dr. Boros György, Végh Mihály, Csitó Salamon, dr. Gál Kelemen és Hadházy Sándor bizottsági tagok.

A Méltóságos és Főtisztelendő Püspök ur üdvözlőlvén az összegyűlt tagokat, jelezvén, hogy minő fontos, egyházi életünket a jelenben és a jövőben is mélyre kiható ügyben kell tanácskoznunk, azt is bejelenti, hogy a kérdés alatti ügyben bizonyos irányelveknek a megbeszélésére a bizottság tagjai közül e gyűlést megelőzőleg összehívta volt a titkárt, a pénztárnokot és egyik számvevőt. Eme jelentése után a gyűlést megnyitja s tanácskozás alá bocsátja előbb a 120.000 K-ának s azután a 100.000 K-ának a miként leendő felosztását. E szempontból felolvastatja a vonatkozó miniszteri iratot, továbbá az általa összehívott szűkebbkörű bizottság által javasolt felosztási irányelveket.

A) A 1200.000 K államsegély felhasználása.

A bizottság beható tárgyalás után a 120.000 K államsegélynek a felhasználására vonatkozólag a melléklet gyanánt tisztelettel ide csatolt tervezetet dolgozta ki s javasolja azt a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak egész terjedelmében való elfo-

gadasra és az E. Főtanácsához végleges elfogadás végett ajánlat-
tal való felterjesztésre.

A bizottságot a mellékleten látható felosztási tervzetnek a
megállapításában a következő indokok vezették :

Számításba vettük, hogy ama czimeken, melyekre a szóban
lévő államsegély adatott, mily összegeket kértünk folyamodá-
sunkban, melyet 1903-ban intéztünk az államhoz. Tekintetbe vet-
tük továbbá azt, hogy a miniszteri iratban jelzett czimek közül,
melyik mily mértékben igényli az elodázhatatlan segítséget s
tekintettel voltunk arra is, hogy az egyházközségeket illető része-
sedés aránya teljes mértékben az ők javukra és erősödésükre
fordíttassék ugy azonban, hogy míg egyfelől erősíteni czélozzuk
a meglevő egyházközségeket, addig másfelől a jövő uj fejlődés-
nek is alapját letenni kívánjuk. Ezek tekintetbe vételével az egy-
házi adózás rendezésére, illetve az adózásban mutatkozó tulter-
heltség megszüntetésére 50.000 K a közigazgatási költségekre
50.000 K és a lelkészi nyugdíjalap gyarapítására 20.000 K része-
sedési arányt állapítottunk meg. Az ily arányu összegek felosz-
tási egyes tételeinél aztán a következő indokok vezettek.

I. Az egyházi adózás rendezése, illetve az adózás tulterhel- ségének megszüntetése.

E czimnél mindenkinek előtte azokat a terheket kívánjuk
levenni az egyházközségekről, melyek *évenként visszatérőleg* min-
den egyházközségnek oly terhei, amelyeket fedezni köteles még
kölsön vagy rovtal utján is. Ehez képest :

1. Az esperesi vizsgálószerk fuvar és tiszteletdíját állapítot-
tuk meg, mely már az előző évben életbe léptettetett az állam-
segély terhére. Tekintettel arra, hogy e czimen a kiadások már
az előző évben a körülmények és viszonyok számbavételével
meg voltak állapítva 2975 K 50 fillérben, e megállapításon vál-
toztatni nem szándékoztunk. De 3200 K-ra e czimen kiadandó
összeget fölemeltük azért, hogy a vizsgálószerk köteles levén a
leányegyházközségeket is legalább is minden két évben egyszer
meglátogatni, e célra kiadandó költség is fedezetet találjon. Ez
összeg a közpénztárban kezeltetvén, az illető esperesek nyug-

táira adandó ki. A leányegyházközségek után felmerülő díjak csak akkor, mikor esperes afiai igazolván az illető leányegyházközségek megvizsgálását, az E. K. Tanács a díjakat koronként és a fedezeti rendelkezésre álló összegnek aránya szerint esetről-esetre megállapította. Önként következik, hogy e fuvar és tiszteletdíjon kívül is, nem ajánljuk, hogy többé bármiféle ügyben e czimen az egyházközségek terheltessenek.

2. Az esperesi vizsgálószer és az iskolai vizsgálatok alkalmával ellátási költségeire minden anygyházközség részére 20 koronát javasolunk. Ennyit e célra teljesen elegendőnek tartunk. Kimondandónak tartjuk itt azt, hogy e czimen egyetlen egyházközség is többet ki nem adhat; a számadások rendén ez összegnél több, csakis elkerülhetetlen és nyomós okok alapján fogadható el. Az egyes egyházközségeket illető összegek az ily egyházközségek számának megfelelően körüli esperes afiai nyugtáira és kezeihez fizettetnek ki a közpénztárból, kötelesek lévén ők az illetményeket az egyházközségeknek számadásra átadni.

3. Az egyházköri évi rendes közgyűlések tartási költségei az egyházközségek terhei lévén, e czimen minden anyaegyházközségnek kiadandónak ajánljuk 10 K-t. Ez összegek a 2. pont alatt jelzett módon szintén esperes afiai kezeihez fizettetnek ki további eljárásra.

4. Minden egyházkörben legalább is 5 nevelésügyi bizottsági tagnak lennie kell. Ezek iskolalátogatási fuvardijainak a fedeztetésére ajánljuk minden egyházkör részére kiadni 50 K-t az illető esperes nyugtájára és kezéhez. Az illető nevelésügyi bizottsági tagok azonban csak iskola látogatásuk igazolása után részesülhetnek fuvardijazásban. A díjazás arányának a megállapítása a körülmények és viszonyok tekintetbe vételével az egyházkör hatáskörébe utaltatik. E pénzről minden évben az egyházköri közgyűlésből rendes és indokolt számadás küldendő fel az E. K. Tanácshoz.

5. Az egyházközségek tisztán keblei fennálló terheinek, adóinak és rovatálainak fedeztetésére, illetve csökkentésére kiadni javasolunk 20.000 K-t. Fedezendőnek tartjuk az egyes egyházközségeknek ez összegből nyerendő jutalékából nem az egyes hívek által fizetendő képét, melynek megváltása az állam által

tervbe van véve, hanem az egyház kebli tisztviselők járulékát, mint a gondnok, jegyző, pénztárnok, magtárnok, egyházfiak, harangozó, erdőőr tiszteletdíjait, illetve fizetéseit. Ez összegnek azonban semmi szín alatt sem szabad az illetők fizetésének emelésére szolgálnia, hanem éppen az eddig meglevő terheknek a könnyítésére, úgy, hogy az e czimen eddig kiadott és elszámolt összegek visszatarthatók legyenek az egyházközségek javára és gyarapodására. Ahol azonban ily czimeken kiadás nem volt eddig, ott megengedendőnek tartjuk, hogy e jutalék terhére bizonyos mérsékelt díjazások állapittassanak meg. E jutalékból fedezendőek amennyiben csak telik, az egyházközségek állami, megyei és községi adói és ilynemű más terhei, továbbá azok a költségek, melyek a hivekre rovatál kivetését vonnák maguk után, vagy amelyek már eddig is a hivekre vetett rovatálokból fedezettek vagy fedeztetnek. A 20.000 koronának az egyházkörök közt való arányosítását a következőképp eszközöltük. Minden egyházkörben minden egyes lélekre számítottunk 25 fillért. Így arányosan elosztva nyertünk kiadandónak 18.691 K-t. Ezt 1309 K-val kiegészítettük 20.000 K-ra, az 1309 K-ból első sorban mindenik egyházkör jutalékát százaz összegekre egészítettük ki felfelé, a megmaradó összeget pedig az egyes egyházkörök egyházközségeinek szegénységét véve tekintetbe, a szegényebb egyházközségekkel bíró egyházköröknek osztottuk be. Ez alapon az egyes egyházkörök részesedésébe jutott összeget teljes egészében kiadandónak tartjuk a közpénztárból az esperesek nyugtáira, az ők kezükhez. Az egyes rész-összegeknek az egyes anya és leányegyházközségek közt leendő miképi felosztása az egyházköri közgyűlésnek lenne feladata oly módon, hogy tekintettel arra, hogy az államsegély tisztán terhek enyhítésére adatván, ő állapítsa meg azt, hogy melyik egyházközség minő alapon és minő mértékben részesítendő vagy nem részesítendő segélyben s miután ezt a köri közgyűlésen megállapította, összes tervezetét, vonatkozó indokait s amennyiben szükséges, okmányait is további elbírálás és felülvizsgálásra felterjeszti az E. K. Tanácshoz. A pénz további eljárásra csak akkor bocsátatik az egyházkör rendelkezésére, ha felterjesztett rendelkezését az E. K. Tanács elfogadta. A felosztásnak ily módját ez összegekre vonatkozóan azért

ajánljuk, hogy az egyházkörök közgyűlései közvetlenül ismer-
vén egyházközségeik szükségleteinek mérveit, bizonyára oda
fogják a segélyeket fordítani, ahol azokra legnagyobb szük-
ség van, másfelől az egyes egyházközségek is közvetlen tudják
előadni kérelmeiket s esetleg befolyásolni azt, hogy a kisebb
terhet vivő egyházközségek ne részesülhessenek előnyben a
nagyobb terhet vivőkkel szemben, ezenkívül pedig a sérelme-
zetteknek mód lesz nyújtva arra, hogy amennyiben az igazságos-
ság és méltányosság alapján állanak, ha ennek nem tétetnék elég
a köri közgyűlésen, kereshessék azt a felsőbb forumon. Az E. K.
Tanácsnak jogában áll a köri közgyűlés tervezetén változtatni
az indokok tekintetbe vételével úgy azonban, hogy az egyes
köröknek kiosztott részjutalék évenként okvetlen kiadandó és
pedig feltétlen azon kör egyházközségeinek, melynek az összeg
kijelölve van, az sem más kör, sem a közpénztár javára át nem
mehet, sem pedig jövőre tartalékban nem hagyható. Az E. K.
Tanács csak annyit tehet, hogy egyik egyházközségről az ugyan-
azon körben levő másikra helyezi át a segélyt.

6. Az évi főtanácsi és zsinattartási költségekre félretenni
javasolunk évenként 2500 K-t. Ez összeg felhasználását a követ-
kezőkép ajánljuk. Ismeretes az, hogy az évi főtanácsok alkal-
mával adott Berde-ebéd költségeire, a Berde-alap által adott
600 K nem elég, ezt évenként még 100—200 K összeggel meg
kell pótolni. A második napi ebédre pedig egyházunk részéről
nincsen gondoskodás. Ismeretes továbbá az, hogy a Zsinattartás
költségei az illető egyházkör vagy körökre és belső embereinkre
tetemes terhet ró, melyet több év alatt is alig tudnak kiheverni.
Ismeretes továbbá az, hogy a Zsinattartás költségeinek a köny-
nyítésére indítványok adtak be az E. Főtanácshoz, melyeket
figyelembe venni éppen az államsegély felhasználásánál van fel-
felhiva az E. K. Tanács. Mindezek alapján Főtanács- és Zsinat-
tartások költségeire kiadandónak ajánljuk évenként 2500 K-t oly
módon, hogy a Főtanácsok alkalmával fedeztessék ebből a Berde-
ebéd 600 K-án tulmenő összege, adassék ebből a második napi
ebéd. A megmaradó összeg évről-évre félretétetvén, minden
negyedik esztendőben a Berde-alapból kapandó 600 K-val együtt
adassék ki a Zsinattartó egyházkörnek vagy köröknek az E. K.

Tanács utalványozása alapján a megnevezett esperes kezéhez, az ő nyugtájára további eljárásra. E javaslatunkkal nemcsak az egyes egyházközségeink terhein vélünk könnyíteni, hanem még belső ember aflainak is tetemes mértékben megyünk segítségükre Sajnálatal kell azonban bejelentenünk azt, hogy maroskőr ama kérésének, hogy a legközelebb mult zsinatartás költségei legalább részletében neki téríttessenek meg az ez évi államsegélyből, a teljesítését nem ajánlhatjuk, egyfelől, mert a multa vonatkozó ily praecedens könnyen zavart okozó követeléseket támaszthatna más részről, illetve részekről is, másfelől pedig, mert mind a marosi, mind a küllői egyházkörök, melyek a legutóbbi zsinatot együttesen tartották, az 5. pont alatti részese-désnél a lehetőségnek megfelelő méltánylásban részesültek.

7. Az egyházközségek 1856/7. évi rovataltartozásai kamataira előírányzott 2059 K bővebb indokolást nem kíván. Ez összeg eddig is az államsegélyből fizettetett.

8. Az egyházközségek 1856/7. évi rovatal tartozásai tőke törlesztésére évenként felveendőnek tartunk 2000 K-t, mert e tartozásokból még ezideig több mint 40.000 K van hátra Ha évenként ez összeget lesz szives az E. Főtanács ily rendelkezésre bocsátani akkor elérjük azt egyfelől, hogy a kamatok felszabadultával évről-évre bizonyos összeg az államsegélyből újabb rendelkezésre fog állani, másfelől pedig, hogy néhány év alatt sikerülni fog az egyházközségek e terheit teljesen elenyésztetni. Egyszersmind pedig e javaslatunk elfogadásával kimondandónak tartjuk azt, hogy a f. évtől kezdve az 1856/7. évi rovatal tőketartozás czimen egyetlen egyházközség, papság vagy mesterség sem fizet semmit, mivel mind a kamat, mind a tőketörlesztési részletek a 7. és 8. pont alatti összegekből fedezendőek.

9. Az egyházközségek kántorainak fizetése rendezése költségeire felveendőnek tartunk 4000 K-t. Nézetünk szerint mind a csupán kántorok, mind a kántor-tanítók kántori fizetése rendezést igényel. Erről gondolkozni és gondoskodni egyházunk egyetemes érdeke, elodázhatatlan szükség. A kántori fizetések rendezését a következőkép javasoljuk. Tekintettel arra, hogy a kántorok első és legfőbb sorban az egyes egyházközségek szolgálai, felhivandónak tartunk minden egyházkört, hogy meghallgatva az

illető kántorokat, kántortanítókat igényeikre vonatkozólag, minden egyházközséget e tekintetben megtehető javaslataik és módzataikra nézve, tegyen mindenik egyházkör tüzetes és indokolt javaslatot arra nézve, hogy hol, mikép, mi módon, minő elvek alapján óhajtja rendezni külön a csupán kántorok és a kántortanítók fizetését? Bevallandónak tartjuk az egyházközségek részéről, mert utóvégre is tisztviselőinek fizetéséről első sorban mégis csak az egyházközség köteles gondoskodni, bevallandónak tartjuk azt, hogy az egyházközségek miből, mily módon, ingatlan vagy ingóságokban mennyire tudják kiegészíteni, illetve rendezni a kántori fizetéseket? E kérdésekre beérkező javaslatok bejövetele után az E. K. Tanács állapítaná meg a kántori fizetések minimumát és maximumát s hol a megfelelő kiegészítésre nincs mód, oda e 4000 K-ból az egyházi főhatóság segítségre megyen. Addig ez összeg a közpénztárba beveendő és ott külön kezelendő. Ez ügy gyorsabb lebonyolíthatása végett az E. K. Tanács megbízandó volna e fizetések ideiglenes rendezésével és a szükségelt kiegészítési összegek kiutalványozásával.

10. és 19. pontok alatt specialisan egyes egyházközségek vannak felvéve adó-teher könnyítésre, mert ha ezek fel nem vétetnek az egyházközségek fenntartása kockázatosná lesz, másokban pedig új, nagyobb mérvű rovatal válik szükségessé a hivek terhére; vannak azonban oly egyházközségek is, melyeket segítve most az adóterhekben, tulajdonképpen a jövőnek teszünk szolgálatot, a jövő fejlődés alapját tesszük le.

a) Petrozsényi és füzesgyarmati egyházközségek ügye eléggé ismeretes, ezek szervezése csak az államsegély közbejöttével volt lehetséges.

b) A kolozsvári egyházközségnek az utóbbi időben ráneheztült sok kiadás, tetemes építkezés miatt annyira megingott pénzügyi helyzete, hogy ennek az egyház egyeteme feltétlenül segítségére kell hogy menjen. Mint tudva van, ez egyházközségünk és hivei nagyon sokat áldozott és áldoztak régebb egyházunk és iskolánkért. Az ősi törzsgyökeres egyházfenntartó családok kihalóban vannak, a többi hivek nem tudnak főképp a mai nehéz drága megélhetési viszonyok miatt annyit áldozni, hogy itt az Egyházunk egyetemének megfelelő tekintélyes egyházközséget

tarthassunk fenn. Ha nem megyük az egyházközségnek és pedig éppen most tetemes összeggel segítségre, oly nagy egyházi rovatalt kénytelen kivetni hiveire, amely a hiveket nem valami kedves érzelmekkel fogja Egyházunkhoz kapcsolni s ezenkívül néhány év alatt ki leszünk téve annak, hogy ez egyházközségünknek tisztán anyagi romlása következik be, mely megrontja aztán tekintélyét nemcsak befelé, hanem kifelé is. Ezért hozunk részére ajánlatba 1500 K-t.

c) Budapesti egyházközségünket eddig is támogattuk s a hozzátartozó sok szórvány miatti utiköltségekben segítségére kell mennünk, ha azt akarjuk, hogy missiói munkálkodását kellő eredménnyel folytathassa.

d) Hódmezővásárhelyi és székelyudvarhelyi egyházközségeinket is erősíteniünk kell. A már egyszer elfoglalt posztóinkat nem gyengíteni, hanem biztosabbá tenni szükséges. E végből az eddig is élvezett segélyt részükre most is fenntartani ajánljuk.

e) Fogarasban egy új egyházközség létesítésére megvannak a lépések téve. A lelkestség biztosítása s az egyházközség létesítése feltétlen megkívánja, hogy az ne kizárólag a hivek adójára támaszkodjék, hanem mi is tetemes összeggel segéljük, ami lehetővé teszi a további munkálkodást. Ezért ajánlunk 1600 K-t évenként.

f) Sepsiszentgyörgyöt azért kell szintén tetemes összeggel, 1200 K-val segitenünk, mert önállósítani szeretnők lelkészi állását a Kilyénitől. Jelenleg Kilyén és Sepsiszentgyörgy társegyházközségek s Kilyén élvezi a kongruát, minden érdekünk pedig azt parancsolja, hogy Sepsiszentgyörgyön egy önálló lelkészi állást szervezzünk s erre nézve a lépéseket megteendőnek véljük. Addig is azonban, míg az önállósítás bekövetkezhethetnék, az évi segélyt, mely erősítheti, biztosítani kell részére.

g) Brassóban egy új egyházközség szervezését és lelkészi állás létesítését elodázhatatlannak és sürgősnek tartjuk. Ugy szintén Segesvárt is, hozzája csatolva trszébetvárost és Medgyest. Ezek oly exponált helyek mind, hogy lelkészünk fenntartására minden másnemű jövedelemtől eltekintve, legalább is 2000—2000 K-t biztosítanunk kell.

Amennyiben a Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács ez

említett összegeket e czélokra rendelkezésre bocsátja, ajánljuk, hogy Fogaras, Brassó és Segesvár nyilváníttassanak anyaegyház-községeknek, beosztatván melléjük leányegyházközségeik és szórványaik. Aztán kéressék fel a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, hogy megtevéen a szükséges intézkedéseket a lelkesi lakásokra nézve, haladéktalanul intézkedjék, hogy e helyekre mielőbb lelkészek küldessenek ki. Kéressék fel továbbá a Főtisztelendő püspök ur, hogy Sepsiszentgyörgy önállósítása érdekében is kezdje meg a szükségelt előkészítő munkálkodást.

A Fogaras, Brassó, Sepsiszentgyörgy és Segesvár részére előirányzott összegek az illető egyházközségek nevén és részére bennmaradnak és kezeltetnek a közpénztárban mindaddig, míg rendeltetésüknek megfelelően felhasználhatók. Az említett célra való utalványozás jogát, illetve erre a meghatalmazást kérjük az E. K. Tanács részére, hogy kellő intézkedések után ne szenvedjen az ügy halasztást.

Egyszersmind azt is tisztelettel ajánljuk, hogy ilyen missiói munkálkodások, ahol erre kellő út és mód mutatkozik, tervbe vétessenek s amennyiben szükséges, arra az államsegély felajánl-tassék támogatásra.

II. *Az egyházi közigazgatás szükségletei.*

a) *Központi közigazgatás*

Tisztelettel kívánjuk megjegyezni e czímnél azt, hogy az egyes tisztviselők fizetésére vonatkozólag a csókfalvi zsinat által elfogadott és megállapított fizetéseken és járulékokon, továbbá a lakbérekre vonatkozólag a mult évi Főtanács által megállapított összegeken túlmenni nem óhajtunk. Ami azt jelenti, hogy újabb fizetés és lakbér emelést javaslatba nem hozunk; ettől csupán egy pár indokolt esetben térünk el.

Ugyanis a pénztári ellenőr fizetését 1909. évi július 1-től számítandólag évi 400 K-val ajánljuk emelni. Ellenőr afia folyamodott volt egyházunkhoz lakbér illetményért, azt hozván fel indokul, hogy még az őröknek és szolgának is van lakbérilletménye, csak neki nincs. A folyamodás teljesítését a pénzügyi bizottság javasolta, de az E. K. Tanács megtagadta azon indok-

ból, hogy egyfelől nincs erre fedezet a költségvetésben, másfelől e kérés teljesítése az E. Főtanács hatásköre, ahová azonban a folyamodást ajánlattal fel nem terjesztheti, nem lévén az ellenőr véglegesen alkalmazott tisztviselő. Tekintettel azonban az állással járó munkakörre, a megélhetési drága viszonyokra és tekintettel arra is, hogy az ellenőr nem véglegesített tisztviselő, mi nem lakbér, hanem évi 400 K fizetésemelést hozunk javaslatba.

Az egyházi könyvtárnoknál, miután könyvtárunk elrendeztetett, most látjuk a munkát, amelyet teljesítenie kell, ez idő szerint évi 200 K emelkedést javasolunk 1909 július 1-től.

Az irtárnoknál 290 K fizetés emelkedést javasolunk, de csak a jövőre. Ugyanis titkárunk nagyon el van foglalva s még a tisztán technikai dolgokban sincsen, aki segítségére legyen. Így egy esetleges betegség vagy másnemű oly elfoglaltatás esetén, mikor eltávozik a városról, még az iktatás és a levéltározás is hátra marad. Célunk egy irtárnok változás alkalmával az lenne, hogy oly irtárnokot állítsunk be, aki titkár afiának tetemes mérvben segítségére mehet, legalább is a technikai dolgokban. Ha ezt elérni akarjuk, legalább is 2000 K-t biztosítanunk kell fizetés és lakáspénz czímen együtt. Ezért javasoljuk 290 K-val az emelkedést.

Enyit a II. czim 1—15. sorszámoz.

16. sz. alatt irodai költségekre, egyházi és irodai nyomtatványok előállítására és a főtanácsi jegyzőkönyvek kinyomatására 3000 K-t javasolunk, 1000 K emelkedéssel. Az e célra szükségelt összeget mintegy 2000 K-ban a közalap hordozta; ez megmarad ott tehernek továbbra is. De tekintettel arra, hogy e célra a szükséglet évről-évre növekedik, tekintettel arra, hogy a f. évben városunkban lezajlott nyomdász sztrájk minden nyomdai költséget nagyon megdrágított, kénytelenek vagyunk e tételnél 1000 K emelést javasolni, ha ugyan ez is elég lesz.

17. és 18. sz. alatti szükségleteket eddig egészen a közalap viselte. Tekintettel arra, hogy az összes közigazgatási helyiségek fűtése, világítása, tisztogatási, javítási és fentartási költségei, főleg a fa- és másnemű anyagok drágulása folytán, már csak az utóbbi időben is tetemesen emelkedtek s ezek jövőre is csak emelkedni fognak, jónak látjuk, hogy 1000 K, illetve 300 K

összeggel e terhek elhordozhatására az államsegély segítségével jöjjön.

19. Gazdaságok közigazgatási és kezelési költségeire 8392 K van felvéve. Ezt indokolja az, hogy a korábbi években e czimen a gazdaságoktól beveendőleg meghatározta volt a Főtanács, hogy a közalap költségvetésébe 8392 K vétessék fel. Ez összeg azonban a gazdaságoktól soha be nem jövéen, hogy a költségvetés ne fictive, hanem reális tételekből állíttassék össze, a mult évben azt is meghatározta a Főtanács, hogy ez összeg a költségvetési tételek bevételei közül töröltessék, mert ha befoly, akkor csak javít a helyzeten. Mivel ez az összeg soha be nem folyt s jövőben leendő befolyására sincs remény, ez okozta egyfelől, hogy már a mult évben az államsegélyből 20.000 K-t kellett a főtanácsnak a közalap költségei fedezésére rendelkezésre bocsátani. Ezek indokolják röviden ez összegnek az előirányzását.

20. Közigazgatási hivatalos utazásokra és kiküldetésekre eddig semmi sem volt felvéve. Az ilynemű költségeket részben a közalap, részben a Br. Baldácsy rendelkezési alap fedezte, holott ennek más czélt kell szolgálnia. Hogy a közalap ne terheltessék egészben ily kiadásokkal, a Br. Baldácsy rendelkezési alap pedig célját szolgálhassa, itt 1500 K-t javasolunk felvenni e költségekre.

21. Mint ismeretes, a közigazgatási tisztviselők egy része koronként fizetés emelkedésben és korpótlék élvezetében részesül. Kiszámítottuk, hogy ez a jelenlegi tisztviselőknél mily összeget fog kitenni s e szerint állapítottuk meg a fedezetre szükséges összeget 2500 K-ban. Mivel azonban számításunkban egy új tételt is felvettünk, teljes tisztelettel vagyunk bátrak azt a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak bejelenteni jóváhagyásra és a Főtanácsnak leendő elfogadásra ajánlásra. Ez a következő. Pénztárnok afiának véglegesítése nemsokára be fog következni; mi meggyőződünk arról eddigi szolgálata alatt, hogy idejét és tehetségét teljes mértékben és odaadással igyekszik Egyházunk javára hasznosítani, a kezelésben már is teljesen otthon van, egyes még nem ismert viszonyokat buzgósággal igyekszik sajátjává tenni. Fizetése, lakbér-illetményén kívül, 3200 K-ban van megállapítva és 5 évről öt évre 200 K kör-

pótlék igényre van jogosultsága. Tekintettel arra, hogy a korpótlék rendszert eltörölni s e helyett öt évenként a fizetés emelkedést tartjuk helyesnek bevezetni, ami a buzgóságnak és odaadó munkálkodásnak mintegy jutalmazására is szolgál, azt ajánljuk, hogy mondassék ki, hogy pénztárnok affa nem korpótlékban, hanem öt évenként ötször 400 K fizetés emelkedésben fog részesülni szolgálatba lépésének idejétől számítandólag. Említett számításunkat ennek szem előtt tartásával tettük meg.

22. A főtanácsi bizottság uti és napidijai költségeit megosztani határoztuk a tervezet szerint a közalap és az államsegély közt, tekintettel a 114 -1908. főt. számú határozatra is, mely kimondja, hogy az E. K. Tanács vegye figyelembe a főtanácsi bizottság költségeinek fedezését az államsegélyre irányuló felosztási tervezeténél.

Ennyit a központi közigazgatási költségekre vonatkozólag, amelyekhez még a következőket kell felvilágosításul teljes tisztelettel megjegyeznünk:

Amint a tervezetből látható a központi közigazgatás egyházunkra, illetve ennek közalapjára évenként 49.631 K terhet ró a személyi és dologi kiadásokat együtve. S bár a személyi kiadások jórészen oly tisztviselőknak adatnak, kiknek elfoglalt állásaik az egyedüli főfoglalkozásuk, kiknek munkájuk utáni tisztességes megélhetést kizárólag egyházunk köteles biztosítani és akik ezt egyedül Egyházunktól is várjuk, mi mégis javadalom emelést a már fentt kifejtett indokokból, egy pár indokolt esetet kivéve, nem ajánlunk. A tervezetből látható 49.631 K kiadásból egyházunk közalapja fedezett idáig 29.791 K-t s hogy a többi fedezhető legyen, a mult évtől kezdve az E. Főtanács az államsegélyből évi 20.000 K-t szavazott meg a közalap javára közigazgatási költségekre. Most a 49.631 K kiadási összeget megosztani javasoljuk a közalapra 17.720 K és az államsegélyre 31.911 K-ban. Tekintettel arra, hogy ezzel az előző évben a közalap javára megszavazott 20.000 K-nak a beszüntetését javasoljuk, mégis a közalap jövő fejlődésére és erősíthetésére ez államsegélyből csakis 11.911 K többletet ajánlunk. Ez összeg azonban tekintettel arra, hogy egyes tételeknél a közalap terhéből bizonyos összeget az államsegélyre tettünk, a közalapra nézve

14.191 K javulást jelent, ami felette szükséges is, hiszen köz-tudomásulag minden évben jönnek oly nagyobb mérvű elodázhatatlan rendkívüli kiadások közbe, amelyekre a költségvetésben nem volt és nem is lehetett gondoskodás, milyen volt például 1908. évben az, hogy csupán épületjavításokra több, mint 6000 K-t kellett rendkívülig kiadni és erről a költségvetésen kívül gondoskodni. Ettől eltekintve, célunk az, hogy költségvetés kerete okvetlen betartandó s ha ezt elérnünk sikerül, a közalap vagyonát is gyarapítanunk kell, még pedig legközelebből úgy, hogy amit az államsegélyből csak lehet s amit másnemű jövedelmekből is megtakaríthatunk, azt a közalap javára okvetlen tőkésítenünk kell.

b) Egyházköri közigazgatás.

23. Egyházköri esperes afiai eddig az államsegélyből évenként összesen 4320 K-t élveztek. Most fizetés tekintetéből, amint az a tervezetből látható, új beosztást tettünk 500 K, 600 K és 700 K-val a körök nagyságát és az adminisztráció kezelését véve tekintetbe. A 9 egyházköri esperesnek így 5000 K-t irányoztunk elő.

24. Az egyházköri jegyzők egyenként azzal a díjazással maradnak, amelyet kaptak eddig az államsegélyből, vagyis egyenként 60 K-t, együtt 540 K-t. Ez összeget a körök közgyűlési jegyzőkönyvek megírásáért elégnék tartjuk, mert a vizsgálatok alkalmával teljesített munkálataikért megkapják a külön díjazást.

25. Az egyházköri közgyűléseken törvényeink szerint kötelesek megjelenni hivatalból a lelkészek és kántorok, illetve kántor-tanítók, tehát két személy minden egyházközségből. Célunk az, hogy az egyházközségek képviselői is okvetlen résztvegyenek a közgyűléseken. E végből a körök rendes közgyűlésre minden anyaegyházközségből három személyt veszünk, aki elmegy. A megjelenhetés végett a fuvardíj költséget fedezni tervezzük úgy, hogy minden egyes lelkész, kántor, illetve kántor-tanítónak és képviselőnek 5 K díjat számíttunk e célból leendő kiadásra. Ez számításunk szerint évenként 1680 K teszen. A végrehajtási eljárást úgy tervezzük, hogy ez összeg a közpénztárban kezelik minden évben; mikor a körök közgyűlései megtörténtek, esperes afiai egy kimutatást terjesztenek fel az említett személyek

közül jelen volt tagokról s e kimutatásnak, mely egyszersmind igazolás is, megfelelő összeg utaltatik ki esperes afiai nyugtáira az ők kezükhez további eljárásra. A kimutatás a köri közgyűlésből állítandó ki és a kiutalandó pénzről a számadás a közgyűlés által jóváhagyva, felülvizsgálatra felterjesztendő az E. K. Tanácshoz.

26. Tekintettel arra, hogy vannak oly leányegyházközségeink, melyekben rendes kántor-tanítók vannak, kik szintén hivatból kötelesek a rendes évi köri közgyűléseken megjelenni, ezeknek is fuvardíj költségét meg kell térítenünk. E czimen átlag 20 leányegyházközséget számítva, évi 100 K-t irányozunk elő. Az eljárás mindenekben az előbbi pontban jelzettek szerint menne.

27. A kebli tanári nyugdijalapot, melyből a közigazgatási tisztviselők is jogosultak nyugdíjra, özvegyeik és árváik az ellátásra, a közigazgatási költségek fedezésére adott államsegélyből kívánjuk részesíteni. Erre 10.000 K-t vettünk fel. Önként következik, hogy ezzel megszűnik a kebli tanári nyugdijalaprak az egyházi államsegélyből eddigi 5000 K részesítése. A kebli tanári nyugdijalap ez idő szerint a lehető leggyengébb alapunk, összehasonlítva a vele szemben fennálló követelésekkel. Ennek megerősítését nincs miért bővebben indokolnunk. De éppen támogatására s lehetőleg megerősítésére javasolunk 10000 K-t.

Ez utóbbi összeget is felszámítva, a központi és egyházköri közigazgatási költségek igényelnek együtt 66.951 K-t, melyből 49.231 K-t fedezne az államsegély, a többit és még az e czimen előfordulható egyes rendkívüli kiadásokat a közalap pénztára. Ez utóbbi összeggel nem meritettük ki amaz 50.000 K-t, mely a részesedés aránya szerint a közigazgatási költségek fedezési czimre esnék. Több, mint 700 K-t ebből is az egyházközségek javadalmazására engedünk át.

III. *A lelkesi nyugdijalap segélyezése.*

Ez alap segélyezésére adni javasolunk 20.000 K-t, mely összeggel és remélhetőleg a következő években is hozzá csatolható ily összegekkel, a lelkesi nyugdijalapunk megerősödik annyira, hogy pár év alatt minden lelkesnek biztosítani lehet

40 évi szolgálat után az évi 1600 K nyugdíjat s ennek megfelelően az özvegyek és árvák részére is az alapszabályszerű összeget, mely jelenben is oly arányu, aminőt széles Magyarországon egyetlen nyugdíjalap sem biztosít az özvegyek és árvák részére. Önként következik, hogy midőn a lelkeszi nyugdíjalapnak 20.000 K-t ajánlunk adni, ugyanakkor megszűnik az egyházi államsegélyből eddig élvezett évi 5000 K részesedése, és a Br. Baldácsy alapból járó részesedése terhére fentartandó az a bevezetett év, hogy ebből amaz özvegyek, árvák és belső emberek nyernek segílyt, kiknek élvezett nyugdíj, illetve ellátási összege még a létfenntartás minimumára sem elégséges. Megszüntetendőnek tartjuk továbbá azt, hogy az egyes egyházközségek továbbra hozzájáruljanak évi járulékaikkal ez alap gyarapításához. Ezzel kivétel nélkül minden egyházközségen segítünk, ami az egyházközségek javára ujabbi mintegy 1200 K teher könnyítést jelent. Természetesen azonban kötelesek az egyházközségek a f. év végéig fennálló tartozásaiknak e tekintetben eleget tenni.

Végül megjegyezni kívánjuk, hogy ez államsegélyből felveendő összegek mind külön-külön bélyeges nyugtákra vehetők fel. A bélyegdij költségeket azok kötelesek hordozni a részesedés arányában, akik javadalomban részesülnek.

B) A 100.000 K egyházi államsegély felhasználása.

1. Az új Kollegium építésére megvásárolt telkek árába még 1899-ben megszavazott az E. Főtanács ez államsegély terhére évi 10.000 K-t mindaddig, míg az ennek terhére felvett 200.000 koronás kölcsön le nem törlesztetik. Ez alapon van tehát felvéve 10.000 K kiadás.

2. A papnövendékek internátusi és egyetemi tandíjai fejében fedezett minden évben az államsegély 1200 + 610 K együtt 1810 K—t. Ezt felemelni javasoljuk együtt 2000 K-ra. Ezzel szemben azonban ez államsegély terhérol leütendőnek tartjuk azt az 1200 K-t, melyet adott évenként a régi papi telek megvásárlási összegének kamatába.

3. és 4. tételek mind főtanácsi határozatokon alapulnak.

5. A papnevelő-intézet fentartási és szervezési költségeire

egyelőre 20.000 K-t irányozunk elő. Papnevelő-intézetünk állapota mindnyájunk előtt ismeretes és az is, hogy szervezéséről és az eddiginél jobb fentartásáról is gondoskodni elodázhatatlan kötelességünk. Dávid Ferencz születésének 400-dos évfordulóját papnevelő-intézetünk restructioja nélkül megérnünk nem szabad. Érezi ezt mindenki, hiszen az egyházkörök is felszólaltak már ennek szervezése érdekében. A szervezési költségre, a már meglevő járulékokon kívül, legkevesebb 20.000 K szükséges.

6. Dávid Ferencz születésének 400-dos évfordulója alkalmából rendezendő ünnepély és más jubiláris költségekre a múlt évi főtanács fedezetül az államsegélyt jelölte meg. E célra ez évben félreteendőnek tartunk 5000 K-t.

7. Kolozsváron a számos felsőbb tanintézetben tanuló unitárius növendékeink vallástanítása nem annyira az egyházközség, mint inkább az egyház érdeke. Ide a vallástanításnak a felsőbb tanintézetekben való ellátására, a többi egyházak példájára nekünk is egy rendes hitoktatói állást kell szerveznünk; lakásáról és megfelelő fizetéséről gondoskodnunk. E célra szükséges legalább is 2400 K.

8. Az egyházközségeknek templom, iskola és parochiális épületek építésére, javítására kiosztandónak tartunk ez évben 40.000 K-t oly módon, hogy az eddigi kisebbmértvű segélyezések helyett oda, ahol arra tényleg szükség van, akkora mértvű segélyek adassanak, amennyi elégséges arra, hogy az illető egyházközségek céljukat mielőbb megvalósíthassák.

9. Vidéken, főleg egyes városokban, hol különféle alsóbb és felsőbb tanintézetek vannak, és ahol több helyen nem is lelkes, hanem megbizott egyén látja el a vallástanítást, az illetők díjazásáról gondoskodnunk kell. Továbbá, amint a tapasztalat mutatja, többször fordulnak elő esetek, mikor bizonyos szerencsétlenség vagy hirtelen előálló szükség arra kényszeríti egyes egyházközségeinket és segélyre igényt tartható egyéneinket, hogy rendkívüli segélyért folyamodjanak. E kérdések megoldása E. K. Tanácsunknak mindig nagy gondot okoz. Ez okok alapján tehát e két célra az E. K. Tanács rendelkezésére fentartani javaslunk 4340 K-t.

Megjegyezni kívánjuk továbbá, hogy a papnevelő-intézet felszerelésekre ez államsegélyből évenként 300—400 K-t szokott kapni. Ez összegnek az adását beszüntetendőnek tartjuk, e helyett ajánljuk, hogy rendes költségvetésnek az elfogadása után fedezze a felszerelési költségeket egyházunk közalapja.

Végül tájékozás szempontjából tisztelettel kell megemlítenünk azt is, hogy a székelykereszturi gymnasiumunk építésére az állam megszavazván 240.000 K segélyt, mihelyt e segélyt kezünkhez vesszük, az a kötelesség hárul ránk, hogy ennek fejében az államnak 15 évig évenként 7200 K-t kell fizetnünk. A főtanács által az államsegélyen felülhaladó mindennemű építkezési költségnek a fedezésére egyházi államsegélyünk van megjelölve, úgy e 7200 K is ez államsegélyből lesz fedezendő, mihelyt az építési segélyt megkapjuk. Erre is el kell készülnünk, ha nem éppen ez évre, bizonyára a jövőre. Már most kijelentendőnek tartjuk azt, hogy jövőre a 100.000 K államsegélyből nem jut 40.000 K az egyházközségeknek, mivel a sz.-kereszturi gymn. építési költségeire a szükséges fedezetet a főtanácsi határozat szerint figyelembe kell venni a kiosztásnál.

Mindezek után felosztási tervezeteinket teljes tisztelettel ajánljuk elfogadásra.

Mély tiszteletünk kifejezése mellett vagyunk a Múltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak

Kolozsvár, 1909 június 2-án.

alázatos szolgálai:

Ferencz József s. k.

biz. elnök.

Csifó Salamon s. k.

biz. jegyző.

TÁRGYMUTATÓ.

	Jkviszám.	Lapszám.
Alapítvány Lőrinczy Dénes vezérőrnagy részéről	10	38
„ régi osztálytársak részéről	11	40
„ Albert János emlékére	12	41
Adomány a Christiániában építendő új unitárius templomra	20	58
Árkosy Lajos számvevő lesz	26	83
Augusztinovich-alapok számadása	44	129
„ költségvetése	45	130
Államsegélyről (egyházi) számadás	57	137
„ (tőkegyarapítási) számadás	58	138
Aradon leányegyházközség alakulása	72	147
Államsegélyek felosztására javaslat	86	169
Államsegély (100.000 K.) kiosztása	87	192
Államsegélyek felhasználására kiküldött bizottság javaslata a függelékben	—	I
Biró Lajos köri képviselő	3	10
Boór Jenő „ „ eskütétele	3	10
Dr. Balogh György „	3	11
Barra Lajos köri „ „ eskütétele	3	11
Bizottságok kiküldése	9, 27, 31	38, 84, 113
Dr. Bedő Albert-féle pályadij kiadása	17	48
„ „ „ kitüzése	18	49
Dr. Boros György theol. tanársága	24	79
Dr. Bedő Albert a Br. Baldáchy gyűlésre tag- nak választatik	25	80
Br. Baldáchy közgyűlésre tagok választása . .	25	80

	Jkviszám.	Lapszám.
Buni gazdaság számadása	31	89
Bágyoni „ „	31	91
Bányabükki gazdaság számadása	31	95
Birtokok jövő kezelésére javaslat	31, 32	104, 114
Berde-alapok számadása	42	125
„ költségvetése	43	127
Balázsfalván leányegyházközség alakulása . .	74	148
Bizottságok választása	83	167
Dr. Balázs Ferenc tanácsos eskütétele	85	169
Brassó anyaegyházközségnek nyilvánittatik . .	86	169
Br. Baldáchy-alapból segélyek kiosztása . . .	88	195
Berde-alapból „ „	89	197
„ jutalom gyümölcsészet- és méhé- szetért	92	199
Csifó Salamon főjegyző helyettesnek megbízatása	—	3
Csiky László egyh. tanácsosi eskütétele . . .	3	11
Chistiániában építendő új unitárius templomra adomány	20	58
Csifó Salamon theol. tanársága	24	79
Dávid Ferenc-alap jövő felhasználása	20	55
Dali Ádámné nyugdíj iránti folyamodása . . .	23	63
Derzsi Zoltán h. tanársága	29	85
Egyházi tanácsosok eskütétele	3	10
Eskütétele egyh. tanácsosok és képviselőknek	3, 85	10, 119
E. K. Tanács évi jelentése	8	21
Elnökségnek köszönet	8	37
Építés ügye a sz.-kereszturi gimnáziumnak . .	14	44
Egyházi tanácsosok létszámának emelése . . .	19	49
Ezeréves emlékalap ügye	21	59
Ellenőrnek Sárdi Lőrinc választatik	25	80

	Jkviszám.	Lapszám.
Egyházkörök új beosztása	36	119
Egyházköri tanács szervezése	36	119
Elemi népoktatásról jelentés	80	152
Egyh. kép. Tanácsba tagok választása	81	166
Egyházi Tanácsosok választása	82	167
Főjegyző helyettesnek megbízatik Csifó Salamon	—	3
Főtanácsot megnyitó beszéd	1	3
Faluvégi Áron képviselő eskütétele	3	11
Főjegyzőnek köszönet	8	37
Fizetés rendezése a theol. tanároknak	24	76
Ferencz József püspök a br. Baldáchy gyűlésre tagnak választatik	25	80
Fegyelmi bíróságba (III. ad. fokú) tagok választása	25	80
Főtanácsbíbizottság kiküldése a gazdasági számadások megvizsgálására	31, 34	113, 116
Füzesgyarmati körlelkészség ügye	35	116
Fizetésemelés ügye a főjegyzőnek	39	123
Fogarasi anyaegyházköziségnek nyilvánittatik .	86	169
Főtanácsbíbizottság 1908. évi általános jelentése	94	209
„ „ 1909. évi általános jelentése	95	216
„ „ megválasztása 1910. évre .	102	222
Főtanács helye és ideje 1910. évben	103	222
Függelék	—	I
Gálfi János képviselő eskütétele	3	10
Gál Lajos „ „	3	10
Gálffy Lőrinc theol. tanársága	24	79
Gál Jenő a Br. Baldáchy gyűlésre tagnak választatik	25	80
Gyulay Árpád számvevősege	26	83
Gazdasági ügyek tárgyalásának sorrendje . . .	30	86
Gazdasági bizottság évi jelentése	31, 33	97, 115

	Jkviszám.	Lapszám.
Gazdasági számadások megvizsgálására főtanácsi bizottság kiküldése	31, 34	113, 116
Gazdaságok jövő kezelésének ügye	31, 32	104, 114

Hadházy Sándor véglegesítése a pénztárnokságban	16	47
---	----	----

Iszlay Gábor képviselő eskütétele	3	16
Igazolása meg nem jelent tagoknak	4	12
Istentisztelet	—	38
Indítvány a Dávid Ferenc-alap felhasználására	20	55
„ az ezeréves emlékalap „	21	59
„ Szentannay Sámuel részéről a gazdasági számadásokra	31	111
„ a kereszturköri esperesnek felügyelő gondnoksága iránt a sz.-kereszturi gimnáziumnál	96	218
„ theologiai tanfolyamok iránt	97	219
„ állami telepítésekre vonatkozólag	98	219
„ a belső emberi özvegyek nyugdíjának emelésére	99	220
„ az egyházközségi képviselők költségeinek fedezésére	100	221
„ a korcsmák vasárnapi bezárása iránt	101	221

Jelentés a képviselők választásáról	3	10
„ a püspök részéről	7	13
„ az E. K. Tanács részéről	8	21
„ a pénztárvizsgálatokról	13	43
Javaslat egyh. tanácsosok létszámának emelésére	19	49
„ a Dávid Ferenc-alap felhasználására	20	55
„ az ezeréves emlékalap ügyében	21	59
Jogtanácsosnak választatik Molnár Sándor	26	83
Jelölések	27	83

	Jkviszám.	Lapszám.
Jelentés a gazdaságokról	31, 33	97, 116
Javaslat a birtokok jövő kezelésére	31, 32	104, 114
Jogügyi bizottságba választások	83	167
Jegyzőkönyv hitelesítő bizottság	84	168
Javaslat az államsegélyek felosztására	86	169
Jutalmak a Berde-alapból gyümölcsészet- és méhészetért	92	199
Javaslat az államsegélyek felosztására kiküldött bizottságnak a függelékben	—	I
Közügyigazgató imája	2	10, 222
Képviselők választásáról jelentés	3	10
Kelemen Béla képviselő eskütétele	3	11
Képviselők eskütétele	3	11
Kiss Aladár képviselő eskütétele	3	11
Köszönet kifejezés elnökségnek, főjegyzőnek, titkárnak	8	37
Kijelölő bizottság kiküldése	9	38
Közügyigazgató E. K. Tanácsi tag	22	63
Közügyigazgatónak Kelemen Albert választatik	26	83
Kolozsváron tanári állások betöltése	28	84
Körlelkészségek Füzesgyarmaton és Petrozsényban	35	116
Közalap számadása	40	124
Költségvetés a közalapról	41	125
„ a Berde-alapokról	43	127
„ az Augusztinovich-féle alapokról	45	130
Koncz János-féle alapok számadása	46	130
„ „ költségvetése	47	132
Kisebb alapok számadása	48	132
„ „ költségvetése	49	133
Kórház-alap számadása	50	133
„ költségvetése	51	134
Kolozsvári tanári özv. árva-alap számadása	52	135
„ „ „ „ költségvetése	54	135
Költségvetés a belső emberi nyugdíj-alapról	56	137

	Jkvizsám.	Lapszám.
Kongruáról számadás	60	139
Kolozsvári főgimnázium számadása	61	140
„ „ költségvetése	62	141
Költségvetés a székelykereszturi gimnáziumi	64	142
Kollégiumi konviktusi-alapok számadása	66	144
„ „ „ költségvetése	67	145
„ „ pénztár számadása	68	145
„ „ „ költségvetése	69	146
Kollégiumról tanügyi jelentés	75	148
Képezdékről „ „	78	152
Kolozsvárt vallásitanítói állás szervezése	86	169
Kovács Dénes és neje alapból segélyek kiosztása	90	198
Kereszturkőri esperes felügyelő gondnoksága székelykereszturi gimnáziumnál	96	218
Korcsmák vásárnapi bezáratására indítvány	101	221
Lőrinczy Akos dr. képviselő	3	10
Lőrinczy Dénes vezérőrnagy egyh. tanácsosi es- kütétele	3	10
Lőrinczy Dénes vezérőrnagy alapítványa	10	38
Lakáspénz rendezése a sz.-kereszturi tanároknak	15	47
Lőrinczy Géza h. tanársága	29	85
Ladamos-alamosi gazdaság számadása	31	86
Letétekről számadás	70	146
Leány-egyházközség alakulása Aradon	72	147
„ „ Tiszabón	73	148
„ „ Balázsfalván	74	148
Megnyitó beszéd	1	3
Megalakulás	4	11
Majai Gábor képviselő	3	10
Máté György képviselő eskütétele	3	11
Meg nem jelent tagok igazolása	4	12
Molnár Sándor jogtanácsosnak választatik	26	83

	Jkvizszám.	Lapszám.
Nagy György dr. egyh. tanácsos eskütétele	3	10
Nyugdíjszabályzat (belső emberi) módosítása	23	64
Nagy Lajos főjegyzői fizetésemelés ügye	39	123
Nyugdíj-alap (belső emberi) számadása	55	136
" " " költségvetése	56	137
Nem unitárius iskolákban tanuló növendékekről tanügyi jelentés	77	150
Népiskolákról tanügyi jelentés	80	154
Nevelésügyi bizottság megválasztása	83	168
Nyugdíj-bizottság "	83	168
Osztálytársak (régi) alapítvány	11	40
Összesített vagyónmérleg ,	71	147
Özvegyek nyugdíjának emelésére indítvány	99	220
Püspök évi jelentése	7	13
Pénztárvizsgálatokról jelentés	13	43
Pénztárnok véglegesítése	16	47
Pályadíj (Dr. Bedő Albert-féle) kiadása	17	48
" " " kitűzése	18	49
Papnevelő-intézet fejlesztése, tanári fizetések ügye, tanárok kinevezése	24	64
Péterfi Dénes theol. tanársága	24	79
Pusztaszentmiklósi gazdaság számadása	31	92
Petrozsényben körlelkészség ügye	35	116
Pénzügyi bizottság megválasztása	83	167
Pénztárvizsgáló-bizottság megválasztása	83	168
Régi osztálytársak alapítvány	11	40
Segélykiosztó-bizottság kiküldése	9	38

	Jkviszám.	Lapszám.
Sárdi Lőrincz ellenőrnek választása	25	80
Segesvár anyaegyházközségnek nyilvánittatik .	86	169
Sepsiszentgyörgyi egyházközség önállósítása ügye	86	169
Segélyek kiosztása a 100.000 K államsegélyből	87	192
„ „ a Br. Baldáchy-alapból . .	88	195
„ „ a Berde-alapból	89	197
„ „ a Kovács Dénes és neje alapból	90	198
Segélyek kiosztása a Zsuki László-alapból . .	91	198
Székely Mózes egyh. tanácsos eskütétele . .	3	10
Szathmár Miklós képviselő	3	11
Szavazatszedő-bizottság kiküldése	9	38
Székelykereszturi gimn. építésügye	14	44
„ „ tanárok lakáspénzügye	15	47
Szervezeti törvény módosítása	22	63
Székelykereszturi gimn. igazgatója és felügy. gondnoka E. K. Tanácsi tag hivatalból	22	63
Szabályzat (belső emberi) módosítása	23	64
Számvevők választása	26	83
Székelykereszturi tanári állások betöltése . .	29	85
Számadás a ladamos-alamori gazdaságról . .	31	86
„ a buni gazdaságról	31	89
„ a bágyoni „	31	91
„ a pusztaszentmiklósi gazdaságról . .	31	92
„ a debreceni Szabó József-féle birtokról	31	94
„ a bányabükki gazdaságról	31	95
Szentannai Sámuel indítványa	31	111
Szabályzat a tanárválasztásra	38	121
Számadás a közalapról	40	124
„ a Berde-alapokról	42	125
„ az Augusztinovich alapokról	44	129
„ Konez János-féle alapokról	46	130
„ kisebb alapokról	48	132
„ kórház-alapról	50	133

	Jkviszám.	Lapszám.
Számadás tanári nyugdíj-alapról	52	134
„ kolozsvári tanári özv.-árva-alapról	52	134
„ a belső emberi nyugdíj-alapról	55	135
„ az egyházi államsegélyről	57	137
„ a tőkegyarapítási államsegélyről	58	138
„ a tanári személyi pótlékokról	59	138
„ a kongruáról	60	139
„ a kolozsvári főgimnáziumról	61	140
„ a székelykereszturi gimnáziumról	63	141
„ a tordai gimnáziumról	65	143
„ a kollégiumi konviktusi-alapokról	66	144
„ a „ „ „ pénztárról	68	145
„ a letétekről	70	146
Székelykereszturi gimnáziumról tanügyi jelentés	76	150
Számvevő-bizottság megválasztása	83	168
Székely György-alap kiadatik a tordai egyház- községnek	93	200

Tóth György dr. képviselő eskütétele	3	11
Tagok számbavétele	4	11
Tárgysorozatról	5, 6	13
Titkárnak köszönet	8	37
Templomozás	—	38
Tanári állások betöltése Kolozsvárt	28	84
„ „ „ Székelykereszturon	29	85
Tűzkár elleni biztosítás	37	120
Tanárválasztásra szabályzat	38	121
Tanári nyugdíj-alap számadása	52	134
„ „ költségvetése	53	135
Tanári személyi pótlékokról számadás	59	138
Tordai gimn. számadása	65	143
Tiszabón leányegyházközség alakulása	73	148
Tanügyi jelentés a kollégiumról	75	148
„ „ a sz. kereszturi gimnáziumról	76	150
„ „ a nem unit. középiskolákról	77	150

	Jkvizsám.	Lapszám.
Tanügyi jelentés a képezdékről	78	152
„ „ a vasárnapi iskolákról	79	153
„ „ az elemi népoktatásról	80	155
Tanka Sándor tanácsos esküetele	85	169
Tarcsafalvi Albert „ „ „	85	169
Tordai gimnázium megszűnése s ezzel kapcsola- tos intézkedések	93	200
Tordai lelkésznek fizetés pótlék adatik	93	200
Theologiai tanfolyamok tartására indítvány	97	219
Telepépítésekre vonatkozólag indítvány	98	219
Uzoni Imre h. tanársága	28	84
Választások elrendelése és 25 26 27 28 29 80 83 84 85 megejtése . 31 81 82 83 113 166 167		
Varga Béla h. tanársága	28	84
Vári Albert tanárnak választatik	28	84
Vagyonmérleg	71	147
Vasárnapi iskolákról tanügyi jelentés	79	153
Vallástanári állás szervezése Kolozsvárt	86	169
Zsuki László alapból segélyek kiosztása	91	198

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK

1909. ÉVI NOVEMBER HÓ 21-IK

NAPJÁN KOLOZSVÁRT TARTOTT

:: RENDKIVÜLI ÜLÉSEIRŐL ::

:: SZERKESZTETT ::

JEGYZŐKÖNYV.

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1909.

ELSŐ ÜLÉS.

Tartatott 1909. november 21-én d. e. $\frac{1}{2}$ 9 órakor kezdődőleg. Elnökök: egyházi részről Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur; világi részről Méltóságos Fekete Gábor egyházi főgondnok ur.

Előadó: *Végh Mihály* egyházi és püspöki titkár.

Elnök Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur jelenti, hogy Nagy Lajos egyházi főjegyző afia egészségi állapota miatt nem vehet részt jelen főtanácsi gyűlésünkön, azért javasolja, hogy a főjegyző teendőknek teljesítésével jelen főtanácsi üléseinkre bizassék meg Csifó Salamon theol. tanár afia. A megjelent főtanácsi tagok e javaslathoz hozzájárulván, a főtanácsi ülésekről jegyzőkönyvet, mint megbízott jegyző, vezetni, Csifó Salamon a helyét elfoglalja.

1. Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur a főtanácsi ülést az alább olvasható szép és mindenki figyelmét lekötő beszéddel nyitja meg.

Mtgs. és főt. egyházi főtanács! Harmadfél hónap után ismét egybegyűltünk. Nem tagadom, hogy a mit rendesen mindig a legnagyobb örömmel szoktam teljesíteni: főtanácsi gyűléseinknek tisztemből kifolyó megnyitása, — ezuttal nem minden aggodalom nélkül teljesítem. Mert lehet ugyan egy rendkívüli gyűlés is örvendetes, de jelenlegi rendkívüli főtanácsi gyűlésünket, tekintve annak tárgyát, részemről a legjobb akarrattal sem mondhatom annak, s alig hiszem, hogy egybegyűlt

atyámiai is annak tartanak. Annyi bizonyos, hogy több bölcsességre, önmérsékletre, higgadt megfontolásra, az igazságnak elfogulatlan mérlegelésére s ezek által szeretett egyházunk érdekeinek minden oldalról szem előtt tartására alig lehetett valaha nagyobb szükségünk, mint lesz jelen rendkívüli főtanácsunk előtt álló tárgy tárgyalásánál, nehogy hozandó határozatainkkal úgy járjunk, mint járna az az avatatlan orvos, a ki a sebet kivágni akarván. metsző kését a szívig döfi be.

És én szeretem hinni, hogy bár egyházi életünk sem teljesen ment olyan jelenségektől, a minőkkel a társadalmi élet minden térein bőven találkozunk s mintegy a kor jellemvonásainak, uralkodó szellemének tekinthetők, hogy az emberek a közérdek cége alatt is igen gyakran csak a saját érdekeiket munkálják, hogy tekintélyt egyáltalában nem igen ismernek s míg a mások szemében meglátják a szálkát, a magukéban nem veszik észre a gerendát; hogy magokat az igazság kizárólagos szószólóinak szeretik tekinteni, hogy véleményeik és nézeteik előtt meghódolást hívánnak másoktól s mintegy ahoz kötik a közjölétet és közboldogságot — dacára mindezeknek, mondom, szeretem hinni, hogy mi még nem lettünk teljesen hűtelenek ahoz a régi unitárius szellemhez, melyről oly gyakran hallhatjuk mások részéről is azt a megjegyzést, hogy az unitáriusok a mily szabadon gondolkoznak a hitről, ép úgy összetartanak a cselekedetekben, egyházuk javának és előmenetelének munkálásában s ehez képest ez uttal is meg fogjuk találni azt az utat és módot, mely az előttünk álló nehéz és sok tekintetben kényes kérdés szerencsés megoldására vezet; a mit most annyival inkább óhajtok; mert tekintettel a jövő évben Dávid Ferenc első püspökünk születése 400-dik évfordulója alkalmából előttünk álló ünnepélyre, szeretném, hogy az az ünnepély ne meg hasonlásban találjon, hanem mint a hogy az urvacsorához szokás járulni, ez ünnepélyben is mindnyájan egymással kibékülve, egymással ölelkezve vehessünk részt.

Adja a kegyelmes jó Isten, hogy úgy legyen. Én ereményben üdvözlöm rendkívüli főtanácsunknak egybegyűlt tagjait. S még csak annyit kívánok ezekhez hozzátenni és becses figyei-

mükbe ajánlani, hogy szerintem nem érheti oly anyagi kár, a melyet szivesebben el ne szenvedjek, mint a legkisebb erkölcsi veszteséget, melyet hozandó határozataink esetleg maguk után vonhatnának.

Ezzel jelen rendkívüli főtanácsi gyűlésünket ezennel megnyitottnak nyilvánítom —

Főtanács lelki örömmel hallgatta végig a bölcs mérsékletről és kiváló tapintatról tanuskodó elnöki megnyitót. Azt tudomásul vette s mély köszönetét és elismerését nyilvánítja a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak a jelen és jövőre nézve is irányt mutató beszédeért. Egyszersmind meghatározott, hogy a megnyitó beszéd a jegyzőkönyvbe egész terjedelmében beirassék és kinyomassék.

2. Közügyigazgató Kelemen Albert esperes buzgó imában Isten áldását kéri egyházunkra és főtanácsi tanácskozásainkra.

3. Az Egyházi Főtanács megalakulása tekintetéből számbavétnék a megjelent tagok és kitünt, hogy a következő tagok jelentek meg:

I. Hivatalból:

1. *Központi tisztviselők:* Ferencz József püspök, Fekete Gábor főgondnok, Kelemen Albert közügyigazgató, Végh Mihály egyházi és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, Molnár Sándor jogtanácsos, Gyulay Árpád és Csifó Salamon számvevők, Szentiványi István jószágigazgató. Gazdasági bizottsági tagok: Albert Dénes, ifj. D. Pataky László és Ürmösy Jenő.

2. *Esperesek.* Péterfy Dénes, Lőrinczy Dénes, Kelemen Albert, Gvidó Béla, Raffaj Domokos, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, Kiss Sándor és Józan Miklós.

3. *Egyházköri felügyelő gondnokok:* Benkő Mihály, Csegezy Mihály, Székely Miklós, Iszlay László, ifj. D. Pataky László, László Domokos, Bedő Ferencz, Szentiványi Miklós.

4. *Iskolai felügyelő gondnokok:* Kozma Ferencz, Gál Jenő, dr. Jankovich Pál, dr. Kozma Endre.

5. *Tanárok:* Péterfi Dénes, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálffy Lőrincz, Nagy Gyula, dr. Nyiredy Géza, dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Hidegh Mihály, László Gyula, Márkos Albert, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Pap Mózes, dr. Szolga Ferencz, Gálfalvi Sámuel Nagy Lajos, Szentmártoni Kálmán, Péter Lajos, Vári Albert.

II. *Egyházi tanácsosok:*

1. *Egyházi részről:* Ajtay János, Deák Miklós, Fazakas Lajos, Gálfalvi János, Hadházy József, Lőrinczi István, Németh István, Kelemen Árpád, Lőfi Ödön, Nagy Béla, Antonya Mihály, Györfi István, József Dénes, Szabó Lajos.

2. *Világi részről:* Ambrus Gergely, dr. Árkosy Gyula, Árkosy Lajos, Balogh József, Ballók Károly, Csiky Elek, Czakó József, Derzsi János, dr. Ferencz Ákos, dr. Ferencz József, dr. Ferenczi Géza, Gál Mór, Czakó László, Gyöngyösy Béla, Lőrinczi Dezső, Lőrinczi Sándor, Máray Lajos, dr. Nagy Zoltán, Orbók Ferencz, Paget Olivér, D. Pataky Sándor, id. Szentiványi József, Tóth Olivér, Végh István, dr. Veress Vilmos, Veress József, Zsakó István, Varga Dénes, Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy, dr. Nagy György, Ádám Dénes, Csongvay Géza, dr. Tóth György, Ürmösy Kálmán, dr. Lukácsy József, dr. Várady Aurél, Tarcsafalvi Albert, Tanka Sándor, Sikó Lajos, Borbély Máté, dr. Pálffy Ferencz, Járay Béla, Szathmáry Gyula, Szentkirályi Ferencz, Márkos András, dr. Gombos János, dr. Kovács Sándor, Páll Ferencz tanf., dr. Balázs Ferencz.

III. *Egyházkörök és egykaskösségek képviselői:*

Dr. Lőrinczy Ákos, dr. ifj. Szentiványi József, dr. Pázsint Mihály, Bíró Lajos, Veress Ferencz, Boór Jenő, Gál Lajos, Máté Lajos, Geréb Zsigmond, dr. Elekes Dénes, dr. Jakabházy Zsigmond, Szentannay Sámuel, Ürmösi Károly, Barra Lajos, Szentpály Gyula, Barabás István, Iszlai Gábor.

IV. *Meg nem jelenésüket kimentették:* Egyed Ferencz, Imreh József, Székely Mózes, József Lajos, Péterfi

Lajos, dr. Székely Ferencz koronaügyész, dr. Bedő Árpád, dr. Barabás Ábel főreálisk. tanár, Bölöni Vilmos, Sikó Géza, Faluvégi Áron, Borbély Sándor, id. Tana Sámuel, Ádamosy Gábor, Létay Máté, Gálfi János, Ürmösy Kálmán lelkész, Pap László, Péterfi Mihály, Pál Ferencz lelkész, Mózes Mihály, Demeter Dénes, Barabás Dénes, Mátéfy Domokos, Egyed József, Tóth Vilmos, Török Árpád, Török Sándor, Malatinszky György, Gál Miklós, Kádár Lázár, Dombi János, Árkosy Béla.

Elnök a megjelent főtanácsi tagok számbavétele után kijelentvén, hogy az egyházi törvények 205. §-ában előirt létszámon jóval felül vannak jelen a tagok, a Főtanácsot megalakultnak nyilvánítja. Főtanács azoknak, kik elmaradásukat bejelentették, igazolását elfogadja.

4 Elnök felhívja a főtanács azon tagjait, a kik még nem tették le a hivatalos esküt, hogy mielőtt jogaikat gyakorolnák, az esküt tegyék le.

E felhívásra esküt tettek: Páll Ferencz tanf., dr. Kovács Sándor, Márkos András, Györfi István. Antonya Mihály, Nagy Béla, Szentkirályi Ferencz, Sikó Lajos, Szathmáry Gyula, dr. Pálfi Ferencz, dr. Elekes Dénes, József Dénes, Szabó Lajos, dr. Gombos János, dr. Lukácsy József, Csongvay Géza, Ádám Dénes, dr. Tóth György, Borbély Máté, Ürmösy Kálmán törv. bíró, Járay Béla, és Lőfi Ödön.

5. Elnök Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur sajnálattal jelenti be, hogy Egyházunk egyik érdemes főgondnoka br. Petrichevich-Horváth Kálmán ur, nem jelent meg jelen főtanácsí ülésünkön s ez az első eset, mióta őt Egyházunk a főgondnoki állásra választotta, hogy őt s az ő bölcs és lelkes tanácsait üléseinkben nélkülöznünk kell. Javasolja, hogy főtanácsí gyűlésünk küld-

jön üdvözlő sürgönyt br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur öméltóságának, biztosítván őt teljes bizalmáról, hivséges ragaszkodásáról és mély sajnálatát fejezvé ki, hogy jelen üléseinken — az ő elmaradása okán — nem vehetjük körül lelkes szeretetünkkel.

Főtanács a javaslatot teljes egészében egyhangulag elfogadván, meghatározza, hogy a következő sürgöny köldessék el a főgondnok ur öméltóságának.

Méltóságos Báró Petrichevich-Horváth Kálmán
unitárius főgondnok urnak

Apahida
Felsőzsuk

Mai főtanácsra egybegyült főtanácsunk legnagyobb sajnálatát fejezve ki, hogy Méltóságod mai főtanácsunkról elmaradt, a kit soha még egyetlen főtanácsunkon sem kelle nélkülöznünk, ez uton kívánjuk tiszteletteljes üdvözlötünket nyilvánítani teljes bizalmunkkal és ragaszkodásunkkal.

A magyarországi unitárius egyházi főtanács nevében és megbízásából.

Ferencz József
püspök.
Fekete Gábor
főgondnok.

6. Előterjesztetik a tagokkal már előzetesen közölt tárgysorozat megállapítás végett.

Főtanács az E. K. Tanács által 1102—1909. szám alatt már előre közölt tárgysorozatot felolvasottnak tekinti s azt változatlanul elfogadja.

7. További tárgyalás előtt dr. Nagy György afia azt indítványozza, hogy mivel oly gazdasági ügyekről lesz szó, melyek a gazdasági bizottságot közelről érdeklik, mondja ki a főtanács, hogy e bizottság tagjai a gyűlésen nem lehetnek jelen.

Elnök főgondnok ur öméltósága kijelenti az indítványra, hivatkozással a házszabályok 32. §-ára, hogy a gazdasági bizottság tagjai jelen lehetnek a tárgyaláson, nem forogván fenn fegyelmi vétség esete ellenük, önként értetődően azonban, hogy a bizottságot érdeklő ügyekben nem szavazhatnak.

Főtanács az elnöki kijelentésen megnyugodva, dr. Nagy György indítványa felett napirendre tér.

8. Az E. K. Tanács 930, 1037, 1109—1909. sz. a. jelenti, hogy a gazdasági bizottság beadta lemondását s bár E. K. Tanácsunk felkérte lemondásának visszavonására és Egyházunk érdekében önzetlen munkásságának tovább folytatására, a bizottság ragaszkodott lemondásához, kijelentve, hogy Egyházunk magasabb érdekeinek szemelőtt tartásával a végleges határozathozatalig intézi a folyó ügyeket. Tekintettel az egyház gazdasági ügyeinek válságos helyzetére, a mikor a bizottsági működés nélkülözhetetlen, E. K. Tanácsunk rendkívüli E. Főtanács egybehívását határozta el és a gazdasági bizottság lemondását azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az fogadtassék el.

Égyben jelenti az E. K. Tanács, hogy a lemondás folytán szükségessé vált intézkedés tekintetében a 31—1909. főtan. jk. sz. határozattal kiküldött főtanácsi ad hoc bizottság jelentésének előterjesztésével kapcsolatosan megteszi javaslatát.

Kapcsolatosan e jelentéssel beható okok alapján indítványozza a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, hogy a lemondott gazdasági bizottságnak, a mennyiben lemondása elfogadtatik, fejezze ki E. Főtanács a maga hálás elismerését és köszönetét eddigi buzgó és lelkes munkálkodásáért.

Dr. Elekes Dénes ezzel szemben azt indítványozza, hogy a gazdasági bizottság lemondásának elfogadása, valamint részére elismerésnek a kifejezése tartassék függőben

addig, a míg a tárgysorozat 5. pontja alatti ügy letárgyalatik.

Ez ellenfelszólalásra a Főtisztelendő püspök ur tett javaslatát semmi további tárgyalás alá nem kívánván bocsátani, visszavonta.

Főtanács az E. K. Tanács előterjesztésének megfelelően a gazdasági bizottság lemondását szavazattöbbséggel elfogadja s a kapcsolatos további intézkedések megtételét, illetve a szükséges határozat meghozatalát a f. évi rendes főtanács ülés 31. jkvi sz. határozatával kiküldött főtanács bizottság jelentésének előterjesztésével kapcsolatosan fogja meghozni.

9. Dr. Tóth György afia jelenti, hogy mindamaz okok, sőt általa ismert még több ok alapján, magáévá teszi a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak e jegyzőkönyv 8. pontja alatt előterjesztett, de visszavont azon indítványát, hogy Főtanács fejezzon ki köszönetet a lemondott gazdasági bizottságnak s kéri ennek tárgyalását.

Dr. Nagy György ez ügy tárgyalására elhalasztó indítványt tesz.

Főtanács az elhalasztó indítványnak elfogadásával kímondja, hogy e kérdésben később fog határozni.

10. Elnök, főgondnok ur öméltósága jelenti, hogy jelen főtanács jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság küldendő ki.

Elnöki előterjesztésre jegyzőkönyv hitelesítő bizottságba kineveztetnek Gyöngyösy Béla, Végh Mihály és dr. Gál Kelemen afiai.

Ezzel a templomozás ideje elérkezvén, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur felhívja a tagokat arra, hogy

azok, akik a tárgysorozat következő pont alatti előterjesztéseit ismerik, vonuljanak a templomba istentiszteletre; azok pedig, akik azokat nem ismerik, a főgondnok ur ömértóságának elnöklete alatt a gyűlést tovább folytatván, hallgassák meg az előterjesztéseket. Önként következőn azonban, hogy templomozás utánig, míg a tagok mindnyájan jelen nem lesznek, semmiféle határozat nem hozható.

E felhívásnak megfelelően sokan a főtanácsi tagok közül istentiszteletre a templomba vonulnak, hol Ürmösi Károly kolozsvári lelkész mondott imát és tartalmas beszédet az Efezusbeliekhez írt levél 4. rész 14—15 verseiben foglalt emez alapigék alapján: „ne legyünk többé gyermekek, kik habozzunk és ide s tova hajtassunk a tudománynak akármi szele által, az embereknek álnokságok által, és álnokul való elhíttetésre megrögzött csalárdságok által, hanem az igazságot követvén szeretetben, mindenestől fogva nevedeljünk abban, aki fő, tudniillik a Krisztusban.“

Az ülés a jelenlevő tagokkal tovább folytatott. Templomozás után csatlakoztak az istentiszteleten résztvevő tagok is. Így a következő előterjesztések tétettek és később a következő határozatok hozattak.

11. Előterjesztetnek és egész terjedelmökben felolvasatnak:

a) a f. évben tartott rendes egyh. főtanácsi gyűlés 31 jkvi határozata alapján a gazdaságok 1908 évi számadásainak főleg gazdasági szempontból leendő megvizsgálására kiküldött főtanácsi bizottságnak vizsgálata eredményéről az E. K. Tanácshoz beadott jelentése illetve javaslatai.

b) a gazdasági bizottságnak, továbbá a jószágigazgatónak az említett főtanácsi bizottság jelentésére beadott felvilágosító jelentései és

c) a számvevőségnek felvilágosító jelentése és észrevételei ugyancsak az említett főtanácsi bizottságnak a számvevőséget illető megjegyzéseire, illetve javaslataira.

d) az E. K. Tanácsnak mindeme jelentések, illetve javaslatok tekintetbevételével az Egyházi Főtanácshoz tett előterjesztése a következőkben:

Az E. K. Tanács 1148—1909 sz. a. következő előterjesztést teszi:

Az egyház gazdasági ügyeiben 31—1909 főtanácsi jk. sz. határozattal kiküldött ad hoc bizottság beterjesztett jelentésére, E. K. Tanácsunk 1079—1909 Tan. sz. a. tett felhívására a gazdasági bizottság és a számvevőség beadván észrevételeit tartalmazó jelentését, az E. K. Tanács ezen ügyben a következő előterjesztést határozta tenni az E. Főtanácsnak:

Méltóságos és főtisztelendő E. Főtanács!

A jelen év augusztus havában tartott E. Főtanács 31—1909 főtan. jk. sz. a. hozott határozatával az előterjesztett összes gazdaságok 1908. évi számadásait nem fogadva el, a maga kebeléből egy öt tagu főtanácsi bizottságot küldött ki azzal az utasítással, hogy e bizottság az Egyház gazdaságainak 1908 évi számadásait különösen gazdasági szempontból a Főtanácson elhangzott és főleg Szentannay Sámuel afia által felhozott kifogásokra figyelemmel vizsgálja meg s a mennyiben szükségesnek mutatkozik, illetve a mennyiben az 1908 évi számadásoknak a megelőző évi számadásokkal conexiója van, annyiban azokra is legyen figyelemmel és észrevételeiről jelentését mielőbb adja be az E. K. Tanácshoz, mely a további szükséges eljárással megbizatik.

A kiküldött bizottság munkálatait elvégezvén, jegyzőkönyvbe foglalt részletes és okmányolt jelentését s annak összegezésekénti javaslatait benyújtotta E. K. Tanácsunkhoz és az 1079—1909/Tan. sz. a. pontonként beható tárgyalás s annak eredményéhez képest részletes jelentéstételre kiadatott a gazdasági bizottságnak, illetve számvevőségnek. Mindkét bizottság benyújtotta jelentését E. K. Tanácsunknak.

Az E. K. Tanács úgy a kiküldött főtanácsi ad hoc bizottság, mint a gazdasági bizottság és számvevői bizottságnak jelentéseit amidőn tisztelettel beterjeszti az E. Főtanácsnak, a maga részéről észrevételeit, illetve javaslatát a következőkben teszi meg:

1. A főtanácsi ad hoc bizottság beterjesztett javaslatának 1-ső pontjában ajánlja az E. Főtanácsnak, hogy: „az összes gazdaságok 1908 évi számadásait megbízhatatlanságuk alapján utasítsa vissza a jegyzőkönyvben fentti pontok alatt fölvetett s együttesen 9422 K 40 fill. összegek erejéig a gazdasági bizottság tagjaival szemben állapítsa meg a jószágigazgatóval egyetemleges vagyoni felelősséget. A számvevőséget a számadások megvizsgálásánál mutatkozó felületességéért ítélje megdorgálásra.“

Az E. K. Tanács a gazdaságok 1908 évi számadásait, melyeket a gazdasági bizottság gazdasági szempontból és a számvevőség számtételeiben megvizsgált, elfogadásra ajánlva terjesztette volt az E. Főtanács elé, s ezt ajánlotta az 1909 évi főtanácsi bizottság is. Tekintettel, részben, a főtanácsi ad hoc bizottság jelentésére, gazdasági bizottságunk részéről 252—1909 gazd. biz. jk. sz. a. benyújtott felvilágosító jelentésére, de tekintettel különösen arra, hogy a kiküldött főtanácsi bizottság jegyzőkönyvében felsorolt és kártérítési kötelezettség megállapítását javasoló kifogásolt tételek által a számadások elfogadhatása nincsen akadályozva, az E. K. Tanács jelenben is ajánlja és kéri a gazdaságok 1908 évi számadásainak, a fennhagyandók fennhagyásával, elfogadását.

A főtanácsi ad hoc bizottság beterjesztett jegyzőkönyvének 8-ik pontja alatt:

I. a ladámos-alamori birtokot illetőleg:

A/fő, d. alpontban a Schwarz czég részéről egyházunkat 6 éven keresztül terhelő együttes összeget	2451 K 70 fill.
e. alpontban gabona eladás s azután vásárlásból származó árkülönbözeti összeget	246 K 56 fill.
g. alpontban az adók pontos időben nem fizetése miatt származott adóbehajtási és késedelmi kamatok összegét	970 K 78 fill.
g. alpontban Rieger gépgyárosnál levő tartozás után számított kamatok összegét..	781 K 28 fill.
m. alpontban a jószágigazgató által illetményén felül tartott lovak tartásdíját ..	500 K — fill.
o. alpontban jószágigazgató által jog-	

talánul használt 5 hold területnek 5 évi haszonértékét	100 K — fill.
p. alpontban heremag eladás és vételből származott árkülönbözet	600 K — fill.
r. alpontból a cselédeknek törökbuza illetmény helyett buza adásából származott veszteséget	346 K — fill.

II. a bágyoni birtokot illetőleg:

B/fő, c. alpontban Albert Dénes marhái teletetéséből származott kárösszeget	640 K — fill.
---	---------------

III. a bányabükkí birtokot illetőleg:

D/fő, a. alpontban a tej értékesítésénél származott kárösszeget	1442 K 04 fill.
---	-----------------

D/fő, c. alpontban a tűzifa értékesítésénél származott kárösszeget	864 K — fill.
--	---------------

D/fő, f. alpontban a vadászterületnél szenvedett kárösszeget	500 K — fill.
--	---------------

Együtt 9442 K 36 fill.

veszi fel és állapítja meg azt a kárösszeget, melynek erejéig a gazdasági bizottság tagjai és jószágigazgatóival szemben a vagyoni egyetemleges felelősséget megállapítani javasolja.

Megjegyezzük, hogy a bizottság javaslatában, valószínűleg összeadási tévedésből 9422 K 40 fillért említ. Továbbá az A/fő, o. alpont alatt jószágigazgató által jogtalanul használt 5 hold terület 5 évi hasznát a bizottság 100 koronában veszi fel, míg Gál Lajos biz. tag. afiának a jegyzőkönyv szélén utólag tett bejegyzése szerint a kártérítési összeg 800 koronában állapítható meg.

Az E. K. Tanács javasolja, mondja ki az Egyházi Főtanács, hogy a gazdasági bizottsággal szemben, mivel nem forognak fenn további eljárást igénylő mulasztások és ténykedések jelen esetben, további eljárásnak nincsen helye. A felsorolt és kifogásolt tételeket illetőleg: Utasíttatik az E. K. Tanács az összes ügyiratokat kiadni a jogügyi bizottságnak és a jogügyi bizottság meghallgatása után járjon el a továbbiakban.

A főtanácsi ad hoc bizottság azon javaslata, hogy a

Főtanács: „a számvevőséget a számadások megvizsgálásánál mutakozó felületességéért ítélje megdorgálásra“ javasolja az E. K. Tanács, hogy tekintettel a számvevőség beterjesztett jelentésében foglaltakra, .mellőztessék.

2. A főtanácsi ad hoc bizottság javaslatának 2-ik pontjában ajánlja, hogy az E. Főtanács: „Szentiványi István jószágigazgatót teljes vagyoni felelősségének megállapítása mellett *azonnal bocsássa el*. Ezzel egyidejűleg a jószágigazgatói állást ideiglenesen töltsse be. A jószágigazgatóval és gazdasági bizottsággal leendő elszámolással, jószágigazgató hivatalának átvételével bizza meg a Főtanács az egyházi pénztárnokot, számvevőt, az igazgató helyettesítésével megbízott gazdatisztet s egy ezen célból megválasztandó elnököt.“

Az E. K. Tanács ezen javaslatot sem kellőleg megokoltnak, sem időszerűnek nem találja. Ugyanis Szentiványi István jószágigazgatónak 1191 – 1008/Tan. sz. határozattal meghosszabbított működési ideje jelen évi decz. hó 31-vel letelik. Ez okon töle a gazdaságok pontos részletességgel, *átvételének nagy munkája már most kezdetét kell vegye*. Javasoljuk, hogy Szentiványi István jószágigazgatótól a birtokok haladéktalan átvétele tekintetében szükséges intézkedéstétel bizassék az E. K. Tanácsra. Önként értetődik, hogy a birtokok bérbeadása folytán a jószágigazgatói állás megszűnik.

Szentiványi István jószágigazgatónak egyházunk pénztáránál letett 4000 kor. kaucziója csak a birtokok átvétele, illetve a főtanácsi bizottság részéről kifogásolt tételek tisztázása és az 1909 évi gazdasági számadások elfogadása után fog kiadatni.

3. A főtanácsi ad hoc bizottság beterjesztett javaslata 3 – 9 pontjaiban a *házi kezelés* fenntartását hozza javaslatba. Tekintettel arra, hogy a jelen évben tartott E. Főtanács 32—1909 főtan. jk. sz. a. hozott határozatával már kimondotta a házi kezelés megszüntetését és a bérleti kezelésre áttérést, javasoljuk, hogy a főtanácsi bizottság ezen javaslata vétessék le napirendről.

4. Az E. K. Tanács 1109—1909 sz. a. tett előterjesztésében a gazdasági bizottság lemondásának elfogadását aján-

lotta s mivel az egyházi birtokok bérletileg fognak kezeltetni jövőben és a gazdasági bizottságot jelenlegi szervezetében továbbra is fenntartani szükségtelen, javasoljuk, mondja ki az E. Főtanács:

a) az egyházi birtokok bérleti kezelésbe adásának meghatározása folytán a gazdasági bizottságot jelen alakjában megszünteti és az egyház összes ingatlainak kezelése az Augusztinóvich és Berde-féle végrendeletek figyelembevételével megalkotandó 3 tagú jószágkezelőségre (administratio) bízatik, melynek egyik tagja hivatali állásából kifolyólag az egyházi pénztárnok.

b) felhatalmaztatik a jószágkezelőség, hogy addig az ideig, a míg a birtokok bérbe adatnak, az E. K. Tanács jóváhagyásával egy gazdasági szakértelemmel bíró egyént válasszon maga mellé kisegítőül.

c) Utasittatik az E. K. Tanács a gazdasági szabályzat átdolgoztatására, illetve változott viszonyoknak megfelelő új szabályzat készíttetésére és az egyházszervezeti törvényben szükséges módosítások keresztülvitelére.

Egyben javasoljuk, hogy a jószágkezelőség két tagját az E. Főtanács titkos szavazás útján válassza meg.

5. A kiküldött főtanácsbi bizottság jegyzőkönyvbe foglalt jelentésében fölvette *Kiss László* gazdasági intéző és *Boros György* gazdasági gyakornok állásukból történt elbocsátásának ügyét is. Tisztelettel jelenti az E. K. Tanács, hogy ezen ügyet megvizsgálásra s annak eredményéhez képest való javaslattételre kiadta a jogügyi bizottságnak.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztett javaslatainak elfogadására és hogy a szükséges további eljárással bizassék meg az E. K. Tanács.

Az E. K. Tanács előterjesztésének felolvasása után szóbelileg, tájékozás szempontjából jelenti a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, hogy *Kiss László* gazdatiszt és *Boros György* ladamos-alamori gazdasági gyakornok elbocsátásuk ügyében felebbező folyamodás adtak be az E. K. tanácshoz a gazdasági bizottság hattározata ellen. E felebbező folyamodásuk kiadatott véleményezésre a

jogügyi bizottságnak. Ugyancsak nevezettek f. év november 16.-áról keltezve az E. Főtanácshoz is adtak be felelőbezt, mely november 18.-án érkezett be s az ügy sürgőssége okán elnökileg kiadatott a jogügyi bizottságnak az ez ügyben korábban kiadott ügyiratokhoz csatolás és azokkal együtt leendő tárgyalás, illetve véleményezés végett. A jogügyi bizottság az ügyet november 20.-án tárgyalta, véleményes javaslatát nov. 20.-án beadta, de E. K. Tanácsi ülést tartani már nem lehetett, ezért nevezettek felelőbezeit nem lehetett jelen Főtanács elé terjeszteni.

Mindezen előterjesztések és jelentések után Szentannay Sámuel afia kér szót, ki hosszas fejtegetésekbe bocsátkozik. Az idő azonban előhaladván, elnök főgondnok ur ömértósága azzal a kijelentéssel, hogy Szentannay afiát illeti beszédének folytatására a szó később is, az ülést bezárja, a következő ülés kezdetét délután 3 órára tűzvéni ki.

MÁSODIK ÜLÉS.

Tartatott Kolozsvát 1909. november 21.-én délután $\frac{3}{4}$ órától kezdődőleg az első ülésről jegyzett elnökök, egyházi Tanácsosok és képviselők jelenlétében.

Előadó, jegyző, mint az első ülésen.

A gazdasági ügyekben Szentannay Sámuel afia folytatja az első ülésen megkezdett beszédét. Beszéde végén kijelenti, hogy a Főtanácsi ad hoc bizottság jelentését és javaslatait fogadja el szemben az E. K. Tanácséval. Egyszersmind azt az indítványt teszi,

a., hogy modja kí az E. Főtanács, hogy a kiküldött főtanácsi ad hoc bizottság tagjainak legalább is tényleges költségeit megtéríti.

Lőrinczy Dénes nyug. vezérőrnagy afia, mint a kiküldött bizottság elnöke kijelenti, hogy ő semminemű

költségeinek a megtérítését nem kívánja. Dr. Elekes Dénes afia kijelenti, hogy ő kívánja ugyan költségei megtérítését, de az őt illető összeget átutalni kéri a székelykereszturi gimnasion konviktusa javára.

Főtanács meghatározza, hogy a f. évi rendes főtanácsi ülés határozatából kiküldött főtanácsi ad hoc bizottság költségei megtérítendőek s a költségek megállapításával és utalványozásával megbizatik az E. K. Tanács.

b., Dr. Ferenczy Géza afia elfogadja az E. K. Tanács javaslatát azzal a módosítással, hogy a gazdaságok 1908. évi számadásai számszerű adataik tekintetében hagyassanak ugyan jóvá, azonban a felmerült és a végleges leszámolás alkalmával még felmerülhető kifogásokat illetőleg tartassék fenn a jószágigazgató és intézők ellenében a teljes vagyoni felelősség.

Dr. Ferenczy Géza afiának ezen módosítását az E. Főtanács azon esetre, hogyha a szavazás rendjén az E. K. Főtanács javaslata nyerne többséget, egyhangulag magáévá teszi.

A főtanácsi ad hoc bizottságnak — a házi kezelés fenntartása iránti indítvány kivételével — Szentannay Sámuel afia által pártolt indítványát dr. Nagy György afia szintén támogatja *azzal a módosítással és hozzáadással*, hogy azon összegek iránt, a melyekre nézve a főtanácsi ad hoc bizottság az érdekeltekkel szemben a vagyoni felelősséget megállapítandónak tartja, a kártérítési keresetnek a polgári bíróság előtti érvényesítésére az Egyház jogtanácsosa az E. Főtanács által egyenest utasíttassék, a jogügyi bizottság előzetes meghallgatása nélkül; az Egyház birtokainak továbbra is házi kezelésben tartása iránti főtanácsi bizottsági indítvány feletti napirendre térést illetően azonban ő is egyetért az E. K. Tanács javaslatával, tekintettel arra, hogy a f. évi korábbi rendes főtanács már kimondotta, hogy a birtokok kezelése tekintetében a bérleti rendszerre kíván átmenni.

Kiss László gazdatiszt, és Boros György gazdasági gyakornok elbocsátási ügyét illetően egyetért a főtanácsi bizottság ama javaslatával, hogy ezek a Főtanács által állásaikba visszahelyeztessenek, azonban ügyüknek értelmes megvizsgálása bizassék az E. K. Tanácsra.

Dr. Elekes Dénes és többek hozzászólása után több felszólaló nem jelentkezővén, elnök, főgondnok ur öméltósága a vitát berekeszti, s miután dr. Nagy György és társai a házszabályok 25. §.-ának b. pontja alapján szabályszerű beadványban szavazó lapokkal titkos szavazásnak; —

Dr. Pálffy Ferenc és társai a házszabályok 25. §.-a c. pontja alapján szabályszerű beadványban névzerinti nyílt szavazásnak elrendelését indványozták; — többek hozzászólása után elnök, főgondnok ur öméltósága a házszabályok 25. §.-a c. pontja értelmében névszerű nyílt szavazást rendelt el és a kérdéseket következően tette fel s a szavazás rendjét illetően a következőkben intézkedett.

I. Azok, a kik az E. K. Tanács javaslatát pártolják: *igen*-nel;

II. Azok, a kik a főtanácsi ad hoc bizottság javaslatát támogatják; *nem*-mel fognak szavazni.

III. Ha az E. K. Tanács javaslata fog többséget nyerni, ezzel a dr. Ferenczy Géza által tett módosítás is elfogadottnak fog tekintetni s ezzel a főtanácsi bizottság javaslata és dr. Nagy Györgynek a kártérítési per egyenest folyamatba tételének elrendelése iránti javaslata elesik. Ha azonban a főtanácsi bizottság javaslata nyer többséget, akkor még külön szavazás lesz a dr. Nagy György módosítás iránti indítványa felett és ha ez többséget fogna nyerni, akkor a Főtanács a kártérítési felelősség alapjául szolgáló egyes tételeket külön meg fogja vitatni s határozni fog a felett, hogy melyekre nézve indítassék meg a polgári kereset.

IV. Külön eldöntésre fennmarad azonban:

a., az E. K. Tanács azon javaslata, — hogy a főtanácsi bizottságnak a házi kezelés fenntartása iránti indítványa felett a Főtanács napirendre térjen; és

b., a Kiss László és Boros György ügye feletti határozat hozatal.

A szavazás elrendeltetvén *igen*-nel szavaztak: 1. Nagy Béla, 2. Antonya Mihály, 3. Györfi István, 4. József Dénes, 5. Szabó Lajos, 6. Adám Dénes, 7. dr. Tóth György, 8. Ürmösi Kálmán trv. bíró, 9. dr. Lukácsy József, 10. dr. Várady Aurél, 10. Tarcsafalvi Albert, 11. Tanka Sándor, 12. Sikó Lajos, 13. dr. Pálffy Ferenc, 14. Járay Béla, 15. Szathmáry Gyula, 16. Szentkirályi Ferenc, 17. Márkos András, 18. dr. Gombos János, 19. dr. Kovács Sándor, 20. Páll Ferenc tanf, 21. dr. Balázs Ferenc, 22. Pálffy Márton, 23. László Gyula, 24. Kovács Kálmán, 25. Pap Mózes, 26. Ajtay János, 27. Fazakas Lajos, 28. Gálfalvy János, 29. Hadházy József, 30. Németh István, 31. Vári Albert, 32. Boros György, 33. Csifó Salamon, 34. Gvidó Béla, 35. Józan Miklós, 36. Kelemen Albert, 37. Kisgyörgy Sándor, 38. Kiss Sándor, 39. Péterfi Dénes, 40. Raffaj Domokos, 41. Osváth Gábor, 42. Végh Mihály, 43. Gálfy Lőrinc, 44. Lőrinczy Dénes lelkész, 45. dr. Árkosy Gyula, 46. Árkosy Lajos, 47. Balók Károly, 48. Csiky Elek, 49. Czakó József, 50. Derzsi János, 51. dr. Ferencz Ákos, 52. dr. Ferencz József 53. dr. Ferenczy Géza, 54. Gál Mór, 55. dr. Nagy Zoltán, 56. Orbók Ferenc, 57. Paget Olivér, 58. D. Pataky Sándor, 59. id. Szentiványi József, 60. Tóth Olivér, 61. dr. Veress Vilmos, 62. Veress József, 63. Zsakó István 64. Benkő Mihály, 65. Gál Jenő, 66. dr. Gál Kelemen, 67. Iszlay László, 68. Bedő Ferenc, 69. Kozma Ferenc, 70. László Domokos, 71. Nagy Gyula, 72. Szentiványi Miklós, 73. Székely Miklós, 74. dr. Kozma Endre, 75. ifj. Szentiványi József, 76. Veress Ferenc, 77. dr. Jakabházy Zsigmond, 78. Szentpály Gyula, 79. Iszlai Márton.

Nem-mel szavaztak: 1. Márkos Albert, 2. Péter Lajos, 3. Nagy Lajos, 4. Deák Miklós, 5. Lőrinczy Dénes ny. vezérőrnagy, 6. dr. Nagy György, 7. Boór Jenő, 8. Gál Lajos, 9. Máthé Lajos, 10. Geréb Zsigmond, 11. dr. Elekes Dénes, 12. Szentannay Sámuel, 13. Barabás István, 14. Iszlai Gábor.

Szavazati jogiukkal nem éltek: Lőrinczi István, Albert Dénes, Gyöngyösy Béla, Gyulay Árpád és Hadházy Sándor.
Igen-nel szavazott tehát 79 és *nem-mel* 14.

Ennek folytán főgondnok, elnök ur öméltósága kijelenti, hogy az E. K. Tanács javaslata fogadztatott el a dr. Ferenczy Géza afia módosításával s ehez képest határoztatott, hogy

1., tekintettel főleg arra, hogy a kiküldött főtanácsi ad hoc bizottság jegyzőkönyvében felsorolt és kártérítési kötelezettség megállapítását javasoló kifogásolt tételek által a számadások elfogadhatása nincsen akadályozva, E. Főtanács az 1909. évi rendes Főtanácsi ülés 31, jkvi száma alá beterjesztett a gazdasági 1908. évi összes számadásokat számszerű adataik tekintetében helybenhagyja, elfogadja ugyan, azonban a felmerült és a végleges leszámolás alkalmával még felmerülhető kifogásokat illetően a jószágigazgató és intézők ellenében fenntartja a teljes vagyoni felelősséget.

A főtanácsi ad hoc bizottság beterjesztett jegyzőkönyvének 8.-ik pontja alatt foglalt következő tételekre:

I. a *ladamos-alamori birtokot* illetőleg:

- A/fő. d. alpontban a Schwarz
cég részéről egyházunkat
hat éven keresztül terhelő
együttes összeget 2451 K 70 f.
A/fő. e.) alpontban gabona
eladás s azután vásárlásból
származó árkülömbözeti
összeget 246 K 56 f.
A/fő. g.) alpontban az adók
pontos időben nem fizetése

miatt származott adóbehaj- tási és késedelmi kamatok összegét	970 K 78 f.
A/fő. g.) alponban Rieger gépgyárosnál levő tartozás után számított kamatok ösz- szegét	781 K 28 f.
A/fő. m.) alponban a jószág- igazgató által illetményén felül tartott lovak tartásdíját	500 K — f.
A/fő. o.) alponban jószág- igazgató által jogtalanul használt 5 hold területnek 5 évi haszonértékét	100 K — f.
A/fő. p.) alponban heremag eladás és vételből száрма- zott árkülömbözet	600 K — f.
A/fő. r.) alponban a cselé- deknek törökbuza illetmény helyett buza adásából szár- mazott veszteséget	346 K — f.

II. a bágyoni birtokot illetőleg:

B/fő. c.) alponban Albert Dénes marhái teleltetéséből származott kárösszeget ..	640 K — f.
---	------------

III. A bányabükki birtokot illetőleg:

D/fő. a) alponban a tejérté- kesítésénél származott kár- összeget	1442 K 04 f.
D/fő. c) alponban a tűzifa értékesítésénél származott kárösszeget	864 K — f.
f) alponban a vadászterület- nél szenvedett kárösszeget	500 K — f.

Együtt 9442 K 36 f.

Kártérítésre javasolt tételek- és összegre vonatkozólag kimondja Főtanács, hogy a gazdasági bizottsággal szemben, mivel nem forognak fenn további eljárást igénylő mulasztások és ténykedések jelen esetben, további eljárásnak nincsen helye. Azonban a felsorolt és kifogásolt tételeket illetőleg utassittatik az E. K. Tanács, hogy az összes ügyiratokat adja ki a jogügyi bizottságnak és a jogügyi bizottság meghallgatása után járjon el a továbbiakban.

A főtanácsai ad hoc bizottságnak a számvevőség megdorgálására irányuló javaslatát, tekintettel a számvevőség beterjesztett jelentésében foglaltakra Főtanács mellőzi.

2. Szentiványi István jószágigazgatónak meghosszabbított működési ideje folyó évi decz. 31.-ével letelvén s tőle a gazdaságok pontos részletességgel átvételének nagy munkája már most meg kell hogy kezdődjék, felhivatik az E. K. Tanács, hogy Szentiványi István jószágigazgatótól a birtokok haladéktalan átvétele tekintetében a szükséges intézkedéseket tegye meg.

A birtokok bérbeadása okán a jószágigazgatói állás megszűnik.

Szentiványi István jószágigazgatónak egyházunk pénztáránál letett 4000 K óvadéka csak a birtokok átvétele, illetve a főtanácsai ad hoc bizottság részéről kifogásolt tételek tisztázása és a végleges leszámolásnál még felmerülhető kifogások, valamint az összes gazdaságok 1909. évi számadások végleges elfogadása után fog kiadatni.

E határozatról az E. K. Tanács értesítettik.

12. Ezek után elnök főgondnok ur öméltósága felteszi a kérdést az E. K. Tanács 1148—1909. számú előterjesztésének 3. pontjában foglaltakra nézve, mely szerint a főtanácsi ad hoc bizottság a házi kezelés fenntartását hozza javaslatba, az E. K. Tanács pedig tekintettel arra, hogy a jelen évben tartott rendes főtanácsi ülés 32—1909. jkvi sz. határozatával már a házi kezelés megszüntetését és a bérleti kezelésre áttérést meghatározta — ajánlja a főtanácsi bizottság erre vonatkozó javaslatának a napirendről való levételét.

Főtanács az E. K. Tanács javaslatát egyhangulag elfogadván, elnök főgondnok ur öméltósága határozatkép kimondja, hogy Főtanács a főtanácsi bizottságnak a házi kezelés fenntartása iránti indítványa felett napirendre tér.

13. Tekintettel jelen jegyzőkönyv 8. szám alatti határozatra, tekintettel továbbá az E. K. Tanácsnak 1148—1909. sz. előterjesztése 4. pontjában foglaltakra, melyek szerint a birtokoknak jövőben bérletileg való kezeltetése okán a gazdasági bizottságot jelen szervezetében megszüntetni ajánlja és a jövő kezelést illetőleg teszen javaslatot, az E. Főtanács egyhangulag a következőkép határoz.

a) Az egyházi birtokok bérleti kezelésbe adása okán a gazdasági bizottságot jelen alakjában megszünteti és az Egyház összes ingatlanainak kezeltetése, illetve felügyelete az Augusztinovich- és Berdeféle végrendeletek figyelembevételével megalkotandó 3 tagu jószágfelügyelőségre (régi administratio) bízatik; a felügyelőségnek hivatalánál fogva egyik tagja az egyházi pénztárnok;

b) felhatalmaztatik a jószágfelügyelőség, hogy amaz időtartamra míg a birtokok bérbe kiadatnak, az E. K. Tanács jóvá-

hagyásával egy gazdasági szakértelemmel bíró egyént választasson maga mellé kiegészítőül ;

c) utasítatik az E. K. Tanács a gazdasági szabályzat átdolgozására, illetve a változott viszonyoknak megfelelő új szabályzat készíttetésére és az egyházi szervezeti törvényben is a szükséges módosítások keresztülvitelére.

d) Tekintettel jelen szám alatti határozat a) pontjára, mely szerint a jószágfelügyelőséghez két tagnak a megválasztása szükséges, felhívja Főtanács a kijelölő bizottságot, hogy a szabályszerű jelölést tegye meg.

A határozatról az E. K. Tanács értesítetik.

14 Elnök Főtisztelendő püspök ur jelenti, hogy a kijelölő bizottság jelen főtanács ülésre nem lévén még megalkotva, az elnökök mellé a tagok megválasztása szükséges, ugyszintén szükséges a választások megejtésére kiküldendő bizottság megalakítása is.

Elnöki előterjesztésre a kijelölő bizottságba az elnökök mellé megválasztatnak Gál Jenő, Kozma Ferencz, ifj. D. Pataky László és Kelemen Albert afiai.

A szavazatszedő bizottságba megválasztatnak elnöknek: Gvidó Béla, tagoknak : Hadházy Sándor és dr. Ferencz József afiai.

15. Ezek után elnök főgondnok ur öméltósága tárgyalás alá bocsátja a Kiss László gazdatiszt és Boros György gazdasági gyakornok visszahelyezésének ügyére nézve a főtanács ad hoc bizottság által előterjesztett indítványt és a dr. Nagy György afia vonatkozó módosítását illetően.

Dr. Nagy* György, dr. Elekes Dénes afiai és többek által pártolt indítvánnyal szemben dr. Pálffy Ferencz afia többek által pártolt azon indítványt terjesztette elő, hogy ezen ügy vétessék le a napirendről s utasíttassék érdemleges elintézésre az E. K. Tanácshoz, ha pedig ezen indítványa nem fogadtatnék el, akkor tárgyalassék és döntessék el itt a főtanácson az egész ügy érdemlegesen.

Ezen indítvánnyal szemben áll dr. Nagy György és társainak amaz indítványa, hogy Kiss László és Boros György helyezettessenek vissza állásaikba s ügyük érdemleges megvizsgálás és elbírálás végett utasíttassék az E. K. Tanácshoz.

Elnök a vitát berekesztvén, a szavazás rendjét és a kérdések feltevését illetően ismételten a következő kijelentéseket teszi.

A szavazás felállás útján fog a házszabályok 25. §. a) pontja alapján történni.

I. Először dr. Pálffy Ferencz afia és társainak azon indítványára történik a szavazás, hogy az ügy a napirendről levétessék és megvizsgálás és elhatározás végett az E. K. Tanácshoz utasíttassék.

II. Ha a többség nem lesz határozottan kivehető s az ellennézetűek ellenpróbát fognak kérni, a szavazatok össze számlálása után az ellennézetűek fognak felállással szavazni.

III. Hogyha dr. Pálffy Ferencz és társai lesznek többségben, akkor az ügy levéttetik a napirendről s a többi indítványok elesnek.

IV. Ha az ellennézet fog többséget nyerni, akkor ezen szavazat által egyszersmind az is el lesz döntve, hogy Kiss László és Boros György állásaikba visszahelyeztetnek és ügyük érdemleges megvizsgálás és elbírálás végett az E. K. Tanácshoz utasíttatik.

Ez esetben elesik dr. Pálffy Ferencz és társainak azon indítványa, hogy az ügy a Főtanácson érdemlegesen tárgyalassék és eldöntessék.

A szavazást elnök, főgondnok ur öméltósága elrendelvén, a dr. Pálffy Ferencz és társainak azon indítványa

mellett, hogy az ügy a napirendről egészen levétesse és az E. K. Tanácshoz utasíttassék, felállással 42-en szavaztak.

Ekkor főgondnok, elnök ur felhívására az ellenpróba céljából s az ellenindítványra való szavazás céljából felállással szintén 42-en szavaztak.

Ekkor főgondnok, elnök ur öméltósága szavazatát az ellenindítvány mellett adta le s határozatképpen kijelentette, hogy

Kiss László gazdatiszt és Boros György gazdasági gyakornok állásaikba visszahelyeztetnek s ügyök érdemleges megvizsgálás és elbírálás végeit az E. K. Tanácshoz utasítatják, mely ez ügyben minden további intézkedéssel megbízatik.

16. A kijelölő bizottság beadja jelentését, mely szerint a jószágfelügyelőségbe a pénztárnok mellé megválasztandó két tagra megteszi szabályszerű javaslatát.

A jelentés és a jelöltek névsora felolvastatván, kiadattak a szavazatszedő bizottságnak. Egyuttal Főtanács nevezett állásokra a választást elrendeli és felhívja a szavazatszedő bizottságot a megfelelő szavazatoknak beszédésére s az eredményről mielőbbi jelentéstételre.

A szavazatok beadása tartamára az ülés felfüggesztetik.

17. A választások megejtésére kiküldött bizottság beadja jelentését a jószágfelügyelői két állásra beadott szavazatok eredményéről.

A beadott szavazatok eredménye szerint Hadházy Sándor egyházi pénztárnok mellett két jószágfelügyelői állásra megválasztottaknak nyilvánítottak Benkő Mihály és Ürmösy Jenő afiai, kik jelen főtanácsi ülés 13 jkvi pont alatti határozat alapján feljogo-

sittatnak arra, hogy amaz időtartamra, amíg a birtokok bérbeadása keresztül vitetik, az E. K. Tanács jóváhagyásával, egy gazdasági szakértelemmel bíró egyént választhassanak maguk mellé kisegítőül. Tekintettel arra, hogy megválasztott jószágfelügyelő afiai nem voltak megválasztatásuk alkalmával jelen a főtanácsi ülésen s így állásuk elfogadásáról nem nyilatkozhattak, felhatalmaztatik az E. K. Tanács, hogy a mennyiben megválasztott afiai nem remélt kedvezőtlen választ nyujtanának be megbízatásukat illetőleg az E. K. Tanácshoz, a saját hatáskörében szabad belátása szerint intézkedjék nevezett állásoknak ideiglenes betöltéséről. Megbizatik továbbá arra is az E. K. Tanács, hogy a jószágfelügyelőség tiszteletdíját megállapítsa és utalványozza s végül, hogy valamint ez ügyben, úgy a jószágkezelések tekintetében, minden az átmenettel kapcsolatos további szükséges eljárást, illetve intézkedést tegyen meg. E határozatról az illetők értesíttetnek és értesítetik az E. K. Tanács is.

18. Dr. Tóth György afia jelenti, hogy jelen jegyzőkönyv 9. pontja alatt elhalasztott indítványát tárgyalatni kívánja, miután azt az elnökségnek most benyújtott irat alapján a házszabályoknak megfelelően, több mint 5 tag tette magáévá.

Főtanács dr. Tóth György és társai indítványát egyhangulag elfogadva, köszönetét és hálás elismerését fejezi ki a lemondott gazdasági bizottságnak Egyházunk érdekében évek hosszú során kifejtett buzgó és önzetlen munkálkodásáért. Erről a gazdasági bizottság tagjai értesíttetnek.

Több tárgy nem lévén, elnök Méltóságos és Főtisz-

telendő Ferencz József püspök ur bucsu beszédet intéz a Főtanács tagjaihoz. Beszédében így szól: Megvannak a határozatok, adja Isten, hogy e határozatok az egyház életére üdvösek legyenek s teremjék meg a kívánt gyümölcsöket. Köszönet a szép számért, melylyel a tagok itt megjelentek; az érdeklődésért, melyet a tárgyalás rendjén mutattak, sőt inkább, hogy maga a tárgy iránt annyira érdeklődtek. A jó Isten tegye áldottakká határozatainkat. A kik eltávoznak, menjenek haza szeretettel s találják övéiket jólétben s odahaza se feledkezzenek meg az Egyházzól. A kik itt maradnak, — tagjai az E. K. Tanácsnak és a tisztviselek — adják jelét továbbra is Egyházunk iránti szeretetüknek s legyenek igazságos bírák mindenekben. Végül hálás köszönetet mond elnöktársának, Méltóságos Fekete Gábor főgondnok urnak, ki jelen üléseink alkalmával nemcsak megosztotta vele, hanem ugyancsak kivette részét a nem könnyű, hanem valóban nehéz feladat teljesítéséből. Szíves támogatást kér jövőre is a Méltóságos főgondnok uraktól.

Főtanács köszönetet mond ezután az elnökségnek, az ülések lelkes és sikeres vezetéseért és Isten áldását kéri reájuk és övéikre.

Végül Kelemen Albert közügyigazgató, buzgó imát mond, Isten áldását kérve mindnyájunkra. Ezután a Főtanács tagjai, egymásnak kölcsönös jókat kívánva, eloszlának

Hogy mindezek a fennebbiek szerint végeztettek és határozottak, arról neveink aláírásával bizonytságot teszünk.

Fekete Gábor,

unitárius egyházi főgondnok.

Ferencz József,

unitárius püspök.

Csifó Salamon,

egyházi főjegyző helyett megbízott jegyző.

Gyöngyösy Béla, Dr. Gál Kelemen, Végh Mihály,
jegyzőkönyvet hitelesítő bizottság.

A rendkívüli főtanácsai ülés tárgymutatója.

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Antonya Mihály eskütétele — — — — —	4	7
Ádám Dénes „ — — — — —	4	7
Borbély Máté eskütétele — — — — —	4	7
Boros György gazd. gyakornok ügye — — — — —	11, 15	16, 25
Benkő Mihály jószágfelügyelősége — — — — —	17	27
Csifó Salamón főjegyzői helyettesítése — — — — —	—	3
Csongvay Géza eskütétele — — — — —	4	7
Elnöki megnyitó — — — — —	1	3
Eskütételek — — — — —	4	7
Elekes Dénes dr. eskütétele — — — — —	4	7
„ „ „ indítványa — — — — —	8	9
Főjegyző helyettesítés — — — — —	—	3
Főtanácsai bizottság költségei — — — — —	11	18
Ferenczy Géza dr. indítványa — — — — —	11	18
Főtanácsot bezáró beszéd — — — — —	—	28
Gombos János dr. eskütétele — — — — —	4	7
Gazdasági bizottság lemondása — — — — —	8	9
Gazdaságok jövő kezelése ügye — — — — —	12, 13	24
Györfi István eskütétele — — — — —	4	7
Hitelesítő bizottság a jegyzőkönyvet illetőleg — — — — —	10	10
Hadházy Sándor jószágfelügyelősége — — — — —	17	27
Ima a közügyigazgató részéről — — — — —	2	5, 28
Indítvány dr. Nagy György részéről — — — — —	7, 9, 11	8, 10, 18
„ a püspök ur részéről — — — — —	8	9

	Jegyzőkövi szám	Lapszám
Indítvány dr. Elekes Dénes részéről — — — —	8, 11	9, 18
„ dr. Tóth György „ — — — —	9, 18	10, 28
Istentisztelet — — — — —	—	10
Indítvány dr. Ferenczy Géza részéről — — — —	11	18
„ dr. Pálffy Ferencz „ — — — —	11	19
Jószágfelügyelőség — — — — —	13	24
Jelölő bizottság választása és jelentése — — — —	14, 16	25, 27
Indítvány Szentannay Sámuel részéről — — — —	11	17
József Dénes eskütétele — — — — —	4	7
Járay Béla eskütétele — — — — —	4	7
Jegyzőkönyv hitelesítő bizottság — — — — —	10	10
Jelentés a főtanácsi bizottság részéről — — — —	11	11
„ a gazdasági bizottság és jószágigazgató részéről — — — — —	11	11
„ a számvevőség részéről — — — — —	11	11
Javaslat gazdasági ügyekben az E. K. T. részéről	11	11
Kovács Sándor dr. eskütétele — — — — —	4	7
Kiss László gazdatiszt ügye — — — — —	11, 15	16, 25
Köszönet a gazdasági bizottságnak — — — — —	18	28
Lukácsy József dr. eskütétele — — — — —	4	7
Lőfi Ödön „ — — — — —	4	7
Lemondás a gazdasági bizottság részéről — — — —	8	9
Megnyitó beszéd — — — — —	1	3
Megalakulás — — — — —	3	5
Márkos András eskütétele — — — — —	4	7
Nagy Béla eskütétele — — — — —	4	7
Nagy György dr. indítványa — — — — —	7, 9, 11	8, 10, 18
Páll Ferencz eskütétele — — — — —	4	7
Pálffy Ferencz dr. eskütétele — — — — —	4	7
Püspök ur indítványa — — — — —	8	9
Pálffy Ferencz dr. indítványa — — — — —	11	19
Sikó Lajos eskütétele — — — — —	4	7
Szentkirályi Ferencz eskütétele — — — — —	4	7
Szathmáry Gyula „ — — — — —	4	7

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Szabó Lajos eskütétele — — — — —	4	7
Szavazatszedő bizottság választása és jelentése —	14, 17	25, 27
Szentannay Sámuel indítványa — — — — —	11	17
Tóth György dr. eskütétele — — — — —	4	7
Távirat főgondnokhoz — — — — —	5	7
Tárgysorozat megállapítása — — — — —	6	8
Tóth György dr. indítványa — — — — —	9, 18	10, 28
Templomozás — — — — —	—	10
Ürmösy Kálmán eskütétele — — — — —	4	7
Üdvözlő távirat főgondnokhoz — — — — —	5	7
Ürmösy Jenő jószágfelügyelősége — — — — —	17	27
Választások a jószágfelügyelőségbe — — — — —	17	27

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ ZSINATI FŐTANÁCSA

ÁLTAL, AZ EGYHÁZ ALAPÍTÓJA ÉS ELSŐ
PÜSPÖKE: DÁVID FERENCZ SZÜ-
LETÉSÉNEK NÉGYSZÁZADIK
ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL, KOLOZS-
VÁRT, 1910 AUGUSZTUS HÓ 20. ÉS
21-İK; DÉVÁN AUGUSZTUS HÓ 23-İK NAP-
JAIN TARTOTT EMLÉKZSINAT
RENDKIVÜLI ÜLÉSEIRŐL
SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE :
CSIFÓ SALAMON,
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ HELYETT MEGBIZOTT JEGYZŐ.

KOLOZSVÁR.
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1910.

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ ZSINATI FŐTANÁCSA

ÁLTAL, AZ EGYHÁZ ALAPÍTÓJA ÉS ELSŐ
PÜSPÖKE: DÁVID FERENCZ SZÜ-
LETÉSÉNEK NÉGYSZÁZADIK
ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL, KOLOZS-
VÁRT, 1910 AUGUSZTUS HÓ 20. ÉS
21-IK; DÉVÁN AUGUSZTUS HÓ 23-IK NAP-
JAIN TARTOTT EMLÉKZSINAT
RENDKIVÜLI ÜLÉSEIRŐL
SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE :
CSIFÓ SALAMON,
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ HELYETT MEGBIZOTT JEGYZŐ.

KOLOZSVÁR.
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1910.

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ ZSINATI FŐTANÁCSA
ÁLTAL, AZ EGYHÁZ ALAPÍTÓJA ÉS ELSŐ PÜSPÖKE: DÁVID
FERENCZ SZÜLETÉSÉNEK **NÉGYSZÁZADIK** ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL, KOLOZSVÁRT, 1910 AUGUSZTUS HÓ 20. ÉS
21-IK; DÉVÁN AUGUSZTUS HÓ 23-IK NAPJAIN TARTOTT
EMLÉKZSINAT RENDKIVÜLI ÜLÉSEIRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

Első ülés.

Tartatott Kolozsvárt, az Unitárius Kollégium disztermében 1910 augusztus 20-án délelőtt fél 9 órakor kezdődőleg.

Az emlékünneplő Zsinat elnökei: egyházi részről: Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur, Magyarország főrendiházának tagja, a II. oszt. vaskorona-rend lovagja, kir. tanácsos; világi részről: Méltóságos báró Petrichevich-Horváth Kálmán egyházi főgondnok ur, császári és királyi kamarás, nagybirtokos.

Előadó: Végh Mihály unitárius lelkész, egyházi és püspöki titkár.

1. *Elnök* Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur jelenti, hogy Nagy Lajos egyházi főjegyző elhalálozván, a főjegyzői állás üresedésben van; továbbá Kelemen Albert közügyigazgató megrendült egészségi állapota miatt hivataláról lemondását beadván s ugyancsak betegsége okán zsinati üléseinken sem jelenhetvén meg: megalakulhatás szempontjából e két állás teendőinek jelen zsinati főtanácsai üléseinken leendő elvégzéséről gondoskodni kell. Az elnökség részéről ajánlja, hogy a főjegyzői teendők elvégzésével Csifó Salamon theologiai intézeti tanár és a közügyigazgatói

teendők elvégzésével Gvidó Béla dicsőszentmártoni lelkész, küküllőköri esperes bizassanak meg, úgy azonban, hogy a lelkész-szentelés alkalmával a templomban a főjegyzői teendőket is Gvidó Béla afia végezze.

Az egybegyűlt tagok elfogadván az elnökség ajánlatát, jelen zsinati főtanácsi ülésen a főjegyzői teendők elvégzésével Csifó Salamon theologiai tanár és a közügyigazgatói teendők elvégzésével Gvidó Béla lelkész-esperes afiai bizatnak meg, valamint Gvidó Béla afia bizatik meg azzal is, hogy lelkész-szentelés alkalmával a templomban a főjegyzői kötelességeket végezze.

2. A zsinati Főtanács megalakulása szempontjából számbavétettek a megjelent tagok és kitünt, hogy a következő tagok jelentek meg.

1. Hivatalból tagok.

1. Központi tisztviselők: Ferencz József püspök, báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok, Fekete Gábor főgondnok, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, Gyulay Árpád és Árkosy Lajos számvevők; Albert Dénes és Ürmösy Jenő jószágfelügyelők.

2. Esperesek: Péterfi Dénes, Lőrinczy Dénes, Gvidó Béla, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, Kiss Sándor, Józan Miklós

3. Egyházköri felügyelő-gondnokok: Benkő Mihály, Csegezy Mihály, Mikó Dezső, Csongvay Lajos, László Domokos, Bedő Ferencz.

4. Iskolai felügyelő-gondnokok: Kozma Ferencz, Gál Jenő.

5. Mint tanárok: Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Hidegh Mihály, László Gyula, Márkos Albert, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, Nagy Lajos, Szentmártoni Kálmán.

II. Egyházi tanácsosok:

1. Egyházi részről: Ajtay János, Ádámosy Gábor, Antonya Mihály, Bölöni Vilmos, Deák Miklós, Hadházy József,

Iszlai Márton, József Lajos, József Dénes, Kisgyörgy Tamás, Kozma Dimén, Létay Máté, Lőrinczi István, Lőfi Ödön, Molnár János. Mózes Mihály, Nagy János, Németh István, Nagy Béla, Pál Ferencz (lelkész) Péterfi Mihály, Sándor Gergely (derzsi), Szabó Lajos, Ürmösi Kálmán (lelkész), Vaska Béla, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrincz, Vári Albert.

2. *Világi részről*: Albert Iván, dr. Árkosy Gyula, Balogh József, Ballók Károly, dr. Barabás Ábel, Borbély Máté, Borbély Sándor, Boér Gergely, Borbély György, Czakó József, Czakó László, Csongvay Géza, Derzsi János, Derzsi Domokos, dr. Ferencz Akos, dr. Ferencz József, dr. Ferenczi Géza, Fekete Ferencz, Gábor Mihály, Gombos Sámuel, Gyöngyössy Béla, Hosszu Ferencz, Imreh József, Jakab István, Jákei Aladár, Kádár József, Kilyéni Endre, dr. Kozma Jenő, Kovács Sándor, Kőváry Endre, Lakatos Ferencz, Lászlóczky Sámuel, Lőrinczy Dezső, Magyar Mihály, Nagy Balázs, Orbók Ferencz, Paget Olivér, Pákey Lajos, Péterfi Lajos, Pap László, dr. Pálfi Ferencz, Pál Miklós, Pál Ferencz (tanfelügyelő), Székely János (tanár), Sikó Géza, Székely Mózes, ifj. Tana Sámuel, dr. Tóth György, Tarcsafalvy Albert, Tanka Sándor, Török Sándor, Török Árpád, Ürmösy Kálmán (trv. bíró), dr. Ürmösy Károly (ügyvéd), Veress József, Varga Dénes, dr. Várady Aurél, id. Zsakó István, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza.

III. Egyházkörök és egyházközségek képviselői.

Müller Gyula, dr. Balogh György, Faluvégi Áron, Bíró Elek, Bíró Lajos, dr. Pázsint Mihály, Gálfi János, Máté Lajos, Szentannai Sámuel, Ürmösi Károly (lelkész), Barabás István.

Meg nem jelenésüket kimentették: id. Dániel Gábor, Kelemen Albert, Szinte Gábor, Kádár Lázár, Kiss Aladár és Kovács József.

A főtanácsi tagok számbavételén és úgy találtatván, hogy az egyházi törvények 205. §-ában előírt létszámon jóval felül vannak jelen, elnök a Főtanácsot megalakultnak

nyilvánítja. Főtanács pedig azoknak, kik elmaradásukat bejelentették, igazolását elfogadja.

3. Előterjesztetik a tagokkal 757—1910. E. K. Tanácsi szám alatt már előre közölt tárgysorozat megállapítás végett.

Zsinati Főtanács a már előre közölt tárgysorozatot minden változtatás nélkül elfogadja, megállapítja.

4. Elnök felhívja a főtanács azon tagjait, akik esküt még nem tettek, hogy mielőtt további tárgyalásokba bocsátkoznánk, jelentkezzenek a szabályszerű eskü letételére.

E felhívásra a szabályszerű esküt leteszik dr. Ürmösy Károly (ügyvéd) és dr. Várady Aurél egyházi tanácsosok.

5. Elnök, Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur meleg szavakkal emlékezvén meg arról, hogy Magyarország apostoli királya az isteni gondviselés és kegyelem folytán éppen most ünnepli 80-ik születés-évét, ajánlja, hogy zsinati Főtanácsunk küldjön apostoli királyunk Ófelségéhez ez alkalomból üdvözlő iratot.

Zsinati Főtanács Felséges Urunk és királyunk iránt érzett meleg érzéssel, egyhangulag mondja ki, hogy Ófelségéhez 80-ik születési évének ünneplése alkalmából a vallás és közoktatásügyi miniszter ur útján a következő, az elnökség által előre megkészített üdvözlő iratot intézi:

Császári és Apostoli királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urunk!

A magyarországi unitárius egyház zsinati Főtanácsa, mely a mai napon, hazánkban az unitárius egyház megalapítója és első püspöke, Dávid Ferencz születésének 400-ik évfordulóját megünnepelni Kolozsvárt tartja gyűlését, nem mulaszthatja el ez alkalomból Felségednek hódoló tiszteletét kifejezni és magas trónja elébe juttatni.

Szivünk mindig telve van Felséged iránt a legmélyebb hódolattal, de kétszeresen érezzük ez most, midőn hálát adhatunk Istennek, hogy Felségednek megengedte életének 80-dik évét megérni oly erőben és egészségben, hogy teljes reményünk lehet az iránt, hogy még évek hosszú során át örvendhetünk dicső országlásának s népei boldogságát munkáló kegyelmének.

Midőn ezért hő imánk száll az ég Urához, a legmélyebb alázattal kérjük Felségedet, méltóztassék kegyesen fogadni hódolatunkat s azon legforróbb óhajtásunkat, hogy Isten Felségedet még sokáig tartsa meg és éltesse hazánk és nemzetünk, s általában a jogara alatt élő népek örömére és boldogítására.

Magunkat legmagasabb kegyeibe ajánlva, a magyarországi unitárius egyház zsinati Főtanácsának Kolozsvárt, 1910. augusztus hó 20-án tartott üléséből hódolattal öröklünk Császári és Apostoli Királyi Felségednek legalázatosabb szolgálói. (Aláírások.)

6. Előterjesztetik, hogy angol és amerikai testvéreink közül, részint mint egyes egyházak és testületek képviselői, részint mint személyesen érdeklődők, hogy résztvegyenek Dávid Ferencz születésének 400-ik évfordulója alkalmából rendezett zsinatunkon, a következők jöttek el: *Angliából*: Miss Clephan, Miss Louise Cole, J. E. Carpenter, Miss Gardner, F. Hankinson, S. Harris, Mrs. Harris, John Harrison, W. Harrison, Miss Florence Hill, T. F. Gusband, T. Lloyd Jones, Mrs. Lloyd Jones, Miss F. M. Minns, Mrs. Aspland Jones, Miss Leighfield, dr. W. Blake Odgers, Mrs. Blake Odgers, Mrs. Paget, Miss D. Paterson, J. G. Pinnock, Miss Powell, Mrs. Manning Prentice, Mrs. Henry Rutt, Thomas Sloman, dr. C. Herbert Smith, Mrs. Herbert Smith, G. M. Herbert Smith, Miss E. J. Spencer, F. Summers, Mrs. Summers, Miss Tagart, Miss Tayler, B. G. Usscher, Miss L. Willmer, Noel Odgers. *Amerikából*: Henry H. Saunderson, Mrs. Henry H. Saunderson, Mrs. A. C. Wellington, Eugene F. Fay, Mrs. Eugene F. Fay, Miss Helen F. Randall, Miss

Louise Randall, Mrs. Clara F. Guild. Miss Anne Burgess, Miss Susan A. Wilcox, Miss Theresa Macomber, Mrs. Charles B. Swift, E. S. Cook, Alfred Wishart, Victor M. Tuthill, C. Harley Bertsch, Miss M. Bowman, B. W. Brown, Mrs. B. W. Brown, Miss Caroline L. Brown, Miss R. E. Haven, Mrs. Richard Peters, Miss Katharine Williamson, Wilford J. Litchfield, Austin W. Fisher, Minot O. Simons, Mrs. Minot O. Simons, Maxwell Savage, Miss M. Downing, Miss Winifred Storer, Miss Julia A. Thayer, Miss Katharine Pratt, Mrs. R. S. Angell, Charles E. St. John, Mrs. Charles E. St. John, Mrs. J. G. Lemmon, Mrs. Martha P. Everett, Everett St. John, Harold St. John, Miss Alice G. Cobb, Miss Florence S. Cobb, Miss Fannie Field, Mrs. J. P. Black, dr. J. J. Summerbell, Carlyle Summerbell, Miss A. L. Willson, Miss Alice B. Willson, Miss Georgina Pflaum, Miss Elisabeth S. Gilbert, Mrs. Emily C. Cobb, William G. Eliot, Mrs. Gilman C. Fisher, E. C. Butler, Mrs. E. C. Butler, Miss Marion Jackson, Miss Elisabeth Marquand, Mrs. Katharine Weller, Miss Edith Gammons, Mrs. E. J. Farmer, Mrs. Eaton, dr. Charles W. Wendte, dr. J. Henry Woods, Miss L. F. Bowen, Miss E. S. Johnson, Mrs. Edw. B. Kellopp, J. W. Perkins.

Angol és amerikai vendégeink f. hó 19-én délután fél hat órakor érkeztek meg külön vonattal városunkba. A vasutállomásnál Egyházunk nevében a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur fogadta, angol nyelven üdvözölvén őket; Kolozsvár városa nevében pedig fogadta és üdvözölte őket Fekete-Nagy Béla helyettes-polgármester. Este 7 órára összes angol és amerikai testvéreink a Főtiszteendő püspök urhoz voltak hiva tea-estélyre, hol egész 11 óra utánig töltöttek egy kellemes estét.

A jelentés örvendetesen vétetik tudomásul.

7. Kapcsolatosan az előbbi pont alatti előterjesztéssel a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur azt az indítványt teszi, hogy tekintettel angol és amerikai testvéreinknek ez ünnepélyünk iránt is tanusított szives érdeklődésére, valóban meglepő és tiszteletet érdemlő nagy rokonszenvére, —

mivel már Amerikából St. John E. Károly, ki most is jelen van, hogy velünk ünnepeljen, már néhány évvel ezelőtt, mikor még meglátogatta volt hazánkat, megválasztatott volt tiszteletbeli egyházi tanácsosnak -- választassanak meg jelenben tiszteletbeli egyházi tanácsosoknak *Angliából*: Dr. Carpenter Estlin József a manchesteri Collge igazgatója, Harrison János a britt- és külföldi unitárius társulatnak volt elnöke, dr. W. Blake Odgers ügyvéd, a britt- és külföldi unitárius társulat jelenlegi elnöke; és W. Copeland Bowie, a britt- és külföldi unitárius társulat titkára, kit gyengélkedése megakadályozott ide jövetelében; *Amerikából*: Dr. Eliot Sámuel, az amerikai unitárius társulat elnöke, ki ünnepélyünkre eljönni szándékozott, de körülményei ebben megátolták és dr. Wendte Károly, az amerikai unitárius társulatnak és a nemzetközi tanácsnak ünnepélyünkön is jelenlevő titkára

A Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur javaslatának elfogadásával zsinati Főtanács egyhangulag tiszteletbeli egyházi tanácsosokká választja dr. Carpenter Estlin József, Harrison János, dr. W. Blake Odgers, W. Copeland Bowie angol, dr. Eliot Sámuel és dr. Wendte Károly amerikai afiait s e választásról őket írásban értesíteni határozta.

8. Elnök jelenti, hogy jelen zsinati Főtanácsi jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság küldendő ki.

E zsinati Főtanácsi jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek Benkő Mihály, Végh Mihály és dr. Gál Kelemen egyh. tanácsot afiai.

Ezek után elnök annak kijelentésével, hogy a következő ülés holnap reggel 8 órakor lesz, a Dávid Ferencz születése 400-ik évfordulója emlékére szentelendő további ünnepélyen a templomban való megjelenésre hívja fel a tagokat.

A zsinati főtanács tagjai a püspök és főgondnok urak vezetése mellett a *templomba* vonultak, hol a templomot egészen megtöltött közönség részvételével délelőtt 9 órakor

kezdetét vette a zsinati emlékünnepeély és folyt a következők szerint.

9. a) A gyülekezet „Szent örömrzésre gyúl“ kezdetü dicséretből két versszakot elénekelvén, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur a szószékre lép s ott a *függelékben* II. szám alatt egész terjedelmében olvasható imát mondja el, hálát adván a jó Istennek a multak javaiért, sőt megpróbáltatásaiért is, és kérve Istennek áldását a jelen- és jövőndőre.

A mély érzéssel mondott imát a gyülekezet nemcsak áhitattal hallgatta, hanem együtt is imádkozott a Főtisztelendő püspök urral.

b) Elnök báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok ur az ima elhangzása után, a *függelékben* III. szám alatt egész terjedelmében olvasható beszéddel nyitja meg az emlékünnepeélyt.

A megnyitó beszéd, mely visszapillantást vet egyfelől a multakra, lelkesít másfelől a jelen- és jövőndőre s melyben üdvözli főgondnok ur őméltósága Egyházunk nevében az egyes képviselőket s a bel- és külföldről egybegyült vendégeket, lelkes éljenzéssel fogadtatott.

c) Kozma Ferencz egyházi és kir. tanácsos, kollégiumi felügyelő-gondnok, a magyar tudományos akadémia levelező tagja megtartja emlékbeszédét, mely a *függelékben* IV. sz. alatt egész terjedelmében olvasható.

A tudományos készséggel irt, megleg lelkesedéssel előadott emlékbeszédet, mely végig lekötötte figyelmünket, az egész hallgatóság élénk érdeklődéssel hallgatta és szünni nemakaró éljenzéssel és tapssal jutalmazta.

d) Előterjesztetik az E. K. Tanács részéről, hogy zsinati emlékünnepeélyünkre a következő testületek a következő képviselőket küldötték:

I. Magyarországból:

1. Magyarország vallás- és közoktatásügyi minisztere 3200/eln. sz. iratával megbizta képviseltetésével, *kolozsvári* ünnepségeinken Méltóságos gr. Eszterházy Kálmán urat, Kolozsvár város és Kolozsvármegye főispánját; *dévai* ünnepségeinken Méltóságos Mara László urat, Hunyadvármegye főispánját, nagybirtokost.

2. A Dunántuli ref. egyházkerület dr. Antal Géza pápai theol. tanár, országgyűlési képviselő urat

3. A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület Zsilinszky Mihály v. b. t. tanácsos, nyug. államtitkár, országgyűlési képviselő, egyházi főgondnok urat.

4. Az erdélyi ref. egyházkerület dr. Boér Jenő egyetemi, Pokoly József theologiai tanár, Biró András esperes és Péter Károly status titkár urakat.

5. Az erdélyi ág. hitv. ev. egyházkerület dr. Schneller István egyetemi tanár és Dianiska Frigyes lelkész urakat

6. Kolozsvár szab. kir. város Fekete-Nagy Béla polgármester-helyettes és dr. Eszterházy László főjegyző urakat.

7. Torda város Egerházy Lajos ref. lelkész urat

8. A kolozsvári róm. kath. egyházközség dr. Farkas Lajos egyetemi tanár, Nagy Kálmán gondnok, Köntzey Imre és Tamási István egyházkebli tanácsos urakat.

9. A kolozsvári ref. egyházközség Barabás Samuel ref. lelkész vezetésével egy küldöttséget.

10. A kolozsvári ág. hitv. ev. egyházközség Jármay Béla főgondnok és Dianiska Frigyes lelkész vezetésével egy küldöttséget.

11. A kolozsvári gör. kath. egyházközség egy három tagu küldöttséget.

12. A kolozsvári orthodox izr. hitközség Hirsch Adolf hitközségi elnök és dr. Ausch Jenő ügyész urakat.

13. A kolozsvári kir. ítélőtábla Heppes Miklós tanácselnök vezetésével egy nyolcz tagu küldöttséget.

14. A kolozsvári Ferencz József m. kir. tud. egyetem

dr. Udránszky László rector, dr. Lőte József és dr. Schneller István dekán urakat.

15. Az erdélyi ref. egyházkerület theologiai fakultása Pokoly József, dr. Ravasz László és dr. Bartók György theol. tanár urakat.

16. Az erdélyi muzeum egyesület dr. Márki Sándor egyetemi tanár, Péterfy Zsigmond bankigazgató és dr. Gidófalvy István közjegyző urakat.

17. Az erdélyi irodalmi társaság Dózsa Endre alispán és Kovács Dezső tanár urakat.

18. A kolozsvári ref. kollégium Kovács Dezső, Tárkányi György és Szabó Imre tanár urakat.

19. A kolozsvári közjegyzői kamara dr. Gidófalvy István közjegyző urat

20. A kolozsvári ügyvédi kamara dr. Haller Gusztáv és dr. Ferencz József ügyvéd urakat.

21. A magy. kir. állami ipari szakiskola Pákey Lajos mérnök, igazgató urat.

II. Nagy-Británniából:

1. A britt- és külföldi unitárius társulat Harrison János urat, volt elnökét, a francia becsületrend és a Ferencz József-rend lovagját; továbbá dr. Carpenter Estlin József urat az oxfordi manchester College igazgatóját, több egyetem tiszteletbeli tudorát. E képviselők 34 más férfi és képviselők kíséretében jelentek meg.

2. Az angol unitárius sajtó Summers F. londoni lelkész urat, a „Christian life” szerkesztőjét.

III. Az amerikai egyesült államokból:

1. Az amerikai unitárius társulat dr. Wendte Károly urat, a genfi egyetem tiszteletbeli tudorát, a vallásügyi világkongresszus titkárát és St. John Károly filadelfiai lelkész urat, a társulat volt titkárát s a magyarországi unitárius egyház tiszteletbeli egyházi tanácsosát.

2. Az amerikai universalista egyház társulata dr. Perkins Frigyes és Holden J. H. lelkész urakat.

3. Az amerikai keresztény felekezet dr. Summerbell J. J. lelkész urat Ohio államból.

4. A csendes tenger partvidéki, illetve Californiai unitárius társulat Lemmon J. G.-né asszonyt 25 egyházközség képviselőjében.

A jelentés örömmel és az egyes képviselők lelkesedéssel vétetnek tudomásul.

e) Elnök, Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur jelenti, hogy egyes képviselők előszóval is ki óhajtván fejezni küldöiknek egyházunkkal és ünnepélyünkkel szemben érzett jó kívánságát. engedtessek meg azoknak s elsősorban külföldi vendégeinknek, hogy a teljes gyülekezett előtt szólhassanak.

Zsinati Főtanács örömmel adván meg az alkalmat az üdvözlések kifejezésére, szólasra emelkednek a következő képviselők:

1. A britt- és külföldi unitárius társulat nevében Harrison János.

2. Az amerikai unitárius társulat nevében St. John Károly, ki beszéde végeztével átadja azt az üdvözlő iratot is, melyet kemény kötésbe kötve az amerikai unitárius társulat küldött ünnepélyünk alkalmából egyházunknak.

3. Dr. Perkins Frigyes az amerikai universalista egyházak nevében.

4. Dr. Summerbell J. J. lelkész az amerikai keresztény felekezet nevében.

5. Summers F. lelkész az angol unitárius sajtó nevében.

6. Pokoly József theol. tanár az erdélyi ref. egyházkerület és az erdélyi ref. theol. fakultás nevében.

7. Dianiska Frigyes lelkész az erdélyi ág. hitv. ev. egyházkerület és a kolozsvári ág. hitv. ev. egyházközség nevében.

8. Fekete-Nagy Béla h. polgármester Kolozsvár szab. kir. város nevében.

9. Egerházy Lajos ref. lelkész Torda város nevében.

10. Dr. Farkas Lajos egyet. tanár a kolozsvári róm. kath. egyházközség nevében.

11. Barabás Sámuel ref. lelkész a kolozsvári ref. egyházközség nevében.

12. Dr. Udránszky László egyet. rector a kolozsvári Ferencz József m. kir. tud. egyetem nevében.

13. Dr. Márki Sándor egyet. tanár az erdélyi muzeum egyesület nevében.

Zsinati Főtanács az egybegyűlt közönség örömmel hallotta az üdvözléseket és meleg tüntetésben részesítette az egyes szónokokat. Az üdvözlő beszédek egész terjedelmükben olvashatók a függelékben V—XVII. számok alatt.

f) Előterjesztetik, hogy az épen most vett értesülés szerint Zsilinszky Mihály ág. hitv. ev. főgondnok, országgyűlési képviselő ur, a bányai egyházkerület képviselője akadályoztatása és dr. Antal Géza theol. tanár, országgyűlési képviselő ur, a dunántuli ref. egyházkerület képviselője, családi körülményei miatt nem jelenhetnek meg zsinati ünnepélyünkön s ez okon nem fejezhetvén ki előszóval, írásban küldötték el üdvözlőket.

Zsinati Főtanács sajnálatát fejezi ki, hogy nevezett képviselő urak nem lehetnek személyesen jelen közöttünk, hogy ők is hozzájárulhassanak örömünk és lelkesedésünk fokozásához.

g) Titkár afia felolvassa zsinati ünnepélyünk alkalmából egyházunkhoz küldött üdvözlő iratokat és táviratokat.

E szerint üdvözlő iratot küldöttek:

1. A genfi nemzeti protestáns egyház.

2. A Dunántuli ref. egyházkerület püspöke.

3. A Tiszamelléki ág. h. ev. egyház püspöke.
4. A Tiszai ág. h. ev. egyházkerület eperjesi theol. akademiája.
5. A sárospataki ref. theologiai akademia.
6. Id. Dániel Gábor tiszteletbeli egyházi főgondnok.
7. Dr. Antal Géza theol. tanár és országgyűlési képviselő.
8. Kálmán Gusztáv államtitkár.
9. Szvacsina Géza Kolozsvár város polgármestere.

Üdvözlő sürgönyöket küldöttek:

1. Baksay Sándor ref. püspök.
2. Dr. Erős Lajos ref. püspök.
3. Dr. Teutsch ág. h. ev. erdélyi püspök.
4. Darányi Ignác ny. miniszter, egyházkerületi főgondnok.
5. Zsilinszky Mihály ny. államtitkár, egyházkerületi főgondnok.
6. A pozsonyi theol. akademia.
7. Molnár Viktor államtitkár.
8. Szvacsina Géza polgármester.
9. Perczel Ferencz és neje.
10. Csiky Kálmánné egyet. tanár özvegye.
11. László Domokos kulturmérnök.
12. Merczing tanár Helgolandból.

Zsinati Főtanács a küldött és felolvasott üdvözlő iratokat és táviratokat egyenként és összesen köszönettel és lelkesedéssel fogadta s e jegyzőkönyv mellett a függelékben kiadni határozta. A mihezképest mind az üdvözlő iratok, mind a táviratok egész terjedelmükben olvashatók a függelékben XVIII – XXXVIII. számok alatt.

h) Méltóságos Fekete Gábor főgondnok ur meleg és lelkes szavakban köszöni meg egyházunk nevében az egyes képviselők üdvözlő szavait, valamint a küldött üdvözlő iratokat és táviratokat.

A lelkes beszédet a zsinati Főtanács és jelenlevő gyülekezet szünni nem akaró éljenzése és tapsvihara kísérte.

Ezek után ugyancsak Méltóságos Fekete Gábor főgondnok ur kegyeletes visszaemlékezésre, békességre és előretörekvésre buzdító beszéddel a zsinati emlékünnepélyt bezárta.

Valamint az üdvözlésekre mondott köszönő, úgy a bezáróbeszéd is egész terjedelmében olvasható a függelékben XXXIX. sz. alatt.

Az ünnepélyt bezáróbeszéd elhangzása után az egybegyűlt tagok és hivek a Hymnusz éneklése mellett eltávoztak a templomból.

Az ünnepély után a zsinati Főtanács tagjai, a kül- és belföldi képviselők, vendégek és érdeklődők 400-an a kollégium udvarára felállított sátorba vonultak ebédre, mely alkalommal a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur által apostoli királyunk ő Felségére mondott pohárköszöntő elhangzása után, a szebbnél-szebb és érdekesebbnél érdekesebb pohárköszöntőkben gyönyörködtünk. Este 8 órakor ismerkedési estély volt a „Pannonia“-kertben.

Második ülés.

Tartatott Kolozsvárt az unitárius kollégium disztermében 1910. augusztus 21-én délelőtt fél 9 órakor kezdődőleg Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök és Méltóságos Fekete Gábor egyházi főgondnok urak elnöklése alatt, az első ülésről feljegyzett egyházi tanácsosok és képviselők részvétele mellett,

Jegyző és előadó, mint az első ülésen.

10. Elnök Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur felhívja a zsinati Főtanács tagjait arra, hogyha van még valaki a jelenlevők között, aki nem tette le a szabályszerű esküt, jelentkezzen annak letetésére.

E felhívásra jelentkeztek és szabályszerű esküt tettek Török Sándor, Pap László, Pé-

terfi Mihály és Borbély Sándor egyházi tanácsos afiai.

11. A Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, tekintettel arra, hogy a ma délelőtti istentisztelet lelkésszentelési ünnepélylyel lesz összekötve, bejelenti a zsinati Főtanácsnak, hogy az 1967-ben Csókfalván tartott lelkésszentelő zsinat óta a mai napig tizennégy új ifjú lelkészt rendelt ki, kik jelen zsinaton felszentelendők. Egybegyűjtven, behivatja őket a gyűlés színe elé s egyenként és névszerint bemutatja a zsinati Főtanácsnak. Rövid beszédet intézven hozzájuk, felhívja, hogy nyilatkozzanak a zsinati Főtanács előtt, hogy hajlandók, készek-e a lelkészi pályán mindvégig megmaradni, fáradhatatlanul, hiven, örömmel és nemes lelkesedéssel szolgálni, munkálni egyházunk szent ügyét, népünk javát, előmenetelét és boldogulását és ez alapon hajlandók, készek-e felszenteltetésüket kérni, avagy talán most az utolsó pillanatban még visszalépnek, hogy önmagukat és minket is esetleg egy későbbi keserű csalódástól megkíméljenek?

Az ifjú lelkészek mind a tizennégyen kijelentvén a lelkészi pályán mindvégig leendő megmaradásuk és méltó munkálkodás iránti hajlandóságukat s kérvén felszenteltetésüket, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök is ajánlja őket felszenteltetésre.

Zsinati Főtanács valamint a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur jelentését és ajánlatát, úgy az ifjú lelkészek nyilatkozatát is tudomásul vevén, kimondja, hogy a ma délelőtti istentisztelet alkalmával szenteltesenek fel:

- 1, Pap Zsigmond gyepesi lelkész,
2. Gálffy Mihály csegezi lelkész,
3. Bodóczi Sándor küküllőszéplaki lelkész,
4. Kisgyörgy Imre kissolymosi lelkész,
5. Kiss Sándor füzesgyarmati lelkész,
6. Bartók Géza polgárdii lelkész,
7. Péter Ödön jánosfalvi lelkész,

8. Benczédi Pál datki lelkész,
9. Árkosi Tamás fogarasi lelkész,
10. Dr. Szathmári Miklós szindi lelkész,
11. Pethő Kálmán nyomáti lelkész,
12. Útő Lajos dombói lelkész,
13. Gyöngyösi Béla magyarzsákodi lelkész,
14. Székely Tihamér pipei lelkész.

12. Kapcsolatosan az előbbi ponttal, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, tekintettel arra, hogy a lelkésszentelés után urvacsoiasztás is lesz s ezért a felszentelésre fordítandó idővel gazdálkodnunk kell, kéri a zsinati Fatanács engedélyét és meghatalmazását arra, hogy a felszentelés ne az 1751. évi Főtanács által megállapított módon egyénenként, a kirendelés sorrendje szerint, külön-külön imával, hanem együttesen, egyszerre, egy imával hajtassék végre, mint történt az 1907-ben a csókfalvi zsinaton is; és tekintettel a felszendelendők létszámára, a kéznek fejretételénél a körüli esperesek, illetve helyetteseik, az illető körüli jegyzők mellett, vétessenek igénybe a theol. tanárok és egyházi és püspöki titkár afia is.

Zsinati Főtanács a kért engedélyt, illetve felhatalmazást minden ágában megadja.

13. Józan Miklós budapesti lelkész és esperes afia indítványozza, hogy mivel angol és amerikai testvéreink hazánkat elhagyva Florenczbe mennek, hol dr. Parker Tivadar születésének századik évfordulója alkalmából f. évi szept. hó 1-én, ez ott elhunyt és eltemetett amerikai unitárius író sirját megkoszorúzzák, — küldjön egyházunk is nevezett jeles unitárius író sirjára egy koszorút.

Zsinati Főtanács az indítványt elfogadva, meghatalmazza és megbizza Józan Miklós afiát, hogy vásároljon Budapesten egy megfelelő koszorút s azt Budapesten a Dávid Ferencz-egylet által rendezendő Parker-émlékünnepen adja át angol és amerikai testvéreinknek azzal, hogy azt Florenczbe vive, a

magyarországi unitárius egyház nevében helyezzék dr. Parker Tivadar sirjára.

14. Tekintettel arra, hogy külföldi vendégeink közül a tegnap megválasztott tiszteletbeli egyházi tanácsosok közül Harrison János, dr. Carpenter Estlin József és dr. W. Blake Odgers jelen vannak mostani gyűlésünkön, elnök Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur megragadja az alkalmat, hogy még mielőtt megválasztatásukról az írásbeli értesítést megkapnák, őket élőszóval üdvözölje s kérje, hogy eddigi jó indulatukat tartsák meg hazánk és unitárius egyházunk iránt, mert a mint láthatják, tapasztalhatják, mi nem dicsekedhetünk ugyan nagy számmal, s talán azzal a súlylyal sem birunk, a minővel ők, de békességben igyekezünk élni mindenki vel s amint annak közvetlen tanúi lehetnek, elértük azt, hogy örvendhetünk a hazánkban levő összes telekezetek, egyházak rokonszenvének és élvezhetjük azok jóindulatát.

Mindhárom tiszteletbeli egyházi tanácsos afia meleg szavakban emlékezett meg rólunk, egyházunkról s a cél és hivatásról, mely, a mint ők annak közvetlen szemlélői, nemcsak előttünk áll, hanem a melyet másoktól tisztelve és becsülve, rokonszenvvél kísérve igyekezünk is megvalósítani. Megköszönvén megválasztásaik által nyert kitüntetéseiket, kijelentik, hogy a megválasztás által nemcsak önmagukat érzik felette megtisztelve, hanem azt a népet, azt a nemzetet és azt az egyházat is, melynek ők tagjai s ez idő szerint itt képviselői.

Zsinati Főtanács nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta a hallott beszédeket.

Elérkezvén a templombamenetelnek ideje, elnök a Zsinati Főtanács tagjait az istentiszteletre, a lelkész szentelő ünnepélyre meghívja s a gyűlést azzal zárja be, hogy a következő ülés augusztus hó 23-án délelőtti 8 órakor Déván, a várban, Dávid Ferencz fogságának és elhalálózásának színhelyén, a várromok közt, Isten szabad ege alatt fog megkezdődni.

Ezekután a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur a

felszentelendő ifju lelkészeket az Isten házába vezette. Az ünnepélyes istentisztelet alkalmával imát mondott dr. Boros György theol. dékán; tartalmas, alkalmi, szép egyházi beszédet Péterfi Dénes kolozsvári lelkész, kolozsdobokaköri esperes, theol. tanár tartott Efézusbeliekhez küldött levél III. rész 13 verséből vett emez igék alapján: „*Azért kérlek, hogy el ne csüggedjete az én tiérettetek való háborgattatásaim (nyomorgattatásaim) miatt, a melyek néktek dicsőségekre vannak*“. A közben elhangzott ének után a püspök tartott zsinatot üdvözlő és az ifju, kibocsátandó lelkészekhez arany igazságokat, bölcs tanulságokat tartalmazó, mindnyájunkat lekötő és megszentelő beszédet. Beszéde végétével feltette a kanonikus kérdéseket a fejszentelendő lelkészekhez s felhívta főjegyzőt helyettesítő Gvidó Béla esperes afiát, hogy irassa be neveiket az uj lelkészekkel a felszentelt lelkészek anyakönyvébe és vegye be tőlük a lelkészi szabályszerű esküt.

Mindez megtörténvén, a fennebb, 11 pont alatt megnevezett lelkészek *mind a tizennégyen* felszenteltettek s lelkészi okleveleik kiadattak a püspöknek őket és a gyülekezetet megáldó szavai mellett.

A gyülekezetnek ujból elhangzott éneke után Lőrinczy Dénes tordai lelkész és aranyostordaköri esperes tartott szép, lelkes és felemelő urvacsorai agendát, mely után a gyülekezet összes férfi és nő, bel- és külföldi tagjai urvacsorában részeseültek.

Ez ünnepélyes istentiszteleten elhangzott összes beszédek egész terjedelmükben olvashatók a függelékben XL—XLIII. számok alatt.

Templomozás után a zsinati Főtanács tagjai, bel- és külföldi vendégeink és az érdeklődők mintegy 360-on a kollégium udvarán felállított sátorba vonultak ebédre, mely alkalommal ujból szép és érdekes pohárköszöntők hangzottak el nemcsak a magyarok, hanem az angolok és amerikaiak részéről is.

Este 7 órakor angol és amerikai testvéreink tartottak angol istentiszteletet a kollégium disztermében, mely alkalom-

mal az angolok részéről dr. Carpenter Estlin József tanár és az amerikaiak részéről St. John Károly filadelfiai lelkész tartottak egyházi beszédet.

Augusztus 22-én délelőtt 8 óra 22 perczkor a zsinati Főtanács tagjai, a bel- és külföldi képviselők, illetve vendégek és érdeklődők mintegy 300-an külön vonattal indultak Kolozsvárról Dévára. Délután 1 órakor a piskii állomáshoz érkezünk; itt meleg fogadtatásban részesültünk; üdvözlő beszédet Hunyadvármegye nevében, tekintélyes küldöttség élén Boér Gábor főszolgabíró mondott, melyre a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur válaszolt az egyház nevében. A külön vonat Piskiről Vajdahunyadra vitt, hol újból nagyszámu érdeklődők jelenlétében Daniló György polgármester üdvözölte az érkezett vendégeket; az üdvözlő egyházunk nevében Méltóságos Fekete Gábor főgondnok ur, az angolok és amerikaiak nevében dr. W. Blake Odgers viszonzta. Vajdahunyadon mintegy három órát töltöttünk, mely idő alatt a Hunyadiak szép és jeles várát, majd az állami vasgyárat szemléltük meg. Vajdahunyadról a külön vonat Dévára vitt.

Dévára este fél hét órára érkezünk meg. Küldöttségek és nagyszámu érdeklődők csoportja várt, kiknek élén a város nevében Koncz Domokos polgármester fogadta zsinati Főtanácsunk tagjait, bel- és külföldi képviselőinket és vendégeinket. Az üdvözlő beszédre egyházunk nevében a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, az angolok és amerikaiak nevében Harrison János ur mondtak lelkes és lelkesítő, eszme gazdag szép beszédeket. A fogadtatás után az érkezők egy része kocsin, más része gyalog vonult be egy festői csángó-bandériummal élén és sorfalai közt Déva városába. Este 8 óráig a vendégek mind elszállásoltattak s a város kivilágított, sőt bengáli tüzfénynyel világítottak meg Déva magas várának romfalai is, mely a vidéket messze bevilágítva felséges látványt nyújtott különösen a távolból. Magasan a vár oldalról pedig a vajdahunyadi vasgyár

fuvóhangszerének hangversenye hallatszott. Nyolc óra után ismerkedési estélyre gyűltünk össze a „Nemzeti Casinó“ elé. Itt a tágas piacon, künn a szabad ég alatt voltak felterítve az asztalok s míg az ismerkedési estély tartott és míg a vár-oldalról a fuvózenekar hangjai hallatszottak, addig itt a magyar és angol nemzeti himnuszok és más hazafias dalok hangjai törtek elő az ajkakon és emelkedett eszmecsere tette kedvessé, kellemessé a tiszta égboltról holdfénynyel is bevilágított nyári esténket s készítették mindnyájunk szívét és lelkét ama nagy ünnepre, mely a következő napon Déva magas várában, a várromok között, a jó Istennek gyönyörű napfényes ege alatt folyt le.

Harmadik ülés.

Harmadik ünneplő ülés tartatott Déván a várban Istennek szabad ege alatt, a várromok között, Dávid Ferencz fogságának és vértanui elhalálózásának színhelyén 1910. augusztus 23-án délelőtt $\frac{1}{4}$ 9 órakor kezdődőleg az első ülésről jegyzett elnökök, egyházi tanácsosok, és képviselők és nagyszámu érdeklődők jelenlétében. A vallás- és közoktatásügyi miniszter urat ez ünnepélyen Méltóságos Mara Laszló ur, nagybirtokos, Hunyadvármegye főispánja; a Hunyadvármegyei történelmi és régészeti társulatot pedig Fáy Béla ur, nagybirtokos, császári és királyi kamarás képviselte.

Jegyző és előadó, mint az első ülésen.

Reggel 7 órára a zsinati Főtanács tagjai, a kül- és bel-földi képviselők, vendégek és érdeklődők nagy számmal gyülekezvén a „Népkertbe“, az elnökök vezetése mellett — egyes csoportokban — a várba vonultak, itt:

15. a) Elnök Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur röviden hálát adván a jó Istennek, hogy megsegítette őt és mindnyájunkat s megadta érnünk ezt a nevezetes napot, midőn egyházunk jeles és érdemes, az állam és hazai egyházaink kiváló képviselői, továbbá angol és amerikai több

tudós és érdeklődő testvéreinktől körülvéve, itt Déva nevezetes várának falain belül, a várromok között, Istennek szabad ege alatt üdvözölheti a jelenlevőket; itt, hol hallani véljük a szavakat: „*old le a te saruidat a te lábaidról, mert a hely, melyen állasz, szent hely*“, — megnyitja jelen zsinati Főtanácsunk ünneplő harmadik ülését.

Tudomásul vétetett.

b) Az ünneplő zsinati ülés megnyitása után fölhangzott a népes közönség ajkán a magyar nemzeti *hymnusnak* dalama. Ezután a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur tartotta meg Déva magas várának romjai között, hol Dávid Ferencz óta unitárius püspöknek ünnepi beszéde idáig még soha sem hangzott el, lelkes és lelkesítő gazdag tartalmu emlékbeszédét, mely a függelékben XLIV. szám alatt egész terjedelmében olvasható.

A megragadó és teljes szónoki erővel, az igazság diadalát és egy uj életnek igazságát csaknem átszellemülten hirdető beszéd végeztével, a püspök ur felhívására lehullt a lepel amaz emléktábláról, melyet a nagy reformátor, egyházunk alapítója és első püspöke, Dávid Ferencznek születése 400-ik évfordulati emlékünnepére Egyházi Főtanácsunk készíttetett és helyezett el a Dévai várnak délnyugati egyik fülkéjében.

A szép emlékkövön, mely Pákey Lajos mérnök egyházi tanácsos aflának művészi izlését dicséri, e szavak olvashatók:

„*Déva vára börtönében szenvedett ki 1579-ben vallásos meggyőződésének hirdetéséért halálig tartó fogságra ítélt Dávid Ferenc a magyarországi unitáriás egyház megalapítója és első püspöke.*

A nagy reformátor születésének 400-ik évfordulóján kegyelettel állította ez emléktáblát szellemének örököse a magyarországi unitárius egyház 1910-ben.“

Kivül a fülke homlokzatán e szavak állanak: „*Dávid Ferenc emléke.*“

c) A dévai vár a hunyadvármegyei történelmi és régészeti társaság tulajdonát képezvén, a Méltóságos és Főtisztelendő püspök ur, miután lehullt a lepel az emléktábláról, felkérte a társaság képviselőjét, Fáy Béla nagybirtokos, csász. és kir. kamarás urat, hogy vegye át azt egyházunktól és szerető gondoskodásával igyekezzék megőrizni, mert talán lelkesítőleg, tanulságul is szolgálhat az a jelen és későbbi nemzedéknek.

A Hunyadvármegyei történelmi és régészeti társaság képviselője, Fáy Béla úr, a társaság megbízásából és annak nevében kijelentette, hogy az emlékművet átveszi és igéri, hogy azt minden körülmények között, mint becses ereklyét, igyekeznek megőrizni.

d) Józan Miklós budapesti lelkész és duna-tiszamenti egyházköri esperes elszavalja ez alkalomra irt gyönyörű ódáját. Ez ódát, — mely, mint a többi összes magyar beszédek, az angolul beszélők kedvéért, le lévén fordítva angol nyelvre is — angolul is elszavalta Simons O. Minot clevelandi lelkész.

Az óda valamint tartalmával, úgy előadásával is mély benyomást tett nemcsak a magyar, hanem az angolul beszélő közönségre is s lelkes éljenzéssel és tapssal jutalmaztatt. Az óda egész terjedelmében olvasható a függelékben XLV. szám alatt.

e) Gvidó Béla dicsőszentmártoni lelkész, küüllőköri esperes, közügyigazgató-hefyettes egy tartalmas és hatásos beszéd mellett szép babérkoszorút helyezett a magyarországi unitárius egyház nevében az emléktáblára. Ugyancsak az angol és amerikai testvéreink nevében Simons O. Minot clevelandi lelkész egy piros és fehér szegfűkből készült csokrot helyezett az emléktáblára e szavakkal: „*az unitárizmus marttyrjának az angol és amerikai unitáriusok.*“

Tudomásul vétetett. Gvidó Béla lelkesesperes beszéde egész terjedelmében olvasható a függelékben a XLVI. szám alatt.

Ezek után elnök Méltóságos és Főtisztelendő püspök úr intéz beszédet a Zsinati Főtanács tagjaihoz és a gyülekezethez. Kiemeli, hogy kikutathatlanok a gondviselésnek utjai s bölcssek az ő cselekedetei. Szenvedés, üldöztetés és elnyomatás között mintegy háromszáz évig titkon őrizték szívében elődeink Dávid Ferencz tanításait s azt a szellemszabadságot, melyet ő hagyott reánk s melynek mi örökösei vagyunk. Háromszáz év után csak a mult század közepe táján kezdett vallásunk, egyházunk fölül a politika és más tényezők által előidézett vihar elszállani. Csak ekkor kezdtük mi Dávid Ferencz szabad szellemét és tisztultabb valláseszméit a világ előtt egész nyíltan hirdetni s ma már bel- és külföldi hitfeleinktől körülvéve, általuk segítve, támogatva, más egyházaktól tisztelve, állhatunk meg és szentelhetünk egyházunk alapítójának és első püspökének emlék-ünnepet. Van hát föltámadás, van örökélet, van előhaladás, napról-napra terjedő világosság a szellem, illetve az emberiség életében. Ő hálát ad a maga részéről Istennek, hogy Dávid Ferencz feltámadásánál szólhatta ez apostol eszméit 1868-ban a tordai zsinaton és hogy most a *négyszázados* emlékünnepen nemcsak Dávid Ferencz eszméit, hanem ez eszméknek vallóit, követőit is rokonszenvével, támogatásával, tiszteletével veszi körül a mivelt világ. Új idők jele, egy soha el nem muló új életnek kezdete ez. S mintegy Mózesként a Nebó hegyén áll most és köszöni Istennek, hogy az ő segítségével népét az ígért földéig, az ígért földre elvezetni sikerült. Köszöni a Főtanács tagjainak ünneplő zsinatunk iránti meleg érdeklődésüket, más résztvevőknek pedig egyházunk iránt tanusított szíves figyelmüket. Isten áldását kérve mindnyájunkra a közelben és távolban egyaránt, ünneplő zsinati gyűlésünket *bezárja*.

E beszéd egész terjedelmében olvasható a függelékben XLVII. szám alatt.

Gvidó Béla közügyigazgató-helyettes, a Méltóságos és

Főtisztelendő püspök ur záróbeszéde után, buzgó imában emelte szívünket Istenhez, aki megsegített minden munkánkban, ünneplésünkben s kérte mindnyájunkra a jó Istennek szerető áldását.

Ez ima egész terjedelmében olvasható a függelékben XLVIII szám alatt.

Majd a „Szózat“ dallama hangzott fel s csoportonként vonultunk be az emlékfülkébe megnézni, körüljárni az egykori szenvedések helyén dicsőségül emelt emléktáblát. Kül- és belföldi vendégeinkkel gyönyörködven egy ideig a vidéknek a vártató különböző pontjaira nyújtott fenséges panorámájában, csendesen, csoportonként lefelé haladtunk. S mint áhitatos mozzim Mekát — az örökvárost, vagy mint buzgó keresztény zárándok a Golgothát: mi is szívörömmel, emelkedett lélekkel, új reményekkel hagytuk el Déva magas várát, a várnak romjait, hiszen új Golgothának, új dicsőségnek, új megdicsőülésnek helyévé változott az, *s nem keressük többé a holtak közt az élőt; nem keressük a holtak közt azt — őt, aki föltámadott!*

A várból lejövet, a várhegynek csaknem az aljában, azon a helyen, melyet a hunyadvármegyei történelmi és régészeti társaság ajándékképen egyházunknak ajánlott fel, hogy oda emlék imaház emeltessék, egy zöld fenyőágakból állított szószéken, Harrison János ur tartott rövid angol beszédet az egybegyűlt angol, amerikai és magyar testvérekhez, kijelentvén, hogy a jelenlevő angol és amerikai testvérek részéről 1000 K-t adományoznak a Déván építendő emlék imaház költségeire.

Visszatérvén a városba, tekintettel arra, hogy angol és amerikai vendégeink legtöbbje a délután 1 órakor induló gyorsvonattal Budapestfelé szándékozott menni, az angol és amerikai vendégeknek a *Központi-szállodában* villásreggeli szolgáltatott fel, mely alkalommal szívélyesen vettek búcsut a magyar testvérektől. Megható volt azonban az a búcsu, melyet angol és amerikai testvéreink a vasutállomásnál vettek magyar testvéreiktől. Ölelték, csókolták lelkes,

igazán vendégszerető magyar testvéreiket s a ridegnek hirdetett angol szemekből megeredtek a bucsu könnyei.

A magyar vendégek részére délután egy órakereszt köz- ebéd volt a „Fehérkereszt“-szálló kerthelyiségében, hol szebbnél-szebb, elismerésreméltó pohárköszöntők hang- zottak el.

Este 8 órakereszt a dévai atletikai club Dávid Ferencz emlékére Déván építendő imaház javára sikerült táncz- estélyt rendezett.

Agusztus 24 én pedig többen kirándulásra mentek Hunyadvármegye természeti szépségekben gazdag vidé- keire, mig mások kedves érzéssel eltelve mondtak szívélyes bucsut Déva várának, Déva városának, hogy övéikhez visz- szatérve, evangeliumi hirt vigyenek mindenfelé.

E jegyzőkönyvet hitelesítjük :

Ferencz József,
unitárius püspök.

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor,
unitárius egyházi főgondnokok.

Csifó Salamon,
egyházi főjegyző helyett megbízott jegyző.

Benkő Mihály, Dr. Gál Kelemen, Végh Mihály,
jegyzőkönyvet hitelesítő bizottság.

FÜGGELEK.

IMÁK, BESZÉDEK és ÜDVÖZLETEK

MONDATTAK

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ ÁLTAL, **DÁVID
FERENCZNEK** AZ EGYHÁZ ALAPÍTÓJÁNAK ÉS ELSŐ
PÜSPÖKÉNEK SZÜLETÉSE **NÉGYSZÁZADIK** ÉVFOR-
DULÓJA ALKALMÁVAL 1910. AUGUSZTUS 20 ÉS 21-IK
NAPJAIN **KOLOZSVÁRT** ÉS AUGUSZTUS 23-IK NAPJÁN
DÉVÁN, A VÁRROMOK KÖZT TARTOTT

ZSINATI EMLÉKÜNNEPEKEN.

I.

1. Az *E. K. Tanács meghívója az ünnepélyre, s ennek sorrendje:*

Meghívó.

A Magyarországi Unitárius Egyház megalapítója és első püspöke: *Dávid Ferencz születése 400-adik évfordulójának* 1910. évi augusztus hóban Kolozsvárt és Déván tartandó *emlékünnepe*re tisztelettel meghívjuk.

Kolozsvár, 1910. június hava.

*A Magyarországi Unitárius Egyház
Képviselő Tanácsa.*

A Dávid Ferencz születése 400. évfordulóján Kolozsvárt és Déván tartandó emlékünnepe *szorrendje:*

A) Kolozsvárt:

I. nap. Augusztus hó 20-án (szombat).

Emlékünnep az unitárius templomban. Kezlete d. e. 9 órakor.

1. Karének.

2. Imát mond *Ferencz József* püspök.

3. Az ünnepélyt megnyitja báró *Petrichevich-Horváth Kálmán* egyházi főgondnok.

4. Emlékbeszéd. Tartja: *Kozma Ferencz* egyh. tanácsos, a Magy. Tud. Akadémia l.-tagja.

5. Üdvözlés a bejelentett képviselők részéről.

6. Bezáró beszéd. Tartja: *Fekete Gábor* egyházi főgondnok.

7. Hymnus.

Délután 2 órakor közebed

Délután 5 órakor a Dávid Ferencz-Egyesület ünnepe.

II. nap. Augusztus hó 21-én (vasárnap).

Ünneplés a templomban lelkész-szenteléssel és úrvacsora osztással. Kezdeté délelőtt fél 10 órakor.

1. Közének.

2. Imát mond dr. *Boros György*, theolog. intézeti dékán.

3. Közének.

4. Egyházi beszéd. Tartja: *Péterfi Dénes*, kolozsvári lelkész-esperes.

5. Közének.

6. Zsinatot üdvözlő és lelkész-szentelő beszéd. Tartja: *Ferencz József* püspök.

7. Közének.

8. Úrvacsorai beszéd. Tartja: *Lőrinczy Dénes*, tordai lelkész-esperes.

9. Közének.

Délután 2 órakor közebed.

Este 7 órakor angol istentisztelet a kollégium disztermében.

III. nap. Augusztus hó 22-én (hétfőn) utazás Dévára.

B) Déván:

IV. nap. Augusztus hó 23-án (kedd).

1. Délelőtt 7 órakor fölvonulás a várba.

2. Ének.

3. Emléktábla leleplezési beszédet mond *Ferencz József* püspök.

4. Az egyház nevében babérkoszorút helyez az emléktáblára: *Gvidó Béla* dicsőszentmártoni lelkész-esperes.

5. Óda. Irta és szavalja *Józan Miklós* budapesti lelkész-esperes.

6. Az emléktáblát átvevő beszéd.

7. Ének.

Közebed.

2. Meghívó a Zsinati Főtanácsra.

Sz. 757—1910.

Meghívó.

A Magyarországi Unitárius egyház megalapítója és első püspöke, Dávid Ferencznek szüle'ése négyszázados évfordulóját jelen év augusztus havában Zsinati Főtanács keretében fogja megünne-

pelni, oly sorrendben, a mint az az emlékünnepélyre meghívásban már közöltetett. A Zsinati Főtanácsnak 1910. év augusztus hó 20-ik napján 8 órakor kezdődőleg a szokott helyen tartandó rendkívüli közgyűlésére tisztelettel meghívjuk.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1910. évi július hó 13-án tartott ülésének határozatából.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

Tárgysorozat:

1. A Zsinati Főtanács megnyitása.
2. A Zsinati Főtanács megalakulása.
3. Dávid Ferencz születése négyszázados évfordulójának emlék-
ünneplése a már közölt sorrendben.

*3. A dévai rendezőség által kibocsátott program a
dévai ünnepségekre.*

Déva, 1910. aug. 23-án.

Dávid Ferencz emlékmű leleplezésével kapcsolatos ünnepségek sorrendje:

Folyó hó 22-én, hétfőn:

1. Délután 6 órakor a vendégeknek ünnepélyes fogadtatása a dévai vasúti állomáson, (A vendégek felkéretnek, hogy a kiküldött rendezők által Piskin átadott név, lakás és czimet tartalmazó jeggyel ellátott csomagjaikat Déván a rendezők által kijelölt helyre tétessék, honnan egy óra leforgása alatt a rendezőség mindenkinek lakására fogja szállíttatni azokat).

2. Bevonulás Dévára, élén csángó bandériummal haladó menetben, részint kocsival, részint gyalog.

3. A vármegyeház előtti térségen a menet megállapodik, szétoszlik; a vendégeket az erre kijelölt rendezők lakásaikra kísérik. (Felkéretnek a vendégek arra, hogy csak az illető utczára kijelölt kalauz vezetésével, utcák szerint csoportosítva, keressék fel szállásaikat.)

4. Este 8 órakor a kivilágított várhegy megtekintése.

5. 9 órakor ismerkedési estély a „Nemzeti Casino“ helyiségében. Vacsora étlap szerint.)

Folyó hó 23-án, kedden:

1. Reggel 7 órakor gyülekezés a „Népkert“-ben, onnan felvonulás a várba.

2. Dávid Ferencz emlékmű ünnepélyes leleplezése.

3. Várban angol istentisztelet.

4. Délelőtt 10 órakor az angol és amerikai vendégek tiszteltére, kik a déli 1 órakor induló gyorsvonattal utaznak el, villásreggeli a „Központi“ szálloda éttermében.

5. Fél 1 órakor közebed (banquette) a „Fehér Kereszt“ szálló kerthelyiségében. Teríték ára 6 korona.

6. Este 8 órakor a helybeli Athletikai Club a Déván Dávid Ferencz emlékére felépítendő imaház javára estélyt rendez. (Belépőjegy 2 kor.)

Folyó hó 24-én kirándulás Hunyadvármegye valamely természeti szépségekben gazdag vidékére. Résztvenni óhajtok Székely Mózes erdőfelügyelő urnál jelentkezhetnek.

Rendezőség.

II.

Ünnepélyt megnyitó ima,

mondotta:

Ferencz József unitárius püspök.

Egyedül imádandó Isten! Mindenható és mindenütt jelenlevő Lélek! Mi Atyánk! kit fenn ragyogó magasság, itt alatt mélység leborulva tisztel, szent tisztelettel, lelkünk háláérzelmeivel hajlunk meg mi is előtted, hogy áldjunk és magasztaljunk tégedet megszámlálhatatlan jótéteményeidért, melyekkel teljes a menny és föld. Mély hálára indít minket rántad ez alkalommal különösen gondviselésed, a melyben mindenekre kiterjedő szereteted mellett abban is részesítet az emberiséget, hogy időről-időre nagyobb világosságot, több fényt árasztasz szellemvilágába s ezzel fokonként mind tisztább ismeretedre juttatod.

Tudjuk, oh Uram! hogy némi sejtelme mindig volt az emberiségnek rólad, a mióta a körülte folyó dolgokról és ünneményekről értelmi erejével, habár csak halvány fogalmakat is szerezni kezdett magának. De mennyi homály, vakbódor és vakhit tapadt e fogalmakhoz, amig tetszett neked egy nép kebelében, a mely már tisztultabb felfogással bírta az Istent; egy férfiuban, a názárethi Ur Jézusban meggyújtani a szövétneket, a melylyel ő a világnak világossága lehetett s lett is mindazoknak, a kikhez e szellemi fény kisebb-nagyobb sugarakban eljuthatott.

Oh, mert valamint a te égi napod, világosságnak szent anyja! egyszerre nem világosíthatja meg a földnek minden

részét s gyakran fellegek is tornyosulnak elébe: szintúgy a hit világában, az Ur Jézusban támadt szellemi nap fénye is, még ma is, az emberiségnek csak egy kis részéhez jutott el s itt is már kezdetben a félreértésnek vagy szándékos félremagyarázásnak számtalan felhője homályosította el azt, annyira, hogy már-már azon sötétségbe jutottak vissza az emberek, a melyből a názárethi kivezetni igyekezett őket. De te, Uram sohasem hagytad magadat tanubizonyosság nélkül és hogy az igazság megcsufoltassék. Időről-időre támasztasz reformátorokat, a kik az Ur Jézus és az ő apostolai által hirdetett evangéliumi igazságokra mind tisztább fényt derítsenek s őrt álljanak a hit és lelkiismeret szabadsága mellett, mely legdrágább kincse az embernek.

Szerető szent Atyánk, Istenünk! egy ily reformátornak emlékét megünnepelni gyűltünk mi egybe ezuttal, születésének 400-dik évfordulója alkalmából s lelkünknek szent örömeivel áldunk téged érette, a ki a hit és lelkiismeret szabadságának egyik nagyemlékü szószólója, a hitujításnak egyik kiváló munkása volt hazánkban és a kinek egyházunk megalapítását is köszönhetjük. Mert tőle tanultuk meg mi téged csak egy személyben imádni, miként ezt az Ur Jézus is tevő. E tanáért őt elítélték ugyan s egyházunk is sok üldöztetésnek volt kitétetve, de a te kegyelmedből Uram, az üldöztetések között is nemcsak megtartattunk, hanem ma, miként ez ünnepély is tanúsítja, egyházunk iránt más egyházak is azzal a tisztelettel viseltetnek, amivel kölcsönösen tartozunk egymásnak, s vallásunk hazánk határain kívül is mind több elismeréssel és rokonszenvvel találkozik; sőt hitsorsosaink is vannak a legmiveltebb népek között, a kik meglepő szép számban jöttek el a messzi távolból is, hogy ez emlékünnepelemben velünk részt vegyenek s annak jelentőségét részvétükkel emeljék.

Midőn mindezekért ismételten a legmélyebb hálával áldozunk neked, mennyei szent Atyánk, egy örök Istenünk, egyszersmind gyermeki bizalommal kérünk, terjeszd ki atyai gondviselésedet továbbra is kicsiny egyházunk felett s ne hagyj megszegyenülni reményünkben, a melylyel annak

jövőjén csüngünk. E végett tégy minket is az igazság keresésében és hirdetésében oly fáradhatatlanokká és bátrakká, mint volt az Ur Jézus példáját követve az is, a kinek születésére ez emlékünnepe lyt szenteljük. Mert ki merne azzal dicsekedni, tartozzék bármely egyházhoz, hogy ő már az igazság teljes ismeretében van, avagy nem inkább azt kell-e mondanunk az apostollal: „*Nemhogy a czélt már elértem volna, hanem igyekszem azt elérni*“. Pedig ezt csak megközelítenünk sem lehet, ha vizsgálódásainkban bár a legbölcsebbek által századokkal ezelőtt megállapított hitformák akadályoznak is meg, ha szemet hunyunk és bedugjuk füleinket újabb meg újabb kijelentéseid előtt. Mert te ugyan magadban, Uram, változhatatlan vagy, de az emberek előtt szüntelen fogsz változni, azoknak miveltsége, felfogása, tisztább vagy homályosabb látása, nem egyszer önző érdekeik szerint. Ezért a hitre nézve mindig lesznek különbségek ezután is, de annak az országnak, a melyet az Ur Jézus akart megalapítani a földön és így a keresztény vallásnak is, nem a hitformák szolgálnak alapjául, hanem a szeretet. Ezt tette ő annak központjául is, midőn a törvény és próféták összes írásait eme két parancsolatba foglalta egybe: *Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szivedből és minden erődből és szeressed felebarátodat, mint magadat*. Tanítványainak is ismertető jeléül a szeretetet tette, ezt mondván: „*Arról ismernek meg az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek*“. Vajha azért a hit világában terjedő világosság növekedésével a szeretet melege is növekednék keblünkben. Vajha a szeretet vezetne mindnyájunkat az igazság keresésében és hirdetésében szintugy, mint másnemű kötelességeink teljesítésében, a melyek családi és társadalmi, polgári és nemzeti életünkben reánk várnak. Mert csak úgy megy teljesedésbe, a miért mindennap imádkozunk, hogy jöjjön el a te országod. Erre segíts minket szeretetnek kimeríthetetlen kutfeje, mi édes Istenünk! a te szent lelkednek ereje által ez emlékünnepe lyt által is. Szent fiad, az Ur Jézus nevében, hallgass meg könyörgésünkben.

Mi Atyánk stb.

Utóima.

Felséges Isten! Vedd kedvesen e mi ünnepélyünket s cselekedjed, hogy szolgáljon az hitünk erősbitésére, a különböző hitformák mellett is, a miket vallunk, a testvéri szeretet fokozására, s ezek által a te dicsőségedre. Ámen.

III.

Ünnepélyt megnyitó beszéd,

mondotta :

br. *Petrichevich-Horváth Kálmán* egyházi főgondnok, csász. és kir. kamarás, nagybirtokos.

Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

Ünnepelni gyűltünk ide! Megünnepelni a nagy Dávid Ferencznek 400-ados születését. Eljöttünk, hogy emlékét felujtva, nemes alakja megjelenjék előttünk; mert kell, hogy szívünk, értelmünk felfogja a kölelességteljesítés ezen vértanuját, kit hitünk áldozatául szemelt ki a gondviselés.

Gondoljuk el, mi volt szomorú története...

Állítá és lelkében meggyőződéssé vált, hogy senkit hitében bántani nem szabad, mert a gondolat szárnyait megkötni nem adatott emberi hatalomnak. „A hit Isten ajándéka! — mondá és a hitét elvenni nem engedé.

S jövének a poroszlók és börtönbe veték a hivatalos hatalommal szembeszállni merészkedőt: mert állítá, amit hitt, hogy Krisztus nem Isten, mert Isten csak egy van, ki egyedül örökös felettünk, fönnt a mennyekben. Ez volt egyetlen bűne, amiért örökké tartó rabságra ítéltetett.

A fejedelem, környezete és mindenki, ki a fejedelmi kegy kisugárzásából várja boldogulását, hátat fordít neki, azelőtti barátja, Blandrata is otthagyja, nem marad más hű hozzá, követni elveit, tanításait — és mert lélekben egyek vele — lemondani készek minden anyagi haszonról, társadalmi kitüntetésről, előmenetelről — csak ti maradtok még hű hozzá — ti kicsiny sereg, szeretett unitárius hitrokonaim, testvéreim.

Az elismerést eljárásokért szívetekben hordjátok. Ez elég jutalom nektek.

Dávid Ferencz megérdemli, hogy emlékének áldozzunk jellemének és szellemének nagysága miatt.

Három dolog van, ami az emberek nevét fenttarthatja. Ha olyat alkotnak anyagi téren, ami megkönnyíti követőiknek a megélhetést; ha eszméikkel a gondolkodásnak új irányt adtak, s azt a késő nemzedék átveszi és hirdeti és végül, ha életükkel például szolgálhatnak az utókornak.

Dávid Ferencz közgazdasági dolgokkal nem foglalkozott; de utóbbiakban mindkét irányban nevét kitörülhetlenül bejegyezte az unitárius történelem lapjaira, a hiujítás korszakán hazánkban. Ezt el kell hogy ismerje mindenki, ha működését elfogulatlanul bírálja.

És annál nagyobb kell hogy legyen az előismerés és tisztelet emléke iránt a mi részünkről, kik vallásának követői, szelleme hagyatékának örökösei vagyunk.

Ezen kötelességünknek teszünk eleget, midőn megőrizük emlékét és átadjuk gyermekeinknek, unokáinknak, nemzedékről-nemzedékre, hogy az világítson be fényével a jövő korba. Ez által nemcsak irányában érzett hálánkat rójjuk le, de unitárius hitünket is erősítjük és biztosítjuk. Mire pedig szükség van az unitárius hitelvek belbecse és az általános keresztény életre való jótékony befolyása miatt. Mert tiszta igazság az, (amint azt Ferencz József unitárius kis tükrében olvastam), amit az amerikai püspöki egyház egy tagja, dr. Newton Herbert mond: „az unitárizmus valódi munkásságát nem az évkönyvekből kell tanulmányozni, nem is a statisztikai eredményekből kell megnézni. Missiója a gondolatok folytonos hatásában keresendő, melyeket mozgásba hoz; és azokban az elvekben, melyeket széthintett az orthodox kereszténység nagyobb testületeiben“. Továbbá ugyanott egy nem unitárius vallású író, dr. Putman így nyilatkozik:

„Az unitárizmus ereje elvei terjesztésének hatalmában áll, amely csaknem felülmúlja felekezeti korlátait és mint a levegő, mindenüvé elhat. Az unitárizmus, mint testület, igen kicsiny, de mint kovász nagy és mindenütt jelenvaló. Mint szervezet gyenge, de mint befolyás ellenállhatlan“.

Menjünk hát csak előre — férfias kitartással — a gondviselés által számunkra kiszabott uton azon tudatban, hogy nemes és az emberiségre nézve hasznos munkát végezzünk.

És most üdvözölni kívánom, ünnepi zsinati főtanácsunk nevében, tisztelt vendégeinket.

Elsősorban a nagyméltóságu m. kir. kormány képviselőjét: méltóságos galánthai gróf Eszterházy Kálmánt, Kolozs-megye és Kolozsvár sz. kir. város főispánját.

Megengedik, hogy szóljak azután angol és amerikai hitrokonaink küldötteihez, kik oly messzi földről jöttek el hozzánk. Ezelőtt 14 évvel Budapesten, 1896 ban is nekem jutott a szerencse, hogy Önöket egyházunk nevében üdvözöljem, az ottan, hazánk fennállásának ezeréves emlékére tartott nemzetközi unitárius konferencián. Azóta hazánkban és az Önök hazájában is sok minden megváltozott, — a mi nálunk állandóan megmaradt és amely idők folyamán mindinkább erősödik, az a szeretet és hála érzete, melyet Önök iránt érzünk. Hálaérzéssel gondolunk arra, hogy Önök pénzügyi nagy szorultságaink közepette segítségünkre jöttek. Az Angliából jött segélyösszegek, az amerikai Richmond-család 10.000 forintos alapítványa és hogy körükbe menő ifjainkat és leányainkat mindig oly barátsággal és szeretettel fogadták, mindezen tények csak az igaz hála érzését válthatják ki keblünkben és mint álló fénylő csillagok rezgenek minden magyar unitáriusnak lelki szemei előtt, midőn tengerentuli hitrokonaira gondol.

Szívünk melegével köszöntöm Önöket, hazánk protestáns egyházainak küldötteit. Igazolva megjelenésükkel — hogy azon testvéri szeretetet, melyet mi Önök iránt érzünk, viszonzni kívánják. Testvérek vagyunk mi a hitben, legyünk azok mindig az életben is. Elveinkért való harczaikat megvívták az ősök, hol simább, hol darabosabb modorban. Azokra nem kívánunk visszaemlékezni — keblünkben mindazokból a szeretet maradt meg, mely szívünk érzésének mostani önkénytelen megnyilatkozása.

Nemkülönben igen szívélyesen és mély tisztelettel üdvözlöm a róm. kath. egyháznak tisztelt küldötteit; továbbá mindazokat, kik saját személyükben, vagy mint valamely tár-

sulat megbizottai, szivesek voltak meghívásunknak eleget tenni, akik kegyeskedtek ezáltal miüket megtisztelni és ünnepelésünk fényét emelni.

És végül hitrokoni szeretettel üdvözlöm Önöket, a méltóságos és főt. Zsinati Főtanács nevében, szent vallásunk követőit, kik hazánk közeli és távoli részeiből itten megjelentek. Kivánom, hogy ezen ünnepi összejövetelünk, az abban hallott beszédek, midőn figyelmünket Dávid Ferenczre felhívják, keltsék fel Önökben is a tisztelet és elismerés érzetét irányában és szolgáljon az egyszersmind vallásosságuk és hithűségük gyarapítására.

Ezzel mai ünnepi zsinati főtanácsunkat megnyitom.

IV.

Dávid Ferencz emléke.

(Emlékbeszéd.)

Mondotta :

Kozma Ferencz egyházi és kir. tanácsos, a Magy. Tud. Akadémia levelező-tagja.

Midőn magyar unitárius egyházunk alapítója és első püspöke születésének négyszázadik évfordulóját ünnepli, ország-világ előtt vallomást kíván tenni arról, hogy hálával eltelve a vallásos élet nagy munkása és bátor harczosa emléke iránt, szellemi és erkölcsi szilárd közösséget tart fenn vele a szabad vizsgálódás és hitbeli meggyőződés elkobozhatatlan emberi joga mellett.

Ennek tolmácsolására s a Dávid Ferencz életének és munkásságának vázlatos fölelevenítésére a bizalom e kimagasló helyre állítván, felekezeti elfogultság nélkül igyekszem e megtisztelő kötelemnek eleget tenni s meghajtom a kezembe adott zászlót mindazok előtt, akik az emberiség lelki üdvéért hittel és szeretettel, szent lelkesedéssel és önfeláldozással küzdöttek hol egyenként, hol egymás mellett s olykor épen egymással szemben. Mert ha a mindig feltételezhető emberi korlátoltság, a kornak tudásban és szellemében uralkodó befolyása alatt tévelygések és igaztalanságok fordultak is elő, ezeket az egymásra következő s a haladásban fel nem tartóztatható korszakok, az előítélet, szenvedély és gyűlölködés levetkőzésével, helyrehozhatják és kiengesztelhetik; de az a mozgató erő, ami bennök megnyilvánult és tömeg-lélek hullámlzását fölverte és irányította, az emberiség számára volt náluk raktározva.

Ez elismeréssel tartozunk minden vallás nagyjai iránt. Sőt kiterjesztjük ezt a tudomány és művészet, az állami és polgári élet mindazon hőisére, akik az egyetemes emberi szellem zászlóvivői voltak. De ez alkalom arra utal, hogy csupán az egyházi téren maradjunk s itt is különösen a mi Dávid Ferenczünk emlékének áldozunk, aki ha nem is volt elég szerencsés országokra kiterjedő egyházbirodalmat alapítani, de vele hiven kitartott követőinek egy kicsiny táborát a magyar földön örökre nevéhez lánczolta, akik sok súlyos megpróbáltatáson átment önfenntartó erejüket már fokozva érzik úgy az országos törvényhozó hatalmak igazságszolgáltatásában, mint a testvér hitfelekezetek barátságos magatartásában, sőt a művelt világ minden részéből feltűnedező s a hatalmas Angliából és Amerikából erőteljesen és nagy melegséggel ápolt rokonszenv és hitbeli testvériség megnyilvánulásában, aminek ez alkalommal is minket fölemelő, mély hálára kötelező bizonyosságát tapasztaljuk.

Dávid Ferencz 69 évre terjedő életkora (1510—1579) az eseménydus XVI-ik évszázra esik. Arra az időszakra, amikor földrészünk legélénkebb érdeklődésének homlokterébe ismét a vallási eszmék nyomulnak.

Egyfelől két világvallásnak, a keresztény és mohamedán hitnek világhatalmi mérkőzése, melynek ütköző pontja hazánkra esvén, dúló harcrai minket végpusztulás veszedelmébe sodor-nak. De a keresztény vallás átható ereje sok századok után ismét csodás lángolásra emelkedik e küzdelemben.

Másfelől magában a keresztény egyház kebelében egy intensiv mértékben jelentkező hatás, a tudományok és bölcsészeti iskolák szülöttének, a renaissancenak hatása, mely első sorban az egyház legiskolázottabb köreiben ébreszt élénk érdeklődést, épen mint az első századokban a görög bölcsélet.

Ez a hatás új nézőpontokra és sok oly dologra irányítja a kritikai figyelmet, ami addig az egyház tekintélyének védőszárnya alatt érinthetlennak látszott. Kezdetben az ugynevezett visszaélések okoznak megbotránkozást, majd ezek kapcsán lényegesebbekre fordul a figyelem. Emlékezetbe jönnek letűnt századok felmerült és elfojtott törekvései, hogy az egy-

ház benső lényegének, isteni rendeltetésének alapkövei megvizsgáltatván, onnan a szétfeszítő elemek eltávolíttassanak. Szóval: mindinkább napirendre kerül a keresztény hitrendszer alapos restaurálásának szükségessége, hogy az az emberi szellem táguló látkörével és világfelfogásával összhangban maradhasson.

Kegyes életű, elmélyedő, vallásos lelkületű hívők emelnek erre figyelmeztető hangokat; de a tekintély elvére helyezkedett egyház csak a kétely romboló hatását félvén a törekvésben, azt mereven elutasítja. Sőt az elfoglalt álláspontból ennyi nem is levén elég: az elnémitás fegyveréhez nyúl. Pedig a vértanúság hódító erejének hatását saját történetének első századaiból ismerhette. S tudnia kellett volna, hogy a merev mozdulatlanság nem bír végletekig menő ellentálló képességgel, s a szellemi és erkölcsi erők nagy forgatagában kiejti kezéből a vezető iránytűt. Sajnos, az egyháznál is ennek be kellett következni. Ahol az első nagy szakadáson nem okultak, ott a második kikerülhetetlen volt.

S ez épen akkor következett be, mikor a kereszténység a mohamedánismussal, Nyugot a Kelettel mérte össze hatalmas erejét. Az egyház a viharak kifelé ellentállott s benn egy lágy fuvalom éllankasztotta. Igen, mert a vallás ereje akkor ragadta meg teljes bensőséggel egyénileg a hívő lelkeket, akkor oszlott meg az egyház letéteménye millió meg millió egységgé, és e megoszlás önállóságot, tudatos hitet vagy arra való vágyódást oltott a lelkekbe. Mindenki magában érezte, magában hordozta az egyéniségének megfelelő egyházat s kész volt befogadni az ahoz formált tanokat.

Ez volt az idő teljessége egy új korszak kezdetéhez.

Talán csak a kereszténység elterjedésekor lángolt oly hévvel a hitélet, mint a XVI-ik században, amikor nagyok és kicsinyek, fejedelmek és népek, tudósok és tudatlanok mámoros lélekkel fordultak a hit malasztjához; a javak legjavának tekintették a vallást, fölébe helyezték mindennek, ami körülöttük és bennük létezett; nyílt fülekkel hallgatták s tárt lélekkel fogadták az írásmagyarázatot; valami újat, fölemelőt éreztek bensejökben, ami viszi, ragadja őket a föld porából

egy sejtelmes szép világba, hol megújhdás váltja fel a földi tévelygést. És az igehirdetők átszellemülve érezték, hogy mesterrük helyett maguk hajtják végre a megváltás isteni munkáját.

Milyen fenséges, talán soha nem ismétlődő vallásos életnyilvánulása ez a kereszténységnek.

És az egyház, sajnos, a vallásos lelkek egyetemes vezetésének magaslatára emelkedni épen ekkor nem birt. Egyedül a tekintély védelmére gondolt, s hosszú, nehéz küzdelmek és véráldozatok után is tünni volt kénytelen, sőt a kényszerűséget maga idézte elő, hogy a kereszténység tagozatokra bomoljon. Pedig az ujitók kezdetben szakadásra sehol sem gondoltak. Csak később szánták arra magukat, mikor minden ellenkező törekvésük merev visszautasítással találkozott.

Mi, különösen Magyarországon, bensőleg sajnálhatjuk ez erőmcgoszlást!

Ez a mi Dávid Ferenczünk évszázadának a képe. Korának minden gyermeke, hivatásához mérten, e szellem hatása alatt élt. Fokozott mértékben a papság s közöttük még különöbben azok, akiket a gondviselés vezető talentummal ruházott fel. Ebben fejlődött és alakult ki az ő vallási eszmék iránt fogékony lelki világa.

* * *

Itt született ez őseitől s azok polgártársaitól körül bástyázott város falai között 1510-ben, hol atyja egyik munkás tagja volt azon iparos társadalomnak, mely szorgalma gyümölcseivel a *kincses* jelzöt szálló igeként hagyta reánk Kolozsvár hajdani jóllétéről.

Hogy az atya szász nemzetiségű lett volna, némelyek állítják. Kétségtelenül megbízható adatunk azonban e kérdést illetőleg nem állván rendelkezésünkre, a döntést függőben kell hagynunk, azon megjegyzéssel azonban, hogy Dávid F. nagy terjedelmű irodalmi munkásságát a tudományos theologiai köröknek igénye szerint ugyan részben latin nyelven, de a hazai nagy közönség számára magyar nyelven fejtette ki s ez által lett méltóvá a magyar irodalomtörténet elismerésére. Német nyelven tőle semmit sem ismerünk.

Sajnos, hogy családjáról és magán életéről alig találunk az egykoruaknál egy pár szük szavu feljegyzésnél egyebet, ugy, hogy e tekintetben róla hü képet nem adhatunk. Annál csodálatosabb ez, mert kor- és munkatársai s barátai között nagy számmal voltak az irodalom munkásai.

Mint a következmények tanusítják, szellemi képességeinek kifejlése gondos iskoláztatásnak és nevelésnek köszönhető, ami bizonyosan szülővárosában és a szülői háznál vette kezdetét. Innen a papi pályára szükséges tanulmányok végett a gyulafehérvári püspöki székhelyre ment át. Ifjúkori fejlődésének összeredményét jellemzőleg így ír róla az egykoru Zwittinger: „Alig hagyta el gyermekjátékait, első oktatása a hazai iskolákban történt, s tanítóinak hiv vezérlete alatt oly dicséretes volt előmenetele, hogy elméje ragyogásával kortársait nemcsak fölülmulta, de jeles tulajdonai által ismerőinek várakozását is meghaladta“. Ennek köszönhetette, hogy a helytartó (Martinuzzi) tanácsosának Pesti Gáspárnak és Statileo püspökhelyettesnek kegyeibe jutván, általuk, magasabb kiképeztetés céljából a wittenbergi egyetemre küldetett, ahol a nagyhirü Melanchtont, Németország tanítómesterét (Germaniae praeceptor) a reformáció előhaladott korában (1545—48) négy éven át hallgathatta s „elméjét — folytatja Zwittinger — a szükséges nyelvek ismeretével gazdagítván, tanulmányainak sokoldalúsága mellett a dialektika és ékes-szólás fegyvereit bő mértékben szerezte meg“.

Innen hazatérve, két évet — ugy látszik — szüleinél és Gyulafehérváron tölt s 1551-ben a beszterczei tanoda igazgatói állását foglalja el, két év után pedig azon vidéki péterlaki plebániára megy. Itt szintén két évet töltvén, egyszerre kap meghívást a nagyszebeni és kolozsvári papságra. Mindkét állás oly előkelő és a bizalom oly kitüntető, hogy az elhatározásra időhaladékot kell kérnie. Végre is — szíve sugallatát követve — szülővárosa tanácsának meghívását fogadja el, ahol nemsokára tehetségeinek megfelelő befolyáshoz és vezető szerephez jut a közügyekben ép ugy, mint a szószéken és iskolában. Döntőleg foly be az akkor még tulnyomóan szász városban a már erősödő magyar-

ságnak a közhivatalok- és javadalmakban való méltányos részeltetésére.

Barát István városi főbíró leányával, Katával kötött házassága az egyháznak, tanácsnak és hatalmas czéheknek valóságos ünnepévé emelkedik.*

Diszes állásában és nagy tekintéllyel övezett hatáskörében aztán hozzálát azon munkássághoz, mely irodalmi, szószerkesztési és hitvitázó tartalommal és terjedelemben a magyarországi reformáció történetének irányító magaslataira emelte.

Hogy Beszterczén és Péterlakán a régi egyházzal formászerint szakított volna, az nem mondható. Hiszen az Oltvidéki, névszerint szász papság is, daczára a gyulafejérvári püspökhöz intézett, ujitást védelmező emlékiratának, magát még mindig annak fennhatósága alatt állónak ismeri el. De hogy magában a hitujításban már együttesen benne voltak, az kétségtelen. Magával hozta azt Dávid F. a reformáció bölcsőjéből, hol ennek hatása alatt, tanainak rokonszenve nélkül négy évet nem tölthetett volna. Sőt Beszterczére hivatása egyenesen azon célzattal történt, hogy a hitujítási törekvések ottan benne egy hatalmas erőt nyerjenek. Ennek tulajdonítható szebeni meghívása is.

A nyílt szakadás is azonban nemsokára bekövetkezett s Dávid F. mint kolozsvári pap és ludi magister az ágostaiak 1555 évi széki zsinatán már mint a Luthert követők szóvivője jelenik meg és a mindenütt zavart okozó Stancarót szóval és írásban oly sikerrel czáfolja, hogy ennek hatása alatt a rákövetkező évben püspökké választják. Két évig volt ez állásban, mely idő alatt a szintén nagy tudományu Heltai Gáspár kolozsvári szász pap társával Kálmáncsehi Márton Kálvinhitű pappal szemben védi a lutheri tanokat.

A reformációt azonban nem szabad úgy tekintenünk, mint egy készen adott programmot, amelyet csak el kell fogadnunk s azután annak szabályai szerint végeznünk napi

* E házasságból született egyik leánya a szintén jeles egyházi író Sommer János kolozsvári iskolaigazgatóhoz, a másik Trauzner Lukács városi tisztviselőhez ment nőül. Ferencz fia pedig külföldi iskolákon tanult s később sógorával együtt irodalmi téren atyja védelmére kelt

dolgainkat, — vagy mint azt az egyetlen lépést, amelylyel egyik ország határszélén a másikba átléptünk s azzal abban a pillanatban, minden okoskodás nélkül, ennek törvényei alá jutottunk. Oh a reformácziót ilyen könnyűszerrel végezni nem lehetett! Az az emberiség lelki életének egy fejlődéstani korszaka, amelynek periódusai messzire visszanyulnak és soká folytatódnak s befejezve még maig sincsenek. Épen a reformáczió elve tiltakozik az ellen, hogy egy régi helyére állított új tannal az emberiség lelki szükségletei feltétlenül örök időkre kielégítve lehetnének. Hiszen ha a hitbeli dolgok ilyen természetűek volnának, akkor a már létezőt magának a reformácziónak sem lett volna szabad megbolygatni. Vagy azt mondják: eddig a határvonalig lehet, azon túl menni nem szabad? De hát ki érzi magában a jogot és hatalmat: a mindenség számára határvonalakat huzni? S ki kényszerítheti a jövődőséget azok respektálására? Nem inkább tanácsos-e olyan keret felállítása, melyből a lelkiismeret szabad mozgásának bilincsei már à priori ki vannak küszöbölve? és e bilincsek széttörése nem hoz új meg újabb rázkodtatásokat az emberiségre? Mert a bilincseknek végre csak el kell tűnniök a lelki élet világából. -

A hitujítás a reformátorok lelkében is, épen mint az egyetemes néplélekben, csirázott, napfényre jött, fejlődött, virágozott és gyümölcsöt hozott, mely mozzanatok mindenikéhez megfelelő idő, hőmérsék és táplálék volt szükséges. S tudjuk, hogy nem egy, hanem több melegágyban ment végbe ez a műfolyam, és a gyümölcse is ennél fogva különböző volt. S ha az egyik ezt, a másik amaszt találta a maga izléséhez alkalmasnak, ehez való természetes jogát el nem vitathatjuk, mert a lelki szervezetnek az erre való elhatározási szabadságot a gondviselés adta meg.

S Dávid F. abban különbözött főkép a többi reformátoroktól, hogy ő a vázolt elveknek hódolván, a vallási igazságot megállás nélkül kereső lelkében a reformáczió műfolyamának minden phasisa jelentkezett és megnyilatkozott, s a miben ellenfelei és bírálói állhatatlanságát, nyugtalan ujtásvágyát vélik megállapíthatni, abban mi épen az elfogulatlan

eszményi törekvésnek látjuk elismerést érdemlő bizonyítékát. Az ő lelki szabad mozgása az általa végül megtalált keretnél szűkebb határok közzé szorítható nem volt.

Ezeket azért kellett közbevetnünk, hogy lélektani alapon nyújtandó igazságszolgáltatással kísérhessük őt hitbeli meggyőződésének fejlődő fokozatain végig s megérthessük, hogy rohamosan elért nagy népszerűsége, tekintélye és magas egyházi állása mellett s ezek kockázatásával mi készíthette uj meg uj hitnézetek vallására. A hit még ha nem subjektív hanem objektív természetű volna, akkor is annak megismeréséhez bizonyos utat kell megtennünk. S hogy ő ezen az uton nemcsak végigment, hanem azt szokatlanul gyorsan tette meg, az magának a megismerés tényének értékét és jogosultságát nem csökkentheti. De kísérjük nyomon élete és munkássága folyását.

A reformáció műfajának Kálvin saját urvacsora-tanával újabb irányt adott s Dávid F. ezt a Lutherének fölébe helyezvén, nem habozott ahoz csatlakozni. Ám mint ágostai püspöknek meg kellett e kérdésben hiveinek s első sorban papságának véleményét ismernie. Az e célból összehívott medgyesi zsinaton a szászok ellenállását legyőznie és egyetértést létrehozni nem sikerülvén, püspöki állásáról 1559-ben lemond s már most független elhatározással megy át a Kálvint követőkhez. De még mint ilyen is az első nagyváradi-, újabb medgyesi s majd a nagyenyedi hitvitázó zsinaton előterjesztett irataiban és előszóval további kísérleteket tesz a megegyezésre s így a hazai protestánsok erőegyesítésére. Mind hiába. A szászok a wittenbergi egyetemhez vitt jelentésükre onnan a Lutherhez való ragaszkodást nyerték utasításul s a mellett meg is maradtak. Amint Melanchtonnak künn, úgy Dávidnak sem sikerült idebenn az egyeztetés, s az éveken át vitatott urvacsorai tan fölött a szakadás végleg bekövetkezett.

Dávid most már Meliussal kezét fogva, az új egyház szervezését vette munkába. Együtt szerkesztették meg a marosvásárhelyi zsinaton az urvacsorára vonatkozó hitvallást. S az 1564 évi tordai országgyűlés mindkét hitbelieket törvényesen elismervén, Dávid az erdélyi helvéthitűek püspöke s János Zsigmond udvari papja lesz.

Ez a siker — természetesen — önbizalmát nagyban fokozta. Meggyőződésének áldozatul hozott első püspöki állása nemcsak kárpótolva, de a fejedelmi udvar bizalma és az ottan rendelkezésére bocsátott könyvnyomda használata által több mint kiegyenlítve lett. Már most emelkedett reménységgel adhatta magát hivatása betöltésére. S miközben mint pap elmélkedésekbe mélyed, mint egyházfő számbaveszi az elért eredményeket és kitűzendő feladatokat, s a vallás-irodalom terén áttekinti a korszak minden irányu eszméáramlatát s a reformáció által fölébresztett mély vágyakozást a teljes megújódásra: nyugat felől újabb hullámverés indul felénk, mely a ker. dogma pilléreit kezdi csapdosni. Krisztus isteni és emberi természetének s ezzel a szentháromság tanának feszegetése ez, ami Schweizban és Németországban szenvedett elfojtás után, egy soha el nem alvó máglya tűzéből átszap Lengyelországba és onnan mihozzánk. Az első szikrát Debreczenben és a gönczi zsinaton Mélius Péter és Károlyi Gáspár sietnek elfojtani.

Ezzel szemben Dávid egyelőre tartózkodó állást foglal. Óvatosságból-e, az udvar iránti felelőssége tudatából-e? vagy mert bensejében már ő is érezte a kétely jelentkezését ama dogmával szemben? Eddigi irataiból ezt megállapítani nem lehet. De hát a Leibnitz-féle tétel alapján: „*nihil est in intellectu, quod ante non fuit in sensu*“ kizártnak nem tekintetjük. S erre vonatkozólag egy mellékkörülmény itt mindenestre figyelembe veendő. Ez az ő összeköttetése a fejedelem udvari orvosával, Blandratával, aki hivatásán kívül mellékesen theologus is és Socinusnak segitőtársa volt a lengyelországi antitrinitárius felekezet szervezésében. Ő kétségtelenül itt sem mulasztotta el a jó alkalmat, hogy egy oly nagy tekintélyű és szónoki hatalmas erővel rendelkező egyházfőnek és hit tudósnak figyelmét — s ha lehet: rokonszenvét erre az új irányra ne terelje. Hiszen a már elfogadott urvacsorai tan azzal amugy is vonatkozásban áll.

S ez a körülmény és Dávid hallgatása Melius előtt nem ok nélkül vált gyanussá, annyival is inkább, mert a közösen szerkesztett vásárhelyi *confessio* értelmezésében közöttük már

is controversia keletkezett. Ő tehát, szokott harcmodorával be sem várva a vélt ellenfél jelentkezését, megindította a támadást s zsinatokon szerkesztett tételekkel a fejedelemre is nyomást kívánt gyakorolni, hogy őt az udvarában és bizalmában levő környezetétől elidegenítse. Ezzel aztán Dávidot tartózkodó állásából kikényszerítette. Legelőbb is „Refutatio Scripti Petri Melii“ czim alatt (1567) a maga és papsága válaszát adja meg a debreczeni „Hitvaliás“-ra. S még ugyanazon évben megjelent négy művében („De falsa et vera unius dei patris, filii et spirit. s. cognitione“, „De vera unius dei pauis . . .“, „Rövid magyarázat“, „Rövid utmutatás“) és három egyházi beszédében nyíltan és határozottan állást foglal a háriomságtan ellen.

Kezdetét veszi a dráma harmadik felvonása.

Ez az unitárius hitvallás megalapításának előkészítésével incul, minek lehetőségéhez a következő (1568) évi örökké emlékezetes tordai országgyűlés szolgáltatja a nyitányt ezen végzésével: „Urunk öfelsége, amint az ennekelötte való gyűlésekben országával együtt végezett a religio dolgáról, azonképen a mostanin is ezt megerősíti, hogy t. i. a predikátorok minden helyeken hirdessék az evangeliumot, *ki-ki az ő értelme szerint*, és a község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki rá ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván; de *tarthasson oly predikátort, akinek tanítása öneki tetszik*. És ezért senki a superintendensek közül, se mások a predikátorokat meg ne bánthassák, a religioért senki ne szidalmaztassék, az előbbi constitutiók szerint. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért más bárkit fogsággal vagy helyétől megfosztással fenyegeessen, *mert a hit isten ajándéka*, az halálból lészen, mely hallás isten ígéje által vagyon.“

Tehát teljes szabadság az igehirdetőknek és ugyanaz a hallgatóknak. Vagyis: az egyéni meggyőződés szabadságának gloriifikációja! Egy olyan században, ahol a hitujítókat, sőt ezek is a más meggyőződésűeket tüzzel-vassal üldözik, s ahol a keresztényi türelemnek és krisztusi szeretetnek mintha hírét se hallották volna . . .

Mily lélekemelő látvány ebből a kegyetlen századból, itt

Európa keletén, a fajunkba oltott isteni szikrának ez a fel-lángolása! Ez a „Lux ex Oriente!”

Erdély fejedelmének és nemes rendjeinek magasan szár-nyaló szellemét minden időközön átragyogó dicsfénnyel övezi e törvény, melynek előkészítésében Dávid Ferenczünknek elhomályosíthatlan érdeme van. Valóban méltó becsvágyul szolgálhatott ez országgyűlési jelenet egy festőművész ecse-tének a megörökítésre. (Kriesch Aladár milieniumi képe Torda város tanácssterme számára.)

Dávid előtt már most megnyílt az út szabadon és bátran haladni előre a cél felé. Felveszi az élőszóval vivandó döntő mérkőzést is az ugyanazon év március havában Gyulafehér-várra s a rákövetkező év októberében Nagyváradra össze-hívott nagy hitvitázógyűlésen. Az első kilencz, a második hat napon át iartott. Ott a tárgyalási nyelv latin, itt magyar. A fejedelem egész udvarával mindkettőn jelen van mindvégig. A gyűlés a két fővitázó rövid imájával kezdődik. A vitatkozók egyik részről Dávid F., Blandrata; Bocskay György tanácsos, Heltai Gáspár, Kárádi Pál, Hunyadi Demeter az enyedi és Gyulai Pál a gyulafejérvári iskola igazgatója, — másik rész-ről Mélius Péter, Czeglédi György, Erdődi Gáspár, Sándor András, Turi Pál, Klein Lőrincz és Károlyi Péter, hallgató-ságul mindkét fél papsága nagy számmal és Leleszi jezsuita pater.

Mindkét zsinat tárgya ugyanaz levén, ismétlések mel-lőzéseért csak a másodikról szólok.

Itt az elnökséget Békes Gáspár titkos tanácsos viszi s a következő szavakkal nyitja meg a tárgyalást: „Őfelsége, a mi kegyelmes urunk tüteket azért gyűtetött öszve e dispu-tatióra, hogy az istennek igaz és tiszta igéjéből a mű üdvös-ségünknek fundamentoma megbizonyíttassék az egy Atya istenről, enek az ő fiáról, az Jézus Krisztusról és a szent Lélekről, hogy az hiveknek az ő lelkiesmeretek megcsende-sedjék, miérthogy ez lelkünkben jár és üdvességünkben. Ezt kíványa Őfelsége tölletek, hogy a disputatio Istennek igéjének igaz magyarázattyából legyen, ne sillogismusok és kapciók által. Csendességgel és Keresztyéni szeretettel legyen. Első-

nap láttassék meg, ki legyen az Egy Isten, melyről az írás
gyakor helyen emlékezik. Másodnap, ki legyen az Atya Isten-
nek egyetlenegy Fia. Harmadnap a Szent Lélekről, negyed-
nap a Krisztusnak Istenségéről.

Ez a program a hitviták eddigi körét messze túlha-
ladja. Nem szorítkozik egyes, izolált hitcikkekre, hanem a ker-
valls fundamentális elemeit együttesen öleli fel s utolsó pont-
jában az unitarismus határát érinti, ami azt jelenli, hogy a
fejedelmi udvar is azzal már foglalkozik.

A vitatkozás szabályozása megfelel Dávid álláspontjának,
aki a bizonyítás egyedüli kutféjül a bibliát ismerte el s abban
— egykori feljegyzés szerint — oly otthonos volt, hogy leg-
több helyét könyv nélkül tudta. Szerinte a hit dolgában sem
a hagyomány, sem a zsinati végzések, sem a bölcselek és
szent atyák döntő bizonyítékul nem szolgálhatnak. Egyedüli
kutfő az isteni kijelentés és annak a tudomány módszerével
végzett értelmezése.

A tárgyalás rendén a fejedelem is és Békes is intéz kér-
déseket, még pedig Dávid szellemében, Meliushoz.

A nagy terjedelmű szóharczból a kitüzött kérdések felől
minket ezuttal elsősorban a Dávid felfogása érdekelvén, azt
rövidbe foglalva így körvonaloizhatjuk:

Az *isten* sem hármaz, sem négyes, hanem csak egy,
kinek magával mindenben egyenlő társa nincs, soha sem volt
és nem lesz; a mi urunk Jézus Krisztusnak atyja. Ez az
egy Atya Isten egyedül önmagától való, senkitől semmit nem
vett, mindennek felette van, mindennek tőle vannak, ő a mi
urunk Jézus Krisztusnak Istene, Atyja és feje, világosság atyja,
minden jök kutféje.

A *mi urunk Jézus Krisztus* ennek az Atya Istennek áldott
szent fia, ki öröktől fogva rendeltetett az egy Atya Istentől
üdvösségünkre, hogy mint ártatlan bárány az ő vérével meg-
váltana s tisztitana saját népül. Isten ezen fia az ó-testamen-
tumban különféle ábrázolatokban jelentetett ki: áldozatokban,
mannában vagy mennyei kenyérben, vizekben, kőszikláknban,
Jákób lajtorjájában stb. Született az utolsó időben asszonyi
állat magvából; test szerint ember, az Istennek és szent Lélek

nek bennelakozása által bebizonyítottatott Isten fiának, kiben az Atya Isten üdvösségünket megtökéllette, halhatatlanságot és boldogságot adván; a benne való hitben üdvözölünk és örök életet veszünk, mert nem adatott más név ég alatt emberek között, melyben üdvözülhetnénk. Senki más fundamentumot nem vethet, mint a Jézus Krisztus. Azért jelent meg, hogy a hozzáférhetlen világosságban lakozó Istent meglátnók s velünk való Istennek megismernők.

A *szent Lélek* az egy Atya Istennek mindenható ereje, mely megjelenített előbb az első teremtésben, azután a második teremtésben, az ő Fiában, a Jézus Krisztusban. A *szent Lélek* ajándék, tanító-mester, oktató kenet, tűz, élőviz, vigasztaló, mely tanít, oktat, vidámit és minden szent cselekedetre felgerjeszt és indít s alkalmatossá tesz. Mondatik igazság lelkének, mely bizonyosságot tesz arról, hogy Isten fiai vagyunk, a mennyei jók örökösi, s az Istent Atyánknak kiáltatja velünk. Az Atyának és Fiának lelke, melyet ő neki mérték felett adott. Az Isten szent lelkének kibocsátása és kiöntése, az ő erejének velünk közlése s örökké velünk maradása, Jézus Krisztusnak, az ő Fiának, a mi üdvezítőnknek általa.

Látható, hogy ez mind őszinte bibliai értelmezés, dogmába foglalás mellőzésével.

Az utolsó tételnek, Krisztus istenségének tárgyalására nem került sor, mert a fejedelmet politikai ügyek sürgős távozásra kényszerítvén, ő a gyűlést a hatodik napon a következő intelemmel zárja be:

„Hogy Mélius Péternek a mű szónkot megmondották, hogy a mű Birodalmunkban nem pápáskodik és a Ministereket az igazi vallásért ne kergesse, a könyveket meg ne égesse, senkit hűtlen az vallása mellé ne kötelezzon, ez az oka, mert a mű birodalmunkban mű azt akarjuk, hogy szabadság legyen. Továbbá tudgyuk, hogy a hit Istennek ajándéka és a lelkiismeret semmiere erőszakkal nem vitethetik. Ezokáért ha ez határban meg nem marad, szabadon a Tiszán tul mehet“.

A nagyváradi disputation, az orthodox és liberális irány ez utolsó személyes mérkőzésén, e szerint a pör a Dávid hitvallása javára dőlt el.

A fejedelem állásfoglalását követték tanácsosai: Békes Gáspár, Hagymási Kristóf, Gerendi János, Szalánczy János, Pókai Jakab, Blandrata György, Csáky Mihály, Nisowszky Szaniszló, Bornemisza Farkas s más főbb tisztviselők és a nemesség nagyrésze. A városok közül Kolozsvár, Torda, Dés, Enyed, Marosvásárhely, Gyulafejevárvár, Abrudbánya. Továbbá Aranyos-szék, a Székelyföld nagyrésze, Kalotaszeg sat. Az eklézsiák száma Erdélyben és az Alföldön ez időtájt a 400-at meghaladja.

A megelőző gyulafejevári gyűlésről hazaérkező Dávid Ferenczet szülővárosa oly lelkesedéssel fogadta, hogy neki a mai Mátyás király-tér és Egyetem-utca szögellésén egy nagy sarokköre lépve, beszédet kelle a sokasághoz intéznie, minek végeztével hallgatói vállukra emelve vitték egyenesen a főtéri templomba, mely azután, az egész város az új hitre térvén, az unitáriusok birtokába ment át.

A kegyelet azt a sarokkövet a D. F.-utczában a mostani templomunk mellé helyezve ma is őrzi.

Dávid Ferencz ekkor unitárius püspökké választatik, az alföldi eklézsiák, szám szerint mintegy hatvan, Kárádi Pál temesvári pap püspöksége alatt maradván

A sikereinek tetőpontján álló főpap, hivatásának magaslatán, jövőbe néző tekintettel siet most nagy művének biztosítására a törvényes garanciát is megszerezni.

Az 1568. évi tordai országgyűlés ugyanis csak általánosságban mondotta ki a teljes vallás-szabadságot. De mint ezt ő korábban az ágostai és helvét hitű egyházra kivívta, most már legsajátabb alkotására is kifejezetten megszerezni kívánja, annyiaval inkább, mert legfőbb patronusának, szeretett fejedelemének betegeskedése aggodalommal töltötte el lelkét. Megnyeri tehát urát, hogy a törvényesítésre országgyűlést hívjon össze. Ez meg is történik s 1571-ben Marosvásárhelyen a fejedelem személyes előterjesztésére s Dávid hathatós felszólalására törvénybe iktatják a negyedik bevett vallást, s ezzel Erdély alkotmánya a három nemzet (magyar, székely és szász) és négy hitfelekezet (róm. katolikus, ev. református, lutheránus és unitárius) uniója betetőzést nyer. Ezek jogvédelmére

esküsznek fel azóta fejedelmeink. E törvényesítés joghatálya érvényesül később a Lipót-féle diplomában, az 1848. évi XX-ik s 1885. évi VII. t.-cz.-ben s azóta a hitfelekezeteket illető törvényhozási s kormányzati intézkedésekben. Ebben találtunk mentő horgonyt olykor megsemmisítéssel fenyegető hullámok közepette.

Áldassék emlékek, akik egyházunk hánykodó hajója számára ezt a világító tornyot építették! S közöttük első helyen a mi nagy reformátorunké!

S vajha emlékezésünket e nyugvó ponton zárhatnók le!

De a legnagyobb és legszentebb eszmék harcza, a dicső fejedelmi szózatban *isten ajándékául magasztalt hit* egy igazságért szomjuhozó. szabadságért lángoló léleknek és lelki tusakodásra hevült korszaknak nemcsak verejtékes munkáját és küzdelmét, hanem áldozatát is követelte.

* * *

Az új hitvallás diadalába az ellenfelek nem birtak bele-nyugodni. A szakadatlanul megújult támadásokkal s külföldi hittudósokhoz vitt apellátákkal és ezektől szerzett kárhoztatásokkal szemben szünt nélkül tovább is védeni és újra meg újra kifejteni kellett tanítását. És e már harmadik évtized óta szakadatlanul folyó munkában, küzdelemben és idegpusztító harcokban kimeríthetetlen szellemi és lelki erővel, elnémit-hatlan bátorsággal rendelkezett Dávidunk. Tizenkét inter-confessionális hitvitázó gyűlésen kívül, hol tudós és gyakran szenvedélyes ellenfelekkel állott szemben, — saját egyháza kormányzási teendői, — szorgalmasan teljesített egyházi szónoklatai, — iskolai tanítása és ellenőrző munkája mellett 42 darab nyomtatásban megjelent művet hagyott hátra, köztük azon kor legjelesebb magyar egyházi beszédeinek terjedelmes kötetét.

Ily rengeteg munka követelte sok tanulmány, elmélyedés, fontolgatás érlelő, fejlesztő, fokozatos hatásáról, ami a hit dolgában lelkét áthatotta és lépésről-lépésre tovább vitte, ő maga így számol be: „Én előbb Luther műveit olvasván, a szász eklézsiák hitét fogadtam el. Látván a reformáció

tovább fejlődését és az idő szellemének megváltozását, mint-hogy a helvét hitvallásnak a szász eklézsiák több tévelygését elhagyták, azokhoz csatlakoztam s állhatatosan velök voltam addig, miglen a sor az örökélet ama sarkalatos kérdésére került, melyért és a melynek nevében *Isten belső ihletését követve* tőlük is és minden más egyháztól elválni kényszerültem. Így jutottunk a kisebb dolgokról a fontosabbakra az Ur parancsolatából. „Mert — mondja más helyt egyik egyházi beszédében — a lelkiismeret semmiben meg nem nyugszik, hanem csak az igazságban és a szentírásnak a Jézus Krisztus felől való fundamentumában“.

A lelkiismeret e nyugtalansága, ez a benső reveláció, amit lelkében ihletéssé érzett magasztosulni, ragadta aztán ellenállhatatlanul az utolsó nagy és akkoron hallatlanul merész lépésre, amelylyel reformátori művét betetőzte s egyszersmind élete sorsát is megpecsételte, *a Krisztus imádásának megtagadására*.

Pedig ez, ha eddig kifejezetten hirdetve nem is volt, a háromságtannak elvetéséből és az elvetés megokolásából, természet szerint következett. Ha az egyiket elfogadtuk, annak következményét már el nem utasíthatjuk. S Dávid a háromságtan evolúciójának végpontjára jutván, összes eddig előre tett lépéseinek e bezáró lépcső-fokára logikai kényszerűséggel kellett emelkednie. És elejétől fogva kizárólag az evangélium alapján állván, még arra az erősségre is támaszkodhatott, hogy Krisztus imádását az írás nem rendeli,

Sietnie is kellett, hogy követői az ő hittani felfogásának teljességével tisztában legyenek, mert János Zsigmond halálával vallásügyi dolgokban a legszabadelvűbb korszakra reakció következett. A közvetlen fejedelmi utódok a jezsuiták befolyása alá kerültek s így a reformációva nem rokon-szenveztek. S abból a körülményből, hogy Báthori Istvánnak fejedelemségét épen az unitárius és nagyrészt ezek által támogatott Békes Gáspár ellenfelével szemben fegyverrel kellett kivívnia, csak baljóslatokkal nézhetett a jövőbe, — s nem is kellett a következményekre soká várni. Szemei előtt a kolozsvári főtéren lefejezettek közt nem egy unitárius főúr veszté életét. Őmaga az udvari papságból elmozdítva, egy-

szersmind a gyulafejevári könyvnyomda használatát is elveszti. Hogy a Békes-párti székelyektől elszigeteltessék, zsinat-tartása Kolozsvár és Tordára korlátoztatik. A cenzurát felállítják s az innovációt országgyűlési tilalom alá vetik.

Cselekvőképessége így kifelé megbénítván, sőt a visszaszorításra irányuló vészfellegek mind fenyegetőbben tornyosulván, az ellentálló erő fokozását saját egyháza belsejében kellett fejleszteni. Hogy azért főként papságát az eltántorodástól visszatartsa s a kitartásban megerősítse, az évi zsinatokat szorgalmasan megtartja, azokon a hivatalos ügyeken kívül vallási megbeszéléseket vezet

Ilyen — általa utolsónak Tordára összehívott — zsinat volt az 1579 évi február havi. Ennek már összehívójából kiérezhető a jelzett törekvés. „A bölcsek és közdolgozokban jártas férfiak — így szól abban — azért vannak a testületek és társaságok élére állítva, hogy a multból és jelenből helyes dolgokat hozzanak létre; nincs pedig semmi tartósabb állapot és igazság, mint amik a szentírások alapjaiból vétetnek. A proféták és apostolok tudományán épült tanokat szél és habok nem sodorják el s Isten igéje, mint élő tűz, mely élesebb a kétélű kardnál, oly mély gyökeret ver az emberi szivben, hogy azt onnan kiszáogatni nem lehet. Ezért szükséges, hogy Isten szolgálai koronként összegyűljenek s a hittanokról értekezzenek, mert a barátságos megbeszélés által élesül az ítélet, növekedik Isten bennünk levő ajándéka. Ezért van a mi egyházunkban az a régi jó szokás, hogy évenként nyilvános közgyűlések tartatnak, hol mind a hittani cikkekről, mind a lelki-tanítók erkölcséről vizsgálat vitetik végbe; egy beszél, a többiek pedig hallgatiák s így a többség határoz: ami helyes, megáll, aminek gyöngye az alapja, szilárdabbá tétetik”. (Ez eljárás több mint kétszáz éven át gyakorlatban volt.)

Ezen zsinat megáilapodásai Dávid felfogását tükrözvén vissza s részben az ellenük szőtt vádaskodás visszautasítására irányulván, azokból a következőket emeljük ki:

„Az isteni tudomány és igazság keresése a lelkipásztorok kötelessége. Isten parancsa, hogy a nekünk adott talentumot el ne vesztegezzük, hanem avval kereskedjünk“.

A világnak nincs semmi oka azok ellen támadni, kik az eltemetett igazságoknak a sötétségből előhozásában fáradszunk.

„Sokat nem tudtak a tanítványok, mikor nagy mesterük, a Krisztus tanította; maguk vallották meg, hogy nem értették, szemeik elől el voltak rejtve. Ha tehát senki, aki igaz keresztény, Istent, aki a zürzavarból mindent előhozott, a világosságot a sötétségből kifényleni rendelte s a különböző nemeket és fajokat osztályaikba sorozta, ujjtással nem fogja vádolni, — sem Krisztust és az apostolokat el nem ítéli: így azokat is, akik az Antikrisztus sötétsége előzésében munkálkodnak, semmi jogczim alatt büntetést érdemlőknek nem fogja mondani. Mert az ilyenek nem ujjtának, hanem amik hamis magyarázatokba s babonába burkolva el voltak temetve, azokat régi fényökbe visszaállítani s korábbi állapotjukba helyezni igyekeznek.”

„Mi is Isten segedelméből a háromságot megtámadtuk, s hogy ez isten igéjével nem egyezik, kimutattuk. Nyíltan vallottuk, hogy az egy igaz Atya Isten Krisztus Atyja, nem a három együtt, t. i. az Atya, Fiu, Szentlélek. Ezen tudományt állhatatosan megtartjuk s erősítjük, hogy abban megakarunk maradni, *Minthogy Isten ez ismeretét követi a hit, isteni tisztelet és imádás, ami csak az egy Istent illeti, állítjuk, hogy azt ennek sérelme nélkül másra át nem vihetjük.* Az isten-igéje mindenütt megkülönbözteti az Atya Istent a Krisztustól. Amit az Atya a Fiúnak átadott, azénak elismerjük, amiket nem, az Atyától elvenni jónak nem látjuk. Minthogy mi csak hallgatóinktól ezelőtt régen tanított *egyistenségi tanainkat építjük s fejtjük tovább*, kijelentjük és tudtul adjuk mindenknek, hogy minket innovációval bárki is törvénytelenül vádol.”

„Isten ez ismeretével egybekötjük az erkölcsök kegyességét és Isten parancsai iránti engedelmisséget. Mert aki tetteivel tagadja, szavával hijában erősíti, hogy Istent ismeri, s hasztalan mondja, hogy Krisztusban van és él, aki nem jár világosságban és azon uton, melyet Jézus megmutatott. Mert ő nyilván mondotta: „Amit én tettem s tanítottam, azt tegyétek s tanítsátok!” Pál pedig: „Legyetek az én követőim, mint én vagyok Krisztusé!”

„Állítjuk, hogy a kegyesség cselekedeteiben szilárdan

meg kell állanunk, mert az az igaz hit, mely a szeretet műveiben nyilvánul.“

„Nyilvános könyörgéseinkben megemlékezünk a királyokról s felsőbb hatalmasságokról, azok iránt engedelmesek vagyunk, s intünk mindeneket, hogy hitöket megbizonyítsák. az idévezítő tudományát mindenekben ékesítsék.“

„A dicsőségnek és Krisztusnak Atyja adja minden hiven keresőknek az ő akaratát, a világosság és ítélet lelkét, hogy Isten igéjét, ami lábainknak lámpája, szilárdan megtartsuk, abban állhatatosan megmaradjunk; bölcsesége titkait keressük, a megtaláltakat szeressük, védjük és előmozditsuk, hogy Istenünknek mindenekben tessünk és magunkat Krisztus által neki kedvesen fogadott áldozatává tehessük.“

A zsinat e megállapodásainak kegyes, bölcs, igazoló s egyszersmind szilárdságot visszatükröző tartalma mintha Dávid Ferencz végrendeletét tolmácsolná... Valószínű sejtelmével azelkövetkezendőknek — paptársait mintha confirmálni, lélekben megerősíteni törekednék... Mintha lelki szemei előtt az utolsó vacsora szent képe lebegvén, hitét még egyszer tanítványai emlékébe és hűségébe vésné!...

* * *

Ezután aztán gyorsan és feltartóztatlanul jő a végkifejtés.

Blandrata udvari állásának és befolyásának s ezzel járó előnyeinek állandó biztosításáért-e, a Socin-féle tan megírásáért-e, vagy mindkét okból együttesen, meghasonlásba jő Dáviddal, akinek befolyásolására behívja és házában félévnél tovább tartatja Socin Fausztot. A midőn meggyőzést nem tapasztalnak, sem rábeszélés, sem megfélemlítés nem használ: előbocsátott besugások után, neve alatt szerkesztett hamis tételek felmutatásával, ujitóként vádolják be Báthori Kristóf fejedelemnél, aki állásából azonnal felfüggeszti, barátaitól és hiveitől házi fogság útján elzárja s az innovatio (hallgatagon épen Dávid) ellen néhány hónap előtt (április 27.) hozott törvény alapján perbe fogják. Az ítélkezésre összehívott országgyűlést — a kedélyek lázongásának hatása alatt elnapolva Tordáról a nagyobb biztonságot nyújtó fejedelmi székhelyre, Gyulafejérvárra teszik át.

Mint bántak itt el a súlyos betegen poroszlókkal idehurczoltatott és védekezésre képtelen nagy emberrel, annak megrázó és inquisitoria emlékeztető szomoru jeleneteit mellőzöm. Hisz ami már előre elvégeztetett, az elien amugy is bármi erőteljes védekezés híjába való lett volna. Hitének megtagadására pedig menekülése árán se volt rábirható.

Kolozsvár tanácsának ismételt közbelépése és az országgyűlésen megjelent unitárius nemesség határozott állásfoglalása legfőlebb csak enyhítette az elleneitől követelt és a kortürelmetlen szellemének megfelelő ítéletet; de a merész reformátort és hatalmassá lett egyházát meg kellett törni. És megtörték abban a reményben, hogy; „megverem a pásztort és a nyájnak juhait eloszlatatnak.“

1579. évi junius 2-án, a Krisztus nem imádásáért, holtigtartó fogságra ítélik, 5-én Déva várának börtönébe szállíttatják, hol ugyanazon év november hó 15-én. 69 éves korában kiszenved.

Sirját nem ismerjük, de keresztényi kegyes életének, igazság után szomjuhozó bátor lelkének, a hitszabadság retenthetetlen bajnokának s korából hazánk és e város elsőrendü diszének emlékét és vallását annál melegebben zárjuk szívéinkbe és adjuk át megőrzés végett hitutódainknak. Benne egyházunk alapítóját és első püspökét tiszteljük s nevét a reformátorokat megillető piedestálra emeljük. Martyrhálálával megpecsételt hitéhez való tántorithatatlan ragaszkodásáért neki erkölcsi elégtételt abban nyújtottunk, hogy a közvetlen utódának papsága egy részével, kényszer hatása alatt szerkesztett s az u. n. „deési complanatio“ alapjául szolgáló „Consensus“-ról már régóta a Tordán és Marosvásárhelyen proclamált, bevett és megerősített hitvalláshoz, az ő küzdelmes életének koronájához tértünk vissza s azon, e törvények védelme alatt, lelkünk teljes meggyőződésével és hozzá méltó hűséggel megmaradni szent elhatározásunk.

E vallástétel szolgáljon engesztelésül e napon közöttünk különös melegséggel világító szellemednek: mesterünk!

Előttünk e pillanatban lehull a te nagyságodról az a kicsinyes mérték, amelylyel megmérettél és elítélttéltél s azóta is itt-ott megítéltetel.

S áldjuk emlékedet, hogy a tanításaiban és példájában testvériséget és felebaráti szeretetet hirdető Jézus Krisztusunkat az emberi tökély eszményi magaslatán hozzánk közelebb hoztad s az ő megközelíthetéséből a lehetetlenség csüggesztő gondolatát kiküszöbölve, keresztényi tökéletesbülésünknek szárnyakat kölcsönöztél; a mindenséget alkotó és fenntartó istenség eszméjét pedig, a maga osztatlanságában azon magaslatra emelted, ahonnan bűnbánó és üdvözlésre vágyó lélekkel reményteljesen várjuk a segedelmet, hogy nyomdokaidban haladva a kereszténység, vagy, ha úgy tetszik, az emberiség nemes társaságának szeretetben élő, vallásos tagjai, — földi vándorlásunk számára kijelölt édes hazánknak pedig hű gyermekei lehessünk és maradhassunk.

V.

Harrison János urnak,

a Ferencz Józsefrend lovagjának, a francia becsületrend tulajdonosának, a Britt és külföldi Unitárius társulat volt elnökének és kiküldött képviselőjének üdvözlő beszéde.

Az angol unitárius egyházban elfoglalt állásom egyik legszebb kiváltságának tartom, hogy az egyesült királyság unitáriusainak üdvözlét én tolmácsolhatom ez alkalommal a Magyarországi Unitárius egyház hiveinek.

Engem ért az a szerencse, hogy ez alkalommal a Britt és Külföldi Unitárius Társulatot, a mi legrégibb felekezeti szervezetünket képviseljem. Ez a társulat méltán viseli az egyesült királyság Unitárius és szabad keresztény egyházainak bizalmát, mert fáradhatatlan buzgósággal működik azoknak a magasztos elveknek terjesztésén, amelyek világszerte oly becsesek a szabad-
elvű kereszténység hivei előtt.

Örömeim még az is fokozza, hogy Nagybrittánia Unitárius egyházainak számos kiválósága csoportosul e pillanatban körülöttem, a kiknek érzése a Magyar Testvéregházak iránti szeretetben egy az enyémmel. Mindnyájan érezzük, hogy közös hit szent köteléke kapcsol össze egymással. Mindnyájunknak hő vágyunk a gondolat felszabadulása útján a szabad vallás terjedése. Mindnyájan megvagyunk győződve, hogy egymás buzdítása és inspirálása által ezt a célt szolgálják közös összefüveteleink is.

Nagy örömeinkre szolgál szemtől — szemben látni azokat, akiknek céljai és vágyai egyek a mieinkkel; élvezni szíves vendégszeretetüket; érezni, hogy bármily nagy távolság is választ el egymástól a térben: szívből, lélekben, mégis közel

állunk egymáshoz, mert a szabadelvű és észszerű vallás nemes és lélekemelő terjedése egyformán közös eszményünk.

Sajnálom, hogy két kiváló tagja az angol unitárius felekezetnek s egyszersmind tisztviselője a Britt és Külföldi Unitárius Társulatnak, e gyülekezeten nem vehet részt. Az egyik Tisztelendő Hargrove Károly ur Leedsből, társulatunk elnöke; a másik Tisztelendő Bowie Copeland W. társulatunk titkára. E két férfi nevét önök jól ismerik, mint mindazok, a kiket a szabad vallás ügye érdekel. Hargrove ur kiváló értelmi tehetségeivel s fáradhatatlan tevékenységével mind hazánkban, mind gyarmataiban, hitsorsosaink kiváló szeretetének és becsülésének örvend. Megnyerte a legnagyobb kitüntetést is, amellyel pályatársai felruházhatták s most mint elnöke a Britt és Külföldi Unitárius Társulatnak, áraszt fényt arra a nevezetes állásra, amelyet elfoglal. Sajnálatraméltó körülmény, hogy a berlini nemzetközi konferenciával kapcsolatos nagy elfoglaltsága miatt e hosszabb utazásra nem vállalkozhatott.

Tisztelendő Bowie Copeland W. a társulat buzgó és tevékeny titkára egészségi okokból nem csatlakozhatott az angol egyházak ez alkalommal megjelent képviselőihez. Hivatalának bokros teendői közt a tulcsigázott munkásság súlyos beteggé tette s noha most már jobban van, érezte, hogy ilyen hosszas kimerítő utazásra még sem vállalkozhatik. Mi, az önök közt megjelent küldöttség, neki és az ő ügyes rendezésének köszönhetjük kirándulásunk sikerét. Lehetetlenség tulbecsülni azoknak a szolgálatoknak értékét, amelyeket Bowie ur minden unitárius ügy szolgálatában kifejt. Elmaradását ez alkalommal nagyon sajnálhatjuk.

Mi Nagy-Brittania unitáriusai hosszú utra keltünk e nevezetes alkalommal, hogy magyar testvéreink iránt érzett rokonérzésünknek és szeretetünknek kifejezést adjunk; hogy részt vegyünk önökkel a nagy unitárius vértanu, Dávid Ferencz születésének 400-dik évfordulóján rendezett ez emlékünnepen. A vallásszabadság vértanuja volt ő; neki az unitarizmus eszményi ügye nemcsak az önök hazájában, hanem világszerte sokat köszönhet. Ám azért neve mégis az unitárius egyház megalapításával van elválhatlan kapcsolatban s vallása szabad

eszméinek jótéteményeit első sorban önök, magyar unitáriusok, az ő hitsorsosai; de másodsorban önök, magyarok, az ő honfitársai élvezék. Mert bámulatos dolog az, hogy Erdélyben már majdnem 350 évvel ezelőtt lelkiismeret szabadságot és jogegyenlőséget élveztek az összes keresztény hitfelekezetek — oly korban, amikor még nálunk s más országokban virágzott a hitüldözés, s a vallásszabadság teljesen ismeretlen fogalom volt.

Tisztelet a Dávid Ferencz emlékének. Az ő dicső élete s vértanu halála táplálta azok lelkesedését, a kik a lelkiismeret szabadságát s az egyéni ítélet jogát vallásos kérdésekben a lélek oly elidegeníthetetlen javainak tekintik, hogy azok papi és világi hatalom megsemmisítő támadásainak egyformán ellenállanak. A vallásszabadság ilyen harcosai, — az irás szerint, — a föld áldásai s befolyásuk és tekintélyük csak növekszik az éveknek folyamán, mindazok előtt, a kik követik őket az igazság- is kötelességérzetben. Az ő példájuknak buzdító és lelkesítő ereje működik ma is világszerte azokban, a kik a vallásszabadság szent ügyének diadaláért küzdenek.

Mi Nagy Británia unitáriusai, teljes elismeréssel adózunk a magyar reformátor hatásában is oly termékeny szellemének. A tiszta és észszerű vallás elveit nagyrabecsüljük s szívvvel lélekkel csatlakozunk önökhöz az igaz jellem és élet iránt érzett kegyeletükben. Mert ő nem riadt vissza attól, hogy feláldozzon mindent, még az életét is, az igazságért. Hadd öntsön az ő példája lelkesedést a világ bármely részén lakó unitárius hívőbe s buzdítson mindnyájunkat a szabadelvű kereszténység mellett további lankadatlan küzdelemre. Hadd bizonyítsa be a polgári és vallási szabadság érdekében végzett munkánk sikere azt, hogy hasznunkra tudtuk fordítani nagy hitelődeink példáját s hogy a szabadság és igazság vértanui, a világ bármely részén, nem szenvedtek hiába. Köszönjük azt a nemes hagyományt nekik, hogy Isten imáadásában a lelkiismeret parancsol s hogy a lelkiismeret szavát követni, még az élet feláldozása árán is, szent kötelessége az embernek. Hadd bizonyítsuk be hát mi is, bármely földön

lakó unitáriusok, hogy méltó utódai vagyunk a lelkiismeret szabadságáért szenvedett és meghalt nagy hitelődeinknek.

Örölnünk kell az ilyen alkalmaknak, mint a minő a mostani: Dávid Ferencz születése 400-adik évfordulójának emlékünnepe, mert lehetővé teszik, hogy különböző országokban lakó unitáriusok időnként találkozzanak a testvéri szeretet kölcsönös ápolására s egymás buzdítására. Mi örvendünk annak, ha más országokban lakó unitáriusokkal szorosabb kapcsolatba léphetünk; ha élvezhetjük a lelki közösség érzését azokkal, a kiknek hitelvei és vágyai a mienkkel megegyeznek; ha érezhetjük, hogy noha nyelvkülönbség választ el bennünket egymástól — ez a különbség nem igazi választófal ott, a hol a szeretet és lelkirokonság testvéri érzése alkotja a kapcsolatot.

A nemzetközi összejövetelek hasznosak sok tekintetben az oly vallásfelekezet tagjainak, a milyen a miénk is. Buzdítólag és felemelőleg hatnak ránk is, reménységgel táplálnak arra nézve, hogy annak az ügynek, a melynek sikeréért különböző munkakörökben legjobb erőinket áldozzuk, végleges diadala el nem maradhat. Azt a körülményt, hogy az unitárius hitelveket nyíltan vallók száma ez idő szerint csekély, bátran figyelmen kívül hagyhatjuk, ha arra gondolunk, hogy az a befolyás, melyet ezek a hitelvek gyakorolnak, nagy és hatalmas s ha lassan is, de annál biztosabban érezhetővé válik az összes keresztény egyházakban. Tévedés volna szabadelvű vallásunk elveinek sikerét az egyházközségek száma, vagy tagjainak népessége alapján mérlegelni. Magasabb nézőpontra kell helyezkednünk, ha megakarjuk látni, hogy milyen hódító erővel törtek előre a szabadelvű vallásos eszmék az utóbbi 40—50 év alatt.

Vegyük csak például a Nagy Britanniában lévő egyházakat. A változás, a melyen a nem unitárius egyházak átmentek, majdnem a csodával határos. Egykor az Orthodoxia legerősebb várának tekintett más felekezetű templomok szószékeiről ma oly papok beszélnek, a kiknek nézetei sok tekintetben szintoly szabadelvűek, mint a miénk s a kiknek hitelvei, a nevet kivéve, minden egyéb tekintetben unitáriusok.

A vallásos hit kérdéseiben erős szabadelvű áramlat ostromolja az orthodox egyházakat, buzdítva s a jövő iránti szép reményekkel töltve el azokat, a kik a szabad vallásos elvek szolgálatában állanak.

Ez a felébredés, ez az angol Orthodoxia vezetőiben beállott változás annak a jó magnak tulajdonítható, a melyet a mi hitelődeink a multban vetettek. Olyan emberek voltak ők, a kik szintugy, mint az a vértanu, a kinek emlékét ma ünnepeljük — nem riadtak vissza, hogy önmagukat feláldozzák, ha a lelkiismeret ugy parancsolta. Munkájuk gyümölcse a mi örökségünk. Tartsuk tehát soha nem szünő hálás emlékezetben nagy tetteiket s ne feledjük, hogy nekünk is szent kötelességünk szabad vallásunk elveinek terjesztése és ápolása. Ezért a kötelesséért ők életüket áldozták, legyünk készen tehát mi is, hogy dolgozzunk s ha kell szenvedjünk érte.

A szabad és észszerű vallás ügye melletti küzdelmeinkben elég buzdítással szolgálhat nekünk, ha egy tekintetet vettünk az ugynevezett orthodox egyházak jelenlegi helyzetére a kereszténység egész vonalán. Megcáfolhatatlan bizonyítékaink vannak arra, hogy a régi hitcikkekhez való engedelmes ragaszkodás és hűség ma már nem az, ami a multban volt. Értelmes és gondolkozó emberek mindenütt hangosan követelnek valamit, ami az okossággal és józan ésszel megegyezik. A vallásszabadság érdekében megindult mozgalom, a melyre oly nemes példát szolgáltatnak önök majdnem 400 évvel ezelőtt, napról-napra erősödik világszerte s hisszük, hogy a végén minden akadályt elsöpör utjából. A régi babonás hit nem állhat ellene a haladásnak s a miveltség terjedésének. A mai embernek az ésszerű és érthető hit kenyere kell s így nem csoda, ha visszautasítja az elavult papok gyártotta hitcikkek kövét. A mai ember türelmetlen azokkal a korlátokkal szemben, a melyeket a papok állítottak fel azért, hogy elzárják előle a teremtőjéhez vezető egyenes és közvetlen utat. Mindenütt több világosságért eseng. Világosságért, amely eloszlassa a tudatlanság és babona ködét. Világosságért, amely tisztább belátásra vezesse őt isten jellemét és tulajdonságait illetőleg. Világosságért, amely lehetővé tegye,

hogy teremőjét ne csak homályosan, mintegy tükörben, hanem szellemi látással szemtől-szembe láthassa. A huszadik század szabadelvű keresztény egyházainak dicső alkalom kínálkozik. Az ő hivatásuk: fáradhatatlan, komoly munkássággal küzdeni egy igaz és észszerű vallásért. Rájuk hárul az a szent kötelesség, hogy az örökkévaló természetéről és céljairól tisztább és felvilágosultabb nézeteket terjesszenek. Oly nézeteket, melyek teljesen kielégíthessék azokat is, akik papi segítség nélkül, maguk akarnak gondolkozni és határozni vallásos dolgokban.

Az én kívánságom az, hogy az unitárius egyházak mindenütt legyenek méltók arra a nagy feladatra, amelynek megvalósulása csak teljes buzgalom és odaadó komoly munka árán lehetséges. Hogy ne ingadozzanak soha, mikor arról van szó, hogy oly vallásos elveket terjesszenek, amelyek egyszerűségükkel mintegy kínálnak azoknak, akik lélekben és igazságban akarnak közeledni mennyei atyánkhoz. Erős hitünk az, hogy minden országban az unitárius egyházak feladata: kielégíteni embertársaink vágyát egy tisztább, felvilágosultabb és észszerűbb vallásra nézve. A feladat nehéz, kevesen is vagyunk, de bizunk, hogy a mindenható nem tagadja meg erejét és szellemét attól a munkától, amelyet ő bizott ránk.

Záradékul — kedves magyar testvéreink — fogadják önök még egyszer az angol unitáriusok legszivesebb üdvözlését s legforróbb baráti érzelmeinek nyilvánítását. Az Isten áldja meg önöket s adjon sikert munkáiknak az emberiség javára.

VI.

St. John Károly

filadelfiai lelkésznek, az amerikai unitárius társulat képviselőjének és volt titkárának beszéde.

Főtisztelendő Püspök ur és Magyarországi Unitárius Testvérek!

Büszkeség és öröm ritkán egyesült szívemben oly szerencsésen, mint ma. Büszkének érzem magamat, hogy én szólhatok itt az amerikai unitáriusok nevében e nevezetes alkalommal. És rendkívül örvendek annak, hogy visszajöhettek magyarországi kedves barátaimhoz.

Mikor feleségemmel európai utitervünket készítettük, minket bizony nagyon csábított az a gondolat, hogy fiainknak, kiket magunkkal hoztunk, mutassuk meg ezt a hősi és regényes országot; aztán azt is éreztük, hogy nekünk látnunk kell még egyszer régi magyar barátainkat és részt kell vennünk ez ünnepélyükön.

És csakugyan, Főtisztelendő püspök ur, én azért jöttem újra önök közé, mert megtanultam önöket nagyon szeretni. Eljöttem, mert az én kedves kartársaimat, Borost, Csifót és Józant nagyrabecsülöm, szeretem; sőt nevezhetnék meg még másokat is, kiknek szíves vendégszeretetét és baráti jószágát korábbi látogatásom idejéből kedves emlékeim között őrizem. Szívem visszavonzott s boldog vagyok, hogy újra itt lehetek. De hát még egy más kötelék is fűz engem ide; ide a magyarországi unitárius testvérekhez. Ide fűz engem az a kedves kötelék, hogy én a magyarországi unitárius egyház főtanácsának tiszteletbeli tagja vagyok. Ezt én nagy megtiszteltetésnek tekintem s az erről szóló okiratot, mint felette becest, ked-

vesen őrizem. Ott tartom azt dolgozó szobámban, hogy mindennap láthassam. S valahányszor arra pillantok, édes öröm fog el mindannyiszor, mert érzem, hogy én a magyarországi nemes unitárius egyháznak egy kis része — egy igénytelen tagja vagyok.

Önök, kedves testvérek, Dávid Ferencz tiszteletreméltó nevének lobogója alatt a kegyesség és hősiesség hosszú korszakának szentelnek ünnepet. A mi egyházunk Amerikában fiatal s azok, kik azt rosszul ismerik, azzal vádolnak minket, hogy az egész unitarizmus csak a bostoni nyugtalan elmék szüleménye. Mi azonban — örömmel említem ezt fel — az ily bírálókat mindig elhallgattatjuk, mert a magyarországi unitáriusok negyedfélszázéves munkálkodására hivatkozunk.

Kedves Testvérek! Amerika unitáriusai előtt Dávid Ferencz neve nagy tiszteletben áll. Mi örvendünk annak a rendkívüli pályafutásnak, melyet a magyarországi unitárius egyház megfutott s büszkeségünk, hogy ez egyházat a jelen korban munkatársaink közé számíthatjuk. Az amerikai unitárius társulat Wendte Károlylyal együtt engem azzal bizott meg, hogy hozzuk el a társulat szeretetteljes üdvözlését. S adjuk át egyuttal az amerikai unitárius társulatnak Bostonban, május 26-án, nyolczvanötödik évi közgyűlésén, dr. Lyon H. Vilmos lelkész indítványára egyhangulag hozott, írásba foglalva, bekötve küldött határozatát, amit ezennel tiszteletteljesen át is adok.

Az amerikai Unitárius Társulat határozata:

„Az amerikai Unitárius Társulat Bostonban, 1910. május 26-án, nyolczvanötödik közgyűlésén a következő határozatot hozta:

Mínthogy a magyarországi Unitárius Egyház folyó évi augusztus hóban ünnepli meg 400-ik évfordulóját Dávid Ferencz születésének, ki Magyarországon az unitárius kereszténység megalapításának mártyr püspöke volt, az amerikai Unitárius Társulat megragadja az alkalmat, hogy kifejezze a testvér egyház iránt érzett háláját és bámulatát azért, hogy oly sok éven át és oly gyakran hősiek bizonyosságot tettek a dogmák

által le nem kötött és szellemi kereszténység mellett és kívánja, hogy legyen e szellem befolyása és előhaladása örökké állandó közöttük.

Együttal felkéri a társulat elnökét, dr. Eliot A. Sámuel, titkárát, dr. Wendte W. Károly és St. John E. Károly lelkész urakat, hogy képviseljék hivatalosan a társulatot és magukkal vivén ez íratot, emlékünnepeyük alkalmával adják át azt személyesen a magyarországi unitárius testvéreknek“.

VII.

Dr. Perkins Frigyesnek,

az amerikai universalista egyház képviselőjének üdvözlő beszéde.

Nagy megtisztelésnek tartom és kiváló örömökre szolgál, hogy elhozhattam az amerikai universalista egyházak testvéri üdvözlését ez érdekes és nagyjelentőségű ünnepre. A mi új hazánkban 400 esztendő nagy idő, de a szabadelvű kereszténység élete még oly rövid, hogy ilyen hosszú időt el sem tudunk képzelni. Mi az Óceánon túl azt hittük, hogy a szabadelvű egyházak csak most, a mi időnkben alakultak s a 19. évszáz szellemének hatása alatt erősödtek meg. Önök ma szellemi hős vezérük születésének 400 éves fordulóját ünneplik, tehát az önök vezére csaknem egyidőben jelent meg a reformáció kezdetével.

Dávid Ferenczre Luther és Zwingli nem úgy hatottak, mint reánk. Ő azokról, mint élő valóságokról szerzett tudomást, személyesen érezte befolyásukat és hatásukat. Mi egy távoli ország és későbbi kor gyermekei, üdvözlétünk és szerencsekívánataink mellett hálás érzelmünket és tiszteletteljes hódolatunkat hoztuk el önöknek, akiknek elődeik a szellemi szabadságnak oly régen szereztek diadalt; önöknek, akik ezt a szabadságot oly derekasan megvédelmezték és oly nemesen gyakorolják.

A szabadelvű kereszténység — azt mondhatnók — a protestans reformatio logikus következménye. Midőn Luther kivivta az egyéni vélemény jogát, beleplántálta a protestáns theológiába azt a csirát, melynek fája idővel szétrepesztette a dogmai türelmetlenség kergét. Lehet, hogy neki erről csak homályos sejtelme volt, de a következmény elvitázhatlan valóság. A szabadon gondolkozó lélek útja az igazság szerető Istenéhez vezet.

Az emberszerető lélek megérti azt, aki így tanít: „Arról ismerjenek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretitek.“

A szabad elhatározásból való ragaszkodás Istenhez, az önkéntes tanítványi viszonyból származó szeretet Jézus iránt, olyan nemes emberi tehetségeket teremtett, amelyek egészen át fogják alakítani a jövő társadalmát. Ez a hatalmasan működő erő nyilatkozott meg akkor, a mikor Luther a szellemi függetlenség 95 tételét megírta és a vittenbergi vártemplom falára kifüggesztette. Azok a kegyetlen bilincsek, amelyekkel a lelkeket megakarták fosztani szabadságuktól, még a modern kor gyermekeinél is akadályozták a reformáció teljes megvalósulását. Ezeket a kemény bilincseket itt Erdély bércei között széttörte egy bátor és szabadságszerető nép, melynek lelkét a kereszténység szabad szelleme mehhódította s amely Európát a törökök pusztítása ellen megvédelmezte. Ki kell jelentenünk tehát, hogy önök nem egy felekezet, hanem egy nemzet hőseit ünneplik most, midőn felidézük azokat a nagy tetteket, melyekkel felszabadította a lelkeket. Önök az egész embcriség és az összes vallások szellemi vezéreit és martyrjait ünneplik ma. Mi, vendégek, megtisztelve érezzük magunkat, hogy velünk örömeiket és büszkeségüket megosztják.

Az amerikai universális egyház, melyhez körülbelül 900 gyülekezet tartozik, egyik eredménye annak a munkának, melyet ezek a nagy elődök vallásos dolgokban kifejtettek s amelyeket a 18. és 19. évszáz nagyon befolyásolt. A kialakulás nagyon eltérő volt. Az orthodox egyházakból kiszabadult gyülekezetek, főképpen az unitárius egyház, a barátok társasága és az universálista egyház elnevezések alatt váltak ki. Azoknak a szellemi élet terén kifejtett munkásságuk kihatolt az ország határain kívül is; ellenben az universálista egyház mindig az amerikai nép értelmi és szellemi demokráciáját képviselte. Ez a köznép vallása volt. Igen művelt, gazdag férfi és nő tartozott hozzá, de magába ölel olyan tömegeket is, akik nem vesznek tudomást a világ folyásáról. Eltekintve a műveltségi állapotoktól, e gyülekezetek tagjait ugyanazok az érzelmek, vágyak és remények, ugyanaz az Isten iránti félelem, hit ha-

totta át, ugyanaz a közös szellemi arczvonás jellemzi őket, mely az embernek, mint egy közös mennyci atya gyermekének, mint közösen szenvedő és küzdő emberiség tagjának, sajátja. Erről a népről mondotta Lincoln Ábrahám, hogy az Isten azért áldja meg oly szaporasággal, mert szereti őket. *Ballon Hóseás*, kit az universalisták vallásos vezérüknek tartanak, Lincoln neveltje volt. Őszinte, kedélyes, természetes, erős logikájú, igazmondó, akiben megtestesült az emberi szívnek ösztönszerű ismerete, mellyel Krisztus evangéliumának titkát megismerte és megtanulta Istennek céljait és természetét.

Hogy én, mint universalista, üdvözlöm ezt a lelkesítő ünnepélyt, bizonyítéka a mi egyházaink demokratikus hajlandóságainak.

Bizonyos vagyok benne, hogy köztünk amerikaiak között senkit sem szükség serkenteni a mi közös, szabadelvű vallásunk megbecsülésére, habár annak jótékony befolyását csak távoli hazánkból látjuk is és ha hangját ismeretlen nyelven halljuk is.

Milyen nagyszerű jelentősége volna ennek az alkalomnak, ha olyan *szellem-országba jöttünk volna, ahonnan hivatott missionáriusok terjesztik a hitet számunkra.*

Milyen dicső dolog lenne ha utazás közben megtalálnók az eredményét azon missionáriusok munkájának, akik *évekkel ezelőtt tőlünk jöttek át önökhöz.*

De legnagyobb jelentőségű az, hogy mi és önök közös szellemi látományt láttunk, mielőtt egymást megpillantottuk és feleltünk a közös hit hívó szavára, mielőtt egymással kezét fogtunk. Ez tanusítja, hogyha az ajándékok között különbség van is, de a lélek ugyanaz és ha a kormányzó szervezetek különfélék is, az Isten mindig ugyanaz. A „szentléleknek egyetlen szózata, hogy a felfoghatatlan virág sohasem veszett el“.

Fogadják legszívélyesebb üdvözlétemet

VIII.

Dr. Summerbell,

daitoni lelkésznek Ohio államból az észak-amerikai „Keresztény felekezet“ részéről tartott üdvözlő beszéde.

Az igaz magyar dicsőség ezen négyszázéves emlék-ünnepén, midőn önök a Dávid Ferencz szolgálatait és szenvedéseit a vallásos hit ügyében fölelevenítik, méltó, hogy egy másik testület is, mely a nyugati világban ezelőtt körülbelül száz évvel keletkezett, egy pár elismerő szóval hozzájáruljon az önök dicső történetéhez.

A keresztények, mint Jézus követőinek kicsiny testülete, kik az Egyesült-Államokban és Kanadában 800—1000 egyházat alkotnak, a legszívélyesebben üdvözlük önöket.

Mi e nevezetet nem irigykedésből viseljük, mint amely azt jelentené, hogy mások nem keresztények, hanem mint olyant, amely teljesen ment a kizárólagosságg elvétől.

Miután nagyobbára falusi nép vagyunk, s csak kevés egyházunk van a városokban, nem vagyunk annyira ismeretesek, mint más nagyobb felekezetek, s szíves engedelmségből felemlítem néhány sajátosságunkat:

1. Nem fogadunk el semmiféle hitvallást, csak bibliát.
2. Mindenkinek megengedjük, hogy saját nézetei szerint magyarázza.
3. Egyesületünk a keresztény magaviseleten alapul.
4. Egyedüli nevünk: keresztény.

Minden hagyományunk a szabadságon épült Szabadoknak születünk. Egyik lelkészünk 1808-ban megalapította az „Evangéliomi Szabadság Hirnökét.“

Néhány papunk, midőn ezelőtt száz évvel a baptisták, methodisták és presbyteriánusok közül kiváltunk, fel-

szabadította rabszolgáit. Kinkade Vilmos papunk Illinois államot megmentette a rabszolgaságtól; Summerbell Miklós a nyugaton tartott legelső rabszolga-ellenes szövetségen elnökölt. Legutolsó általános képviseleti gyűlésünk határozatot hozott, mely szerint tiltakozik keresztény testületünkben való bármely személynek vagy egyháznak kizárása ellen, akinek, vagy a melynek jelleme összhangban áll a Jézus iránti szeretettel és hittel.

Népünk mélységesen érzi Ésaiás próféta szavait, ki így írja le Izrael Istenének érzelmét: „Igy szól az Ur, ki a kiközösített izraelitákat egybegyűjti: Még többeket is gyűjtök őhozzá, az ő egybegyűjtötteihez.“ (Ésaiás LXV. i)

Nem azért vagyunk keresztények, mivel szabadelvűek vagyunk, hanem azért szabadelvűek, mert keresztények vagyunk.

A kereszténység első missionáriusai, midőn egy városba léptek, küldetésükkel először a zsidókhoz mentek, s szavukat meghallgatták a zsinagógákban.

Egyik misszionárius azonban azt gondolta, hogy a menny áldásai egy népszerű vallás köré szorítandók; de Isten megtanította őt, hogy „a mit Isten tisztává tett, azt ne tisztátalanítsd meg“, — elannyira hogy később így szólt: „Bizonynyal látom, hogy az Isten nem személyválogató, hanem minden nemzetségben kedves neki, aki őtet féli és igazságot cselekszik.“ (Ap. Csel. X. 34—35.) Ez a mi hitvallásunknak, a bibliának tanítása.

Nincsen semmi bizonyíték arra nézve, hogy a Jób könyvét valamely zsidó vagy keresztény szerző írta volna. Az Isten azt tanította, hogy az ő gyermekei függetlenítsék magukat a külsőségektől és sibbolettektől — mert az Eszter könyve még csak nem is említi az Isten nevét.

Habár Jézus zsidó volt, maga a szentírás, melyhez ő annyira ragaszkodott, tisztán mutatja, hogy az ő elődei nem voltak tiszta zsidó vérűek, mert a moábita Ruth és a jerikói Kanaánita Ráháb asszonyoktól származtak.

Ezek a tények igazolják, hogy az Isten nagyon is hajlandó a „szabadelvűségre“.

Mily tisztán tanította Pál, a Jézus komoly tanítványa: Midőn a pogányok, kiknek írott törvényök nincsen, természet szerint a törvényhez illő cselekedetet cselekszenek, azok noha, nékik törvényök nincsen, mindazonáltal ők magok magoknak törvényök. Ugymint kik megjelentek, hogy a törvénynek cselekedete az ő szivökbe beiratott, kiknek lelkiismerete és az ő gondolatjok, melyek egymást vádolják vagy mentik egyetemben bizonytságot teszen. (Róm. II. 14 – 14.)

Azért úgy gondolom, hogy az „Amerikai Keresztény-Szövetség“ végrehajtó bizottsága helyesen cselekedett, midőn elfogadta a vallási „szabadelvűek“ meghívását, kik nem erőszakolnak ránk véleményeket, a kik nem is kérnek arra, hogy a keresztény barátságot rájuk kiterjesszük, hanem csak arra, hogy őszinteségben csatlakozzunk hozzájuk ama vallásos élet előmozdítására, melyet a szabadság szelleme köt össze. — Végrehajtó bizottságunk úgy cselekedett, mint a hogy Jézus tette volna, a ki midőn Tyrusidon partján, habár egyelőre habozni látszott, hogy a syro-főniciai asszonyt megáldja, mondván: „Nem illő dolog, hogy a gyermekek kenyerét a kutyáknak dobjuk“, — nemsokára megáldotta az asszonyt és meggyógyította leányát, mert az asszony így szólt: „a kutyák az asztal alatt a gyermekek morzsáját eszik.“

Ugy gondolom, hogy ez a syro-főniciai asszony „szabadelvű“ volt a vallásban, habár nem is számította magát annak gyermekei közé, mert Jézustól nagy jót élvezett. Bárcsak minden „szabadelvű“ ember az én Jézusomhoz fordulna nemcsak a morzsáért, hanem az evangélium egész kenyeréért is.

Mily szép dolog az, hogy Jézus, ki annyira ragaszkodott az ó-testamentomi törvényhez; „szeresd felebarátodat, mint magadat“ — nyíltan kijelentette, hogy az igazi felebarát nem az a pap, vagy, lévita, a ki az út másik oldalán haladva, orrát hivatalosan a magasba emeli, hanem a „szabadelvű“ Samaritánus, a ki a szenvedő fölé hajlik és beköti sebeit.

Ezen elvektől lelkesítve, melyeket egyedüli hitvallásunk, a biblia tanít, legőszintébb jókívánatainkat hozzuk önöknek és hisszük, hogy az isteni áldás önökkel lesz és hogy onnan felülről az isteni lélek vezérli és irányítja utjokat.

IX.

Summers F.

londoni lelkésznek, a „Christian life“ című lap szerkesztőjének üdvözlő beszéde az angol unitárius sajtó nevében.

Mint az angol unitárius sajtó képviselője állok e helyen s annak nevében fejezem ki önök iránt legmélyebb tiszteletünket, üdvözlőnk s ünnepélyük iránt őszinte érdeklődésünket. A „Christian life“ című lap, melynek jelenben szerkesztője vagyok, nagy érdeklődéssel viseltetett mindig a magyarországi unitáriusok iránt s nyitva állt az önökről szóló cikkek és hírek előtt. Olvasóink előtt Dávid Ferencz neve, élete és munkássága ismeretes. Lapunk hasábjain nem egyszer jelentek meg cikkek Főtisztelendő püspöküktől, Boros tanártól és másoktól, a kik csak lapunk alapítóját Spears Robertet ismerték. Spears Robert meleg rokonszenvvel viseltetett a magyar unitáriusok iránt s tőle mintegy örökségképen vettük át önök iránti szerető érzelmeinket. Lapunk olvasóinak mindig jól esett, ha hallhattak olykor-olykor önökről és dolgaikról, mert az önök ügye, a mi ügyünk is és az önök hite, a mi hitünk is. S mivel most többen vagyunk itt és felette szíves vendégszeretetben részesülünk, legyenek meggyőződve, hogy lapunk olvasói ezután még inkább fognak önök iránt érdeklődni. Örülünk, hogy megismerhettük itt azon ifju emberüket is, kit hozzánk küldenek most tanulni, mert nekünk mindig nagy örömünkre szolgál, hogy a magyar unitáriusoktól egy ifju a mi theologia akadémiánkon tanulhat. És lelki gyönyörűségünk telik abban is, hogy Sharpe kissasszony lehetővé tette alapítványával azt, hogy évről-évre egy

magyar unitárius leányt is nevelhessünk a Channing House-School nevű intézetünkben.

Intézeteinkben tanult nők és férfiak szép számmal vannak már önök között és szívesen vesszük, ha ők, — mint Boros Irén kisasszony és Józan lelkész ur, — felkeresnek minket, az országukat, egyházukat, viszonyaikat és ügyeiket ismertető cikkeikkel. Az ily cikkeket közönségünk szívsovárogyva olvassa, mert megjegyzem, hogy jelenlegi látogatásunk után, közönségünk mintegy éhezni és szomjuhozni fogja a magyarországi unitáriusokról szóló híreket. Összeköttetésünk szép és kedves volt idáig, de ennek még szebbé, kedvesebbé, erősebbé és gyakoribbá kell válnia. E hit-, e remény-, és bizalomban, e szép emlékünnepen az angol unitárius sajtó nevében még egyszer szívből üdvözlöm magyarországi unitárius testvéreinket.

X.

Pokoly József

református theol. tanárnak, az erdélyi református egyházkerület és a kolozsvári ref. theologiai facultás képviselőjének
üdvözlő beszéde.

Főtiszteletű és Méltóságos Zsinati Főtanács!

Az erdélyi ref. egyházkerületnek, az egyházkerület püspökének, igazgatótanácsának és theol. fakultásának testvériszives üdvözlét hozzuk képviselő társainnal együtt a főtiszteletű és méltóságos zsinati Főtanácsnak abból az alkalomból, hogy a magyarországi unitárius egyház nagynevű alapítójának, a magyar reformáció lánglelkű oszlopának, a hitbeli meggyőződés és tudományos szabad vizsgálódás törhetlen erejű vértanujának, Dávid Ferencznek, születése négy százados évfordulója emlékére örömnünepet ül.

De nemcsak azért jelentünk meg ebben az ünneplő, diszes gyülekezetben, hogy az idősebb testvér szives üdvözlétét tolmácsoljuk, vagy hogy az Önök örömében részt vegyünk: hanem azért is, mert az unitárius egyház ezen ünnepe, ünnepe a magyarországi ref. egyháznak, — és ebben első sorban a mi erdélyi egyházkerületünknek is . . . Azért mi, — egyházkerületünk képviseletében, — együtt szentelünk öröm és hála ünnepet Önökkel Dávid Ferencz emlékezetére, mert Ő a mi erdélyrészi ref. egyházunknak is egyik alapítója, első püspöke, dicsősége, büszkesége.

Egyházaink eredetének eme közös pontja, mely a multban számos ellentétnek vált forrásává, most már az eszmék tisztultabb felfogása, az isteni Mester tanításának világosabb átértése után kell hogy a testvéri együttérzésnek és együtt-

működésnek szilárd alapjává válják. És mi biztosíthatjuk a főtiszteletű és méltóságos zsinati Főtanácsot, úgy az erdélyi ref. egyházkerület, mint különösebben a kerület theol. fakultása nevében, hogy ha Önök abban a szabadelvű, evangeliumi szellemű és krisztusi munkában, melynek Dávid Ferencz oly lelkes bajnoka volt és a melyet egyházainkra közös örökség gyanánt hagyott hátra, felénk fordulnak, mindig megtalálják a mi, Önök felé nyújtott testvéri jobbunkat.

Midőn újból üdvözlöm a főtiszteletű és méltóságos zsinati Főtanácsot, egyben kérem a gondviselő Istent, hogy áldásait bő mértékben árássa ki minden egyházainkra és ezek testvéries együttműködésére.

XI.

Dianiska Frigyes,

ág. h. ev. lelkésznek, az erdélyi ág. hitv. ev. egyházkerület és a kolozsvári ág. h. ev. egyházközség képviselőjének, üdvözlő beszéde.

Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

Testvéreink mindannyian, a mi Urunkban, a Jézus Krisztusban!

Mint a Magyarország erdélyi részeiben fekvő ág. h. ev. országos egyház püspökének képviselője, mint ezen országos egyház legfelsőbb konsistoriumának megbízottai és mint ezen országos egyház egyik szerény gyülekezetének, a kolozsvári gyülekezetnek kiküldöttei — állók és állunk mi ez ünnepi órában itt, az Urnak szent házában, hogy ünneplő protestáns testvéregyházunkat — az unitártus egyházat — mai nemcsak országos, de nemzetközi jellegű nagy ünnepén szívünk mélyéből üdvözljük. Őszintén fájlaljuk, hogy az elháríthatatlan viszonyok alakulása folytán magyarhoni ág. h. ev. egyházunk ezen a napon nem képviseltethette magát, hogy Zsilinszky Mihály v. b. t. t. nem jöhetett el, de meg vagyunk győződve arról, hogy az ő nevükben és az ő lelkükkel is szólunk, midőn üdvözlötünket tolmácsoljuk.

Midőn pedig mi jövünk, hogy üdvözlünk, minden szerénységünk és szegénységünk mellett még sem akarunk *üres kézzel* jönni. Hozni akarunk valamit, nem kézzel foghatót, de annál sokkal becsesebbet, nem szemkápráztató, máról holnapra való ajándékot, de bár láthatatlan, annál inkább örökbecsű ajándékot, — hozzuk magunkkal és feleleveníteni óhajtjuk *egy 4 évszázados történelmi multnak közös alapját, közös forrását és*

4 évszázadnak nem egyszer közös küzdelmeiből és szenvedéseiből fakadt azon *lelki egységet*, mely kell, hogy ez ünnepi órában közöttünk lebegjen.

Mert *közös talajból nőttünk ki*, az evangy. talajából, mint egyes felekezet és ha valamikor, úgy ez órában éreznünk kell mindannyiunknak azon apostoli szózatnak mélységes értelmét: „Egy a lélek, egy az Ur, egy a hit; egy az Isten és mindennek atyja, ki mindenek felett van és mindenek által munkálkodik“. A lélek ezen egységének pedig éppen nálunk meg van a *közös történelmi alapja* is, hiszen azon férfiú, kinek emlékét ma felujtjuk, a szó *legszorosabb* értelmében, a mi egyházunkból nőtt ki és fejlődött ki, — ugyanazon forrásoknál ült ő és ugyanazokból szivta az élet erejét, a mely forrásokhoz mi még ma is oly örömmel térünk vissza.

Midőn azért ez órában ág. h. ev. orsz. és helybeli egyházunk meleg szivből fakadó üdvözlétét tolmácsoljuk, tesszük azon hő kívánsággal, hogy Isten áldó kegyelme, megsegítő ereje vezérelje és kísérje ezen nagy történelmi hivatást teljesített és teljesítő egyházat!

XII.

Fekete-Nagy Béla,

helyettes-polgármesternek, Kolozsvár város képviselőjének
üdvözlő beszéde.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök ur!

Méltóságos, Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

Az a föld, melyen Mátyás az igazságos, és Bocskay, a szabadsághős bölcsője ringott, ma kegyeletes megemlékezés ünnepét üli. Dávid Ferencz szülő városa nemcsak együtt örül az örvendezőkkel, hanem a hála és elismerés szavaival mond köszönetet nagy fia ragyogó emlékének hűséges megőrzéseért az unitárius egyház vezetőinek és egyetemének.

XIII.

Egerházy Lajos,

ref. lelkesznek, Torda város képviselőjének üdvözlő beszéde.

Méltóságos és Főtiszteletű Zsinat!

Öröm és mondhatom büszkeséggel köszöntöm a magyarországi unitáriusokat e nagy ünnepnapon, Torda városa részéről, a hit és lelkiismereti szabadság klasszikus földjéről. Öröm és büszkeséggel, itt a messze földről idejött angol és amerikai hitrokonok előtt, mert Torda városán s javarészt Dávid Ferencz befolyására lett törvénybe iktatva az egész világon legelőbb a lelkiismereti szabadság s kegyelmesen megengedve, hogy hitét, vallását mindenki szabadon vallhassa, kövesse.

Szeretném, ha itt volna előttünk, sőt ha mindig is itt volna az a gyönyörűségesen szép festmény, mely a mi városunk tanácskozási termét ékesíti . . . Ott áll egy alak, felémelt fővel, a hit bizonyosság, a vallási meggyőződés igazságától, mintegy átszellemült arcczal, egyik kezét szívére téve, másikat égfelé emelve mondja a piaczi nagy templomban, ott a fejedelem, ott a többi méltóságok, ott a többi magyar reformátorok előtt, ő, a ma ünnepelt Dávid Ferencz: „*A hit Isten ajándéka.*“ Mintha most is hallanók, [^]zugna a fülünke: „*A hit Isten ajándéka.*“ Bárha mindig is hallanók! Mert én meg vagyok győződve, hogy mint a múltban, úgy a jövőben is az a liberális, az a minden emberi tekintély hiten felülemelkedő vallásos felfogás tartja meg e földet, tartja meg e nemzetet magyarnak, melynek jelszava: „*A hit Isten ajándéka.*“

Szibből kívánom, hogy a magyar unitarizmus sokáig lobogtassa ezt a zászlót, Dávid Ferencznek zászlóját s vigye győzelemre, vagy győzedelemre.

XIV.

Dr. Farkas Lajos,

egyetemi tanárnak, a kolozsvári róm. hath. egyházközség
képviselőjének üdvözlő beszéde.

Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

A kolozsvári róm. kath. egyházközség megbízásából jöt-
tünk el, hogy emlékünnepek alkalmából atyafiságos üdvöz-
letünket átadjuk.

Erdélyi ember vagyok. Ismerem multjukat, viszontagságaikat. Hiszen az a mi multunk is, a mi viszontagságaink is voltak. Ismerem különösen őszinte vallásos életüket, mely nemcsak a templomban, de a családban és közéletben egyaránt hű maradt a régi jó erkölcsökhöz. Szivemből kívánom, hogy a jó Isten segédelmével mindezekben gyarapodjanak és hogy a kölcsönös szeretetben, megbecsülésben és békeségben egymást társakul ismerve, haladjunk Isten országa felé vezető utainkon.

Kérem fogadják szeretettel üdvözlötünket.

XV.

Barabás Samu

ref. lelkésznek, a kolozsvári református egyházközség képviselőjének üdvözlő beszéde.

Méltóságos Püspök Ur!

Méltóságos Zsinati Főtanács!

Mintha az első Pünkösdi ünnepet ülnők. Mintha feltámadt volna az apostoli korszak, amidőn a Szentlélek ajándékát véve a tanítványok „*kezdének szólni más nyelveken*“ és a „*sokaság hallja azokat az ő tulajdon nyelvén szólani*“. (Csel. II. 4. és 6. v.)

Kérdem: nem egészen természetes-e, ha az én lelkem ebben az ünnepélyes órában itt e megszentelt falak között — egy pillanatig bár — látja azt a fenséges jelenetet, a midőn „*valának mindnyájan egy akarattal együtt*“. (Csel. II. 1.)

Mi is egy akarattal vagyunk együtt. Innen van, hogy ha bár különböző nyelveken is beszélünk, mégis megértjük egymást, mert mindnyájan a tisztelet, a szeretet nyelvén szólalunk meg.

Ezen a nyelven tolmácsolom a kolozsvári református egyházközség szívélyes üdvözlését ama nagy szellem, a mártíromságra bármely perczen kész apostol, az örök igazságot nyughatatlan lélekkel kereső főpap, első püspökünk születése négyszázadik évfordulóján, amidőn két világrész küldöttjei Kolozsvárra zárandokoltak, hogy méltó kegyelettel áldozzanak emlékének.

Dávid Ferencz nyughatatlan lelke a távoli csillagok világában e mai napon el sem hiszi talán, hogy földi életének,

cselekedeteinek, küzdelmeinek és végül mártýromságának emlékére a Krisztus hivei összesereglettek és a tudomány és államhatalom képviselőivel meghajoltak titáni küzdelme előtt. A mai napon a véges emberi elme által felemelt válaszfalak összeomlottak.

Egy az érzés, egy a gondolat. Ez a legméltóbb emlékoszlopa Kolozsvár nagy szülöttjének, Dávid Ferencznek!

XVI.

Dr. Udránszky László

egyetemi rektornak, a kolozsvári m. kir. Ferencz József tud.-
egyetem képviselőjének, üdvözlő beszéde.

Méltóságos Elnök Ur!

Méltóságos Főtanács!

A m. kir. Ferencz József Tudományegyetem nevében hazafias tisztelettel köszöntöm a Mélt. és Főt. Zsinati Főtanácsot és mindazokat, kik a mai emlékünnepre összegyűltek. A mi Egyetemünknek is, a tudomány művelésén és terjesztésén felül egyik legfőbb és legszebb feladata, hogy az előítélet nélkül való, független, szabad gondolkodást ápolja és arra serkentsen. Feladata Egyetemünknek, hogy az előítélet nélkül való, független, szabad gondolkodásnak útjait megszilárdítsa, megerősítse és a gyomtól megtisztítsa; feladata Egyetemünknek, hogy azokra az utakra vezesse és az azokon tántoríthatatlanul való megmaradásra szoktassa az ifjúságot, mely ismereteket és tudást szomjuhozóan köréje sereglik. Éppen ezért mi, mint az Egyetem képviselői, mélyen meghatva veszünk részt ezen az ünnepen, melynek a gondolatok szabadságát érintő és illető jelentőségét mindenki kell hogy érezze és őszintén becsülje, aki az itt felújított történeti emlékeken, az itt elhangzott ígéren elfogulatlanul gondolkodik.

Hálásan köszönöm, hogy alkalmat méltóztattak nekünk adni, hogy a mai szép ünnepnek közvetlen részesei lehessünk és amidőn Egyetemünknek tiszteletteljes üdvözlétét ismételten is tolmácsolom, egyben igaz melegséggel kívánom, hogy az Isten kegyelme az unitárius Egyházat áldásos hivatásának teljesítésében és kulturális feladatainak megoldásában tovább ra is támogassa és oltalmazza!

XVII.

Dr. Márki Sándor

egyetemi tanárnak, az Erdélyi Múzeum-Egyesület képviselőjének üdvözlő beszéde.

Méltóságos Elnökség!

Méltóságos Főtanács!

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum igazi kegyelettel vesz részt azon az ünnepen, amelyet az unitárius egyház Erdély és Kolozsvár egyik legnagyobb fia emlékezetének szentel. Dávid Ferencz, aki katolikusnak született, egymásután három más vallásfelekezetnek lőn püspöke, míg az egyiknek, az unitárius vallásnak, vértanúja lehetett. Meggyőződése kialakulásának erősebb bizonyosságát adta, mint kortársa, VIII. Henrik angol király, kit nem az eszmék hatalma, hanem a hatalom eszméje birta, hogy még többször: hatszor cseréljen hitet. Nézeteink erős meggyőződéssé néha úgy válnak, hogy megtartják ugyan anyagukat, de elvesztik alakjukat, mint az a kő, melyet a gleccser mozgásának ereje magával sodorván, gömbölyűre csiszol. De bármilyen eszmékben, hitben, vallásban növekedtünk, tisztelnünk kell a meggyőződésnek azt az erejét, amely negyedszázad előtt egész Kolozsvárt magával ragadta, mikor Dávid Ferencz egy ilyen gömbölyű *feleki* körül szólt hozzá. Saxa loquuntur: ez a *feleki* kő a meggyőződés erejének és a szónoklat hatalmának egyik legmeghatóbb emlékjele.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum a nagy tudóst, író és szónokot, Erdély egyik legnagyobb emberét tiszteli meg, midőn koszorút tesz arra a *feleki* köre, amely a *templomon kívül* áll

s amely az elvekhez, a meggyőződéshez való törhetetlen ragaszkodásra int mindnyájunkat, bennünket is, akik nem ebbe a templomba járunk Köszöntjük tehát az unitárius egyházat, mely ezt a szép ünnepet intelműl rendezte, hogy egy magyar-nak szívéből se vesszen ki a meggyőződés ereje, hanem mint a tudóst és férfiut legjobban diszesítő tulajdonság örökre éljen!

ÜDVÖZLŐ IRATOK.

XVIII.

A genfi nemzeti protestáns egyháztól.

*A magyarországi nemzeti unitárius egyház konsistoriumának.
Kedves és tisztelt Testvérek a mi Urunk Jézus Krisztusban!*

A genfi nemzeti protestáns egyház konsistoriuma örömmel vette a magyarországi Unitárius Egyház meghívását azon ünnepélyre, amelyet kiváló reformátora és mátyrja, Dávid Ferencz tiszteletére megtartani készül és sietünk ami őszinte hálánkat Önöknek kifejezni.

Végtelen örömünkre szolgált volna, ha az Önök meghívására és azon testvéri rokonszenv viszonzására, amelyet Önök a mi saját jubileumunk iránt tanusítottak, ezen ünnepélyükre, amely bizonyára nagy történelmi és vallási érdekekkel fog birni, egyházunknak egy tagját küldhettük volna el. Ez által megvalósítottuk volna, először, azt a határozatot, amelyet a mi kálvini ünnepélyeink alkalmából hoztunk, hogy minden módon szorosabbra fűzzük azokat a kötelékeket, amelyek a mi egyházunkat azokkal az egyházakkal egyesítik, melyek az egész világon a Jézus Krisztust, a mi megváltónkat egyedüli fejöknek és az ő evangéliumának terjesztését a szentségről és szeretetről egyedüli missiójuknak ismerik, arra törekedvén, hogy a lelkeket a béke köteléke által egyesítsék.

Sajnálattunkra lehetetlen ezt az óhajításunkat jelenleg megvalósítani; azonban biztosítjuk Önöket, kedves és tisztelt testvérek, hogy lélekben Önökkel leszünk az Önök szép ünnepéseiken és kérni fogjuk közös Atyánkat, hogy tegye azokat

a hitnek és keresztény erélynek egy új tápláló forrásául mindazokra nézve, akiknek szerencsájük lesz azokban részt venni, különösen pedig az Önök egyházára nézve.

Az isteni kegyelem legyen segítségére a magyarországi unitárius egyháznak, amely számos és kegyetlen megpróbáltatást annyi hősiességgel leküzdött, hogy a békében új erővel folytathassa azt a dicső munkát, amelyet alapítói és mátyrjai reá hagytak, ez a mi szívünk óhaja, kérjük, kedves és tisztelt testvérek, fogadják azt szívesen a mi keresztény üdvözletünkkel.

Genf, 1910 augusztus 8.

A konsistorium nevében :

Van Berchem Viktor,
elnök.

Caugnard Ch.,
h. elnök.

Clepared Sándor.
titkár.

XIX.

A dunántuli ref. egyházkerület püspökétől. •

*A magyarországi unitárius egyház Főtiszteletű és Méltóságos
Elnökségének*

Keclozsvár.

Hálás köszönettel vettük a dunántuli ref. egyházkerület részére küldött szíves meghívásukat a Dávid Ferencz születése 400 éves évfordulója alkalmából a folyó hó 20—23-án tartandó emlékünnepeinkre.

Testvéri érzülettől indítva elküldjük egyházkerületünk képviselőjében dr. Antal Géza pápai theol. akadémiai tanár, országgyűlési képviselő urat, aki élő szóval át fogja adni meleg üdvözlésünket.

Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy ez uton is ki ne fejezzük őszinte testvéri érzésünket, amelyet a magyarországi unitárius egyházzal az évszázadok folyamán együtt átélt szenvedések, közös harcok létesítettek és fejlesztettek.

Az ily nevezetes évfordulók, mint ez a mostani is, arra való, hogy magunkba szálljunk és levonjuk a történelem tanúságait a jövőre nézve. Azok az eszmények, amelyeket Dávid Ferencz képviselt, a történelem ítélő távlatán át tekintve jobban kidomborodnak és megérthetők. Nagy örömmel gondolunk azokra a magasztos elvekre, amelyek ama század minden tévedése mögött is ott sugárzanak: a lelkiismereti szabadság, a gondolkodás függetlensége, a meggyőződésben való kitartás, az emberek félelmét, vagy kedvét nem kereső és nem ismerő hithűség; a keresztyén emberi egyéniség értékes és nagy elvei ezek s áldott örökségei az egyetemes keresztyén anyaszentegyháznak.

A történelem megtanított, hogy ne azt keressük, ami

elválaszt, hanem ami összetart. Az ellenség sok, ma is épp úgy ostromol bennünket, tán más név alatt, mint évszázadokkal ezelőtt, de tudjuk, hogy van egy egység, van összekötő kapocs. Akit nekünk magyaroknak is illik és kell szolgálnunk, kezét-kézbe téve, ez az összekötő kapocs az örökké állandó Ur, a mi Urunk Jézus Krisztus, csak értsük meg szellemét és éljük azt. Hangoztatva az Általa megszabadított emberi lélek örök jogait, igaz szabadságát, munkáljuk egyetértőleg, közösen, Isten országát e földön, munkáljuk a magyar Sion épülését.

Dávid Ferencz kora kiáltó bizonyosság arra nézve, hogy a magyar lélek mennyire szomjuhozik a lét nagy kérdéseinek keresztyén szellemben való megoldása iránt; minket, egyházakat terhel a kötelesség, hogy ezt a szomjuságot, akiben nincs meg, felkeltsük, akiben megvan, abban kielégítsük. Ne szünjünk meg tehát soha hirdetni az evangéliumot, az emberek ma is szomjuhoznak utána.

Az Isten Lelke szentelje meg ezt a gyűlést és tegye új indítások, új látások előidézőjévé.

Fogadják az egybegyűltek hittestvéri üdvözlötünk szeretetteljes kifejezését.

Komárom, 1910 augusztus hó 18.

A dunántuli ref. egyházkerület elnöksége:

Tissa István,
főgondnok.

Dr. Antal Gábor,
püspök.

XX.

A Tiszamelléki evang. püspöktől.

Méltóságos és Főtiszteletű Püspök Ur!

Folyó évi május hó 30-án 519. szám alatt kelt s a magyarországi unitárius egyház megalapítója és első püspöke Dávid Ferencz születése négyszázados évfordulójának megünneplésére vonatkozó meghívását szívből köszönöm.

Minthogy azonban az ez évi kerületi gyűlésünk Poprádon e hó 23 --26 napjain fog tartatni, s így az összeesik az unitárius egyház ünnepével, sajnálattal keil tudatnom Főtisztelendőségeddel, hogy azon részt nem vehetünk.

Szives megemlékezéséért köszönetet mondva lélekben Főtisztelendőségeddel együtt ünnepeelve, vagyok

Rozsnyón, 1910 augusztus hó 13-án.

Testvéri meleg üdvözléttel:

Terray Gyula,
főesperes, püspök-helyettes.

XXI.

Az eperjesi evang. theologiai akadémiától.

*Méltóságos és Főtiszteletű Unitárius Egyházi
Képviselő Tanács!*

Mélyen Tisztelt Uraim!

Midőn a magyarországi Unitárius Egyház mélyen tisztelt Képviselő Tanácsának azt a kedves figyelmét, melylyel a tiszai ág. h. ev. egyházkerület eperjesi Collegiumának egyetemes theologiai akadémiáját a folyó évi augusztus 20—22-én tartandó Dávid Ferencz-ünnepélyre meghívni méltóztatott, akadémiánk nevében hálásan megköszönöm, egyuttal nagy sajnálatomra kell kijelentenem, hogy a magasztos ünnepélyen nem képviseltethetjük magunkat.

Mindazáltal lelkileg ott leszünk s mi is ünnepelünk az ünneplőkkel s örvendezünk az örvendezőkkel!

Mi protestánsok mindnyájan egy közös törzsnek hajtásai vagyunk; mindnyájan egy testet képezünk a Jézus Krisztusban; bár különböző módon, de mégis egy urat szolgálunk; egy a feladatunk: az evangelium világosságával az igazságot keresve a sötétséget s babonát eloszlatni s kipusztítani s a keresztyén testvéri szeretet terjesztésével Isten országát s az emberiség boldogságát megalapítani s illetőleg annak érdekeit önzetlenül szolgálni; egy a történetünk: mellőzés és üldöztetés, mióta e hazában vagyunk és élünk és egy a jövőnk: hithűséggel s önfeláldozással szolgálni közös Urunkat s lángoló lelkesedéssel és igaz felebaráti szeretettel szolgálni magyar Hazánkat!

Ilyen szellemben és értelemben üdvözlöm a magyarországi Unitárius Egyházat magssztos ünnepélye alkalmából s kérem az isteni gondviselést, hogy Dávid Ferencz születésének 400-dik

évfordulója, mint az eszmék diadalünnepe az evangéliumi igazságok terjedésének s megerősödésének, a felebaráti szeretet gyakorlati megvalósulásának s az egy hazában lakók közötti egyetértésnek s végül Jézus Krisztus urunkkal való belső életközösség által Istenünk dicsőségének javára s emelésére szolgáljon!

Istennek áldását kérve magasztos ünnepélyükre maradtam
Eperjesen, 1910. évi augusztus 19-én

kitünő tisztelettel

Mayer Endre,
th. ak. dékán.

XXII.

A sárospataki ref. theologiai akadémiától.

*A magyarországi unitárius egyház nagytiszteletű és tekintetes
Képviselő Tanácsának.*

Kolozsvár.

Megkaptuk, kedves testvéreink a Krisztusban! a ti egyházatok — a magyarországi unitárius egyház — megalapítója és első püspöke: a Dávid Ferencz születése 400-adik évfordulójának emlékünnepeire szóló meghívástokat és hálás köszönetet mondunk szíves meghívástokért. S ha test szerint a folyamatban levő aratási szünidő miatt — amely részint üdülés, részint újabb ismeretszerzés kedvéért szétszórja az iskolai embereket s szétszórta a mi főiskolánk, közelebb theologiai tanári karunk tagjait is — nem lehetünk is ott veletek és közöttetek, de lélek szerint ott leszünk és veletek fogunk ünnepelni.

Ott leszünk és veletek fogunk ünnepelni, mert emlék ünnepetek oly idő emlékét ujtja meg előttünk, a mely a nagy idők, a szentlélek kitöltetésének nagy idői közé tartozott — és oly ember emlékezetét fogja felujtani, aki egyike volt amaz idők legmerészebb, legihlettebb prófétáinak, kinek szívét Isten imádata, ajkát az ő nevének dicsőítése töltötte be s kinek testét-lelkét az ő utána való vágyódás emészté meg.

Dávid Ferencz a reformatio korának volt egyik gyermeke és neveltje, annak a kornak, amely lerázva csaknem másfélezer év bilincseit, újra visszaadta az embert önmagának újra közvetlen összeköttetésbe hozta az embert Istennel, az ő könyörgését meghallgató édes Atyjával, amely felszabadította az embert az egyház, a földi tekintélyek és intézmények járma alól

s újra megtanította őt Istennek lélekben és igazságban való imádására, meg a bűn súlyának érzésére s a megváltás után való komoly törekvésre. E lázas, ragyogó eszmékkal telt kor, amelybe az evangélium után epedő emberiség visszatért az ősforrásokhoz, az őskereszténység korához s ott igyekezett a keresztyén egyház és élet fejlődésének megszakadt fonalát fölvenni és folytatni, ahol emez kiejtette kezéből: ez ihlette és termékenyítette meg a Dávid Ferencz igazság után szomjuhozó lelkét is; ez vezette őt el Wittenbergbe, hogy a nagy reformátor: Luther Márton hazájában a tudós Gamaliel: Melancthon Fülöp lábainál üljön; ez tette őt az erdélyrészi reformatio egyik tüzes lelkű, fáradhatatlan tevékenységű, az igazságért minden küzdelemre, minden szenvedésre kész bajnokává. Szíve tele volt Istennel, lelke az igazság után vágzott; ez az erős érzés és ez a szilárd törekvés vezette őt mind újabb ösvényekre, mind merészebb előhaladásra: Luthertől Kálvinhoz, Kálvintól az unitárizmushoz; ez indította őt arra, hogy igaznak felismert vagy felismerni vélt eszméiért még korábbi hitsorsosaival: mint lutheránus a katolikusokkal, mint református a lutheránusokkal, mint unitárius a reformátusokkal is — összemérje fegyverét, s az elhagyott s most már tévesnek tartott irányt, egyházat szellemileg is, külsőleg is leküzdeni s a maga táborába áthozni igyekezzék. Merész, egyre magasabb régiókba vivő előhaladása mellett úgy járt, mint a magas Alpok turistája, aki sorra elhagyja gyöngébb, lassabb vagy higgadtabb társait, úgy hogy utoljára csak maga marad, de ő azért megy bátran, rendületlenül előre az égbe nyúló magas orom felé, míg egyszer sötét felhő jön, vihar tör ki, villámok kezdenek cikázni, egy szélroham megtaszítja, ő lezuhan a járhatatlan, megmászhatatlan meredeken és holtan terül el a hegyszakadéokban...

Dávid Ferenczet is utólérte a vihar, társai — a meredek magaslattól-e, a fenyegető és kitörő vihartól-e — visszahúzódtak s ő magára maradva képtelen volt a vihar tombolásával szembeszállni, a mely lesújtotta és összetörte őt...

A modern idők egyik nemes vívmánya, a humanismus egyik nagy diadala, hogy a háborus felek, a háboru lezajlása,

sőt a csata elmúlása után, a halottakban és sebesültekben nem az ellenfelet, hanem csak az embert látják; úgy ápolják őket, a halottakat oly becsülésben részesítik, emléköket oly tisztelettel veszik körül, mint akárcsak a saját fiaikét. Ez a szép vonás már utat tört magának — legalább a protestáns népeknél — a vallási és felekezeti életben is, a hol pedig legszívósabbak a hagyományok, legtovább élnek és fennmaradnak az ellentétek, az elválasztó vonalak. Kitűnő példát mutattak erre Genf kálvinistái, midőn 1903-ban emlékoszlopot állítottak a szerencsétlen viszonyok közt gyászos halállal kimúlt Servét Mihálynak, mint a magasra csapkodó vallási szenvedélyek áldozatának. E magasra csapkodó vallási szenvedélyek áldozata lett az unitárizmus nemzetközi képviselője után annak magyarországi főképviseelője és megalapítója: Dávid Ferencz is. Nem lennének méltó testvérei a genfi kálvinistáknak, ha e jubiláris ünnepen testvéri jobbot nem nyujtanánk a magyarországi unitárius egyháznak s egyfelől velők együtt fájdalmas szívvvel nem tekintenénk vissza az ő gyászos halálára, mint a vallásos türelmetlenség — mely az egész kornak s valljuk meg: neki is egyik betegsége volt — áldozatára; másfelől velők együtt ünnepelve elismeréssel ne hajolnánk meg annak emléke előtt, ha nem követjük is az ő utjait, aki a magyar protestáns egyházakat éltető igazságnak egyik lelkes és bátor hirdetője, ezer meg ezer ember új hit után vágyódó érzésének hódító erejű kifejezője és üdvösségre vezetője, a nemzeti irodalomnak elismerést érdemlő munkása, a magyarországi unitárius egyház — e hazafias és liberális kis egyház — megalapítója, buzgó apostola és vértanuja volt!

A vértanuk emléke mindenkor szent és tiszteletreméltó. Ők közöttünk az eszmények képviselői, s ezek az eszmények az isteni szikrát, az isteni világosság egy-egy sugarát ragyogtatják előttünk. Dávid Ferencz is ilyen vértanu, az igazságnak, a tekintélyektől független emberi gondolkodásnak, az egyszerű, tiszta, minden mysticismustól ment vallásosságnak, s a hiteért, vallásáért, a maga igazaiért minden áldozatra, a halálra is hithűségnek vértanuja, prófétája volt. Ezért borulunk le ma, születésének 400 éves fordulóján, mi is tisztelettel emlékezete

előtt; ezért fordulunk ma meleg érzésekkel ama kolozsvári hajlék felé, ahol 400 évvel ezelőtt bölcsője ringott; ezért illesztünk lélekben homlokára tiszteletünk, elismerésünk virágaiból font koszorút. Nevét övezze áldó kegyelet, példája legyen világitó fáklya a prófétai erényekre minden pap, de különösen felekezetének papsága előtt, egyháza — a magyarországi unitárius egyház — versenyezve a többi felekezetekkel az igaz keresztyén erények ápolásában, a humanismus, ember- és hazaszeretet műveinek létesítésében, a haladás és felvilágosodás eszméinek kultuszában — éljen, nőjjön és virágozzék!

Az Atyának kegyelme, a Fiunak szerelme és a Szentlélek közöltetése legyen ti veletek mindnyájatokkal!

Az Urban szerető testvéreitek, a sárospataki ref. főiskola tanárai és azok nevében

Sárospatak, 1910 augusztus 18.

Dr. Rács Lajos,
rektor-professor.

XXIII.

Id. Daniel Gábor tiszteletbeli főgondnoktól.

Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

Hálát adok a Mindenhatónak azon kegyelméért, hogy életem fonalát annyira nyújtotta, hogy aggkorom daczára megérhettem vallásunk alapítója és első püspökünk, Dávid Ferencz születése négyszázados emlékére szentelt ünnepélyt.

Azonban fájdalommal tölt el, hogy öregségemmel járó fogyatkozások miatt abban személyesen részt nem vehetek. De együtt érzek hitfeleimmel ezen magasztos pillanatban is.

Engedjék meg tehát nekem, aki félszázadon át őszinte jó szándékkal igyekeztem egyházunk előmenetelén munkálni, hogy ha személyesen nem is, de legalább írásban üdvözölhessem szeretettel ezen gyülekezet tagjait egyenként és összesen; és ezek között pedig különösen azon amerikai és angol hitfeleinket, akik a távolból ezen egyházi ünnepélyünkre eljöttek, hogy nemcsak annak díszt emeljék, hanem igaz barátságuknak és hitfelekezeti szeretetüknek személyesítői is legyenek.

Azt hiszem, nincs senki hitfeleim között, aki ezen hitfelekezeti és baráti egybeköttetés nagy horderejét el ne ismerné, amely nemcsak egyházunkra löveli fényét, de érezzük annak jótékony hatását benn az egyházban is, ifjaink szellemi kiképzésének előmozdításában, valamint egyházunk anyagi segélyezésében is. Most, midőn egyházunk alapítójának születése négyszázados évfordulóját ünnepli, megragadom az alkalmat, hogy mindezen jótéteményekért hálás elismerést nyilvánítsak, melyben, meg vagyok győződve, hogy hitfeleim is osztatlanul velem együtt éreznek, amely hálát csak érzek, de tollam nem elég erős annak méltó kifejezésére.

Őszintén és lelkemből kívánom, hogy ezen ránk nézve megbecsülhetetlen egybeköttetés ezen ünnepi összejövetel által is csak erősüljön és örökre fennálljon.

Kérem a tisztelt elnökséget ezen üdvözetem tolmácsolására.

Hitrokoni szeretettel lévén atyafia az Urban:

Olasztelek, 1910 augusztus.

Id. Daniel Gábor,
tiszteletbeli főgondnok.

XXIV.

Dr. Antal Géza theol. tanár, országgyűlési képviselőtől.

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Ur!

Rendkívül sajnálom, hogy családi körülményeim akadályoznak abban, hogy a kerületi elnökség megtisztelő felhívására a kolozsvári emlékünnepeken megjelenhessek, s ott a dunántuli ref. egyházkerület testvéri üdvözlétének tolmácsolója lehessen. Méltóztassék fentebb hivatkozott okra tekintettel kimenteni, hogy kötelességemnek eleget nem tehettem s a kerületi elnökség üdvözlő iratát posta útján vagyok kénytelen rendeltetési helyére juttatni. Legyen meggyőződve Főtiszt, és Méltóságos Püspök ur, hogy igaz öröömre s lelki épülesemre szolgált volna, ha a kegyeletes ünnepélyen részt vehetek s nemcsak a kerület megbízásából, de a magam szive sugallatából is kifejezést adhatok annak a kegyeletes együttérzésnek, mely a dunántuli ref. egyházkerületet a XVI. század egyik nagy alakjának emlékünnepele alkalmával eltölti. Így csak lélekben vehetek részt az emlékünnepeken s csak lélekben ünnepelhetek az ünneplőkkel.

Fogadja Méltóságos és Főtisztelendő Püspök ur legmélyebb tiszteletem kifejezését, melylyel vagyok

Budapest, 1910 augusztus 18.

alázatos szolgálja

Dr. Antal Géza,
theol. tanár, orsz. képviselő.

XXV.

Kálmán Gusztáv keresk. miniszteri államtitkártól.

*A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő-Tanácsának
Kolozsvár.*

Dávid Ferencz születése 400-ik évfordulóján tartandó ünnepélyre szóló szives meghívást kézhez véve, a személyem iránt tanusított figyelemért köszönetet mondok, sajnálattal kell azonban közölnöm, hogy nem lesz módomban megjelenni az ünnepélyen.

Budapest, 1910 július hó 23-án.

Hazafias üdvözlettel:

Kálmán Gusztáv.

XXVI.

Szvacsina Géza Kolozsvár város polgármesterétől.

*Méltóságos Ferencz József püspök urnak
Kolozsvár.*

A nagy vallásalapítók, tartozzanak bármely hitfelekezethez, az egész művelt világ tiszteletére és halájára érdemesek, mert mindnyájan örök igazságokat hirdettek és az emberiség lelki boldogságára törekedtek. A vallásos érzésnek ezen a kegyeletes ünnepén, midőn a magyarországi unitáriusok Dávid Ferencz nagy vallásalapítójuk születésének 400 éves fordulóját a világ minden részéből egybegyült hivekkel a mi szeretett városunkban Kolozsvárt ünneplik, a távollét nem foszthat meg engem attól az örömtől, hogy az együttérzésnek és együtt ünneplésnek városunk nevében kifejezést ne adjak és ezért arra kérek méltóságos uram, hogy a kegyeleti ünnepre egybegyült hived előtt fejezd ki Kolozsvár távollevő polgármesterének tiszteletteljes üdvözlését.

Balatonfüred, 1910 augusztus hó 18.

Szvacsina Géza
polgármester.

TÁVIRATOK.

XXVII.

Baksay Sándor ref. püspöktől.

Méltóságos Ferencz József püspök urnak

Kolozsvár.

Testvéri szeretettel üdvözlőm unitárius testvéreink ünneplő közönségét. Isten kegyelme szentelje meg az ünnepeket és ünneplőket, áldja meg a munkásokat és munkájokat. *Baksay Sándor*, dunamelléki püspök.

XXVIII.

Dr. Erőss Lajos ref. püspöktől.

Méltóságos Ferencz József unitárius püspök urnak

Kolozsvár.

A keserű harcokban kapott sebekre gyógyító irt a szeretet keze köt s az idő lassan-lassan betölti a mélységeket, melyeket a szívek között a gyűlölet ázott. A tiszántuli magyar kálvinisták nevében Mélius Péter székéből Krisztusi szeretettel üdvözlőm a Dávid Ferencz emlékére egybegyült magyar unitáriusokat. *Dr. Erőss Lajos*, református püspök.

XXIX.

Dr. Deutsch Frigyes ág. h. ev. püspöktől.

Főtisztelendő Ferencz József unitárius püspök urnak
Kolozsvár.

A Gustáv Adolf Egyletnek Segesvárt egyidejűleg tartandó ülései által sajnálatára akadályozva a Dávid Ferencz püspök 400 éves évfordulóján rendezett magasztos emlékünnepélyen személyesen résztvenni, a legszívélyesebb szerencse és áldás kívánatait juttatja kifejezésre Magyarország erdélyi részeiben levő ág. hitv. ev. országos egyház püspöke: *Dr. Deutsch Frigyes.*

XXX.

Darányi Ignác nyug. miniszter, ref. egyh. főgondnoktól.

Méltóságos Ferencz József püspök urnak
Kolozsvár.

Az unitárius egyház megható ünnepélyének kegyeletos érzelmeiben a messze távolban is lelkileg testvéries részt vesz: *Darányi Ignác.*

XXXI

Zsilinszky Mihály nyug. államtitkár, ág. h. ev. egyh. főgondnoktól.

Ferencz József püspök urnak
Kolozsvár.

Távolban is veletek érez és ünnepel hived:
Zsilinszky.

XXXII.

A pozsonyi ág. h. ev. theol. akadémiától.

Unitárius Kollégium

Kolozsvár.

Az ünneplőket szívből üdvözli a pozsonyi theol. akadémia.

XXXIII.

Molnár Viktor államtitkártól.

Méltóságos Ferencz József püspök urnak

Kolozsvár.

Dávid Ferencznek a magyar unitárizmus megalapítójának és első apostolának születése négy-évszázados évfordulóján gondolatban meleg érdeklődéssel veszek részt e jelentős nap ünnepein és üdvözlöm méltóságodban egyházának összes hiveit.
Molnár Viktor, államtitkár.

XXXIV.

Szvacšina Géza Kolozsvár város polgármesterétől.

Méltóságos Ferencz József püspök urnak

Kolozsvár.

A nagy vallásalapítók, tartozzanak bármely hitfelekezethez, az egész művelt világ tiszteletére és hálájára érdemesek, mert mindnyájan örök igazságokat hirdettek és az emberiség lelki boldogságára töre-

kedtek. A vallásos érzésnek ezen a kegyeletes ünnepén, midőn a magyarországi unitáriusok Dávid Ferencz nagy vallásalapítójuk születésének 400 éves évfordulóját a világ minden részéből egybegyült hivekkel ami szeretett városunkban, Kolozsvárt, ünnepelik, a távollét nem foszthat meg engem attól az örömtől, hogy az együtt érzésnek és együtt ünneplésnek városunk nevében kifejezést ne adjak, ezért arra kérlek méltóságos uram, hogy a kegyeleti ünnepre egybegyült hived elött fejezd ki Kolozsvár város távollevő polgármesterének tiszteletteljes üdvözlétét *Szvacsina Géza*, polgármester.

XXXV.

Perczel Ferencz és nejétől.

Ferencz József püspök urnak

Kolozsvár.

Szomoru gyászunkban is meghatva gondolunk most Kolozsvárra és Dévára, lelkileg az egész gyülekezettel együtt ünnepelünk. *Perczel Ferencz és neje.*

XXXVI

Csiky Kálmánnétól.

A magasztos ünnepélyt üdvözli a távolból:

Csiky Kálmánné.

XXXVII.

László Domokos kulturmérnöktől.

Unitárius Egyház

Kolozsvár.

Testben az ünneplők közül kiszakítva, lélekben köztetek ünneplem én is Dávid Ferencz dicső vértanunak 400 év multán mind nagyobbra nőtt emlékét. *László Domokos*, kulturmérnök.

XXXVIII.

Merczing tanártól, Helgolandból.

Éljen, növekedjék, virágozzék az erdélyi unitáriusok egyháza, ezt kívánja a négyszázados emlék-ünnepre — professor *Merczing*.

XXXIX.

Ünnepélyt bezáró beszéd,

mondotta

Fekete Gábor, a kolozsvári kir. ítélőtábla elnöke, az unitárius egyház főgondnoka.

Dávid Ferencz születésének négyszázadik évfordulóján, ezen ünnepélyünk az ő szellemének van szentelve. A láng-lelkű hittisztító és világos elméjű vallásalapító ama szellemének, amely a magyar unitarizmust életre keltette, fenntartotta s fejlődésében tovább vezette. Ama szellem dicsőítésének szól, amelynek fejlesztő és építő ereje, századok viharai között meg-edzve és megtisztulva, mind inkább behatolt a közérzületbe s az elmék gondolatkörébe.

E szellem megnyilatkozása volt ama csodálatos kornak, amidőn a lelkekben felkelt a vágy tisztultabb evangéliumi hit után s a hit igazságainak a kutatása megindult.

Dávid Ferencz a lelkek e harcában, eme vallási mozgalmak közepette, éles látással és bátor szívvel, a biblia szilárd alapjára helyezkedett s a keresztényi hitet a régi tisztaságába törekedett visszavezetni. A hit igazságainak keresésében csak az értelem szavát és az erkölcsi érzés sugallatát fogadta el. Kizárt abból minden hagyományt, tekintélyt és addigi dogmát.

Ezzel megjelölte a keresztényi hit tisztaságának az útját. Felszabadította az emberi gondolatot és lelkiismeretet. Tért engedett a szellem szabad vizsgálódásának és fejlődésnek. Biztosította a hitbeli meggyőződést és a lelkiismeret nyugalmat.

A hit világából ezen irányt többé félre tolni nem lehetett. Éppen úgy, mint az iránytűt, amelyet ha kimozdítunk is

helyéből, abba mindig visszatér. Ilyen az általa elfoglalt tiszta bibliai alap. Ez ama biztos egyenes ut, amely a hit igazságai felé vezet.

Ezen az uton ismertette meg velünk az egy igaz Istent, a világ teremtetőjét és fenntartóját, az emberi elme fejlődésének, a szív érzéseinek, minden jó és nemesnek örök kutforrását: Istent, „kit a bölcs lángesze föl nem ér, csak titkon érző keble óhajtva sejt”.

Megismertette velünk az evangéliumi Jézust, Isten fiát, mint embert és testvérünket, példaadónkat és tanítómesterünket hitbeli megigazulásunk és üdvösségünk keresésében, s általa tanított meg Krisztusi szeretetre s hitbeli türelmességre.

Ő ismertette meg velünk a Szentlelket, mint vallásos ihlettségünk érzetét, mellyel magunkba szállva és fölemelkedve, közelebb jutunk mennyei atyánkhoz.

Ezekben található fel tanításának az a tisztasága, a hitnek az a világos fénye, amelyet a szentírás alapján hirdetett.

Mert az emberi léleknek megnyugvást csak az adhat, amit elméje felfogni bír s erkölcsi érzése helyesnek talál.

A gondolkozó elmét s a lelkiismeretet, rejtélyes dolgok nem nyugtatják meg.

„Nincs nagyobb észtelenség, sőt lehetetlenség, — mondja Dávid Ferencz — mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet és a lelket, aki felett hatalommal csak teremtetője bír”.

A hitbeli igazságokat döntő forumok kijelentései nem határozhatják el, mint a polgári igazságokat.

Az igazság a hitben mindenkire nézve abban áll, ami elméjét, szívét, lelkét megnyugtathatja, Istenével kibékítheti.

Pál apostol szerint: „Kicsiny dolog az, ha emberi ítélettel megítélnék minket”. (1. Kor. IV. 3.)

Egyik vallás sem tekintheti magát a hitbeli igazságok kiváltságos letéteményesének.

A megindult hitújítás folytán megtartott hitviták a hitbeli igazság kérdését nem is dönthették el.

Erdély szabadságszerető, felvilágosult rendei, egy korat messze túlhaladó, fenkölt gondolkozásu bölcs fejedelem — János Zsigmond — alatt, ezt hamar belátták s kimondották,

hogy: Hitbeli meggyőződését senkire ráerőszakolni, valakit hitéért bántani nem szabad. Kiki azon hitet vallhatja, amely neki tetszik, mert „Az hit Isten ajándéka, ez hallásból leszen, mely hallás Isten igéje által vagyon“ (1568.) továbbá kimondották, hogy „az Isten igéje mindenütt szabadon predikáltassék, a konfessioért senki meg ne bántassék, se predikátor, se hallgatók“. (1571)

Ime, Erdély szabadelvű törvényhozásában a hit és lelkiismereti szabadságnak, Dávid Ferencz szellemének a megnyilatkozása, oly időben, midőn egész Európán át a vallási türelmetlenség vihara zugott végig.

Az akkori kor felfogása ily szabad szellemre még nem volt előkészítve. Ezért az erdélyi törvényhozásban is némi visszaesés mutatkozott.

Mert habár az ország szabadgondolkozásu törvényhozói százados küzdelmek között is mindig fentartották a négy bevett vallás (r. kath., ev. luth., reform és unitárius) szabadságát, azonban kimondották, hogy további hitbeli ujitást — innovatiót — nem engednek meg.

Ezzel a hitbeli szabad fejlődést a négy bevett vallás hitelvi keretei közé szorították.

Az anyaországban a vallásszabadság lassabban haladt előre. Az unitárius vallás csak az 1848. XX. t.-cz. által nyert elismerést s a többi bevett vallásfelekezettel egyenlő jogosultságot és viszonyosságot.

Később azonban a Magyar törvényhozás vallási kérdésekben megnyitotta kapuit az újabb korszellemnek.

Az 1895: XLIII. t.-cz. kimondja, hogy mindenki szabadon vallhat bárminő hitet vagy vallást s azt külsőképpen is kifejezheti s bármely hitet vallók egyházzá is alakulhatnak. Feltétel azonban, magasabb állami tekintetekből, hogy tanaik állam- vagy nemzetellenes irányzattal ne birjanak s az állami törvényekkel és közerkölcsökkel ellentétben ne álljanak.

A magyar törvényhozás ezen állásfoglalása megfelel a régi erdélyi országgyűlés fennebb említett szabad szellemű felfogásának.

Elismeri a hitbeli és lelkiismereti szabadság jogosultsá-

gát. Proklamálja a szabadelvűséget a vallásban. Dávid Ferencz szelleme ebben kiengesztelődést találhat.

A nemes gondolkozásu vallásalapító szellemének a jelentősége azonban főleg abban áll, hogy ez a szellem, a vallásos szabad vizsgálódás és haladásnak szelleme ma már az egész keresztény világban megnyilatkozott.

Nem lehet ugyanis észre nem venni, hogy újabb időben mindenfelé a társadalomban bizonyos közönyösség mutatkozik az olyan vallásos tanok, dogmák és rendszerek irányában, amelyek annak a kornak, amelyben keletkeztek, a műveltségi fokán állottak, gondolatvilágát kielégítették, érületének megfeleltek, de a mai fejlettebb korban a lelkekben nem találnak visszhangra.

Ez azonban csak muló jelenség lehet, mert a vallás örök igazságai, mélyebb problémái, az emberi gondolkozásnak maradó tárgyai, amelyek elől elzárkózni nem lehet, mivel azokra az emberi élet mindig visszavezet. Már is mind jobban mutatkozik a társadalomban ennek az igazsága. A közönyös magatartást, a mélyebben gondolkozók körében, a hitbeli szabadabb gondolkozás, a hit igazságainak a tudomány igazságaival való összhangba hozatala feletti elmélkedés és az ez iránti törekvés váltja fel. A szabadabb szellem fokozatosan utat tör az elmékbe, befészkeli magát a szivekbe s enyhíti a felekezeti elfogultságot és türelmetlenséget.

„A kor halad s az évekkel nem enyhül a néma harc“, — a tiszta látás után vágyódozó lélek harca.

„Felforgat a nagy századok érczeze mindent“, — ami a kor előhaladásával, a szabadelvű fejlődéshez nem idomul.

Amely vallás, merev hitelvekkel, elzárkózik a haladás, a fejlődés elől s a haladó kor intő szavát nem hallgatja meg, annál a lelkek belső meggyőződése, hitbeli felfogása lassanként mind inkább eltávolodik az Egyház hivatalos felfogásától.

A hit igazságainak szabadelvű irányban való kutatása megindult s halad előre feltartóztathatatlanul s többé nem tér vissza a multhoz.

A vallásos szabadgondolkozók, felekezeti különbség nélkül, éppen e hó folyamán tartották meg Berlinben ez idei

kongresszusukat s viszik szét kicserélt vallási gondolataikat a világ minden részébe.

Ebben nyer igazolást Dávid Ferencz szelleme, ez mutatja annak fejlesztő, építő, hódító erejét. Ebben áll valódi diadala.

Az unitárius vallás a hit- és lelkiismereti szabadság elveit vallja. Hitelvei nem merevek s fejlesztésre alkalmasak. A kor haladásához simul. A hivek lelke együtt érez az egyházzal.

A vallás örök igazságait az evangélium alapján, az értelem világánál s a lelkiismeret szava szerint hirdeti. Feladatának tekinti a vallás erkölcsöket javítani, az elmékbe tudást, világosságot, a szivekbe megnyugvást és bátorságot bevinni s az embert Istenhez közelebb hozni.

Tiszteletben tartja mások hitbeli meggyőződését, ápolja a feleketközi békét s hirdeti a szeretetet és ugyanezt kéri a maga részére is.

Mi tehát a vallás-erkölcs, a szabadelvű haladás, a szeretet és a hitbeli türelmesség alapján állunk. Hitünk igazságait, a tudomány igazságaival összhangba hozni igyekszünk s mind ezt hazafiui érzésünk szent tüzével éleszszük. Hiven ápoljuk Dávid Ferencz szellemét.

XL.

Ima,

lelkész-szentelés alkalmával 1910. évi augusztus hó 21-én
mondotta:

dr. Boros György theol. dékán.

Szent öröm érzésre gyúl
Isten e ház népe
Emlékünkben fölvonul
Négyszáz évnek képe.

Egy gondolat, hálaérzet, gyűjtött színed elébe. Elmult idők eseményei megmozdulnak, ujjulnak. Lelkünk ezer emléki közt hithőseink mind előnkbe vonulnak.

Atyai nagy szereteted testet ölt ma közöttünk, mert elváltunk földiektől, hogy tied lehessünk. Testvérré tett a hit minket, melyet Jézus tanított, nem választ el sem név, sem nyelv, egy akolunk, pásztorunk.

Oly szép, dicső a természet. Erős a tölgy, nagy a tenger, de mindennél nagyobb, dicsőbb a szerető szívű ember. Csodát mivel a napsugár. Ha dörg a menny, villám cikáz, elrejtőzik, jajjong, reszket minden élő fönn és itt lenn. De ha szól az urnak szava prófétája ajakáru, némává lesz a gonoszság, és sirok csontja mind megmozdul, új életet vesz magába, új világgá teremt mindent. Az öregek megifjodnak, az ifjak bölcsökké lesznek, a régiek mind elmulnak, mindenek újra születnek.

Négyszáz évnek sok emléke, nagy hősöknek dicsősége zsong, zeng mostan körülöttünk, s szívünkben él égi béke. A gyermek ringó bölcsője prófétának csengő hangja, mártírnak bucsu szózatja szemünkre hat, agyban cikáz, s kél ajkunkon hála ének.

Dicsőítünk, nagy Istenünk, hogy megengedted a legnagyobbak is, a nyomdokain járó hű tanítványnak is, hogy szegénységben szülessenek és a megtalált igazság mártirjai lehessenek.

Köszönjük bölcs mindenható, hogy valamint az éltető léget néha pusztító viharokkal, úgy a gondolat világát is lelki forradalmak kitöréseivel tisztítod meg.

Hálát adunk néked egyetlenegy örök Isten, hogy kijelentéseiddel előnkbe tártad a vallás igazságait, mint természet kebelére a tavasz bájos virágait. Legyen hála azért is, hogy gyümölcscsésé érlelted azokat az eszméket, a melyek táplálják az emberi lelket s új gondolatokat teremtenek benne.

Hálát adunk, különösen azért a nagy lélekért, a ki örökségül hagyta ránk: a hitben buzgók legyetek, mert a hit Istennek ajándéka, az igazságot keressétek, mert az igazság szabadokká teszen titeket; Jézusnak engedelmeskedjete, mert ő a legszebb parancsot adta néktek; az együgyű szegény emberek lelkére gondot viseljete, s egyedül csak Istent imádjátok, mert hozzá hasonló nincsen sem földön, sem égben.

Dicsőítjük isteni bölcseségednek megszámlálhatlan kijelentését. Köszönjük ezt a napot, melyen elődeink tengernyi szenvedése a mások gyarlósága miatt, hősie kitarása a megismert igazság mellett, elégtételt nyer, hogy egymásnak megbocsátván: a szeretet, a jóság, a humanismus és haladás nemes nagy harczának megharczolására testvéri jobbot nyujtsunk és haladjunk előre együtt mindig közelb hozzád Isten, mind közelebb.

Kérjük tőled, tedd e napot új élet, ujult hit, mélyebb szeretet, tisztább őszinteség szülőjévé. Kérjük, tégy mindnyájunkat hitünk hősévé. Kérjük, tégy minket Jézusnak igaz tanítványaivá s a nagy tanítványnak Dávid Ferencznek a kitarásban, a munkában, a türelemben és megbocsátásban hűséges követőivé, hogy e szent óra áldása szálljon mindazokra, a kik eljöttek ide az Urnak nevében, hogy ünnepszentelésünket magasztossá tegyék, mindazokra, a kiket ma szentelünk föl, hogy az igének lelkes hirdetői, az igazságnak oly legyőzhetlen védelmezői legyenek, a milyen Dávid F. volt.

Szeress minket jó Istenünk, mint szeretted Jézust, áldj meg mindnyájunkat, hogy életünk legyen áldás, munkánk imádság e házban és ezenkívül mindenütt és mindörökké.

Amen.

XLI.

Egyházi beszéd,

mondotta *Péterfi Dénes* kolozsvári lelkész-esperes.

„Azért kérlek, el ne csüggedjete az én ti értetek való háborgattatásaim (nyomorgattatásaim) miatt, melyek nektek dicsőségekre vannak.

Ef. 3., 13.

Nagy nap virradt rátok, tündöklő, fényes nap. Ah, fényes, tündöklő, nagy nap! milyent a végtelen időn ritkán mér történelmi korszak. Ünnepeység arcotokon; ah, érzitek, hogy mily jelentősége van ennek a napnak. Nagy nap virradt rátok, mert mások is veletek együttéreznek, sorsosai nehéz megpróbáltatásoknak, rokon keresztény s más honfi testvérek. Nagy nap virradt rátok, mert nemcsak e haza földjének meleg szive dobban, hanem messze földről is fuvall felétek, ah, itt a rokonszenv, a melegítő áram. Nagy nap virradt rátok; érzem: hogy e perczen itt most százévek lelke mozog . . .

Embert ünnepeve, nem embernek, hanem magasabbnak, fensőbbnek hódoltok, benne az isteninek hozzátok a hódolatot. A szorongattatások, a szenvedések az istenire nagy hivatást teljesítenek; a szorongattatások a szenvedések neve-lője az isteni résznek. A szorongattatások, a szenvedések éjszakájából törnek elő a prófétai villanások. a sötétség mély-ségein gyulnak ki e lángok, melyek hosszú vonalaikban a korszakokon át nyulnak és az isteni utjait jelölik a történelemben. A szorongattatások, a háborgatásokból jönnek az elragadtatás, a bátorságok; a szorongattatás, a háborgatásokkal e bátor, ez elragadó ékesszólások, melyek gyülekezetet, egyházakat alapítanak; a sötét börtönfalak közül szállnak ki a világító igék, melyek aztán erejükben erősödve börtönfalakat rombolnak

szét s az összehullt romok felett a szabadság templomát építik föl; a sötét börtönfalak közül, vagy a máglyák fojtó füstjéből hangzanak ki az erős meggyőződéses, melyeknek hatalma mind tovább terjed, melyek az isteni igazságait hordják magukban, melyeket nem zárhatnak el sem falak, nem boríthatnak el semminő hullámok, mert azok falakon át és tengerhullámok felett fenséges szárnyalással tovább mennek, bejárják az országokat, a kerek földet, ezreket hódítanak, ezerek, százezerek szívében élnek . . . Ah e szorongattatások, e háborgatások, e szenvedések a népek dicsőségére vannak.

E szorongattatások, e háborgatások, e szenvedések árnyából lép elétek tiszta fényben, dicsőségben Dávid Ferencz, a ti apostolotok.

De lássuk közelebb, mik azok, mik ő benne nektek dicsőségetek; mik azok a fénysugarak, melyek e szorongattatásokhoz, e háborgatásokhoz, e szenvedésekhez fónodnak, melyek az isteninek bizonyágai.

Az első: a lelkiismereti szabadság. Lelkiismereti szabadság! népek életének szüksége, próféták és apostolok létfeltétele; a gondolat-szabadság ikertestvére. Tér és levegő, hol a magasröptű gondolat szabadon szárnyalhat; tér és levegő, hol a képzelet utja sehol meg nem kötve, sehol meg nem szakítva, halmok, hegyek és völgyek felett világbirodalmakon átvezethet; tér és levegő, hol a szemlélet nagyszerűségeket, — egy világot átölelhet, hol egy-egy ponton megállva, önmaga hallgathatja a mindenségben az Isteni élet zsongását, önmaga, szabadon, mint bérce ölen a forrássugást, hol a szemlélődő lélek föllendülve vagy a vizsgálódó elme kutatva, akadálytól nem tartóztatva emelkedhetik föl a magasba, vagy szállhat le mélységekre . . . És tér és levegő, hol a világkép, a világ-eszme világosságát, színeit magából szabadon bocsáthatja, szórhatja ki, hol a lelkekből, az áthatott szellemekből kijövő vallásos érzetek, vallási és erkölcsi elvek szabadon hódíthatnak követőket; tér és levegő, hol a már számmá nőtt hívők, számos követők szabadon csoportosulhatnak, gyakorolhatják egymás mellett békén az ő hitüket, vallásukat; tér és levegő,

hol a megvilágosult lélek, a fölszabadult lelkiismeret hitet, vallást gyakorolva, új befolyásokkal gazdagíthat népet, nemzeteket, új életet, erőt önthet egy nemzetbe és a haladás útján vezetheti diadalmasan előre. Lelkiismereti szabadság! próféták és apostolok létfeltétele, népek és nemzetek előhaladásának, műveltségének jele, fényes jelzője.

Lelkiismereti szabadság! im, nézzétek a ti apostolotok a lelkiismereti szabadságért szól, e nagyértékű kincsért harczol . . . Ah, a próféták és apostolok sohasem kapják készen azon a helyen, ahol élnek, a maguk számára, ama szükséges előfeltételt, hanem önmaguknak kell azt kiküzdenniök. Im apostolotok nyilvános gyűléseken, a rendek tanácsában, a fejedelem tanácstermében és apostolok gyűléseiben az ige szabad hirdetéseért beszél és cselekszik; beszél és cselekszik nemcsak a maga számára, hanem más apostoloknak is a számára; beszél és cselekszik oly időben, mikor Európa országaiban a szabad szó felett még mindenütt a fenyegető pallos lebeg, mikor a Krisztus evangéliumának prédikálása még csak kiváltságos, mikor Krisztus evangéliumának prédikálására szabadelvűséget, lelkiismereti szabadságot nem ismernek. Óh hogyan kerülhette volna ki hát a szorongatást, a háborgatásokat?!

Szidalmak és gyalázások azok, a miket apostolotoknak viselnie kell, gyűlöletes szidalmak és gyalázások. Egy szokásaiban, erkölcsseiben nem kiméletes kornak vad indulatossága, féktelen szenvedélyessége hányszor zúdul fel, tör ki ellene; szűrő tövisek, égető parázstűz felett hányszor kell a szabad vallásos meggyőződés hirdetőjének járnia. De ő állja a harcot nemes magatartással, mig nem az ország rendei s a fejedelem a világ népeinek ma is bámulatára törvénybe iktatják „az evangéliumnak kinek-kinek értelme szerint való prédikálását,” törvénybe iktatják a vallásszabadságot. Az ő szorongatásaihoz, az ő háborittatásaihoz, az ő szenvedéseikhez fűződik leginkább e hazában minden vallásos testületre, e hazában magára a nemzetre áldásthozó eme fénysugár. Az ő szorongatásain, háborittatásain és szenvedésein huzódik át a száz éveken mind fényesebbé lett, ma már az emberiség

közkinsének ismert, a teljes lelkiismereti szabadságot magában foglaló ragyogó aranyfonál, az ő ma is és örökké igaz, nemzedékről-nemzedékre, ajkról-ajkra szállott, s írásban is megírott szólása: „A hit Isten ajándéka.“

A második : a vallási eszme. A vallási eszme, mely a lelkiismereti szabadsággal együtt fejlődik. Vallási eszme! a haladó népek és nemzetek életének tápláléka, a prófétai és apostoli lelkek eszméinek tartalma. Vallási eszme, tartalom, melyben az emberben levő isteni, teremtő, alkotó erejét fejti ki; tartalom, melyben az emberi szellem, mit a magosságot bejárt szemlélet és a mélyreható vizsgálódás hozott, ismeretté alkotja azt; tartalom, a melyben a nagyságában, magasztosságában utólérhetlen, szédítően fenséges, nagy eszme, az Isteneszme sugarai gyűlnék össze; tartalom, melyben a vonások változnak, módosulnak, egykor fénylő sugarak elhalványulnak, törlődnek és helyökbe mások, újak jönnek; tartalom, a melynek megvan a maga történelme, melyen az emberi szellem történelme is legfelsőbb fokán, tetőpontján nézve, tükröződik; melyben az ember, a kor miveltsége, ismeretkörének terjedettsége és gondolatereje félre nem ismerhetően meglátszik; tartalom, melyből a megvilágosult lélek, a fölszabadult lelkiismeret minden oda nem illő vonást, minden homályos szint eltávolít, elvet, hogy a valódiak annál tisztábban fényeljenek, hogy az erkölcsi oldal is megvilágosodjék, hogy a félelmetes zordonság helyébe az igazságosság a jósággal, kegyelemmel, szeretettel párosulva lépjék, hogy az Isteni hatalom egy szűk ország szűk korlátain felül, tul emelve kiterjesztessék minden országra, minden népre, minden nemzetre, kiterjesztessék e világon tul más világokra, a végtelen űrben végtelenül minden világra, hogy az eszme annál közelebb jöjjön a fenséges valósághoz; tartalom, a melynek minden vonása az emberi lélek üdvével, emelésével, tökéletesedésével érintkezik; tartalom, melyet ihlett lelkek, próféták és apostolok lelkei írnak.

Vallási eszme! im a ti apostolotok nemcsak tért szerez, hanem alkot és teremt. Nagy forradalom, az eszmék forradalma, a mi lelkében végbemegy. Megvilágosult lelke a val-

lások eszmét nemcsak vonatkozásaiban akarja javítani, hanem maga magában ragadja meg, a vallási eszmét magát akarja megtisztítani, megvilágosítani, hogy vonatkozásai aztán annál tisztábbak, annál világosabbak legyenek. Im a hitvitákon, melyek ez ország különböző városaiban egymás után esnek, melyekkel ez ország éveken keresztül mintha egy vallási, szellemi harctérre változott volna át, mindig és mindenütt az eszme megtisztításáért, az Isten eszméje újra alakításáért szól és harcol; szól és harcol oly időben, a mikor még mindenütt e világrészben bizonyos számú személyek összetételében jelen meg az Isten. Hogyan kerülhette volna ki hát a szorongatásokat?! De ő állja a támadást, a harcot, míg nem az ország rendei a későbbi világnak bámulatára, ti nektek is bámulatotokra törvénybe iktatják Isten megújított eszméjének reformatioját. Az ő szorongatásain, háborításain, szenvedésein megy ez országban keresztül a jelenkorig kiható, a százévek ismeretvilágosságán mindinkább erősödő, kiolthatatlanul világító, soha ki nem oltható eme fénysugár. Az ő szorongatásain, szenvedésein „a nem összetett, nem megosztott egy igaz Isten“ ismeret világossága. Az ő szorongatásain, szenvedésein megy keresztül az, a mi a megújított vallási eszmének az emberi üdvre vonatkozása, mi kiinduló pontja ama termékenyítő gondolatnak, a kereszténység lényeges részét tevő, nem kiváltságos, hanem mindenki részére szabadon megnyitott istenfiuságnak.

A harmadik: az eszme és élet egysége. Az eszme és élet egysége, az emberi lélek kívánalma, erkölcsi eszménye, a próféták és apostolok legfőbb bizonyágtétele. Bizonyágtétel, hol az eszme avagy az elv nem különállva, hanem az élettel összeforrvá jelenik meg; hol az eszme avagy az elv nem marad magára, hanem átmegy az ember lényébe, valójába, alkotó része lesz lényének annyira, hogy a nélkül azt gondolni is alig lehet. Bizonyágtétel, hol a prófétai vagy apostoli lélek, a mit az Istenben igazságnak megismert, akár a népek és saját lelkének vizsgálatán, akár a felülről jövő kijelentés ihletett pillanatán, akár e kettőnek összetalálkozásán, egyesült útján jött légyen ez ismeret, — abban él, ahoz

ragaszkodik, az benne oly meggyőződésé, az lelkének olyan kincsévé válik, melyet nem ad cserébe királyok hatalmáért, nem áldoz fel a hatalom semminemű ígéreteiért, mert érzi, hogy az nemcsak saját lelkének kincse, hanem más emberi lelkeké is, ezreké, az emberiségé, melyet ő hozott felszínre, s mely mellett első sorban, neki kell bizonytságot tennie. Bizonytságtétel, hol az eszme avagy az elv és élet együtt, egységben halad, együtt, egységben marad, melyet szétválasztani nincs e földön hatalma, sem ellenfeleknek, sem a társul nyert fejedelmi, vagy akárminő hatalmasságnak.

Az eszme, az elv és élet egysége! Im apostolotok a hitujítás annyi forrongásán keresztül az eszmei fejlődésben elérve a legmagasabb fokot, elérve a tetőpontot, a mi ott lelkébe mint győzelmes, diadalmas igazság bevonul, s a minek nyilvános elismertetést szerzett, ő abban marad és az marad benne. Im apostolotok az eszmével, az eszme tartalmával és minden abból származtatható következtetéssel, minden abból levonható, levont elvvel annyira egygyé lesz, hogy egyénisége, személye maga az eszme, hogy az ő neve maga a megújított vallási eszme, hogy az egész ország azt visszahangozza, hogy az új hitjavítás kolozsvári vallás, Dávid Ferencz vallása. Im közelíthetnek, közelítenek hozzá a csábító ígéretek, hogy megbontsák, de nem bonthatják meg semmiképp közte és az eszme közt a szent egységet. Szorongatások, háborítások az idő változtán fellegekké nőnek, fenyegetések, megfélemlítések egymásra következnek s próbálják megtántorítani benne a prófétai személyt, megingatni bátorságát, hit-hősiességét. Fejedelem és rendek már nem védik, ellenfeleivel szemben külső sikert alig remélhet. De im apostolotok az eszme és élet egységének magaslatán nem inogva, szilárdan áll. Szorongatások, háborítások most mindenfelől egyszerre végzetes végre csapnak össze fölötte, az ítélet sötét börtönre, következik. Mi lesz? . . . Előtte a börtön, a halál réme, a halál rémséges képe . . . mi lesz?! A világ látta apostolotok győzelmét, a prófétai győzelmet!!... Elszenvedi a börtönhalált elhaló, reszketeg ajkán is e szavakkal: „A mit igazságnak éreztem, bizó lélekkel igazán hirdettem“.

Az ő szorongatásain, szenvedésein, az ő végzetes halálszenvedésén ott e fény sugár is: az eszme és élet egysége, az erkölcsi eszmény; az eszme és élet egysége mind a vértanúságig, az eszme és élet egysége mind a keresztségig s túl azon az igazság, az eszme diadala, a vallási eszme eljövendő diadala és . . . ünnep.

A kik nem csüggedtek, ünnepeltek. Ünneplitek apostolotokat. Ünnepelhetitek. Az ő szorongatásai, háborításai, az ő szenvedései nektek dicsőségekre vannak, azok az emberiség dicsőségére vannak. Azokon az emberiség javai, azokon a lelkiismereti szabadság, a megújított vallási eszme s az eszme és élet egység fénye sugároz és átragyog évszázakat. Ünneplitek apostolotokat, ünnepeljétek. És hogy annál méltóbban, öltöztessétek fel lelketeket a keresztyény szabadság érzetével, egy előhaladt kornak szerencsés gyermekei töltsétek bé lelketeket az egy Isten minél tisztább imádatával és ékesítsétek fel magatokat a vallás és élet egysége ma sem könnyen szerezhető, de mindig szép, minden fokon keresztyény erényeivel. És ti, a kik az apostolságban utódai készültök lenni, ékesítsétek magatokat az ő ékességeivel; az ő fény sugaras palástja hulljon a ti vállaitokra, az ő kincsei essenek lelketek mélyére!

Ünneplitek apostolotokat, ünnepeljétek és ünnepeljétek ti is keresztyény s más honfi testvérek, kik a szabadságért és türelemért neki valóban sokat köszönhettek. Ünnepelj nemzet, melynek zengzetes nyelvvel betöltötte a fejedelmi udvart, a városokat és vidéket . . .

És ünnepelj város, mely Kelet és Nyugat találkozásán e dicső fiát szülted s mely most Kelet és Nyugat ünneplő fiait és leányait dicső fiad szellemének adózva annyi történelmi emlékekkel megszentelt, az ő történelmi emlékeivel is megszentelt falaid közt üdvözölheted.

S mindezért, a mi történik, a kegyelemért, a mely nekünk adatott, az egy örök Istennek, az emberiség Atyjának, a mindenség Istenének legyen dicséret, dicsőség ma és örökkön örökké! . . .

Amen.

XLII.

A lelkeszi hivatal czélja és gyakorlásának módja.

Uj lelkeszeket felavató beszéd,

1910. évi augusztus hó 20-án mondotta :

Ferencz József, unitárius püspök.

Nagyéremű zsinati gyülekezet! Ha a tegnapi ünnepségeken s a mai istentiszteleten a mi Dávid Ferenczünk reformatori munkásságának méltatására elhangzott beszédeket, üdvözlleteket s felolvasásokat mind egybefoglaljuk is, azt hiszem, még mindig találnánk, amit azokhoz hozzá lehetne adni. Talán tudományos képzettségét, talán ékesszólását, talán a vitatkozásokban szóval és írásban nyilvánult éleselméjűségét, talán az igazság keresésében lankadatlan kitartását, talán valóságos meggyőződésének bátor és az őt fenyegető veszélylyel szemben is merész hirdetését illetőleg. Ezekből tehát én is megragadhatnám egyiket vagy másikat beszédem tárgyául. De mivel alig lehetnék több én is, mint visszhangja az elmondottaknak és mivel az én tisztem különben is ezuttal más kötelezettséget szab előmbé; nevezetesen, a közelebbi 3 év alatt kibocsátott ifju lelkeszeink felszentelését, úgy vélem, hogy nem fogom ez emlékünnepegy jelentőségét kisebbiteni azzal, ha e kötelezettségemet tartva szem előtt, amidőn főpásztori szeretettel üdvözlöm e kiválóan népes és tekintélyes gyülekezetet, ezek között angol és amerikai unitárius testvéreinket, más egyházak képviselőit és tagjait, kizárólag felszentelendő ifju lelkeszeinkhez intézem beszédemet. Igyekezni fogok azonban, hogy abban a nagyéremű zsinati gyülekezet is némi érdeklődést találjon s türelmüket, a mit tisztelettel kérek, próbára ne tegyem.

Igen, hozzátok szólok hát fölszenteltetésekre váró ifju lelkészek, az Ur szőlőjében szeretett munkatársaim s mindenek előtt szerencséseknek mondalak titeket, akiknek fölszenteltetése ily emlékezetes napra esett, amidőn egyházunk megalapítójának és első püspökének Dávid Ferencznek emlékét ünnepeljük ; mert ez egymagában a leghatalmasabb indító okul szolgálhat és arra ösztönözhet, adja Isten minél több évre terjedő lelkészi pályáton, hogy unitárius egyházunk szolgálatában reátok váró kötelességeiteket a legnagyobb buzgósággal, fáradságot nem ismerő kitartással, sőt ha kell, még éltetek feláldozásával is hiven és lelkiismeretesen teljesítsétek. Arra természetesen nem terjeszkedhetem ki, hogy e helyen mindennemű kötelességeiteket felsoroljam. De legalább általános utasítást adni még sem mulaszthatom el. E célból felolvasom előttetek Péter apostol közönséges I-ső levele V-ik részének 2-dik és 3-dik verseit. Hallgassátok meg :

„Legeltessétek az Istennek seregét, mely a ti gondviselések alait vagy on, gondot viselvén arról nem kényszerítésből, hanem örömet; nem kívánv on éktelenül a nyereséget, hanem kész indulattal. Sem pedig úgy, mint uralkodván az Urnak örökségén, hanem úgy, mint kik az Isten seregének tükörei legyetek.“

Az apostol eme szavai fognak beszédem vezérfonalául szolgálni, kifejtvén azokból

I. a lelkészi hivatal célját,

II. e hivatal gyakorlásának módját.

Ujakat nem mondok * de töletek sem kívánok egyebet, mint azon 114 lelkésztől, akiket főpásztorságom alatt eddig fölszentelnem a jó Isten nekem megengedte.

Szerető szent Atyám, Istenem! add a te segedelmedet, hogy ajkaim igazságot szóljanak s az igazság a te ifju szolgálid s az egész gyülekezet szívében termő földre találjon.

I.

Legeltessétek az Istennek seregét, mely a ti gondviselések alatt van. Ez egyszerű szavakban adja értésünkre vezér-

* Lásd ugyancsak uj lelkészek felavatásakor 1879-ben mondott beszédemet. F. J.

igénkben az apostol a lelkészi hivatal célját. Könnyűnek látszó feladat, pedig a legnehezebbek egyike, mert aki másokat legeltetni, vagy kép nélkül szólva, másokat lelkileg táplálni van hivatva, annak magának a lelki és szellemi kincsek oly bőségével kell birnia, hogy azokkal ne csak ő maga beérje, de a mások szükségét is kipótolhassa, különben a legjobb akarat is megtörik. A lelki és szellemi tehetségek nélküli lelkészekre is rá lehet olvasni Jézus ama szavait: „*Vajjon szednek-e a tövisről szőlőt vagy a bojtorjánról fügét? Mát. 7. 16.*

E tekintetben mi biztosítva vagyunk — mondani fogjátok talán, ifju szolgatársaim — rámutatva a ti bizonyítványaitokra, melyeknek alapján kirendeltetéseket nyertétek. Helyesen. Az önbizalom illő mértékben épp oly szükséges és hasznos bármely állás és hivatal betöltésére, mint maga a tehetség. Sok ember csak azért vesz el a társadalomra nézve, mert nem lévén önmagához bizalma, erőit és tehetségeit nem bírja kifejteni és érvényesíteni. Az önbizalom olyan a lélekre nézve, mint a nap sugarai a föld terményeinek, melyek a barázdák alá hintett magot előbb csírázni, majd szárba indítják s végre gyümölcsös kalászt érlelnek belőle. Amiből önként következik az is, hogy valamint a nap sugarai sem képesek mag nélkül gyümölcsstermést előidézni: úgy az önbizalomnak is csak ott van helye és haszna, hol a lélekben erő és tehetség van; e nélkül semmit ér, hogy ne mondjam, nevetséges és veszélyes. És sajnos, az ilyen emberek száma még nagyobb, káros befolyásukat ott látjuk mindenütt, ahol ámitás és képmutatás, önzés és szédelgés viszik a vezérszerepet, ahol aztán előbbutóbb betelik amaz evangéliumi elszomorító igazság: „*Havak vezet a vakot, mindketten verembe esnek*“. Máté 15. 14

Amennyiben már készülségeket illetőleg méltán hivatkozhattok bizonyítványaitokra, ennyiben a lelkészi pálya iránti önbizalmatok sem egészen alaptalan. Ne gondoljátok azonban, hogy az intézetből hozott tudománynyal évek hosszú során át táplálhatjátok a ti gondjaitokra bízott lelkeket. Az iskola, igaz, megadja a tudományok kulcsát mindazoknak, akik ott nem hasztalan töltik el éveiket; de e kulcs vajmi hamar megrozsdásodik s használhatatlanná lesz, ha onnan kilépve, szegre

akasztjátok, ha a lelkészi lakba behelyezkedve, a tudományért többé nem töritek magatokat, ha azt hiszitek, hogy a bibliát kezetekbe, a palástot vállaitokra véve s aztán a szószékbe lépve, kész a lelkész. Innen van, hogy sok jóreményű ifju, kinek beköszöntő-beszédén áhitattal csüngtek hivei, rövid időn unottá lesz s kit egykor szeretettel és tisztelettel fogadtak, később terhére válik a gyülekezetnek; mert a lelki készlet elfogyván, maga sem tud többé táplálkozni, még kevésbé tud hiveinek lelki táplálékot nyújtani. Ha azért ti, ifju szolgatársaim, ily szellemi szegénységre jutni s ezzel hiveitek előtt tekintély-vesztettekké lenni nem akartok, amitől óva intelek is, ne támaszkodjatok csak arra, amit eddig tanultatok és most tudtok, hanem igyekezzetek többről-többre, nyereségről nyereségre. Gondoljátok meg, hogy az írott és nyomtatott könyvek mellett még sok könyv van, amelyek napról-napra, ezer meg ezer változatban jelennek meg előttetek. Ott van a természet, a történelem, az élet és az emberi természet nagy könyve, amelyekből folytonosan tanulnotok kell, hogy taníthassatok, okulnotok kell, hogy másokat oktathassatok. Gondoljátok meg, hogy különösen a hit és vallás mezeje oly végtelen terjedelmű, hogy azt bejárni és megmivelni a leghosszabb emberi élet sem elégséges; itt soha sem mondhatjuk el, hogy nincs előtünk semmi ismeretlen; itt lépten-nyomon új vidékeket, szebbnél szebb tájakokat találunk, amelyekről mi is elmondhatjuk a bölcs prédikátorral: *„A szem látással meg nem elégszik és a fül hallással be nem teljesedik“*. Préd. 1. 8. Ezeknek szorgalmas és megszűnés nélküli mívelése és buvárlása által leszte csak képesek eleget tenni a reátok várakozó feladatnak, hogy az apostol szerint: *„Legeltessétek az Istennek seregét, mely a ti gondviseléstek alatt van“*.

Hallottátok-e? *Az Istennek seregét!* Jegyezzétek meg ezt jól, mert e ponton fordul meg a lelkészi hivatalnak egy fontossága, mint nehézsége. Nem fejtegetem ama kérdést: vajjon az emberiség egy egészen különálló fajt képez-e a földi teremtmények sorában, vagy mint egy újabbkori bölcselmi elmélet állítja, csak kiválasztás útján jött létre más, alsóbbrendű állatfajból, de annyi bizonyos, hogy az emberiség tör-

ténete magában is oly fejlődést mutat, amely bámulattal tölt el. Tekintsétek az ember legelső szükségeit: a testi táplálékot, ruházatot és lakhelyet, aztán hasonlítsátok össze ezeket évezredes állapotában a mostanival, mily óriási különbség, mily megmérhetetlen haladás. Mig az oktalan állat ma is a mezőnek ugyanazon füveivel táplálkozik, a sivatag királya, az oroszlán, ugyanazon serénnyel bír, s a tavasszal megérkező fecske és gólya ugyanazon módon rakják fészkeket mint a teremtés reggelén: hova jutott az ember az első emberpár egyszerű gyümölcstáplálékától, fügefalevél öltöztetéstől s galyakból készült vagy hegyoldalokba ástott lakhelyétől? Nem nyilván mutatja-e ez, hogy a Zsolt. író teljes joggal kiálthatá: *„Uram, micsoda az ember, hogy megemlékezel róla és az embernek fia, hogy meglátogatád őtet? Noha valamennyire kisebbé teremtetted az angyaloknál, mindazáltal dicsőséggel és tisztességgel megékesítetted őtet!* Zsolt. 8: 5, 6. Nem igazolja-e ez is az apostol felfogását, midőn az emberekre hivatkozván, az Isten seregéről szól?

S ime, ifju barátaim! ti az Istennek e seregét legeltetni vagytok hivatva. Mit gondoltok, hogy az emberiség, amely az anyagiakban ily fejlődést és haladást tanusít, a szellemiekben helyt állhat? Egyebeket mellőzve, kérdem, mit gondoltok, ki-elégítik-e ma a kereszténységet ezelőtt évszázakkal megállapított vallásfogalmak és hitcikkek, hogy az a prédikáció, mely a maga idejében méltán tekintetett az Ur beszédének, ma is elhat a csontoknak és velőknek megoszlattatásáig? hogy amidőn a tudomány napról-napra új igazságokat derít fel, téveszméket napfényre hoz, babonásokat kigunyol, üldözőbe vesz és az értelem tüzével megsemmisít: nem igyekszik-e ezektől megtisztítani azt, ami az ember előtt legszentebb: hitét és vallásos meggyőződését? Mi következik ebből, ha nem az, hogy ha ti az Istennek seregét legeltetni akarjátok, ha ti lelkipásztori tiszteteknek megakartok felelni, együtt kell haladnotok a korral s nem szabad hátramaradnotok az Isten ismeretében s hiveiteknek ebből folyó lelki szükségeihez való magatok alkalmazásában; különben úgy jártok, mint az a malom, melyet a víz elkerült s habjai már messzi partokat mosnak, mig annak

kerekei szárazon, garadja üresen maradtak. Különösen nekünk, unitáriusoknak mindig az volt egyik fő büszkeségünk és dicsekedésünk, hogy vallásunk a tudomány színvonalán áll, hogy a mi hitünk nincs ellentétben a közműveltséggel. Őrizzétek meg azért ti is szent vallásunk e jellegét, ne hagyjátok, hogy egyházunk mesgyéi bemohosodjanak, amelyen járni senkinek kedve ne legyen; emeljétek fennebb és fennebb hitünk szövétnekét, ne féljete, a szabad lég mozgása csak lángját növeli, kioltani nem fogja, nem tudja soha.

De talán igen elfogultnak látszom, hogy a hitnek és valásnak örökéletet ígerek, holott napjainkban nem egy jel mutat arra, hogy az em erek részint éppen szellemi műveltségüknél fogva oly igen kevésre becsülik a hitet. Sőt akadnak olyanok is, akik fenhargon hirdetik, hogy vallásra többé nincs szükség, hogy ebből az emberiség éppen ugy kinőtt, mint a gyermek kinő ruháiból, melyeket nagy korában nem viselhet. Valóban, nem tagadhatni, hogy napjainkban igen is meg van ingatva a hit és vallás büszke s égi fényével egykor minden társadalmi intézményt átragyogó épülete. Sokan tényleg ki is költöztek belőle. Mások benne laknak ugyan, de sem ők maguk nem veszik elég hasznát a dicső hajléknak, sem ez nem ismer bennök egykori régi jó gazdáikra. Azért én még sem vonom vissza állításomat. Megengedem, hogy a hit és vallás formái változhatnak, sőt már fennebb is érintém, hogy változniok kell, de megszűnni, ismétlem, nem fognak soha. Valamint abból, hogy a gyermek ruháiból kinő, nem az következik, hogy később nincs szüksége ruházatra: ugy az emberiség szellemi növekedése sem vonhatja maga után, hogy hit és vallás nélkül maradjon. Ezek a kérdések: ki vagyok? mi az én rendeltetésem? mi az erény és bűn? amaszt miért szeretem, ezt miért vetem meg? ha boldog vagyok, kinek s minek köszönhetem? s ha szerencsétlenség ér, ha nyomor és inség sujtolnak ha keresztet kell hordoznom: honnan veszek erőt, biztatást és vigaszt? ha végre életem órája lejár s a sir megnyilik számomra: mi lesz belőlem? testemmel együtt az a lélek is oda vész, mely azt mozgatja s oly műveket hoz létre, amelyek felett az időnek és enyészetnek nincs hatalma? —

ezek a kérdések mindig fogják érdekelni az embereket s ezekre a dolgok végelemzésében az utolsó feleletet csak a hitben és vallásban fogjuk megtalálni. A tudomány ugyan napról-napra távolabb veti a hit birodalmának határát, de el nem foglalhatja azt s vallásnak lenni kell, míg az ember gondolkozni, érezni, szeretni és remélni fog.

Előre hát bátran a szívetekben jó reménnyel, ifju szolgatársaim! A kor vallástalanságra hajló iránya ne rémítsen meg, sőt fokozza buzgóságtokat. A győzelem annál nagyobb, minél nagyobb ellenséggel szemben vívtuk azt ki. Legyen jelszavatok, ami az apostolé volt: *„Nem szégyenlem a Krisztus evangéliumát, mert Istennek hatalma minden hívőnek idvességére“*. Rom. I. 10. Hirdessétek teljes erővel az evangéliumot s ez alapon az egyedül önmagától való élő igaz Istent, a világ teremtetőjét, megtartóját és igazgatóját, a menny és föld urát, az emberiség Atyját. Beszéljétek a népnek az ő csodadolgairól, amelyek hatalmáról és bölcseségéről, jóságáról és szeretéről bizonyosságot tesznek ma éppen úgy, mint évezrek előtt. Állítsátok hiveitek elébe az Ur Jézust, mint az erkölcsiség tükörét, minden szépnek és jónak, igaznak és nemesnek megtestesülését. Győzzétek meg őket arról, hogy az embernek nincs nemesebb feladata, mint igazságban élni, jót cselekedni s tökéletességre törekedni. Az élet és sors változásai között mutassatok amaz egy szükséges dologra, a gondviselésben való hitre és bizalomra, melyet aki keblében hordoz, el nem csüggedhet, sem el nem eshetik. Tanítsátok a kicsinyeket és nagyokat, az ifjakat és öregeket, a szegényeket és gazdagokat munkálni és imádkozni, hazát és egyházat szeretni, a közügyeknek szolgálni, a magoké mellett a mások boldogságát is elősegíteni. *Ez a lelkeszi hivatal célja*. Ezeket szem előtt tartva, tegyetek eleget az apostol intésének: *„Legeltessétek az Istennek seregét, mely a ti gondviselésetek alatt van“*.

De az apostol nemcsak a *lelkeszi hivatal célját*, hanem a *hivatal gyakorlásának módját* és meghatározza vezérigénken. Az ő nyomán én is erről kívánok még néhány szót hozzátok intézni.

II.

Legeltessétek az Istennek seregét — ugymond az apostol — *gondot viselvén arról nem kényszerítésből, hanem örömet, nem kíváncsán éktelenül a nyereséget, hanem kész indulattal.* E szavak oly világosok, hogy azok magyarázatot nem, legfennebb némi megokolást igényelnek. Ezek szerint a lelkészi hivatal gyakorlásának módja egyfelől, hogy azt örömmel, másfelől, hogy anyagi haszonra nem tekintve, végezzük. Isten mentsen meg minden embert oly munkától, a melyet csak kényszerűségből vállal magára s mentsen meg minden munkát is ilyek vállalkozásától. Az ily munka sehol inkább meg nem boszulja magát, mint a lelkésznél. Mert a míg a mesterember, iparos, kereskedő és hivatalnok munkája meghatározott időre szorítkozik s ha az letelt, szerszámát szegreakasztva, boltját bezárva s tollát letéve, háborítatlan nyugalomnak adhatja át magát, a lelkésznek, mint az orvosnak, éjjel-nappal készen kell állania a mások szolgálatára, a mi nem egyszer nála is, mint az orvosnál, élete kockáztatásával járhat. Mily kin és gyötrellem lehet a lelkészre nézve folytonosan, egy egész életen át azzal foglalkozni, a miben ő semmi örömet és élvezetet nem talál s nem mondhatja el az Ur Jézussal: *az én igám gyönyörűsége és az én terem könnyű.* Máté 11. 30. Aztán ha valaki mégis rászánva magát, elhatározza, hogy ha már benne van, hát legyen, — az életet úgy is le kell örölni, dolog nélkül úgy sem lehet megélni: mondjátok meg, kinnek fog használni az ilyen lelkész? lesz-e áldás munkáján? épül-e beszédein a gyülekezet? terjed-e általa az Isten országa? Bizonyára nem. Ezért kérde meg Jézus is Pétertől háromszor is: *szeretsz-e engemet?* Ezért mondom én is nektek, hogyha czélt akartok érni a pályán, a melyre lépteket, ne kényszerítésből, hanem örömet és szeretettel, jókedvvel gyakoroljátok a lelkészi nem egyszer fárasztó, de szent kötelességeket.

De még anyagi nyereségre se számítsatok. Volt idő, midőn jövedelmezőség tekintetében a lelkészi hivatal a legelsőek közé tartozott, sőt ma is vannak dusan ellátott papságok, a melyeknek tulajdonosai elmondhatják: „*Én lelkem, sok*

esztendőkre eltett javaid vannak, nyugodjál, egyél; igyál gyönyörködjél.“ Máté 12: 19, De ezeket ne a mi sorainkban keressétek. A mi lelkészeink inkább a Jézus szegény halászaikhoz és vámszedőikhez hasonlítanak s ha az állam által újabb időben nyújtott kongrua nem lenne, igazán nem tudom, mitevők lennénk. Jaj nektek, ha az anyagi nyereség vágya hozott a lelkészi pályára s jaj egyházunknak is, ha a szolgálatot a fizetéshez méritek. Nem mondom én, hogy a szegénységből érdemet csináljatok s azzal dicsekedjétek, hogy semmiték sincs; sőt munkásságra és takarékoszágra intelk, miáltal a kevésből is lehet gyűjteni. Mert a vagyonnak tagadhatatlanul megvan a maga becse, a ki azzal élni tud, még tiszteletet is szerez az embernek, ha különben nem játszdja el azt; de a főczél mégsem ez legyen előttetek; kövessétek a példabeszédek bölcs íróját, ki így imádkozott: „*Szegénységet vagy gazdaságot ne adj nekem, Uram, táplálj engem hozzám illő eledellel.*“ Mindenek felett kerüljétek a rut önzést, mely csak magát nézi mindenütt és mindenben. Béréteket joggal megkivánhatjátok: *mert méltó a munkás az ő jutalmára.* I. Tim. 5. 18; de ennél sokkal nagyobb jutalomnak tekintsetek, ha elmondhatjátok: „*A szolgálatot, a melyet az Urtól vettünk, betöltöttük.*“ Kol. 4. 17. Ide céloz az apostol, midőn arra int, hogy gondot viseljünk azokról, a kik a mi gondviselésünk alatt vannak: nem kívánván éktelenül a nyereséget, hanem kész indulattal.

„*Sem pedig úgy mint uralkodván az Urnak örökségén, hanem úgy, mint kik az Isten seregének tükörei legyetek*“ mond tovább az apostol vezérigénkben. A mint jól tudjátok, ifju szolgatársaim! mi a papságnak nem tulajdonitunk hatalmat a lelkek felett más értelemben, mint a mivel az igazság bir, a melynek ez hirdetője kell hogy legyen. Ne keressétek hát hatalmatokat ti is egyébben, mint az igazság erejében. Ez legyen a ti egyetlen fegyveretek. Hiszen igaz, hogy a gonoszság és ármány, az önérdek és csel az igazság diadalát ideig-óráig feltartóztathatja, de annak előbb-utóbb mégis győzelemre kell jutni, mert az Isten védelmezi s ha Isten velünk, kicsoda ellenünk! Legyetek meggyőződve arról, hogy

ha ti igazságot szóltak és azt igazi erővel és ihlettséggel hirdetitek, nagyobb hatalmat gyakoroltak az Urnak örökségén, mintha pánczéllal és fegyverrel indultatok annak meghódítására. Emlékezzetek meg gyakran amaz első pünkösztől, melyen az apostol egyetlen beszédével 3000 lelket térített és nyert meg a kereszténységnek. Olvassátok meg egyházunk történetéből Basilius István, kolozsvári unitárius predikátor életét, a ki 1568—69-ben Nagyváradon szintén 3000 embert vitt át az egységhezvők vallására. De kire hivatkozhatnám e tekintetben méltóbban, mint mai ünnepünk tárgyára, Dávid Ferenczre, egyházalapító püspökünkre, ki a szájhagyomány szerint egy beszédével hódította meg Kolozsvár lakosságát annak idején az unitárius hitnek. Higgyétek meg, hogy az ékesszólásnak ma is ellenállhatatlan ereje van. Egy ékesen szóló lelkész ma is megmérhetetlen hatalommal bír a lelkek felett.

Azonban ha beszédeiteknek és tanításaitoknak hatását biztosítani akarjátok, alkalmazzátok ti is azokhoz magatokat. Ezt kívánja az apostol, midőn így szól: *„legyetek tiükörei az Isten seregének“*. Szerencsétlen lelkész az, a ki mást beszél és mást cselekszik, igazságot hirdet s maga gonoszságban él. Ha a tudományban nem emelkedhettek is mindnyájan egy színvonalra, a jellemben egyik se tőrjön a legkisebb csorbát is magán. Jellem teszi az embert. A lelkész pedig jellem nélkül nemcsak hogy hivatásának meg nem felel, de valóságos torzkép az egyház ábrázatán. Maradjatok szegények vagy legyetek gazdagok; jusson osztályrészetekbe hír és dicsőség vagy guny és kereszt: őrizzétek meg az igaz papi jellemet s ez is megőrzi titeket, megőrzi lelketek nyugalmát, a jók és nemesek tiszteletét s megszerzi számotokra azt a koszorút, melyet Jézus biztosított számunkra, ezt mondván: *„Légy hű mind halálig s neked adom az életnek koronáját“*. Jel. 2: 10.

(Következik az ünnepélyes felavatás.)

XLIII.

Urvacsorai beszéd és imák,

mondotta *Lőrinczy Dénes* tordai lelkész-esperes.

„*Tegyétek ezt mindannyiszor az én emlékezetemre.*“ E emlékezetes szavak hangzottak el egykor, — mint hattyu-dal, mely közelgő halálának fájó érzetében kesereg, — amaz utolsó vacsorán. Ezt az óhajtást, ezt a végrendeletet hagyta hátra a mi hitünk fejedelme, Nagymesterünk, a Jézus, tanítványainak ama végső estvén, melynek mélabus, borongós homálya az Ő éber lelke előtt előre jelezte a fenyegető vészt, előre jósolta a sötét éjszakát, midőn a bosszu, a gyűlölség bűnös diadalt ül az ártatlanságon; midőn az igaztalanság, az álnokság, a gaz árulás törébe ejti az erényt és az igazságot.

És habár a vészes éj eljött, a jóslat beteljesült és a gonoszság végrehajtá bűnös merényletét; habár az ajk, melynél szebben még ember nem beszélt, örökre elnémult, — de a szavak nem veszték el, nem tűntek el nyomtalanul, hanem megelevenedtek, és a végrendelet visszahangzik ma is: „*Tegyétek ezt mindannyiszor az én emlékezetemre.*“

Amaz örökké nevezetes esemény óta 19. évszázad és annak keresztény módon hívő világa gyújtja meg ismételten az emlékezet fáklyáját s jár el hívő lélekkel, a meghagyást teljesítve, a végvacsorához, a szeretet és emlékezet szent asztalához. És óh, hány hívő lélek keresett és talált békét, hány összetört szív lelt megújulást e visszaemlékezésben! Mennyi bánat lett megvigasztalva, mennyi szenvedés meggyógyítva, mennyi csüggedés új reményre kellve itt, az emlékezet e szent asztalánál?! Hány lelkiismeretet rázott fel itt a megjavulás tisztító viharja s hány megbánás könnye hullott a kehelybe a századok folyamán!

Mily bátorító és erősítő lehetett kezdetben, midőn a követők ketten avagy hárman az Ő nevében egybegyültek és érezték, hogy a Mester szellemével közöttük van; az üldözések korában, midőn éjjelenként összetalálkoztak, magános helyeken titkos földél alatt, melyben a jó szív örködött csupán; sötét barlangokban, hol rajtok kívül csak Isten s a rémes visszhang volt jelen; katakombák mélyén, hol az elköltözött lelkek földi romjai honoltak; — vagy a későbbi időkben, a hitjavítás korszakában, midőn egyesek és népek a gondolat — és lelkiismeretszabadságáért sikra szállva, nehéz harcokat vívtak a bigottság, a papi uralom, az önzés, az elfogultság, az ámitás és a képmutatás földi hatalmai ellen; mily vigasztaló lehetett a szeretet asztalánál emlékezni, elgondolni azt a nagy életet, mely önmagát az összesnek javára szentelte, és azt a nagy, dicső halált, mely a szép életet még dicsőbbé tette! Mily bátorító lehetett hallani az intést: „Ha valaki akar én utánam jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét s kövessen engem, mert aki megakarja életét tartani, elveszti azt; aki pedig elveszti életét én érettem, az megtalálja azt!” Mily vigasztaló lehetett az elhívó szózat: „Jőjjetek én hozzám mindannyian, kik megfáradtatok s megvagytok terhelve, — én megnyugtatlak titeket!” Mily meg-elevenítő lehetett a visszagondolás amaz örök ígéretre: „Én élek és ti is élni fogtok.”

Igen, a lefolyt századok s azok millió népei ama nagy életnek mérhetlenül szétáradó forrásából táplálkoztak s abból élnek ma is. A szabadság, egyenlőség, testvériség eszméi az Ő nagy szívének mély érzelmeiből, az Ő szellemének örök hatásából nyertek erőt, támogatást. Az Ő emléke, mint vezető csillag ragyogott a küzdők felett, sugaraival áthatolva felhőn és homályon, mindig mosolyogva, mindig bátorítva, mindig lelkesítve.

Ez a csillag most is fenn és fényesen ragyog a mi lelki életünkön, hitvilágunk egén; az Ő nagy eszméi most is élnek, hatnak s várják és kívánják a megtestesülést. Az a forrás most is árasztja és önti mindenfelé az életnek vizét.

És habár ma — hála az isteni gondviselésnek, hála a

szabadság hatalmának, melyet Ő terjesztett, nem kell rejtett helyekre vonulnunk, hogy vallásos érzelmeinket kifejezzük, kicseréljük; és habár mi unitáriusok, a kereszténység nagy családjának a legkisebb, de legtöbbször üldözött és szorongatott gyermekei — szent öröm érzések között, nyíltan s többi ker. testvéreink rokokszenvétől és szeretetétől kísérve ünnepelhetjük meg Dávid Ferencznek, a Krisztus igaz apostola születésének 400 éves fordulóját; habár ma az üldözés rossz szelleme, ha tán él is az ő sötét, titkos odujában, alig meri nyíltan fölemelni fejét és folytatni lélekölő hadjáratát, — ámde azért valjon nincs-e ma is szeretetlenség, roszakarat, igaztalanság; valjon az Ő szép eszméje az egy Atya uralma alatt megvalósult-e, s a Krisztusi egy akol és egy pásztor fenséges gondolata, boldog korszaka beteljesült-e?

Valjon a saját egyéni életünkben, még a midőn a szeretet és békeesség érzelmeit ápoljuk is, nem érezzük-e szükségét a vigasztalásnak, a bátorításnak, a lelkesítésnek!? Nem érezzük-e szükségét egy olyan példányképnek, akin bizton csünghetünk, kinek utain megnyugvással járhatunk? Szükségét egy oly barátnak, akinek hűségében és szeretetében rendületlen megbizhatunk? Óh de hányszor! Óh bizony e világ és ennek emberisége, s ebben még azok is, kik magukat Krisztus követőinek mondják, még nagyon keveset valósítottak meg a Nagymester eszméiből; a szabadság, a testvériség, és egyenlőség még nagyon zsenge korát éli. S ki az, aki közülünk itt e nagy ünnepen e komoly pillanatban ne érezné, hogy mily távol állunk ama tökéletes ember ragyogó eszményképétől!?

De ha a tökéletességet el nem érhetjük is, arra törekedni s e végre minden üdvös alkalmat felhasználni szent kötelességünk. Erre szólít, erre nyújt kedvező alkalmat e megterített szent asztal is. Jöjjetek hát ide, és itt emlékezzünk, lelkesüljünk és tanuljunk. Jöjjön ide a gazdag s tanulja meg, hogy csak a ki szeretettel használja gazdagságát és ez uton örök kincseket gyűjt: csak az mehet be az Isten országába; jöjjön ide a szegény és tanulja meg, hogy az ember fiának nem volt olykor hová fejét lehajtania, és hogy a tiszta

szívben van a legnagyobb gazdagság; jöjjön a szenvedő, a sorstól hányatott s tanulja meg, hogy csak a tiszta öntudatban, a nyugodt lelkiismeretben lakozik az igaz béke; jöjjön el a bűnös s tanulja meg a Mester szavából, hogy ki igazán hisz és igazán szeret, annak sok megbocsáttatik; jöjjön ide az üldözött s tanulja meg, hogy „boldogok, akik háboruságot szenvednek az igazságért, mert azoké a menyeknek országa;“ jöjjön ide a hívő és itt erősítse, szilárdítsa hitét; jöjjön a kételkedő s tanulja meg, hogy akinek bár annyi hite van, mint a kis mustár mag, annak erejével hegyeket mozdíthat ki helyükből. Jöjjünk ide mindannyian, s emlékezzünk s az emlékezés közben kérdezzük meg önmagunkat, valjon éltünk-e s voltunk-e Krisztusnak hű tanítványai? cselekedtünk-e úgy, mint Ő cselekedett; megtartottuk-e a két fő parancsot: „Szeresd az Istent és szeresd ielesbarátaidat“; áldoztunk-e a jótékonyág oltárán; éreztük-e a hegyi beszédnek valamelyik boldogságát; lerottuk-e kötelességeinket önmagunk, családjunk, hazánk, nemzetünk és anyaszentegyházunk iránt hiven és igazán; tanusítottunk-e lemondást, önmegtagadást és önfeláldozást egy szebb és jobb jövő érdekében; mutattunk-e készséget élni s ha kell meghalni hitünkért, vallásunkért és az igazságért; hordoztuk-e az életnek keresztjét minden viszonyok közt hiven . . . mignem összeroskadánk?! És hogy ha e kérdésekre megnyugtató feleletet nem adhatnánk: im itt az alkalom, tegyünk nagy és szent fogadást, hogy Jézusunknak, — ki az ut, az igazság, az élet, — nyomdokain járni igyekszünk; s aki neki hű apostola volt, aki eszméjéhez hű volt mind az utolsóig s igaz és egész ember volt a nagy válságakon keresztül utolsó lehelletéig, mint csak a kevesek és választottak: hű és rendíthetetlen kövelői szüntek. *

Eszméit óvni, védeni, tisztán megőrizni az utódok számára; fejleszteni az egyházszeretben, az igazság keresésében, a türesemben, a komoly munkában csüggedetlenül, nemzedékről-nemzedékre; emlékezni Őreá minden felkelő napon és minden eljövő éjszakán; tünni és dolgozni megvalósulásukért, hogy mindenik ivadék, ha csak egy lépéssel is, közelebb jusson hozzá, mignem egyszer majd valósággá leszen:

ez a Dávid Ferencz hiveinek a feladata. De hiven, de tisztán, az ügy, az eszme és nem önmagunk szeretésével, hogy — hazánk nagy énekeese Arany J. szavaival éljek — se „merő szokássá“, se „olcsó malasztá“, se „kül csillogássá“, se „nyerészkedéssé“, se „kis hitivé“, se „káromkodássá“, szent imád ne vállaljon! De mint „szirt a habok közt, hűséged megálljon!“ Aztán az önmegpróbálás hatása alatt egy az eddigieknél szebb s kitartóbb küzdelemre magunkat elhatározva... járuljunk az emlékezet asztalához. Hogy pedig ennek méltó vendégei lehessünk, jertek boruljunk le és imádkozzunk!

Ima.

Szeretetnek mindenható Istene, menyei édes Atyánk! im leborulunk előtted, mielőtt a szeretet és emlékezet szent asztalához járulnánk. Felemeljük Tehozzád szívünket és lelkünket, érzelmeinket és gondolatainkat, kezeinket és könyörgésünket. Kérünk fogadd el kedvesen hálaadásunkat s hallgasd meg édes Atyai szeretettel imádságunkat. Imádunk és áldunk Atyánk mindenért, melyek velünk és általunk történtek; megtartott életünkért, lelki és testi áldásaidért, örömeinkért és szenvedéseinkért, küzdelmeinkért és munkánk sikeréért. De leginkább áldunk és imádunk édes hazánkért, „melynek Árpád vére győzelemmel folya szent földére“, egyházunkért, melynél szebbet és jobbat nem kívánunk, hitünkért és ennek igazságaiért, templomainkért és iskoláinkért. Óh légy áldott, hogy ezeket nekünk adtad, hogy az élet és idő annyi viszontagságai, a lelki világ annyi nagy és sok változásai, az emberek üldözései közt is kegyelmesen megtartottad. Ezekért áldunk és imádunk teljes szívünkben és egész lelkünkben; ezekért szenteljük ez ünnepet neved dicsőségére s terítettük meg ez asztalt, szent fiad emlékezetére. Te áldd meg Atyánk nekünk e napot, ez órát, ez ünnepet; tisztítsd meg szívünket, lelkünket, szenteld meg érzelmeinket és gondolatainkat s tégy méltó vendégeivé az emlékezet szent asztalának. Mi Atyánk stb. Ámen!

Urvacsora osztás közben mondott imák.

A) A férfiakkal.

1. *„Te benned biznak, a kik ismerik a Te nevedet; Te el nem hagyod azokat, a kik Téged keresnek óh Uram!”* Atyánk, Istenünk, Te benned biztunk eleitől fogva s Tégedet kerestünk az élet utain. Erősítsd e bizalmunkat s vezess utaidon minket, hogy így Tégedet s akaratodat jobban-jobban megismerve: a tiszta szív örömében, a hű lélek békéjében, a Jézusi szeretet érzetében mindig és mindenütt megtaláljunk Téged s szívünk boldogságát. Ámen.

2. *„Keressétek először a mennyeknek országát — s mindenek megadatnak nektek.”* E nagy erkölcsi szabályt, e szent s magasztos célt tűzte a Nagymester az Ő tanítványai elé. Atyánk, vezérelj minket lelkeddel, támogass kegyelmeddel és szeretetteddel, hogy a hit, remény és igazság, az isten- és emberszeretet jézusi utain járva, s ez uton mindig a jót, nemest és igazat cselekedve: szívünk tisztaságában, akaratunk őszinteségében, a kötelességek hű teljesítésében s a lelki ismeret szentségében keressük és találjuk meg azt a menyországot, melyben mindenek megadatnak nekünk. Ámen.

3. *„Ha valaki akar én utánam jöni: tagadja meg magát, vegye fel keresztjét s kövessen engem.”* Atyánk, Istenünk! E szavakat akkor intézte a Nagymester a tanítványokhoz, midőn fel, — Jeruzsálembé amaz utolsó útjára, amia végső földi szenvedésre indulni készült. Ez a kötelesség jézusi törvénye, ez az emberi megdicsőülés útja, feltétele. Segély megtagadni önmagunkat, lemondani az önzés, hiuság és gőg, a földi nagyravágyás csábításairól; taníts meggyőzni gyarló szenvedélyeinket, alárendelni magunkat és egész valónkat az Isten akaratának, hogy így hozzuk közelebb s valósítsuk meg e földön a Te országodat. Ámen.

4. *Az igazság útjában van az élet és az ő ösvényének útja halhatatlan.”* A példabeszédek bölcs írója mondotta emez arany szavakat. Az, akinek asztalánál állunk, s az is, akinek ma emlékünnepet szentelünk: mindketten bizonyosságot tettek az igazságról. Mi is Isten gyermekei vagyunk. Mi is azért

születtünk és azért jöttünk e világra, hogy bizonyosságot tegyünk az igazságról. Segély minket óh jó Atyánk, hogy az igazság mellett rendületlenül megálljunk beszédben és cselekedetben egyaránt s így szolgáljuk a Te ügyedet az emberiség haladásának és felvilágosodásának szent ügyét. Ámen.

B) A nőekkel.

1. *„Boldogok, a kiknek szívök tiszta, mert ők az Istent meglátják.“* Legdrágább kincsünk, legerősebb fegyverünk: szívünk tisztasága és ártatlansága. Segély minket óh szentségnek Istene, hogy szívünk tisztaságát az élet minden körülményei közt hiven megőrizve s abban a szent erényeket ápolva, terjesszünk jólétet és boldogságot a családban, az egyházban és édes hazánkban s egykor meglássunk Téged. Ámen.

2. *„Öltözzétek fel a szeretetet, mely tökélességnek kötele.“* A szeretet himnuszának fölkent írója és nagy apostola mondotta e szép szavakat. Szeretetnek nagy Istene! töltsd meg a mi szíveinket a szeretetnek tiszta szent érzelmeivel, hogy azok hatása alatt és vezetése mellett cselekedjünk minden jót és nemest s mint az égnek e földre küldött angyalai, terjesszünk az emberek között jólétet és békét, örömet és boldogságot mindörökké, míg szívünk dobog. Ámen.

3. *„Mártha! Mártha! szorgalmatos vagy és sokra igyekszel, de egy a szükséges dolog; Mária pedig a jobb részt választotta, mely el nem vétetik őtőle.“* E szavakat Jézusunk mondá ama meghitt csaiádi körben, hová a napi fáradozások után egy-egy édes pihenőre gyakorta betért. Segély minket, oh erőnek Istene, hogy sem az élet gondjainak, terheinek és szenvedéseinek sulya alatt, sem pedig az öröm és boldogság pillanatain el ne feledjük amaz egy szükséges dolgot. Legyen telve szívünk a gondviselés hitével s ajkainkon zengjen mindig a Téged dicsőítő ének. Ámen.

4. *„Ez a nap, melyet az Ur rendelt; örvendezzünk és vigadjunk azon!“* A zsoltárok királyi költője mondotta ez örömmre hívó szavakat. Atyánk, Istenünk! Annyi sok küzdés és törődés, bánat és szenvedés, üldözés és szorongattatás után

Te adtad nekünk e napot. Tőled vannak az élet bánatai és örömei. Segély minket, hogy tiszta szívvel és hálás érzelmekkel élvezhessük ennek fölemelő, magasztos örömeit s hogy ettől minket sem magasság, sem mélység, sem a jelenvalók, sem az eljövendők el ne szakítsanak, valamint nem szakítsanak el a Te szerelmedtől sem... soha. Ámen.

Utóima.

Atyánk, Istenünk! Ime éltünk a szent jelekkel s e perczen úgy érezzük, mintha keblünk hullámozása lecsendesült s lelkünk szent nyugalma bekövetkezett volna; úgy érezzük, mintha megigazultunk volna, mintha elhatározottabbak, bátrabbak, kitartóbbak és önfeláldozóbbak lennénk. Atyánk, fogadd köszönetünket, hálás szívünk tiszta szent érzelmeit ez újjászületésért, e lelki fölemelkedésért, ez ünnep örömeiért és áldásaiért. Őszinte bizalommal és hívő lélekkel kérünk, cselekedd, hogy lelkünk ez állapota ne csak e perczek alatt tartson és uralkodjék fölöttünk, míg előtted állunk és ünnepelünk, hanem jöjjön velünk külső életünk templomaiba is s maradjon velünk egész életünk folyamán.

Evégből áldj meg minket egyen-egyen, kik neved tiszteletére s ez emlékünnepre e szent Sionba feljövénk; áld meg azokat is, akik innen távol vannak. Erősíts hitünkben, tégy állhatatosakká vallásunk örök és szent igazságainak megtartásában. Áldd meg édes hazánkat, nemzetünket, anyaszentegyházunkat vezetőiben és tagjaiban. Áldj meg minden lelket, minden szívet, áldd meg az egész emberiséget. Áldd meg és tedd örökké örvendetesekké e napokat, melyeket tiszteletedre szenteltünk. Miatyánk stb. Ámen.

Megáldás.

A mindenható Istennek, aki a mi szent hitünk tanítása szerint egy és megoszthatatlan, áldása, szeretete legyen e gyülekezeten, anyaszentegyházunkon, nemzetünkön, édes hazánkon és az egész emberiségen — mindörökké. Ámen.

XLIV.

Emléktábla leleplezés alkalmával.

A dévai várromok között, Dávid Ferencznek állított emléktábla leleplezési ünnepén, 1910 augusztus hó 23-án mondotta *Ferencz József* unitárius püspök.

Dávid Ferencz szelleme! téged hivlak, téged idézlek! Jelenj meg közöttünk e helyen, hol a te emlékednek kívánunk áldozni!

Igen! Nagyérdemű közönség! A Dávid Ferencz emlékének áldozni gyűltünk mi egybe e várromok közé, amelynek falai között közel negyedfélszáz évvel ezelőtt vallásos meggyőződésének hirdetéseért, mint fogoly, nemes lelkét kilehelte. Talán éppen e fülkében, mely még épen maradt, mint a tan, amelyet hirdetett és amelyért elítéltetett. Sirját, amelyben porai nyugosznak, hiába keressük. Nincs nyom, amely ahhoz vezetne. De hát minek is keresnők porait? Hiszen, nem azoknak köszönhetjük kicsiny egyházunk megalapítását, hanem az igazság keresésében fáradhatatlan s annak hirdetésében bátor szellemének, mely a hitjavítás annyi bajnokával együtt őt is vértanuvá avatá. Igaz ugyan, hogy elítéltetésével még tana is már-már elhantoltatott. Mert akik hivei is maradtak annak, kénytelenek voltak 3 évszázon keresztül keblökbe rejtteni. Csak ott ápolhatták és őrizték meg, mint ahogy a föld is megőrzi a keblébe hintett magot a tél fagya ellen, amíg a tavasz enyhe fuvalma és áldott napja csirába szökkenti s majd kalászszá érleli.

Valóban, aki unitárius egyházunk történetét ismeri és tanulmányozza, nem azon csodálkozhatik, hogy oly kevesen vagyunk e hit vallói, hanem, hogy hitelődeinknek sikerült egyházunkat annyi üldöztetés között is, — amelyeknek az több, mint 300 éven át ki volt téetve, — fenntartani. Nekünk, a ma

elő nemzedéknek jutott az a szerencse, hogy Isten imádásával a Dávid Ferencz álláspontjára helyezkedhettünk s ha csak egy személyben imádjuk is Istent, amint ezt az Ur Jézus is tévé, ezért ma már nem fenyeget veszély. Ellenkezőleg, örömmel szemlélhetjük, hogy Dávid Ferencznek a tana, Istennek egy személyben imádása, hova-tovább mind több lelket hódít meg s ma alig van oly művelt állam, amelyben az visszhangra, sőt követőkre ne találna. Ime, ez ünnepélyünkre is mily jelentékeny szép számmal jöttek el angol és amerikai testvéreink is, hogy abban velünk részt vegyenek. Fogadják ezért magyarországi unitárius egyházunk nevében hálás köszönetemet. Mert az Önök jelenléte mindenesetre nagy mértékben fokozza ez ünnepély jelentőségét s talán befoly arra is, hogy akik esetleg még mindig balvéleménnyel vannak eltelve az unitárius vallás iránt s ebből kifolyólag még mindig kisebb-nagyobb ellenszenvvel viseltetnek irántunk, más véleményt alkossanak maguknak vallásunkról, meggondolva, hogy még sem lehet az oly ferde kinövés a kereszténység előfáján, amely annak diszére ne szolgálna, amidőn egy oly művelt nemzet kebelében is, mint az angol és amerikai, 100 ezrekre menő követőkre talál; midőn egyfelől annak lobogója alatt alig pár héttel ezelőtt a világ minden részéből hirneves tudósok és vallásos szabadgondolkodók gyűltek egybe Berlinbe, mint ahogy megelőzőleg hasonló gyűléseket tartottak már Londonban, Amsterdamban, Bostonban és Genfben, hogy hitnázeteiknek felolvasásaikban kifejezést adjanak s ezzel a keresztény vallást a századok folytán hozzátapadt téveszméktől, hamis felfogásoktól és babonáktól megtisztítani igyekezzenek s Istenről, hozzá való viszonyunkról, rendeltetésünkéről s általában a vallásról oly eszméket és elveket terjesszenek, amelyek a józan észszel, a tudománnyal összhangban állanak s a közművelődést előmozdítják.

De legyenek testvéri szeretettel üdvözölve angol és amerikai hitrokonaink mellett mindazok, akik a keresztény egyház más felekezeteiből is szivesek voltak minket megjelenésökkel megtisztelni. Hálás köszönet különösen a hunyadmegyei régészeti és történelmi társaságnak, hogy emléktábla elhelyezésére

a várromok között engedélyt adott, valamint Déva város nem-es tanácsának, hogy ez ünnepélyünk megtartása iránt oly meleg rokonszenvet tanusított. Köszönet minden lakójának, hogy házaikat a mi fogadásunkra felajánlani és megnyitni kegyeskedtek. Kézzelfogható bizonyítéka mindez annak, hogy az írás szavai szerint: *a régiek elmultak, mindenek megújultak*, hogy a hitformák többé nem választanak el egymástól; mert mindnyájan érezzük, hogy a szeretet minden hitforma felett áll s a Krisztus vallásának, tehát a keresztény vallásnak is lényege tulajdonképpen a szeretet. Aki ebben él, Istenben él, Isten gyermeke az, bárminő hitet valljon és kövessen is különben.

Egy dolgot azonban még sem hallgathatok el, nagyérdemű Közönség! Mert ez szolgál magyarázatául mai ünnepélyünknek. A szeretet ugyanis, amellyel mások iránt hitnézeteink különbsége mellett is viseltetünk és viseltetni tartozunk, nem akadályozhat meg a hit világában sem az igazság keresésében s hálával tartozunk azoknak, akik, mint Dávid Ferencz is, ebben példát mutattak. Ez indította egyházunkat arra, hogy az ő születésének 400-ik évfordulója alkalmából más irányban tett intézkedéseink mellett, kegyeletes érzelmeink kifejezéséül egy emléktáblát is állítsunk e helyre Sajnos, hogy csak egy emléktáblára kellett szorítkoznunk s nem állíthattunk számára egy emlékoszlopot, mint ahogy Svájcban nem is unitáriusok, hanem magok a reformátusok emeltek Servét Mihálynak, mintegy kiengeszteléseül a mult tévedéseieért azon a helyen, ahol Servét máglyán elégettetett. Mily szépen állott volna ez az emlékoszlop akár Kolozsvárt, ahol Dávid Ferencz született, akár e várromok közelében, ahol mint fogoly kiszenvedett. De jól esik lelkünknek, hogy amíg talán e várromok aljában, vagy benn Déva városában legalább egy kis imaházat építtetnénk, amiben, szeretem hinni, épp oly rokonszenvvvel és támogatással találkozunk, mint ez ünnepélyünk megtartásában; jól esik, mondom, hogy ha csak egy emléktáblával is jelét adhattuk a Dávid Ferencz igazságkeresésben meg nem alkuvó, fáradhatatlan szelleme iránti hódolatunknak. Mert ez az, amiért mi főleg tisztelettel hajlunk meg az ő emléke előtt, nem pusztán egyik vagy másik, általa megismert s általunk

s elfogadott igazság. Ezeket épp úgy tulszárnyalhatja a jövő kor, *mint ahogy mi is nem egyet tulszárnyaltunk már azokból a hitesmékből*, amelyekhez Dávid Ferencz még szívéosan ragaszkodott. Az isteni kijelentés a Krisztussal sem záratozt le. Vajha ezt megértenék mindazok, akik a középkor, akár a reformáció által megállapított tantételekhez akarják kötni a ker. vallást. Mert csak ez fogja egykor teljesen megszüntetni a felekezeti féltékenységet, ami pedig közóhaja mindnyájunknak. Csak ez fogja a vallást a műveltséggel s a hitet a tudománnyal mindig összhangban tartani, hogy kezét fogva munkálják az emberiség boldogságát.

És ezzel átadom az emléktáblát a váromok ez idő szerinti tulajdonosának, a hunyadmegyei régészeti és történelmi társaságnak, tisztelettel kérve annak átvételét és megőrzését.

Te pedig Dávid Ferenczünk szelleme, akit bátor voltam ez ünnepélyünkre megidézni, vedd kedvesen e hódolatunkat. Szolgáljon ez megnyugtatósodra, hogy jóslatodat, mely szerint *az igazságot utjában semmi hatalom fel nem tartóztatja*, beteljesülve látod. Örvendeztesd meg ezzel a szellem országában azokat, akikkel e földön egyenlő sorsotok volt. Vidd üdvözetünket ez alkalomból különösen a veled rokon szellemű, de nálad szerencsésebb, mert őt már életében is hir és dicsőség övezte, vidd üdvözetünket Parker Tivadarnak, kinek angol és amerikai barátaink szintén ez évben ünnepelték meg születésének 100-dik évfordulóját. De eljöttek, hogy a te születésed feletti örömüknek is, mely a Parkerét 300 évvel megelőzte, kifejezést adjanak.

Nagyérdemű közönség! Köszönöm a türelmet, melyet irántam tanusítani szivesek voltak. Isten áldása legyen mindnyájokon, mindnyájunkon.

XLV.

Dávid Ferencz emléke.

(Óda.)

Irta és Déva várában 1910 augusztus 23-án elszavalta
Józan Miklós lelkész-esperes.

Élet a sorsom. Millió csatornán
Arany sugárba', vérbe' áradó ;
Jövőre-multra üdvöt-álmot szórván,
A pillanatban örökkévaló.
S mit századoknak vél a törpe ember
— A földi pályát futva türelemmel —
Csak lábaimnak egy-egy nyomdoka :
Rövidke nappal, hosszú éjszaka.

Ébredj, fiam ! . . . Az ősök pitvarából
Siess utadra, mint egy férfiu ;
A hajnal-égen üstökös világol —
Siess ! — a földön dul a háboru.
Egyik kezedben villogtatva kardod,
Másikba' meg az olajágot tartod :
Illik terád e hősi vértet !
Dicsőség — haszon ? — mit is kérdezed !

Isten nevében ! törj előre, bátran ;
Az ő Igéje zengjen ajkadon.
És gyujts világot, szerte a hazában,
A bemohosult omladékokon.
Isten nevében ! — tette kész a szándék —
Jutalma drága, mennyei ajándék :
A Hit — szívünkkel amely egybeforrt,
Amely örömbe'-buba' ránk hajolt.

Még arczódon ég a jó anya csókja ;
És kebleden már óriás sejtelem
Viharzik át . . . küzd, egymást ostromolja
Hit és tudás, üdvösség — kegyelem . . .
És napnyugatnak új világa mellett,
Bús csontmezőket új életre keltett
A szent Igazság martyr-ünnepén
Lobogó lángod, izzó fáklyafény !

— Temetve zordon századok szívében,
Ah ! mily sokáig senyvedett, szegény . . .
Hogy újra támad, szüzi köntösében,
Ki hitte volna ? . . . alig volt remény.
Kő ez a szív — kő ; szikla a boltozatja —
Mint a Molochnak, tenger áldozatja ;
És ereiben megdermedt a vér . . .
Átká visszaszáll : önfejére tér.

Mi zúg az éjben, tompán dübörögve ?
Tán a menny dörög ? . . . Tán a föld remeg ? . . .
Nem — nem ! . . . Ujjongva, lánczát összetörte
A hitszabadság, lelkiismeret.
„Ébredjetek !“ — „Az Ur az igaz Isten !“ —
Illyés máglyája kigyul bérceinken ;
És egybeolvad kunyhó, palota . . .
És „Egy az Isten !“ — zengi tábora.

Te vagy, te voltál táborunk vezére :
Sasmódra szállva, mint a gondolat.
Te vagy, te voltál lelkünk szemefénye :
Virrasztva értünk — hiven — egymagad.
Tiéd ez oltár . . . szívek sóhajából . . .
Glóriás galy a töviskoronából . . .
Lobogó lángja — izzó fáklyafény :
Nem hamvadó mécs kripták éjjelén.

— A gyermek-ifjút, lassan ébredvezve,
E láng tüzelte, marta szilajan;
E láng a férfit vitte kinkeresztre . . .
Világa volt e vár oduiban.
Szemenként, e láng olvasztá bilincsed;
S e rabbilincs bár összes földi kincsed :
Mit halhatatlan lelked rajta nyert,
Megér száz halált, százszor százezert . . .

Élet a sorsom. Millió csatornám
Arany sugárba', vérbe' áradó,
Jövőre-multra üdvöt-álmot szórván,
A pillanatban örökkévaló.
— Föl! . . . Diadalt ül, győz az igaz ember
Magasba vivó, szárnyas szerelemmel;
Csillag az égen egy-egy nyomdoka :
Hol ő világít, nincs ott éjszaka.

XLVI.

Az emléktáblára koszoru helyezés alkalmával

a dévai várban 1910 augusztus 23-án mondott beszéd. Mondotta *Gvidó Béla* lelkész-esperes.

Ősi várunk romjai közt, koszorúval kezemben, harczmezőkön a tekintetem! A hitszabadság szellemének, a hitszabadság eszméjének a tudás, a meggyőződés, az igazság erejével bejárt küzdő terein!

S e jelenség megörökítésében a nagy multnak nyitott könyve áll előttünk, ismerleti a küzdőket, a küzdelem helyét idejét, czélját és eszközeit.

Emelkedik a láthatáron a lélek, melynek fénye irányít. Kibontakozik az eszmékért forrongó tömkelegből egy hatalmas agyrendszerrel megáldott gondolkozó elme, s tisztult nézeteivel kutat; a fejlődés, haladás és tökéletesedés vágyaitól vitetve, teremti és alkot, küzd és vissza nem retten.

Világ tudósai! halljátok merészen ujitó szavát a vezérnek: Előre! velem és utánam! Egy az Isten!! Buvárai a léleknek, bajnokai a hitnek, értsétek meg a világosságra jött titkot: a hit Istennek ajándéka, Istennek dolga! Jól megértétek a küzdelem, a szent harcz, az örök béke eszméje: a lelkiismeret szabadsága volt. S tudjátok meg, ezek örök életű eszmék, diadalmas elvek, méltók az ünneplésre, méltók a dicsőítésre...

S ezekben ah! teremtető ész, merészen kutató, elszántan küzdő, az igazság örök eszméjéért harczoló fővezérünk, egyházalapítónk Dávid Ferencz, első unitárius püspökünk: emlékednek áldozunk, eszméidért, elveidért, küzdő kicsiny serged lelkesedve áll meg nagy szellemed előtt s négyszázasztendőt átölve áldjuk még az órát is, melyben született.

Születésed évfordulóján nemcsak ott, hol bölcsőd ringott, hanem itt is, itt a dévai várban, a dévai várnak börtön ajtajában, hol eszméidért mártyr halált szenvedtél, áldozunk emlékednek . . . Koszorut hoztunk dicsőítésre.

A te serged, a magyarországi unitárius egyház rokon-szenyvvel kísérve a tudás és műveltség fenkölt szellemü képviselőitől ; hol a börtön sötét falainak fülledt levegője emésztette testednek végnapjait : lám a türelmi előzékenység megnyilvánulásával nevednek emléket állít s arra dicsőítve koszorut helyez.

Soká késtünk ezzel, talán azért, hogy ejtett sebeink beheggedjenek, avagy, hogy a félreértések sötét felhői fölölünk elvonuljanak, hogy aztán eszméid győzelme, eszméid igazságának diadalma annál világosabb, annál teljesebb, annál dicsőségesebb legyen !

Ime hát a koszoru, melynek levélkéi 400 esztendőnek keretéből füzettek egybe. Szimbolizálják a hálát, a kegyeletet. az elismerést, a köszönetet, a tiszteletet. Szimbolizálják az elvet. Szimbolizálják az önfeláldozást, a hűséget, a szívós ragaszkodást. Szimbolizálják az áldozatkészség, a lelkesedés csodatevő erejét, hatalmát. Szimbolizálják a békét, az összetartást, egyetértést ; a szeretetet Isten, haza és emberek iránt. Szimbolizálják a szabadságot, az emberi lénynek e legszebb jogát ugy természeti, mint erkölcsi világunkban. Szimbolizálják a fejlődés és haladás jogosultságát a ugy a hit, mint a tudás világában ; és szimbolizálják a hitszabadság, a meggyőződés, az igazság és világosság irányító erejét mindenenekben ! Bizonyosága ez a te követőid nevében annak a ténynek, hogy „ama börtön“ s annak ajtajában őrt állott „ama kard“ mind-mind nem állíthatták meg az igazságot utjában, mert lám a te eszméd fenmaradt.

Legyen hát apostoli szellemednek, ujitó és elevenítő eszméidnek dicsőítése, diadalmaidnak győzelmi hirdetője Isten és emberek előtt, szabadságszerető nemzetünk és a nagy világ előtt ez a babérkoszoru, melyet vallásalapítónk Dávid Ferencz, a te nevedet őrző emez emléktáblára a Magyarországi Unitárius Egyház nevében leteszek, hálával, kegyelettel, emlékezet s remény között !

Leteszem, hadd hirdesse mindenfelé e koszoru is, hogy a lelkiismeret-szabadságának a te eszméidnek, az igazság eszméinek győzelmében neved és szellemed innen és túl a tengereken él és örök.

Leteszem, hadd hirdesse e koszoru is, hogy amig lesz bátorító ereje a hitnek és tudásnak, a meggyőződésnek és az igazságnak: addig a te neved, a te szellemed, Dávid Ferencz: a műveltség és felvilágosultság egész tündöklő csillag, világító szövétnek lesz s ki nem hal soha, sohasem!

A koszoru elhelyezése után:

Az emlékezet szárnya hadd lebbenjen, hogy a mult küzdelmében, a mult dicsőségében láthassuk az örök béke, a biztos jövő képét.

XLVII.

Zsinatot bezáró beszéd.

A dévai várban 1910 augusztus 23-án mondotta:

Ferencz József, unitárius püspök.

Méltóságos és Főt. Zsinati Főtanács! Zsinati főtanácsunk s ennek keretében a mi Dávid Ferenczünk születésének 400-dik évfordulója alkalmából rendezett ünnepély e várromok között elhelyezett emléktábla leleplezésével véget ért. Egyházunknak ennél szebb és maradandóbb emlékü ünnepélye nem volt s egyhamar nem is lesz. Ugy képzelem én ezt az ünnepélyt, mintha egy, a tenger hullámain hosszú és kinos éj-napokon át ezer veszély között vergődött hajó népe felett az ég kiderül, a villámokkal terhelt sötét fellegek szétoszlanak, a vihar megszűnik, a hullámok elsimulnak s a hajó népe hálát adva a Gondviselésnek a megszabadításban nyilvánított nagy kegyelmeért, a vitorlákat kifeszítve, Istenbe vetett hittel és bizalommal, jó reménynyel folytatja tovább útját. Mert, valóban, egyházunk élete is ily hányattatás volt több, mint 300 éven át. Hitelődeinknek nem egyszer oka volt felkiáltani: „*Uram, tarts meg, mert elveszünk*“; sőt még nekünk, a ma élő nemzedéknek is kijutott az aggodalomból és félelemből, amit egyházunk kised hajóját csak a mult százban csapkodó hullámok is okoztak. De ime, az Ur meghallgatta a mi könyörgésünket is, szintugy mint hitelődeinkét s ma bizó lélekkel nézhetünk a jövő elébe,

Bizony, csudálatosak az Urnak utai s az ő gondviselése, melylyel az emberek tévedéseit kiegyenlíti s igazságot szolgáltat azoknak, a kik az igazságért életüket is feláldozni készek. Lám, amiért Dávid Ferenczet kora elítélte: az igazság keresésében és annak hirdetésében kifejtett buzgalma és bá-

torsága lőn az ő hirnevének és dicsőségének ország-világ előtt megalapítója és bizonyítéka. És én rendkívül boldognak érzem magamat s nem tudok elég hálát adni Istennek, hogy miután 1868-ban a lelkiismeret szabadságának Erdély bércei között, akkor három százados törvényesítése emlékére Tordán tartott zsinatunkon mondott beszédemben, talán az első pálmaágot tettem nyilvánosan a Dávid Ferencz ma is ismeretlen sírjára! 1879-ben pedig halála háromezázados évfordulójának megünneplésében szintén tevékeny részt vehettem, megengedte érnem e mai ünnepélyt is, midőn nemcsak mi unitáriusok, kevés számu követői, hanem más egyházak tagjai is velünk együtt tisztelettel hajolnak meg a Dávid Ferencz emléke előtt s hitkülönbség nélkül a magunkévá tesszük a próféta szavait: *„Akik sokukat az igazságra visznek, miként a csillagok örökön-örötké fénylenek“*.

Fogadják mindazok, akik ez ünnepélyünkön a testvéri szeretet meleg érzésével részt venni szivesek voltak, egyen-egyen és összesen egyházunk nevében hálás köszönetemet. Fogadják különösen angol és amerikai testvéreink, kik nem tekintve a nagy távolságot s ezzel járó fáradságot, oly tekintélyes nagy számmal jöttek el, jelenlétökkel emelni ez ünnepély fényét s ezzel szeretett magyar hazánk és ebben egyházunk iránt érzett rokonszenvüknek újabb tanujelét adni. Vezérelje Isten békével és szerencsével hazájokba. Legyen Istennek szent áldása mindnyájokon, mindnyájunkon.

Ezzel jelen zsinati főtanácsunk ülését bezárom.

XLVIII.

Bezáró ima,

a dévai várban 1910 augusztus 23-án mondotta: *Gvidó Béla*,
lelkész-esperes.

Népek és nemzetek istene! Örök felség, közös jó Atyánk! Hálánk szava ajkainkon megzendül. Leborulunk előtted befejezésével nagy ünnepünknek. Nevedben kezdtünk. Szent neved imádásával óhajtjuk végezni is emlék-ünnepünket, mely arról győzött meg, hogy immár nem háromszázad képe, hanem négyszáz évnek emléke áll előttünk s hirdeti az igazság, a tudás, a békesség, a szeretet, a lelkesedés alkotó és teremtő hatalmát.

KüzdeImes multunkat dicsőségednek sugari ragyogják be. Ama világosságban, melyet egyházalapítók mély tudása lángra gyújtott, nem a félelem, hanem a bátorság lelke, szellemené kelt új életre, s szabaddá tett a hit, az érzelem, a tudás, a meggyőződés, az igazság nagy, mennyei alkotásaiban.

Ez erő, e hatalom egyedül a tiéd, tőled jött egyedül egy örök Istenünk.

Csudálattal, mély ihletettséggel állunk meg. Nagyságot látjuk e magaslaton, hol napodnak fénye rideg falak romjai közt mutatja a mult idők jeleit; a mit lenn a völgyben a virág nyílásban is érzünk; itt szívünk-lelkünk egybeforrásával, összeolvadásával a mult és jelen felett állva, innen és túlról az Oceánon, oh mint érezzük: uram, a te szereteted nagy, bölcsességed végére mehetetlen, jóságod kibeszélhetetlen!

Az egykori börtönfalak köré gyűlve többé nem a borzalom, hanem az emlékezetből fakadó lelkesedés foglal el. Különböző tájakról — világrészekből — gyűltünk egybe s bár különböző nyelveken imádjuk nevedet, megértettük egymást.

Érezzük, hittel valljuk : testvérszivek összhangzó dobogásából fakad a legszentebb imádság.

Ünnepnapjainkat, emlékünnepeinket két világrész képviselőinek ölelkezése tette örök életűvé. S végeztével ünnepelésünknek nagy munkákon a korona a várban elhelyezett amaz emléktábla, melylyel az ipar és művészet épen úgy, mint a hithűség az áldó kegyeletben megnyilatkozó ragaszkodás és lelkesedés kifejezést nyernek.

Óh e napokért s ezek alkotásaiért nem a miénk, hanem a tiéd uram, minden dicséret és dicsőség!

Ezért magasztalunk, ezért hirdetjük nagy nevednek erejét és hatalmát, s kívánunk lakozni a te orcádnak színe előtt életünknek minden idejében.

Most pedig uram, mielőtt eloszolnánk, most is add reánk áldásodat. Legyen és maradjon velünk, eszméinkkel és elveinkkel a te lelkednek megtartó, életető ereje!

Honnan áldó imádsággal keltünk e szép kies utra, s honnan azóta annyi áldó ima szállt el itt megjelent gyermekeidért, — az édes otthonba, családi köreinkbe vezérelj haza atyánk, Istenünk lelki és testi erőben . . .

Nem feledjük, hogy a hol gyökeret vert hitünk, Árpád öröksége, szent ez a föld itt nekünk. Ennek terein és halmain teremjenek maghozó növények, gyümölcsöző fák, hogy a közös jóllét ezáltal is terjedjen. A haza és szabadság szeretetben s nevednek hálás tisztelésében és imáadásában a honfiakat és honleányokat a testvériség fűzze egybe. Virágozzék hazánkban a földmivelés, ipar, kereskedelem, művészet és tudomány.

Addj közöttünk békességet, hogy tanácskozásaink és alkotásaink messze kihatólag gyümölcsözzenek a munka és kitartó küzdelem termékeny mezején. Emlékeztess uram, időről-időre, hogy együtt és egyenlő akarattal lehetünk kevesen is mindenkor oly erősek, hogy rajtunk semmiféle ellenáramlat diadalt ne vehessen.

Áldd meg nemzetünket jókedvvel, bőséggel. Áldd meg királyunkat uralkodói bölcsességgel, hogy hazánk jóllétét és boldogságát munkálhassa örökkön örökké. Ámen.

TÁRGYMUTATÓ.

I. A jegyzőkönyvhöz.

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Angol és amerikai képviselők és vendégek névsora	6	7
Angol és amerikai képviselők és vendégek fogadtatása	6	7
Angol és amerikaiak közül tiszteletbeli egyh. tanácsosok választása és üdvözlése ..	7, 14	8, 19
Állami ipari szakiskola képviselője	9d	12
Angol unitárius sajtó képviselője	9d	12
Amerikai unitárius társulat képviselői	9d	12
„ universalista egyház „	9d	13
„ keresztény felekezet „	9d	13
Antal Géza dr. elmaradása	9f	14
„ „ „ irata	9g	15
Árkosy Tamás felszentelése	11	17
Angol istentisztelet	—	20
Átvétele az emléktáblának	15c	24
Angolok és amerikaiak adománya	—	26
„ „ „ elutazása	—	26
Blake Odgers dr. tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
Bizottság kinevezése jegyzőkönyv hitelesítésre	8	9
Benkő Mihály jegyzőkönyv hitelesítésre fel- kértek	8	9
Bányai ág. h. ev. egyházkerület képviselője	9d	11
Britt- és külföldi unitárius társulat képviselői	9d	12
Baksay Sándor ref. püspök távirata	9g	15
Borbély Sándor eskütétele	10	16
Bodóczy Sándor felszentelése	11	17
Bartók Géza „	11	17

II

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Benczédi Pál	11	17
Dr. Boros György imája	—	20
Bezáró beszéde a püspöknek Déván	—	25
Csifó Salamon főjegyzőt helyettesít	1	3
Carpenter Estlin József dr. tiszt. egyházi ta- nácsossá választása	7	8
Copeland Bowie tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
Californiai unitárius társulat képviselője ..	9d	13
Csendes tenger partvidéki unitáriusok kép- viselője	9d	13
Csiky Kálmánné üdvözlő távirata	9g	15
Dávid Ferencz emlékünnepe a templomban	9	10
Dunántúli ref. egyházkerület képviselője ..	9d	11
Dunántúli „ „ püspökének üd- vözlő irata	9g	14
id. Daniel Gábor üdvözlő irata	9g	15
Darányi Ignác „ „ „ „	9g	15
Déván fogadtatás, világítás „ és ismerkedési estély	—	21
Déván főtanácsi ülés megnyitása	15a	22
Egyházi tanácsosok eskütétele	4, 10	6, 16
Egyházi tanácsosok (tisztelőbeli) választása az angolok és amerikaiak közül	7	8
Eliot Samuel tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
Emlékbeszéd Kozma Ferencztől	9c	10
Erdélyi ref. egyházkerület képviselői	9d	11
Erdélyi ág. h. ev. „ „ „ „	9d	11
„ ref. theologiai fakultás „ képviselői ..	9d	12
„ muzeum egyesület „ „	9d	12
„ irodalmi társaság „ „	9d	12
Eperjesi theol. akadémia üdvözlő irata ..	9g	15
Eröss Lajos dr. ref. püspök távirata	9g	15
Ebéd	—	16, 20, 27
Emléktábla felirata	15b	23
„ átvétele	15c	24
„ megkoszorúzása	15c	24
Főjegyzőt helyettesíti Csifó Salamon	1	3
Főtanács megalakulása	2	4

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Főtanácsi jegyzőkönyvhitelesítő bizottság ..	8	9
Fekete Gábor főgondnok köszönete az üdvöz- lésekre	9h	15
Fekete Gábor főgondnok ünnepélyt bezárja	—	16
Felhatalmazás a lelkésszentelés módjára ..	12	18
Főtanácsot bezáró püspöki beszéd	—	25
Gvidó Béla közügyigazgatót helyettesít	1	3
Gál Kelemen dr. jegyzőkönyvhitelesítésre fel- kértek	8	9
Genfi nemzeti prot. egyház üdvözlő irata ..	9g	14
Gálfi Mihály felszentelése	11	17
Gyöngyösi Béla felszentelése	11	17
Gvidó Béla beszéde az emléktábla megkoszo- ruzásakor	15e	24
Gvidó Béla imája Déván	—	25
Harrison János tisztt. egyházi tanácsossá vá- lasztása	7	8
Ima a püspöké	9a, 15b	10, 23
Ismerkedési estély	—	16, 21
Indityány dr. Parker Tivadar sirjának meg- koszoruzására	13	18
Istentisztelet	—	20
Ima, dr. Boros Györgyé	—	20
Istentisztelet (angol)	—	20
Ima Gvidó Bélától Déván	—	25
Jegyzőkönyvhitelesítő bizottság	8	9
Józan Miklós ódája	15d	24
Közügyigazgatót helyettesíti Gvidó Béla ..	1	3
Királyunk Öfelségéhez üdvözlő irat	5	6
Kozma Ferencz emlékbeszéde	9c	10
Képviselők a különböző országokból és tes- tületektől	9d	11
Közoktatásügyi miniszter képviselői	9d	11
Kolozsvár város képviselői	9d	11
Kolozsvári róm. kath. egyházközség képviselői	9d	11
„ ág. h. ev. „ „	9d	11
„ ref. „ „	9d	11
„ gör. kath. „ „	9d	11

IV

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Kolozsvári orth. izr. „ „	9d	11
„ kir. ítélőtábla képviselői	9d	11
„ Ferencz József tud.-egyetem képv.	9d	11
„ ref. kollégium képviselői	9d	12
„ közjegyzői kamara képviselői ..	9d	12
„ ügyvédi „ „	9d	12
Kálmán Gusztáv államtitkár irata	9g	15
Köszönet az üdvözlésekre	9h	15
Kisgyörgy Imre felszentelése	11	17
Kiss Sándor „	11	17
Közebed	—	16, 20, 27
László Domokos üdvözlő távirata	9g	15
Lelkészszentelés	11, 12	17, 18, 20
Lőrinczy Dénes urvacsorai beszéde	—	20
Megalakulás	2	4
Meg nem jelent tagok igazolása	2	4
Megnyitó beszéd	9b	10
Magy. kir. állami ipari szakiskola képviselője	9d	12
Málnár Viktor államtitkár üdvözlő távirata ..	9g	15
Merczing tanár üdvözlő távirata Helgolandból	9g	15
Megkoszorúzása az emléktáblának s Gvidó Béla beszéde	15c	24
Ohio államból képviselő	9d	13
Óda. Józan Miklóstól	15d	24
Petrichevich-Horváth Kálmán báró megnyitó beszéde	9b	10
Püspök imája	9a	10
Pozsonyi theol. akad. üdvözlő távirata ..	9g	15
Perczel Ferencz és neje üdvözlő távirata ..	9g	15
Pap László eskütétele	10	16
Péterfi Mihály eskütétele	10	16
Papszentelés	11, 12	17, 18, 20
Pap Zsigmond felszentelése	11	17
Péter Ödön felszentelése	11	17
Pethő Kálmán felszentelése	11	17
Dr. Parker Tivadar sirjának megkoszorúzá- sára indítvány	13	18
Péterfi Dénes egyh. beszéde	—	20

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
Püspök főtanácsot bezáró beszéde	—	25
Piskin fogadtatás	—	21
Sárospataki theol. akad. üdvözlő irata ..	9g	15
Szvacšina Géza üdvözlő irata	9g	15
Szvacšina Géza üdvözlő távirata	9g	15
Szathmáry Miklós dr. felszentelése	11	17
Székely Tihamér felszentelése	11	17
Távollétüket igazolt tagok nevei	2	4
Tárgysorozat megállapítása	3	6
Torda város képviselője	9d	11
Tisza melléki ág. h. ev. püspök üdvözlőirata	9f	15
Dr. Teutsch ág. h. ev. püspök távirata ..	9g	15
Török Sándor eskütétele	10	16
Templomozás	—	20
Templomozás (angol)	—	20
Tánczestély Déván	—	26
Urvacsoraosztás	—	20
Utazás Kolozsvárról — Piski — Vajdahunyad — Dévára	—	21
Ürmössy Károly dr. (ügyvéd) eskütétele ..	4	6
Üdvözlő irat királyunk őfelségéhez	5	6
Üdvözlő beszédek	9e	13
Üdvözlő iratok	9g	14
Üdvözlő táviratok	9g	15
Ünnepélyt bszárás	—	16
Ütő Lajos felszentelése	11	17
Üdvözlése az angol és amerikai tiszt. egyh. tanácsosoknak	14	19
Várady Aurél dr. eskütétele	4	6
Választás tiszt. egyházi tanácsosokká angol és amerikaiak közül	7	8
Végh Mihály jegyzőkönyv hitelesítésre fel- kéretik	8	9
Vajdahunyadon fogadtatás	—	21
Világítás Déván	—	21
Villásreggeli Déván	—	21

VI

	Jegyzőkönyv szám	Lapszám
W. Blake Odgers dr. tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
W. Copeland Bowie tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
Wendte Károly dr. tiszt. egyházi tanácsossá választása	7	8
Zsilinszky Mihály elmaradása	9f	14
„ „ „ üdvözlő távirata	9g	15

II. A függelékhez.

	Lapszám
I. Meghívók és az ünnepély sorrendje	33
II. Ünnepélyt megnyitó ima Ferencz József püspöktől	37
III. Ünnepélyt megnyitó beszéd. Br. Petrichevich-Horváth Kálmán egyházi főgondnoktól	41
IV. Dávid Ferencz emléke. (Emlékbeszéd.) Kozma Ferencztől	45
Üdvözlő beszédek.	
V. Harrison Jánostól, a britt és külföldi unitárius társulat nevében	66
VI. St. John Károlytól, az amerikai unitárius társulat nevében	72
VII. Dr. Perkins Frigyesztől, az amerikai universalista egyház nevében	75
VIII. Dr. Summerbelltől, az amerikai keresztény felekezet nevében	78
IX. Summers F.-tól, az angol unitárius sajtó nevében	81
X. Pokoly Józseftől, az erdélyi ref. egyházkerület és a kolozsvári ref. theol. facultás nevében	83
XI. Dianiska Frigyesztől, az erdélyi ág. h. ev. egyházkerület és a kolozsvári ág. hitv. egyházközség nevében	85
XII. Fekete-Nagy Bélától, Kolozsvár város nevében	87
XIII. Egerházy Lajostól, Torda város nevében	88
XIV. Dr. Farkas Lajostól, a kolozsvári róm. kath. nevében	89
XV. Barabás Samutól a kolozsvári ref. egyházközség nevében	90
XVI. Dr. Udránszky Lászlótól a kolozsvári Ferencz József m. kir. tudományegyetem nevében	92
XVII. Dr. Márki Sándortól az erdélyi muzeumesület nevében	93

Üdvözlő iratok.

Lapszám

XVIII. A genfi nemzeti protestans egyháztól	95
XIX. A dunántuli ref. egyházkerület püspökétől	97
XX. A tiszamelléki evang. püspöktől	99
XXI. Az eperjesi evang. theol. akadémiától	100
XXII. A sárospataki ref. theol. akadémiától	102
XXIII. id. Daniel Gábor tiszteletb. egyh. főgondnoktól	106
XXIV. Dr. Antal Géza theol. tanár, orszgy. képv.-től	108
XXV. Kálmán Gusztáv államtitkártól	109
XXVI. Szvacsina Géza polgármestertől	110

Üdvözlő táviratok.

XXVII. Baksay Sándor ref püspöktől	111
XXVIII. Dr. Eröss Lajos ref. püspöktől	111
XXIX. Dr. Teutsch Frigyes ág. h. ev. püspöktől	112
XXX. Darányi Ignác ny. miniszter, ref. főgondnoktól	112
XXXI. Zsilinszky Mihály nyug. államtitkár, ág. h. ev főgondnoktól	112
XXXII. A pozsonyi ág. h. ev. theol. akadémiától	113
XXXIII. Molnár Viktor államtitkártól	113
XXXIV. Szvacsina Géza polgármestertől	113
XXXV. Perczel Ferencz és nejétől	114
XXXVI. Csiky Kálmánnétól	114
XXXVII. László Domokos mérnöktől	115
XXXVIII. Merczing tanártól	115
XXXIX. Ünnepeélyt bezáró beszéd Fekete Gábor egyházi főgondnoktól	116
XL. Ima dr. Boros Györgytől	121
XLI. Egyházi beszéd Péterfi Dénestől	123
XLII. Lelkészi hivatal célja és gyakorlásának módja. Új lelkészeket felavató beszéd Ferencz József püspöktől	130
XLIII. Urvacsorai beszéd és imák Lőrinczy Dénes lelkész-esperestől	140
XLIV. Emléktábla leleplezési beszéd Ferencz József püspöktől	148
XLV. Dávid Ferencz emléke. Óda Józan Miklós lelkész-esperestől	152
XLVI. Beszéd az emléktáblára koszoru-helyezés alkal- mával Gvidó Béla lelkész-esperestől	155
XLVII. Zsinatot bezáró beszéd Ferencz József püspöktől	158
XLVIII. Bezáró ima Gvidó Béla lelkész-esperestől	160

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ

FŐTANÁCSÁNAK 1910. ÉVI OKTÓBER
HÓ 30—31. NAPJAIN KOLOZSVÁRT
TARTOTT GYÜLÉSÉRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE:

DR. BOROS GYÖRGY,
EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1910.

A MAGYARORSZÁGI
UNITÁRIUS EGYHÁZ

FŐTANÁCSÁNAK 1910. ÉVI OKTÓBER
HÓ 30 – 31. NAPJAIN KOLOZSVÁRT
TARTOTT GYŰLÉSÉRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

SZERKESZTETTE:

DR. BOROS GYÖRGY

EGYHÁZI FŐJEGYZŐ.

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1910.

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ FŐTANÁCSÁNAK
1910. ÉVI OKTÓBER HÓ 30 31. NAPJAIN
KOLOZSVÁRT TARTOTT GYŰLÉSÉRŐL SZERKESZTETT

JEGYZŐKÖNYV.

A főtanácsi gyűlés kezdetét vette reggel $1\frac{1}{2}$ 9 órakor. A tanács tagjai Gvidó Béla h. közügyigazgató afia vezetése alatt a főtiszt. püspök urat és a főgondnok urakat az elnöki szobában fölkeresték és meleg szavakkal üdvözölték, mire a főtiszt. püspök ur és báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur válaszoltak, egyetértésre, szeretetre, egymás megbecsülésére kérvén tanácsos fiait.

ELSŐ ÜLÉS.

Tartatott 1910 október 30-án délelőtt:

Elnökök: Mélt. és főtiszt. *Ferencz József* püspök ur, Mélt. br. *Petrichevich Horváth Kálmán* és részben Mélt. *Fekete Gábor* főgondnok urak. Jegyzett egy ideig *Kisgyörgy Sándor* esperes, azután dr. *Boros György* főjegyző.

Előadó: *Végh Mihály* egyházi és püspöki titkár.

1. Főtiszt. Ferencz József püspök ur megnyitja a főtanácsot a következő beszéddel:

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács! Meg vagyok győződve, hogy nincs itt közöttünk senki, aki Dávid Ferencz első püspökünk és egyházalapítónk születésének 400-adik évfordulója alkalmából a közelebbi múlt augusztus havában

tartott Emlékünnepélyen részt vett, hogy a legnagyobb örömmel ne gondoljon vissza arra. Valamint nem hiszem, hogy akik ezen ünnepélyben részt nem vettek ugyan, de lefolyását részint a lapokból, részint a már kiadott jegyzőkönyvből olvasták, ez ünnepélynek szép, mondhatni fényes sikere felett velünk együtt ne örvidenének e pillanatban is. Oly lélekemelő emlékei vannak ez ünnepélynek, amelyek nemcsak a mi keblünkben fognak kitörülhetetlenek maradni egész életünkre, hanem ragyogni fognak örökre egyházunk történetének évkönyveiben is s mintegy fényoszlopul fognak szolgálni az utánunk jövő nemzedéknek is.

Valóban nem adhatunk elég hálát Istennek kicsiny egyházunknak e diadaláért. Mert én annak tartom a Dávid F. szelleme iránt ez ünnepély alkalmából minden oldalról megnyilatkozott elismerést és rokonszenvet. Magában már az is, hogy angol és amerikai testvéreink közül 100-an jöttek el, velök ugyancsak Amerikából az Universalisták és az ugynevezett Keresztény Felekezet több képviselője, hogy ez ünnepélyünkben részt vegyenek, azt jóval felülemelte a napjainkban különben elég gyakori jubileumokon. De ennél egyházunkra nézve még nagyobb jelentőségűnek tartom azt, hogy hazánk összes keresztény egyházai képviseltették magukat ez ünnepélyünkön s részint élőszóval a küldöttek, részint írásban, akik személyesen nem jelenhettek meg, a legnagyobb elismeréssel üdvözölték a mi Dávid Ferenczünkben a 16-ik száz magyar reformátorát. Ugyancsak ily megtiszteltetésben részesült egyházunk több kulturintézet és testület részéről is. Ezek mellett egyesek is oly nagy számban örvendeztettek meg üdvözlő soraikkal, ami méltán meglephetett. S amit legelőbb kellett volna megemlítenem, vallás- és közoktatásügyi miniszterünk is magas figyelmére méltatva ünnepélyünket, azon magát szintén képviseltetni méltóztatott úgy Kolozsvárt, mint Déván, ahol ünnepélyünk a Dávid Ferencz fogsága és halála helyén, a váromok között egy még szinte épen megmaradt fülkében az ő emlékére állított emlékkő leleplezésével ért véget.

De nem czélom szép sikerrel letolyt ünnepélyünket a maga érdeme szerint ismertetni, amire már a kiadott jegyző-

könyv szerint szükség sincs. Amiket abból kiemeltem, ezt is csak azért tettem, hogy igazoljam vele előbbi állításomat, mely szerint ez ünnepélyünket én egyházunk diadalának tartom s tarthatjuk bizonyára mindnyájan. Vajha e diadalérzettől is lelkesítettve, szent vallásunk és egyházunk iránti szeretetünk, ragaszkodásunk és áldozatkészségünk mindnyájunk kebelében fokozódnék s azoknak érdekében mindent megtennénk, amit megtenni kötelességünk is, hogy azt a lobogót, amelyet a kor-szellem is lengetni kezd, minél magasabbra emelhessük s minél koszoruzottabban adhassuk át utódainknak.

Nagyon sajnálom, mélt. és főtiszt. egyházi főtanács, hogy megnyitó beszédemet nem folytathatom ily örömteljes hangulattal és hangon ; sőt egy igen kellemetlen dologra kell rámutatnom. Értem az ugynevezett Borromeo-encyklikát, mely az egész protestantismust világszerte méltán megbotrántkoztatta s szeretem hinni, hogy a katolikusoknak tisztultabb telfogásu s nemesebben érző része sem találta benne valami nagy örömet. Ebben az encyklikában a pápa a reformácziót nemcsak tévelygésnek nevezi, amihez már hozza vagyunk szokva, hanem a hit és erkölcs perversitásának bélyegzi s a reformátorokról azt mondja, hogy gőgös és lázadó, alantjáró érzelmű emberek voltak, akiknek hasuk volt az istenük.

A „Ne temere“ után ez az encyklika ! A honnan a legtöbb joggal várná az ember, hogy a béke és szeretet szavain kívül más ne hangozzék, a pápai székről, onnan ilyen felháborító ítéletet hallani a reformáczió s annak alkotói felett, ez mégis több annál, hogy a legnagyobb türelem mellett is minden szó nélkül hagyhassuk s legalább vissza ne utasítsuk, annyival inkább, mert abban az ítéletben egy szemernyi igazság sincs. Azt az ítéletet az egész történelem megczáfolja. Avagy nem éppen a.katholikus egyháznak romlottsága, visszaélései s papjai nagy részének is erkölcstelensége abban az időben, hozta-e létre a reformácziót ? Sikerült volna-e ez azzal a nagyhatalommal szemben, a mivel a pápák akkor rendelkeztek, ha a reformácziónak nem lett volna meg az az ethikai alapja, a melyen az felépült és áll. S ma is mely államokban tisztultabbak az erkölcsök s áll magasabban a mi

veltség : a tisztán kath. államokban — a minő különben már alig van egy-kettő — vagy azokban az államokban, a melyekben a protestantismusé a vezérszerep, vagy legalább ellen-súlyozni tudják a kath. egyház hatalmát s befolyással bírnak, annak irányára? Bármily tisztelettel viseltessünk is ennélfogva a pápa és a római kuria iránt, a melynek kétségen kivü nagy része van abban, hogy a pápa egy ilyen encyklikát kibocsátani magát elhatározta, kerülve az erősebb kifejezést, kénytelenek vagyunk azt a legnagyobb roszhiszeműségnek tulajdonítani.

Tekintettel azonban arra, hogy ez az encyklika bármily sérelmes legyen is a protestánsokra nézve, sem a reformáció becsét, sem a reformátorok érdemeit kisebbiteni a világ előtt soha sem fogja, sőt többet árthat a catholicismusnak, mint a protestantismusnak, amennyiben lehetetlen, hogy az ilyen encyklikák végre is el ne idegenítsék az elfogulatlan gondolkozó, bíráló s tisztultabb felfogásu katolikusokat magokat is legnagyobb hithűségök mellett is a róm. kath. egyháztól, vagy legalább gondolkozóba ne ejtsék az iránt, hogy vajjon a róm. kath. egyház nem fog-e az ilyen encyklikákkal, mind több eleven szentet gyűjteni a maga feje felett, a melynek parázsa már is nem egy helyt, nem egy államban érezhető a klerikalizmus ellen megindult ellenszenvben. Tekintettel továbbá arra, hogy ez az encyklika s hasonló encyklikák minket protestánsokat egyházunk jogainak gyakorlásában egyáltalában nem akadályozhatnak meg, tekintettel végre arra is, hogy a meny-nyiben ez az encyklika a felekezetközi béke megzavarására kétségen kívül befolyhat — ismerve a róm. kath. főpapság hazafiságát, valamint az egyházban vezető szerepre hívatott egyének s hivei legnagyobb részének is a felekezetközi béke iránti hajlandóságát és készségét, ez irányban sincs okunk nagyobb súlyt helyezni erre a szerencsétlen encyklikára, részemről a Mlgs és főt. egyh. Főtanácsnak sem tudok egyebet ajánlani, minthogy sajnálatunkat, de egyszersmind megbotránkozásunkat is kifejezve a szóban levő encyklika felett, abban a reformációra és a reformátorokra minden alap nélkül s a történelem meghamisításával szórt vádakát a leghatározottab-

ban utasítsuk vissza, de ne keressünk ezuttal magunknak más jogorvoslatot, mint a mit a történelem nyújt s a protestántismusnak az elfogulatlan közvélemény a jelenkorban is megad. Azonban a midőn békeszeretetünknek ezzel is jelét adjuk, legyünk azért mindig résen egyházunkat és vallásunkat bármely oldalról érhető támadásokkal szemben, hogy azok soha se találjanak készületlenül a védekezésre. Mert ezt sajnos, de úgy látszik, hogy az írás szavai szerint: az idők mégis gonoszok.

A tárgysorozatban kitűzött tárgyakra nem terjeszkedem ki, abból a fontosabbakat nem emelem ki, mert a legjelentősebbeknek látszó tárgyak is bölcs belátást s egyházunk javára szolgáló elintézészt igényelnek. Csak azt az óhajtasomat fejezem ki: vajha tanácskozásainkban is az a szellem nyilvánulna, a mely a Dávid Ferencz 400 éves jubileuma alkalmából mindnyájunk lelkét eltöltötte, gondolatban és érzésben mindnyájunkat összeforrasztott. Ezzel főpásztori szerepével üdvözölve e főtanácsi gyűlésre ily szép számmal megjelent kedves atyámfiai, azt ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

A helyesléssel fogadott, jelentőségteljes beszéd elhangzása után báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur indítványozza a megnyitó beszédnek jegyzőkönyvbe iktatását és köszönet nyilvánítását.

Az E. Főtanács éljenzéssel fejezi ki tetszését, elismerését, köszönetét az elnöki megnyitóért és a maga részéről is kijelenti, hogy a főtiszt. püspök urnak a Borromeo encyklára vonatkozó nyilatkozatait mindenben magáévá teszi. Ezzel a főtanácsi gyűlés megnyitottnak nyilváníttatik.

2. Elnök ur előterjeszti, hogy miután a főjegyzői szék Nagy Lajos főjegyző afia elhunytá következtében üresedésben van, addig is, míg a tárgysorozat rendjén a választás megejtetik, a jegyzőkönyv vezetéséről helyettesítés útján kell gondoskodni. Ajánlja, hogy Kisgyörgy Sándor esperes afia bízássék meg a jegyzőkönyv ideiglenes vezetésével.

Az előterjesztés helyesléssel találkozván, Kisgyörgy Sándor esperes afia a jegyzői széket elfoglalja.

3. Gvidó Béla esperes, h. közügyigazgató afia imában kéri Isten áldását a Főtanácsra és tanácskozására.

E. Főtanács áhitattal vesz részt a buzgó imádságban.

4. Titkár afia felolvassa az E. Főtanács tagjai névsorát. Jelen vannak:

I. Hivatalból:

1. *Központi tisztviselők:* Ferencz József püspök, br. Petrichovich Horváth Kálmán főgondnok, Fekete Gábor főgondnok, dr. Boros György főjegyző, Gvidó Béla h. közügyigazgató, Végh Mihály egyh. és püspöki titkár, Hadházi Sándor pénztárnok, Molnár Sándor jogtanácsos, Árkosy Lajos és Gyulay Árpád számvevők. A jószágfelügyelőség tagjai: Ürmösy Jenő, Hadházi Sándor, Albert Dénes.

2. *Esperesek:* Péterfi Dénes, Lőrinczi Dénes, Gvidó Béla, Kelemen Albert, Kádár Lázár egyh.-köri jegyző, Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, Kiss Sándor, Józan Miklós.

3. *Egyházköri felügyelő gondnokok:* Benkő Mihály, Gothárd Sándor, ifj. Dr. Pataki László, Járay Róbert, Lőrinczi Dénes, László Domokos, Daniel Lajos, Bedő Ferencz.

4. *Iskolai felügyelő gondnokok:* Kozma Ferencz, Gál Jenő, dr. Jankovics Pál, Daniel Lajos, dr. Kozma Endre.

5. *Tanárok:* Péterfi Dénes, dr. Boros György, Csifó Salamon, Nagy Gyula, dr. Nyiredi Géza, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrincz, Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Hidegh Mihály, László Gyula, Márkos Albert, dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, Vári Albert, Pap Mózes, dr. Szolga Ferencz.

II. Egyházi tanácsosok:

1. *Egyházi részről:* Ádámossy Gábor, Antonya Mihály, Bölöni Vilmos, Deák Miklós, Dombi János, Gálfalvi János,

Hadházy József, Iszlai Márton, József Lajos, Kelemen Árpád, Kozma Dimén, Lőrinczi István, Lőfi Ödön, Molnár János, Németh István.

2. *Világi részről*: Dr. Árkosy Gyula, Ádám Dénes, Barabás András, dr. Balázs Ferencz, Balog József, Boér Gergely, Czakó László, Csongvay Géza, Derzsi Domokos, dr. Ferencz Ákos, dr. Ferencz József, dr. Ferenczy Géza, Fülöp Mózes, Gombos Sámuel, Gál Jenő, Gyöngyössy Béla, dr. Kovács Sándor, Kisgyörgy Tamás, Lőrinczi Dezső, dr. Lukácsi József, Lászlóczki Sámuel, Magyar Mihály, Márkos András, Németh Albert, Orbók Ferencz, D. Pataki Sándor, Péterfi Albert, Pákey Lajos, Páll Ferencz, Sikó Géza, Szatmári Gyula, Szentiványi István, Szentkirályi Ferencz, Szatmári Miklós, Török Árpád, dr. Tóth György, Tarcsafalvi Albert, dr. Veress Vilmos, Veress József, dr. Váradi Aurél.

III. *Egyházkörök és egyházkezségek képviselői*:

Dr. Tóth György, dr. Lőrinczi Ákos, Máthé György, dr. Pázsint Mihály, Nagy Béla, Szabó Albert, Máthé Lajos, Geréb Zsigmond, dr. Elekes Dénes, Demeter Dénes, Péter Sándor, Kiss Aladár, dr. Ütő Áron, Barabás István, Iszlai Gábor.

Távolmaradásukat igazolták: Árkosy Béla, Biró Lajos Borbély Sándor, Ajtay János, dr. Balogh György, id. Ádám Dénes, Csegezy Mihály, Deák Lajos, Egyed Ferencz, Faluvég i Áron, dr. Gombos János, Gál Miklós, Hosszu Ferencz, Fekete Ferencz, Imreh József, Mózes Mihály, dr. Nagy György, Killyéni Endre, Létay Máté, Pál Ferencz lelkész, Péterffy Mihály, Rédiger Árpád, Szentiványi Miklós, Szinte Gábor, id. Tana Sámuel, Tóth Vilmos, Varga Dénes.

Minthogy a szabály szerint megkívánt
számu tanácsos jelen van, az E. Főtanács
megalakultnak nyilváníttatik.

5. A tárgysorozat megállapítása rendjén titkár afia
jelenti, hogy a ladamos-alamori Augustinovich-alapítványi
birtok és a pusztaszentmiklósi Dersi János-féle birtok szám-

adásai nem terjeszthetők elő, mivel azok a kezelő személyzet változása s más körülmények miatt nincsenek teljesen elkészülve. Továbbá jelenti, hogy a II. f. fegyelmi bíróság választása kimaradt a tárgysorozatból.

A jelölt számadások tárgyalása levétetik napirendről. A II. f. fegyelmi bíróság választása napirendre tűzetik.

6. Főtiszt elnök ur előterjeszti, hogy a később előadandó jelentés szerint a gazdasági bizottságban a jelen évben helyettesítés rendjén Albert Dénes afia működött, mint-hogy a megválasztott rendes tag lemondott. Ezen állás betöltésre vár s az E. Főtanácstól intézkedést kér.

E. Főtanács az E. K. Tanács intézkedését helybenhagyólag tudomásul veszi, s Albert Dénes afiát a gazdasági bizottság tagjává megválasztja, aki a megválasztást köszönettel elfogadja és buzgó munkásságot ígér.

7. Az E. K. Tanács 913, 969—1910 sz. a. jelenti, hogy egyházköri képviselőknek az 1909—1911. évből hátralevő időre megválasztottak:

1. Az udvarhelyi egyházkörben Demeter Dénes lelkész lemondása folytán megüresedett helyre Péter Sándor lelkész.

2. A küüllői egyházkörben Nagy Béla lelkész lemondása folytán megüresedett helyre Szabó Albert lelkész.

Méltóztassék, ezen jelentést jóváhagyó tudomásul venni és nevezett képviselőktől az esküt bevenni.

Elnök ur ő Mélt. fölhívja azokat a megválasztott egyháztanács afiait, akik az esküt még nem tették le az eskü letételére. Ádámossy Gábor, Bölöni Vilmos, Demeter Dénes, Kisgyörgy Tamás, Német Albert, Péterfi Albert, Sykó Géza afiai az esküt leteszik.

Ugyanakkor az egyházkörök képviselői közül a képviselői eskü bevétetik Péter Sándor és Szabó Albert afiaitól.

E. Főtanács megnevezett afiait egyház-

tanácsosi, illetőleg egyházköri képviselői minőségükben megerősíti.

8. Az E. K. Tanács 508—1910 szám alatt fájdalmas érzéssel jelenti be Nagy Lajos egyházi főjegyző afiának jelen évi május hó 19-én életének 82-ik évében történt elhunytát. Különböző munkakörökben félszázadnál hosszabb ideig volt egyházunknak hasznos munkásságu tagja. Az évek sulya alatt az életerő megtört, a munkás kar aláhanyatlott s helyét üresen hagyta maga után. Az E. K. Tanács jegyzőkönyvében megörökítette emlékét; fájó részvétét írásban is kifejezte az elhunyt családjának; a gyászeseetről külön gyászlapot adott ki és koporsójára koszorut helyezett; sirjánál E. K. Tanácsunk nevében a méltóságos és főtisztelendő püspök ur fejezte ki megható szavakban a veszteséget s búcsuzott el az öreg hű munkástól. Legyen emléke áldott, pihenése csendes!

Előterjesztetik a főtanácsi bizottság idevonatkozó azon javaslata, hogy Nagy Lajos egyh. főjegyző afia emléke a főtanácsi jegyzőkönyvben is örökíttessék meg.

Elnök ajánlja a főjegyzői választás azonnali kitűzését, mely időre a gyűlést fölfüggeszti.

E. Főtanács fájdalommal iktatja jegyzőkönyvébe Nagy Lajos főjegyző afia elhunytát. A boldogult férfit egyházunknak lelkes, odaadó, buzgó és tevékeny tagja volt, Főtanácsunkban a főjegyzői tisztet 34 éven át megelégedésre töltötte be. Emlékét egyházunk kegyelettel fogja őrizni.

A főjegyző választása elrendeltetik. Szavazatszedő bizottsági elnöknek: Józan Miklós esperes, tagoknak Demeter Dénes és Hadházy Sándor kiküldetnek.

A tanácskozás a választás idejére fölfüggesztetik.

9. Elnökség a gyűlést újból megnyitván, a szavazatszedő bizottság beadja következő jelentését: az egyházi főjegyző

ségre beadott összesen 103 szavazat Ebből kapott Dr. Boros György 64, Vári Albert 20, Csifó Salamon 17, Péterfi Dénes 1 szavazatot, üres szavazat 1.

E. Főtanács dr. Boros György afiát egyházi főjegyzővé megválasztottnak jelenti ki, a főjegyzői esküt beveszi s ezzel őt a főjegyzői székbe beiktatja. A főtisztelendő püspök ur meleg, szívélyes főpásztori szavakkal üdvözli és buzdítja, mire főjegyző afia meghatottsággal igéri, hogy hivatalának is, valamint egyházunknak, hűséges tisztviselője lesz, minden ereje és tehetsége szerint.

10. Elnök ur ő Méltósága fölhívja a tanácstagokat a templomba vonulásra, ami megtörténvén meghallgatta Bölöni Vilmos székelyudvarhelyi lelkész afia magasztos imáját és a Róm. VIII.22., 23. o. Filip II. 1—2. v. alapján tartott beszédét, amely eszmei tartalmával megnyerte a köztetszést.

Istentisztelet után a gyűlés újból megnyitván:

11. Főtisztelendő püspök ur megteszi évi jelentését a következőkben:

Méltóságos és főt. Egyházi Főtanács!

Midőn évi jelentésemet, mely Isten kegyelméből a 34-ik, megteendő vagyok, habár megnyitó beszédemben erről már megemlékeztem, évi jelentésemben sem mulaszthatom el, a Dávid Ferencz születésének 400-ik évfordulója alkalmából f. évi augusztus havában tartott emlékünnepevényünkről megemlékezni. E megemlékezés nekem annál jobban esik, mert anélkül, hogy dicsekedni kívánnék vele, nem kis részt tulajdonítok magamnak a Dávid Ferencz nagy szellemének ez ünnepélylyel történt igazságszolgáltatásból. Hiszen amint tudva van, elítéltetése következtében egyházunk is kénytelen volt őt megtagadni. Háromszáz éven át vele neve is el volt temetve. 1868-ban Tordán tartott háromszázados zsinatunkon mondott egyházi beszédemben talán én gyújtottam meg az első mécset

ismeretlen sírján. 1874-ben nevére egy alapot kezdván gyűjteni s ezt követőleg 1879-ben halálának háromszáz éves évfordulóját Székelykeresztúron tartott zsinatunkon megünnepeelvén, ezekkel a Dávid Ferencz emléke mind szélesebb körre kiterjedett. De egyházunk határát még nem igen lépte túl. A f. évben tartott emlékűnnepélylyel azonban sikerült végre elérnünk azt, hogy nemcsak mi, hanem velünk más egyházak is igazságot szolgáltatnak az ő nagy szellemének. S ha ez mindnyájunknak keblét örömmel tölti el, engedje meg a Mélt. és Főtiszt. Egyházi Főtanács, hogy én ebből az örömből fokozott mértékben kivegyem részemet.

Tekintettel már arra, hogy megnyitó beszédemben az ünnepély lefolyásáról is főbb vonásokban megemlékeztem, itt arra nem terjeszkedem ki. Csak annyit kívánok kapcsolatosan megemlíteni, hogy ez ünnepélyünkről a napilapok is általában mind igen rokonszenvesen emlékeztek meg. Nemkülönben az angol és amerikai unitárius egyházi lapok bő ismertetést adtak arról. Azon angol és amerikai testvéreink pedig, akik ez ünnepélyünkön személyesen részt vettek, a legnagyobb elismeréssel és hálával emlékeznek vissza itteni szíves fogadtatásukra, valamint az ünnepély meglepő szép sikerére s mind arra, amit itt éreztek és tapasztaltak. Emellett ugyancsak Angliából megjelenésökkel minket megtisztelt testvéreink 1000 koronát, az amerikaiak 641 koronát gyűjtván maguk között, azt a Déván építendő templom-alap javára el is küldötték nekünk. Rajtunk áll most őket követni s teljes igyekezettel munkálkodni azon, hogy Déván egy kis templomot vagy imaházat építhessünk, ami különben a Dávid Ferencz emlékűnnepély tárgyában készült programmunkban is benne foglaltatik.

Ezzel áttérek rendes évi jelentésemre.

1. Belső emberek választását illetőleg mult évi Főtanácsunk óta:

a) Lelkészeknek rendeltettek: Bölöni Vilmos Sepsiköröspatakról Székelyudvarhelyre; Ürmösi Károly Jánosfalváról Kolozsvárra, Gál Miklós Datkról Sepsiköröspatakra, Péter Ödön lelkészjelölt Jánosfalvára, Benczédi Pál 1.-jelölt Datkra, Veress György Nagyajtáról Brassóba, Árkosi Tamás lelkészjelölt Fo-

garasra, dr. Szathmári Miklós 1.-jelölt Szindre, Kovács Lajos Kissolyomosról Nagyajtára, Pethő Kálmán 1.-jelölt Nyomátra, Nagy Béla Bethlenszentmiklósról Segesvárra, Kisgyörgy Imre Magyarzsákodról Kissolyomosra, Ütő Lajos 1.-jelölt Dombóra, Kovács István Pipérről Bethlenszentmiklósról, Gyöngyösi Béla 1.-jelölt Magyarzsákodra, Balázs András Kénosról Sinfalvára, Székely Tihamér 1.-jelölt Pipére, Rédiger Géza lelkészjelölt Kénosra.

b) Kántortanítóknak: Pálffy Géza Füzesgyarmatra, Oláh Antal Hetesre, Vítális Dezső Szentháromságra, Szabó Rezső Nyárádszentmártonba, Kovács Gyula Haranglábba, Gálffy Ferencz Jobbágyfalváról Vadadba, Benedek Sándor Jobbágyfalvára.

c) Kántoroknak: Ütő Lajos áll. isk. tanító Nagyajtára, Nagy Dénes t.-jelölt Árkosra, Kendi István közs. tanító Kénosra, Kiss Jakab nyug. áll. t. Kövendre, Balázs János közs. tan. Recsenyédre, Kovács László áll. tan. Alsórákosra.

d) Nyugalomba léptek: Szathmáry Mózes szindi és Ütő Lajos dombói lelkész afiai.

e) Elhunytak: Létay Domokos sinfalvi, Raffaj Domokos ujszékelyi és Imecs Lajos komjátszegi lelkész, Pálffy János, Sándor Márton nyug. tanító afiai.

f) Ürességben ez idő szerint csak két lelkési állás van: az ujszékelyi és komjátszegi, nem lévén még szabályszerűen betölthetők. De a jövő év elején ezek is betöltetnek. Mert hiány ez idő szerint még lelkész jelöltekben nincs. De aligha smét ide nem fordul a dolog. Mert azon 12 lelkész jelölt közül, akik múlt évi jelentésem szerint alkalmazás nélkül voltak, különösen az ujonnan szervezett lelkési állások következtében annyira elhelyezkedtek, hogy ma már alig van 1—2 lelkész jelöltünk állás nélkül.

2 Az egyházi anyakönyvek és népesedési kimutatások szerint 1909-ben

A) Kereszteltetett a) fiú 1055

b) leány 1031

együtt . . 2086 ujszülött.

Kevesebb 21-el, mint 1908-ban. Ezekből házasságoⁿ

kivül 272. Ami — sajnos — a szülötteknek 13%-a. A megelőzőtt évben csak 11% volt.

B) Konfirmáltatott	a) fiu	619
	b) leány	558
	együtt	..	1177 növendék.

Kevesebb 150-el, mint 1908-ban.

C) Összeeskettetett:	a) tisztán unitárius	428
	b) vegyes vallásu	247
	együtt	.. 675 pár.

Több 18 párral, mint 1908-ban.

D) Eltemetett:	a) férfinemből	898
	b) nőnemből	789
	együtt	..	1687 halott.

Több 223-al, mint 1908-ban.

E) Átállott egyházunkba	a) férfi	62	} 160
	b) nő	89	

Kilépett egyházunkból	a) férfi	55	} 164
	b) nő	109	

E szerint 4 lélek

vesztesége van az átállásokkal egyházunknak 1909-ben.

F) A lélekszám 1909 év végén volt 77704

1908 " " " 76849

ami 855 lélekszám

gyarapodást mutat. A szülöttek és halottak számát hasonlítva össze, a gyarapodás csak 399. Ugy látszik, hogy lelkész afiai a statisztikai adatok pontosságára nem sokat adnak. A különbségnek oka abban is lehet, hogy akik az egyházközségeken kívül szétszórta laknak, esetleg két helyen is fel lehetnek véve.

A lelkézi szolgálat nem vétetett igénybe Toroczkón 3, Pipén, Korondon, Tordátfalván, Recsenyédén 1 – 1, Orosházán több házasságkötésnél. Zalátán 3 temetésnél. Ez utóbbinak a lelkész távol lakása lehet az oka. Orosházán már egyéb a baj. A többi egyházközségekben elmaradt házasságkötések, azt hiszem, hogy a jelen évben már egyházilag is megáldattak. Mindazáltal nem mulaszthatom el ezuttal is figyelmeztetni lelkész fiait a kura pastorálisnak minél lelkiismeretesebb

gyakorlására. Mert ez egyetlen mód védekeznünk azon támadások ellen, amelyeknek egyházunk hivei több oldalról ki vannak téve. Különösen szétszórta lakó hiveinkre legyenek minél nagyobb figyelemmel. Ne sajnálják a fáradságot őket is koronkint meglátogatni, s a távolabbiakkal levelezést tartani fenn. Ez az a tér, amelyen a lelkész körök megbecsülhetetlen munkásságot fejthetnének ki egyházunk érdekében.

A népesedési kimutatások szerint a házasságkötéseknel sem előnyünkre, sem hátrányunkra szerződések nem kötöttek. Ha ez így lenne, megnyugtató lenne. De okom van benne kételkedni. Csak azt nem tudom, hogy nyereségünk vagy veszteségünk van-e a szerződések által? Ezért e tekintetben is megbízhatóbb jelentéseket óhajtanék kapni lelkész fiaitól.

3. A Dávid Ferencz alapítványnak kezelésem alatt levő része mult évi jelentésem szerint 7227 K 14 fillér volt. A f. évi augusztus 15-ki zárlattal 7462 K 4 fill. Gyarapodás 234 K 90 fillér. Holott ez idő alatt befolyt kamatokban ideszámítva a közpénztárban kezelt tőke jövedelméből fel nem használt s közpénztárnok afia által nekem átadott 322 K 14 fillért és 655 K 97 fill., a kolozsvári templom persely pénzéből 27 K 93 fill., adományokban báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok urtól 50 K, Deréky Gyuláné báró Győrffy Róza urnótól 500 K, Berde Károly urtól 1 K, a gyarapodásnak 1233 K 90 fill. kellene hogy legyen. De ebből 1000 K Norvégiába Christiániában épített első unitárius templom költségeire adományoztatott s így a gyarapodás csak 234 K 90 fillér. A kezelésem alatt levő 7462 K 4 fillért hozzáadva a közpénztárba beadott s ott kezelt 37,820 K 52 fillérhez, az alapítvány lesz 45,256 K 56 fillér. Vajha a folyó évben tartott Dávid Ferencz emlékünnepeley ez alapítvány iránti áldozatkészséget is megújítaná, hogy azt tovább nevelhessük nemcsak tőkésítendő kamataival, hanem újabb adományokkal is. Czéлом volt eziránt külön felhívást is bocsátani ki; de talán lesznek, akik ez évi jelentésemben tett felhívást is figyelemre méltatják s adományaikkal megörvendeztetnek.

4. A báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak április 7-én Budapesten tartott közgyűlésén ezuttal is részt vettem

dr. Bedő Albert meghatalmazott társammal. A jövedelemből ez évre is egyházkerületenkint 10,000 K szavaztatott meg. Legyen áldott a nagy alapító emléke!

5. Bostonban, 1900-ban megalakított „Nemzetközi Tanács“ 5-ik közgyűlését a f. évben Berlinben tartotta meg. E közgyűlésen egyházunk képviselőjében dr. Boros György dékán és Józan Miklós esperes afiai vettek részt. Előbbi felolvasást is tartott. Itt alkalmuk levén találkozni azon angol és amerikai testvéreinkkel, akik Berlinből a mi Dávid Ferenczünk emlékünnepejére szándékoztak eljönni, ez a körülmény kétségen kívül befolyt arra, hogy illetők az utitervet megállapítva és szíves fogadásunkról biztosítva, angol és amerikai testvéreink csakugyan oly jelentékeny szép számmal jöttek el hozzánk részt venni ezen ünnepélyünkön.

Ezzel kapcsolatban emlitem meg azt is, hogy a ref. Konvent a Kálvin születésének 400-ik évfordulója alkalmából mult évi október 31-én Budapesten rendezett ünnepélyre egyházunkat is meghíván, az egyházunk képviselőjében budapesti atyánkfiaival tized magammal részt vettem; amit a Konvent örömmel fogadott.

6. Ugyancsak a mult évi október 27—30. napján budapesti egyházközségünkben püspöki vizsgálatot tartottam. Erről a jegyzőkönyvet az E. K. Tanácsnak beadtam, de nem mulaszthatom el a Mélt. és Főtiszt. egyházi Főtanácsnak is tudomására hozni azt az örömdetes tényt, hogy az egyházközség jelenleg már szép házának teljes haszonélvezetéhez jutott, amihez különben, ha a csődtömegtől és az igényrészeseiktől a haszonélvezetet megszereznie nem sikerült volna, csak 1940-ben jutott volna. Igaz ugyan, hogy az egyházközségnek ez jelentékeny nagy áldozatába került, mert a haszonélvezet megváltása 68,000 s a ház jókarban tartásával s más, ez ügylettel járó kötelességekkel több mint 91.000 koronájába került, de így is a házbérekből a házon levő kölcsöntőke annuitása, adók, kezelési stb költségek fedezete mellett is évi 3—4000 korona jövedelemre, esetleg a házbérek emelkedésével még többre is lehet kilátása.

E vizsgálat rendjén szerzett tapasztalataimból örömmel

emelem ki még gondnokafiának és a kebli tanácsnak az egyházközség ügyei körül tanusítani szokott lelkiismeretes és odaadó buzgóságuk mellett, lelkészafiának azt a ténykedését is, mely szerint, tekintettel arra, hogy Budapesten nagyszámu unitárius székely munkás és cseléd van, akik vasárnap délelőtt nem igen tudnak a templomba elmenni, ezek számára minden hó első vasárnapján délután egy községi elemi iskola tantermében külön istentiszteletet tart, amelyen rendszerint 30—40 székely munkás és cseléd van, akik enélkül könnyen elfelejtkeznének egyházi hovatartozóságukról.

7. Az ujonnan szervezett lelkészi állások közül a füzesgyarmati és petrozsényi állások betöltéséről már mult évi jelentésemben megemlékeztem, azóta a fogarasi, brassói és segesvári állásokat is betöltöttem. A brassói lelkész, Veress György beiktatására személyesen mentem el Végh Mihály egyházi és püspöki titkár és dr. Nyiredy Géza gimn. tanár afiai kíséretében. Brassóban nemcsak az egyházközség, hanem a város és a más egyházközségek részéről is a legmelegebb fogadtatásban részesültem s minden oldalról örömeiket fejezték ki azíránt, hogy Brassóban önálló lelkészi állást szerveztünk. A beiktatás f. évi márczius 20-án folyt le a reformátusok szép templomában, amely ünnepélyben az összes hivatalok és egyházak felekezeti különbség nélkül részt vettek. A református egyházközség testvéri indulattal telajánlotta továbbra is hiveinknek istentiszteletek tartására, amíg mi is ottan templomot építhetünk. Ez ünnepélyre a háromszéki egyházkörsből Szentiványi Miklós felügyelő-gondnok afiával ugy a lelkészek, mint világi hiveink közül többen megjelentek.

Segesvárt is ugyancsak márczius 20-ra levén kitűzve a kirendelt lelkész, Nagy Béla beiktatása, abban már nem vehettem részt, hanem elküldöttem Csifó Salamon theolog. tanár afiát, aki aztán lelkészafiának a medgyesi és erzsébetvárosi társegyházközségekben tartott beköszöntőjén is jelen volt s beiktatásában tényleges részt vett. E lelkészi állás szervezését is mindenütt nagy örömmel fogadták.

Fogarason már csak illetékes esperes afia végezte a lelkész beiktatását, de amikor Brassóban voltam, az egyház-

község küldöttsége, Árkosy Tamás lelkész s Bedő Ferencz gondnok afiai vezetésök alatt szintén megtiszteltek azzal, hogy Brassóba jöttek. Itt aztán alkalmam volt őket is hitbuzgóságra s az egyházközség érdekében tevékenységre és áldozatkész-ségre buzdítani és lelkesíteni.

Ezekben ugyan az ujonnan szervezett egyházközségek közül egyikben sincs hiány. De fenntartásuk, fejlődésük és megszilárdításuk, tekintettel különösen csekély lélekszámukra s anyagilag is gyengeségükre, jelentékeny áldozatot kíván az egyház részéről, amitől szintén remélem, nem fogunk elzár-kozni. De másfelől nem tehetem hogy ne figyelmeztessem az illető egyházközségeket, hogy kívánságaikat ők is korlátozzák, mert templomot építeni egyszerre mindenütt, amint óhajtanák, nem lehet. Az egyháznak sincs módjában. De ezért bizalmu-kat ne veszítsék el. Róma sem egyszerre épült.

Kitartással, türelemmel és Isten segedelmével rendről-rendre talán mégis sikerül egyházunknak ez újabb őrtornyait is képzíteni.

Kapcsolatosan ezekkel, megemlítem még, hogy munkába vettem ez ujonnan szervezett lelkészi állások számára, ha lehetséges lenne a kongruát megnyerni, ami ha sikerülne, egy nagy lépés lenne e lelkészi állások biztosítására és az egyházközségek megszilárdítására.

Igen sajnálom, hogy budapesti és brassói egyházköz-ségeinken kívül több egyházközségünket nem látogathattam meg. Borsodi egyházközségünk által ujonnan épült templom felszentelését szándékoztam volt magam személyesen végezni s ugyanakkor a szomszédos egyházközségeink közül többet meglátogatni. De épen az elindulásomra kitűzött napot megelő-zőleg meghülésem e szándékomban — legnagyobb sajnála-tomra — megakadályozott. Pedig igazán vágytam e történeti nevezetességre — sajnos — már kis egyházközségünket, amely különben csekély számu hívei mellett is, csak temploma fel-építése körül tanusított buzgóságával és áldozatkészségével is méltán elismerést érdemel, vágytam, mondom, meglátogatni, valamint az egyhözség is a legnagyobb örömmel nézett e látogatásom elébe. De hiába: ember tervez, Isten végez. Kü-

lönösen ebben a korban, amelyben én is vagyok, még a tervezés is szűk határok közé szorul.

És ezzel jelentésemben épen azokhoz érkeztem, akik nem is terveznek — halottainkhoz. Ezek között először is f. évi május 19-én elhunyt Nagy Lajos egyházi főjegyző afia sirjára teszem le a kegyeletes megemlékezés koszoruját. Benne egyházunk mellett, melynek ő időközönként mint tanár, pénzügyi jegyző, pap, esperes s végre egyházi főjegyző 55 éven keresztül hűséges szolgája volt, én is azon barátaim egyikét vesztettem el, akikkel barátságom még az iskola padjain szövődött s akikből, különösen egyházunk szolgálatában, alig van még egy-kettő, akikkel még kezét szoríthatok. Mult évi egyházi Főtanácsunk óta egyházi tanácsos afiai közül belső embereink változásánál már említett Léтай Domokos, Pálffy János és Raffaj Domokos esperes, egyházunknak szintén ez egyik legrégebb hű és lelkiismeretes szolgáján kívül elbuntak még a világiak közül Hajós Gyula, Végh István, dr. Gálffy Endre városunkban köztisztvisletben élt orvos és Kanyaró Ferencz nyug. tanár, kolozsvári főgimnáziumunknak éveken át irodalmilag is munkás tanára. Kísérje mindnyájukat a mi fájó részvétünk. Nyugodjanak csendesen!

Egyházunk más ügyeiről az E. K. Tanács jelentéséből fog értesülést nyerni a Mélt és Főtiszt. egyházi Főtanács. Tisztelettel kérem, méltóztassék évi jelentésemet tudomásul venni és elfogadni.

Kolozsvár, 1910. október hó 26.

Ferencz Jóssef,
unitárius püspök.

A főtiszt. püspök ur jelentését E. Főtanács éljenzéssel fogadja.

12. Titkár afia olvassa az *E. K. Tanács évi jelentését* a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!

Az elmúlt évi augusztus hóban tartott E. Főtanácson beterjesztett évi jelentés után végzett munkálkodásáról E. K.

Tanácsunknak jelentésünket tisztelettel tesszük meg a következőkben.

1909. év november havában rendkívüli E. Főtanács és jelen év augusztus havában Zsinati Főtanács tartott, ez üléseken fölvelt és közreadott jegyzőkönyvek hű képet nyujtának azok lefolyásáról. A hozott határozatokat végrehajtottuk. Hálánk emelkedik az ég urához, hogy martyr püspökünk Dávid Ferencz születése 400-adik évfordulóját az ő emlékéhez méltóan, általános rokonszenvtől kísérve ünnepelhette meg Egyházunk. Szívünk, lelkünk magasztos érzete és gondolata még most is fennen dobogtatja keblünket s önkéntelenül is fogadást teszünk, hogy az ősök dicső emlékéhez méltóan, hűen szeretett Egyházunk javára, előmenetelére munkálunk mindekben. Kerüljük a netaláni ellentéteket, oszlatjuk az esetleges félreértéseket, mert egy cél felé kell törekedni mindnyájunknak, egyházunk, vallásunk, szent eszményeink tiszta lobogójának diadalra juttatására. Ez érzet forrassza egygyé továbbra is szívünk, lelkünket és tegye áldottá életünket, eredményessé működésünket.

Az elmúlt évben beterjesztett jelentés után lefolyt 15 hó alatt iktatóra érkezett ügydarabok száma 1600. Az E. K. Tanács tartott 27 ülést, 661 jkv. pont alatt hozva meg határozatait. Az azonfelüli ügydarabok elnökileg intéztettek el. Ugy az elnöki, mint a Tanácsban intézett ügyeknél Egyházunk előmenetelére irányult minden törekvésünk. Lehet hiány, fordulhat elő panaszhang is, de E. K. Tanácsunkat semmi mellék tekintet nem befolyásolja, nem irányíthatja.

Az egyházkörökből a megtartott esperesi vizsgálatok iratainak tanusítása szerint, ugy a valláserkölcsi, mint anyagi ügyeket illetőleg a jelentések általánosságban megnyugtatók. Az áldozatkészség jeleivel mindenütt találkozunk. Az 1909. évet illetőleg megtartott esperesi vizsgálatok adatai szerint, az összes egyházkörökben az évi kegyes adományok és közmunkák értéke: 27291 kor. 30 fillért teszen ki.

Itt említjük föl, fájó érzetünk kifejezésével, a keresztsuri egyházkör lelkes buzgóságu esperese, ujszékelyi lelkész Raffaj Domokos afiának elhunytát. 40 évnél több időre terjedt egy-

házi szolgálatát a kötelességérzete és tudata jellemzi. Meghatóan igazolja ezt, hogy jelen év július hó 16-án bekövetkezett halála előtt esperesi terjedelmes és minden részletre kiterjedő évi jelentését elkészítve mintegy örökségképpen hagyta hátra s olvastatott fel az egyházkör évi közgyűlésében. Az E. K. Tanács jegyzőkönyvileg is megörökítve emlékét, részvétérzetét írásilag is kifejezte hátrahagyott családjának. Legyen áldott emléke a hű munkásnak.

Az egyházközségek pénz és gabona vagyonáról az 1909. évi számadások adatai alapján a következő kimutatást adjuk:

I. *Püspöki vizsgálat* alatt álló egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	48.511 K 06 f.
„ kiadás „	45.110 „ 07 „
Pénzmaradvány	..	3.400 K 99 f.
Összes pénzvagyont 1909. év végén	218.208 „ 47 „
Az előző évinél több	7.487 „ 50 „
Összes teher	452.552 „ 55 „
Az előző évinél kevesebb	38.292 „ 17 „

II. *A kolozsdobokai egyházkörben* az egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	6.340 K 36 f.
„ kiadás „	5.177 „ 64 „
Pénzmaradvány	..	1.162 K 72 f.
Közalap vagyona	1.408 „ 56 „
Magtáralap vagyona	1.270 „ — „
Kepealap „	170 „ — „
Orgonaalap „	48 „ 16 „
Vegyes alapok vagyona	250 „ — „
Összesen	..	10.309 K 44 f.
Az előző évinél több	648 „ 56 „
Adósság	10.280 „ — „
Az előző évinél kevesebb	960 „ — „
Az évi kegyes adományok értéke	28 „ 40 „

III. Az *aranyostordai egyházköri* egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	56.589	K 37	f.
„ kiadás „	48.229	„ 96	„
Pénzmaradvány ..	8.359	K 41	f.
Közalap vagyona	128.362	„ 73	„
Kepealap „	59.751	„ 21	„
Magtáralap „	380	„ 51	„
Építésialap „	299	„ 99	„
Vegyesalapok vagyona	3.933	„ 69	„
Összesen ..	201.087	K 54	f.
Előző évinél több	7.547	„ 11	„
Adósság	7.499	„ 12	„
Előző évinél kevesebb	1.781	„ 98	„
Gabona vagyon	422	Hl 16	l.
Ar előző évinél több.. .. .	243	„ 93	„
Az évi kegyes adományok és kömunkák értéke	2596	K 81	f.

IV. A *küküllői egyházköri* egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	21.839	K 82	f.
„ kiadás „	19.819	„ 29	„
Pénzmaradvány ..	2.020	K 53	f.
Közalap vagyona.. .. .	7.727	„ 07	„
Kepealap „	15.305	„ 28	„
Magtáralap „	101	„ 99	„
Építésialap „	1.766	„ 50	„
Orgonaalap „	866	„ 50	„
Templom- és toronyalap vagyona	14.576	„ 59	„
Iskolaalap vagyona	64	„ 81	„
Vegyesalapok „	24.753	„ 70	„
Összesen ..	65.162	„ 44	„
Az előző évinél több	5.654	„ 86	„
A pénzmaradvány az alapok vagyonába beszámíttatott.			
Adósság	19.937	K 86	f.
Az előző évinél több	6.156	„ 20	„

Gabona vagyona	38 Hl 72 lit.
Az előző évinél kevesebb	40 „ 08 „
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	4.335 K 49 f.

V. A *marosi egyházköri* egyházközségekben az 1909. év végén :

Összes bevétel volt	76.936	K	06	f.
„ kiadás „	68.394	„	06	„
Pénzmaradvány ..	8.542	K	00	f.
Közalap vagyona.. .. .	47.172	„	21	„
Kepealap „	39.488	„	13	„
Magtáralap „	386	„	66	„
Iskolaalap „	1.521	„	40	„
Vegyesalapok vagyona	48.744	„	95	„
Összesen ..	145.855	K	35	f.
Az előző évinél több	12.254	„	85	„
Adósság	56.660	„	86	„
Az előző évinél több	931	„	28	„
Gabona vagyon	396	Hl	46	lit.
Az előző évinél kevesebb .. .	14	„	34	„
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	5.175	K	49	f.

VI. *A sz.-kereszturi egyházköri* egyházközségekben az
1909. év végén :

Összes bevétel volt	53.958	K 72 f.
„ kiadás „	45.398	„ 92 „
	Pénzmaradvány ..	8.559	K 80 „
Kőzalap vagyona..	37.840	„ 53 „
Magtáralap vagyona	1.649	„ 75 „
Kepealap „	47.809	„ 74 „
Épitkezésialap „	28.298	„ 04 „
Orgonaaalap „	5.862	„ 18 „
Toronyalap „	12.264	„ 84 „
Iskolaalap „	7.057	„ 15 „
Vegyes alapok vagyona..	17.468	„ 67 „
	Összesen ..	170.810	K 70 f.

Az előző évinél több	1.569	K 58 f.
Adósság	24.076	„ 66 „
Az előző évinél kevesebb	4.620	„ 52 „
Gabona vagyon	957	Hl 25 lit.
Az előző évinél több	15	„ 95 „
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	6.378	K 34 f.

VII. Az udvarhelyi egyházköri egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	44.167	K 92 f.
„ kiadás „	40.908	„ 56 „
Pénzmaradvány	3.259	K 36 f.
Közalap vagyona	19.534	„ 73 „
Kepealap „	22.165	„ 54 „
Magtáralap „	2.977	„ 39 „
Építkezési alap vagyona	10.602	„ 31 „
Orgonaalap vagyona	458	„ 31 „
Torony- és harangalap vagyona	2.678	„ 68 „
Iskolaalap vagyona	4.031	„ 49 „
Vegyesalapok „	35 362	„ 88 „
Összesen	101.070	K 69 f.
Az előző évinél több	7.315	„ 81 „
Adósság	17.585	„ 22 „
Az előző évinél kevesebb	7.765	„ 93 „
Gabona vagyon	1.448	Hl 79 lit.
Az előző évinél kevesebb	46	„ 60 „
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	5.675	„ 44 „

VIII. A felsőfejéri egyházköri egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	9.828	K 69 f.
„ kiadás „	8.013	„ 09 „
Pénzmaradvány	1.815	K 60 f.
Közalap vagyona	5.831	„ 40 „
Magtáralap „	2.125	„ 09 „

Kepealap vagyona	11.898	K 73 f.
Orgonaalap „	1.069	„ 12 „
Toronyalap „	213	„ 36 „
Ifjuságialap „	719	„ 66 „
Vegyes alapok vagyona	4.285	„ 63 „
Összesen	27.958	K 59 f.
Az előző évinél több	2.932	„ 02 „
Adósság	3.888	„ 27 „
Az előző évinél kevesebb	248	„ 55 „
Gabona vagyon	77	Hl 17 l.
Az előző évinél több	30	„ 45 „
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	2.201	K 52 f.

IX. *A háromszéki egyházköri egyházközségekben az 1909. év végén:*

Összes bevétel volt	60.759	K 01 f.
„ kiadás „	42.474	„ 36 „
Pénzmaradvány	18.284	„ 65 „
Közalap vagyona	172.374	„ 62 „
Templom- és kepealap vagyona	123.291	„ 23 „
Magtáralap vagyona	3.708	„ 64 „
Építkezési alap vagyona	2.704	„ 12 „
Orgonaalap „	2.821	„ 62 „
Toronyalap „	731	„ 63 „
Iskolaalap „	1.688	„ 58 „
Vegyesalapok „	12.844	„ 17 „
Összesen	338.449	„ 26 „
Az előző évinél több	4.058	„ 11 „
Adósság	4.009	„ 20 „
Az előző évinél kevesebb	49	„ 20 „
Gabona vagyon	1.548	Hl 86 l.
Az előző évinél több	26	„ 68 „
Az évi kegyes adományok és közmunkák értéke	450	„ 37 „

X. A *duna-tiszamenti egyházköri* egyházközségekben az 1909. év végén:

Összes bevétel volt	28.570 K 72 f.
„ kiadás „	26.771 „ 76 „
Pénzmaradvány	1.798 K 96 f.
Közalap vagyona	12.666 „ 94 „
Magtáralap „	4.137 „ 08 „
Épitkezési alap vagyona	6.335 „ — „
Toronyalap vagyona	266 „ 45 „
Iskolaalap „	200 „ — „
Vegyes alapok „	1.719 „ 42 „
Összesen	27.123 K 85 f.
Az előző évinél több	9.530 „ 65 „
Adósság	66.238 „ 20 „
Az előző évinél több	827 „ 08 „
Az évi kegyes adományok értéke	449 „ 44 „

Egyházunknak 1910. évre a következő államsegélyek utaltattak ki:

Az 1848. évi XX. t. cz. alapján	120.000 korona
Évi egyházi államsegély	100.000 „
Tőkegyarapítási államsegély	15.800 „
A kolozsvári főgimnázium részére iskola fenntartói államsegély	32.000 „
A székelykereszturi gimnázium részére is- kola fenntartói államsegély	17.000 „
Középiskolai rendes tanáraink személyi pót- léka	11.780 „
Lelkészeink kongrugájába I. félévre 57.885 K. 30 f. II-ik félévre 56.172 K. 06 fillér, együtt	114.057 K 36 f.
Segédlelkészi átalány czimen	2.000 „ — „

Ezen kívül elemi népiskolai tanítóink fizetés- és korpót-
lékának fedezésére, valamint tandíj kárpótló államsegély czi-
men, az illetők nevére utalva, együttesen szép összegű állam-
segély engedélyeztetett.

Az 1909. évi főtanácsi bizottság tagjai a nyomdaalap
gyarapítására 155 kor. adományt adtak. A főgimn.-ban 1859-ben

végzetek 100 korona alapítványt. Az 1879. tanévben végzetek korábban tett alapítványuk gyarapítására 464 korona adományt. Az 1884. évben végzetek 470 kor. adományt. Az 1888. évben végzetek alapítványának gyarapítására Mózes Endre afia 30 kor. adományt. Az 1898. évben végzetek 200 kor. alapítványt. Dr. Vernes István afia az osztálytársai által korábban tett Boros Sándor alap gyarapítására 50 K. adományt.

A kolozsvári Általános Bank különböző czélokra 1500 kor. adományt.

A kolozsvári Közhasznú Takarékpénztár szintén különböző czélokra 250 kor. adományt.

Benkő Mihály egyh. tanácsos afia az általa tett konv. alapítvány gyarapítására 41 kor. 45 fl. adományt

Péterfi Zsigmond nyug. vasuti igazgató korábban tett alapítványa gyarapítására, a főtisztelendő püspök ur jelen évi névnapja alkalmából is 50 koronát és egy Dávid Ferencz szobor javára szintén 50 kor. alapítványt.

Ugyancsak a Dávid Ferencz szobor javára Gálfi Lőrincz theol. tanár afia 50 korona adományt. Gerő Nándor salgótarjáni bányaigazgató 1909—10. tanévre is egy szegény tanuló konviktusi segélyére 100 korona adományt, dr. Ferencz József egyházi tanácsos afia egy szegény, de szorgalmas és jómagaviseletű tanuló 1910—11. tanévi konviktusi költségeinek fedezésére 250 korona adományt.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán egyházi főgondnokunk ömértósága főgimnáziumunkban a jól tanulók jutalmazására ez évben is 300 korona adományt tett.

Mindezen nagybecsű adományokat, alapítványokat, E. K. Tanácsunk hálás érzettel fogadta el és azokért köszönetét írásban is kifejezte.

Tanáraink jelen évi értekezlete Kolozsvárt tartatott meg márczius hó 30-án. Ez értekezletek tanulságos és szükséges volta ez alkalommal is beigazolódott. A tartott felolvasások nyilvánosságra adása meghatározottat.

Theologiai intézetünkhöz rendes tanároknak Csifó Salamon és Gálfi Lőrincz afiai, főgimnáziumunkhoz rendes vallás-tanárnak Vári Albert afia ünnepélyesen beiktattattak.

Lelkészjelölteknek fölvétettek: Székely Tihamér, Rédiger Géza, Szász Dénes, Bartók Endre szakvizsgálatot sikerrel kiállott lelkész növendékek.

Az oxfordi theolog. akadémián tanulmányai tovább folytatására kijelöltetett Györfi István lelkészjelölt, aki az előzetes vizsga letétele után már elutazott Angliába.

Fizetési emelkedésben részesült Csifó Salamon theol. tanár.

A Berde Mózsza 1000 kor. tanári jutalomdíj 1909—10. tanévre Gálfi Lőrincz theolog. tanárnak ítéltetett oda.

Ugy theologiai intézetünk, mint középiskoláink 1910—11. évi tantárgyfelosztásait jóváhagytuk.

Az 1910—11. tanévre kolleg. konviktusi kedvezmények élvezetére fölvétetett 132 tanuló. A kiosztott konv. kedvezmények értéke 18740 korona. Tekintve e meglepően szép összeget, lehetetlen hálánkat nem emelni ég felé, hogy szegény tanulóinknak csupán konviktusi kedvezményre ily tekintélyes összeget lehet fordítanunk. Ez összeghez a kökösi Serester Anna hagyomány is 300 koronával járul.

Kolleg. tanulóink 1909—10. tanévre is megfelelő összegű tandíj és szünidei konv. díj elengedésében részesültek.

A drágasági viszonyok miatt a kolleg. konv. bérlő díját az 1910—11. tanévre is emelni kellett. Sajnos, hogy a tanulók megterhelését most már nem kerülhettük el. Ez ügyben a tárgysorozat rendén külön előterjesztést is teszünk.

Kolleg. internátusi felügyelőnek 1910—11. tanévre alkalmaztatott Sándor János, ki az elmúlt tanévben is alkalmazva volt és Lukácsi Sándor végzett tanárjelölt. Az intézet és tanulóinak érdekének figyelembe vételével, a jelen évben két tanárjelöltet kisegítő felügyelőnek is alkalmaztunk.

A dr. Nagy Károly emlékalap élvezésére Gelei Kálmán orvosi pályára készülő ifjút vettük fel.

Gálfi Lőrincz gymn. tanárnak theolog. tanárrá alkalmaztatása folytán a kolozsvári főgimnáziumi tanárok megfelelő fizetési fokozatba előléptettek.

Kovács Kálmán kolozsvári főgimn. tanár az állami ki-nevezésre fenntartott és üresedésbe jött egyik tanszékre helyezettett át.

Tanárainknak, az illető igazgatóságok fölterjesztésére, engedélyeztük a mellékfoglalkozást és egyben határozottat, hogy úgy a tanárok, mint a központi közigazgatási tisztviselők bármely mellékfoglalkozást csak az E. K. Tanács engedélyével folytathatnak.

Ötödéves korpótlék utaltatott Pálfi Márton, Hidegh Mihály kolozsvári főgimn. tanároknak.

A székelykereszturi gimn. ösztöndíj helyekre 1910—11. tanévre fölvetetett 81 tanuló 4574 kor. 12 f. élvezetébe.

A székelykereszturi gimn. tanárok közül dr. Szolga Ferencz, Szentmártoni Kálmán, Péter Lajos tanárok, az állammal kötött szerződés alapján, állami kinevezésre fenntartott tanszékre helyeztetek át.

A székelykereszturi gimnáziumhoz 1910—11. tanévre internátusi felügyelőnek Barabás Tibor végzett tanárjelölt alkalmaztatott.

Kuncz Elek kormányképviselő 1909—10. tanévben is hivatalos látogatásokat tett középiskoláinkban. Megnyugvással vettük tudomásul, hogy a kolozsvári főgimnáziumnál tapasztalt belső és külső dolgok felett ez alkalommal is elismerését fejezte ki. Kereszturi gimnáziumunk tanítás ügyét is megfelelőnek tapasztalta, azonban az elhelyezést ezuttal is türhetetlennek jelezte. Sajnos, hogy a létező hiányok csak az új épület megépítésével enyészethetők el. E tekintetben külön jelentést is terjesztünk az E. Főtanács elé.

Gróf Apponyi Albert volt vallás és közoktatásügyi miniszter urnak a miniszteri széktől megválása alkalmából küldött iratra válaszólag köszönetünket fejeztük ki miniszterségének ideje alatt. Egyházunk iránt többször tanusított jóakaratáért. Székely Ferencz ideiglenes és azután gróf Zichy János rendes vallás- és közokt. miniszter urakat a miniszteri szék elfoglalása alkalmával üdvözlöttük és Egyházunk iránti jóindulatra kértük fel.

Az év elején a betéti összegek nagyságának kitüntetésével, megjelöltük azokat a kolozsvári pénzintézeteket, melyeknél egyházunk pénztőkéi elhelyezhetők.

A felszámolás alatt álló „Kolozsvári Iparosok Hitelszö-

vetkezete“ ügyei mind ez ideig nem bonyolítottak le. Az előjelekből ítélve, bár sajnálatos, Egyházunk sem kerülheti el a veszteséget. Ez intézetnél volt elhelyezve a toroczközi egyházközségnek egyházunk pénztárában kezelt tőkéje is, s minthogy ez intézet már évek óta nem fizette még a kamatokat sem, hogy az egyházközség nagy hátrányt ne szenvedjen, E. K. Tanácsunk az egyházközségnek pénztárunkban kezelt csaknem 12.000 koronát tevő tőkéjét a közalap terhére kiadta.

A székelyudvarhelyi egyházközség tulajdonát tevő „László Ferencz alapítvány“ ügyei rendeztetvén, az E. K. Tanács, mint a végrendelet intencioival megegyezőt, engedélyezte, hogy az alapítványi tőke kamatainak 80%-ka az egyházközség lelkészeinek javára és 20% a tőke gyarapítására használtassék fel.

A főtisztelendő püspök urnak számadásos évi jelentését a kezelése alatt álló Dávid Ferencz emlékalapról az alap érdekében kifejtett buzgó fáradozásának méltányló elismerése és köszönet kifejezése mellett vettük tudomásul.

Az 1909. évi kisebb számadásokat, számvevősegi felülvizsgáztatás után jóváhagytuk.

Jogtanácsos afiának félévi jelentéseit a peres ügyek állásáról tudomásul vettük és a kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtettük.

Sajnálattal említjük fel, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, a segédlelkészi átalány felemelése és segédlelkészi állások szervezése tekintetéből tett feliratunkra kedvetlen választ kaptunk.

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 98. jk. sz. határozatának megfelelőleg folyamodtunk a földmívelésügyi miniszterhez a települni óhajtó unitáriusok letelepedésének biztosítása iránt. Feliratunkra csak annyi értesítést nyertünk, hogy a mennyiben azokban a községekben, melyeknek telepítéssel való megerősítése céloztatik, az unitárius egyház már szervezve van, a miniszter ur gondoskodni fog arról, hogy unitárius vallású telepesek is elhelyeztessenek.

Templomi énekes könyvünk újabb kiadása szükségessé

válván, hogy a hivek jutányosabban juthassanak hozzá, házⁱ kezelésben ujra kiadtuk.

A bölöni egyházközség iskolájának államosítását engedélyezvén az állammal kötött szerződést aláírtuk.

Az Erdélyi Múzeum Egylet 50 éves jubileuma alkalmából E. K. Tanácsunk is belépett az Egyletbe alapító tagnak.

A Gyöngyössy Béla afia lemondása folytán megüresedett számvevőségi elnöki állásra Zsakó István afiát és az Orbók Ferencz afia lemondása folytán megüresedett pénztárvizsgáló bizottsági tagságra, az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében megválasztottuk László Domokos egyházi tanácsos afiát.

Az 1908. évi XLVI. t.-cz. értelmében 1910—11. tanévtől kezdve a felekezeti elemi iskolákban is teljesen ingyenes lévén az oktatás, a vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz feliratot intéztünk a tandíjkárpótló államsegély ügyében. Örömmel jelentjük, hogy a miniszter ur több tanítónk részére már engedélyezte a tandíjkárpótló államsegélyt.

Székelyudvarhelyi egyházközségünk folyamodására a vallás és közokt. miniszter ur engedélyezte, hogy a székelyudvarhelyi állami elemi népiskolához mindig egy unitárius vallású tanító alkalmaztassék, aki tanórákon kívül, külön díj mellett, az unitárius énekvezéri teendőket végezze. Ez alapon az egyházközségben az énekvezéri állás szerveztetett.

A dombói egyházközség felterjesztésére megengedtük, hogy az ottani 2 tanerős elemi iskolánál működött József Dénes énekvezér-tanító az igazgató tanítói címet használhassa s egyben kimondatott, hogy 2 tanerős iskoláknál az énekvezér-tanító az igazgató és az igazgató-tanítói címet használhatja.

A Dávid Ferencz Egyletnek irodalmi czélokra a Dávid Ferencz emlékalap terhére 500 korona utaltatott ki.

A belső emberi nyugdijalapnál elhalálozás okán beszüntettük nyugdíját: Sándor Márton és özv. Fekete Domokosnénak. Nyugdíj, illetve nevelési járulék utaltatott ki Székely László volt csegezi lelkésznek, a 18 - 1894. főtan. jk. sz. határozat alapján és néhai Fekete Domokos lelkész hátrahagyott árváinak. A nyugdíjintézet tagjai közé fölvétettek: Péter Ödön,

Benczédi Pál, dr. Szathmáry Miklós, Pethő Kálmán, ifj. Ütő Lajos, Gyöngyössy Béla lelkészek.

Templomépítési célra gyűjtésre engedélyt adtunk a szabédi anya- és nyárádszeredai leány-egyházközségeknek.

Erdővagyon-felügyelet tekintetéből faeladásra engedélyt adtunk az iszlói és datki egyházközségeknek.

Építkezésekre engedély adatott: a hódmezővásárhelyi, nagyernyei, kolozsi, ádámosi, lokodi egyházközségeknek.

Örökvásári, cserevásári, haszonbéri szerződések jóváhagyattak: a bölöni, bőzodujfalvi, székelymuzsnai, fogarasi, magyarzsákodi, láztelepi, csegezi egyházközségeknek.

Tan.- gazdasági és más ügyekben a tárgysorozat rendén külön tesszük meg előterjesztésünket.

Végül fölemlítjük a fölmerült azon sajnálatos jelenséget, mely szerint az „Unitárius Egyház“ czímen megjelenő egyházi lap oly módon intézett támadásokat püspökünk, E. K. Tanácsunk, sőt az E. Főtanács ellen is, hogy az E. K. Tanács kénytelen volt tiltakozni, a támadásokat visszautasítani és az egyház tagjaihoz intézett köriratban reámutatni az ily jelenségben rejlő és ismétlődések esetén egyházunkat fenyegető veszedelemre addig is, míg az Egyházi Főtanácsnak alkalma nyílnék ez ügygyel foglalkozni.

Tekintettel azonban arra, hogy több egyházközi közgyűlésnek a jegyzőkönyvéből, valamint szintén több egyházközségünknek és magánosoknak az erre vonatkozó fölterjesztéséből, az E. K. Tanács arról győződött meg, hogy ezek a hírlapi támadások és gyanúsítások nemcsak visszhangra nem találnak oly mérvben, hogy komolyabb rendszabályozást igényelnének, sőt egyenes visszautasításban is részesültek, az E. K. Tanács ezen körirattal elértnek látja azt a czélt, amiért azt kibocsátotta s a maga részéről ebben megnyugvást is találván, ezt az ügyet a Főtanács tárgysorozatába nem is vette fel s az Egyházi Főtanácsnak is azt ajánlja, hogy évi jelentésünkben kijelentett ezen megnyugvásunkat tegye szintén a magáévá.

Évi jelentésünket ezek keretében összefoglalva a fentiekben tesszük meg.

Tisztelettel kérjük jelentésünknek jóváhagyó tudomásul vételét.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt 1910. évi október hó 12-én tartott üléséből.

Ferencs József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

A főtanácsai bizottság a jelentés alapján előterjeszti következő észrevételeit:

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A mélt. E. K. Tanács ugy ülésezései számát, mint az azokban kifejtett érdemleges tevékenységet tekintve, annyi, fáradságot nem ismerő munkát fejtett ki, melylyel vallásközönségünk hálás elismerését és meleg köszönetét méltán kiérdemelte.

Midőn ezeket, mint kellő megnyugvást és édes örömet keltő tapasztalatainkat kiemeljük, nem hallgathatjuk el azon szerény óhajunkat se, hogy az E. K. Tanácsai jegyzőkönyveknek a jegyzők általi alaki szövegezésére oly kiváló gond fordíttassék, mely azok kiigazításait mellőzhetővé tegye.

A főt. bizottság ugy az E. K. Tanács jelentéséből, mint az ennek folytán szerzett felvilágosításokból arról győződött meg, hogy a felszámolás alatt álló „Kolozsvári Iparosok Hitel-szövetkezete“ felszámolása révén még mindig tekintélyes az az összeg (circa 15%), ami az ott elhelyezett betéteinkből veszendőbe megy.

Nem kívánunk arra visszatérni, hogy recrimináljunk, hisz korábban megállapítottat már, hogy egyházunk egyetlen szervét is sem vétkes mulasztás, de sőt a kellő gondosság elmúlásztásának vádja sem érheti; de azt kiemelnünk kell, hogy a veszteség legtöbbje jótékonycélú alapítvány, -- már pedig ugy az alapítványt tevők célja, mint az irántuk érzett hálás kegyelet és mélységes tisztelet azt parancsolják, hogy ezen alapítványok helyrepótlásáról, illetve azok veszteségének kiegészítéséről gondoskodjunk, miért is javasolja a főtan. bizottság a mélt. Főtanácsnak, hogy méltóztassék ezen helyrepótlást

elvileg kimondani és a mélt. E. K. Tanácsot utasítani, hogy a kiviteli módozatokat tanulmányozza s annak idején, midőn az összszerszöveg is megállapítható, megfelelő javaslatot terjesszen elő.

Egyebekben a főtanácsi bizottság kiemeli, hogy egyházunk ügykezelésében teljes rendet, s a teljesített munkában önzetlen lelkiismeretességet tapasztalt, miért is: 1. a mélt. és főtiszt. Püspök urnak, 2. a mélt. és főtiszt. E. K. Tanácsnak, 3. az egyházi titkárnak, 4. az egyházi pénztárosnak és ellenőrnek a meleg elismerés és hálás köszönet jegyzőkönyvi kifejezését javasolja. E javaslatainak elfogadásával az E. Főtanács jelentéseinek tudomásulvételét ajánlja.

Kolozsvár, 1910 október 28.

A főtanácsi bizottság:

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

Bedő Ferencs,
előadó.

Ezek alapján:

E. Főtanács elismerést és meleg köszönetet nyilvánít az E. K. Tanácsnak a múlt évben végzett fáradhatlan munkásságáért, amit megnyugvással és örömmel iktat jegyzőkönyvébe. Különösen pedig köszönetet és elismerést nyilvánít önzetlen, lelkiismeretes munkásságokért a főtiszt. püspök urnak, titkár, egyh. pénztárnok és ellenőr afiainak.

Egyebekben a bizottság észrevételeit az E. K. Tanács figyelmébe ajánlja s a jelentést tudomásul veszi.

13. Az E. K. Tanács 1185—1910 szám alatt beterjeszti jóváhagyó tudomásul vételre a jószágfelügyelőség évi jelentését gazdaságaink állapotáról a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Az 1909. évi gazdasági eredményről és az 1910. évi gazdasági viszonyokról, valamint bizottságunk működéséről a következőkben tesszük meg tiszteletteljes jelentésünket:

Az 1909. év sem volt kedvezőbb, mint ezen éra előbbi évei.

Az 1909. évi őszi vetések kedvező időben kellő csapadék mellett rendes időben elvettettek. Elvettetett 350 hold.

A gazdaságok 1909. évi jövedelmezősége a számadások szerint a következő:

Beadatott a közpénztárba:

1. A Ladamos-alamori Augusztinovich Pál-féle alapítványi birtokból	11.000 K. — f.	2%
2. Buni Berde Mózsa alapítványi birtokból	8.000 K. — f.	5.2%
3. Pusztaszentmiklósi Dersi János alapítványi birtokból	2.500 K. — f.	1.93%
4. Bányabükki Berde kezelési birtokból	8.004 K. 12 f.	3.87%
5. Bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtokból	— K. — f.	
6. Debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtokból	2.490 K. — f.	4.8%
7. Vajdahunyadi Koncz Judith alapítv. birtokból	240 K. — f.	6.3%
Összesen	32.234 K. 12 f.	

Összehasonlítás végett megjegyezzük, hogy költségvetés szerint elő volt irányozva .

1. a ladamos-alamori birtokból ..	24.750 K. — f.
2. a buni birtokból	6.000 K. — f.
3. a pusztaszentmiklósi birtokból	5.815 K. 66 f.
4. a bányabükki birtokból	6.214 K. — f.
5. a bágyoni birtokból	3.000 K. — f.
6. a debreczeni birtokból	2.000 K. — f.
7. a vajdahunyadi birtokból	178 K. 15 f.
Összesen	47.957 K. 81 f.

Az előirányzott összeget nem adta be: a ladamos-alamori, bágyoni és a pusztaszentmiklósi birtok.

Mindenik birtok a mostoha időjárás, rossz gazdasági viszonyok s a kezelési költség aránytalan magassága miatt nem adta be az előirányzott összeget.

Az 1910. évben csak a ladamos-alamori és buni birtokot kezeltük házilag, a többiek bérletbe adattak.

A tavasz szépen indult, vérmes reményekre adott kilátást, azonban a tavasz utóján beállott szárazság és a nyár folytán levő sok esőzés és vihar miatt a termények betakarítása után országosan kitűnt, hogy csak jó közepes esztendővel állunk szemben. Ennek következtében Ladamos-Alamoron jó közepes esztendő volt, Bunban, miután a kalászosok kevésbé sikerültek, gyenge közepes.

Komló Bunban jó közepes termést adott

Széna, sarju és maglóhere termés mindkét helyen jó közepes. Szőlőt mindkét helyen jég verte, peronospora pusztította, szóval nagyon silány.

Gyümölcs kevés. Ladamoson közepes szilvatermés,

Az állatállomány az év folyamán egészséges volt, kivéve Ladamos-Alamoron, hol a malaczkok közül egy pár orbánczban elhullott.

Tagosítás Bunban folyamatban van, nemsokára az elhelyezkedési tárgyalás kerül napirendre.

Épitkezés Pusztaszentmiklóson történt, hogy az épületeket a bérlőnek jó karba adhassuk át. Erre az E. K. Tanácstól 3000 kor. összeg erejéig megbízást nyertünk.

Debreczenben a tanyán egy 12 marhára való istállót építettünk, mintegy 700 korona összeg erejéig, melyről a végszámolás ez év folyamán fog megtörténni.

Tisztelettel jelentjük, hogy a ladamos-alamori uradalomból az 1910. évi gazdálkodás eredményeképpen közpénztárba befolyt 28.000 korona tiszta jövedelem, a még befolyandó tiszta jövedelemből pedig reméljük, hogy az 1894. év óta az egyház egyes alapjaitól kölcsön vett 26.000 korona adósságot teljesen ki fogjuk egyenlíteni.

Bunból befolyt eddig 6000 kor. tiszta jövedelem. Ezenkívül a zab, lóhere, tengeri eladatlan.

Az egyháznak kolozsvári házai felett a felügyeletet gyakoroltuk s azok jókarban tartásáról gondoskodtunk

Az 1910. év folyamán az egyház összes birtokait több ízben bizottságilag megvizsgáltuk.

Bizottságunk elintéztett 1909. évben 4 ülésen 82 és 1910. évben 45 ülésben 410 ügyet.

A mult évi főtanács határozatát, az egyház erdőinek állami kezelésbe adása tárgyában, végrehajtottuk, az erdőket állami kezelésbe adtuk. Az ezért járó díjakat a haszonbérlők fizetik, a bunit kivéve

A f. év január havában az egyház összes gazdaságait Szent-Iványi István volt jószágigazgatótól jegyzőkönyvek alapján átvettük, melyre nézve jelentésünket minden alkalommal megtettük.

Az átvételkor kitűnt, hogy az egyes gazdaságoknak összesen 23.170 K. 34 f. külső tartozása van. Ezek kifizetésére az E. K. Tanácstól hitelt kértünk, kérésünkre a 23.170 K. 34 f.-t az E. K. Tanács rendelkezésünkre is bocsátotta, azonban ebből csak 17.097 K. 19 f.-t vettünk igénybe, a többit az egyes gazdaságok saját pénztárukból fizették.

A tartozásokat jószágfelügyelőségünk személves közbejöttével rendezte, fizette s ezáltal sikerült több hitelezőnél összesen 1117 korona 96 fillér már felszámított kamatot és ezenkívül az időközi kamatokat lealkudni.

Az egyházi főtanács által a mult, 1909. évben hozott határozat alapján a birtokok haszonbérbe adását már 1909. év végén megkezdettük és 1910. év folyamán hónapokig tartó húzamos tárgyalások és alkudozások után be is fejeztük, kivéve a buni birtokot, melyre a tagosítás befejeztéig az E. K. Tanács a Főtanács jóváhagyása reményében a házi kezelést ideiglenesen fentartotta, azon okból, hogy a tagosítás még nincs befejezve s annak bérlői kezelése által a tagosítás esetleg károsodással járna egyházunkra.

Az egyes birtokok a következőleg adattak haszonbérbe:

A bányabükki Berde kezelési alap birtok Máthé Mózes és neje sz. Kiss Amáliának 1910 márczius 1-től 1922 márczius 1-ig, 12 évre, évi 8000 korona bér, az összes adók és tűzbiztosítási díjak fizetése mellett. Átvették az élő és holt leltárt 21.000 kor. árban, melyből 7000 koronát megfizettek, 3500 koronát megfizetnek 1910 decz. 31-ig, a többit 1915 év márczius 1-ig évenként 2000 kor. részletekben megfizetik 4·5° kamattal együtt. A birtok élő és holt leltárának értéke volt 1909. év végén 26.689 kor. 80 fill. Az állami iskola céljaira szolgáló épület évi bére ezenkívül 700 kor.

2. A bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna-féle alapítványi birtok a Várfalvi Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagjának, 1910 márczius 1-től 1922 márczius 1-ig 12 évre, évi 6934 kor. 73 fill. bér mellett. Az adók és tűzbiztosítási díjak azonban egyházunkat terhelik. A bérlethez nem tartozó néhány darab földet és kertet Simonffy Tamásnak adtuk haszonbérbe 1910 április 1-től 1922 április 1-ig, 12 évre, évi 166 korona bér mellett.

A Kovács Dénes-féle belső telket Kiss Juliska óvónőnek 1910 április 1-től 1913 április 1-ig, 3 évre, évi 300 kor. bér fizetése mellett. A birtok élő és holt leltárának értéke volt 1909. év végén 1511 kor. 81 f., melyből az állatok és felszerelések eladásából befolyt 737 kor. 90 fill. Az eszköz leltár, egy része meg van még avult állapotban.

A pusztaszentmiklósi Dersi János alapítványi birtok Muzsnay Ferencnek 1910 márczius 1-től 1912 márcz. 1-ig két évre, évi 8000 kor. és 1912 márcz. 1-től 1922 márczius 1-ig 10 évre, évi 8500 korona bérösszegért. Fizeti ezenkívül az összes adókat és tűzbiztosítási díjakat. Az élő és holt leltárt átvette 29.000 kor. árban, melyből 23.000 koronát befizetett, 6000 koronát pedig 1911 szept. 1-én köteles megfizetni. A birtok élő és holt leltárának értéke volt 1909. év végén : 23.966 kor. 98 fillér.

A ladamos-alamori Augusztinovich Pál-féle alapítványi birtok Bárány Márton, Barra Mózes és Fodor Ödönnek 1910 okt. 1-től 1922 okt. 1-ig, 12 évre, évi 36.000 kor. bérösszegért. Fizetik ezenkívül az összes adókat és tűzbiztosítási díjakat. Az élő és holt leltárt átvették 92.336 kor. 40 fillér összegért, melyet a bérleti idő tartama alatt fizetnek meg, de 5% kamatot fizetnek a teljes törlesztésig. Haszonbérlők átvették az összes loállományt és annak felszerelését 11.160 kor. értékben. Ez összeget készpénzben megfizették. A birtok élő és holt leltárának értéke volt 1909. év végén : 104.034 kor. 23 fill.

Ezen birtokon az átadás még teljesen nincs befejezve, hiányzik még a termények egy részének leltárilag való átadása, melynek megtörténte után részletes kimerítő jelentésünket fel fogjuk terjeszteni a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácshoz.

Tisztelettel megjegyezzük, hogy minden birtokon a holt leltárt csak fele értékében tudtuk eladni a haszonbérletnek a felszerelések avult, használt volta miatt és ez okozza némelyiknél a leltár értékétől való eltérést, nem pedig az állatok értéke, mivel azok eladásából e leltári érték -- sőt azon felül is -- mindenütt befolyt.

Tisztelettel jelentjük, hogy minden egyes birtok bérletje a megfelelő óvadékot letette, melynek elfogadását mindannyiszor kértük s jelentéseink, kéréseink alapján azokat az E. K. Tanács el is fogadta.

Tisztelettel kérjük, hogy jelentésünket elfogadni, azt jóváhagyás és elfogadás végett a méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács elé terjeszteni méltóztassék,

A Magyarországi Unitárius Egyház jószágfelügyelőségének Kolozsvárt 1910 október 11-én tartott üléséből.

Alázatos szolgálai:

Ürmössy Jenő,
elnök.

Hadházy Sándor,
jegyző.

A főtanácsai bizottság a jelentésre a következő észrevételeket teszi:

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A főtanácsai bizottság a jószágfelügyelőség évi jelentését elfogadásra ajánlja azzal a megjegyzéssel, hogy a mostoha viszonyok miatt bizony a múlt évi bevétel és költségvetési előirányzat között nagy eltérés, 15.732 K. 79 f., mutatkozik; de hát ezen, mint megtörtént dolgon, sajnos, már segíteni nem lehet.

A leltári értékek átadásánál, a bérbeadás következtében is, itt-ott sok veszteség mutatkozik, különösen a holt leltári tárgyaknál. A ladamos-alamori állatállomány átváltásánál a 44 fillérben megállapított élősúly nem felel meg az egyidejű tőzsdei árfolyamnak, de ilyen hosszadalmas alkudozásoknál nem is lehet mindig a piaczi árfolyamnak érvényt szerezni.

Főtanácsai bizottság örömet fejez ki afelett, hogy minden ezen veszteségek mellett, a múlt Főtanács határozata értel-

mében sikerült az E. K. Tanácsnak és jószágfelügyelőségnek a birtokokat megfelelő feltételek és biztosítások mellett bérbeadniok, s így jövőre ezeknek jövedelmezősége nem leend annyi hullámnzásnak kitéve, mint az utóbbi évek folyamán volt.

Megnyugvásul szolgálhat ez azoknak az afiainak is, akik a gazdasági kérdésekben aggodalmaiknak hivatalból, vagy azon kívül is kifejezést adtak.

A végleges átadásra vonatkozó jelentések még nem érkeztek be; fentartja a bizottság a leltári értékek teljes átadása után adandó jelentésre vonatkozó észrevételeinek megtételét arra az időre, amikor a jelentés beérkezik.

Kolozsvár, 1910 október 28

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

Osváth Gábor,
jegyző.

E. Főtanács a gazdasági bizottság évi
jelentését megnyugvással veszi tudomásul.

14. Elnök ur ő Mélt. javasolja, hogy a jelölő-bizottságba a püspök és főgondnok ur mellé küldessenek ki: Gál Jenő, Kozma Ferencz, Kelemen Albert, Józan Miklós afiai.

A segélyek kiosztása iránti javaslat felülvizsgálására Kozma Ferencz elnöklete alatt esperes és egyházköri f. ü. gondnok afiai.

Szavazatszedő bizottságba: Kisgyörgy Sándor esperes elnöklete alatt Demeter Dénes, Németh István afiai.

Az E. Főtanács a bizottságokat az elnöki előterjesztésnek megfelelően szervezi és kiküldi.

15. Az E. K. Tanács 1178—1909 szám alatt jelenti, hogy a kereszturi egyházkörbe Sándor János afia elhunytával megüresedett egyházköri felügyelő-gondnoki állásra, az egyházkör az elmúlt évi november hóban tartott közgyűlésében megválasztotta Lőrinczy Dénes egyházi tanácsos afiát. A választás szabályszerűen történvén, az E. K. Tanács javasolja, hogy az E. Főtanács erősítse meg Lőrinczy Dénes

afiát egyházköri felügyelő-gondnoki állásában és tőle a hivatalos esküt vegye be.

Az E. Főtanács Lőrinczy Dénes afiától a körigondnoki esküt beveszi s ezzel a gondnoki állásba beiktatja. Főtisztelendő püspök ur szívélyesen üdvözlí

16. Az E. K. Tanács a kereszturkőri esperes-választás ügyében 1002—1910. sz. a. a következő jelentést terjeszti be:

A kereszturi egyházkör a Raffaj Domokos halálával megüresedett esperesi állás betöltésére a választást jelen évi augusztus hó 31-én székelykereszturi egyházközségünkben megtartott közgyűlésben megejtván, 10—1910. rendk. közgyűlési jk sz. a. tett fölterjesztésével jelenti, hogy a beadott 89 szavazatból 45 szavazat Lőrinczi István székelykereszturi és 44 szavazat Kozma Dinén énlaki lelkészre esett s ehez képest Lőrinczy István 1 szótöbbséggel esperesnek választatott.

Ezen választás ellen felebbezést jelentett be dr. Jakabházy Zsigmond és írásilag is benyújtatott: dr. Jakabházy Zsigmond, Szentkirályi Ferencz, dr. Gombos János egyházi tanácsosok aláírásával. Főlebbezésükben kéri a választás megsemmisítését, mert:

1. A gyűlés összehívása szabálytalan volt, mivel a meghívón nem volt kitűntetve, hány órára hívatott egybe s a tagok egy része a szavazatszedő küldöttség működése közben jelent meg s adta le szavazatát.

2. Mert az egyházközségek egy részének képviselői nem szabályszerű megbízó levéllel jelentek meg és érvényesítették a szavazati jogot.

3. Mert Péterfi Albert, mint esküt nem tett egyházi tanácsos érvényesítette szavazatát.

4. Mert erkölcsi szempontból kifogás alá eső korteskedés érvényesült.

Az E. K. Tanács beszerezve a szükséges igazoló okmányokat, 6 szavazattal 5 szavazat ellen kimondotta, hogy a választást nem semmisíti meg, mert:

1. Igaz ugyan, hogy a gyűlés kezdetének órája a meghívón nem volt kitűntetve, de ennek kitűntetését egyházi törvényünk sem rendeli el tételesen. Azonban minden esetre ajánlatos, sőt szükséges is, hogy az egyházköri közgyűlések egybehívása alkalmával a gyűlés kezdetének időpontja, óraszámja is legyen megjelölve.

2. Igaz, hogy az egyházi törvény 16. § c) pontja a megbízó levelek kiállítására az egyházközségi közgyűlést jelöli jogosultnak s a kifogásolt megbízásokat 1-nek kivételével az illető egyházközségek keblei tanácsa adta meg, de tekintettel arra, hogy a keblei tanács a közgyűlés képviselőjében működik; tekintettel továbbá arra, hogy az egyházközségek túlnyomó részében, bár nem szabályszerűen, a hasonló eljárást gyakorolják, az E. K. Tanács nem kívánt teljes szigort alkalmazni, s miután az egyházköri közgyűlés is igazolta az egyházközségek képviselőit s elfogadta szavazatukat, az E. K. Tanács is elfogadja s nem nyilvánítja megsemmisítő oknak.

3. Péterfi Albert megválasztott, de esküt nem tett egyházi tanácsos szavazata jöhet kifogás alá, de mivel egyházi törvényünk nem mondja ki kifejezetten, hogy az esküt nem tett egyházi tanácsos nem élhet szavazati jogával, jelen alkalommal helyben hagyja a szavazatot, de javaslatba hozza az E. Főtanácsnak annak kimondását, hogy a megválasztott egyházi tanácsos addig nem gyakorolhat szavazati jogot, míg az esküt le nem teszi.

4. A felebbezésben felhozott korteskedési eljárást, bár nem helyesli E. K. Tanácsunk sem, izlés dolgának, tapintatlanságnak minősíti, de a választás érvénytelenítésére nem tartja kellő oknak.

Ezeket figyelembe véve az Egyházi Képviselő Tanács ajánlatba hozza az E. Főtanácsnak:

1. Lőrinczy István lelkész a keresztsuri esperesi állásban erősíttessék meg 1914. évi decz. hó 31-ig terjedő működési időre.

2. Mondja ki az E. Főtanács, hogy a megválasztott egyházi tanácsos csak az egyházi tanácsosi eskü letétele után gyakorolhatja szavazati jogát.

A főtanácsi bizottság az ügyre vonatkozólag megteszi észrevételeit.

Ezekhez képest

E. Főtanács a választást tudomásul veszi, Lőrinczi István afiától a hivatali esküt bevévén, őt az esperesi hivatalba 1914. decz. 31-ig terjedő időre beiktatja s egyben felhívja E. K. Tanácsot, hogy a választási eljárásra az egyházköröknek a főtanácsi bizottság beadványában is szükségesnek mutatkozó utasításokat adja meg.

17. A háromszékköri esperes-választás ügyében az E. K. Tanács 1101—1910. szám alatt következő jelentést terjeszti be:

A háromszéki egyházkörben Kiss Sándor egyházköri esperes afiának működési ideje a 9 — 1905. főtan. jk. sz. határozat értelmében jelen évi decz. hó 14-én lejár, mely okon az egyházkör jelen évi julius hó 14-én megtartott évi rendes közgyűlésében az esperes választást megejtette és 1 szavazat többséggel megválasztotta egyházköri esperesnek Vaska Béla kőkösi lelkész afiát. Vaska Béla az E. K. Tanácshoz beadványt intézett, melyben kijelentette, hogy az esperességre nem reflektál s magát megválasztottnak nem tekinti. Az E. K. Tanács, a körülményekre tekintettel, elfogadta a lemondást és utasította a háromszéki egyházkört a lehető rövid időn egybehivandó közgyűlésben meg ejteni az esperes választást és a választás eredményét azonnal felterjeszteni az E. K. Tanácshoz.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére s egyben javaslatba hozza, hogy mivel az idő rövidsége miatt az új választás nem ejtendő meg oly időben, hogy a megválasztandó esperest az E. Főtanács megerősíthesse, hatalmaztassék fel az E. K. Tanács a megválasztandó esperest addig is, míg az E. Főtanács állásában megerősíthetné, ideiglenesen megbízni az esperesi teendők végzésére

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács előterjesztését elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács előterjesztéséből tudomásul veszi, hogy a háromszéki esperességre többséget kapott Vaska Béla afia visszalépett s ehez képest új választás szüksége forog fenn. E. K. Tanácsot megbízza, hogy a választást rendelje el, s annak eredményéhez képest intézkedjék, hogy addig is, míg a szabályszerű megerősítés megtörténhetik, a megválasztandó esperes a hivatali teendőket végezze.

18. Az E. K. Tanács 240—1910. szám alatt jelenti, hogy néhai báró Kemény Gézáné szül. Szilvássy Gizella úrnő egyházunk javára 1600 koronát hagyományozott, mely összeget az elhunyt fivére, méltóságos Szilvássy Béla úr nemes gondolkozását igazoló következő levél kíséretében adott át a méltóságos és főtisztelendő püspök úrnak:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Úr!

Néhai br. Kemény Gézáné sz. Szilvássy Gizella b. e. testvérem végrendeletében az unitárius egyházzól is megemlékezett, amennyiben rendeli, hogy a kolozsvári unitárius főgimnázium conviktusa céljaira egyezer K-t fizessenek ki örökösei.

Azonban apróbb jegyzeteiben még két helyen tesz említést, hogy örökösei mily módon segíeyezzék az általa megnevezett egyházakat. Ennélfogva én, alólírt, mint a néhai hagyományozó testvére, s egyik örököse, ezennel 1600 koronát szolgáltatok a Méltóságod kezéhez, néhai testvérem rendelkezése szerint a következő célokra, ú. m.:

1. A kolozsvári unitárius főgimnázium conviktusának 1000 korona, azaz egyezer korona.

2. A kolozsvári unitárius egyházközség részére 400 kor., azaz négyszáz korona.

3. A küiküllőszéplaki unitárius egyházközség részére 200 kor., azaz kettőszáz korona.

Kérem Méltóságodat, hogy ezen összeget báró Kemény Gézáné, sz. Szilvássy Gizella hagyománya czimén kezeltetni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1910. február 24.

Kiváló tisztelettel:

Szilvássy Béla.

Az E. K. Tanács a nagybecsű hagyományt köszönettel elfogadta és köszönetét írásilag is kifejezte méltóságos Szilvássy Béla urnak. A kolozsvári és küküllőszéplaki egyházközségeket illető részt a főtisztelendő püspök ur kiadta az illető egyházközségeknek, a konviktusunk javára hagyott 1000 kor. beutaltatott egyházunk pénztárába, azzal, hogy ez összeg az elhunyt nemeslelkű urnőnek konviktusunk javára 1902. évben tett 1000 kor. adományához csatoltassék és a kolleg. konviktusi alapok között „Br. Kemény Gézáné szül. Szilvássy Gizella konviktusi alapítványa“ czímen kezeltessék konviktusi kedvezmény céljára.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételére.

E. Főtanács hálás elismeréssel és köszönettel fogadja a néhai Báró Kemény Gézáné Szilvássy Gizella urhölgy kegyes alapítványát Szilvássy Béla urnak eljárásáért meleg köszönetét nyilvánítja, az E. K. Tanács intézkedéseit helybenhagyólag tudomásul veszi.

19. Az E. K. Tanács 603—1910. szám alatt jelenti, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok afia és neje Nagy Teréz urnő kolozsvári főgymnáziumunk III ik osztályába járt és jelen évi február hó 22-én elhalt gyermekük ifj. Hadházy József emlékére 489 kor. 70 fill. alapítványt tettek a következő alapító levél mellett:

Alulírottak: Hadházy Sándor, a magyarországi Unitárius Egyház pénztárnoka és feleségem, sz. Nagy Teréz, az 1910. február hó 22-én, életének kora tavaszán: 14-ik évében, korán

elhunyt kedves kisebbik fiunk: ifj. Hadházy József, a kolozsvári unitárius kollegium III-ik gimn. oszt. növendékének örök emlékére a következő szerény alapítványt tesszük:

1. Az alapítvány neve: ifj. Hadházy József emlékalap.

2. Az alapítvány áll:

a) A Kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezetének 106. sz. törzsbetéti könyvéből . . . 350 K — fill.

b) A Kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezetének 3187. sz. takarékbetéti könyvéből . . . 34 K 20 fill.

c) Az Általános Bank és takarékpénztár 1606. és 1865. sz. a. 50 K részvényből, 2 db . . . 100 K — fill.

d) és az Általános Bank és takarékpénztár 1651. sz. takarékbetéti könyvéből . . . 5 K 50 fill.

Összesen . . . 489 K 70 fill.

azaz négyszáznyolczvankilencz korona 70 fillér értékben.

3. Az alapítvány életbelépésének ideje 1910 junius hónapja.

4. Az alapítvány kamataiból, mely évenként 34 koronát teszen, kívánjuk, hogy a kolozsvári Unitárius Kollegium növendékei az alábbiak szerint részesüljenek:

a) Ifj. Hadházy József legközelebbi rokona kap évenként mindaddig, míg a kolozsvári Unitárius Kollegium tanulója: 16 K-t.

b) A kolozsvári Unitárius Kollegium jelenlegi III. és IV. oszt. növendékei közül 1—1 tanuló kap évenként 7—7 koronát, úgy, amint az osztályaikkal évenként haladva elvégzik a VIII. gimn. osztályt, vagyis 1915. év junius végéig. Az 1916. évtől kezdve pedig minden évben egy III-ik gimn. oszt. tanuló kapjon évenként 20 koronát, az ezen felüli összeg tőkésítendő. A jelenlegi III-ik és IV-ik gimn. oszt. tanulók voltak ugyanis néhai kedves fiunk tanulótársai, játszó pajtásai s azért jutalmazni is kívánjuk az ők szeretetüket.

5. A jutalom odaitélése minden esetben a III. és IV. oszt. tanulók részére, az osztálytársak titkos szavazata útján történjék, szegény, jómagaviseletű unitárius növendékek, ha nem kitűnő tanuló is, sőt nem is kívánjuk, hogy kitűnő, csak jó közepes legyen és a rajz. geometriából — mint amely tárgy kedvencz tárgya volt kis fiunknak — lehetőleg jó előmenetelt tanusítson.

6. Óhajtanók, hogy ezen szerény alapítvány alapja legyen egy „Unitárius Otthon“ alapnak a Dávid Ferencz ünnepségek nagy esztendejében és forrása legyen egy messze kiterjedő unitárius kulturális intézménynek, melyben az unitárius fiúk és leányok tanulmányaik folytathatására otthont nyernének, Ezen célra e szerény alapítvány évi kamataiból $\frac{1}{4}$ rész örök időkre tőkésítendő, $\frac{1}{4}$ rész, de legalább évi 20 korona a 4. pont b) szerint kiadassék, s a többi az Unitárius Otthon céljaira fordíttassék 1916. évtől kezdve; addig is azonban, míg az Unitárius Otthon létesíttetnék, a 20 koronán felüli összeg e célra tőkésítendő.

Istennek szent áldását kérjük szeretett Egyházunkra, annak minden intézményére és szerény alapítványunkra.

Kolozsvárt, 1910 június hó 13-án.

Csifó Salamon,
mint tanu.

Gyulay Árpád,
mint tanu.

Hadházy Sándor,
a magyarországi Unitárius Egyház pénztárnoka.

Hadházy Sándorné.

Az E. K. Tanács a nagybecsű alapítványt köszönettel elfogadta és köszönetét írásban is kifejezte a nemeslelkű alapítványt tevőknek. Az alapítványi összeg beutaltatott egyházunk pénztárába és a kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

E. Főtanács köszönettel és teljes méltánylással fogadja a szülői szívnek vigasztalást kereső megható nyilvánulását. Hadházy Sándor afiának és neje Nagy Teréz urnőnek a maga részéről is köszönetet nyilvánít, az alapítványt elfogadja és az alapító-levél értelmében való kezelését meghatározza.

20. Az E. K. Tanács 831—1910. szám alatt jelenti, hogy Sárosi József ravai lelkész afia és neje, Gál Nina úrnő kolozsvári főgimnáziumunk VIII-ik osztályába járt és jelen

évi május hó 3-án elhalt gyermekük, ifj. Sárosi József emlékére és kollegiumunk iránti hálájuk kifejezésére „Sárosi József conviktusi emlékalap“ czímen egy egész conviktusi kedvezménynek megfelelő alapítványt tettek, a következő alapító levél mellett:

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

Alólirottak felejtethetlen szelid és engedelmes fiunknak: Sárosi József kolozsvári kollegiumunk VIII. gimn. osztálybeli tanulójának ez évi május hó 3-kán súlyos fájdalomkra lett elhalálózása alkalmából kegyeletes emléke megörökíthetése s kolozsvári unitárius kollegiumunk iránti hálánk kifejezhetése céljából elhatároztuk, hogy „Sárosi József conviktusi emlékalap“ czímen egy egész kedvezménynek megfelelő alap összeget tegyünk le, egy VIII-ik gimn. osztálybeli szelid, engedelmes, törekvő, mívelt fiu javára.

Addig is azonban, míg erre Isten nekünk módot adand, lelkészi kongruamból vonassék le az 1911. évtől kezdődőleg évenként $\frac{1}{2}$ -öd rész conviktusi kedvezménynek megfelelő összeg, hogy már a jövő 1910—1911. iskolai évben is egy ilyen jóra való ifju részben segítve lehessen.

Elhatározásunk és kegyeletes alapítványunk ilyen értelembeli elfogadását kérve, vagyunk a Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanácsnak mély tisztelettel.

Rava, 1910. július hó 16. napján

alázatos szolgálói:

Sárosi József s. k.

unitárius lelkész

és neje

Gál Nina.

Az E. K. Tanács a nagybecsü alapítványt köszönettel elfogadta és köszönetét írásban is kifejezte a nemeslelkü alapítványt tevőknek. A kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

E. Főtanács köszönettel és teljes méltánnyal fogadja Sárosy József és neje Gál Nina alapítvány-ajánlatát, s meghatározza, hogy a kívánságnak megfelelően történjék az intézkedés.

21. Az E. K. Tanács 137—1910. szám alatt jelenti, hogy Kelemen Albert egyházi közügyigazgató a fia beadta ezen állásáról való lemondását. Az E. K. Tanács maga részéről felkérte Kelemen Albert afiát lemondásának visszavonására, amit azonban, hivatkozással a lemondásában felhozott okaira, továbbra is fentartott. Az E. K. Tanács sajnálattal vette tudomásul a lemondást, Kelemen Albert afiának az E. Főtanácshoz intézett lemondó levelét azzal a javaslat-tal terjeszti az E. Főtanács elé: méltóztassék a lemondást elfogadva, Kelemen Albert afiának az egyházi közügyigazgatói állásban hosszú éveken át kifejtett lelkiismeretes, buzgó működéseért méltányló elismerését kifejezni.

Egyben jelenti az E. K. Tanács, hogy fennakadás elkerülése okán, az egyházi közügyigazgatói teendők ideiglenes teljesítésére fölkerlte Gvidó Béla küüllőköri esperes afiát.

Az egyházi közügyigazgatói állásnak szabályszerű betöltése iránt a választás ügyénél tétetik előterjesztés.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot jelentésének jóváhagyó tudomásul vételére és a jelentésben tett javaslatának elfogadására.

Főtanácsi bizottság a lemondást elfogadásra ajánlja.

Főtisztelendő püspök ur a jelenlevő Kelemen Albert afiát szóval is fölkeri, hogy közügyigazgatói tisztjét tartsa meg. Kelemen Albert a fia köszönettel fogadja a főt püspök urnak és a Főtanácsnak megnyilvánult kitüntető figyelmét, de meggyengült egészségére való tekintettel kénytelen ragaszkodni a lemondáshoz és fölmentését kéri.

E. Főtanács a lemondást elfogadja s Kelemen Albert afiának sok évig teljesített lelkiismeretes, pontos és körültekintő szolgálataiért elismerését és méltányló köszönetét nyilvánítja.

22. Az E. K. Tanács 1192—1910. szám alatt a következő jelentést teszi az E. Főtanácsnak a Dávid Ferencz emlékünnepr tárgyában:

Dávid Ferencz első püspökünk születésének 400-adik évfordulóját az ő szelleméhez, emlékéhez méltóan ünnepelte meg egyházunk a jelen évben. Az ünnepély lefolyásáról teljesen híi képet ad a jelen év augusztus havában tartott Zsinati Főtanács jegyzőkönyve. Az E. K. Tanács a következőkben teszen jelentést:

1. A 15—1908. főtan. jk. sz. határozatnak megfelelőleg Zsinati Főtanács tartatott 1910 év augusztus hóban, melyet az E. K. Tanács rendezett, kimondásával annak, hogy az aranyostorda, kolozsdoboka és dunatiszamenti egyházkörök, mint amely egyházköröket illette volna sor szerint a Zsinat elfogadása, az 1914-ik évben kötelesek elfogadni és rendezni a Zsinatot. Ugyancsak meghatározta az E. K. Tanács, hogy 1910. évi augusztus hó 28-án mindenik anyaegyházközségben és az azt követő vasárnapon a leányegyházközségekben tartassék meg az alkalmi istentisztelet és arra a főtanácsi határozat értelmében utasította az illetőket.

2. A főtanácsi határozat értelmében a Dávid Ferencz „Rövid magyarázatok“ stb. című művét díszes kiállításban kiadta.

3. Az Unitárius Egyház történetének megírására a pályázat kihírdettetett 1912. évi decz. hó 31-iki határidővel.

4. Dávid Ferencz életrajzának megírására pályázat hirdettetvén, a kitűzött határidőig egy pályamű érkezett, melyet a kiküldött bíráló bizottság jelentése alapján az E. K. Tanács érdemesnek talált a pályadíjra. Az 500 kor. pályadíj kiadott a mű írója, dr. Kiss Ernő főgimn. tanár afiának és a mű 500 példányban, megfelelő díszes kiállításban kiadatott.

5. Az egyházközségek templomai lefényképeztettek, úgy az egyházi tisztviselők is s meghatároztatott, hogy a templomok és tisztviselők fényképeiből 3—3 egyforma kiállítású díszes album készíttessék az E. K. Tanács, angol honi és amerikai hitrokonaink számára. Az albumok még nem készülhettek el.

6, A dévai várban, megfelelő helyen, Dávid Ferencz emlékére díszes emléktábla állíttatott fel és Déva városában egy unitárius templom, illetve imaház építése tekintetéből az előleges lépések megtétettek.

7. A főtanácsi határozatnak megfelelőleg utasítva lettek lelkészeink a gondozásukra bízott egyházközségek monographiájának 1910. évi április 1-ig megírására és az E. K. Tanácshoz beterjesztésre. 75 egyházközség monographiája beterjesztetett s a többi még hátra van. Lelkészeink közül többen időhaladékot kértek az adatok összegyűjtése végett.

Tisztelettel javasoljuk az egyházközségek monographiai megírása és beküldése végső határidejéül 1911. évi decz. 31-ét határozni meg.

Végül jelentjük, hogy a Dávid Ferencz születése 400-ik évfordulójának megünneplésével felmerült mindennapi kiadások összege ez ideig 13.631 kor. 76 fillért teszen ki. Ez összeghez lesz még számitandó az albumok kiállításának költsége.

Tisztelettel kérjük jelentésünk jóváhagyó tudomásul vételét s kapcsolatosan tett javaslatunk elfogadását.

A Főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

A jelentés örvendetes tudomásul vétetik, s mindenben helybenhagyatik. Nagy megelégedését fejezi ki E. Főtanács, hogy ezen nagy ünnepünk első püspökünk és vallásalapítónk érdemeihez méltóan folyt le s az nemcsak egyházunk tagjaira és hazánkfiaira, hanem külföldi hitrokonainkra is maradandó jó hatást gyakorolt. Legyen elismerés és köszönet mindazoknak, akik közreműködésükkel a sikerhez hozzájárultak.

23. Az E. K. Tanács 1015, 1280—1909. és 49, 399, 754, 1079—1910. számok alatt jelenti, hogy a pénztárvizsgáló bizottság a pénztárvizsgálatokat 1909. évi szeptember 28, decz. 17. és 31-én, 1910. évi ápril. 18., jul. 9. és szept.

24-én megtartotta s 1909. évi decz. 31-én az összes értékeket is számbavette. A vizsgálatok alkalmával a pénztárnál minden rendben találtatott.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételére.

A főtanácsai bizottság a pénztárvizsgálóknak köszönetet javasol.

A jelentést E Főtanács tudomásul veszi s a pénztárvizsgáló bizottságnak köszönetét nyilvánítja.

24. Az E K. Tanács a gazdasági ügyekben a következő előterjesztést teszi:

1. A 17—1909. rendk. főtan. jk. sz. határozattal Benkő Mihály, Ürmösy Jenő, Hadházy Sándor afiai személyében megalkotott jószágfelügyelőség működését megkezdve, az E. K. Tanács jóváhagyásával gazdasági kisegítőnek alkalmaztatott Binetz Sándor 1 évig ideiglenesen, 2400 kor. fizetés, 200 korona irodai átalány és útiköltségei megtérítésének élvezete mellett. Azonban Benkő Mihály afia egészségi okokból, időközben, lemondott jószágfelügyelői állásáról, melyet az E. K. Tanács felkérésére sem vont vissza. Ugyancsak lemondott gazdasági kisegítői állásáról Binetz Sándor is, még működésének megkezdése előtt. A lemondás folytán jószágfelügyelőségi tagnak 1262—1909. szám alatt megválasztatott Gyöngyössy Béla afia és a jószágfelügyelőség ajánlatára, a Binetz Sándor lemondása folytán, gazdasági kisegítőnek alkalmaztatott Albert Dénes afia. Időközben Gyöngyössy Béla afia is lemondott jószágfelügyelői állásáról és lemondását felkérés dacára is fentartván, helyébe 95—1910. jk. sz. alatt jószágfelügyelőnek Albert Dénes afia választatott meg, aki jószágfelügyelővé történt megválasztatása folytán gazdasági kisegítői állásáról lemondott s ez állásnak betöltését jószágfelügyelőségünk sürgősségűnek találta. A jószágfelügyelőség így kiegészítve, olyképpen alakult meg, hogy elnökének Ürmösy Jenő, jegyzőjének Hadházy Sándor afiát választotta. Ez időtől

vagyis 1910. évi febr. 25. napjától kezdve az így megalakított jószágfelügyelőség intézi egyházunk gazdasági ügyeit lelkiismeretes, odaadó buzgósággal. Egyben 1310—1909. sz. a. jelenti az E. K. Tanács, hogy a jószágfelügyelőség tiszteletdíja, addig az ideig, míg a birtokok haszonbérbe adása megtörtént, abban az összegben állapítottatott meg, amely összeget korábban a gazdasági bizottság élvezett és felmerülő útiköltségeiket egyházunk pénztára az illető alapok terhére megtéríti.

2. Jelenti az E. K. Tanács, hogy az egyházi birtokokat Szentiványi István volt jószágigazgatótól jószágfelügyelőségünk 1909. évi decz. 31-vel átvette és lelkes fáradozásaival sikerült, a buni Berde Mózsa-féle birtok kivételével, az összes egyházi birtokok bérbeadása, melyek közül a ladamos-alamori birtoknak a haszonbérlok kezébe átadása most van folyamatban. A birtokok haszonbérbe adásáról jószágfelügyelőségünk évi jelentésében részletesen beszámol, mely okon e helyen nem terjeszkedünk ki arra. Csak annyit jegyezzünk meg, hogy a birtokok bérbeadása, a körülmények figyelembe vételével, elég kedvezően sikerült és jószágfelügyelőségünk fáradságot nem ismerő buzgó működése méltányoló elismerést érdemel.

A buni birtokot illetőleg az E. K. Tanács 601—1910. sz. a. jelentjük, hogy annak bérbeadását az E. K. Tanács felfüggesztette s javaslatba hozza az E. Főtanácsnak, hogy ezen birtok addig az ideig, míg az ottani határtagosítás befejezést nyer, tartassék házi kezelésben és tagosítás befejezte után adassék ki haszonbérbe.

Egyben tisztelettel jelentjük, hogy a haszonbérbe adott birtokokról eladott élő és holt leltár után befolyt összegek a 32—1909. főtan. jk. sz. határozat értelmében egyházunk pénztárában az illető alapoknál külön, gyümölcsözőleg elhelyezve kezeltetnek.

3. Kiss László gazdatiszt és Boros György gazdasági gyakornok ügyét illetőleg az E. K. Tanács 1234—1909. és 25—1910. szám alatt jelenti, hogy az E. Főtanács 15—1909. rendk. főtan. jk. sz. a hozott határozatának megfelelőleg Kiss László és Boros György állásaikba visszahelyeztettek, javadalmuk az esedékessé vált részletekkel együtt folyósítottatott, de

mivel az általuk korábban elfoglalt állások időközben betöltettek, s tényleges működésbe helyezni nem lehetett, rendelkezési állapotba helyeztettek. Ügyük megvizsgálatván, az E. K. Tanács eljárásukat szabálytalanság- és rendetlenségnek minősítette és eljárásukat rosszalva, őket megrovásban részesítette, azonban ellenük ez ügyben való további eljárást megszüntette.

Egyben jelentjük, hogy Kiss László 1909. évi szept. 1-től 1910. évi decz. hó 3-ig eső járandóságaiba összesen 13.020 kor. 93 fill. kifizetését követelte egyházunktól. Az E. K. Tanács, jogügyi bizottságunk javaslatainak bekérésével, a jószágfelügyelőség meghallgatásával, a Kiss Lászlót illető járandóságokat 1909. évi szeptember hótól 1910. évi deczember hó 3-ig 5405 kor. 68 fillérben állapította meg s ez összeg neki fel is ajánltatott, számadásának elfogadása esetén. Kiss László azonban pert indított egyházunk ellen, ami jelenben folyamatban van.

4. Az E. Főtanács 13—1909. rendk. főtan. jk. a. határozata c) pontjában utasította az E. K. Tanácsot a gazdasági szabályzat átdolgozására, illetve a változott viszonyoknak megfelelő új szabályzat készíttetésére. Jelentjük, hogy a jószágfelügyelőséget felhívtuk egy szabályzat-tervezet készítésére és felterjesztésére. Azonban jószágfelügyelőségünk túlhalmozódott gazdasági teendői miatt felhívásunknak ez ideig nem tehetett eleget.

5. Az E. Főtanács 11—1909. rendk. főtan. jk. sz. határozatának megfelelőleg, a főtanácsi ad hoc bizottság jegyzőkönyvében kártérítésre javasolt tételek és összegeket illetőleg E. K. Tanácsunk megvizsgálta az ügyet, kikérte jogügyi bizottságunk véleményes javaslatát, melyet tisztelettel bemutattunk a következőkben:

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a Magyarországi Unitárius Egyház jogügyi bizottságának 1910. Julius 5-én tartott üléséről.

Jelen voltak: Gál Jenő elnök; Weress József, László

Domokos, Molnár Sándor, dr. Ferencz József és a jószágfelügyelőség részéről Albert Dénes és Hadházy Sándor.

Elnök előterjeszti, hogy a Méltóságos E. K. Tanács 1204—909. tan. sz. a. megkereste a jogügyi bizottságot a végett, hogy a főtanácsi ad hoc bizottság által az 1908. évi gazdasági számadások megvizsgálása rendén kifogásolt tételekre nézve a kártalanítási kötelezettség kérdésében adjon jogi véleményt. A jogügyi bizottság ezen felhívás folytán a mai napon tartott ülésén az összes áttett iratokat tanulmányozás és tárgyalás alá vévén, véleményét a következőkben terjeszti elő azzal, hogy a jószágfelügyelőség az esetleg szükséges felvilágosítások megadása végett hivatott meg az ülésre

I. *A ladamos-alamori birtokot illetőleg.*

A) fő, d) alponban Schwartz czég részéről kamatok, bonificatio árkülönbég címén felszámított *2451 kor. 70 fill.*

Kétségtelen, hogy gazdasági és administrationalis szempontból nem helyeselhető, hogy egy erkölcsi testület a gazdasági részére szükséges forgó tőkét egy kereskedő czég hitelnyújtásával szerezze be, de jogi szempontból a jószágigazgató elleni kártérítési kötelezettség megállapításához a jogügyi bizottság jogcímzet nem lát fennforogni, mert kétségtelen, hogy a jószágigazgatónak a gazdaságok vezetésére forgó tőke az egyház által nem adatott rendelkezésére és így a jószágigazgató a gazdaságban szükséges tőkét egyrészt aként szerezte be, hogy a terményekre előleget vett fel, amelyek után az előlegező czég kamatot számított fel, amely összeköttetés folyamánaként az egyház és az előlegező czég között egy quasi folyószámla viszony keletkezett.

Habár, ismételten hangsúlyozzuk, az ilyen összeköttetést egyáltalában nem helyeselhetjük, mégis a jószágigazgatóval szemben a Schwartz czégnek kamatok stb. címen fizetett 2451 kor. 70 fillért *a kártérítési kötelezettséget megállapíthatónak nem tartjuk*, mert az opkv. 1294. §-a értelmében a kártérítési kötelezettség forrásai másnak jogellenes cselekvése vagy mulasztása, már pedig a jószágigazgatónak fennírt ténykedésében sem jogellenességet sem pedig olyan és rossz-

hiszemű mulasztást megállapítani nem lehet, amiért kártérítésre lehetne kötelezni, különösen akkor, amikor az előlegek igénybevételét a forgó tőke hiánya tette szükségessé és a felvett előlegek, amelyek után a kamatok számítottak, a gazdaság céljaira használtattak fel.

A) fő, e) alpontban búza eladás és a gazdaság részére eszközölt búza vásárlásból származó árkülönbözet és fuvarozási költségek címén felszámított *246 kor. 56 fill.*

Miután elfogadhatónak tartjuk, sőt az E. K. Tanács által elrendelt vizsgálat is igazolja, hogy 1908-ban a búza azért vásároltatott, mert az 1907. évi termésből a nagymérvű ocsú és a szemét miatt a gazdaság részére szükséges és az előírányzott mennyiség az okból nem maradt meg, az eladási és vételi ár közötti különbözet, valamint a megvett búza fuvarozási költségei címén felszámított *246 kor. 56 fillérért a kártérítési kötelezettséget a jószágigazgatóval szemben megállapíthatónak nem tartjuk*, mert a jószágigazgató ténykedésében olyan mulasztást, amely a kártérítési kötelezettség alapját képezhetné fennforogni nem látunk, miután búzavásárlását a jószágigazgató által el nem hárítható véletlen tette szükségessé és hogy drágább minőségű búza vásároltatott, mint az eladott, azt egyrészt a mindenkori gabonaárak indokolják, ehez képest miután a jószágigazgató részéről mulasztást megállapítani nem lehet, hiányzik a kártérítési kötelezettség alapja.

A) fő-, g) alpontban az adók pontatlan fizetése miatt adóbehajtási illetékek és késedelmi kamatok címén fizetett *970 kor. 78 fillér.*

A jószágigazgató igazoló nyilatkozata szerint az adóbehajtási illetékek és késedelmi kamatok azért merültek fel, mert egyrészt egy nagyobb összegű adóleengedési ügy volt felebezések folytán hosszabb ideig elintézés alatt az illetékes hatóságoknál, mit a jogügyész előadása is megerősít, másrészt nem mindig állott rendelkezésére az esedékesség napján kellő összeg az adók fizetésére.

Itt mindenekelőtt constatalni kívánjuk, hogy a főtanácsi ad hoc bizottság jelentéséből nem állapítható meg, hogy a felszámított *970 kor. 78 fill.* behajtási illetékek és késedelmi

kamatok mely időben merültek fel, vagyis hogy melyik évben mennyi összeg fizettetett ezen címeken.

Ettől eltekintve, miután semmivel sincs megczáfolva a jószágigazgatónak azon védekezése, hogy az adók azért fizettek pontatlanul, mert az adók esedékességi időpontjában nem mindig állott rendelkezésre a kellő összeg, vagy ha esetleg volt is, a pénzre az éppen szükséges gazdasági munkák végzésére volt elkerülhetetlen szüksége, amely védekezést a számadások is támogatják, a jogügyi bizottság ezen 970 kor. 78 fillérért *sem tartja a kártérítési kötelezettséget a jószágigazgatóval szemben megállapíthatónak*, mert amennyiben a jószágigazgató védekezése megczáfolva nincsen, ténykedése nem involvál magában oly mulasztást, amelyet elháríthatott volna és amelyért tehát kártérítésre volna kötelezhető.

Nem állapítja meg a kártérítési kötelezettséget azon körülmény sem, hogy a gazdasági bizottság részéről az adók pontos fizetésére utasított, mert jogilag ez a körülmény csak akkor képezhetné a kártérítési kötelezettség alapját, ha egyidejűleg az adók fizetésére szükséges összeg rendelkezésére is bocsátott volna.

E mellett figyelembe vette a jogügyi bizottság azon körülményt is, hogy miután a kártalanítási követelés az opkv. 1489. 7. §-a alapján 3 év alatt elévül és úgy látszik a késedelmi kamatok az ad hoc bizottság által 6 évre visszamenőleg állapítottak meg, még a követelés jogossága esetén is a követelés egy része elévült.

A) fő-, g) alpontban Rieger gépgyáros tartozása után számított *781 kor. 28 fillér kamat*.

Ezen tétel eszik, miután a jószágfelügyelőség nyilatkozata szerint Rieger gépgyáros a kamatok iránti követeléséről lemondott és így ez a tétel tárgytalan.

A) fő-, m) alpontban a jószágigazgató által illetményén felül tartott lovak tartásdíja címén felszámított *500 kor.*

Miután a jószágigazgató *szolgálati* szerződése értelmében csakis 3 lovat jogosított tartani és saját beismerése szerint bizonyos időközben 7 lovat tartott, ezen cselekményével olyan szerződés szegést követett el, amelyért az opkv. 1294.

és 1295. §§-ai értelmében a *jószágigazgatót kártérítési kötelezettség terheli* és azért a jogügyi bizottság az illetéktelenül és szerződés ellenére tartott 4 ló tartásáért megállapíthatónak tartja a jószágigazgató kártérítési kötelezettségét, de a kárösszeg nagyságának megállapítása a jószágfelügyelőség hatáskörébe tartozik, miután az egyes lovak különböző időig és különböző évszakokban tartattak az egyház birtokán és ehez képest a követelhető tartásdíj összegének megállapítása gazdaszakértő hatáskörébe tartozik.

A) főpont, o) alpontban jószágigazgató által jogtalanul használt 5 hold terület 5 évi haszonértéke czímen felszámított *100 kor.*

Tekintettel arra, hogy a jószágigazgatónak szolgálati szerződése szerint csakis a gyümölcsös és veteményes kert képezte illetményét, a jogügyi bizottság megállapítja, hogy a jószágigazgató a kérdéses 5 hold területet, mely eredetileg luczernás volt, habár jóhiszeműleg, de illetéktelenül használta és ezen illetéktelen használatért *megállapíthatónak tartja jószágigazgatóval szemben a kártérítési kötelezettséget.* Tekintettel azonban arra, hogy ezen terület csak 1907-től kezdve vettetett be, csakis 1907-től kezdve köteles az elvont hasznot megfizetni, miután addig, mint luczernás használtatott, a termény az Egyház által különben is tartani kötelezett állapot tartására fordítatott.

A kárösszegének megállapítása végett a jószágfelügyelőség véleménye kérendő ki.

A) főpont, p) alpontban heremag eladása és vételből származott árkülönbözet czímén felszámított *600 kor.*

Tekintettel arra, hogy a nem vitás tényállás szerint 1909-ben heremag azért vásároltatott, mert az 1908-ban termelt heremag nem volt kielégítő minőségű és nem volt vetésre alkalmas és azért is adatott el az 1908. évi egész termés, a vételi árkülönbözetért a jószágigazgatóval szemben a jogügyi bizottság a *kártérítési kötelezettséget megállapíthatónak nem tartja*, miután az árkülönbözet folytán felmerült többlet kiadás nem a jószágigazgató mulasztása folytán merült fel, és így hiányzik a kártérítési kötelezettség alapja.

Ép oly kevésbé képezheti a kártérítési kötelezettség alapját az ad hoc bizottság által felhívott azon körülmény, hogy a vásárlás idején más helyt alacsonyabb áron lehetett volna a heremagot beszerezni, mert az árak az áru minősége szerint váltokozhatnak és a kiadás tényét, valamint összegét a Schwartcz Testvérek számlája okmányilag igazolja. Tehát a főtanácsi bizottság számítása azért is, mert 220 koronán 1 mm. lóher vétetett 1908-ban, az 5 mm. lóher 1909-ben vétetett és nem 220, hanem 164 koronán mázsáinkint.

A) főpont, r) alpontban a cselédeknek törökbuza illetmény helyett búza adásából származott veszteségért felszámított *346 kor.*

Tekintettel arra, hogy a jószágigazgató igazoló jelentése szerint hatalmán kívül álló gazdasági viszonyok és az 1908. évi szokatlan időjárás okozták, hogy az előirányzott és a gazdaság részére megtartott tengeri szükséglet a cselédek illetményének kiadására is nem volt elegendő, a jószágigazgató kártérítési kötelezettségét a különböző czímen felszámított *346 koronáért a jogügyi bizottság nem tartja megállapíthatónak*, mert nem lát a jószágigazgató részéről olyan mulasztást fennforogni, amely a kártérítési kötelezettség alapját képezhetné, miután a kifogásolt eljárást olyan véletlen idézte elő, amely gazdaságokban könnyen előfordulhat és amelynek előidézésében a jószágigazgatót mulasztás nem terheli.

II. *Bágyoni birtokot illetőleg.*

B) fő-, c) alpontban Albert Dénes marhái telettetéséért felszámított *640 kor.*

Miután az iratok és tényállás szerint Albert Dénes a 8 drb marhát nem telettetésre adta a bágyoni gazdaságba, hanem a marhák csak azért voltak Bágyonban, hogy az Albert Dénes által 160 kor.-ért megvett polyvát, töreket, zabszalmát, kórét ott feletesse és a marhák a gazdaság szénájával nem is lettek takarmányozva, sőt az állatok trágyája a gazdaságban lett felhasználva, ezen czímen felszámított *kárvételésnek nincsen semmi jogalapja* és így a jószágigazgató kártérítési kötelezettségéről nem lehet szó.

III. *Bányabükki birtokot illetőleg.*

D) fő-, a) alpontban a tej értékesítésénél előállott *1442 kor. 04 fillér kár.*

Itt mindenekelőtt megjegyzi a jogügyi bizottság, hogy a bányabükki birtoknál felszámított összegek egyáltalában nem is képeznek úgynevezett kárösszeget, mert ezek a lucrum cessans jogi fogalma alá esnek, mely pedig egészen más jogi elbírálás alá esik, mint a tényleges károkozás.

Az ad hoc bizottság az 1442 kor. 04 fillér követelést onnan származtatja, hogy 1908-ban a tej Kolozsvárt literenkint 16·7 fillérért lett értékesítve, holott ezen időben a tej ára literenkint 20 fillér volt és ezen árkülönbözetből az 1908-ban eladott 43,364 liter tejnél kihoz 1442 kor. 04 fill. kárt.

Tekintettel arra, hogy köztudomásu dolog, hogy nagyobb mennyiségű tejnek egész évre való elhelyezésénél mindig alacsonyabb az átlagos ár, mint a napi piaci ár, az ad hoc bizottság által felszámított kár tisztán *illusorikus*, mert e tételnél kárról, sőt még lucrum cessansról sem lehet beszélni, és így annál kevésbbé lehet szó arról, hogy a felszámított összegért a jószágigazgató kártérítési kötelezettsége megállapíttassék, annál kevésbbé, mikor a tej értékesítése nem is az ő, hanem a gazdaságot vezető tiszt kötelessége volt.

D) fő-, c) alpontban a tűzifa értékesítésénél származott *864 kor. kárösszeg.*

Az ad hoc bizottság, jelentése szerint 1908-ban a tűzifa egy része az erdőn a helyszínén köbméterenként 7 kor. 50 fillérért lett értékesítve, míg Kolozsvárt a tűzifa egy része és pedig 270 méterfa csak 6 koronáért lett értékesítve, amiből a fuvarbér leszámításával csakis 3 kor. 70 fillér tiszta bevétel maradt, ha ez a 270 méter fa is a 7 kor. 70 fill. vételáron értékesítettett volna, úgy a gazdaságnak 864 koronával nagyobb bevétele lett volna s mert ez elmulasztatott, a jószágigazgatót ezen különbözetért vagyoni jogi felelősségre kívánja vonni.

Miután nyilvánvaló, hogy a fa értékesítésénél az ár megállapítására a helyi viszonyok, a szükséglet és kereslet

mérve irányadó, az eladás alá kerülő tűzifa minősége és mennyisége birnak befolyással, az e tétel alatt felszámított kár szintén *illusorikus* és itt *kárról és a jószágigazgató kártérítési kötelezettségéről szólni nem lehet.*

D) fő-, f) alpontban a vadászterületnél szenvedett 500 kor. kárösszeg.

Miután az iratok igazolása szerint éppen az E. K. Tanács tiltotta meg Bányabükkön a vadászati jog bérbeadását, mert a bérbeadás ideje alatt többszöri tűzkár fordult elő, a jószágigazgatót semmiféle mulasztás nem terheli, hogy Bányabükkön a vadászati jogot bérbe nem adta és így mulasztás hiányában a jószágigazgatóval szemben *kártérítési kötelezettséget sem lehet megállapítani* az ad hoc bizottság által felszámított 500 kor. kárösszegért

De ha az a ténykörülmeny, hogy a területen Molnár Sándor vadászott egy párszor és nem lőtt semmit, vele szemben sem állapítható meg kártérítési kötelezettség.

Végül a jogüggyi bizottság ajánlja, hogy a kártalanítandó tételekre nézve lehetőleg kíséreltessék meg az egyezség a jószágigazgatóval és csak ennek sikertelensége esetén érvényesítse az egyház kárköveteléseit per útján.

A jogüggyi bizottságnak, 1910. július hó 5-én tartott üléséből.

Gál Jenő s. k.
elnök.

Dr. Ferencs József s. k.
jegyző.

764—1910. sz. a. egy ad hoc bizottságot küldött, a főtanácsi ad hoc bizottság jegyzőkönyvében 8. A) fő, d) alpontban fölvetett és a Schvarcz czég részéről egyházunkat terhelő 2451 kor. 70 fill. együttes összeg megvizsgálása tekintében. A kiküldött bizottság betérjesztette jelentését, mely szerint vizsgálat alá véve a gazdaságok 1903—1909. évi számadásait, megállapította, hogy a Schvarcz Testvérek czég által kiállított számlában kitüntetett pénztári előlegek, a gabona vételárak, a gazdaságok pénztári naplói mind el vannak könyvelve, illetőleg bevételezve, ha nem is azokon a napokon, a melyeken a Schvarcz czég által kiadatott, hanem attól eltérő-

leg, némelykor több hónappal is később. Továbbá megállapította azt is, hogy a czég által kitüntetett előlegek adása alkalmával az illető gazdaságok pénztárában a megfelelő pénztári készlet a gazdasági üzem továbbvitelére nem volt meg és a felvett előlegek, gabonaárak mindig az illető gazdaságok javára lettek felhasználva, még akkor is, ha a pénztári naplón a bevételezés később történt meg, mely okon a Schvarcz czég által felszámított kamatok az egyes gazdaságokat jogosan terhelik.

Az E. K. Tanács tudomásul véve a kiküldött bizottság jelentését, jogügyi bizottságunknak beterjesztett véleményes javaslatát egész terjedelmében elfogadva, 1066—1910. sz. a. következőkben hozta meg határozatát:

A főtanácsi ad hoc bizottság jegyzőkönyve következőkben sorolja fel a kártérítési kötelezettséget illető tételeket:

I. A ladamos-alamori birtokot illetőleg:

A) fő, d) alpontban a Schvarcz czég részéről egyházunkat hat éven keresztül terhelő együttes összeget 2451 K 70 f.

A) fő, c) alpontban gabona eladás s azután vásárlásból származó árkülömbözet összesége 246 K 56 f.

A) fő, g) alpontban az adók pontos időben nem fizetése miatt származott adóbehajtási és késedelmi kamatok 970 K 78 f.

A) fő, g) alpontban Rieges gépgyárosnál levő tartozás után számított kamatok összegét 781 K 28 f.

A) fő, m) alpontban a jószágigazgató által illetményén felül tartott lovak tartási díját 500 K f

A) fő, o) alpontban jószágigazgató által jogtalanul használt 5 hold területnek 5 évi haszonértékét 100 K — f

A) fő, p) alpontban heremag eladás és vételéből származott árkülömbözet 600 K — f.

A) fő, r) alpontban a cselédeknek török-búza illetménye helyett búzaadásából származott veszteséget 346 K f.

II. A bágyoni birtokot illetőleg:

B) fő, c) alpontban Albert Dénes marhái teleltetéséből származott kárösszegért 640 K — f.

III. A bányabükki birtokot illetőleg:

D) fő, a) alpontban a tejértékesítésnél származott kárösszegért 1442 K 04 f.

D) fő, c) alpontban a tűzifa értékesítésénél származó kárösszeget 864 K — f.

f) alpontban a vadászterületnél szenvedett kárösszegért 500 K — f.

Együtt 9442 K 36 f.

Az E. K. Tanács

a) a *ladamos-alamori birtokot* illetőleg: A) fő, d), e), g), p), r) alpontokban,

b) a *bágyoni birtokot* illetőleg

D) fő, a), e), f) alpontokban felhozottakat illetőleg kártérítési kötelezettséget megállapíthatónak nem tart.

2. Az A) fő, m) alpont a jószágigazgató által illetményén felül tartott lovak tartásdíja czímen 500 koronát számít fel, megtérítendőnek. Miután a jószágigazgató szolgálati szerződése értelmében csakis 3 lovat jogosított tartani és saját beismerése szerint bizonyos időközben 7 lovat tartott, ezen cselekményével olyan szerződésszegést követett el, melyért az o. p. kv. 1294. és 129. §§-ai értelmében a jószágigazgatót kártérítési kötelezettség terheli.

Ez okon az E. K. Tanács az illetéktelenül és szerződés ellenére tartott 4 ló tartásáért megállapítja a jószágigazgató kártérítési kötelezettségét.

3. Az A) fő, v) alpontja a jószágigazgató által jogtalanul használt 5 hold terület 5 évi haszonértéke czímen 100 koronát számít fel megtérítendőnek. Miután a jószágigazgatónak szolgálati szerződése szerint csakis a gyümölcsös és veteményes kert képezte illetményét, az E. K. Tanács megállapítja, hogy a jószágigazgató a kérdéses 5 hold területet, mely eredetileg luczernás volt, habár jóhiszemüleg, de illetéktelenül használta és ezen illetéktelen használatért megállapítja a jószágigazgató kártérítési kötelezettségét. Minthogy azonban ezen

terület csak 1907. évtől kezdve vettetett be, csakis az 1907. évtől kezdve köteles az elvont hasznot megfizetni, mivel addig, amig mint luczernás használtott, a termény az egyház által különben is tartani kötelezett állatok tartására fordíttatott.

4. Felhivatik a jószágfelügyelőség, hogy a fenti 2, és 3. pont alatti kárösszeget állapítsa meg és véleményes javaslatát terjessze fel az E. K. Tanácshoz.

Az E. K. Tanács a fentiekben terjesztette elő jelentését, tisztelettel kérve jelentésének, tett intézkedéseinek jóváhagyó tudomásul vételét és meghatározását annak, hogy a buni birtok addig az ideig, míg az ottani határtagosítás befejezést nyer, tartassék házi kezelésben és a tagosítás befejezte után e birtok is adassék ki haszonbérbe.

Főtanácsi bizottság ajánlja, hogy a jószágigazgatóra az őt meg nem illető lótartás és egy kert használata miatt javasolt kártalanítás, tekintettel az összeg csekélységére és a változott viszonyokra, ne mondassék ki, volt jószágigazgató ez alól a kötelezettség alól mentessék föl.

E. Főtanács az E. K. Tanács előterjesztését s illetőleg a jogügyi bizottság javaslatait magáévá teszi, azzal a hozzáadással, hogy Szentiványi István afiát a lótartás és 5 hold birtok használata czímen megtérítendő összeg visszafizetése alól fölmenti.

Az idő elő lévén haladva, elnökség a gyűlést bezárja s a tárgyalás folytatására d. u. 5 órát tűzi ki. E Főtanács a Berde Mózsa alapítvány-ebédre összegyűlt. Ez ebéden a Berde serleggel Gál Jenő afia szép és tartalmas beszéddel mondott köszöntőt.

MÁSODIK ÜLÉS.

Folytatólag tartatott 1910. évi október 30 án d. u. 5 órakor ugyanazon elnökök, jegyző és tagok jelenlétében.

25. A székelykereszturi gimnáziumi épület építése ügyében az E. K. Tanács 1061, 1153—1909. és 245, 342, 661, 729—1910. számok alatt a következő jelentést teszi:

Az elmúlt évben jelentettük, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter úr önagyméltósága az építési 240.000 kor. államsegély törlesztési kölcsönére vonatkozólag elfogadta Egyházi Képviselő Tanácsunk ajánlatát. Ehez képest a megfelelő kötelezvényt és törlesztési tervet elkészítvén, felterjesztettük elfogadásra a miniszter úrhoz. A miniszter úr azok elfogadásával 51016 - 1910. szám alatt értesítette az E. K. Tanácsot, hogy az egyház közalapjaiból fölvett 240.000 korona kölcsönnek 50 év alatt leendő törlesztését elvállalván az államkincstár terhére, utasította a kolozsvári m. kir. adóhivalt, hogy a kölcsön törlesztési részletéül 1910. évi június hó 1-től 1960. évi május hó 30 ig terjedő 50 évre évi 13.200 koronát félévi előleges részletekben fizessen ki egyházunknak. Az E. K. Tanács meghatározta, hogy a 240.000 koronát a közalap adja kölcsön, oly módon, hogy amennyiben a közalap nem rendelkezne a szükséges összeggel, a hiányzó összeget vegye kölcsön az egyház más alapjaitól megtelelő kamat mellett.

Ennyire biztosított lévén 240.000 korona építési államsegély, az épület elhelyezésének kérdése oldatott meg. Miután a Papp János-féle telek megvásárlása ügyében folytatott tárgyalások, a tulajdonos által követelt magas ár miatt, nem vezettek kellő eredményre, az E. K. Tanács megszüntette a további tárgyalást a telek megvásárlása ügyében és az új épületnek a jelen épülettel kapcsolatosan az egyházunk tulajdonát tevő helyen elhelyezése határoztatott meg. Felhívásunkra Pákey Lajos mérnök afia elkészítette az épület vázlat-tervrajzát és megközelítő költségvetését.

Ezen költségvetés szerint az új épület, valamint a régi

épület javítási költségei, a műszaki díjakkal együtt 358.700 koronát tennének ki. Az E. K. Tanács a tervrajzot és költségvetést fölterjesztette a miniszter urhoz, s tekintettel arra, hogy az építésre csak 240.000 kor. államsegély engedélyeztetett, feliratilag kérte a miniszter urat a hiányzó 118.700 koronának is segélyként megadására. A miniszter ur figyelembe véve felhozott okainkat 69.051—1910. szám alatt értesítette E. K. Tanácsunkat, hogy a kért 118.700 korona póttállamsegélyt, a törvényhozás hozzájárulása esetén hajlandó engedélyezni, de az engedélyezés időpontját nem jelölheti meg. Az E. K. Tanács, habár csak kilátásba helyeztetett a 118.700 korona megnyerhetése, örömmel vette tudomásul a miniszter ur választát.

A miniszter ur által visszaküldött tervrajzokat és költségvetést elküldtük székelykereszturi gimnáziumunk igazgatóságának esetleges észrevételei megtétele végett. Az igazgatóság felterjesztvén észrevételeit, átadtuk Pákey mérnök afiának, hogy azok figyelembe vételével úgy a tervrajzon, mint a költségvetésen vigye keresztül a lehető módosításokat.

Igy áll jelenben a gimnázium építés-ügye. Az E. K. Tanács a legnagyobb figyelem és érthető körültekintéssel jár el ezen nagyfontosságú ügyben. Reméljük azonban, hogy már a közel jövőben kezdetét veheti az építés.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére és megbizni az E. K. Tanácsot az építkezés ügyében szükséges minden további intézkedés megtételére.

A főtanácsi bizottság annak az óhajtnak ad kifejezést, hogy ha a póttállamsegély ügye kedvező elintézkést nyer, az építés ügye lehetőleg gyorsan bonyolítottassék le.

E. Főtanács az előterjesztést elfogadja, az intézkedéseket tudomásul veszi, óhajtván, hogy az építés ügye rövid idő alatt valósíttassék meg.

26. A tordai megszűnt gimnázium és ahoz tartozott vagyon ügyében az E. K. Tanács 1009, 1180—1909. és

416, 489, 567, 669, 1059, 1171—1910. számok alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott rendes E. Főtanács 93—1910. főtan. jk. sz. alatt hozott határozata mindenkiben végrehajtott. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur a gimn. épület 1909—10. tanévi haszonbérébe 3200 korona és a gimn. tan-szerek és felszerelések értékébe 4356 kor. 10 fillért kiutalt egyházunk részére, ami beutaltatott szabályszerű kezelésre egyházunk pénztárába.

Az összes ingatlanok itt telekkönyvileg átíratnak egyházunk „A magyarországi Unitárius Egyház” nevére.

A vagyon jövőbeni felhasználását illetőleg 567—1910. szám alatt hozott következő határozatot terjesztik az E. Főtanács elé:

1. Főtanácsi bizottságunk által fölemlítettván azon gondolat, hogy a megszűnt gimnázium épületében esetleg egy unitárius árva- vagy szeretetház létesíttessék, E. K. Tanácsunk megállapította, hogy a megszűnt gimnáziumhoz tartozott összes vagyon nem elégséges annak létesíthetésére, mely okon ajánlja az E. Főtanácsnak, hogy ezen magasztos intézmény létesítésének eszméje vétessék le napirendről.

2. A gimn. épületnek felhasználását illetőleg az E. K. Tanács javasolja az E. Főtanácsnak:

a) 4 helyiség engedtessek át a tordai egyházközségnek oly célból, hogy egy helyiségben helyeződjék el a megszűnt gimnáziumhoz tartozott könyvtár; 2 helyiség alakíttassék át egygyé egyházi ünnepélyek, vallásos összejövetelek, gyűlések tartására alkalmas helyiséggé; 1 helyiség maradjon rendelkezésre, később előálló, nevezetesen segédlelkészi állás szervezésének céljára.

b) A többi helyiség adassék bérbe. A bérletből befolyó jövedelem fölhasználása ügyében később történik intézkedés.

Utasittatik az alapítványi bizottság, hogy a bérbeadás végett hirdesse ki a megfelelő pályázatot, 1910. nov. 1-től kezdődőleg. Ha talán átalakításokra lenne szükség, ezekre nézve tegyen javaslatot az E. K. Tanácsnak.

3. Az alapítványi bizottságnak, Tordán az internátus továbbbi fenntartására irányuló javaslatát, illetve kérését tekintettel a 93—1909. főtan. jk. sz. határozatra, E. K. Tanácsunk nem vehette figyelembe. Elfogadja azonban az alapítványi bizottságnak a könyvtár és az ásványtan s régiségtári gyűjteményt illetőleg felterjesztett javaslatát, s előterjesztést tesz az E. Főtanácsnak, hogy ;

a) A könyvtár adassék át a tordai unitárius egyházközség kebli tanácsának kezelésébe a Tordán és vidékén lakó unitárius hivek használatára. Azonban a könyvtárból az egyháztörténelemre nézve fontos kéziratok, incunabulumok és iskolai anyakönyvek küldessenek be a kolozsvári kollegium könyvtárába, illetve levéltárába.

b) Az ásványtári és régiségtári gyűjtemény adassék át a székelykereszturi gimnáziumnak.

Utasítatik az alapítványi bizottság, hogy készíttessen pontos leltárt, melynek alapján a könyvtár, kéziratok, ásvány- és régiségtári gyűjtemény annak idején az illetőknek átadható legyen.

4. A tordai gimnáziumhoz tartozott összes vagyon, kivéve a Kisgyörgy Sándor jutalmazási alapot, jövedelmének felhasználását illetőleg, az E. K. Tanács előterjesztést teszen az E. Főtanácsnak, hogy :

a) A jövedelemből 7000 korona az 1910—11. tanévtől kezdve fordíttassék a kolozsvári főgimnáziumban tanuló Tordaranyoskörből származott jóigyekezetű és magaviseletű unitárius vallásu, szegény sorsu, tanulók konviktusi és más iskolai díjainak fedezésére, amely segély esetleg egyetemi tanulmányaik idejére is kiterjeszthető.

b) 3000 korona 1910. évtől kezdve, évenként adassék át az egyház közalapjának.

c) A jövedelem 10.000 koronán felüli részéből fedezendő a tordai unitárius lelkész javára 93—1909. főtan. jk. számu határozattal megállapított évi 400 korona személyi pótlék. Az ezen felül maradó összeg rendelkezésre fenntartatik az épületek fenntartása, adófizetés, s előfordulható egyéb célokra.

d) Az alapítványi jövedelem emelkedése esetén jövőben is a felosztás ez aránya lesz figyelembe veendő.

e) Kisgyörgy Sándor afia, aki jutalmazási célra tette volt alapítványát, mely alap 1909. decz. 31-diki állapot szerint 113 kor. 50 fill. megkérdendő, hogy alapítványának konviktsi segélyül felhasználását óhajtja-e, avagy mint életben levő alapító másként kíván intézkedni?

Minthogy a legközelebbi E. Főtanács csak jelen évi október hóban tartatik meg, fennakadások elkerülése okán, E. K. Tanácsunk, az E Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, határozza, hogy a kolleg. igazgatóság már 1910—11. tanévre hozzon javaslatba tanulókat a fennt megjelölt 7000 kor. segélyre.

5. Az internátusi felszerelést illetőleg határozza az E. K. Tanács, hogy azokból a kolozsvári kollegiumban és székelykereszturi gimnáziumban használtassanak fel az esetleg szükséges darabok s az azonfelüliek adassanak el. Felhivatik a kollegium és székelykereszturi gimnázium igazgatósága, hogy e tekintetben lépjen érintkezésbe a tordai alapítványi bizottsággal.

6. Tordán a vallástanítás intenzivebbé tétele céljából egy hitoktató-segédlelkézői állásnak szervezését, E. K. Tanácsunk is célszerűnek tartja. Felhivatik a tordai unitárius egyházközség, hogy ez állás szervezését illetőleg pontos számítások alapján tegyen részletes javaslatot.

Kisgyörgy Sándor esperes afia megkérdetve, kijelentette, hogy a gimn. javára általa tett alapítvány is az 567. sz. határozat értelmében, az abban megjelölt célra használtassék fel, úgy azonban, hogy a kamatoknak 1%-ka évenként tőkésíttessék és az alapítvány az ő nevében kezeltesse, E. K. Tanács ezen nyilatkozatot köszönettel véve tudomásul a szükséges intézkedést megtette.

A gimnáziumhoz tartozott tőkepénz és ingatlan vagyon átvétetett a tordai alapítványi bizottságtól, az ingatlan vagyon a jószágfelügyelőség s a pénzvagyon egyházi pénztárnok afia kezelésébe átadatott. Utasítottuk pénztárnok afiát részletes kimutatást állítani össze a tordai gimnáziumhoz tartozott összes pénzvagyonról.

Minthogy Tordán az állami főgimnázium épülete az

1910—11. tanév kezdetére nem készülhetett el, a gimnázium épületére vonatkozó haszonbéri szerződést méltányosságból, 1911. évi szept. 1-ig meghosszabbítottuk.

A tordai egyházközség a gimn. épület jövedelmeztetése, s annak oly módon felhasználása iránti kérésére, hogy az egyházközségben segédlelkészi állás is szerveztessék, E. K. Tanácsunk, tekintettel arra, hogy az épület haszonbérletére vonatkozó szerződés meghosszabbíttatott, ez ügybeni határozathozatalt felfüggesztette, s javaslatba hozni határozta az E. Főtanácsnak, hogy az E. K. Tanács utasíttassék a gimn. épület és jövedelmének jövőben mikénti felhasználását illetőleg, előterjesztést tenni az E. Főtanácsnak.

Végül jelenti az E. K. Tanács, hogy a tordai megszűnt gimnáziumhoz tartozott vagyon jövőben felhasználását illetőleg, a székelykereszturi gimnázium igazgatósága 169—1910. ig. sz. a. kéri, hogy az 567—1910. tan. sz. határozat azon része, mely a vagyon jövedelméből 3000 koronát a közalapba beutalni javasolja az E. Főtanácsnak, odamódosíttassék, hogy ezen 3000 korona fordíttassék a székelykereszturi gimnáziummal kapcsolatosan létesítendő konviktus javára. Ugyancsak az egyházkörök körüli gyűléseikből tett felterjesztésekkel kéri és pedig: udvarhelyi, háromszéki, kereszturi, marosi, felsőfejéri körök, hogy a tordai gimn. vagyon egyenlő arányban osztassék meg a kolozsvári és székelykereszturi gimnázium javára; a küiküllőkör ajánlja, hogy a vagyon $\frac{2}{3}$ -ad része a kolozsvári és $\frac{1}{3}$ -ad része a kereszturi gimn. javára használtassék; a kolozsdobokai és aranyostordai egyházkörök az 567—1910. tan. sz. határozatát óhajtják fenntartani.

Az E. K. Tanács, tekintettel arra, hogy a tordai megszűnt gimnáziumhoz tartozott alapok, vagyon túlnyomó része a gimnáziumba helyezkedett tanulók javára lett rendelve s ilyen tanulók első sorban a tordaaranyoskörből származott növendékek voltak; tekintettel továbbá arra, hogy a gimnázium megszűnésével annak javára használt vagyon az egyház egyetemét illeti meg; tekintettel végül arra, hogy a gimn. megszűnésével a megmaradt kolozsvári és kereszturi gimnáziumokat támogatni áll érdekében egyházunknak, úgy intéz-

kedett, hogy az esetleg Tordán más intézetben elhelyezkedő unitárius tanulók segélyezése az 1909—10. tanévvel végkép szűnjön meg és a megszűnt gimnáziumhoz tartozott vagyoni jövedelméből 1910—11. tanéviól kezdve tanévenként 7000 kor. fordíttassék a tordaaranyoskörből származó és kolozsvári főgimnáziumunkban elhelyezkedő unitárius növendékek segélyezésére, úgy találván, hogy ez felel meg az alapok rendelkezésének és a nemeslelkű alapítók intencióinak is leginkább; 3000 kor. utaltassék be a közalapba, mint amelyből fedeztetnek első sorban az egyház közszükségei s így a székelykereszturi gimnázium fenntartásával is egyházunkra nehezedő terhek, melyeknek nagymérvű emelkedése a gimnáziumnak új épülettel ellátásával valószínű. A kereszturi gimnázium igazgatósága és az egyházkörök részéről felterjesztett javaslatokat nem tartja elfogadhatóknak. Ehez képest a fölterjesztett javaslatokat azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy azok ne fogadtassanak el, hanem hagyja helyben az E. K. Tanácsnak 567—1910. sz. a. tett előterjesztését azzal, hogy amennyiben a székelykereszturi gimnáziumban is helyezkednek el tordaaranyosi körből származott tanulók, azok is a kolozsvári főgimnáziumban elhelyezkedőkkel megfelelő mértékű segélyezésben részesüljenek és az e tekintetben szükséges intézkedéssel bízassék meg az E. K. Tanács.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztett jelentésének jóváhagyó tudomásul vételére és az abban foglalt javaslatok elfogadásával meghatározni:

1. A tordai megszűnt gimnáziumhoz tartozott vagyoni évi jövedelméből 1910—11. tanévtől kezdve, évenként 7000 korona a kolozsvári főgimnáziumban tanuló, aranyostordakörbeli unitárius növendékek segélyezésére fordíttatik. 3000 kor. beadatik az egyház közalapjába. A vagyonnak 10.000 kor. felülhaladó jövedelme az ingatlanok kezelési szükségleteire fordíttatik s abból fedeztetik a 93—1909. főtan. jk. sz. határozattal a tordai egyházközségnek lelkészi fizetés pótlására jelenben Lőrinczy Dénes javára az Egyház pénztárából adott évi 400 kor.

2. Amennyiben a székelykereszturi gimnáziumban is he-

lyezkednek el aranyostordakörbeli unitárius növendékek, azok is a kolozsvári főgimnáziumban elhelyezkedőkkel hasonló mértékű segélyben részesíttetnek.

3. Utasítatik az E. K. Tanács a tordai gimn. épület és jövedelmének 1911. szept. hó 1 től mikénti felhasználását illetőleg előterjesztést tenni a legközelebbi E. Főtanácsnak.

A főtanácsi bizottság a vagyon felhasználására és más érdekeire nézve kifejezi, hogy: mivel a vagyonmennyiség nincs számszerűleg kitüntetve, jövőre legyen kimutatva.

3000 korona tétessék félre gyümölcsözőleg a közpénztárba.

A 7000 korona elsősorban adassék aranyostordaköri tanulók segélyezésére, de nem kizárólag s nem más körbeli tanulók mellőzésével.

A 7000 koronából egyetemi tanulók csak akkor segélyezhetők, ha gimnáziumi tanulók nem használják föl.

Az ügyben számos felszólalás tétetett mindkét javaslat mellett. Végül is szavazással döntetett el a kérdés. Az E. K. Tanács javaslata mellett 30-an, ellene 25-ön szavaztak.

Az E. Főtanács helybenhagyólag tudomásul veszi: 1. hogy a volt tordai gimnázium épületét az E. K. Tanács az 1910—11. tanévre is bérbe adta az államnak, az állami gimnázium használatára.

2. Tudomásul veszi, hogy a tordai áll. gimnáziumban tanuló unitárius növendékek segélyezése az 1909—10. tanév végével megszűnt.

3. Meghatározza, hogy az 1910—11. tanévtől kezdve a volt gimnáziumhoz tartozott vagyon jövedelméből 7000 korona fordíttassék az aranyos tordaköri származású, kolozsvári főgimnáziumunkban tanuló, unitárius növendékek segélyezésére.

Amennyiben a kereszturi gimnáziumban is tanulnak aranyostordaköri tanulók, azok

is a kolozsváriaknak megfelelő segélyben részesülnek.

4. Ugyanazon vagyon jövedelméből 3000 korona helyeztessék el a közpénztárban gyümölcsözőleg.

5. A vagyonnak a 3. és 4. pontok alatt jelzett jövedelmén felüli összegéből 400 kor. a tordai egyházközség lelkésze fizetéspótlékára fordítatik (93—1909. főt. jk. sz.), s fedezendő az ingatlanok kezelési és fentartási szükséglete.

6. A gimnáziumi épület bérlete megszünetésével az internátusi felszerelésnek esetleg fölhasználható részei a kolozsvári és székelykereszturi gimnáziumnak adatnak, a föl nem használható értékesítendő.

7. A volt gimnázium könyvtárát E. Főtanácsunk a tordai egyházközség kezelése alá az egyházkör használatára bocsátja.

A könyvtárban levő incunabulumok, összes kéziratok, az iskolai legyzőkönyvek s más irományok adassanak be a kolozsvári főgimnázium könyvtárába, illetőleg a levéltárba.

8. Az ásvány- és régiségtár-gyűjteményét E. Főtanács a székelykereszturi gimnáziumnak adatni határozza.

9. E. Főtanács elvárja az E. K. Tanácstól a tordai egyházközségben felállítandó hitoktató segédlelkész beállítására és az épület jövőben leendő fölhasználására nézve az előterjesztést. Egyben föl hívja E. Főtanács a Képviselő Tanácsot, hogy a jövő évi Főtanács elébe a vagyonról terjesszen föl összefoglaló kimutatást.

27. Az E. K. Tanács 1011—1909. szám alatt jelenti, hogy az 1909. évi főtanácsi bizottság általános jelentését a

95—1909. főtán. jk. sz. határozatnak megfelelőleg tárgyalta, a szükségesnek mutatkozott intézkedéseket megtette. Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

A főtanácsi bizottság az előterjesztés elfogadását ajánlja.

E. Főtanács a jelentést tudomásul veszi.

28. Az E. K. Tanács 1174 - 1909. és 26—1910. számok alatt jelenti, hogy a nagyborosnyói özv. Koncz Györgyné, szül. Ambáris Rózália úrnő által kolozsvári főgimnáziumunk konviktusa javára végrendeletileg 18.000 korona hagyományoztatott, amint azt már az 1906. évi Főtanácson bejelentettük. A végrendelet vonatkozó része következő: „Kolozsvári unitárius főgimnázium konviktusi alapjának hagyok 18.000, azaz tizennyolczezer koronát azon kikötéssel, hogy ezen összeg, mint „Ambáris Rózalia-alapítvány“ örök időkre kezeltessek és kamatait mindenkor szegénysorsú jó tanuló székely növendékek élvezzék, a konviktusi szabályok értelmében“. A hagyományozott összeget dr. Kozma Endre kir. közjegyző, egyházi tanácsos afia, mint általános örökös, teljes összegében befizette egyházunk pénztárába, jelen év január hóban. Az E. K. Tanács hálás kegyelet és köszönet érzelmeivel fogadta volt el nagybecsű hagyományt, s most a befizetés alkalmával beutalta egyházunk pénztárába, a végrendelet értelmében való kezelésre. Az alapítvány életbe léptetett 1910. évi szept. hó 1-én, s áldását élvezik már szegénysorsú székely tanulóink. Áldott legyen emléke a néhai nemeslelkű úrnőnek s Isten áldása legyen nagybecsű alapítványán.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére

A főtanácsi bizottság az előterjesztés elfogadását azzal ajánlja, hogy dr. Kozma Endre afiának köszönet nyilváníttassék.

Az E. Főtanács a jelentést örömdeteszen veszi tudomásul és dr. Kozma Endre afiának köszönetét nyilvánítja a hagyatékösszeg gyors kifizetéseért.

29. Az E. K. Tanács a kolozsvári hitoktató-lelkészi állás ügyében 943, 989, 1055—1909. számok alatt a következő jelentést terjeszti be:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 24—1909. főt. jk. sz. a. Csifó Salamon kolozsvári lelkész és theolog féltanár afiát theolog. r. tanárrá választván meg, a kolozsvári egyik lelkészi állás üresedésbe jött. S minthogy a jelzett főtan. jk. sz. határozat értelmében a kolozsvári második lelkész theol. intézetünknel többé nem alkalmaztatik tanári minőségben, s annak folytán ezen lelkészi állás szervezése és fentartása tekintetéből 26—1869. főtan. jk. sz. alatt hozott határozat részben hatályát veszítette, a kolozsvári egyházközség 33—1909. kebli tanácsi jk. sz. a. kéréssel járult E. K. Tanácsunkhoz, melyben kéri útját és módját találni annak, hogy az egyházközség és vallásközség között 1869. évben létrejött egyezés alapelvei értelmében ezen második rendes lelkészi állás a további időre is fentartassék és az állás közös megállapodással töltsék be.

A méltóságos és főtisztelendő püspök úr áthatva azon tudat- és érzettől, hogy Kolozsvárt két rendes lelkészi állásra elkerülhetetlen szükség van, abból kifolyólag, hogy a jelen évben tartott E. Főtanács 86—1909. főt. sz. alatt meghatározta, hogy Kolozsvárt a különböző, nem unitárius középiskolákba járó unitárius növendékek hitoktatására egy hitoktatói állás szerveztessék s e célra az államsegélyből erre előirt évi 2400 koronát megszavazván, az állás szervezése tekintetéből szükséges lépések megtételére a főtisztelendő püspök urat kérte fel, 515—1909. püspöki szám alatt javaslatot terjesztett be ezen hitoktatói állás mikénti szervezését illetőleg.

Az E. K. Tanács a maga részéről is átlátva, hogy Kolozsvárt két rendes lelkészi állásra elkerülhetetlen szükség van és annak fentartását nemcsak kolozsvári egyházközségünk, hanem egyházunk tekintélye is megkívánja, elfogadván a főtisztelendő püspök úr beterjesztett javaslatát, a következő határozatot hozta:

I. Kolozsvárt a nem unitárius különböző középfoku

iskoláknál, mint képezdék, felső kereskedelmi iskola, felső leányiskola, polgári iskolák stb. a vallástanításra a hitoktatói állás a kolozsvári egyik lelkészi állással kapcsolatosan szerveztetik, hitoktató-lelkész elnevezése alatt

A hitoktató-lelkész évi fizetése 3600 koronában, természetbeni lakásban állapíttatik meg. Ebből 2400 koronát az államsegélyből e célra előírt összegben egyházunk pénztárából havi 200 koronás előleges részletekben, 1200 koronát az eddigi lelkészi fizetésben, havi 100 korona előleges részletekben az egyházközség fizet, lakást is az egyházközség adván. A vallástanításért a különböző intézetektől, államtól járó összes díjakat, ami kitesz 1000—1100 koronát, amint kezéhez veszi a hitoktató-lelkész, köteles azonnal az egyházközség pénztárába beadni. Nyugdíjazását illetőleg a belső emberi nyugdíjintézet tagja lesz.

3. A hitoktató-lelkész hitoktatói minőségében függ az E. K. Tanácstól, közvetlen a püspöktől, lelkészi minőségében az egyházközségtől s ugyanazon mértékben teljesíti a lelkészi szolgálatokat, mint az eddig is gyakorlatban volt a két lelkész között. Fentartatik azonban továbbra is a hiveknek az a joga, hogy különös agendumokra a felszentelt theológ. tanárok és tisztviselők közül is bármelyiket elhívhassák és szolgálatát igénybe vegyék.

4. A hitoktató-lelkész választása és kinevezésére nézve fentartatik az a megállapodás, amely a theológiai tanársággal eddig egybekapcsolva volt lelkészi állásra nézve fennállott, mely szerint az E. K. Tanács 5—6 egyént jelöl. Ezek közül az egyházközség választ és a választás eredményét az E. K. Tanácsnak bejelenti.

5. Az egyházközség a hitoktató-lelkész fizetésében általa fizetendő 1200 koronát a vallástanításért járó díjakban csaknem visszakapja, köteles a vallástanításért a hitoktató lelkész által beadott egész összeget feltétlenül tőkésíteni s kamathalmozással nevelni, hogy midőn a most még féltanári fizetéssel kapcsolatban levő másik lelkészi állás is hasonló sorsra jut, módjában legyen ezt a lelkészi állást önerején is fentartani.

Az E. K. Tanács intézkedését a kolozsvári egyházközség

elfogadta mindenkben és a hitoktató-lelkészi állás betöltetett Ürmösi Károly lelkésszel.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

A főtanácsi bizottság az előterjesztést elfogadásra ajánlja, egyben javasolja, hogy a kolozsvári különböző elemi iskolák unitárius növendékeinek vallásoktatására külön hitoktatói állás szerveztessék.

A jelentést és az E. K. Tanács különböző intézkedéseit E. Főtanács helyeslőleg veszi tudomásul s a hitoktató-lelkészi állás szervezési szabályzatát elfogadja és megerősíti. Egy rendes vallástanítói állásnak Kolozsvárt lehető szervezését az E. K. Tanács figyelmébe ajánlja.

30. Az E. K. Tanács 801—1910. szám alatt jelenti, hogy a 18 1909. főtan. jk. sz. határozatnak megfelelőleg a dr. Bedő Albert egyházi tanácsos afia által egy egyházi beszéd írására kitűzött 100 korona pályadíjra a pályázatot szabályszerűen kihirdette és a kitűzött határidőig beérkezett 3 pályamű. A pályaműveket a pályázati feltételek értelmében megalkotott bíráló-bizottság: dr. Boros György elnöklete alatt Csifó Salamon és Gálfi Lőrincz biz. tagok megbírálták. A beterjesztett híralat szerint a pályadíjra egyik pályamű sem érdemes. Az E. K. Tanács a jeligés levélkékkal ellátott pályaműveket és a bíráló-bizottság jelentését azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a pályadíj ne adassék ki.

A főtanácsi bizottság javasolja, hogy dr. Bedő Albert afia a pályázatról értesíttessék.

Az E. Főtanács sajnálattal veszi tudomásul, hogy a pályázat ezzel az alkalommal nem sikerült, s határozza, hogy a pályadíj kegyes adományozója, dr. Bedő Albert afiának az eredmény hozassék tudomására

31. Az E. K. Tanács 1186—1910. szám alatt a jelen E. Főtanácson elrendelendő választásokat illetőleg a következő előterjesztést teszi: Választandó

1. Egyházi közügyigazgató 1914 decz. hó 31-ig terjedő működési időre.

2. Theolog. intézeti dékán 1910 nov. hó 1-től számított 4 évi működési időre.

3. Egyházi tanácsosi állásra 3 egyházi és 9 világi tag.

4. II-od foku fegyelmi bíróságba: 2 egyházi, 2 világi rendes és 1 egyházi, 1 világi póttag 1911. évi január 1-től számított 3 évi működési időre.

5. III-ad foku fegyelmi bíróságba: 3 egyházi, 3 világi rendes és 2 egyházi, 2 világi póttag 1911. évi január hó 1-től számított 1 évi működési időre.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, méltóztassék a megnevezett állásokra a választást elrendelni.

Főtiszt. Ferencz József püspök úr az elnökség részéről javaslatot tesz a II. és III. foku fegyelmi bíróságok betöltésére nézve.

Az E. Főtanács egyhangu fölkiáltással megválasztja a II. f. fegyelmi bíróságba a főt. püspök úr elnöklete alatt egyházi részről Csifó Salamont és Gálfi Lőrinczet rendes, Vári Albertet póttagnak. Világi részről: Gál Jenőt és Zsakó Istvánt rendes, dr. Gál Kelemen póttagnak.

III. f. bíróságba báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok elnöklete alatt egyházi részről: Kelemen Albertet, Gvidó Bélát, Ozsváth Gábort rendes, Kisgyörgy Sándort és Péterfi Dénest póttagoknak.

Világi részről: Benkő Mihályt, Csegezi Mihályt, Molnár Sándort rendes, Veress Józsefet és Székely Miklóst póttagoknak.

A többi állásokra elrendeli a választást és pedig a közügyigazgatói és dékáni állásokra jelölés nélkül, az egyháztanácsosi állásokra jelöléssel.

A jelölések megejtésére a főt. püspök úr elnöklete alatt báró Petrichévich Horváth Kálmán és Fekete Gábor főgondnok urak, Kozma Ferencz és Gál Jenő egyházi tanácsos, Kelemen Albert és Józan Miklós esperes afiait kéri föl.

32. Az E. K. Tanács 1308—1909. szám alatt a kolozsvári főgimnázium államsegélyére vonatkozó szerződés ügyében a következő jelentést terjeszti be:

Kolleg. igazgatóságunknak 347—1907/8. sz. a. tett előterjesztésére, E. K. Tanácsunk 557—1900. sz. a. felirati-
lag kérte a vallás és közoktatásügyi miniszter urat, hogy kolozsvári főgimnáziumunk államsegélyére vonatkozólag a miniszter úr által 1898. év május 14-én 24869. sz. a. jóvá-
hagyott szerződést, mely évi 32.000 koronát biztosított, tekintettel a változott viszonyokra, vétesse revízió alá. A miniszter úr elfogadta kérésünket, 74919—1908. sz. a. ér-
tesítette az E. K. Tanácsot, hogy miniszteri biztosi minőség-
ben kiküldötte Kuncz Elek kolozsvári kir. tankerületi főigaz-
gatót azzal, hogy a főgimnázium szerződésének revíziója tárgyában egyházunk kiküldötteivel tárgyaljon. Örömmel vette tudomásul a miniszteri választ, az E. K. Tanács, 657—
1908. sz. a. képviselőinek fölkérte és megbízta: Kozma Ferencz, Gál Jenő kolleg. felügyelő gondnok, dr. Gál Kelemen kolleg. igazgató és dr. Nyiredy Géza főgimn. tanár afiait. Hosszas és beható tárgyalások után a szerződés-tervezet elkészülhetett és 472—1909. sz. a. fölterjesztettük a miniszter úrhoz. A miniszter úr a szerződést 149272—1909. sz. alatt elfogadta a következő leírat mellett:

Sz. 149272.

Ő császári és apostoli királyi Felségének folyó évi december hó 11-én kelt legfelsőbb elhatározása értelmében a kolozsvári unitárius főgimnázium állami segélyezésére vonatkozó szerződést elfogadom.

Van szerencsém erről a méltóságos Képviselő Tanácsot,

az elfogadási záradékkal ellátott eredeti szerződések két példányának csatolása mellett, további szíves intézkedés végett tisztelettel értesíteni.

Budapest, 1909. december hó 17-én,

A miniszter helyett:

Molnár s. k.,
államtitkár.

A szerződés szerint az évi összes szükséglet 115.215 koronában, a fedezet 67.105 koronában és a fedezeti hiány, mint szükségeltető évi államsegély 48.110 koronában állapított meg és így az eddig élvezett évi 32.000 korona államsegély fokozatosan 16.110 koronával fog felemeltetni, illetve utaltatni. E. K. Tanácsunk hálás köszönetét tejezte ki a miniszter úrnak a szerződés revíziója ügyében tanúsított szíves jóindulatáért.

Az E. K. Tanács tisztelettel mutatja be a szerződést s kéri az E. Főtanácsot tett intézkedéseinek jóváhagyó tudomásul vételére.

Szerződés.

Köttetik egyfelől a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium másfelől a magyarországi unitárius egyház, mint iskolafenntartó hatóság között a kolozsvári unitárius főgimnáziumnak 1898-ban kötött, ugyanazon évi május hó 14-kén 24869. sz. alatt elfogadott szerződés alapján adott államsegély fölemelése iránt az 1883. évi XXX. t.-cz. 47. §-a alapján.

1. A magyarországi unitárius egyház, mint az államilag segélyezett kolozsvári unitárius főgimnázium fenntartója, maga kérelmezte a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnál az 1883. évi XXX. t.-cz. 47. §. alapján VIII. osztályu főgimnáziuma eddig élvezett államsegélyének megfelelő mértékben leendő fölemelését, illetőleg az 1898-ban kötött szerződés módosítását, hogy a gimnázium a mai kor kívánalmainak megfelelő színvonalra emeltessék s azon fenntartható legyen és az állami segélyt a szükséges jogfenntartásokkal és kötelezettségekkel önként elfogadja.

2. E czélból a mellékelt költségvetésben kimutatván egyfelől azon összeget, amelyet a magyarországi unitárius egyház a maga alapjainak kamataiból és tandíjából a főgimnázium fenntartására fordíthat és a mely összesen 67.105 koronát képvisel, másfelől a törvényes és korszerű igényeknek megfelelő szükségleteket, a melyek 115.215 koronára tehetők, az ezen összeállításból kitűnő 48.110 K hiányzó összeg fedezésére az 1898. évi szerződés alapján kiutalt 32.000 korona államsegélyen felül még 16.110 kor újabb, vagyis összesen 48 110 korona évi államsegélyt kér és vesz igénybe, illetőleg fogad el, addig, míg az építési és beruházási államsegély után a tanári nyugdíjalapnak fizetendő 3%, évi 6660 korona teljesen törlesztve nem lesz, azután csak 41,450 koronát, a régi segély megtartása mellett ez újabb segélynek az állami költségvetésbe való fokozatos fölvételét s abban állandó maximális tételül való megtartását, míg azt az iskola s a felekezeti főhatóság igénybe veszi, a vallás- és közoktatásügyi miniszter a kért módon ezennel megajánlja és megígéri s mihelyt a törvényhozás a szükséges összeget megszavazza, azt negyedévi előleges részletekben folyóvá teszi és a kolozsvári m. kir. adóhivatalnál állandóan utalványozza, a hol azt a kolozsvári unitárius főgimnázium pénztárosa az unitárius püspök vagy helyettese által ellenjegyzendő hivatalos nyugtatványra fölveszi.

3. E szerint az iskolának az unitárius egyház vagyónából és bevételeiből való jövedelme 67.105 koronát, az állami hozzájárulás 48.110 koronát tévén, az idézett törvényszakasz d) pontja szerint az intézetnek eddigi felekezeti jellege s önkormányzati jogköre épségben fenntartatik s a tanintézet feletti összes igazgatási jog az idézett törvényszakasz a), b), c) pontjainak s azok alapján az alább következő pontozatoknak meghatározásai mellett továbbra is az intézet főhatóságát, az iskolát fenntartó egyházat illeti s a vallás- és közoktatásügyi miniszter csakis főfelügyeleti jogot gyakorol a segélyezett iskola irányában.

4. Az iskolafenntartó egyház kötelezi magát, hogy mindaddig, míg az államsegély fennebbi összegét megkapja s míg ezen szerződés érvényben áll, a főgimnáziumban és egyene-

sen annak céljaira az igazgatóval együtt, ideértve a rajztanárt, a görögöt helyettesítő tárgyak tanárait és a vallástanárt, 15 rendes tanárt tart. A 15 rendes tanár közül háromnak egyenként 2400 korona, négynek 2600—2600 koronát kettőnek 2800—2800 koronát, háromnak 3200—3200 koronát, háromnak 3600—3600 koronát ad törzsfizetésül s ezeket a törzsfizetéseket a tanárok szolgálati rendjén megválasztásuk vagy kinevezésük időpontjától számítva 5 ízben ötévenként 200—200 koronás korpótlékkal növeli; az igazgatónak a VII. fizetési osztályban levő kolozsvári állami tisztviselők szállásbérének megfelelő természetben való lakást, vagy 1440 korona szállásbért, két tanárnak a VIII. fizetési osztályban levő kolozsvári állami tisztviselők szállásbérének megfelelően egyenként 1170 korona és hét tanárnak a IX. fizetési osztályban levő kolozsvári állami tisztviselőket megillető 900 kor. szállásbért ad; az igazgatót külön a főgimnáziumért 600 korona igazgatói pótlékban részesíti. Továbbá tart egy tornatanítót 1600 korona fizetéssel, 810 korona szálláspénzzel, fizetését 5 évenként öt ízben 200—200 kor. korpótlékkal növelvén; egy ének- és egy zenetanárt 1600 korona fizetéssel 810 kor. szálláspénzzel, fizetését öt évenként 200—200 kor. korpótlékkal növelvén; egy iskolai orvost-, egészségtanárt 400 korona, két iskolaszolgát 700—700 korona fizetéssel és 360 360 korona szálláspénznek megfelelő lakással, egy segédszolgát 480 korona díjazással. Gondoskodik a könyvtár és szertárak gyarapításáról, az épület jó karban tartásáról, fűtéséről, világításáról s általában a mellékelt költségelőirányzatban kimutatott minden szükségletéről. A mennyiben valamely rendes tanszéket ideiglenesen helyettes tanár tölt be, — aki azonban, ha a feltételeknek megfelel, két éven belül rendes tanárrá kell hogy előléptessék — a rendes és helyettes tanári illetmények közötti különbséget, valamint a normális költségvetés keretein belül előálló egyéb megtakarítások kizárólag a főgimnázium céljaira, elsősorban tanszerbeli beruházásokra fordítandók s egyéb célokra le nem toglalhatók.

Az állami tanári fizetéseknek megfelelő fizetéskiegészítés, melyet az állam az egyház pénztárához utal ki, mindaddig,

míg abban más középiskola is részesül, a tanárok részére itt is biztosítatik.

5. A rendszeresített tanári létszámból, a 15 rendes tanár közül 9-et az eddigi mód szerint autonóm jogánál fogva törvényes kellékekkel és képesítéssel bíró egyének közül az egyházi főhatóság választ, akiknek szakcsoportjai:

- a) Vallástan és iskolai istentisztelet;
- b) latin-görög;
- c) két magyar-latin;
- d) német-magyar;
- e) latin-történelem;
- f) történelem-földrajz,
- g) mennyiségtan-természettan;
- h) természetrajz-földrajz, vegytan.

Ellenben hat rendes tanárt nyilvános pályázat útján a tanári testület és az unitárius egyház képviselő tanácsa ajánlatára, de kijelöléséhez nem kötve, minden esetre unitárius vallású egyének közül a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter nevez ki és pedig végleges alkalmazással. A vallás- és közoktatásügyi miniszter fenntartja magának, hogy az általa kinevezett olyan tanárokat, kiknek tanítói s nevelői működése az ország ezen pontján nem mutatkoznék üdvösnek, visszahívhatta s valamely állami tanintézetbe alkalmazhatta.

E hat rendes tanár szakcsoportjai:

- a) két latin-görög;
- b) német-latin;
- c) magyar-latin;
- d) mennyiségtan-természettan;
- e) mértani és szabadkézi rajz.

Ha oly tanszék üresedik meg, melyet előbb magasabb fizetésű fokozatba tartozó tanár töltött be, a pályázat oly módon is kiírható, hogy megválasztás, illetőleg kinevezés a pályázat eredményéhez képest jelesebb tanerő megnyerhetése céljából esetleg magasabb fizetési fokozatba is történhessék, feltéve, hogy az egyházi főhatóság a magasabb fizetési fokozatba való kinevezést maga akarja vagy hozza javaslatba; különben a választás, illetőleg a kinevezés mindenkor a leg-

alsó, az az kiegészítéssel együtt 2600 koronás fokozatba történik. Ezeken kívül a főgimnázium összes tanerőinek, hivataltornokainak és iskola-szolgáinak (ez utóbbiaknál a kiszolgált katonai altisztek alkalmazásáról szóló törvény épségben tartása mellett) választása és alkalmazása az egyházfőhatóság jogában marad. Párhuzamos osztályok felállítása esetén a szerződésben rendszeresített létszámon felül egyhez legalább egy, két párhuzamos osztályhoz legalább három helyettes-tanárt alkalmaz; ha pedig egy osztály mellett három éven át párhuzamos osztály fentartása válnék szükségessé, felekezeti választás útján egy új rendes tanszék lesz szervezendő. Gondoskodik a főhatóság, hogy egyéb teendők, mint az ifjúsági és tanári könyvtár kezelése, jegyzőség stb. kellően ellátassanak.

6. Az igazgatót az összes rendes tanárok közül az eddigi mód szerint az egyházfőhatóság négy évre választja, de a négy év elteltével újra megválaszthatja s a választást a helybenhagyás után mindenkor bejelenti a vallás és közoktatásügyi miniszternek.

7. Minthogy az intézet a nem állami tanárok részére létesített nyugdíjintézetbe belépett, jövőre is minden rendes tanárát kötelezni fogja a belépésre.

8. Az egyházi főhatóság kötelezi magát, hogy az intézet tannyelve állandóan magyar lesz és hogy az idézett törvényszakasz b) pontja értelmében gimnáziumában a vallás és közoktatásügyi miniszter által a rendelkezése és közvetlen vezetése alatt álló gimnáziumok részére kiadott vagy kiadandó tantervét és ahhoz tartozó utasításokat alkalmazza. Azonban fentartja magának, hogy ezentul, akár egyes rendes tantárgyak bővebb előadása, akár rendkívüli tantárgyak felvétele iránt, melyek az állami tantervvel nem állanak ellenkezésben, maga intézkedhessék.

9. A tandíj megállapítása, valamint a tandíjmentesség elbírálása a főhatóság jogkörében marad azzal a megjegyzéssel, hogy a fölmentés a főgimnázium rendszabályai értelmében adatik meg.

10. Az intézet főhatósága az 1883. évi XXX. t.-cz. 47.

§-ának a) pontja értelmében kijelenti, hogy az ezidő szerint meglevő minden alapítványa, épületei, tőkepénzei, mindennemű ingó és ingatlan vagyona továbbra is az iskola tulajdona marad és azoknak jövedelmei ezentúl is az iskola céljaira fog-
nak fordíthatni; másfelől azt, hogy ha e szerződést időnk foly-
tán akár azért, mert az iskola és főhatósága az államsegélyt
továbbra igénybe nem veendi, akár más okból megszűnnék;
az iskolának időközben az államsegély igénybevétele mellett
leendő minden ingó és ingatlan vagyonbeli gyarapodása és
felszerelése az iskola osztatlan tulajdonában maradnak s azok
iránt az államkormány semmi kártérítési igényt nem támaszt-
hat. Az ezután létrejövő új alapítványok szintén az iskola
tulajdonában maradnak, ha eziránt az alapítók másként nem
rendelkeznek.

11. A főgimnázium évi számadásai a főhatóság által megvizsgáltatván és helybenhagyatván, az egyházi főhatóság útján a vallás és közoktatásügyi miniszterhez tudomás és esetleges észrevételeinek közlése végett fölterjesztetnek.

12. E szerződés négy eredeti példányban állíttatik ki, még pedig: egy a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium, a másik a magyarországi unitárius egyház Képviselő Tanácsa, a harmadik a kolozsvári tankerületi főigazgatóság, a negyedik a főgimnázium igazgatósága számára.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt 1909. évi június hó 10-én tartott üléséből.

(P. H.)

149272. szám.

Elfogadom.

Budapest, 1909. deczember hó 17.

(P. H.)

Ferencs Jóssef

unitárius püspök.

Végh Mihály

titkár.

A miniszter helyett:

Molnár,

államtitkár.

A kolozsvári unitárius főgimnázium költségvetési előirányzata.

I. Szükségletek.

a) Személyi kiadások.

1. 15 rendes tanár fizetése (három 2400 K-val, négy 2600, kettő 2800, három 3200, három 3600 K-jával	43.600 K — f.
2. Korpótlék a 15 rendes tanárnak: 2·5 egység à 200 K	7500 K — f.
3. Igazgatói pótlék	600 K — f.
4. Tanárok lakbériletménye: igazgatóé 1440 K., 7 tanaré 1170 K, 7 tanaré à 900 K	15.930 K — f.
5. Tornatanító fizetése 1600 K, lakbére 810 K., korpótléka 2·5 egység à 200 K = 500 K	2910 K — f.
6. Iskolai orvos és egészségtan tanárnak .	400 K — f.
7. Ének- és zenetanárnak fizetés 1600 K, 810 lakáspénz és korpótlékul 2·5 egység, à 200 K = 500 K	2910 K — f.
8. Két iskolaszolga à 720 K, lakásbér à 360 K. egy segédszolga fizetése 480 K . .	2600 K — f.
9. Játékdélutánokért	350 K — f.
Összesen . . .	76.800 K — f.

b) Dologi kiadás.

1. Az országos tanári nyugdíjintézetbe 51.100 K fizetés után 5 ⁰ / ₁₀	2555 K — f.
2. Az országos tanári nyugdíjintézetbe 350 tanuló után à 6 K	2100 K — f.
3. Beruházási és építési 222.000 K államsegély után 3 ⁰ / ₁₀	6660 K — f.
4. Viz., csatorna, járdadíj, köztisztaság rovat	1500 K — f.
5. Fűtésre és világításra	6200 K — f.
6. Házi átalány (óraadói szükségletek, nyomtatványok, értesítő)	2000 K — f.
7. Tanszer és könyvtári átalány	2000 K — f.

8. Épület-fentartás, nagy szünidei javítások, tisztogatás	3000 K — f.
9. 31 főgimnáziumi helyiség évi béregyenlege à 400 K	12 400 K — f.
Összesen	38.415 K — f.
A szükségletek főösszege 115.215 K — f.	

II. Fedezet.

1. Az unitárius egyház közpénztárából . .	30.730 K — f.
2. Igazgatói lakás természetben	1440 K — f.
3. Két iskolaszolga lakása à 360 K	720 K — f.
4. 31 főgimnáziumi helyiség évi béregyenlege à 400 K	12.400 K — f.
5. Beruházási és építési 222.000 K államse- gély 3% kamata	6660 K — f.
6. Az országos tanári nyugdíjintézetbe 51.100 Kifizetés után 5%	2555 K — f.
7. Az országos tanári nyugdíjintézetbe 350 tanuló után à 6 K	2100 K — f.
8. Tandíjból 350 tanulótól à 40 K. 25% en- gedménynyel	10.300 K — f.
Összesen	67.105 K — f.
Fedezet-hiány	48.110 K — f.
Főösszeg	115.215 K — f.

A főtanácsi bizottság a szerződés elfogadását ajánlja.
Az E. Főtanács a szerződést elfogadja.

HARMADIK ÜLÉS.

Tartatott 1910. évi október hó 31 én d. e. 10 órakor.
Elnökök, jegyző és tagok ugyanazok.

33. Az I-ső ülés jegyzőkönyvét főjegyző afia felolvassa.

Az E. Főtanács a jegyzőkönyvet jóváhagyja. A többi jegyzőkönyv hitelesítésével megbízza Kozma Ferencz, dr Gál Kelemen és Végh Mihály afiait.

34. Gálfi Lőrincz theolog. intézeti rendes tanár fizetés-rendezése ügyében az E. K. Tanács 281, 574—1910. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 19—1909. főtan. jk. sz. határozatával Gálfi Lőrincz kolozsvári főgimnáziumunknál működő rendes tanárt theolog. intézetünkhöz rendes tanárnak választotta meg s főgimn. s.-tanári szolgálati idejét, 1898. jan. 1-től, véve számításba fizetése évi 4400 korona és lakáspénze évi 1200 koronában utaltatott ki. Nyugdíjigénybe beszámítható szolgálati ideje 1892. évtől vétetett számításba, mint amikor segédtanárnak alkalmaztatott főgimnáziumunkhoz. Gálfi Lőrincz sérelmesnek tartva magára nézve fizetésének ilyen módon való megállapítását, kérést intézett E. K. Tanácsunkhoz, kérve szolgálati idejét, fizetése rendezésénél, 1892. év óta számítani be, mert mint theológiánkat is végzett és a Manchester New College-ba is 3 évig theológiát tanult papi oklevéllel bíró egyén 1892. év óta áll egyházunk szolgálatában s továbbá kérte, hogy a kebli tanári nyugdíjintézetbe befizetendő díjba csak 4000 koronán felüli összeg után rovasassék ki a tartozás, mivel 4000 koronáig, mint gimnáziumi tanár az állami nyugdíjintézetbe már megfizette a díjakat és e kérésének figyelembevételét annál is inkább kívánja, mert theolog. tanárrá történt alkalmaztatása előtt dr. Boros György theolog. dekánhoz intézett levélben a kérésben foglaltakat alkalmaztatásánál, mint elengedhetetlen föltételeket jelölte meg.

Az E. K. Tanács Gálfi Lőrincz nyugdíjigénybe beszámítható szolgálati idejét 1892. év szept. 1-től állapítva meg, 1212—1909. sz. a. a nyugdíjintézetbe befizetendő díjak összegét 2047 kor. 19 fillérben számította fel a nyugdíjszabályzat értelmében. Azonkán, méltányosságból, a terhére visszamenőleg számított kamatok és $1\frac{1}{2}\%$ illeték megfizetése alól felmentve 713 kor. 83 fill. leszámításával 1333 kor. 36 fillérben állapította meg azt az összeget, melyet Gálfi Lőrincz a nyugdíjintézetbe befizetni köteles és ez összegnek megfizetése is méltányosságból 3 évi időt engedélyezett. Fizetésrendezése ügyében pedig jelen évi ápril hó 23-án tartott ülésében 281. szám alatt következőleg határozott Gálfi Lőrincznek újabb folyamodására:

Tekintettel arra, hogy dr. Boros György theolog. dékán 56—1910. dekáni szám alatt a jelen folyamodással egyidejűleg terjesztette be Gálfi Lőrincznek hozzá 1909. évi auguszt. 19-ről kelteztén intézett baráti levelét, melyben Gálfi Lőrincz jelzi azokat a feltételeket, melyek mellett a theolog. tanári állást hajlandó elfogadni, de a mely levél E. K. Tanácsunknak ez ideig nem lett bemutatva s az E. K. Tanács azokat a feltételeket Gálfi Lőrincznek theolog. tanárrá történt alkalmaztatása idején nem is vehette figyelembe, de a melyekhez Gálfi Lőrincz még most is ragaszkodik, habár neki meg volt az alkalom arra, hogy feltételei nem teljesítése esetén ne foglalja el a theolog. tanári állást, az E. K. Tanács figyelembe véve azt, hogy Gálfi Lőrincz az itteni theolog. tanfolyam elvégzése után még az oxfordi Manchester New College-ban is 8 évig folytatta theolog. tanulmányait s hazajöve 1892. évben theolog. intézetünknel és főgimnáziumunknál óraadónak alkalmaztatván, a kolozsvári kir. tud. egyetemen tovább tanult és 1894. évben a classica philologiai szakon alapvizsgát tett, a mely után gimn. segédtanárnak, 1907 évben pedig megszerezve középiskolai tanári oklevelét, kolozsvári főgimnáziumunkhoz 1898. év január 1-től rendes tanárnak alkalmaztatott és az E. K. Tanács tanári szolgálatait 1894. évi szept. 1-től véve számításba 373. illetve 383—1899. p. ü. jk. sz. a. 1899. évi szept. hó 1-től állapította meg és utalta ki I. év-

ötödös korpótlékát, habár Gálfi Lőrincz theolog. tanári fizetésének megállapításánál a 24—1909. főtanácsi és 947 - 1909 E. K. Tanácsi határozatokban, középiskolai rendes tanári szolgálati ideje vétetett számításba s részére 1909. évi szeptember hó 1-től évi 4400 kor. törzsfizetés és évi 1200 korona lakáspénz folyósítottatott, E. K. Tanácsunk javaslatba hozni határozta az E. Főtanácsnak, hogy méltányosságból, Gálfi Lőrincz theolog. tanári fizetésének megállapításánál egyháznaknál 1894. évi szept. 1-től teljesített tanári szolgálata vételessék számításba s ehez képest részére 1909. évi szeptember hó 1-től 15 évi szolgálat alapján évi 5000 kor. törzsfizetés és évi 1200 kor. lakáspénz folyósíttassék.

Gálfi Lőrincz nyugdíjgyét illetőleg, fenntartatik az 1212—1909. tan. sz. a. hozott határozat.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen előterjesztésnek elfogadására és kimondani határozatilag, hogy Gálfi Lőrincz theolog. tanári fizetésének megállapításánál 1894. évi szept. 1-től teljesített tanári szolgálata vétetik számításba s ehez képest részére 1909. évi szept. hó 1-től, 15 évi szolgálat után évi 5000 kor. fizetés és évi 1200 kor. lakáspénz folyósíttatik.

Egyben jelenti az E. K. Tanács, hogy Gálfi Lőrincz afia az E. K. Tanács 947., 1212 1909. 48 és 281—1910. sz. határozatai ellen felebbezést nyújtott be az E. Főtanácshoz. Az E. K. Tanács fenntartva jelzett számu határozatait, tisztelettel terjeszti be a felebbezést.

Felolvastatik Gálfi Lőrincz afia felebbezése és a főtanácsi bizottság idevonatkozó előterjesztése A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja az E. K. Tanács javaslatát.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács intézkedéseit jóváhagyja, előterjesztését elfogadja, mihez képest Gálfi Lőrincz a nyugdíjintézetbe felvétetik 1892. évi szept. 1-től számítandó jogosultsággal, 3 év alatt befizet 1333 kor. 36 fillért. Tanári fizetését 1909. évi szept. 1-től 15 évi szolgálat alapján 5000 koronában állapítja meg, lakáspénzét 1200 koronában.

Fölebbezésének az E. Főtanács helyet nem ad.

35. Az E. K. Tanács 1169—1909, 158 és 407—1910. szám alatt Vári Albert kolozsvári főgimnáziumi vallástanár fizetésrendezése ügyében a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott E. Főtanács 28—1909. főtan. jk. sz. a kolozsvári főgimnáziumunkhoz rendes vallástanárnak alkalmazta Vári Albert székelyudvarhelyi lelkész afiát. Vári Albert állását elfoglalva kérte, hogy fizetése megállapításánál vétessék figyelembe, hogy mint lelkész és a székelyudvarhelyi középiskolákban tanult unitárius növendékek hitoktatója 1892. év óta szolgálja egyházunkat s ennek figyelembevételét s fizetésének megfelelő megállapítását pályázati folyamodásában is kérte, a mi azonban akkor nem vétetett számításba. Az E. K. Tanács nevelésügyi és pénzügyi bizottságunkból alkotott vegyes bizottság meghallgatása után 1169—1909. sz. a. határozta, hogy tekintettel Vári Albertnek lelkészi és hitoktatói szolgálataira 1892. szept. hótól 1909. szept. hóig eltöltött szolgálata 17 év, nemcsak nyugdíjgényébe, de a fizetés rendezésnél is beszámítandó $\frac{3}{4}$ -ed részben, vagyis 13 év 9 hónapnak s ennek megfelelőleg 2 év-ötödös korpótlékot 400 koronában állapított meg és utalt ki részére évenként 1909. év szept. hó 4-től számítandólag és egyben fölkérte a vall.- és közokt. miniszter urat, hogy Vári Albertnek eltöltött 17 szolgálati éve, a fentti számításnak megfelelően $\frac{1}{4}$ -ed részben mind nyugdíjgényébe mind személyi pótlékának megállapításánál vétessék számításba. A miniszter ur 143.964 - 1909. sz. a. értesítette az E. K. Tanácsot, hogy Vári Albert eltöltött lelkészi és hitoktatói szolgálat idejét nem számítja be a személyi pótlék megállapításánál a tanári szolgálatának kezdő idejéül 1909. évi szeptember hó 1-ét állapítva meg, részére évi 200 kor. személyi pótlékot folyósított. — Egyben értesítette az E. K. Tanácsot, hogy Vári Albert nyugdíjgénye megállapításáról később fog intézkedni.

Az E. K. Tanács a fenttemlíttett vegyes bizottság újabb

meghallgatása után 407—1910. szám alatt következőleg határozott:

Minthogy Vári Albert a vallástanári állás elfoglalása előtt 17 évig működött, mint lelkész és a székelyudvarhelyi különböző középiskolákba járó unitárius növendékek hitoktatója és az E. K. Tanács ez idő alatt teljesített kiváló és eredményes munkásságát fizetése rendezésénél 1169—1909. tan. sz. alatt hozott határozatával méltányosnak ítélte figyelembe venni és $\frac{3}{4}$ -ed részben vagyis 12 év 9 hónapnak beszámítva, részére két évtizedes korpótlékot 1909. évi szept. 1-től évi 400 koronában ki is utalt s felkérte a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat is, hogy ezen 17 évi szolgálati időt figyelembe véve állapítsa meg Vári Albert személyi pótlékát, de a miniszter ur fennt jelzett számú leirata szerint a kérést nem teljesítette, az E. K. Tanács, méltányosságból és kivételesen, előterjesztést teszen az E. Főtanácsnak Vári Albert javadalmazásának következő módon való megállapítása iránt:

Vári Albert vallástanár 1909. évi szept. 1-től kezdve élvez 2400 korona törzsfizetést, 200 korona fizetésjellegű személyi pótlékot és 900 korona lakáspénzt évenként, valamint az E. K. Tanács által 1169—1909. tan. szám alatt megállapított évi 400 korona korpótlékot. — Az E. K. Tanács javaslatba hozza az E. Főtanácsnak, hogy Vári Albert törzsfizetését és személyi pótlékát a VIII-ik fizetési osztályba átmenetelig határozza meg 1909. évi szeptember 1-től számítva kiegészíteni a 8-ik fizetési osztály kezdő fizetésére, vagyis 3600 koronára oly módon, hogy ezen fizetési kiegészítést képező összeg a fizetés illetve személyi pótlék növekedésének arányában beszüntetve, a 8-ik fizetési osztályba való átlépéssel a fizetést kiegészítő rész teljesen megszűnne. Ezek szerint Vári Albert részére 1909. évi szept. 1-től évi 1000 korona fizetésekiegészítés lenne utalandó egyházunk pénztárából a közalap terhére. A Vári Albert részére 1169—1909. tan. sz. a. megállapított és kiutalt évi 400 korona korpótlék érintetlenül megbagyatik, mindaddig, míg részére mint rendes vallástanárnak 3 évtizedes korpótlék kiutaltatott. A 4-ik évtizedes korpótlék utalásánál, a közalaphból húzott 400 kor.

évi korpótléknak fele vagyis 200 kor. és az 5-ik évötödös korpótlék utalásánál a közalapból huzott egész 400 korona megszűnik. Azonban a javasolt fizetés kiegészítés a lakáspénznél figyelembe nem jön, nyugdíj szempontjából beszámítás alá nem kerülhet és Vári Albert ily szempontból semmi követelést nem támaszthat.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen előterjesztés elfogadására.

A főtanácsi bizottság javasolja, hogy Vári Albert afiának a lakbére is a VIII-ik fizetési osztálynak megfelelőleg rendeztessék 1909. évi szeptembertől.

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsnak Vári Albert afia fizetése és lakáspénzét kiegyenlítése érdekében tett intézkedéseit jóváhagyólag tudomásul veszi, oly megjegyzéssel azonban, hogy ez az intézkedés semmiben sem érinti a többi tanárok szerzett jogait.

Ehez képest Vári Albert vallástanár afia, aki 1909. évi szept. 1-től kap 2400 korona törzsfizetést, 200 korona fizetésjellegű személyi pótlékot és 400 korona korpótlékot, 1909. évi szeptember 1-től kapni fog 1000 kor. fizetéskiegészítést a közalapból. A 400 kor. mindaddig fog adatni, amíg mint rendes vallástanár 3 teljes ötödéves korpótlékot kap. A negyedik ötödéves korpótlék kiutalásakor a közpénztár csak 200 kor., s az ötödik ötödéves korpótlék kiutalásakor semmi korpótlékot nem fog fizetni. Az 1000 kor. addig és oly mértékben adatik, a míg a VIII. osztály fizetést eléri. A lakáspénz is a VIII. fizetési osztálynak megfelelő lesz, addig, amíg mint rendes tanár ezt az összeget eléri

Erről értesíttessék Vári Albert afia, az E. K. Tanács és a közpénztár.

36. Az E. K. Tanács Iszlai Márton kegydíja ügyében 515—1910. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Iszlai Márton a kolleg énektanítóságról egészségi okokból lemondott és E. K. Tanácsunkhoz kegydíjért folyamodott s felajánlotta „Egyházi énekek gyűjteménye“ című művének tulajdonjogát is egyházunknak. Az E. K. Tanács Iszlai Márton afiának lemondását tudomásul vette. Ajánlatát, mely szerint „Egyházi énekek gyűjteménye“ című művének tulajdonjogáról lemond és azt átruházza egyházunkra, köszönettel elfogadta. Tekintettel Iszlai Mártonnak a kolleg. énektanítás ügyében 20 éven keresztül tanusított kiváló működésére és az egyházi énekirodalom terén elért sikereire, igen hasznos szolgálataira, az E. K. Tanács előterjesztést teszen az E. Főtanácsnak, hogy figyelembe véve Iszlai Mártonnak érdemeit és nehéz anyagi helyzetét, az évi egyházi államszegélynek segélyezésre szánt összege kicsztása alkalmával, esetről-esetre részesítse őt megfelelő kegydíjban, miután olyan alap, melyből rendszeres segélyezésben volna részesíthető, nem áll rendelkezésre.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot, hogy előterjesztését elfogadva, Iszlai Márton részére megfelelő kegydíjt, mint segélyt állapítson meg.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatának elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsra bízza, hogy Iszlai Márton afia ügyét a kérés keretén belül intézze el. Erről Iszlai Márton afia és az E. K. Tanács értesítendő.

37. Az E. K. Tanács 514—1910. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Régeni Áron és Nagy József a kolozsvári kollegium melletti elemi fuiskolánál alkalmazott tanítók családi pótlékutalás és lakáspénz emelésért folyamodtak az E. K. Tanácshoz. Az E. K. Tanács, pénzügyi bizottságunk meghallgatása után, tekintettel arra, hogy a családi pótlékot a folyamodókkal azonos javadalmazásban levő kolozsvári állami taní-

tók is már több év óta élvezik; tekintettel továbbá a kolozsvári nehéz megélhetési viszonyokra és folyamodóknak tanítói kiválóságára, javaslatba hozza az E. Főtanácsnak, hogy Régeni Áron és Nagy József elemi tanítók 1910. évi július hó 1-től számítandólag részesíttessenek ujabban évi 400 K. személyi pótlékban egyenként. Az 1910. évre eső 200—200 kor. fedeztessék az 1910. évre kapott évi rendes egyházi államsegélyből, 1911. évi január 1 től kezdődőleg pedig a közalaphból nyerjen fedezetet. Lakáspénz emelése iránti kérésük nem teljesíttetik.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztésének elfogadására.

A főtanácsi bizottság az előterjesztés elfogadását ajánlja.

Az E. K. Tanács javaslatát az E. Főtanács elfogadja és határozattá emeli, hogy Régeni Áron és Nagy József tanító afiai 1910. évi július 1-től évi 400 kor. személyi pótlékot kapjanak személyenként, az 1910. évre eső félévi 200—200 kor. összeget az 1910-re utalt államsegély fedezi, 1911. évi januárius 1-től a 400—400 kor. összeget a közpénztár fogja fedezni Erről Régeni Áron és Nagy József afiait s az E. K. Tanácsot értesíti az E. Főtanács.

38. Az E. K. Tanács a belső emberi nyugdíjtörvény módosítását illetőleg 1174—1910. sz. a. a következő előterjesztést teszi:

A belső emberi nyugdíjtörvény módosítása tárgyában az egyházkörök felterjesztvén véleményeiket, E. K. Tanácsunk a lehetőleg figyelembe véve azokat, kiváló figyelemmel a belső emberi nyugdíjalap helyzetére, jövőben való fejlődhetésére, a 109—1902. főtan. jk. sz. határozattal megállapított szabályzatban módosításokat hoz javaslatba az E. Főtanácsnak.

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy a belső emberi nyugdíjalap, ez idő szerint, másnemű megterheltetést nem bír

meg, kéri az E. Főtanácsot, ezen módosítások elfogadására azzal a javaslattal, hogy utasítsassék az E. K. Tanács a módosításoknak a belső emberi nyugdíj törvénybe beillesztésére és a módosított törvény kiadására.

Egyben jelenti az E. K. Tanács, hogy Kelemen Albert marosköri esperes afia javaslatot terjesztett fel a nem kongruás lelkészek nyugdíjigényének fizetésök arányában való rendezésére; továbbá több egyházkör javasolja a lakás értékének is beszámítását a nyugdíjazás alkalmával. Az E. K. Tanács elvileg nincs ellene a nyugdíjigény ily természetű rendezésének, de mivel az alap ez idő szerint nem bír meg ilyen rendezést, keresztűlvitelét nem ajánlhatja. Javasolja azonban az E. Főtanácsnak: utasítsa az E. K. Tanácsot, hogy mindkét irányban szerezzen be adatokat, tegyen számításokat és amint az alap megbírja, az ily természetű magasabb nyugdíj rendezése iránt tegyen előterjesztést az E. Főtanácsnak.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztett javaslatainak elfogadására.

A főtanácsi bizottság a javaslatot elfogadásra ajánlja, mert előleges és jól megfontolt számítás nélkül a nyugdíj-alap további megterhelése igen veszélyes lenne. A helyzet úgy is reményen felül javul.

Az E. K. Tanács javasolt módosítását az E. Főtanács mindenben elfogadja és a nyugdíjtörvényt kiegészíti következőkben:

3. § e) pont: akik egyházunk más nyugdíjintézetének tagjai, kivételnek a lelkész-tanárok, kik fizetésük arányában, mind a lelkészi, mind a tanári nyugdíjintézetnek tagjai.

f) pont: végül azok az énekvezérek, akik mint tanítók az állami tanítói nyugdíjintézetnek tagjai.

4. §: A nyugdíj összege a hivatali szolgálatba beszámítható idő tartamától függ. Beszámíthatónak tekintetik az az időtartam, amelyet valaki hivatalba beiktatásától szakadatlanul egyfolytában töltött el.

Segédlelkészeknek vagy lelkész-helyetteseknek a rendes

lelkészi alkalmazást közvetlenül megelőzőleg töltött éveik a nyugdíjigény alapjául szolgáló időbe beszámítandók, ha lelkészi minősítéssel (lelkészi szakvizsgálati bizonyítvány) birtak.

11. §: A nyugdíjak s özvegyi és árvai járulékok mindig évnegyedenként, előleges részletekben tétetnek folyóvá.

15. §: A nyugdíjösszeg maximuma évenként 1911 január 1-től a lelkészeknél: 1600 kor., énekvezéreknél 800 kor.

Az 1902 évi december 31-ig nyugalomba bácsátottak, valamint az özvegyek és árvák ellátási díja 1911-től az 1903. évre megállapított nyugdíjösszeg maximumának arányában, vagyis lelkészeknél évi 600 koronában, énekvezéreknél 300 koronában állapittatik meg és az ekkor előálló összeg rájuk aézve végleges.

Akik 1903 után teljes szolgálat után mentek nyugalomba és az alapba a 400 korona alapítói díjat befizették, 1911. évi január hó 1-től kezdve az 1911. évre megállapított nyugdíj-maximumot élvezik.

24. §: Fiugyermekek és leánygyermekek 20 éves koruk betöltéséig, illetőleg utóbbiak férjhezmenetelükig részesülnek nevelési járulékban 1911 január 1-től kezdődőleg.

30. § a) pont: az özvegyi nyugdíjra nézve, ha az özvegy férjhez megy.

Azon nyugdíjas özvegynek, ki férjhez megy, férjnél létele időtartama alatt nyugdíjigénye szünetel és az újabb házasságkötés megszűnte után is csak annyiban éled fel, amennyiben az újabb házasságkötésből más nyugdíjigényt nem szerzett.

e) Temetési járulék illeti a nyugdíjintézet minden tagját. És pedig ez idő szerint a lelkészeket: 400 kor., az énekvezéreket: 200 korona, mely összeg az elhunyt özvegyét, törvényes örököseit, ilyenek nem létében az illető egyházközséget illeti.

Temetési járulék illeti a nyugdíjat élvezett özvegy lelkésznet és énekvezérnet is. És pedig, ez idő szerint, lelkésznet 200 korona, énekvezérnet 100 korona, mely összeg törvényes örököseit, ilyenek nem létében az illető egyházközséget illeti.

Ha az egyházközség veszi fel a temetési járulékot, tartozik tisztességes temetést rendezni.

Ezzel az egyházközségekről az ily nemű terhek levétetvén, az ezzel ellenkező eddigi szokások, törvények, hatályukat veszítik.

32. § a) pont kiegészítettik ezzel: állomás foglalásért 5 koronát.

e) pont: évi tagdíjat fizet 1600 korona fizetése után nyugdíjazása, vagy halála idejéig minden rendes lelkész 5 százalékot.

33. Előlépési díjat fizet: a püspök 50 koronát az egyházi főjegyző 25 koronát, az esperes 20 koronát, a köri jegyző 10 koronát.

V. FEJEZET.

Nyugdíjintézetbe lépés, nyugdíjazás és temetési járulékadás.

27. § A): A rendes lelkész és körlelkész hivatalból vétetik fel.

Uj §: temetési járulékért folyamodó köteles a folyamodáshoz csatolni:

a) a halálesetet igazoló bizonyítványt,

b) a temetési járulék fölvételére jogosultság igazolását.

41. §: A belső emberi nyugdíjintézet alaptörvényéül tekintendő az 1910. év végén elkészített stb.

45. § a) pont kiegészítettik ekként: a beiratási díj 5 korona és állomásfoglalási díj 5 kor. stb.

48. §. Ezen módosított nyugdíjtörvény 1911 január 1-én lép életbe.

A 15. § harmadik bekezdése úgy értelmezendő, hogy azok a még életben levő ny. lelkészek és énekvezérek, akik 1903 ban vagy azután léptek nyugalomba és az alapba 400 korona alapítói díjat befizettek, az 1911. évi januárius 1-re megállapított nyugdíjmaximumot élvezik, betöltött 40 évi szolgálat után. A 36. §. a) töröltetik a szövegből.

A nem kongruás lelkészekre vonatkozóan, az E. K. Tanács szerezzon be adatokat és tegyen előterjesztést.

39. Az egyházköri képviselők számának emelése tárgyában E. K. Tanács 1117—1910. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott rendes E. Főtanács 19—1909. főtan. jk. sz. a. hozott határozatának megfelelőleg, dr. Nagy György egyházi tanácsos afiának az egyházköri képviselők létszámának emelésére vonatkozó indítványa, véleményezésre kiküldetvén az egyházköröknek, az egyházkörök be-terjesztették jelentésüket. És pedig:

1. A kolozsdobokai kör ajánlja, hogy mind az egyházit, mind a világi képviselők száma egyházkörönként 1-el emel-
tessék.

2. Az aranyostordai kör ajánlja az eddigi számarány megtartásával a képviselők számának felényivel emelését.

3. A küüllői kör ajánlja a képviselők számának egy-
házkörönként 1 egyházi és 1 világi taggal emelését.

4. A marosi egyházkör az ottani egyházkör képviselői
számának kettővel emelését.

5. A kereszturi kör ajánlja, hogy az egyházkörökből
minden 5 egyházközség küldjön egy egyházi és egy világi
képviselőt.

6. Az udvarhelyi kör ajánlja az egyházkörök képviselői-
nek számát lélekszám és teherviselés arányában emelni a
jelenlegi 34 számról 62-re.

7. A felsőfehéri kör ajánlja, hogy az egyházköri képvi-
selők jelen száma még egy annyival emeltessék.

8. A háromszéki kör ajánlja, hogy a képviselők száma
egyházkörönként az eddigi számnál kétannyira emeltessék.

9. A dunaltiszamenti kör ajánlja, hogy minden egyház-
kör annyi képviselőt küldjön a Főtanácsba, ahány rendes
lelkésszel bíró anyaegyházközség van az illető egyházkörben.

Az E. K. Tanács, tekintettel arra, hogy az E. Főtanács
hivatalból és választott tagjainak száma ez idő szerint 321

lehet, melyből 75 egyházi és 246 világi tag és az egyház népességét tekintve 242 lélekre esik egy főtanácsi tag, az egyházköri képviselők létszámának emelését nem tartja szükségesnek és az emelést nem javasolja

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

E Főtanács az egyházköri képviselők számát nem emeli föl.

40. A kántori fizetések rendezése tárgyában E. K. Tanács 998—1910. szám alatt következő előterjesztést teszi:

Az elmúlt évben tartott rendes E. Főtanács 86—1909. főtan. jk. sz. határozatának megfelelőleg, E. K. Tanácsunk felhívta egyházköreinket a kántori fizetések rendezése tekintetében szükséges véleményes javaslataik felterjesztésére. E javaslatoknak, az egyházközségek helyzetének s különösen a rendelkezésre bocsátható összegnek figyelembevételével, E. K. Tanácsunk a következő javaslatot terjeszti az E. Főtanács elé.

1. Mondja ki az E. Főtanács a kántori fizetéseknek ideiglenesen oly módon való rendezését, hogy

a) a tisztán csak kántori állásban levők fizetés minimuma évi 600 koronában állapíttassék meg;

b) az oly kántorok fizetés minimuma, akik községi vagy állami iskolánál működnek, mint tanítók, évi 300 koronában állapíttatik meg, nem számítva be ez összegbe az egyházközségtől természetben élvezett lakást;

c) felekezeti iskoláknál működő énekvezér-tanítók fizetése az 1907. évi XXVII. t.-cz. által rendeztetvén, azok fizetése nem jön rendezés alá.

A fenti javaslat elfogadása esetén utasíttassék az E. K. Tanács, hogy az egyházközségektől bekért és 1908. évben beterjesztett jövedelem bevallások alapján állapítsa meg, hogy mely egyházközség kántorának és mekkora összegű fizetés kiegészítés szükséges évenként és a megfelelő összeget utalja ki az illető javára egyházunk pénztárából 1909. évi január 1-ig visszamenőleg, a 120.000 korona államsegélyből e célra beutalt és rendelkezésre fenntartott összeg terhére

2. Határozza meg az E. Főtanács, hogy a kidei, alsójárai, komjátszegi, túri, petrozsényi, szőkefalvi, küüllőszéplaki, segesvári, marosvásárhelyi, nagysolymosi, sárdi, bordosi, böződujfalvi, fogarasi, brassói, sepsiszentgyörgyi, polgárdii, orosházai egyházközségeknek, mint a hol a kántori állás nincsen szervezve 50—100 korona segély adatik a megfelelő énekvezetésről gondoskodhatásra 1911. évtől kezdődőleg, további intézkedésig. Egyben hatalmazza föl az E. K. Tanácsot az összeg megállapítására és az illető egyházközségek javára egyházunk pénztárából kiutalására, az államsegélyből a kántori fizetések rendezésére beutalt összeg terhére.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot ezen javaslat elfogadására.

A főtanácsi bizottság módosítást ajánl az 1. b) és c) pontjára.

Az E. Főtanács a kántori fizetések rendezését meghatározza a következőkben:

a) A tisztán csak kántori állásban levők fizetés-minimuma évi 600 korona.

b) Az oly kántorok fizetés-minimuma, akik községi vagy állami iskolánál működnek, vagy nyugdíjas tanítók, évi 200 kor., nem számítva be ez összegbe az egyházközségtől természetben élvezett lakást.

c) A felekezeti iskoláknál működő azon énekvezérek, kiknek fizetése korpótlék nélkül az 1200 koronánál kevesebb, a különbözet erejéig kántori segélydíjban részesülnek, ezen segély maximuma 1909. és 1910. évekre 75 koronában állapíttatik meg.

Ezek alapján fölhívja és megbízza az E. Főtanács a Képv. Tanácsot: 1. az 1908-ban beterjesztett jövedelembevallás alapján állapítsa meg, hogy mely egyházközségek kántorait mekkora kiegészítés illeti külön-külön és egyenkint s a megfelelő összeget utalja ki

egyházunk pénztárából 1909 januárius 1-ig visszamenőleg, a 120 000 kor államsegélyből erre a célra föntartott összegből.

2. 1911. évtől kezdődőleg további intézkedésig 50—100 kor segély adandó a kidei, alsójárai, komjátszegi, túri, petrozsényi, szőkefalvi, kükküllőszéplaki, segesvári, marosvásárhelyi, nagysolymosi, sárdi, bordosi, bőzódújfalvi, fogarasi, brassói, sepsiszentgyörgyi, polgárdi-i, orosházai egyházközségeknek, hogy az énekvezetésről gondoskodhassanak. Az E. Főtanács felhívja és megbízza az E. K. Tanácsot az adandó összeg megszabásával és kiutalásával az államsegélyből ily célra utalt összegből.

41. Az E. K. Tanács 1031—1910. sz. alatt jelenti, hogy dr. György János afia kérést intézett az E. K. Tanácshoz, melyben kifejti vallási, egyházalkotmányi és társadalomjavítási elveit, s megjelöli, hogy a mostani gyakorlat helyett miképpen tartja az „új szövetség vallási igazságainak minél következetesebb alkalmazását“ megvalósíthatóknak. Egyben kéri azokat „a legközelebbi egyházi Főtanács elé bocsájtani, annak az eldöntése végett, hogy a bennük foglalt elvek és tervek megvalósításáért egyháznknk szolgálatában leendő munkálkodásának helyet ad-e?“

Az E. K. Tanács megtette észrevételeit és azzsl terjeszti az E. Főtanács elébe, hogy a dr. György János afia kérése nem teljesíthető, mivel azon elvek hirdetésére, melyeket kérése támogatására felhoz, s melyeknek megvalósítását programmul kitűzi, az egyház teret nem adhat.

A főtanácsbi bizottság az E. K. Tanács véleményét magáévá teszi s javasolja, hogy a kérés a Főtanács előtt olvastassék föl.

A dr. György János külön pontozatai felolvastattak. Több egyházi tanácsos hozzászólása után az E. Főtanács egyhangulag hozta a következő határozatot:

Az E. Főtanács dr. György János afia kérését nem teljesíti, mivel alkalmaztatását olyan elvekhez és föltételekhez köti, amelyek nagyon sok tekintetben ellentétben vannak vallásunk szellemével, egyházunk alkotmányával és gyakorlati egyházi életünkkel, s amelyeknek hirdetésére a maga hatáskörében tért nem engedhet.

42. A szavazatszedő bizottság bejelenti, hogy a szavazás megejtetvén, beadatott 75 szavazat. Ebből a dékánságra Csifó Salamon afia kapott 50, Gálfi Lőrincz afia 20, Péterfi Dénes 2, dr. Boros György 1 szavazatot. A közügyigazgatói állásra: Gvidó Béla esperes 34, Józan Miklós esperes 18, Kisgyörgy Sándor esperes 18, Csifó Salamon 1, Vári Albert 1 szavazatot, mely utóbbi 2 szavazat érvénytelen, mivel csak esperes választható meg.

Az E. Főtanács Csifó Salamon afiát theologiai dékánná megválasztottnak nyilváníttja, a főt. püspök úr állásában szívélyesen üdvözlí. A további intézkedéssel az E. K. Tanácsot megbízza. Minthogy a közügyigazgatóságra senki sem kapott abszolút többséget, a választást újból elrendeli három esperes, név szerint: Gvidó Béla, Józan Miklós és Kisgyörgy Sándor között. A választás vezetésére kiküldi az E. Főtanács Lőrinczi Dénes esperes elnöklete alatt Ádámossy Gábor és Szabó Albert afiait.

43. A szavazatszedő bizottság a tárgyalások rendjén újból jelentette, hogy a közügyigazgatói állásra a második választáson beadatott 58 szavazat, melyekből Gvidó Béla esperes 29-et, Józan Miklós 22-öt és Kisgyörgy Sándor 7-et kapott.

Minthogy abszolút többséget ezuttal sem kapott senki, az E. Főtanács elrendeli a választást a legtöbb szavazatot kapott Gvidó Béla és Józan Miklós esperes afiai között.

44. Az E. K. Tanács 234, 723, 884 --1910. sz. alatt jelenti, hogy a kolozsvári főgimnáziumnál 1910—11. tan-
évre betöltendő tanári állásokra: 1 mennyiségtan-fizikai és
2 latin-görög rendes, 1 német-latin vagy német-magyar
helyettes tanári állásra a szabályszerű pályázatot kihirdette
és a beérkezett pályázati folyamodások elbírálása után:

1. A mennyiségtan fizikai tanszakra helyettes tanárnak
alkalmazta Uzoni Imre okleveles tanárt és javaslatba hozza
az E. Főtanácsnak, hogy Uzoni Imre, aki a főgimnáziumunk-
nál már 5 éve működik, mint helyettes tanár, választassék
meg rendes tanárnak 1910 évi szept. hó 1-től számítandó-
lag egy kolozsvári főgimn. rendes tanárt megillető fizetés és
lakáspénz élvezése mellett.

2. A klassika-filológiai tanszakra a pályázat eredmén-
ytelensége okán helyettes tanároknak alkalmaztattak 1 évig
ideiglenes minőségben: Varga Béla és Koncz Rudolf okleve-
les tanárok. Azonban Varga Béla még a tanév megkezdése
előtt 2000 kor. tanulmányi ösztöndíjat nyervén a vallás és
közokt. miniszter úrtól, 1 évig szabadságoltatott s az így
megüresedett helyre alkalmaztatott Rákóczy Béla végzett
tanárjelölt.

3. A német-magyar tanszakra alkalmaztatott helyettes
tanárnak 1 évig ideiglenes minőségben Pankratz József
alapvizsgázott tanárjelölt.

Nevezett h. tanárok részére a helyettes tanári szabály-
szerű fizetés kiutaltatott a főgimn. számadás terhére.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot tett intézkedései
jóváhagyó tudomásul vételére és Uzoni Imrét a mennyiség-
tan-fizikai tanszakra rendes tanárnak megválasztani egy
kolozsvári főgimn. rendes tanárt megillető fizetés és lakás-
pénznek 1910. évi szept. hó 1-től számítandó élvezése
mellett.

Az E. Főtanács Uzoni Imre okleveles
tanárt 1910. évi szeptember hó 1-ső napjától
kolozsvári főgimnáziumunkhoz a mennyiség-
tan fizikai tanszékre rendes tanárrá megvá-
lasztja, részére a főgimnáziumi rendes taná

rokat megillető tanári fizetést és lakáspénzt 1910. évi szeptember hó első napjától megállapítja. Erről Uzoni Imre tanár afia tudomásul vétel, az E. K. Tanács a további intézkedések megtétele végett értesítendő.

45. Az E. K. Tanács 523 és 748 1910. szám alatt jelenti, hogy a székelykereszturi gimnáziumnál 1910—11. tanévre betöltendő tanári állásokra: mennyiségtan—fizikai rendes és magyar—latin helyettes tanári állásra a szabályszerű pályázatot kihirdette és a beérkezett pályázati folyamodások elbírálása után:

1. A mennyiségtan—fizikai tanszakra helyettes tanárnak alkalmazta Lőrinczy Géza okleveles tanárt és javaslatba hozza az E. Főtanácsnak, hogy Lőrinczy Géza, aki a székelykereszturi gimnáziumnál már több éve működik; mint helyettes tanár, választassék meg rendes tanárnak 1910. évi szept. hó 1 től számítandólag, egy székelykereszturi gimn. rendes tanárt megillető fizetés és lakáspénz élvezése mellett.

2. A latin magyar helyettes tanári székre alkalmaztatott Derzsy Zoltán okleveles tanár, aki már több év óta működik középiskolánknál, mint helyettes tanár

3. Javaslatba hozza E. K. Tanács az E. Főtanácsnak, hogy a székelykereszturi gimnáziumnál a latin magyar helyettes tanári állás szerveztessék rendes tanári állássá és szabályszerű pályázat útján töltsék be.

Nevezettek részére a h tanári fizetés kiutaltatott.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot tett intézkedései jóváhagyó tudomásul vételére és Lőrinczy Gézát a mennyiségtan—fizika tanszakra rendes tanárnak megválasztani egy székelykereszturi gimn. rendes tanárt megillető fizetés és lakáspénznek 1910. évi szept. hó 1-től számítandó élvezete mellett. Továbbá meghatározni, hogy a latin—magyar helyettes tanári szék rendes tanári székké szerveztetik és szabályszerű pályázat útján töltesse be.

Dr. Kozma Endre afia a székelykereszturi gimnázium

felügyelő gondnoka, hivatkozva Derzsi Zoltánnak öt év óta folytatott tanári működésére, indítványozza, hogy nyilváníttassék rendes tanárnak s fizetése f. évi november 1-től utalványoztassék, mert különben rövidülést szenved azon kartársával szemben, aki a tanári diplomát jóval később szerezte meg.

Az E. Főtanács Lőrinczy Géza okleveles tanárt a mennyiségtan-fizikai tanszékre, székykereszturi gimnáziumunkhoz rendes tanárrá megválasztja, s részére a rendes tanári fizetés és lakáspénznek folyó évi szeptember hó 1-től kiadását meghatározza.

Erről értesítetik Lőrinczy Géza afia és az E. K. Tanács azzal, hogy a további intézkedéseket tegye meg.

A székykereszturi gimnáziumnál a magyar-latin tanszék rendes tanszékké szerveztetik 1910. évi november hó 1-ső napjától, s határozza, hogy ezen tanszékre az E. K. Tanács hirdettessen pályázatot és annak eredményéhez képest az állást töltsse be.

Egyebekben az E. K. Tanács intézkedései jóváhagyólag tudomásul vétetnek.

Az idő előhaladván, elnök a tanácskozást délután 5 óráig felfüggeszti.

NEGYEDIK ÜLÉS.

Folytatólag tartatott október 31-én délután, elnökök, jegyző és tagok ugyanazok.

46. A szavazatszedő bizottság megteszi jelentését az egyháztanácsosi állásokra megtartott választásról. Beadott összesen 68 szavazat, melyből a világiak részéről szavazatot kapott: dr. Jakabházy Zsigmond, dr. Költő Gábor, dr. Nyiredy Jenő, dr. Mikó Imre, dr. Pálffy Jenő, dr. Gyergyai Árpád, ifj. Simén György, Jakab József, Felszeghy Gyula, Pálffy Mihály, dr. Kozma Jenő, dr. Dézsi Ferencz, Major Sándor, dr. Verne István, Buzogány Gyula, Fekete Pál, dr. Gál Zsigmond, de Gerando Felix, dr. Kiss Árpád, Varga András; az egyháziak részéről: Sárosi József, Ürmössy Károly, Szász András, József János, Nagy Ferencz, Bartalis József.

Az Egyházi Főtanács egyháztanácsosokká megválasztottaknak nyilvánítja a legtöbb szavazatot nyert: dr. Nyiredy Jenő, dr. Mikó Imre, dr. Pálffy Jenő, dr. Gyergyai Árpád, dr. Jakabházy Zsigmond, dr. Költő Gábor, ifj. Simén György, Jakab József, Felszeghy Gyula világi, Sárosi József, Ürmössy Károly, Szász András belső ember fiait. A megválasztott afiai azzal értesíttetnek, hogy az egyháztanácsesi esküt két éven belül tegyék le, mert a törvény értelmében a választás azután joghatályát elveszíti.

47. Az E. K. Tanács 1367 1909. szám alatt jelenti, hogy Szathmáry Mózes szindi lelkész afiát 42 évnél hosszabb időre terjedt egyházi szolgálata után, saját kérésére, nyugalomba bocsátotta ideiglenesen. Részére a belső emberi nyugdíj szabályzatnak megteleelőleg, 1910. évi januárius hó 1-től kezdődőleg évi 1400 korona nyugdíjt állapított meg és utalt ki egyházunk pénztárából a belső emberi nyugdíj alap

terhére. Hosszas időn keresztül, lelkiismeretes buzgósággal teljesített szolgálataiért az E. K. Tanács méltányló elismerését fejezte ki.

Az E. K. Tanács javasolja az E. Főtanácsnak, hogy Szathmáry Mózes lelkész afia 1910 évi január hó 1-től számítandólag bocsáttassék véglegesen nyugalomba s az ideiglenesen utalt nyugdíj évi 1400 koronában végérvényesen utaltassék ki részére a belső emberi nyugdíjalap terhére, szabályszerű módon leendő kifizetéssel.

Az E. Főtanács Szathmáry Mózes lelkész afiát saját kérésére 1910 évi januárius 1-től végleges nyugalomba bocsátja a kijelölt illetmény mellett és hosszas buzgó szolgálataért elismerését kifejezi.

48. Az E. K. Tanács 33 -- 1910. szám alatt jelenti, hogy Pető Mózes nyomáti lelkész afiát 43 évnél hosszabb időre terjedt egyházi szolgálatai után, saját kérésére nyugalomba bocsátotta ideiglenesen. Részére a belső emberi nyugdíjszabályzatnak megfelelőleg 1910. évi márczius hó 1-től kezdődőleg évi 1400 kor. nyugdíjat állapított meg és utalt ki egyházunk pénztárából a belső emberi nyugdíjalap terhére. Hosszas időn keresztül lelkiismeretes buzgósággal teljesített szolgálataért az E. K. Tanács méltányló elismerését fejezte ki.

Az E. K. Tanács javasolja az E. Főtanácsnak, hogy Pető Mózes lelkész afia 1910. évi márczius hó 1-től számítandólag bocsáttassék véglegesen nyugalomba s az ideiglenesen utalt nyugdíj évi 1400 koronában végérvényesen utaltassék ki részére a belső emberi nyugdíjalap terhére, szabályszerű módon leendő kifizetéssel.

Az E. Főtanács Pető Mózes lelkész afiát 1910. évi márczius 1-től az E. K. Tanács által megállapított illetménnyel végleges nyugalomba bocsátja és hosszas buzgó szolgálataiért elismerését nyilvánítja

49. Az E. K. Tanács 280 — 1910. szám alatt jelenti,

hogy id. Ütő Lajos dombói lelkész afiát 44 évre terjedt egyházi szolgálatai után, saját kérésére, nyugalomba bocsátotta ideiglenesen. Részére a belső emberi nyugdíjszabályzatnak megfelelőleg 1910 évi május hó 1-től kezdődőleg évi 1400 korona nyugdíjt állapított meg és utalt ki egyházunk pénztárából a belső emberi nyugdíj alap terhére. Hosszas időn keresztül, lelkiismeretes buzgósággal teljesített szolgálataiért az E. K. Tanács méltányló elismerését fejezte ki.

Az E. K. Tanács javasolja az E. Főtanácsnak, hogy id. Ütő Lajos lelkész afia 1910. évi május hó 1 től számítandólag bocsáttassék véglegesen nyugalomba s az ideiglenesen utalt nyugdíj évi 1400 koronában végérvényesen utaltassék ki részére a belső emberi nyugdíjalap terhére, szabályszerű módon leendő kifizetéssel.

Az E. Főtanács Ütő Lajos lelkész afiát az 1910. évi május hó 1-től véglegesen nyugalomba bocsátja a megállapított nyugdíjjal. — Egyben méltányló elismerését nyilvánítja az E. Főtanács Ütő Lajos afiának hosszú időn át lelkiismeretes buzgósággal teljesített lelkesi szolgálataiért.

50. Az E. K. Tanács 565—1910. szám alatt beterjeszti a közalap 1909. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	260.753 K 45 f.
„ kiadás volt	256.478 K 31 f.
Pénzmaradvány	..	4275 K 14 f.
Leltári érték jövedelmező	1,721.912 K 10 f.
Leltári érték nem jövedelmező	289.223 K 62 f.
Együtt	2,011.135 K 72 f.
Az előző évihez képest mutatkozik szaporodás	31.173 K 08 f.
Az alap adóssága év végén	817.133 K 02 f.
Az előző évihez képest mutatkozik apadás	11 090 K 94 f.
Tekintetbe véve a vagyonszaporulatot és az adósság apadását, mutatkozik az előző évihez képest javulás	42.264 K 02 f.

Ezen kedvezőnek mondható eredmény annak tulajdonítható, hogy az 1909. évre kapott államsegélyből tetemes összeg utaltatott be E. Főtanácsunk által a közalapba.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fenhagyandók fenhagyása mellett mentessenek föl ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság a számadást elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a közalapnak 1909. évi számadást elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőr afiait a számadás terhe alól fölmenti, a szokott fentartással.

51. E. K. Tanács 697—1910. szám alatt beterjeszti a közalap 1911. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételeknek	240.757 K 08 f.
Előirányoztatik kiadásnak	231.486 K 19 f.
Pénzmaradványnak	9270 K 89 f.

E K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság is elfogadásra ajánlja

A közalap 1911. évi költségvetését az E. Főtanács elfogadja.

52. Az E. K. Tanács 614—1910. szám alatt beterjeszti a Berde Mózsza-féle alapok 1909. évi számadását a következőkben:

I. Közalap.

Összes bevétel volt	53.249 K 17 f.
„ kiadás volt	53.249 K 17 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	774.184 K 60 f.
Mutatkozik évi szaporodás	14.112 K 10 f.

II. Kezelési alap.

Összes bevétel volt	9.615 K 03 f.
„ kiadás volt	6.142 K 65 f.
Pénzmaradvány	..	3.472 K 38 f.
Leltári érték mind jövedelmező	213.034 K 19 f.
„ „ nem jövedelmező	3.472 K 38 f.
Együtt	216.506 K 57 f.
Mutatkozik évi apadás	1.798 K 51 f.
Ez alap adóssága	48.000 K — f.

III. Kolozsvári tanári alap.

Összes bevétel volt	6.490 K 70 f.
„ kiadás volt	6.490 K 70 f.
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	110.113 K 46 f.
Mutatkozik évi szaporodás	968 K 48 f.

IV. Kereszturi gimn. alap.

Összes bevétel volt	12.181 K 66 f.
„ kiadás volt	12.181 K 66 f.
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	219.658 K 93 f.
„ „ nem jövedelmező	2.000 K — f.
Együtt	221.658 K 93 f.
Mutatkozik évi szaporodás	1.882 K 90 f.

V. Családi alap.

Összes bevétel volt	4.152 K 85 f.
„ kiadás volt	4.152 K 85 f.
Pénzmaradvány	..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	53.784 K 34 f.
„ „ nem jövedelmező	298 K 92 f.
Együtt	54.083 K 26 f.

Ez alapnál 1909. évben szaporodás vagy
apadás nem volt.

Ez alap adóssága	1.597 K 51 f.
------------------	---------	---------------

VI. Buni czipó alap.

Összes bevétel volt	13.627 K 29 f.
„ kiadás volt	13.532 K 33 f.
Pénzmaradvány ..	94 K 96 f.
Leltári érték jövedelmező	166.971 K 08 f.
„ „ nem jövedelmező	94 K 96 f.
Együtt	167.066 K 04 f.
Mutatkozik évi szaporodás	2.302 K 58 f.

VII. Toroczkói alap.

Összes bevétel volt	46 K 62 f.
„ kiadás volt	46 K 62 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	970 K 41 f.
Mutatkozik évi szaporodás	46 K 62 f.
A fenti 7 alap összes évi bevétele volt ..	99.363 K 32 f.
„ „ „ „ „ „ kiadás volt ..	95.795 K 98 f.
Pénzmaradvány ..	3.567 K 34 f.

Ez összegből illeti a kezelési alapot 3.472 K 38 f.

„ „ „ a czipó alapot	94 K 96 f.	3 567 K 34 f.
Fenti 7 alap leltári értéke jövedelmező ..	1.538.717 K 01 f.	
„ „ „ „ „ nem „ ..	5.866 K 26 f.	
Együtt	1.544.583 K 27 f.	

Mutatkozik évi együttes szaporodás.. .. 17.514 K 17 f.

Az elmúlt évihez viszonyítva több a szapo-

rodás	502 K 97 f.
Fenti 7 alap összes adóssága	49.597 K 51 f.

A számadás rendben találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyva, elfogadásra azzal a javaslat-tal terjeszti az E. K. Tanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen szám-adás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

A Berde Mózsá-alapok 1909. évi szám-adását az E. K. Tanács elfogadja, Hadházy

Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellen-
őrt a szokott fenntartással fölmenti.

53. Az E. K. Tanács 61U—1910. sz. alatt beterjeszti
a Berde Mózsza-alapok 1911. évi költségvetését, mely szerint:

I. Közalapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	34.654 K 69 f.
"	kiadásnak	34.654 K 69 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

II. Kezelési alapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	8.972 K 21 f.
"	kiadásnak	8.972 K 21 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

III. Kolozsvári tanári alapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	4.873 K 04 f.
"	kiadásnak	4.873 K 04 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

IV. Sz. Kereszturi alapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	9.413 K 95 f.
"	kiadásnak	9.413 K 95 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

V. Családi alapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	3.300 K 62 f.
"	kiadásnak	3.300 K 62 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

VI. Czipó alapnál.

Előirányoztatik	bevételnek	6.326 K 74 f.
"	kiadásnak	6.326 K 74 f.
	Pénzmaradványnak ..	— K — f.

VII Toroczkói alapnál.

Előirányoztatik bevételek	43 K 65 f.
„ kiadásnak	43 K 65 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

Az E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Berde Mózsa-alapok
1911. évi költségvetését elfogadja.

54. Az E. K. Tanács 254—1910. szám alatt betér-
jeszti az Augusztinovich Pál-féle alapok 1909. évi számadá-
sát a következőkben:

I. Elkülönített alap.

Összes bevétel volt	9.335 K 37 f.
„ kiadás volt	9.335 K 37 f.
Pénzmatadvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	490.096 K 54 f.
Ez alap adóssága	49.433 K 13 f.

II. Administratori alap.

Összes bevétel volt	7.893 K 45 f.
„ kiadás volt	5.323 K 54 f.
Pénzmaradvány ..	2.569 K 91 f.
Leltári érték mind jövedelmező	80.815 K 43 f.
„ „ nem jövedelmező	2.569 K 49 f.

III. Könyvtár- és tanszer-alap.

Összes bevétel volt	2.449 K 19 f.
„ kiadás volt	2.449 K 19 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	14.227 K 77 f.
„ „ nem jövedelmező	538 K 16 f.
Együtt	14.765 K 93 f.
Mutatkozik apadás	65 K 75 f.
A fenti 3 alap összes leltári értéke	588.247 K 81 f.

Mutatkozik apadás	2.503 K 74 f.
A fenti három alap adóssága	49.433 K 13 f.

A számadás rendben lévőknek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr áfiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az Augusztinovich Pál alapítványa 1909. évi számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással felmenti

55. Az E. K. Tanács 608—1910. szám alatt beterjeszti az Augusztinovich Pál-féle alapot 1911. évi költségvetését, mely szerint:

I. *Elkülönített alapnál.*

Előirányoztatik bevételek	21.754 K 34 f.
„ kiadásnak	21.754 K 34 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

II. *Administratori alapnál.*

Előirányoztatik bevételek	6.887 K 30 f.
„ kiadásnak	6.887 K 30 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

III. *Könyvtár- és szertár-alap.*

Előirányoztatik bevételek	801 K — f.
„ kiadásnak	801 K — f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

Az E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását kéri.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja

Az E. Főtanács az Augusztinovich Pál-alap 1911. évi költségvetését elfogadja.

56. Az E. K. Tanács 344—1910. szám alatt beterjeszti a Koncz János-félc alapok 1909. évi számadását a következőkben:

I. Kolozsvári alap.

Összes bevétel volt	2.675 K 87 f.
„ kiadás volt	2.675 K 87 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező.. ..	37.739 K 87 f.
Mutatkozik évi szaporodás	675 K 81 f.

II Tordai alap.

Összes bevétel volt	999 K 33 f.
„ kiadás volt	999 K 33 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	24.363 K 42 f.
Mutatkozik évi szaporodás.. .. .	679 K 33 f.
Közalap részére kezelési díj czimen.. ..	100 K f.

III. Kereszturi alap.

Összes bevétel volt	914 K 60 f.
„ kiadás volt	914 K 60 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező.. ..	22.722 K 73 f.
Mutatkozik évi szaporodás.. .. .	154 K 60 f.

IV. Torockói alap.

Összes bevétel volt	796 K 03 f.
„ kiadás volt	796 K 03 f.
Pénzmaradvány ..	K — f.
Leltári érték mind jövedelmező.. ..	19.139 K 03 f.
Mutatkozik évi szaporodás.. .. .	386 K 03 f.
Összesített leltári érték mind jövedelmező	103.965 K 05 f.
Mutatkozik évi szaporodás.. .. .	1.895 K 77 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sán-

dor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Koncz János-alapok 1909 évi számadásait elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással felmenti.

57. Az E. K. Tanács 610—1910. szám alatt betérjeszti a Koncz János-féle alapok 1911. évi költségvetését, mely szerint:

I. Kolozsvári alapnál.

Előirányoztatik bevételek	1.627 K 97 f.
„ kiadásnak	1.627 K 97 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

II. Tordai alapnál.

Előirányoztatik bevételek	1.030 K 15 f.
„ kiadásnak	1.030 K 15 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

III. Keresztéri alapnál.

Előirányoztatik bevételek	922 K 44 f.
„ kiadásnak	922 K 44 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

IV. Toroczkói alapnál.

Előirányoztatik bevételek	767 K 71 f.
„ kiadásnak	767 K 71 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Koncz János-alapok 1911. évi költségvetését elfogadja.

58. Az E. K. Tanács 509 —1910. szám alatt betérjeszti a kisebb alapok 1909. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	96.232 K 96 f.
„ kiadás volt	91.113 K 49 f.
Pénzmaradvány ..	5.119 K 47 f.

A pénzmaradvány a számadásban megjelölt három alap között az ott megjelölt arányban oszlik meg:

Összes leltári érték	1.123.055 K 37 f.
Mutatkozik évi szaporodás.. .. .	14.823 K 50 f.
Összes kiadandó áthozatik.. .. .	126.753 K 10 f.
Mutatkozik szaporodás	6.870 K 07 f.

A számadás rendben levőnek találtatván azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta s elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács a kisebb alapokról betérjesztett 1909. évi számadásokat elfogadja. Hadházy Sándor pénztáronokt és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással felmenti.

59. E. K. Tanács 696 —1910. szám alatt betérjeszti a kisebb alapok 1911. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	69.532 K 21 f.
„ kiadásnak	69.532 K 21 f.
Pénzmaradványnak ..	— K — f

E. K. Tanács ajánlja költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kisebb alapok 1911 évi költségvetéseit elfogadja.

60. Az E. K. Tanács 127—1910. szám alatt betérjeszti a kórházalap 1909 évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	5 260 K 12 f.
„ kiadás volt	5.260 K 12 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Leltári érték mind jövedelmező	33.281 K 72 f.
Leltári érték nem jövedelmező	39 K 72 f.
Együtt	33.321 K 44 f.
Mutatkozik évi apadás	780 K 52 f.
Ez alapjának terhe	1.663 K 85 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helyben hagyta és elfogadásra azzal az ajánlattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság megjegyzi, hogy az apadás építkezésből származott. Elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kórházalap 1909. évi számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással fölmenti.

61. Az E. K. Tanács 609—1910. szám alatt betérjeszti a kórház-alapok 1911. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek	2438 K 97 f.
Előirányoztatik kiadásnak	2438 K 97 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

A kórház-alap 1911. évi költségvetése elfogadtatik.

62. Az E. K. Tanács 128—1910. szám alatt betérjeszti a kebli tanári nyugdíj-alap és a kolozsvári tanári özvegy és árvai-alap 1909. évi számadását a következőkben:

I. Kebli tanári nyugdíjalap:

Összes bevétel volt	21.321 K 61 f.
„ kiadás volt	18.788 K 84 f.
Pénzmaradvány ..	2 532 K 77 f.
Leltári érték jövedelmező	160.247 K 27 f.
Leltári érték nem jevedelmező	6.827 K 06 f.
Együtt	167.074 K 33 f.
Mutatkozik évi szaporodás	40 K 01 f.
Tűlfizetés levonása után	15.878 K 20 f.
Az alapnak adóssága nincsen.	

II. Kolozsvári tanári özvegy-árvai alap:

Összes bevétel volt	255 K 26 f.
ú kiadás volt	255 K 26 f.
Pénzmaradvány ..	— K — f.
Leltári érték mint jövedelmező	5.565 K 80 f.
Mutatkozik évi szaporodás	95 K 81 f.

Az alapnak adóssága nincs.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács a maga részéről helyben hagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek föl ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja

Az E. Főtanács a kebli tanári nyugdíj-alap és a tanári özvegy-árvai alap 1909. évi számadásait elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a fönnhagyandók fönntartásával fölmenti.

63. Az E. K. Tanács 607 1910. szám alatt beterjeszti a kebli tanári nyugdíj-alap 1911. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek.. .. .	19.535 K 66 f.
Előirányoztatik kiadásnak	19.535 K 66 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

Az E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A Főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a kebli tanári nyugdíjalap 1911. évi költségvetését elfogadja.

64. Az E. K. Tanács 606—1910. szám alatt betereszti a kolozsvári tanári özvegy-árvai alap 1911. évi költségvetését, mely szerint:

I. Incze Mihály alapnál:

Előirányoztatik bevételek	183 K — f.
Előirányoztatik kiadásnak	183 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

II. Benczédi Gergely és neje Mikó Klára alapnál:

Előirányoztatik bevételek	67 K 35 f.
Előirányoztatik kiadásnak	67 K 35 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság szintén ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári tanári özvegy-árvai alap 1911. évi költségvetését elfogadja.

65. Az E. K. Tanács 160—1910. szám alatt betereszti a belső emberi nyugdíj-alap 1909. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	50.175 K 50 f.
„ kiadás volt	50.165 K 54 f.
Pénzmaradvány	9 K 60 f.
Leltári vagyon jövedelmező	278.821 K 01 f.
Leltári vagyon nem jövedelmező	9 K 96 f.
Együtt	278.830 K 97 f.
Mutatkozik évi szaporodás	27.522 K 44 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helyben hagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor egyházi pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács, a belső emberi nyugdíj-alap 1909. évi számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással fölmenti.

66. E. K. Tanács 605 1910. szám alatt beterjeszti a belső emberi nyugdíj-alap 1911. évi költségvetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek... ..	43.111 K 33 f.
Előirányoztatik kiadásnak... ..	43.111 K 33 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

Az E. K. Tanács a fenti előirányzatot azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy a nyugdíjmaximum 1911. évre 200 korona emelkedéssel 1600 koronában állapíttassék meg az 1911. év január hó 1-től teljes szolgálat után nyugalomba menők részére.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés és javaslatának elfogadását.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a belső emberi nyugdíjintézet 1911. évi költségvetését elfogadja és a nyugdíj maximumot 1911. januárius 1-től 1600 koronában állapítja meg teljes 40 évi szolgálat után.

67. Az E. K. Tanács 126—1910. szám alatt beterjeszti az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §. értelmében egyhá-

zunknak 1909. évre adott 120.000 kor. egyházi államsegély számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	120 000 K — f.
kiadás volt	120.000 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván és a vall. és közokt. miniszter úr 23065 - 1910. szám alatt helyben hagyván, E. K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr aflat, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsbi bizottság is ajánlja

Az E. Főtanács a 120.000 kor. egyházi államsegély költségvetését elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással fölmenti.

68. Az E. K. Tanács 1214—1909 szám alatt be-terjeszti az 1909 évre adott főkegyarapítási államsegély számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	15 800 K — f.
kiadás volt	15.800 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván és azt a vall. és közokt. miniszter úr is 149838 - 1910. sz. a. helyben hagyván, E. K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr aflat, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsbi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az 1909. évi államsegély számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fennhagyással fölmenti.

69. Az E. K. Tanács 42 és 694—1910. szám alatt beterjeszti: I. Az 1909. évi második félévi tanári személyi pótlék számadása a következőkben:

Összes bevétel volt	8353 K 45 f.
„ kiadás volt	5099 K 86 f.
Pénzmaradvány ..	3253 K 59 f.

II. Az 1910. év első félévi tanári személyi pótlék számadást a következőkben:

Összes bevétel volt	9143 K 59 f.
„ kiadás volt	4416 K 66 f.
Pénzmaradvány ..	4726 K 93 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja

Az E. Főtanács a tanári személyi pótlék számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fennhagyással fölmenti.

70 Az E. K. Tanács 408 1910. szám alatt beterjeszti az 1910. év első félévi kongrua számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	58.129 K 77 f.
„ kiadás volt	57.553 K 69 f.
Pénzmaradvány ..	576 K 08 f.

A számadás rendben levőnek találtatván és a vall. és közokt. miniszter úr is 47638 - 1910. sz. a. helybenhagyván, E. K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

Ugyancsak az E. K. Tanács 887—1910. sz. alatt beterjeszti az 1910. év második félévi kongrua-számadást a következőkben:

Összes bevétel volt	57.834 K 98 f.
„ kiadás volt	57.415 K 97 f.
Pénzmaradvány ..	419 K 01 f.

A számadás rendben levőnek találtatván és a vall. és közokt. miniszter úr is 95007—1910. szám alatt helyben hagyván, E. K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a számadást elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással fölmenti.

71. Az E. K. Tanács 201—1910. szám alatt beterjeszti a kolozsvári főgimnázium 1909. számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	90.015 K 75 f.
„ kiadás volt	89.169 K 18 f.
Pénzmaradvány ..	846 K 57 f.
Leltári érték nem jövedelmező	907 K 22 f.
Mutatkozik szaporodás	188 K 18 f.
Kiadandó marad év végén	584 K 83 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helyben hagyta s okmányolt példányát fölterjesztette a vallás és közokt. miniszterhez, okmányolatlan példánya elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetik azzal a javaslattal, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyásával mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kolozsvári főgimnázium 1909 évi számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással felmenti

72. Az E. K. Tanács 619—1910. szám alatt betérjeszti a főgimnázium 1911. évi költségvetéseit, mely szerint:

Előirányoztatik bevételnek	101.691 K 51 f.
Előirányoztatik kiadásnak	101.691 K 51 f.
Pénzmaradványnak	—	K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a főgimnázium 1911. évi költségvetését elfogadja.

73 Az E. K. Tanács 525—1910. szám alatt betérjeszti a székelykereszturi gimnázium 1909. évi számadását a következőkben:

I. Iskolai alapok:

Összes bevétel volt	21 952 K 56 f.
„ kiadás volt	21.815 K 06 f.
Pénzmaradvány	.	137 K 50 f.

II. Alapítványok:

Összes bevétel volt	17.799 K 88 f.
„ kiadás volt	17 799 K 88 f.
Pénzmaradvány	.	— K — f.

III. Államsegély:

Összes bevétel volt	17.000 K — f.
„ kiadás volt	17.000 K — f.
Pénzmaradvány	.	— K — f.

Leltári érték jövedelmező	78.389 K 75 f.
Leltári érték nem jövedelmező	163.178 K 23 f.
Együtt	241.567 K 98 f.
Mutatkozik évi szaporodás	6.719 K 90 f.

A számadás rendben levőnek találtatvánt azt az E. K. Tanács a maga részéről helybenhagyta és az államsegély okmányolt számadását felülvizsgáltatás és rendben találtatás esetén felterjesztette a vallás és közoktatásügyi miniszter úrhoz. Az egész számadás elfogadásra azzal a javaslattal terjesztetik az E. Főtanács elé, hogy Gombos Sámuel pénztárnok afia, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a székelykereszturi gimnázium 1909. évi számadását elfogadja. Gombos Sámuel pénztárnokot a szokott fenntartással felmenti.

74. Az E. K. Tanács 695—1910. szám alatt beterjeszti a székelykereszturi gimnázium 1911. évi költségvetését, mely szerint:

I. Iskolai alapok.

Előirányoztatik bevétel	20.308 R 08 f.
Előirányoztatik kiadás	18.750 K 08 f.
Pénzmaradvány	1.558 K — f.

II. Alapítványok.

a) Melyeknek kamataiból elkölteni lehet:

Előirányoztatik bevétel	9862 K 59 f.
Előirányoztatik kiadás	9862 K 59 f.
Pénzmaradvány	— f.

b) Melynek kamatai tőkésítendőek:

Előirányoztatik bevétel	218 K 22 f.
Előirányoztatik kiadás	218 K 22 f.
Pénzmaradvány	— K — f.

III. Tanári nyugdíjalap.

Előirányoztatik bevétel	2.434 K — f.
Előirányoztatik kiadás	2.434 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

IV. Államsegély.

Előirányoztatik bevétel	21.000 K — f.
„ „ „ kiadás	21.000 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

Megjegyeztetik, hogy az iskolai alapok cziménél a gimn. könyvtárnok fizetése az eddigi 120 koronáról 180 koronára, az ig. jegyző fizetése 80 koronáról 120 koronára és az isk. szolga javára lakáspénz czimén 80 korona irányoztatott elő. Az államsegély cziménél egy helyettes hittanár évi fizetésére 1600 korona irányoztatott elő: gondoskodás történt arról is, hogyha a 8-ik rendes rendes tanári állás betöltetik fedezetet nyerjen fizetése és lakáspénze az államsegélyből; az egyik szolga lakáspénzére itt is fölvétetett 40 korona; továbbá Barabás Lajos tanárnak a közalapból kapott eddigi fizetési összegéből 200 kor. áttétetett az államsegélyre.

A mennyiben a helyettes hittanári állás nem szerveztetnék, a jelenlegi hitoktató javára a hitoktatásra felvett 1600 koronából az eddig is élvezett évi 800 kor. állapíttatik meg.

Az E. K. Tanács ajánlja az E. Főtanácsnak a fenti előirányzat elfogadását.

A főtanácsi bizottság ajánlja.

Az E. Főtanács a székelykereszturi gimnáziumnak 1910. évre szóló költségvetését elfogadja.

75. Az E. K. Tanács 308 - 1910. szám alatt beterjeszti a kollegiumi konviktusi alapok 1909. tanévi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	19.486 K 29 f.
„ „ „ kiadás volt	19.226 K — f.
Pénzmaradvány	260 K 29 f.

Leltári érték mind jövedelmező	78.130 K 77 f.
Mutatkozik szaporodás	4.538 K 28 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól a fennhagyandók fennhagyása mellett.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktus 1909. tanévi számadását elfogadja. Hadházy Sándor pénztárnokot és Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntartással fölmenti.

76. Az E. K. Tanács 1109—1910. szám alatt be-
terjeszti a kolleg. konviktus 1909/10. tanévi számadását
a következőkben:

Összes bevétel volt	37.610 K 65 f.
„ kiadás volt	36.998 K 17 f.
Pénzmaradvány	612 K 48 f.
Túlfizetés év végén	97 K 76 f.
Hátralékok összege tanév végén	5.489 K 03 f.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Kovács Kálmán konviktusi pénztárnok afia a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktus 1910 évi számadását elfogadta s Kovács Kálmán pénztárnokot a fennhagyandók fenntartásával fölmenti.

77. Az E. K. Tanács 753—1910. szám alatt be-
terjeszti a kollegiumi konviktus 1910/11. tanévi költség-
vetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek	38.683 K 90 f.
„ kiadásnak	38.683 K 90 f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktus
1910/11. évi költségvetését elfogadja.

78. Az E. K. Tanács 202—1910. szám alatt betér-
jeszti a letétek 1909. évi számadását a következőkben:

Bevétel volt készpénzben	2.971 K 45 f.
Kiadás volt készpénzben	2.971 K 45 f.
Pénzmaradvány	— K — f.
Bevétel volt értékben	36.377 K 40 f.
Kiadás volt értékben	819 K 77 f.
Pénzmaradvány	35.557 K 63 f.

A számadás rendben levőnek találattván, azt az E. K. Tanács maga részéről helybenhagyta és elfogadásra azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai a fennhagyandók fennhagyása mellett mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a letétek számadását
elfogadja Hadházy Sándor pénztárnokot és
Sárdi Lőrincz ellenőrt a szokott fenntar-
tással fölmenti.

79. Az E. K. Tanács 620—1910. szám alatt betér-
jeszti a kollegiumi konviktusi alapok 1911. évi költség-
vetését, mely szerint:

Előirányoztatik bevételek	11.841 K — f.
„ kiadásnak	11.841 K — f.
Pénzmaradványnak	— K — f.

E. K. Tanács ajánlja a költségvetés elfogadását.

A főtanácsi bizottság is elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a kollegiumi konviktus
1911. évi költségvetését elfogadja.

80. Az E. K. Tanács 590 és 956—1910. szám alatt
beterjeszti a tordai megszűnt gimnáziumi vagyon kezelésé-
ről beadott számadásokat a következőkben:

I. 1909. évi számadás

Összes bevétel volt	15.297 K 35 f.
Összes kiadás volt	14.389 K 23 f.
Pénzmaradvány	908 K 12 f.
Leltári érték jövedelmező	166.807 K 88 f.
„ „ nem jövedelmező	14.670 K 73 f.
Együtt	181.478 K 61 f.
Mutatkozik apadás	4.582 K 22 f.

II. 1910. évi számadás 1909—10 tanév végéig :

Összes bevétel volt	6.028 K 99 f.
„ kiadás volt	6 028 K 99 f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadások rendben levőknek találtatván, azokat E.
K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E.
Főtanács elé, hogy Varga Dénes pénztárnok a fia a fennha-
gyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadások
további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a számadást elfogadja.
Varga Dénes pénztárnokot a szokott fenn-
tartással fölmenti.

81. Az E. K. Tanács 554 1910. szám alatt a követ-
kező előterjesztést teszi:

Az általános drágasági viszonyok miatt a kolleg. konv.
bérlo díja egy tanuló étkezéseért. naponként, 4 fillér emel-
kedéssel 1910/11. tanévre 80 fillérben állapítottatott meg.
Mivel ez emelés folytán a konviktus pénztára a reá nehe-
zedő terheket alig hordozhatná el, az E. K. Tanács elkerül-

hetlennek találta a tanulók által fizetendő konv. díjnak fel-emelését. Ez okon, az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében, már 1910—11. tanévre a konv. díjt az unitárius vallásu tanulók után 40 kor. emelkedéssel, évi 240 koronában állapította meg. És javaslatba hozza az E. Főtanácsnak annak meghatározását, hogy a kolleg. konv. díj 1910—11. tanévtől kezdve unitárius vallásu tanulók részére évi 240 kor., nem unitárius vallásu tanulók részére, emelés nélkül, évi 300 kor. Ezen kívül minden konviktusi tag fizet évenként 10 kor. terítékdíjt, a konviktusi felszerelési tárgyak használatáért.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot tett intézkedése jóváhagyására és javaslatának elfogadására.

A főtanácsbi bizottság javasolja, hogy a nem unitárius vallásu tanulók díja is emeltessék 40 koronával.

Az E. Főtanács, tekintettel a piaci arviszonyokra, a kolozsvári konviktusi díjakat 200-ról 240 koronára az 1910—11. tanév kezdetétől, a nem unitáriusokét 340 koronára 1911—12. tanévtől kezdve fölemeli.

82. Az E. K. Tanács 1167—1910. szám alatt betérjeszti a buni Berde Mózes-féle alapítványi birtok 1909. évi számadását a következőkben:

I. Pénz elszámolás.

Összes bevétel volt	37.303 K 29 f.
„ kiadás volt	36.048 K 56 f.
Pénzmaradvány	1.254 K 73 f.

A közpénztárba beadatott évi tiszta jövedelem gyanánt 8000 kor., ami 5·2% jövedelmezőségnek felel meg.

II. Allatállomány átvétetik 1910. évre.

Ló	14 darab
Szarvasmarha	54 darab
Sertés	53 darab
Összesen	121 darab

III. A vagyonkimutatás szerint a gazdaság vagyona 1909. év végén teszen . 189.771 K 16 f.
Mutatkozik évi apadás 1.198 K 02 f.

Az E. K. Tanács a számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Péterffy Albert számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsi bizottság a számadás elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács Péterffy Albert számadót a szokott fönn tartással fölmenti az 1909. évi számadás kötelezettsége alól.

83. A számadások felülvizsgálásával kapcsolatban a ladamos-alamori és a pusztaszentmiklósi birtokok számadása érdekében felszólalás történvén

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsot megbízza, hogy a ladamos-alamori birtok 1909 és 1910. évi számadásait mihelyt lehetséges, azonnal lássa el, ha a számadóval szemben követelés merül fel, a megfelelő összeget tartsa vissza az illető számadók cautiójából, s a többit adja ki.

84. A szavazatszedő bizottság jelenti, hogy a közügyigazgatói állásra a harmadik választás is megtörtént, ezuttal Gvidó Béla és Józan Miklós esperes afiai között. Beadatott 60 szavazat, melyből Józan Miklós 30, Gvidó Béla 29 szavazatot kapott s 1 szavazat érvénytelen.

Hosszas tárgyalás és vitatkozás után elnök kihirdeti, hogy miután az érvényes 59 szavazatból 30 többség, Józan Miklós esperes 1 szótöbbséggel közügyigazgatónak megválasztatott.

Az E. Főtanács Józan Miklós esperes

afiától a közügyigazgatói esküt beveszi, a főt. püspök elnök úr üdvözli, mire közügyigazgatóafia igéri, hogy tisztében szeretettel fog eljárni. Egyidejűleg az egyháztanácsosi esküt leteszik: dr. Mikó Imre tanácsjegyző és Ürmösi Károly kolozsvári lelkész afiai.

85. Az E. K. Tanács 693. és 768--1910. szám alatt beterjeszti a bágyoni Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítványi birtok 1909. és 1910. évi számadásait a következőkben:

A) 1909. évi számadás.

I. Pénz elszámolás.

Összes bevétel volt	9.860 K 37 f.
„ kiadás volt	9.835 K 92 f.
Pénzmaradvány	24 K 45 f.

A közpénztárba jövedelem gyanánt nem adott be semmit. Ez részben abban találja magyarázatát, hogy a birtok 1909. évben nem volt bérbe adható s amely része házilag nem volt kezelhető, részben feles, részben harmadsorban kezeltetett. Terményeit: széna és gabonaneműeket csak 1910. évben tudta értékesíteni s azok ára az 1910. évi számadáson számoltatik el. De ezzel szemben is a gazdaságnak nyilván tartás szerint 1909. évről 3319 kor. 94 fill. kifizetendő terhe van, míg a beveendő hátralék csak 17 korona.

II. Allatállomány.

Ló 3 darab

III. A vagyonkimutatás szerint a gaz-

daság vagyona 1909. év végén teszen	123.871 K 61 f.
Mutatkozik évi gyarapodás	5.387 K 27 f.

B) 1910. évi számadás június 23-ig. Ez évben a birtok bérbe adatott.

Pénz elszámolás.

Összes bevétel volt	3.717 K 98 f.
„ kiadás volt	2.404 K 09 f.
Pénzmaradvány	1.313 K 89 f.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

Ugy az 1909, mint 1910. évi számadás rendben levőnek találtatván, az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Máthé Mózes számadó a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék föl ezen számadások további kötelezettsége alól.

Az Egyházi Főtanács a Kovács Dénes és neje Bencze Anna alapítvány 1909. évi számadását jóváhagyja, Máthé Mózes számadót a szokott fönnhagyással fölmenti.

86. Az E. K. Tanács 1213—1909. szám alatt beterjeszti az 1909. évre adott 100.000 kor. egyházi államsegély számadását a következőkben:

Összes bevétel volt	100.000 K — f.
„ kiadás volt	100.000 K — f.
Pénzmaradvány	— K — f.

A számadás rendben levőnek találtatván és azt a vall. és közokt. miniszter úr is 150483—1909. szám alatt helyben hagyván, E. K. Tanácsunk azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Hadházy Sándor pénztárnok és Sárdi Lőrincz pénztári ellenőr afiai, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessenek fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a 100.000 kor. államsegély számadását elfogadja, Hadházy Sándor pénztárnoknak és Sárdi Lőrincz ellenőrnek a felmentést a szokott fennhagyással megadja.

87. Az E. K. Tanács 576—1910. szám alatt beterjeszti a debreczeni Szabó József és testvére, Szabó Zsófia alapítványi birtok 1909. évi számadását a következőkben:

Összes bevétel volt . . .	3.427 K 92 f.
„ kiadás volt . . .	3.431 K 56 f.
Túlkiadás . . .	3 K 64 f.

A közpénztárba tiszta jövedelem gyanánt beadatott 2.490 korona.

A számadás rendben levőnek találtatván, azt az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Lukács Géza számadó, a fennhagyandók fennhagyása mellett, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a debreczeni Szabó József és testvére, Szabó Zsófia alapítványi birtok 1909. évi számadását elfogadja, Lukács Géza számadót a szokott fönttartással fölmenti.

88. Az E. K. Tanács 1041. és 1042. szám alatt beterjeszti a bányabükkii birtok 1909. és 1910. évi számadását a következőkben:

A) 1909. évi számadás.

I. Pénz elszámolás.

Összes bevétel volt	28.825 K 34 f.
„ kiadás volt	29.747 K 30 f.
Kiadási többlet	921 K 96 f.

A közpénztárba tiszta jövedelem gyanánt beadatott 4000 korona. Ez összeghez azonban hozzáveendő az állami iskola czéljára haszonbérbe adott házastelek berendezésére fordított 4004 K. 12 fill., melyet a gazdaság évi jövedelméből fedezett és amelynek hozzászámításával az évi tiszta jövedelem 8004 kor. 12 fill. lett volna, ami 3·87% jövedelmezőségnek felel meg.

II. Állatállomány.

Ló	7 darab
Szarvasmarha	89 darab
Sertés	12 darab
Együtt	108 darab

III. A vagyonkimutatás szerint a gaz-

daság vagyona 1909. év végén teszen	213.972 K 52 f.
Mutatkozik apadás	2.045 K 19 f.
Ehez adva a kiadási többletet	921 K 96 f.
Összes apadás	2.967 K 15 f.

Megjegyeztetik azonban, hogy az állami iskola céljára haszonbérbe adott házastelek rendbehozására tett 4004 kor. 12 fill. befektetési összeg a vagyonkimutatásnál mint érték-emelkedés nem vétetett számításba. Ennek figyelembe vételével nem apadás van, hanem 1036 K. 97 fill. gyarapodás.

A számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

B) 1910. évi számadás, a birtok haszonbérbe adásáig.

Pénz elszámolás.

Összes bevétel volt	5.789 K 70 f.
„ kiadás volt	6.591 K 42 f.
Kiadási többlet	801 K 72 f.

A kiadási többlet, valamint a közpénztárba a Berde kezelési alapba beadott 440 kor. 72 fill., együtt 1242 kor. 44 fill., számadót illetik.

Az E. K. Tanács a számadással kapcsolatosan szükséges intézkedéseket megtette.

Ugy az 1909., mint az 1910. évi számadások rendben levőknek találtatván, azokat az E. K. Tanács azzal a javaslattal terjeszti elfogadásra az E. Főtanács elé, hogy Máthé Mózes számadó, a fennhagyandók fennhagyásával, mentessék fel ezen számadás további kötelezettsége alól.

A bányabükki birtok 1909. és 1910. évi számadását az E. Főtanács elfogadja. Máthé Mózes számadót a fennhagyandók fönntartásával fölmenti.

89. Az E. K. Tanács 625 —1910. szám alatt beterjeszti az összesített vagyonmérleget 1909. évről a következőkben:

1908. év végén összes vagyon volt	. 6,272.310 K 36 f.
1909. év végén az összes vagyon tesz	. 6,408.778 K 22 f.
Mutatkozik évi szaporodás	. 136 467 K 86 f.
1908. év végén volt a teher összesen	. 1,052.389 K 93 f.
1909. év végén tesz a teher összesen	. 1,045.269 K 88 f.
Mutatkozik apadás	. 7.120 K 05 f.
1908. év végén volt tiszta cselekvő vagyon	5,219.920 K 43 f.
1909. év végén tesz a tiszta cselekvő vagyon	5,363.508 K 34 f.
Előző évinél több	. 143.587 K 91 f.

E. K. Tanács kéri az összesített vagyonmérleg elfogadását.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács az 1909. évről szóló vagyonmérleget tudomásul veszi.

90. A kollegiumhoz ének- és zenetanári állás szervezése ügyében az E. K. Tanács 1155—1909. szám alatt a következő előterjesztést teszi:

Az E. K. Tanács kollegiumunkban az ének és zenében való oktatásnak sikeresebbé tétele érdekében szükségesnek tartja egy rendes ének- és zenetanári állás szervezését.

Az ügy érdekében álló lévén az állásnak betöltése, az E. K. Tanács az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében meghatározta volt az állásnak már 1910—11. tanévre betöltését s felhívta a kolleg. igazgatóságát a pályázat kihirdetésére. Azonban megfelelő pályázati folyamat nem érkezvén be, az ének- és zenében való oktatásról az 1910—11. tanévben másként intézkedett.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot előterjesztésének jóváhagyó tudomásul vételére, a kolozsvári főgimnáziumhoz az ének- és zenetanári állás szervezésének meghatározására.

A főtanácsi bizottság ajánlja, hogy a tan- és óraterv oly részletesen dolgoztassék ki, nehogy félreértések álljanak elő.

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsnak a zenetanári állás szervezésére vonatkozó elő-

terjesztését jóváhagyólag tudomásul veszi, vagyis a kolozsvári kollegiumhöz egy zene-tanári állást szervez a következő szabályzat szerint:

1. Az ének- és zenetanárnak kötelessége a theológián és a főgimnáziumban az éneket és zeneelméletet az egyházi törvényekben és rendszabályokban előírt módon legfeljebb heti 20 órában tanítani, az ifjúsági ének- és zenekart vezetni, és az egyházi éneket az ifjúsági istentiszteleteken harmoniumon kísérni; az önként vállalkozó lelkész növendékeknek és gimn. tanulóknak a zenét tanítani az igazgalóság által megállapított csoportokban és óraszámban, amiért évenként megállapított külön díjazásban részesül. A lelkész növendékek orgonázásában való oktatását külön díj nélkül teljesíti.

2. Az állás javagalmazása, ha rendes tanárral töltetik be: évi 2000 korona törzsfizetés, ötször 200 korona évvödös korpótlék és 810 korona szálláspénz. A helyettes tanár évi javadalma: 1600 korona. A javadalom megfelelő arányban a közalap és a főgimn. számadása terhére utaltatik ki.

3. Rendes ének- és zenetanárnak csakis unitárius vallású egyének alkalmazhatók, kiknek e tantárgyak középiskolai tanítására képesítő oklevelük van és egy évi középiskolai vagy más, ezzel egyenrangú intézeti gyakorlatuk van.

4. Megfelelő nyugdíjáról gondoskodás történik.

5. Az állás betöltése a gimn. tanári állások betöltésére vonatkozólag 38—1909. főt. jk. sz. a. megállapított szabályzat szerint történik.

Tudomásul veszi az eddig tett intézkedéseket és a továbbiakkal megbízza az E. K. Tanácsot.

91. Az E. K. Tanács 1121—1910. szám alatt következő előterjesztést teszi:

A duna-tiszamenti egyházkör 8—1910. közgy. jk. sz. a. tett felterjesztésében kéri a füzesgyarmati egyházközséget anyaegyházközségnek nyilvánítani. Az E. K. Tanács javas-

latba hozza az E. Főtanácsnak, hogy a Füzesgyarmat és Petrozsény egyházközségek, melyekben 35 - 1909. főtanj. sz. határozattal körlelkészi állás szerveztetett, nyilvántájtassanak anyaegyházközségeknek.

Az E. Főtanács a füzesgyarmati egyházközséget anyaegyházzá nyilvánítja, úgyszintén a petrozsényi egyházközséget is. Erről az E. K. Tanácsot a további intézkedések megtételéért, valamint az egyházközséget is értesíti az E. Főtanács.

92—1. Az E. K. Tanács 978—1910. szám alatt jelenti, hogy a felsőfejéri egyházkör 33 1910. közgy. jk. sz. a. tett felterjesztésében kéri a kőhalmi leányegyházközségnek a hévízi anyaegyházközséghez csatolását, mivel földrajzilag is közelebb fekszik ez anyaegyházközséghez s így adminisztrálása is könnyebben történhetik.

Az E. K. Tanács javasolja, hogy a kőhalmi leányegyházközség 1911. év jan. 1-től kezdődőleg csatoltassék a hévízi anyaegyházközséghez.

A főtanácsi bizottság is ajánlja.

Az E. Főtanács a kőhalmi leányegyházat a hévízi egyházhoz csatolja és erről esperes afiát értesíti.

92—2. Az E. K. Tanács 82 - 1910. sz. a. jelenti, hogy a Nagyszeben városban lakó unitárius hívők leányegyházközséggé alakultak s a viszonyok tekintetbe vételével a fogarasi anyaegyházközséghez csatlakoztak. Az E. K. Tanács a leányegyházközség megalakulását ideiglenesen jóváhagyta és javasolja az E. Főtanácsnak végleges jóváhagyását.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a Nagyszebenben lakó unitáriusoknak leányegyházközséggé alakulását jóváhagyja és erről Esperes afiát értesíti.

93. Az E. K. Tanács 942—1910. sz. alatt jelenti, hogy a háromszéki egyházkör közgyűlésileg tett felterjesztésében kéri Ütő András nagyajtai volt énekvezér, nyug. állami tanítónak egyházunk szolgálatában 40 éven keresztül tanúsított lelkiismeretes, buzgó működésének méltányló elismeréseül a „Tiszteletes“ cím megadását

Az E. K. Tanács javasolja az E. Főtanácsnak, hogy Ütő Andrásnak egyházi buzgó szolgálatai méltányló elismerésének kifejezéseül adassék meg a „Tiszteletes“ cím.

Az E. Főtanács Ütő András nagyajtai énekvezérnek hosszas, buzgó szolgálatai elismeréseül a „Tiszteletes“ címet adományozza.

94. Az E. K. Tanács 1200—1910. sz. a. beterjeszti a központi nevelésügyi bizottság jelentését a kolozsvári kollégium és székelykereszturi gimnázium 1909—10. tanévi tanügyi dolgairól a következőkben:

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Képviselő Tanács!

Folyó évi szeptember 7-én 722. és 758. sz. alatt kelt nagybecsű leirata alapján a székelykereszturi gimnázium és a kolozsvári kollégium 1909—10. tanévi működéséről jelentésünket, a leadott vonatkozó Ertesítők visszazárása mellett, következőkben van szerencsénk megtenni:

I. A székelykereszturi gimnázium.

A tanév rendes keretekben folyt le szeptember hó 1—5 én a pót-, javító- és felvételi-vizsgák tartattak s a tanulók beirattása történt meg; 6-án az iskolai évet ünnepélyesen megnyitották s a tanévközbe eső ünnepi és más szokásos szünetelések leszámításával, a tanítás a vizsgálatok kezdetéig, június 17-ig, megszakítás nélkül folyt. Az iskolai évet, ünnepélyes keretben, a közönség nagy érdeklődése mellett június 29-én zárták be.

A működő tanári személyzet létszámában csak annyival változás történt, hogy Lőrinczy Géza h. tanár szakvizsgáját sikeresen letette és oklevelet szerzett.

Nagy vzssteség érte az intézetet s egész egyházközönségünket Sándor János, ez intézetnek érdemekben gazdag, volt igazgatója elhalálozásával Kimagasló tehetségével, hitének törhetetlen erejével s nagy szívének még nagyobb szeretetével dédelgette kebelén ez iskolánkat testi erejének hanyatlásáig, s így csak magunkat becsüljük meg, ha a nagy veszteség feletti bánatunknak e helyen is hangot adunk s emlékét követendő példa gyanánt a jelen és jövő nemzedék elé állítjuk. Legyen és maradjon emléke miközöttünk áldott.

A tanári kar az ifjuság vallásos nevelésében hű és következetes volt a közmondásossá vált unitárius vallás szeretethez és ragaszkodáshoz. Nem mulasztott el egy alkalmat sem, hogy az ifjuságban a vallásunk megismerése és szeretete iránt való ragaszkodást ne ébressze, erősítse. Hétköznapokon egyik intézeti terembe könyörgésre gyűjtötte össze, az őszi és tavaszi vasárnapokon templomba vezette; az alsóbb osztályoknál a téli hónapokban a templomba járást a vasárnapi iskolával pótolták.

A kegyeletes érzés fejlesztése céljából néhai Sándor János s az intézet egyik jóltevőjének emlékét ünnepelték meg. Áldoztak a hazaszeretet oltárán is, megünnepelték október 6., márczius 15. és november 19-ét, valamint Széchenyi István halálának 50-ik évfordulóját.

A tanulók magaviselete kielégítő volt; egy pár esetben volt szükséges csak, hogy a fegyelmezés javító eszközét igénybe vegyék.

Az egészségi állapotot dr. Jankovich Pál intézeti orvosfelügyelő gondnok, a tanári testülettel gondozták s az intézet iránt megnyilvánuló határtalan szeretetnek tulajdonítható, ha e téren egy kissé túlzott sötét képet festettek, mintegy az intézeti építkezések szorgalmazásának fokozására.

A szegényebb sorsu tanulók taníttathatásának könnyítése céljából, egy konviktus létesítésére tervet dolgoztak ki.

A szorgalmas tanulók jutalmazására 5 kegyes alapítvány adott a tanári kar kezébe eszközt; e czimen jutalom és segélyként 4638 korona 12 fill. osztatott ki. Tandíjelengedés czimén 120 koronával segélyeztettek s magántanításért 757

koronát kaptak. Az intézeten kívül álló segélyekből, ösztöndíjakból 800 korona s szegény tanulók élelmezése czímen, a mult évben alakított Segítő Egyesület útján, mintegy 1200 korona segélyt nyertek a tanulók. Különféle czimeken jutalmakra kiosztatott, részint pénzben, részint tárgyakban 809 kor. érték, összesen 8324 kor. 12 fill.

Tanulmányi szempontból az állami tantervet követték. A 6 osztályba beiratott 202 rendes tanuló s ezek közül vizsgát tett 192. Ebből a számból 98 unitárius, 94 más vallású; magyar 166, másféle 26 volt. Magaviselet szerint 166 jó, 24 szabályszerű, 2 kevésbé szabályszerű. Fegyelmi szempontból igazgatói megrovásban 8, tanárkari megrovásban 5 részesült. Előmenetel szerint 4 jeles (2%), 31 jó (16%), 120 elégséges (63%), 37 elégtelen (19%).

A tanulók iskolán kívüli oktatása és nevelésére egy 212 korona értékű könyvtárral rendelkező Ifjúsági Olvasókör van, melynek bevétele könyvtári díjakból 198 korona 40 fill., tagsági díjból 46 korona, egy tavaszi multság tiszta jövedelméből 283 korona 40 fill., összesen 1288 korona 80 fill. volt. Az évvégi pénztár maradvány 809 kor. 95 fill.

Az iskola kirándulási alapja 1609 kor. 09 fill.

Az intézetnél alkalmazva van 9, az intézet kötelékébe tartozó tanár és pedig 7 rendes, 2 helyettes; továbbá egy hitoktató lelkész, 1 énektanító és egy internátusi felügyelő. A testületnek külső tagjai: 3 hitoktató, 1 óraadó zenetanár és 1 egészséggtanár.

A tanárok közül irodalmilag, felolvasások, emlékbeszédek tartásával, ujságczikkék stb. írásával, 7-en működtek és pedig Gálfalvi Sámuel, Lőrinczy István, Nagy Lajos, Pap Mózes, Péter Lajos, Szentmártoni Kálmán és dr. Szolga Ferencz.

Az igazgató az 1909. év nyarát külföldi tanulmányuton töltötte.

Résztvettek az unitárius tanárok értekezletén Kolozsvárt s az igazgató a tankerületi főigazgató által összehívott igazgatói értekezleten.

II. A kolozsvári kollégiumi.

a) *A theologiai intézet.*

A theologiai intézet ezen nevezet alatt és jelenlegi szervezetében az 1909—10. iskolai évvel jelenik először meg.

Az egyházi Főtanács 1909. évi augusztus havi gyűlésen magáévá tévén az E. K. Tanács javaslatát, az Unitárius Theologiai intézet szervezését törvényerőre emelte s ez alapon az intézet, mint ilyen, az 1909. évi szeptember 1-én működését meg is kezdette.

Az alkotott törvénnyel megállapított az intézet szervezete, tanmenete; szerveztetett is 4 rendes tagból álló tanári testület s a melléktárgyak tanítására 3 óraadói állás.

Az intézet szerves kapcsolatban van a Ferencz József tudomány-egyetemmel, a mennyiben az I—II. évesek kötelesek a bölcsészeti karra beiratkozni s legalább 10 órát hallgatni; az ezen czimen fizetendő tan- és beiratási díjat, az adott feltételek mellett, a hallgatók után az intézet fizeti.

Az 1909—10. évre a IV. évfolyamra felvétetett 13 hallgató, állásnélküli papjelölt volt 5, összesen 18.

Az 1909—10. évi kollokviumok a szabályos időben, egy hallgató kivételével, a ki beteg volt, megtartatott.

Szakvizsgálatot 2 tett; a Ferencz József tudomány-egyetemet az összes I—II. évesek látogatták.

Gyakorlatszerzés céljából a papjelöltek és hittanhallgatók a rendes helyeken templomi szolgálatot teljesítettek; részt vettek a vasárnapi iskola vezetésében s a jövő hivatásukkal összefüggő ismeretszerzés céljából, 2 a méhészeti tanfolyamon, 3 pedig a gyümölcsészeti tanfolyamon vett részt.

A hallgatók nagyobb mérvű segélyezése a konviktusból történik; e czimen 100—200 koronaig, összesen 1600 kor. értékű segélyben részesültek. Az unitárius lelkészek segélyéből egy hallgató 15 korona segélyt, míg a Murányi Farkas Sándor és neje alapítványból egy 100 K. palást díjat kapott.

Az „Ezer évnek Emlékalapja“ című külföldi tanulmányi segélyalapból már a következő évben egy 500 koronás díj felhasználható lesz.

A hallgatók önművelésére önképzőkör és könyvtár áll fenn. Itt vétel útján beszereztek 99 kor. 90 fill. értékű könyvet. Az önképzőkör vagyona 1861 kor 97' fill.

A legácziók tiszta jövedelme 1830 korona.

b) *A főgimnázium.*

A tanév megnyitása, bezárása, hasonlóan történt, mint a székelykereszturi iskolánál, ugyanazok voltak az évközi szünetek is azon különbséggel, hogy ezen iskola vörheny járvány miatt 2 hétnél tovább zárva volt.

A tanári karban következő változások történtek, az ujonnan szervezett vallástanári állásra Vári Albert választott meg, Gálfi Lőrincz r. tanár theologiai tanárrá, eddigi teendőinek egy részét az év végéig ő, mint óraadó, másrészt pedig Koncz Rezső tanárjelölt látta el. Helyettes tanárként működött Uzoni Imre, dr. Varga Béla, egyes szaktárgyakat dr. Borbély István, dr. Gelei József, Magass Irén, Régeni Aron tanítottak. Az Apolló kör vezetője Sándor János volt. — Az ezen évben bevezetett kézimunka oktatást Gergely István asztalos- és esztergályos-mester végezte.

A tanári testület 12 rendes, 2 helyettes tanárból, 10 óraadóból, összesen 24-ből állott. Idegen hitoktató 8 foglalkozott s intézeti alkalmazott és szolga 6 volt.

A tanári kar kebelébe tartozók közül elhaltak Kanyaró Ferencz, egyházi történetíró, a ki 20 évig állott az intézet kötelékében s már az 1904 évtől nyugalomban volt, dr. Gálfi Endre nyug. törzsorvos, volt iskolai orvos.

Az intézet fentartására vonatkozó szerződés a közoktatási kormányval megújított, úgy, hogy annak keretében az intézet felekezeti jellege és önkormányzati jogköre érintetlenül maradjon.

Ezen szerződés szerint a 115.215 koronára tervezett fentartási költségekből 48.410 koronát az államkincstár és 67.105 koronát az egyház hordoz. E szerint 15 rendes tanár alkalmazandó, akik közül 9-et az egyházi főhatóság választ, 6-ot pedig a közokt. miniszter nevez ki. Megállapított a ke-

retben a tanárok díjazása és egy ének-zene-tanítói állás szerveztetett.

Bevezettetett a kézimunka oktatás, amely különösen a gyakorlatba vett egyhuzamban való tanítás mellett, nemcsak a kézügyesség elsajátítása, de az ifjuság nemes irányu foglalkoztatása szempontjából is kiváló fontossággal bír.

Az ifjuság vallás-erkölcsi nevelése szempontjából a felsőbb osztályok az egész éven át megjelentek a vasárnapi templomi isteni tiszteleteken; az alsóbb osztályuk az intézet tornatermében tartott vasárnapi isteni tiszteleteken vettek részt.

Fegyelmi szempontból a tanulók magaviselete kielégítő volt; csak egy esetben lett volna szükséges a legsúlyosabb büntetési fokot alkalmazni, de ezt is a vétkes tanuló önkéntes kilépésével megelőzte.

Tanulmányi kirándulást tettek az Erdélyi Nemzeti Múzeum táraiba a Kányafőre, a Hója-erdőbe, a botanikai kertbe, a gyűjtőgyárba, a gázgyárba, az egyetemi ásványtárba és a révi barlangba. Nagyobb kirándulást tettek Budapestre és az Aldunára.

A hazafias nevelés szempontjából megünnepezték okt. 6., márcz. 15-ét és Széchenyi István halálának 50 éves fordulóját.

A tanulók segélyezésére fenálló benlakással összekötött internátusba felvételre benlakónak összesen 199 tanuló és pedig 175 gimn., 9 elemi iskolai tanuló és 21 egyetemi hallgató; vallás szerint 168 unitárius és 31 más vallású; az internátusba 196 tanuló.

A 8 osztályba felvételre összesen 321 tanuló; ezekből kimaradt 12. Magántanuló 12 volt.

Vizsgát tett 315 tanuló, akik közül magaviselet szerint 272 jó, 31 szabályszerű, 1 kevésbé szabályszerű; előmenetel szerint: jeles 15 (4·76%), jó 56 (17·78%), elégséges 17 (5·24%), elégtelen 70 (22%) volt.

Érettségi vizsgálatra 34 tanuló bocsáttatott; ezek közül jelesen érett 4, jó 19, érett 17; javító vizsgálatra 4 utasított. A br. P. Horváth Kálmán főgondnok ur 200 koronás jut. díjat Zádor Béla nyerte el.

Az ifjuság iskolán kívüli oktatása szorakoztatására az intézetben a következő egyesületek működnek: a Kriza-ön-

képzőkör, a felső osztálynak olvasó egyesülete, az alsóbb osztálynak olvasó egyesülete, az Apolló-kör, a melyeknek mindenike alappal rendelkezik.

Van ezeken kívül több másféle, részben a kegyeletet szolgáló, részben a tevékenység buzditását, szorakozását és segitést szolgáló alap is.

Részben vagy egészen tandíjmentes volt 205 tanuló, jutalomban 71 tanuló részesült. A tandíj mérséklés czimén adott kedvezmény 5992 korona 60 fill. értéket képviselt, míg jutalomként 1052 korona 80 fill. érték osztatott ki.

A különféle alapokból, egyesek adományából összesen 32.768 korona 26 fill. értékű segély osztatott ki, illetve ekkora összegben részesültek a tanulók.

A megszűnt tordai gimnáziumhoz tartozott alapokból az aranyos-tordai egyházközből származó unitárius vallásu tanulók konviktusi díjai fedezésére 5400 korona fordított, míg ugyanezen alapokból segélyként 2660 korona 60 fill. osztatott ki.

Ez intézetünk megszűnése óta az unitárius vallásu tanulók száma itt lényegesen emelkedett.

A tanári kar tagjai közül irodalmilag is működtek és pedig részben kiterjedtebben: dr. Barabás Ábel, dr. Borbély István, dr. Gál Kelemen, Kelemen Lajos, dr. Gelel József, dr. Kiss Ernő, László Gyula, Márkos Albert, dr. Nyiredy Géza, Pálfi Márton, Vári Albert.

A Berda tanári jutalmat dr. Gál Kelemen igazgató nyerte el és dr. Barabás Ábel a vallás- és közokt. miniszter urtól, Petőfi-kutatásokra 400 korona tanulmányi segélyt kapott.

c) *Elemi iskola.*

Foglalkozásának és működésének beosztásában a gimnáziumhoz alkalmazkodott. A két csoportba osztatott 4 osztályt a miniszteri tanterv alapján Nagy József és Régeni Áron tanítók oktatták. Felvétetett 90 tanuló és pedig 34 unitárius, 56 más vallásu. Ez iskola összes fentartási költségeit az egyházközség hordozza.

Összefoglalás.

A 2 gimnáziumban felvétellett 535, a theologiai intézetbe 13, az elemi iskolába 90, összesen 638 tanuló. Ezen létszámból a tanévet vizsgával befejezte 608 (520 főiskolai), e számból unitárius volt 527 (493 főiskolai) tanuló.

A két középiskola tanulmányi eredményét, a tanulók által kiérdemelt osztályzat szerint összehasonlítva, úgy találjuk, hogy a) a Székelykereszturinál, b) a Kolozsvárinál a tanulók között volt 2°/_o, 4, 76°/_o jeles; 16°/_o, 17·78°/_o jó; 63°/_o, 5·5°/_o elégséges; 19°/_o, 22·22°/_o elégtelen.

Az előttünk fekvő anyagból (Értesítők), valamint közvetlen tapasztalatból és a székelykereszturi gimn. vizsgálataira kiküldött biztosok jelentéséből örömmel és megelégedéssel tapasztaltuk, hogy fő- és középiskoláink hivatásuk magaslatán állanak; a tanári kar hivatásszerű kötelességét odaadó igyekezettel és eredményesen teljesítette, miért is indítatva érezzük magunkat javaslatot tenni, kegyeskedjék a Méltóságos Egyházi Képviselő Tanács intézeteink tanári karának, a sikeres működés elismeréséül és mintegy a jövőre szolgáló buzdításul, köszönetet mondani, intézeteink példás vezetéséért, a testi szellem és együttérző működés fentartásáért pedig az intézetek élén álló dekán és igazgatóknak külön is elismerő köszönetet mondani.

Végül pedig, honorálva a székelykereszturi intézetünk vezetőségének az intézet érdekei iránt érzett és kifejezésre juttatott atyai szerető gondoskodását, az építkezés ügyére nagybecsű figyelmét bátrak vagyunk felhívni.

Tiszteletteljes jelentésünk kegyes tudomásul vételét kérve atyafiságos tisztelettel vagyunk

a Nevelésügyi bizottság nevében

Kolozsvár, 1910. évi október hó

Gál Jenő,
elnök

Pál Ferencs,
jegyző.

Az E. K. Tanács kéri a jelentés jóváhagyó tudomásul vételét és ajánlja, hogy az eredményes, buzgó működésért

az E. Főtanács fejezze ki méltányló elismerését dr. Boros György theolog. intézeti dékán, dr. Gál Kelemen kolleg. és Pap Mózes székelykereszturi gimn. ig.-tanár afiainak, valamint az egész tanári karnak.

Az E. Főtanács a kolozsvári és székelykereszturi gimnáziumok és a theologiai intézet 1909—10. tanévi működéséről szóló jelentéseket tudomásul veszi, dr. Boros György dékán, dr. Gál Kelemen és Pap Mózes igazgató afiainak, valamint a tanároknak munkásságukért és az elért sikerért elismerését nyilvánítja Erről értesíttessenek az igazgatóságok.

95. Az E K Tanács 1203—1910. szám alatt betervezi a nevelésügyi bizottságnak a nem unitárius középiskolák és állami képezdékben tanult unitárius növendékek hitoktatásáról beadott jelentését és ahhoz csatolt kimutatást a következőkben:

A más intézetekben tanuló unitárius vallású növendékek száma az 1909—10-ik tanévben volt 294, ebből évközben kimaradt 7 tanuló, meghalt 1. Vizsgálatot tett az év végén 286. Ezek közül 35 tanulónak érdemjegy feltüntetve nincs. 251 tanulónak meg volt állapítható az érdemjegye. Könnyebb áttekintés céljából a tanulóknak tanintézetek szerinti elosztásáról, előmenetelükről egy részletes kimutatást állítottunk össze és azt jelentésünkhöz csatoltuk. A kimutatásból kitűnik, hogy az elért eredmény igen szép és a tanítás sikeres volt.

Az oktatásban elért eredmény tanúsítja, hogy a hitoktatók lelkiismeretes munkát végeztek. A hitoktatók munkájáról elismeréssel szólanak a kiküldött vizsgabiztosok is jelentéseikben.

A tanítás a kiadott utasítások szerint folyt. Tankönyvekül az előirt tankönyvek voltak használatban. Tekintve az elért és felmutatott eredményt tiszteletteljesen javasoljuk, hogy a hitoktatóknak lelkiismeretes és eredményes munkájukért elismerés fejeztessék ki a következő hitoktatóknak:

Szabó Albert, Józan Miklós, Lőrinczi Dénes, Lőrinczi István, Fülöp Mózes, Barabás Ábel dr., József Lajos, Kelemen Albert, Árkosi Tamás, Nagy Béla, Kiss Károly, Barabás István. Ürmössi Károly, Bölöni Vilmos, Rédiger Károly tanár Arad, Faragó József tanár Sopron, Veress György.

Kimutatás a más iskolákban 1909. és 10. tanévben tanult unitárius tanulókról.

Tanítóképzőben tanult 15 tanuló még pedig:

Kitünő eredménnyel	9 tanuló	60 ⁰ / ₁₀₀
Jeles	3 „	20 ⁰ / ₁₀₀
Jó	3 „	20 ⁰ / ₁₀₀

Képesítőt tett a 15 közül 10 tanuló. Kitünő eredménnyel 6. Jelesen 3. Jó eredménnyel 1.

Kántor képesítőt tett 8. Kitünő 1 Jeles 6. Jó 1.

Tanítónő képzőben tanult 22 tanuló

Kitünő eredménnyel	19	86 ³¹ / ₁₀₀
Jeles	3	13 ¹⁸ / ₁₀₀

Képesítőt tett 4, ebből kitünő 3. jeles 1.

Főgimnáziumban tanult 184 tanuló, ebből kimaradt évközben 6, meghalt 1, négynek nincs feltüntetve az érdemjegye, osztályozva van 173 még pedig:

Jeles eredménnyel	98 tanuló	56 ⁶⁴ / ₁₀₀
Jó	62 „	35 ⁸² / ₁₀₀
Elégséges	13 „	7 ⁵ / ₁₀₀

Reáliskolában tanult 23 tanuló, ezek közül 4-nek nincs jegy kitüntetve, 1 tanuló évközben kimaradt.

Jeles eredménnyel	15 tanuló	83 ³³ / ₁₀₀
Jó	3 „	16 ⁶⁶ / ₁₀₀

Kereskedelmi iskolában tanult 10 tanuló.

Jeles eredménnyel	2 tanuló	25 ⁰ / ₁₀₀
Jó	3 „	37 ⁵ / ₁₀₀
Elégséges	3 „	37 ⁵ / ₁₀₀

Polgári iskolában tanult 13. 11-nek nincs jegy feltüntetve. 2 tanuló jó eredményt ért el.

Polgári leányiskolában tanult 18, ebből 8-nak nincs jegy feltüntetve.

Kitünő eredménnyel 9 tanuló 90%

Jeles „ 1 „ 10%

Faipar iskolában tanult 4.

Hadapród iskolában tanult 1 tanuló jó eredménnyel.

Elemi iskolában tanult 2 tanuló

Kitünő eredménnyel 1 tanuló 50%

Jeles „ 1 „ 50%

Ipar iskolában tanult 2 tanuló.

Az összes növendékek száma az 1909—10-ik tanévben volt 294, ebből kimaradt évközben 7 tanuló, meghalt 1, tehát vizsgát tett 286 ebből 35-nek jegye nem volt megállapítható. 251 tanulónak megállapított jegye volt, a főntebb feltüntetett eredményekkel.

Legtöbben tanultak:

Tordai áll. főgimnáziumban 53 tanuló.

Székelyudvarhelyen 33 „

Budapesten 39 „

Brassóban 23 „

Temesvárt 17 „

Sepsiszentgyörgyön 14 „

Az E. K. Tanács a fenti jelentést és kimutatást jóváhagyó tudomásul vételre, azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy lelkiismeretes és eredményes működésükért: Szabó Albert, Józan Miklós, Lőrinczy Dénes, Lőrinczi István, Fülöp Mózes, dr. Barabás Ábel, József Lajos, Kelemen Albert, Árkosi Tamás, Nagy Béla, Kiss Károly, Barabás István, Ürmösy Károly, Bölöni Vilmos, Veress György, Rédigér Károly aradi tanár, Faragó József soproni tanárnak, mint hitoktatóknak az E. Főtanács fejezze ki méltányoló elismerését és köszönetét.

A főtanácsai bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a jelentést tudomásul veszi és megnevezett vallástanító afiainak köszönetét nyilvánítja.

96 Az E. K. Tanács 1181. sz. alatt az 1910 évi nyári vasárnapi tanításról a nevelésügyi bizottságnak következő jelentését terjeszti be:

„A nyári vasárnapi tanításokról beérkezett jelentések alapján tesszük a következő előterjesztést :

Aranyos-tordakörben a nyári tanítás sehogy sem tud gyökeret verni. A honnan legalább jelenteni lehetett valamit, u. m. Toroczkószentgyörgyről és Alsójárából, ott is csak télen tudtak némi munkát végezni.

Minthogy ez a jelentés azt teszi, hogy ebben a körben az 1710 tankötelesnek megfelelő legalább is 1500 ifju teljesen vagy nagy mértékben nélküli,

ajánljuk utasítsa az E. K. Tanács körü esperes afiát, hogy a lelkészektől kérjen be tervet a tanítandó anyagról, az órákról, melyeken a tárgyat beosztva ellehet tanítani, bírálja felül és gondoskodják, hogy azt mindenki betartsa abban az időben, a melyben lehetségesnek gondolja.

Nyári tanítással szorosan véve csak a küllői, marosi, kereszturi, udvarhelyi és felsőfehéri körök foglalkoztak a kimutatás évében is. Mindenik körben helyesen fogják fel a célt, de a megközelítésre nagyon eltérő utakon igyekeznek, mert a célirányuló fölfogásuk is eltérő.

Minthogy a megelőző években elért átlagtól nincsen lényeges eltérés, ajánljuk fejezze ki E. K. Tanács e körök illetékes lelkészei és tanítói s egyben nevelésügyi bizottsága iránt is elismerését és köszönetét. Egyebekben a jelentések tudomásul vételét javasoljuk.

Részletekre már azért sem térünk ki, mivel a jelentések az 1909. évi eredményről szólnak, s eddigi tapasztalataink szerint az oly messzi időre visszamenő javaslatoknak, vagy figyelmeztetéseknek kevés értékük van.

A tanítás újabb rendezéséről külön teszünk előterjesztést.

Azt újból is kérjük méltóztassék intézkedni, hogy a f. év nyarán tartott tanításokról a jelentések a nevelésügyi bizottság véleményével ellátva esperesi uton vagy ha lehet közgyűlésből, már a tél folyamán küldessenek föl, hogy a jövő évre az utasítást kellő időben meg lehessen adni.

A háromszéki körből csak a kálnoki jelentésről szólhatunk elismeréssel. A bölöni olyan rövid és összevont, hogy nem nyújt tájékozást sem arról, hogy mikor és hányszor, sem

arról, hogy miről folyt a tanítás. A többi egyházközségben, úgy látszik, nem történt semmi érdemes dolog.

A dunatiszamenti körben Fűzesgyarmaton dicséretes buzgalommal folyt a tanítás. Hetesen, Dévaványán és Budapesten is volt megfelelő foglalkoztatásuk az ifjaknak.

A jelentéssel kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétettek. Az E. K. Tanács kéri a jelentésnek jóváhagyó tudomásul vételét.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

Az E. Főtanács a jelentést jóváhagyólag tudomásul veszi.

97. Az E. K. Tanács 1203—1910. szám alatt betervezi központi nevelésügyi bizottságunknak az elemi iskolák 1909—10. tanévi tanügyi dolgáról benyújtott következő jelentését:

1. Kolozsdobokai egyházkör.

Tanköteleseinek száma 409, akik közül iskolába járt 373, 91·27%. A kör nevelésügyi bizottságának jelentése szerint az egyes iskolákban a vallásos oktatás a tanterv alapján s az engedélyezett könyvek segítségével sikeresen folyt. A kolozsvári egyházközségben mind a 178 növendék iskolába járt s úgy a hitoktatás, mint énektanítás dicséretes volt. A többi iskolákban is a tanítás eredménye jó volt. A növendékek az anyaegyházközségben az istentiszteletet is szorgalmasan hallgatták. Az évközi látogatásokról szóló jelentések is szorgalmas munkateljesítésről tesznek bizonyosságot. A kidei statisztika áttekinthetetlen, zavaros. Ez egyházkör összesítő kimutatása hiányzik.

2. Aranyostordai egyházkör.

A tankötelesek száma 1769. Iskolába járt 1569, vagyis 88·75%. Mint örömdetes jelenséget említjük meg, hogy a körben levő 2 felekezeti iskola (mészköi és szindi) 78 tankötelese mind járt iskolába. A szindi iskola felszerelése azonban még mindig várja a jóakaratu kiegészítést. A tanítási eredmény Mészkon kiváló, Szinden jó. Bágyonban énektanítás nem volt

a petrozsényi lelkészségtől beküldött jelentések és kimutatás hiányosak, a tanterv ugyanitt nem volt betartva s az előírt tankönyvek sem használtattak; a toroczkói egyházközség hitoktatóját ez évben is felhívjuk a tanulók névsorának s az eltanított tananyag beküldésére. Ezen hiányoktól eltekintve, az egyházkör állami iskoláiban a hit- és énektanítást kielégítőnek, sőt Tordán, Toroczkón, Toroczkószentgyörgyön és Várfalván kiválónak minősítették. A növendékek a téli időszak leszámításával az istentiszteletre is szorgalmasan eljártak.

3. Küküllői egyházkör.

A tanköteles növendékek száma 764. Ezek közül iskolába járt 634, 82·9%. Ezen körnek 3 felekezeti iskolája van, a dombói, magyarsárosi és haranglábi. Az évvégi vizsgálatok mind három helyen kiváló eredménnyel zárattak. A többi egyházközségekben az unitárius vallásu növendékek többnyire állami iskolákban tanultak, a hittant, a jelentés szerint, mindenütt igen szép eredménnyel. Az egyházi énektanítás hiányossága némely helyen feltűnő, amit azonban a kántorok nem létevel mentenek.

4. Marosi egyházkör.

Tankötelesek száma 837. Iskolába járt 653, 78·01%. Összehasonlítva a múlt évi 433 tankötelessel és 381 iskolába járó növendékkel, igen meglepő eredményre jutunk: a növendékek száma szinte kétszeresre emelkedett. Ez az eredmény furcsa színben tünteti fel a statisztika készítőit. A bő részletességgel összeállított jelentés szerint e körben 13 elemi iskolánk volt, a tanítás évközben ideiglenesen szünetelt. Szentháromságon, Ny.-szentmártonban, Iklandon tanítóváltozás miatt, Székelykálban vörheny miatt. Iszlóban a törvényben megállapított tantervet nem tartották be. Rendtartási naplók mindenütt meg voltak és rendesen voltak vezetve. A felszerelés Buzaháza, Ikland, Nyárádszentmárton, Nyomát és Vadad kivételével sok kívánni valót hagy fenn, sőt nagyon is kifogásolható. Buzaházán, Csikfalvan, Nyáradgálfalván, Szentháromságon jutalmat osztottak ki 47 korona 10 fillér értékben. Kellemesen

meglepő, hogy Buzaházán 60, Csikfalván 82, Székelykálban 400 koronát adtak a hivek a nevelés és tanítás céljaira, úgyszintén Jobbágyfalván, de itt az összeg nincs feltüntetve. A buzaházai iskolát a vármegye közönsége is segítette 400 koronával. A székelykáli 400 korona Fábián István nevét dicsőíti. A tanítás eredménye Kisadorjánban és Szentháromságon jó. Iszlóban hiányos, egyebütt kiváló. Pár helyen az ismétlő iskolák növendékei nem vizsgáztak. A jelentés végül kiemeli Bartalis József csikfalvi iskolai tanító érdemeit s ajánlja a főhatóságnak, hogy az 1907. évi XXVIII. t.-cz értelmében a nevezett tanítót a közokt. minisztériumhoz személyes pótlék elnyerésére terjessze föl. Az iszlói beteg tanító esetéből kiindulva, ki saját költségére helyettesítette magát betegsége alatt, javasolja, hogy egyházi törvényeink megfelelő pontja kiegészítésék a következőkkel: „a betegség miatt nem szolgálható tanítók helyettesítéséről gondoskodjék az iskola-fenntartó hatóság, s ha erre az képtelen, úgy a főhatóság gondoskodjék a helyettesítő tanerő díjazásáról“. Végül megemlítjük, hogy a növendékek c körben is híven látogatják alkalmas időben az istentiszteletet.

5. *Udvarhelyi kör.*

Tanköteleseinek száma 1827. Iskolába jár? A köri gyűlés elé terjesztett jelentés nagyon rövid s annyira egyoldalú, hogy a szükséges dolgokat nem lehet kivenni belőle. Nincs mellékelve a kimutatás az egyes iskolákról. Az egyházkör összesített kimutatása nem a hivatalos lapra készült, s a rovatok teljesen elütők a többi egyházkörétől.

Különben a vékony jelentés végén kitűnik, hogy 19 iskola közül 9 községi, 10 állami. Felekezeti tehát nincsen. A vallásos oktatás 11 iskolában kiváló, 8-ban pedig jó. Az iskolák tanítói, illetve tanítónői kiváló buzgóságot tanúsítottak ifjúsági egyesületek vezetésében, általában a felnőttek lelki életének irányításában. A növendékek közül jutalmaztatott 102. A jutalmak értéke 63 korona 20 fillér.

A kör nevelésügyi bizottsága azt mondja, hogy a kimutatásban nincsen rovat a tankötelesek kimutatására nézve,

holott a tankötelesek és feljárók egybevetéséből lehetne kimutatni úgy a visszaesést, mint a javulást. Itt megjegyezzük, hogy ezen kör valószínűleg nem kapta meg a tanulók létszámáról szóló statisztikai kimutatási nyomtatványokat, mert amint e javaslatból látható, nem tud semmit létezéséről.

A hitoktatásra alkalmas tankönyveket nem tartja egyöntetűeknek, nem fokozatosaknak, nem tartja teljeseeknek, mely állapotra felhívja a főhatóság figyelmét.

6. *Felsőfehéri kör.*

A tankötelesek száma 685. Iskolába járt 656, tehát 95·7%. A kör nevelésügyi bizottságának az előadója, Péterffy Gyula, az iskolákról szólva, a tanítás eredményét általában kiválónak mondja. Iskolánk e körben nincsen. A vallástanítás 11 helyen eszközöltetett különböző jellegű iskolákban. A növendékek a hittan- és énekorákra pontosan eljártak. Kivételt ez alól az ismétlő tankötelesek tesznek, mert ezek a legtöbb helyt még a vizsgára sem mentek el.

Kiváló munkásságukért dicséretet érdemelnek a hitoktatásért: Osváth Gábor, Kiss Aladár, énektanításért: Nagy Árpád, László Gyula, Pálffy Ákos.

Nagyszeben város különböző iskoláiban (23 tanuló) hitoktatás és énektanítás nem eszközöltetett, erre tisztelettel felhívjuk a felsőbb hatóság figyelmét, mert itt a tanulók létszáma évről-évre emelkedik. Az egyházi ének- és vallástanítás sikeresebb taníthatása érdekében a kör elengedhetetlennek tartja az új tanterv sürgős elkészítését és kinyomatását. Ezen tanterv minden iskolának még az 1910—11. iskolai évre küldésük meg, mert az 1892-ben kiadott már elavult s nincs összhangban a miniszter által 1907-ben kiadott új tantervvel. Erre nézve megjegyzi bizottságunk, hogy összhang az 1907-ben kiadott miniszteri tanterv és az 1892-ben kiadott egyházi tanterv között nem is lehet. Különben is az új vallásoktatási tanterv készítése munkában van s nemsokára készen lesz. Főhatóságunk azt az érdekeltek kezébe adja.

7. Kereszturi egyházkör.

Tanköteleseinek száma 2301. Elemi iskolába járt 2102, felsőbb iskolába 43, összesen 2145, ami 93%. Az iskolák száma e körben 35, melyből 9 felekezeti, 10 községi, 16 állami.

Nagy Ferencz bizottsági előadó jelentésében szakértelemmel foglalkozik minden egyes iskolával, az itt-ott észlelhető hiányokról és előnyökről részletesen számol be. Jelentésében először a felekezeti iskolákról szól s kiemeli, hogy Csehétfalván, Énlakán, Raván, Székelyszentmihályon, Tarcsafalván a tanítás eredménye kiváló, a felszerelések türhetők. Firtosmartonoson, Magyarzsákodon jó, Székelykereszturon a kimutatás hiányos s így adatot nem lehet írni. — A tordátfalvi iskolánál az eredmény nagyon hiányos. Ezen hiány annak tudható be, hogy a tankötelesek száma nagy, egy tanító vezetése mellett oly népes 6 osztályt vezetni eredményesen képzetlenség. Egy második tanerőnek a sürgős beállítása kívánatos.

Más jellegű iskoláknál a vallásvizsgálatok eredménye általában jónak mondható.

A tananyag-beosztást némely helyt jóváhagyta az iskolaszék, más helyt még nem is készítették. A vasárnapi tanítás inkább a nyári hónapokban folyt.

Kézügyesség, rajz, torna, gazdaságtan, mértan, alkotmánytan, egyháztörténet igen sok helyen nem tartatott, pedig a tanterv ezt követeli.

Sok helyen a tanév 2—3 heti szünettel veszi kezdetét. A hitoktatók tananyag kimutatása igen általános. A legtöbb nincs tisztában azzal, hogy mi is a tanítási anyag az egyes osztályoknál. Kézikönyv a legtöbb helyen nincsen. Örvendesen veszi tudomásul a kör, hogy a beiskolázottak száma 11·6 százalékkal több a múlt évinél.

8. Háromszéki egyházkör.

Tanköteleseinek száma 844. Iskolába járt 824, ami 97·6%-ot teszen. Felekezeti iskola van 2, más jellegű 13. Bölöni Vilmos Székelyudvarhelyre neveztetvén ki, a nevelésügyi bizottság jelentését Göncz Mihály készítette el. A bölöni

iskolánál minden rendben találtatott. A mindennapi iskolán kívül volt gazdasági ismétlő iskola, ifjúsági egyesület, Gazdakör, hitel- és fogyasztási szövetkezet. Márkos Juliánna a kézimunka sikeres tanításáért jegyzőkönyvi dicséretet érdemel. A tanítási eredmény jó. A sepsikőröspataki iskolánknál az eredmény megfelelő. Kádár Sándorné a női kézimunka sikeres és ingyenes tanításáért jutalmazásra ajánltatik, annál is inkább, mert ezen ingyenes tanítást már évek óta végzi igaz lelkesedéssel.

Más jellegű iskoláknál a vallás- és énektanításról van szó. Az eredmény általában jónak mondható, de vannak egyes helyek, ahol hiányok mutatkoznak. A hosszufalusi polgári, a predeáli állami elemi iskoláknál nem lehet tudni, hogy ki és mit tanított. A sepsiszentgyörgyi tanulók a hittanból oktatást nyertek, de egyházi énekből nem. Kíváncsinos volna az E. Főtanácsnak oda hatni, hogy e városra egy kántori képezéssel bíró unitárius tanító kerüljön, aki az ottani egyházközségnek kántora is lehessen.

Általában tapasztalja e kör, hogy a vallás és közoktatási kormány nincs eléggé figyelemmel vallásközönségünk tömörülésére s nem alkalmazza a mi embereinket tanítókká oly arányban, mint a más felekezetieket. Így lehet az is, hogy Brassó városában unitárius tanuló van 60 s unitárius tanító egy sincsen. Így van különben Segesvárt, Nagyszeben, Marosvásárhely, Medgyes s más városokban is.

9. *Dunatiszamentí egyházkör.*

Tankötelesek száma 198. Iskolába járt 194, 98·2^oo. Pálffy Sámuel által készített jelentésből látszik, hogy a nemzeti ünnepek, a madarak és fák napja mind a 7 iskolánknál megtartattak. A régi szokáshoz híven, az idén is a hivek nagyon sokan érdeklődtek az ünnepélyek iránt s összhangzásban volt a család az iskolával. A tanítás eredménye mindenütt jónak mondható. Az iskolai naplót pontosan vezették, a tananyagot beosztva feldolgozták a tanítók. Az iskola felszerelése a legtöbb iskolánknál annyira hiányos, hogy könnyen becsukhatják ezek miatt iskoláinkat. Erre az állapotra azért is felhívjuk főhatóságunk figyelmét, mert az államsegély meg-

szüntetése esetén igen nagy anyagi kár érné a tanítói személyzetet, meg az egyházat. Főiskolája nincs egy iskolánknak se.

Összefoglalás, javaslatok.

Az egyházkörök bizottsági jelentéseit összegezve elég kedvező képet nyerünk elemi oktatás ügyünkről, de különösen vallás és erkölcsi nevelésünkről, ennél fogva bizottságunk a hitoktatásnak, tanítóinak munkásságáért általános elismeréssel van.

Örömmel jegyezzük meg, hogy a növendékek beiskolázása évről-évre javul, s a statisztikai kimutatások alapján bátran kimondhatjuk, e tekintetben a vezető egyházak között vagyunk. Visszaesés csak a kolozsdobokai körnél tapasztalható: $1\cdot71^{\circ}_{\circ}$ -tel, a mit azonban a kidei statisztika zavaros érthetetlensége okoz. Az aranyostordai kör $2\cdot45^{\circ}_{\circ}$, a kükküllői $1\cdot4^{\circ}_{\circ}$, a felsőfehéri $9\cdot9^{\circ}_{\circ}$, a kereszturi $11\cdot6^{\circ}_{\circ}$, a háromszéki $9\cdot1^{\circ}_{\circ}$, a dunatiszamenti egyházkör $0\cdot7^{\circ}_{\circ}$ javulást mutat fel. Vezető helyen áll a dunatiszamenti egyházkör $98\cdot2^{\circ}_{\circ}$ és a háromszéki egyházkör $97\cdot6^{\circ}_{\circ}$ beiskolázott növendékkel. A marosi egyházkör a kimutatás szerint csak $78\cdot01^{\circ}_{\circ}$ -tel szerepel. De e körben a nevelésügyi bizottság is felemeli szavát e nemtörődömség ellen, melylyel e fontos ügyet, a népnevelés ügyét az érdekelt ellenőrző közegek — a községek előljárói kezelik.

De ezen örvendetes tapasztalatokat lerontja az a szomorú tény, hogy a kimutatások egy része igazi nemtörődömséggel van összeállítva, mind a nevelésügyi bizottságok, mind a körök részéről. S bár főhatóságunk évről-évre mindent megtesz, hogy iskoláztatásunk valódi képét megismerje, ez fájdalom ma sem lehetséges. Sőt annyira vagyunk, hogy az általános összesítő statisztikát sem készíthettük el az adatok hiányossága miatt.

De hogy a tények beszéljenek e hiányos kezelésről, megemlítjük még egyszer, hogy az udvarhelyi kör semmi statisztikát nem küldött be; a marosi kör statisztikai főösszege egy év alatt kétszerre emelkedett, úgy a tankötelesekről, mint a beiskolázott növendékekről; kide 9 tankötelest mutat ki és 19

növendéket szerepeltet, mint beiskolázottat. Petrozsény kimutatja a tanköteleseket, de a többi rovattal nem törődik semmit stb. Ily felületes kezeléssel az egész munka, mit főtanácnunk ez ügy érdekében meg tesz, kárbavesztett fáradság. Épen ezért nevelésügyi bizottságunk javasolja:

1. A körök ismételten figyelmeztessenek, ha másképp nem lehet, fegyelmi vizsgálat, büntetés terhe mellett a múlt évi határozatok pontos betartására.

2. Addig is sürgősen bekérendők az udvarhelyi körből a körülbelöl levéltárba helyezett statisztikai kimutatások, hogy a hiányzó összesítő statisztika utalagosan összeállítható legyen.

3. Az esperesek szigoruan utasítandók az adatok pontosságának ellenőrzésére, a hiányos, vagy lelkiismeretlenül összeállított lapok visszaküldésére, továbbá arra, hogy az összesített s feldolgozott anyagot a törvény által megszabott terminusig, jul. 31-ig feltétlenül terjesszék fel, hogy a lelkiismeretlenül kezelt adatok pótlására nevelésügyi bizottságunknak megfelelő ideje legyen.

4. Szomoruan tapasztalja nevelésügyi bizottságunk, hogy legtöbb iskolánk felszerelése gyarló, vagy egyáltalán semmi. Éppen azért mondja ki E. K. Tanácsunk, hogy a körök céljaira szánt államsegély $\frac{1}{3}$ részét évről-évre mindaddig, míg minden iskola felszerelése kifogástalannak nem mondható, e célra fordítsák, s e legfontosabb hiányok pótlását már ez évben kezdjék meg.

5. Iszlóban és Tordátfalván a tantervet nem tartották be, a tanítást hiányosnak minősítették. Ez eset alapján javasolja bizottságunk, hogy a köröket utasítsa az E. K. Tanács hogy évközi iskolalátogatások alkalmával a legnagyobb gondal figyeljenek a tanítók értelmi készsége mellett arra is, hogy miként követi az illető tanító a tanterv intencióit s ha mulasztásokat tapasztalnak, a legnagyobb szigorral járjanak el a mulasztásokkal szemben. Mivel Tordátfalván az iskola tulnépessége lehet oka a mulasztásoknak, utasítsa E. K. Tanácsunk a kör vezetőségét, hogy tegyen lépést a jelzett iskola fenntartó községnél az iránt, hogy a szükséges 2-ik tanerő a legsürgősebben állítsa be.

6. A nyárádszentmártoni, szentháromsági és iklandi esetből kiindulva javasoljuk, mondja ki az E. K. Tanács, hogy oly esetben, midőn valamely felekezeti iskolánknál, tanító változás van, amíg az iskolafentartó egyházközség az üresedésbe jutott állást betöltené, törvényeink alapján az illető egyházközség lelkésze végezze a növendékek oktatását.

7. Javasoljuk, hogy a marosi kör felterjesztésére Bartalis József csikfalvi tanítót főhatóságunk tekintettel a nevelés és oktatás terén szerzett érdemeire, terjessze fel a közoktatási minisztériumhoz az 1907. évi XXVII. t.-cz. alapján igazgatói tiszteletdíj elnyerésére.

8. Mondja ki az E. K. Tanács, hogy a tanévet a törvényben megszabott időben minden iskolánkban kezdjék meg. A mulasztásért a felelősség terhét az iskolaszék viselje.

9. Ugyancsak a marosi kör felterjesztésére mondja ki E. K. Tanácsunk, hogy a beteg tanító helyettesítéséről az iskola fenntartó köteles gondoskodni annál is inkább, mert erről állami törvényeink is hasonlóképpen intézkednek.

10. Irjon fel főhatóságunk a közoktatási minisztériumba, hogy oly helyeken, mint Sepsiszentgyörgy, Brassó, Segesvár, Nagyszében, Marosvásárhely, Medgyes stb., hol a tanköteleseknek jelentékeny százalékát hitsorsosaink teszik, unitárius vallásu tanítókat is alkalmazzon, hogy ily helyeken egyházunk megbízása alapján végezzék a kántori teendőket s a növendékeket egyházi énekekre is oktassák.

A fentiekben van szerencsénk jelentésünket beterjeszteni a körök elemi nevelés- és oktatásügyi viszonyairól.

Kolozsvár, 1910. október 18.

Gal Jenő,
b. elnök.

Tarcsafalvi Albert,
előadó.

A jelentéssel kapcsolatosan szükséges intézkedéseket az E. K. Tanács megtette.

Az E. K. Tanács kéri az E. Főtanácsot a jelentés jóváhagyó tudomásul vételére.

A főtanácsi bizottság elfogadásra ajánlja.

A népiskolákról szóló jelentéseket az E. Főtanács tudomásul veszi.

98. Az E. K. Tanács 1149—1910. sz. a. jelenti, hogy az 1848. évi XX. t.-cz. alapján egyházunknak az 1910. évre is a vallás és közokt. miniszter úr kiutalt 120.000 korona államsegélyt. Ez összeg felhasználására nézve megadja részletes javaslatát.

A főtanácsi bizottság a fölosztási tervezetet elfogadásra ajánlja némi módosítással.

Az E. Főtanács a 120.000 koronás államsegély fölhasználását, a főtanácsi bizottság javaslatait is tekintetbe véve, a következőleg állapítja meg:

I. Az egyházi adózás rendezése, illetve az adózás *lul-terheltségének megszüntetése.*

1. Esperesi vizsgálószékek tisztelet- és fuvardíjába az illető esperesek nyugtáira kifizetendőleg.

a) a kolozsdobokai körben esperesi tisztelet- díj 36 K, jegyzői tiszteletdíj 24 K, fu- vardíj 60 K, együtt	120 K — f.
b) az aranyostordai körben esperesi tisztelet- díj 192 K, jegyzői tiszteletdíj 128 K, fu- vardíj 190 K, együtt	510 K — f.
c) a küüllői körben esperesi tiszteletdíj 162 K, jegyzői tiszteletdíj 108 K, fuvardíj 67 K 50 fillér, együtt	337 K 50 f.
d) a marosi körben esperesi tiszteletdíj 180 K, jegyzői tiszteletdíj 120 K, fuvardíj 75 K, együtt	375 K — f.
e) a kereszturi körben esperesi tiszteletdíj 360 K, jegyzői tiszteletdíj 240 K, fuvardíj 150 K, együtt	750 K — f.
f) az udvarhelyi körben esperesi tiszteletdíj 228 K, jegyzői tiszteletdíj 152 K, fuvar- díj 95 K, együtt	475 K — f.
Átvitel	2567 K 50 f.

	Áthozatal .	2567 K 50 f.
g)	a felsőfejéri körben esperesi tiszteletdíj 72 K, jegyzői tiszteletdíj 48 K, fuvardíj 60 K, együtt	180 K — f.
h)	a háromszéki körben esperesi tiszteletdíj 120 K, jegyzői tiszteletdíj 80 K, fuvardíj 50 K, együtt	250 K — f.
i)	a dunatiszamenti körben esperesi tiszteletdíj 84 K, jegyzői tiszteletdíj 56 K, fuvardíj 160 K, együtt	300 K — f.
j)	a leányegyházközségek meglátogatásáért az E. K. Tanács rendelkezésére a közalapba utaltatik	202 K 50 f.
	Összesen .	3.500 K — f.

2. Az esperesi vizsgálószékek és az iskolai vizsgálatok alkalmával felmerülő ellátási költségekre minden anyaegyházközség részére 20 koronát számítva; a körü esperesek nyugtáira kifizetendőleg.

a)	a kolozsdobokai körben 4 egyházközségnek	80 K — f.
b)	az aranyostordai „ 18 „	360 K — f.
c)	a küküllői „ 11 „	220 K — f.
d)	a marosi „ 13 „	260 K — f.
e)	a kereszturi „ 30 „	600 K — f.
f)	az udvarhelyi „ 19 „	380 K — f.
g)	a felsőfejéri „ 6 „	120 K — f.
h)	a háromszéki „ 10 „	200 K — f.
i)	a duna-tiszamenti „ 4 „	80 K — f.
	Összesen .	2.300 K — f.

3. Az egyházi évi rendes gyűlések tartási költségeire minden anyaegyházközség részére 10 koronát számítva, az illető körü esperesek kezéhez kifizetendőleg.

a)	a kolozsdobokai körben 4 egyházközségnek	40 K — f.
b)	az aranyostordai „ 18 „	180 K — f.
c)	a küküllői „ 11 „	110 K — f.
d)	a marosi „ 13 „	130 K — f.
	Átvitel . .	460 K — f.

	Áthozatal . . .	460 K — f.
c) a kereszturi körben 30 egyházközségnek	300 K — t.	
f) az udvarhelyi „ 19 „	190 K — f.	
g) a felsőfejéri „ 6 „	60 K — f.	
h) a háromszéki „ 10 „	100 K — f.	
i) a duna-tiszaamenti „ 4 „	40 K — f.	
Összesen .	1.150 K — f.	

A 2 és 3 pont alatti összegek egy nyugtán is felvehetők az illető köri esperesek által.

4. Az egyházköri nevelésügyi bizottságok utiköltségeire az illető esperesek nyugtáira kifizetendőleg.

a) a kolozsdobokai körben	50 K — f.
b) az aranyostordai „	60 K — f.
c) a küllői „	80 K — f.
d) a marosi „	80 K — f.
e) a kereszturi „	120 K — f.
f) az udvarhelyi „	80 K — f.
g) a felsőfejéri „	50 K — f.
h) a háromszéki „	50 K — f.
i) a duna-tiszaamenti „	50 K — f.
Összesen .	620 K — f.

5. Az egyházközségek tisztán keblí, fennálló terheinek, adóinak és rovatalainak fedeztetésére, illetve csökkentésére az illető köri esperesek szabályszerű nyugtáira kifizetendőleg:

a) a kolozsdobokai egyházkörnek . . .	700 K — f.
b) az aranyostordai „ . . .	3.000 K — f.
c) a küllői „ . . .	1.500 K — f.
d) a marosi „ . . .	2.400 K — f.
e) a kereszturi „ . . .	4.500 K — f.
f) az udvarhelyi „ . . .	3.400 K — f.
g) a felsőfejéri „ . . .	1.200 K — f.
h) a háromszéki „ . . .	1.700 K — f.
i) a duna-tiszaamenti „ . . .	1.600 K — f.
Összesen .	20.000 K. — f.

6. Az évi Főtanácsi és zsinattartási költségekre beutaltatik a közalapba az E. K.

Tanács további intézkedésére 2.500 K — f.

7. Az egyházközségek 1856—7. évi ro-
vatal tartozásainak az 1910. évi kamata fe-
fedezésére 1.959 K — f.

8. Az 1856—7. évi rovatall tőketartozása
törlesztésére :

a) a bágyoni egyházközség	1.000 K — f.
b) a homoród-almási egyházközség	1.000 K — f.
Összesen ..	2.000 K — f.

9. Az egyh -községek kántorai fizetésének
rendezésére beadtak a közpénztárba az E.

K. Tanács további rendelkezésére 5.000 K — f.

10. Egyházközségi egyházi adózás rendezésére :

a) petrozsényi egyházközségnek	1.400 K — f.
b) füzesgyarmati	1.400 K — f.
e) kolozsvári	1.500 K — f.
d) budapesti	1.000 K — f.
e) fogarasi	2.000 K — f.
f) hódmezővásárhelyi	1.000 K — f.
g) székelyudvarhelyi	500 K — f.
h) brassói	2.200 K — f.
i) sepsiszentgyörgyi	1.400 K — f.
j) segesvár-erzsébetváros-medgyesi egyház- községnek	2.000 K — f.
Összesen ..	14.400 K — f.

Ezek közül a petrozsényi és sepsiszentgyörgyi egyház-
községek illetősége beutaltatik a közpénztárba a közalapba
további kezelésre, a többi egyházközségek illetősége kiadatik
az illető egyházközségnek további szabályszerű kezelésre.

A fentiek szerint adózás könnyítésére

kiadatik összesen.. .. . 53.429 K — f.

II. Az egyházi közigazgatási költségekre fordítatnak a
következő összegek :

1. Püspöki fizetés fedezhetésére	4.000 K — f.
2. Püspök évi representatív javadalma- zása	1.000 K — f.
3. Főjegyzői fizetés fedezhetésére	500 K — f.
Átvitel ..	5.500 K — f.

Áthozatal:	5.500 K — f
4. Titkári fizetés fedezhetésére	3.370 K — f.
5. Pénztárnoki fizetés fedezhetésére	2.370 K — f.
6. Ellenőri „ „	1.200 K — f.
7. Jogtanácsosi „ „	600 K — f.
8. I. számvevői „ „	600 K — f.
9. II. számvevői „ „	600 K — f.
10. Egyh. levéltárnoki fizetés fedezhetésére	200 K — f.
11. „ könyvtárnoki „ „	300 K — f.
12. „ irtónoki „ „	1.000 K — f
13. Díjnoki javadalmazásra	380 K — f
14. Mérnök évi díjazására	400 K — f.
15. Irodaszolga fizetésére	420 K — f.
16. Irodai költségekre, egyházi és irodai nyomtatványok, főtanácsi jegyzőköny- vek kinyomatására	2.000 K — f.
17. Közigazgatási helyiségek fűtése és vilá- gításaira	1.500 K — f.
18. Tisztogatási, javítási és fenntartási költ- ségekre	450 K — f.
19. Ingatlanok kezelésének és közigatásá- nak költségeire	3.000 K — f.
20. Közigazgatási hivatalos kiküldetésekre	1.500 K — f.
21. Közigazgatási tisztviselők megállapított fizetés emelkedésére és korpótlékaira	2.500 K — f.
22. Főtanácsi bizottság utiköltségére és napidijaira	496 K — f.
24. Esperesi évi fizetési díjak és irodai költ- ségekre :	
a) a kolozsдобokai-köri esperesnek	500 K
b) aranyostorda-köri	600 K
c) kükküllő-köri	500 K
d) maros-köri	600 K
e) keresztur-köri	700 K
f) udvarhely-köri	600 K
g) felsőfejér-köri	500 K
Átvitel	4000 K

Áthozatal .	4000 K	
h) háromszék-köri	500 K	
i) duna-tiszamenti-köri	500 K	5.000 K — f.
24. Egyházköri jegyzőknek egyenként 100 K, a 9 egyházköri jegyzőnek . . .		900 K — f.
25. Egyházköri évi rendes közgyűlésekre fuvardíj a lelkészeknek, kántoroknak és egyházközségi képviselőknek, 115 anyaegyházközségben 3 személlyel, egyenként 5 koronával számítva . .		1.725 K — f.
26. Az előbbi czimen a leányegyházközségekből a kántortanítók fuvardíjába átlag számítva 20 leányegyházközségből egy-egy személy á 5 korona .		100 K — f.
27. A közigazgatási munkaképtelenné vált tisztviselők s ezek özvegyeinek és árváinak ellátási költségeire . . .		10.000 K — f.
28. Egyházköri pénztárnokok javadalmazása:		
a) kolozsdobokai körben . . .	40 K	
b) aranyostordai „ . . .	60 K	
c) kükküllői „ . . .	60 K	
d) marosi „ . . .	60 K	
e) kereszturi „ . . .	60 K	
f) udvarhelyi „ . . .	60 K	
g) felsőfejéri „ . . .	40 K	
h) háromszéki „ . . .	40 K	
i) duna-tiszamenti „ . . .	40 K	460 K — f.

▲ fentiek szerint közigazgatási költségekre kiadatik összesen 46.571 K — f.
mely a fenti címekre leendő felhasználásra egy összegben utaltatik be a közalap pénztárába.

III. A *lelkészi nyugdíjalap* segélyére fordítatik a lelkészi nyugdíjalapba beadandólag 20.000 K — f.

Összegezés:

I. Egyházi adózás rendezésére, illetve az adózási túlterheltség megszüntetésére	53.429 K — f.
II. Egyházi közigazgatás költségeire . .	46.571 K — f.
III. Lelkeszi nyugdijalap segélyezésére . .	20.000 K — f.
Együtt .	120.000 K — f.

Ezzel kapcsolatban a következő intézkedéseket teszi:

1. Az E. Főtanács a pénzeket ezentul is az esperesek kezéhez és felelősségére adja, mert nem tartja indokoltnak, hogy ez alól a felelősség alól az esperesek fölmentessenek.

2. A körí pénztárnokok részére kiutalt összeg körí esperes afiaihoz küldendő. Ez összegről a körí intézkedjék belátása szerint.

3. Az E. K. Tanács figyelmébe ajánlja megfontolásra, hogy jövőben a leány-egyház-községeknek a 20—20 kor. ellátási segélyösszeg minden évre fölveendő-e.

4. A felsőfehérvári esperes 1909. évi 28 kor. vizsgálati költségét és az aranyostordai esperes 100 korona utiköltségét az E. K. Tanács térítse meg.

5 Különös figyelmébe ajánlja az E. Főtanács esperes afiainak, hogy a 20.000 kor. összegből a körökre eső részből az iskolák felszereléséről első helyen gondoskodjanak.

6. Felhívja az E. Főtanács a körök figyelmét arra, hogy a segélykéréseket mérsékeljék a segélyösszegek arányához, s folyamodásaikat az 1908. évi főtanácsi 93 jk. sz. utasításnak megfelelően szereljék föl amelyek nem felelnek meg, ne fogadják el.

7. A petrozsényi és sepsiszentgyörgyi

egyházközségeknek utalt segélyek a közpénztárban fognak kezeltetni.

8. A sepsiszentgyörgyi egyházközség segélyéből 500 korona a lelkésznek adandó, de a lelkészi rendes fizetést semmi tekintetben nem érinti

9. A marosi kör javaslataira az E. Főtanács azt határozza, hogy a leányegyházközségek iskola vizsgálati költségeit az egyházkör a részére eső segélyből tedezze.

10. Az esperesi kiszállásokra külön úti-pénzről és fuvardíjról gondoskodni nem lehet, miután ez is az esperesi tiszteletdíjban benne foglaltatik.

11. Az E. Eőtanács a lelkészek korpót-léka érdekében a kormányhoz fölterjesztést intéz.

12. Az udvarhelyi körnek a bizottsági gyűlésekre fuvar- és napidíjadása iránti javaslatát az E. Főtanács nem fogadja el, valamint azt sem, hogy a zsinattartás költségeire a segély az eddigtől eltérő arányban osztásuk föl.

13. Miután a segesvári, medgyesi és erzsébetvárosi vallástanításért a jelen évre csak 140 korona van fölvéve, az E. K. Tanács lehetőleg találja módját, hogy ezen összeg a múlt évi 250 koronára kiegészíttessék.

99. Az E. K. Tanács 1149—1910. sz. a. megteszi javaslatát a 100.000 korona államsegély fölhasználására.

A főtanácsi bizottság egy pár pont módosítására nézve javaslatot tesz.

Az E. Főtanács a főtanácsi bizottság javaslata tekintetbe vételével a 100.000 kor. segély kiosztását következőleg határozza meg:

1. A collegium építésére felvett

200.000 K kölcsön törlesztési részletébe	10.000 K
2. A papnövendékek internatusi és egyetemi díjába	2.000 K
3. A kollegiumi telkek árába el- költött vagyon 1910. évi $4\frac{1}{2}$ % os kamatára	11.260 K
4. A közalapból 1906. év végéig elköltött vagyon részbeni hely- reállítására	5.000 K
5. A theologiai intézet fenntartási és szervezési költségeire . . .	20.000 K
6. Dávid Ferencz születésének 400-ados jubileumi ünnepélye költségeinek II. részletébe . .	5.000 K
7. Kolozsváron a városi felső tan- intézetekben vallástanításcél- jából szervezett hitoktatói ál- lás költségeire	2.400 K
8. A székelykereszturi gimnázium új épülettel ellátásával egyhá- zunkra nehezedő terhek hor- dozhatása költségeinek II. r.	5.000 K
9. Vallástanítási tiszteletdíjakra az időközi segélyekre rendel- kezésre beutalt. a közalapba	2.000 K
10. Dicsőszentmártoni egyházköz- ségnek templom rendbehozat.	400 K
11. Dombói egyházközségnek is- kola építésre	500 K
12. Haranglábi egyházközségnek iskola építésre	1.500 K
13. Magyarsárosi egyházközségnek templom építésre	5.000 K
14. Nagyteremi egyházközségnek templom javításra	400 K
Átvitel	70.460

	Áthozatal . . .	70.460 K
15.	Segesvári egyházközségnek telek- és templomalapra . . .	800 K
16.	Marosvásárhelyi egyházközség templomalapra	1.000 K
17.	Nagyernyei egyházközségnek templom építésre	500 K
18.	Szabédi egyházközségnek templom építésre	1 000 K
19.	Iszlói egyházközségnek papilak építésre	1.000 K
20.	Tarcsafalvi egyházközségnek toronyépítésre	500 K
21.	Székelykereszturi egyházközségnek papiház építési költségeire	500 K
22.	Bordosi egyházközségnek templom építésre	500 K
23.	Firtosváraíjai egyházközségnek templom építésre . . .	500 K
24.	Csehétfalvi egyházközségnek iskola építésre	500 K
25.	Martonosi egyh.-közs.-nek templom építési költségeire . .	500 K
26.	Lokodi egyházközségnek templom építésre	5.000 K
27.	Székelyudvarhelyi egyházközségnek templom építés költs.	1.000 K
28.	A székelyudvarhelyi egyházközségnek lelkeszi javadalmazásra 84---1904. főtán. jk. sz. határozat értelmében	400 K
29.	Fogarasi egyházközségnek lelkeszi telekvásárlásra . . .	1.000 K
30.	Alsórákosi egyh.-közs.-nek kántori telek és lakás vásárlására	500 K
	Átvitel . .	85.660 K

	Áthozatal	85.660 K
31.	Sepsikőröspataki egyházközs.- nek templom építésére	1.000 K
32.	Brassói egyházközségnek tem- plomalapra	1.000 K
33.	Kovásznai egyházközségnek templom építésre	400 K
34.	Laborfalvi egyh.-közs.-nek papi lakás építésére	500 K
35.	Hódmezővásárhelyiegyházköz- ségnek templom építésre	6.000 K
36.	Hódmezővásárhelyi egyh.-köz- ségnek belső emb. javadalmaz.	1.000 K
37.	Hetesi egyházközségnek isko- lai célra	500 K
38.	Füzesgyarmati egyházközség- nek papi lakás és templom épí- tés költségeire	500 K
39.	Győrfi István lelkészjelöltnek kolozsvári vallástanításért	100 K
40.	Kiss Károly petrozsényi lelkész nek vallástanításért	200 K
41.	Nagy Béla lelkésznek balázsz- falvi beszolgáltatásért	100 K
42.	Szabó Albert lelkésznek erzsé- betvárosi és medgyesi beszolg.	140 K
43.	Pálfi Ferencz szabédi lelkész- nek mezőszéki beszolgáltatásért	100 K
44.	Fogarasi beszolgáltatás és vallás- tanításért Kiss Aladár lelkész nek 100 K és a fogarasi és n- szebeni vallástanításért, illetve beszolgáltatásért Árkosi Tamás- nak 200 K, együtt	300 K
45.	Veress György brassói lelkész- nek szórványokba szolgáltatásért	150 K
	Átvitel	97.650 K

	Athozatal .	97.650 K
46.	Göncz Mihály lelkésznek kö- vásznai és kézdivásárhelyi be- szolgálás és vallástanításért .	150 K
47.	Barabás István hódmezővásár- helyi lelkésznek missziói szol- gálatokra	200 K
48.	Kiss Sándor füzesgyarmati lel- késznek missziói szolgálatokra	200 K
49.	Bartók Géza polgárdii lelkész- nek missziói szolgálatra . .	200 K
50.	Oláh Antal levita-tanítónak missziói szolgálatra	50 K
51.	Pálfi Samu dévaványai tanító- nak missziói szolgálatra . .	200 K
52.	Pálfi Géza füzesgyarmati ta- nítónak missziói szolgálatra .	100 K
53.	Boros Áron hódmezővásárhelyi tanítónak	200 K
54.	Szilágyi Tamás orosházai le- vita-tanítónak	200 K
55.	Gálfi Ferencz mezőberényi ta- nítónak	50 K
56.	Kelemen Albert marosvásár- helyi lelkésznek vallástaní- tásért	150 K
57.	Nagy Béla lelkésznek segesvári vallástanításért	150 K
58.	Dr. Barabás Ábel tanárnak te- mesvári vallástanításért . .	200 K
59.	Rédiger Károly tanárnak aradi vallástanításért	100 K
60.	Erzsébetvárosi egyházközség- nek templomalapra	150 K
61.	Medgyesi egyházközségnek .	50 K

Összesen . . 100.000 K

100. Az E. K. Tanács 1149—1910. szám alatt előterjeszti, hogy a báró Baldácsi Antal alapítvány igazgatósága az 1910. évre megküldött egyházunknak 10.000 koronát. A fölhasználásra nézve megteszi javaslatát.

Az E. Főtanács kegyelettel és hálával emlékezik meg a nagylelkű alapítóról és az egyházunk részére megküldött 10.000 koronát a következőleg osztja föl :

1. A rendelkezési alapba segélyekre	600 K
2. A közalapba püspöki fizetésre	3.000 K
3. A megmaradó 6400 K az egyházközségek és belső emberek segélyezésére fordíttassék a következőképen :	
a) Iszlai Márton kolozsvári énekvezér tanítónak	100 K
b) Ütő Béla a.-rákosi lelkésznek	80 K
c) Andrási Gyula toroczkó-szt.-györgyi énekvezérnek	80 K
d) Biró Lajos várfalvi lelkésznek	100 K
e) Mózes Mihály abrudbányai lelkésznek	200 K
f) Erzsébetvárosi egyházközségnek temetőhely kerítésre . . .	150 K
g) Küküllőszéplak egyházközségnek temetőhely kerítésre .	120 K
h) Medgyesi egyházközségnek temetőhely kerítésre	100 K
i) Gálfalvi István haranglábi lelkésznek	100 K
j) Fodor Ferencz bethlenszentmiklósi énekvezérnek	80 K
k) Kiss Sándor dicsőszentmártoni énekvezérnek	80 K
l) Fazakas Lajos ny.-szentmártoni lelkésznek	100 K
Átvitel .	4.890 K

Athozatal	4.890 K
m) Nagy Benedek nyugalm. lel- késznek	100 K
n) Kisadorjáni egyházközségnek tanítói fizetés rendezésére . . .	80 K
o) Geréb Zsigmond fiátfalvi lel- késznek	100 K
p) Máté Lajos firtosváraljai lel- késznek	100 K
q) Kökössy Mihály tordátfalvi lelkésznek	100 K
r) Gálfalvi János gagyri lelkésznek	100 K
s) Ferenczi Áron medeséri lel- késznek	100 K
t) Göncz Károly szentmiklósi lel- késznek	100 K
u) Kádár Lajos abásfalvi lelkész- nek	100 K
v) Kovács Imre keményfalvi lel- késznek	100 K
z) Demeter Dénes h.-karácson- falvi lelkésznek	100 K
x) Bölöni Vilmos sz.-udvarhelyi lelkésznek	100 K
w) Nagyszebeni l.-egyházköz- ségnek urasztali szerelvényekre	100 K
aa) László Gyulának kőhalmi vallástanításért	50 K
bb) Kádár Sándor köröspataki énekvezérnek	50 K
cc) Deák Miklós szentmihályi lelkésznek	100 K
dd) Kászoni Árpádnak mezőör- ményesi beszolgálásért	130 K
ee) Szentháromsági egyházköz- ségnek	100 K
Átvitel	6.600 K

Äthozatal	6.600 K
ff) H.-keményfalvi egyházközségnek	100 K
gg) Recsenyidi egyházközségnek	100 K
4. A belső emberek özvegyei és árvái segélyezésére fordittatik 3200 K a következőkben:	
a) Özv. László Domokosné	200 K
b) Özv. Györfi Józsefné	200 K
c) Özv. Siménfalvi Györgyné	100 K
d) Özv. Sárdi Imréné	50 K
e) Özv. Fodor Andrásné	50 K
f) Gál Kata	60 K
g) Özv. Gvidó Mózesné	200 K
h) Özv. Albert Áronné	40 K
i) özv. Bedő Józsefné	100 K
j) özv. Orbán Mihályné	100 K
k) özv. Nagy Mózesné	100 K
l) özv. Gálfalvi Sámuelné	100 K
m) özv. Péterfi Sámuelné	100 K
n) özv. Deák Dénesné	100 K
o) özv. Molnár Miklósné	100 K
p) özv. Pálfi Sándorné	40 K
q) özv. Márkos Albertné	50 K
r) özv. Kovács Mihályné	100 K
s) özv. Siménfalvi Sándorné	100 K
t) özv. Máté Sándorné	100 K
u) özv. Dombi Mózesné	100 K
v) özv. Péterfi Miklósné	200 K
w) özv. Sándor Lajosné	100 K
z) özv. Gábor Albertné	100 K
x) özv. Kozma Tamásné	100 K
aa) özv. Györfi Ferenczné	100 K
bb) özv. Péterfi Sándorné	100 K
cc) özv. Göncz Mihályné	50 K
dd) özv. Barabás Jánosné	200 K
Átvitel	9.840 K

Áthozatal . . .	9.840 K
ee) Máté Róza	60 K
ff) özv. Dézsi Mihályné	100 K
A belső emberi nyugdíjalap pénz- tárába beadatik	-- K
Összesen	10.000 K

101. Az E. K. Tanács 1149 1910. sz. alatt megteszi javaslatát a b. e. Berde Mózsa alapítványból szegény és alakuló egyházközségek részére rendelt 2000 korona fölhasználására nézve.

Az Egyházi Főtanács kegyeletos érzelmekkel emlékezik meg a bölcs és előre látó nagy alapítóról s a 2000 korona fölhasználására nézve határozza: Adassék:

1. A petrozsényi egyházközségnek	200 K
2. A nyomáti egyházközségnek	400 K
3. A medeséri egyházközségnek . .	500 K
4. A toroczkósztyörgyi egyhközs.	400 K
5. A nyárádszt. mártoni egyhközs.	150 K
6. Az abásfalvi egyházközségnek . .	150 K
7. A sárdi egyházközségnek	200 K
Összesen	2000 K

102. Az E. K. Tanács 1149—1910. sz. alatt megadja javaslatát a Kovács Dénes és neje Bencze Anna-alap 1000 korona jövedelme fölhasználására nézve.

Az E. Főtanács a néhai alapító iránt érzett kegyelettel a következőleg osztja föl az 1000 korona segélyt:

1. A dézsfalvi egyházközségnek . .	200 K
2. Lőrinczy Dénes tordai lelkésznek	200 K
3. Molnár Kálmán bordosi lelkésznek	200 K
4. Kovács Lajos nagyajtai lelkésznek	200 K
5. Kozma Miklós fiatfalvi tanítónak	100 K
6. Benczédi Ferencz tarcsafalvi taní- tónak	100 K
Összesen	1000 K

103. Az E. K. Tanács 1149—1910. sz. alatt megadja javaslatát a Zsuki László alapítványból adandó segélyekre.

Az E. Főtanács a jelen alkalommal következő segélyeket adja a Zsuki alapból:

1. Budai István ny. énekvezérnek	49 K 50 f.
2. Fekete József kisadorjáni levi- tának díjlevél szerint	10 K 50 f.
3. Lőrinczi György iszlói tanítónak	75 K — f.
4. Ferenczi Mózes várfalvi ének- vezérnek	75 K — f.
Összesen	210 K — f.

104. Az E. K. Tanács 1158—1910. szám alatt beterjeszti javaslatát a Berde Mózsa alapból gyümölcsészet és méhészet terén jó sikerrel működött lelkészek és tanítók megjutalmazására szolgáló 2000 korona felhasználása iránt a következőkben:

Beérkezett összesen 20 folyamodás. Ezeknek egy része, tekintettel az 52—1901. főtan. jk. sz. határozattal megállapított szabályzatra, továbbá tekintettel arra, hogy a már élvezett jutalom után az előhaladás valódi megállapíthatósága legalább 5 évi idő eltelése és munkája kívánatos, nem volt figyelembe vehető. Figyelemmel voltunk azonban arra, hogy az igyekezetet serkenteni kell s ezért a jövőre is buzdításul a 2000 kor. jutalomdíj felhasználására megteszi javaslatát.

A főtanácsi bizottság javasolja, hogy jövőben azok a folyamodások, melyek az 52—1901. főtan. jk. szám alatt megállapított szabálynak nem felelnek meg, figyelembe ne vétessenek, mert a nagy alapító intentiójának is ez felel meg.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács javaslata értelmében a jutalnak és szorgalmi díjak kiadását meghatározza:

I. Adassék jutalmul:

1 Nagy Béla volt bethlenszentmik-

lősi lelkésznek gyümölcsészetért és méhészetért	200 K
2. Ferenczi Áron medeséri lelkésznek gyümölcsészetért és méhészetért	100 K
3. Erdős Mihály csehétfalvi énekvezér-tanítónak gyümölcsészetért	100 K
4. Máté Sándor bágyoni énekvezérnek gyümölcsészet és méhészetért	100 K

II. *Adassék szorgalmi díjul:*

1. Antonya Mihály magyarszovátil-lelkésznek gyümölcsészetért.....	50 K
2. Balázs András volt kénosi lelkésznek gyümölcsészetért	50 K
3. Szén Mihály homoródszentpéteri lelkésznek gyümölcsészetért....	50 K
4. Molnár Kálmán bordosi lelkésznek gyümölcsészetért	50 K
5. Ekárt Andor csehétfalvi lelkésznek méhészetért	50 K
6. Vass Lajos nyomáti énekvezér-tanítónak méhészetért	50 K
Együtt	800 K

A közalapba közszükségek fedezésére tétessék át..... 1200 K

Összesen..... 2000 K

Jövőre nézve fölhívja az E. K. Tanácsot, hogy az 52—1901. főtanácsi rendelkezéshez szorosan ragaszkodva, tegye meg előterjesztéseit. A ki nem osztott 1200 koronának közszükségekre a közalapba helyezését E. Főtanács meghatározza.

105. Az E. K. Tanács 1001—1910. szám alatt jelenti, hogy a kereszturi egyházkör 7—1910. közgyűlési jk. sz. a.

megújította az elmúlt évi E. Főtanács 86—1909. főtan. jk. pont alatt tárgyalt indítványát s kéri, hogy miután az egyházkör a székelykereszturi gimnáziummal mikép mult-jánál fogva szoros kapcsolatban van s jövőben is kell, hogy legyen, mondassék ki határozatilag, miszerint a kereszturi egyházkör mindenkori esperese a székelykereszturi gimnázium igazgatóságának tagja, illetve a gimnáziumnak egyházi részről felügyelő gondnoka.

Az E. K. Tanács fentartja az ezen tárgyban már 767—1909. sz. a. előterjesztett javaslatát s kéri az E. Főtanácsot, hogy mivel a gymn. felügyelő gondnokot az E. Főtanács választotta mindenkor s felügyelő gondnok hivatalból sohasem volt és az szükség feletti is, aa indítvány felett térjen napirendre.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanácsnak 1001—1910. szám alatt beterjesztett javaslatát elfogadásra ajánlja, mert amikép a székelykereszturi egyházkör jogot formál ahoz, hogy mindenkori esperese a kereszturi gimnáziumnak hivatalból felügyelő gondnoka legyen, azonképen jogot formálhatna a kolozsdobokai egyházkör is ahoz, hogy az ő esperese is legyen felügyelő gondnoka a kolozsvári kollegiumnak, de vindikálhatná az udvarhelyi egyházkör is, hogy esperese szintén legyen felügyelő gondnoka kereszturi kollegiumunknak, mert ez intézetünkért az udvarhelyi egyházkör is épen annyit áldozott, mint a kereszturi s annak fejlődése mindkettőnek egyaránt szíven hordozott közös érdeke. Az iskolai felügyelő gondnokokat mindig a főtanács választotta, hivatalból működő felügyelő gondnokot nem ismertünk.

Kolozsvár, 1910. okt. 28.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

József Lajos,
előadó,

Az E. Főtanács a kereszturi egyházkör indítványát mellőzi, mivel egyházi és iskolai szervezetünkkel nem illeszthető össze, hogy a körü esperes felügyelő gondnok is legyen.

106. Az E. K. Tanács 1061—1910. szám alatt jelenti,

hogy a marosi egyházkör 17—1910. közgyűlési jk. sz. alatt indítványt terjesztett föl az iránt, hogy a püspöki vizsgálat az összes egyházközségekben legalább 10 évben egyszer tartassék meg. Az E. K. Tanács nem tartja szükségesnek az intézkedést.

A főtanácsí bizottság az E. K. Tanács előterjesztése elfogadását ajánlja.

Az E. Főtanács a marosi egyházkör indítványát mellőzi, mert az egyházszervezeti törvény 246. § 10. pontja világosan kifejezi, hogy „a püspök az egyházköröket koronként meglátogatja s általában minden alkalmat felhasznál arra, hogy minél gyakrabban érintkezzen a hívekkel s bennök a hitbuzgóságot, az egyház és vallás iránti szeretetet ápolja és fokozza“.

Miután ez a törvény gyakorlatilag is életben van, az E. Főtanács további intézkedést nem lát szükségesnek.

107. Az E. K. Tanács 1000—1910. szám alatt jelenti, hogy az udvarhelyi egyházkör 37—1910. közgyűlési jk. sz. a. a kereszturni egyházkör által is támogatott indítványt terjeszt fel a vasárnapi munkaszünetnek az állami és más tisztviselőkre is kiterjesztése tárgyában. Az E. K. Tanács megadja javaslatát.

A főtanácsí bizottság ajánlja az E. K. Tanács javaslatát elfogadásra.

Az E. Főtanács az E. K. Tanácsot fölhívja, hogy a vasárnapi munkaszünet érdekében a lehető lépéseket tegye meg.

108. Az E. K. Tanács 1118—1910. szám alatt jelenti, hogy az udvarhelyi, háromszéki és dunatiszamenti egyházkörök indítványt terjesztettek föl egy hivatalos egyházi lap szervezése iránt, melyben minden, az egyházköröket, egyházközségeket illető leiratok közöltessenek. Az E. K. Tanács az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács

elé, hogy az jelen alakjában ne fogadtassék el, hanem bízas-
sék meg az E. K. Tanács, hogy figyelemmel egyházi köz-
igazgatásunk érdekeire, találja valamely módját az egyházi
felsőbbség határozatainak, rendeleteinek, az eddigi sok te-
kintetben nehézkesnek mondható eljárás helyett, czélszerűbb
módon való közlésére.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács előterjesztését
ajánlja elfogadásra.

Az E. Főtanács az indítványt az E. K.
Tanács figyelmébe ajánlja

109. Az E. K. Tanács 1119—1910. szám alatt jelenti,
hogy a dunatiszamenti egyházkör 13/a—1910. közgyűlési
jk. sz. a. indítványt terjesztett föl aziránt, hogy a „békenap”
minden év május hó 18-án, amennyiben vasárnapra esik
akkor, egyébként az azt megelőző vagy követő vasárnapon
megünnepeltessék s minden gyülekezetünk szószékein hir-
dettessék az annyira várt béke evangéliuma.

Az E. K. Tanács, tekintettel arra, hogy szószékünkéről
a béke, egyetértés, szeretet evangéliuma hangzik és kell han-
gozzék minden alkalommal, tehát külön békenap ünneplése
szükségeletti, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az
E. Főtanács elé, hogy az vétessék le a napirendről.

A főtanácsi bizottság az E. K. Tanács javaslatát ajánlja
elfogadásra.

Az E. Főtanács az E. K. Tanács föllogá-
sát magáévá teszi s a béke érdekében támo-
gatást készséggel nyújt.

110. Az E. K. Tanács 1120—1910. szám alatt jelenti,
hogy a dunatiszamenti egyházkör 13/b—1910. közgyűlési
jk. sz. a. indítványt terjesztett föl aziránt, hogy egyházköz-
ségek a jövő érdekében kötelezőleg állandó elkülönít-
ett — alapokat gyűjtsenek.

Az E. K. Tanács tekintettel arra, hogy egyházközségeink
meglévő alapjainak féltő gondnal és a jövő érdekében
lehető gyümölesöztetéssel való kezelésére figyelem fordítas

sék; tekintettel továbbá arra, hogy egyházközségeink túl-nyomó része a jelen terheit segélyezéssel is alig hordozhatja és egy új alapnak kötelezőleg gyűjtését elrendelni nem is lehet, az indítványt azzal a javaslattal terjeszti az E. Főtanács elé, hogy az ne fogadtassék el.

A főtanács bizottság javasolja, hogy ahol egy állandó elkülönített alap létesítésére az egyházközség képes, ott létesítsék.

Az E. Főtanács óhajtja, hogy mindenik egyházközségnek egy állandó alapja legyen tőkegyűjtés czéljából. Erre E. K. Tanács az egyházkörök figyelmét hívja föl.

111. A főtanács bizottság a következő általános jelentést terjeszti az E. Főtanács elébe:

Méltóságos és Főtisztelendő Főtanács!

A nagy évnék — Dávid Ferencz évének — főtanács bizottsága is a hála szavával kezdi általános jelentését.

Szálljon a hála felfelé az egy Istenhez, — ki nekünk Dávid Ferenczet adott;

és szóljon a hála Dávid Ferencz dicső emlékének, ki nemcsak életében egyházunkat örökéletre hivatottsággal megalapozta; hanem halálában is, annak 400 éves évfordulóján is egyházunknak: befelé lelkesedést, önértetet és erőt; — kifelé pedig más felekezetekkel szemben, tisztelet és elismerés öregbítést szerzett;

sőt nem állott meg áldásos munkájával egyházunk szü-
kös határai között sem, hanem kiterjesztette azt fajunkra és nemzetünkre is, s vallásunknak, s ennek révén nemzetünknek a mivel nemzetek nagy világában testvéreket;

s e testvérekben a nemzetnek eléggé nem értékelhető barátokat szerzett.

És szóljon a hálás elismerés egyházunk vezetéségének, s azok között a méltók legméltóbbja — a nagy püspök hasonló utódjának.

Pínek nemes egyszerűsége és szellemi fennkölsége a

400 év előtt megalapozott tiszteletet és elismerését még bensőbbé, közvetlenebbé tette.

1. A Dávid Ferencz ünnepek egyik maradandó alkotása az egyes egyházközségek monografiájának tervbevett megírása is.

Tudomása van bizottságunknak arról, hogy egyházközségeink lelkészei a pásztorkodásuk alatti egyházközségek monografiájának megírására felhívtak; s ezt azok 80%-a teljesítette is;

azonban az a tény, hogy az egyes egyházközségekben adatok csak szorványosan és visszamenőleg mintegy a 19-ik század elejéig találhatók, kétségtelenné teszi azt,

hogy a lelkészeink által beszolgáltatott monografiák önmagukban nyomdafesték alá nem bocsáthatók,

hanem csupán adatgyűjteménynek tekinthetők, melyeknek kiegészítése és szerves egészbe foglalása kívánatos.

Miután pedig az egyházközségekre vonatkozó korábbi adatok a püspöki vizsgálatok jegyzőkönyveiben találhatók fel, melyek a 16—17. századtól egyházi levéltárunkban fellelhetők, — és feldolgozásra várnak; — javasolja a Főtanácsi bizottság:

hogy a lelkészeink által beszolgáltatott monografikus adatok, — a központi levéltárban fellelhető adatokkal kiegészíttessenek, — és azok összege egy szerves egészé ki- és átdolgoztassék,

s e célból ezekkel egy ahozértő megbízassék.

2. Legkomolyabban kell foglalkozni egyházvezetőségünknek a kántoria kérdésével. Ma már megállapíthatjuk, hogy azon törekvés, miszerint kántoraink összesége az állami tanítósággal összeköttesék, legfennebb kántoraink anyagi megélhetése szempontjából előnyös; de a vallásközönség egyetemes érdekére káros.

A kántortanító első sorban tanító. Csupán a tanítói elfoglaltságon kívüli idői állhatnak az egyházközség szolgálatára, miért is a kántori hivatás teendői másodlagosokká devalválódnak.

Részben ezekre, részben arra az európai, terjedő félben

levő mozgalomra — is tekintettel, mely az egyház és állam különválasztását czélozza — e kérdést napirendre kívánjuk tűzni.

A főtanácsi bizottság az önálló kántoria mellett foglal állást.

Ép ezért határozottan kívánja, hogy mindott, hol a kántori fizetés a kántor anyagi megélhetését biztosítja, a kántori állás önállósága biztosíttassék, esetleg az állami tanítói állástól szétválasztassék;

továbbá, hogy az államsegélyből kántori fizetést kiegészítő alap létesíttessék;

végül, hogy addig is, míg ez alap hivatása teljesítésére képeessé növekednék, önálló kántoraink fenntartása központi segélyezéssel is gyámolíttassék.

3. A convictusi előterjesztésekből megállapítható, hogy a nemes adományozók által tett alapítványok legtöbbje ma már nem nyújtja azt a kamatjövedelmet, mely egy convictus növendék díjainak kifizetésére szükséges. Oka ennek részben a kamatláb csökkenése, részben az élelmi szerek drágulása.— Ezen okok feltétlen állandó jellegűek.

Miután pedig az alapítványokból 8 vagy 9 hónapra nyuló segélyek nem adhatók, szükségessé vált az alapítványok oly megnövelése, mely a convictusi díj egészének kifizethetést mindenáron biztosítsa kamataiból.

Az alapítványok tőkéje külső segélyből nem gyarapítható, ez ellentétben állana az alapítványt tevő célzatával;

hanem igenis növelhető az évi kamatok bizonyos részének tőkésítése útján, — önmagából.

Mi is nemes alapítóinkkal esetleg jogutódaikkal közlendőnek véljük a fenti fogyatékoság bekövetkeztét és beleegyezésüket kérendőnek véljük az évi kamatok bizonyos részének meghatározott időig való tőkésítéséhez.

Nehogy ezen átmeneti idő nehézségeit convictusi intézményünk annyira megérezze, hogy ez veszélyes jellegűvé váljon, az átmeneti időre a convictusi intézményt a közalapból az 1901. évi 35. pont 1) alpont alatt hozott főtanácsi határozat szellemében támogatni javasoljuk.

5. A tárgysorozatban szerepelt egy adott esetből kifolyólag azt állapította meg a főtanácsi bizottság, hogy egyházunk tisztviselői s nevezetesen theologiai tanáraink szabályszerű ki-

nevezési okmánnyal és díjlevéllel nem bírnak, — minek sajnos következménye az a szenvedelmes vita, melynek tanui lehettünk.

A hasonló események kikerülése céljából szükségesnek látja és javasolja a főtanácsi bizottság, hogy jövőre az egyház minden tisztviselője alakszerű kinevezési, illetve választási okmányt kapjon, melyben díjilletményei is felsoroltassanak.

Ezen okmány elismervény mellett kézbesíttessék s annak fogalma egyházi irattárunkban megőriztessék.

6. Ugyanezen esetben vita tárgyát képezte az eskütétel, illetve nem tétel hatálya is.

Miután ilyennek elkerülése is kívánatos, javasoljuk, hogy a tisztviselőink egyik statusából a másikba átlépő tisztviselők új állások elfoglalásánál a szabályszerű esküt letegyék, s teológiai tanárainktól ezen eskü utólag kivétessék.

7. A költségelőirányzatok révén a főtanácsi bizottság azt tapasztalta, hogy a volt gazda-bizottság költségeinek fedezetére az előző években felhasznált 8000 korona a költségvetések kebelébe egész összegében felvétellett;

miután a gazda-bizottság megszűnt, a jószágfelügyelőség teendője és díjazása pedig még nem szabatosított, a főtanácsi bizottságnak nem volt módjában az előirányzatot helyesbíteni;

azonban már most hangsúlyozni kívánja, hogy a magas összegben előirányzás dacára ezen összegből csupán a jogosan illető mennyiség lesz felhasználva.

8. A főtanácsi bizottság az 1909. évi főtanácsi bizottsági általános jelentés 3. pontjában kifejezett azon óhaj teljesítését, hogy egyházközségeink munkabíró és tetterős lelkészi vezetés alá kerüljenek, megismételendőnek véli s az adott esetekben a felügyelő-gondnokok meghallgatását is véleményezi.

Kelt Kolozsvárt, 1910 október 29-én.

A főtanácsi bizottság.

Dr. Ferenczy Géza

elnök.

Lőrinczy Dénes

Osváth Gábor

József Lajos

Bedő Ferencs

előadó,

Kozma Ferencs

Józan Miklós

Benkő Mihály

A bizottsági jelentést az E. Főtanács az E. K. Tanácshoz leadni határozza figyelembe vételre. Köszönetét és elismerését nyilvánítja E. Főtanács a bizottságnak minden irányba kiterjedő figyelméért és érdeklődéséért. A jelentésnek a konviktusi segélyekre vonatkozó 4-ik pontja kivételével, jegyzőkönyvbe vételét az E. Főtanács meghatározza.

112. Az elnökség a jövő, 1911. évre a főtanácsi bizottság tagjaira megteszi ajánlatát

Az E. Főtanács a főtanácsi bizottságba az 1911. évre megválasztja és fölkéri: Kozma Ferencz, Benkő Mihály, dr. Ferenczy Géza, Lőrinczy Dénes nyug. altábornagy, Bedő Ferencz, Szentkirályi Ferencz, dr. Árkosy Gyula, Kisgyörgy Sándor, Józan Miklós afiait rendes tagoknak. Gyöngyössy Béla, Ürmösi Kálmán, Németh István afiait póttagoknak.

113. A főtiszt. püspök elnök úr a jövő Főtanács ideje meghatározásának az E. K. Tanácsra bízását javasolja.

Az E. Főtanács a jövő évi Főtanács idejének kitűzését, valamint a kapcsolatos intézkedéseket az E. K. Tanácsra bízza.

Ezzel a kitűzött tárgyak sorozata lejárván, a Főtiszteendő püspök elnök úr meleg köszönetét nyilvánítja mindazoknak, akik jelen főtanácsi gyűlésünkön részt vettek. Megköszöni a főgondnok urak lelkes, buzgó közreműködését, fáradhatlan ügyszeretetét. Örömet fejezi ki afölött, hogy a nagy Dávid Ferenczünk szellemének jelenlétét észlelhette tanácskozásainkban, mert mindenkit a békés egyetértés, a kitartó munkaszeretet vezetett és hatott át.

Ezután Józan Miklós közügyigazgató afia buzgó imádságban adott hálát Istennek gyűléseink sikeréért.

A főtanács tagjai atyafiságos szeretettel búcsút vevén, a gyűlés véget ért

A jegyzőkönyvben foglaltakat átolvastuk, a hozott határozatokkal egyezőknek találtuk és hitelesítjük.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán,
unitárius egyházi főgondnok.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Fekete Gábor,
unitárius egyházi főgondnok.

Dr. Boros György,
egyházi főjegyző.

Kozma Ferencz, Dr. Gál Kelemen, Végh Mihály,
jegyzőkönyvet hitelesítő bizottság.

Figyelmeztetés.

A jegyzőkönyv 63. lapján a 20-ik sorban c) helyett e) veendő.

A 64-ik lapon a tizenötödik és tizenhatodik sorok helyett ezek veendők:

b) A *bágyoni* birtokot illetőleg a B) fő-, c) alpontban.

c) A *bányabükki* birtokot illetőleg a D) fő-, a), c), f) alpontokban stb.

NÉV- ES TÁRGYMUTATÓ.

	Jkviszám.	Lapszám.
Ádámossy Gábor egyháztanácsosi esküt tesz..	7	10
Albert Dénes gazd. biz. tag lesz	6	10
Állammal szerződés a főgimnázium érdekében	32	80
Államsegély (120.000) számadása.....	67	123
" kiosztása.....	98	163
" (100.000) kiosztása	99	170
" számadása (egyházi).....	67	124
" számadása (tőkenövelő).....	68	124
Általános bank adománya	12	28
Antonya Mihály gyümölcsészetért jutalmat kap	104	180
Aranyostordai egyházkör könyvtárt kap	26	74
Árkosi Tamás fogarasi lelkész	11	13
" Gyula dr. a főt. biz. tagja	112	188
Augustinovich-alapok számadása	54	115
Augustinovich-alapok költségvetése	55	116
Balázs András sinfalvi lelkész lett	11	14
Balázs János recsenyédi kántor lett.....	11	14
Baldácsy segély felhasználása	100	175
Balázs András gyümölcsészetért jutalmat kap..	104	180
Barabás Tibor kereszturi internátusi felügyelő..	12	30
Barra Mózes bérlő Ladamoson.....	13	39
Bárány Márton bérlő Ladamoson.....	13	39
Bedő Albert pályadíja nem adatik ki	30	78
" Ferencz a főt. biz. tagja	112	188
Békenap érdekében indítvány	109	183
Belső emb. nyugdíjalap számadása és költségvetése.....	65—66	122 —123
Benczédi Pál datki lelkész lett	11	13
Benedek Sándor jobbágyfalvi tanító lett.....	11	14
Benkő Mihály adománya	12	28
" Mihály fegyelmi bíró	31	79
" Mihály a főt. biz. tagja	112	183

	Jkviszám.	Lapszám.
Berdé Károly adománya a Dávid Ferencz alapra	11	16
Berde Mózsá-alap számadása	52	111
" " buni birtok számadása	82	133
" " alapok költségvetése	53	114
" " gyümölcsészeti és méh. jutalom	104	179
" " egyházak segélye.....	101	178
Berlini kongresszuson részt vett az egyház ..	11	17
Bordosi új templom fölszentelése.....	11	19
Boros György dr. főjegyző lesz	9	12
Borromeo encyklikáról nyilatkozik a püspök ..	1	5
Boros György dr. a berlini kongresszuson képv.	11	14
" " gazdasági yakornok követelése	24	54
" " dr. dékánnak elismerés.....	94	150
Bölöni Vilmos szónok a templomban	10	12
" " egyháztanácsosi esküt tesz	7	10
" " udvarhelyi lelkész lett	11	13
Brassóban az első unitárius lelkész beiktatása	11	18
Bunban tagosítás foly.....	13	37
Buni birtok számadása	82	13
Csegezi Mihály fegyelmi bíró	31	79
Csifó Salamont theol. tanárnak beiktatják	12	28
" " fegyelmi bíró.....	31	79
" " dékán	42	104
Dávid Ferencz ünnepélyről	1, 3, 12, 21, 22, 51	
" " szoborra adományok	12	28
" " életrajza	22	51
Demeter Dénes egyháztanácsosi esküt tesz....	7	10
Demeter Dénes szavazatszedő biz. tag	14	41
Deréky Gyuláné adománya a D. F. alapra....	11	16
Dévai várban emléktábla Dávid Ferencznek ..	22	52
Egyháztanácsosok száma nem emeltetik	39	100
Egyháztanácsosok választása.....	46	108
Egyházkörök vagyonáról kimutatás	12	22
Egyházközs. monografiáinak feldolgoz. indítv...	111	185
Ekárt Andor méhészetért jutalmat kap.....	104	180
Elnöki megnyitót tart a püspök	1	3
Énekeskönyv újra kiadatott	12	32

	Jkviszánt.	Lapszám
Ének- és zenetanári állás szervezése	90	139
Erdős Mihály énekv. gyümölcsészetért jut. kap	104	179
Esperesválasztás ellen kifogások	16	42
Esperesek kezelik a segélypénzt	98	169
Esperesi kiszállásra külön útipénz nincs.....	98	170
Esperes nem lehet köri gondnok	105	181
Évi jelentés — püspöki	11	12

Özv. Fekete Domokosné ny. lelkészné halála..	12	32
Fekete Gábor jelölő bizotts. tag	31	80
Felszeghy Gyula egyházi tanácsos lesz	46	108
Ferencz József püspök a főtanácsot megnyitja	1	4
„ „ püspök évi jelentést tesz	11	12
Ferenczy Géza dr. a főt. biz. tagja	112	188
Fodor Ödön bérlő Ladamoson	13	39
Fogarason első unitárius lelkész beiktatása ..	11	18
Főgimnázium számadása és költségvetése	71—72	126—127
Főgimnázium tanügyi jelentése	94	144
Főjegyző választás	8. 11	9, 12
Főtanácsi bizottság 1909. évi javaslatai	27	75
Főtanácsi bizottság 1910. évi javaslatai	111	134
Főtanácsot megnyitó beszéd	1	4
Füzesgyarmati anyaegyházközség lesz.....	91	140

Gazd. bizottságba Albert Dénes választatik....	6	10
Gazdaságügyi előterjesztések.....	24	53
Gálffy Ferencz jobbágyfalvi kántortanító	11	14
Gálffy Endre dr. egyházi tanácsos halála	11	20
Gál Jenő fegyelmi bíró	31	79
„ „ jelölő bizottság tagja	14, 41	31, 80
Gálfi Lőrincz adománya.....	12	28
„ „ fegyelmi bíró	31	79
„ „ theol. tanár beiktatása	12	28
„ „ a Berde-díjat elnyeri	12	28
„ „ tanári fizetés- és nyugdíjügye ..	34	89
Gál Kelemen dr. igazgatónak elismerés	94	150
„ „ dr. fegyelmi pótbió	31	79
„ „ dr. jegyzőkönyvhitelesítő	33	89
„ Miklós kőröspataki lelkész	11	13
Gelei Kálmán a dr. Nagy Károly-segélyt elnyeri	12	29
Gvidó Béla fegyelmi bíró	31	79

	Jkviszám.	Lapszám.
Gvidó Béla megnyitó imát mond	3	8
Gyöngyösi Béla magyarzsákodi lelkész	11	14
„ „ a főtanácsí bizottság tagja ...	112	188
Györfi István Oxfordon tanul	12	29
György János dr. kérése	41	103
Gyergyai Árpád dr. e. tanácsos lesz	46	108
Ifj. Hadházy József emlékalapítvány	19	46
Hadházy Sándor és neje alapítványt tesznek ..	19	46
Hadházy Sándor gazd. biz. tag	24	53
Hajós Gyula egyházi tanácsos halála	11	20
Hitoktató-lelkész Kolozsvárt	29	76
Hivatalos lap érdekében indítvány	108	182
Imát mond a közügyigazgató	3	8
Imecs Lajos lelkész halála	11	14
Indítvány: kereszturkőri esp. legyen kőri gondnok	105	180
„ püspöki vizsgálat érdekében	106	181
„ a vasárnapi munkaszünet érdekében	107	182
„ hivatalos egyházi lap érdekében....	108	182
„ békenap tartása érdekében	109	183
„ e.-községek gyűjtsenek külön alapot	110	183
„ e.-község monografiái feldolgozásáról	111	185
Iskolák fölszerelése a segélyből eszközrendő ..	98	169
Jakab József egyházi tanácsos lesz	46	108
Jakabházy Zsigmond dr. egyházi tanácsos lesz	46	108
Jegyzőkönyv hitelesítői kineveztetnek	33	89
Jelentés püspöki	11	12
„ E. K. Tanácsé	12	20
„ jószágfelügyelőségé	13	35
„ a székelkereszturi gimnáziumról	94	142
„ a kolozsvári kollegiumról.....	94	145
„ a népiskolákról	97	154
Jelölő-bizottság kiküldése	14	41
Józan Miklós jelölő bizottsági tag	14, 41	31, 80
„ „ a főtanácsí bizottság tagja.....	112	188
„ „ a berlini kongresszuson képviselő	11	14
„ „ közügyigazgató lesz	54	134
Jogügyi biz. jegyzőkönyve gazd. számadásról	24	55

	Jkr. szám.	Lapszám.
Jószágfelügyelőség jelentése	13	35
Jószágok Szentiványitól átvétettek	13	39
Jutalom a Berde gyümölcs.- és méhés.-alapról . .	104	79

Kisgyörgy Tamás egyháztanácsosi esküt tesz	7	10
„ Sándor a jegyzőkönyvet ideigl. vezeti	2	7
„ Sándor-alap felhasználása	26	69
„ Sándor fegyelmi bíró	31	79
„ Sándor a főtanácsi bizottság tagja	112	188
Kovács Lajos nagyajtai lelkész	11	14
Kovács István bethlenszentmiklósi lelkész	11	14
Kisgyörgy Imre kissolymosi lelkész	11	14
Kovács Gyula haranglábi kántortanító	11	14
Kendi István kénosi kántor	11	14
Kiss Jakab kövendi kántor	11	14
Kisebb alapok számadása és költségvetése	58—59	119
Kovács László alsórákosi kántor	11	14
Kálvin ünnepélyen egyházunk részt vesz	11	17
Kanyaró Ferencz tanár halála	11	20
Közhasznú takarékpénztár adománya	12	28
Kovács Kálmán tanár állami kinevezést kap	12	29
Köszönet az E. K. T.-nak, püspöknek, titkárnak, pénztárnoknak és ellenőrnek	12	35
Kiss Sándor esperes szolgálati ideje lejárt	17	44
Kemény Gézáné (báró) adománya	18	45
Közügyigazgatói hely megüresedik, betöltetik	21	50
Kelemen Albert közügyigazgató lemond	21	50
„ Albert fegyelmi bíró	31	79
Kiss Ernő dr. Dávid Ferencz életrajzát megírja	22	51
Kiss László gazdatiszt követelése	24	54
Könyvtár, tordai iskolai	26	74
Koncz Györgyné alapítványa befizetve	27	75
Kozma Endre dr. köszönet	28	75
„ Ferencz jegyzőkönyvhitelesítő	33	89
Koncz János alapok költségvetése	57	118
Koncz János alapok számadása	56	117
Kolozsvári főgimnázium szerződése az állammal	32	80
Kolozsvári főgimnázium számadása	71	126
Kántori fizetések rendezése	40	101
Kántori állások rendezése	111	185
Kongrua számadása	70	125
Kőhalmi leányegyház a hévízihez csatoltatik	92	141

	Jkviszám.	Lapszám.
Korpótlékért lelkészi folyamodás	98	170
Korházalap számadása és költségvetése	60—61	120
Kovács Dénes és Bencze Anna birtok számad.	85	135
Köri képviselők	7	10
Kozma Ferencz bizottsági tag és elnök	14	41, 31, 80
Kelemen Albert jelölő bizottság tagja	14	41, 31, 80
Kisgyörgy Sándor szavazatszedő biz. elnök	14	41
Kereszturi gimnázium számadása és költségv.	73—74	127—128
Kereszturi gimnázium tanügyi jelentése	94	142
Költségvetés közalapról	51	111
„ Berde alapokról	53	114
„ Augustinovich alapokról	55	116
„ Koncz alapokról	57	118
„ kisebb alapokról	59	119
„ korházi alapokról	61	120
„ keblai tanári alapokról	62	120
„ tanári özvegy és árvai alapokról	64	122
„ belső emberi nyugdíjalapról	66	123
„ kolozsvári főgimnáziumi alapról	72	127
„ székelykereszturi gimn. alapról	74	128
„ kollegiumi konviktusi alapról	77	130
„ kollegiumi konvikt. alapokról	79	131
László Domokos a pénztárvizsgáló bizotts. tagja	12	32
Leányegyházközségek ellátási segélye	98	169
Lelkészi korpótlékért folyamodás	98	170
Lőrinczy Dénes egyházköri gondnok	15	41
„ „ főt. biz. tag	115	188
Lőrinczy István esperes lesz, esküt tesz	16	42
Lőrinczy Géza tanárrá választása	45	106
Máté Mózes bányabükki bérelő	13	38
Máté Sándor kántor gyüm. és méh. jutalmat kap	104	180
Mikó Imre dr. egyházi tanácsos lesz	46	108
Molnár Kálmán gyümölcsészetért jutalmat kap	104	180
Molnár Sándor fegyelmi bíró	31	79
Muzsnay Ferencz pusztaszentimiklósi bérelő	13	39
Nagy Béla segesvári lelkész	11	14
Nagy József tanító személyi pótléka	37	96

	Jkviszám.	Lapszám.
Nagy Lajos főjegyző halála	8	11
Nagyszebenben leányegyház alakul	92	141
Norvégiába templomra adomány	11	16
Németh István szavazatszedő bizottsági tag	14	41
Névsora a jelenlevőknek	4	8
Nyiredy Jenő dr. egyházi tanácsos lesz	46	108
Nyugdíjtörvény (belső emberi) módosítása	38	96
Oláh Antal hetesi kántortanító	11	14
Ozsváth Gábor fegyelmi bíró	31	79
Pálfi Géza fűzesgyarmati kántortanító	11	14
Pálffy János ig.-tanító halála	11	14
Pálffy Jenő dr. egyházi tanácsos lesz	46	108
Pap Mózes igazgatónak elismerés	94	150
Pénztárvizsgálatok tartattak	23	52
Péterfi Albert egyháztanácsosi esküt tesz	7	10
„ Dénes fegyelmi bíró	31	79
„ Zsigmond adománya	12	28
Péter Lajos tanár állami kinevezést nyer	12	30
Péter Ödön jánosfalvi lelkész	11	13
Péter Sándor egyházköri képviselő esküt tesz	7	10
Petrozsényben anyaegyház lesz	91	141
Pethő Kálmán nyomáti lelkész	11	14
Pethő Mózes nyugalomba megy	48	109
Püspöki évi jelentés	11	12
Püspöki vizsgálat ügyében indítvány	106	182
P. Horváth Kálmán báró adományai	11, 16	12, 28
P. Horváth Kálmán báró fegyelmi bírósági elnök	31	79
Raffaj Domokos halála	11, 14	12, 21
Rédiger Géza kénosi lelkész	11	14
Régeni Áron tanító személyi pótléka	37	96
„Rövid magyarázatok“ cz. könyv kiadatik	22	51
Sándor Márton tanító halála	11	14
Sárosi József egyházi tanácsos lesz	46	106
„ József és neje alapítványa	20	48
„ József-alapítvány	20	48

	Jkviszám.	Lapszám.
Scwartz-czég követelése	24	56
Segély adatik a 120.000 koronából	98	163
„ „ a 100.000 koronából	99	170
„ „ a báró Baldácsy alapból	100	176
„ „ a Berde Mózsa alapból	101	178
„ „ a Kovács D és Bencze A. alapból	102	178
„ „ a Zsuki L. alapból	103	179
Segély kérést hogy kell fölszerelni	98	169
Segesvárt az első unitárius lelkész beiktatása	11	19
Sepsiszentgyörgyi lelkész segélye	98	170
Serester Anna hagyománya	12	28
Simén György ifj. egyháztanácsos lesz	46	108
Simonffy Tamás bérlő Bágyonban	13	39
Szabó Albert. köri képviselői esküt tesz	7	10
Szabó József debreczeni alap számadása	87	137
Szabó Rezső ny.-szentmártoni kántortanító	11	14
Számadás ladamos-alamori és pusztaszentmiklósi nem tárgyalatik	5	9
Számadás ladamos-alamori elintézéséről	83	134
„ közalapról	50	110
„ Berde Mózsa alapról	52	111
„ Augustinovich alapról	54	115
„ Koncz János alapról	56	117
„ a kisebb alapokról	58	119
„ tanári nyugdíjalapról	60	120
„ tanári özvegy-árvai alapról	63	121
„ belső emberi nyugdíjalapról	65	122
„ az egyházi államszegélyről	67	123
„ a tőkegyarapító segélyről	68	124
„ a tanári személyi pótlékról	69	125
„ a lelkészi kongruáról	70	125
„ a kolozsvári főgimnáziumról	71	126
„ a székelykereszturi gimnáziumról	73	127
„ a tordai gimn. pénztárról	75	129
„ a kollegiumi konviktusi alapokról	74	129
„ a kollegiumi konviktusról	76	130
„ a letétekről	78	131
„ a tordai megszünt gimn. vagyonról	80	132
„ a buni Berde-birtokról	82	133
„ Kovács Dénes és Bencze Anna birt.	85	135
„ egyházi államszegélyről (100 000 kor.)	86	136
„ Szabó József és Szabó Zsófia alapról	87	136

	Jkviszám.	Lapszám.
Számadás a bányabükki birtokról	88	137
Szász András egyházi tanácsos lesz	46	198
Szatmár Miklós szindi lelkész	11	14
Szatmár Mózes nyugalomba megy	47	108
Székelykereszturi gimnázium építés ügye	25	66
Székelykereszturi gimnázium számadása	73	130
Székelykereszturi gimn. számadása és költségv. 73—74	127—128	
Székely Miklós fegyelmi bíró	31	71
Székely Tihamér pipei lelkész	11	14
Személyi pótlék számadása	69	125
Szentiványi István a jószágokat átadja	13	38
Szentiványi Istvánnal szemben követelés	24	65
Szentkirályi Ferencz főt. biz. tag	112	188
Szentmártoni Kálmán tanár áll. kinevezést nyer	12	30
Szén Mihály gyümölcsészetért jutalmat kap	104	180
Szerződés az állammal a főgimnáziumra	32	81
Szilvássy Béla adománya	18	45
Szolga Ferencz tanár állami kinevezést nyer	12	30

Tanár választás Kolozsvárra	44	105
Tanár választás Székelykereszturra.	45	106
Tanári nyugdíjalap számadása és költségvetése 62—63	120—121	
Tanári özvegyárvai alap költségvetése	64	122
Tanügyi jelentések 94, 95, 96, 97		142
Theológiai intézet tanügyi jelentése	94	144
Tisztviselők kinevezési okmányáról indítvány	111	187
Tőkegyarapítási segély számadása	68	124
Tordai volt gimnázium vagyonátvétele	26	68
Tordai lelkész személyi pótléka	26	69

„Unitárius Egyház“ cz. lap támadása	12	33
Uzoni Imre tanárrá választása	45	105

Üdvözlés az elnökségnél	1	7
Ütő Lajos ifj. dombói lelkész	11	14
Ütő Lajos dombói lelkész nyugalomba megy . 11, 14		49, 109
Ütő András nagyajtai tanító tiszteletes czíme	11	14
Ürmössy Jenő gazd. biz. tag	24	53
Ürmösi Károly hitokt.-lelkész Kolozsvárt	29	76
„ Károly egyháztanácsos lesz	46	108
„ Kálmán főt. biz. tag	112	188

	jkszáma.	Lapszám.
Vagyonmérleg 1909-ről	89	138
Vaska Béla megválasztása és visszalépése . .	17	44
Végh István egyháztanácsos halála	11	20
Vári Albert vallástanár beiktatása	12	28
Vári Albert fegyelmi bíró	31	79
Várfalvi Hitelszövetkezet bágyoni bérőnk . .	35	92
Vasárnapi munkaszünet mellett indítvány . .	107	182
Vass Lajos méhészetért jutalmat kap	104	180
Veres György brassói lelkész	11	13
Végh Mihály előadó a főtanácson	3	-
Végh Mihály jegyzőkönyvhitelesítő	33	89
Vernes István dr. adománya	12	28
Vitális Dezső szentháromsági kántortanító . .	11	14
Zene- és énektanári állás szervezése	90	139
Zsakó István a számvevőség elnöke	12	32
„ István fegyelmi bíró	31	79
